

R 18

124
1562

ACADEMIA ROMÂNĂ

DIN VIAȚA POPORULUI ROMÂN

CULEGERI ȘI STUDII

XVII.

L. 7.
2024

INGERUL ROMÂNULUI

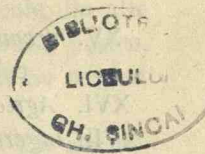
POVEȘTI ȘI LEGENDE DIN POPOR

1785

DE

Sy

C. RĂDULESCU-CODIN

SEDINȚA DELA 28 MAIU 1912

BUCUREȘTI

LIBRĂRIILE SOCEC & Comp. și C. SFETEA

LEIPZIG
OTTO HARRASSOWITZ

VIENA
GEROLD & Comp.

1915

32.948

0001

266

17339 Sub

DIN VIAȚA POPORULUI ROMÂN

- I. *Hora din cartal*, de Pompiliu Pârvescu, 1908 . . . L. 3.—
II. *Cimiliturile românești*, de T. Pamfile, 1908 . . . » 1.—
III. *Poezii populare din Maramureș*, de Tit. Bud, 1908 » 1.—
IV. *Cântece și urături*, de Al. Vasiliu, 1909 . . . » 5.—
V. *Din literatura populară*, de N. Păsculescu, 1909 . » 6.—
VI. *Jocuri de copii*, de T. Pamfile, 1909 . . . » 1.—
VII. *Sărbătorile poporului*, de C. Rădulescu-Codin și
D. Mihalache, 1910 . . . » 1.—
VIII. *Industria casnică la Români*, de T. Pamfile.
Premiul «Neuschotz» din 1909, 1910 . . . » 10.—
IX. *Hore și chiuituri din Bucovina*, de S. Fl. Marian, 1911 » 2.—
X. *Legende, tradiții și amintiri istorice*, de C. Rădulescu-
Codin, 1910 . . . » 1,50
XI. *Sărbătorile de vară la Români*, de T. Pamfile, 1911 » 2.—
XII. *Cântece de țară*, adunate de T. Pamfile, 1913 . . . » 4.—
XIII. *Boli și leacuri la oameni, vite și păsări*, după da-
tinile și credințele poporului român adunate din
comuna Țepu (Tecuciu), de T. Pamfile, 1911 . » 1.—
XIV. *Arii românești din Bihor*, culese de Bela Bartók.—
Sub presă.
XV. *Vremuri înțelepte*. Povestiri și legende românești,
culese de D. Furtună, 1913 . . . » 1.—
XVI. *Agricultura la Români*, de T. Pamfile, 1913 . . » 5.—
XVII. *Ingerul Românului*, povești și legende din popor,
culese de C. Rădulescu-Codin, 1913 . . . » 4.—

B.C.U. Bucuresti

C506068

BUCUREȘTI

Inst. de Arte Grafice CAROL GÖBL S-r I. Sf. Rasidescu
16, Strada Paris (fostă Doamnei), 16.

1913.

ACADEMIA ROMÂNĂ

SECȚIUNEA LITERARĂ

ȘEDIȚA DELA 26 MAIU 1912.

Președinta d-lui *I. Caragiani*.

D-l *A. Bârseanu* cetește următorul raport despre manuscriptul : *Ingerul Românului—Povești și legende din popor*, adunate de *C. Rădulescu-Codin* :

«Colecția aceasta cuprinde 60 de basme, legende și anecdote populare, adunate partea cea mai mare din județul Muscel (comuna Priboeni), și unele din ele publicate pentru prima oară în revistele : *Sămănătorul, Ramuri, Ion Creangă, Albina, Căminul nostru, Vremea nouă, Muscelul și Prietenul nostru*.

«Povestirile ¹⁾ cuprinse în această mare colecție sunt parte necunoscute, parte variante interesante ale poveștilor cunoscute din alte colecțiuni. Ele ne desvelesc însușirile sufletești ale poporului nostru, spiritul lui de observație, judecata lui dreaptă, umorul lui neseacă și puternica lui fantazie.

«Culegătorul lor, d-l *C. Rădulescu-Codin*, cunoscut și din alte colecții de folklor, este un povestitor destul de iscusit. Modul său de povestire e simplu și natural, așa încât se apropie de felul de istorisire al omului din popor ; ba unele din cele 60 povești și legende, cu deosebire din partea din urmă a colecțiunii, sunt redade cu atâta fedelitate, încât se pot privi ca mustre dialectale.

«Cu toate astea, ici-coleă s'au strecurat și unele neologisme, parte în graba condeiului, parte întrebuițate chiar de povestitori, în urma

¹⁾ Numerotația unora din povești și legende schimbându-se la tipărire, autorul a făcut trimeterile în textul raportului, între paranteze.

influenței vieții moderne. Așa de ex. în povestea «Copiii de împărat crescuți la moară», p. 175 întâlnim expresiile: «om *zăltat* (s'a înlocuit) la minte»; «*zăltatul* acela» (în loc de: exaltat, exaltatul); «să bem amândoi într'o *ceașcă* (s'a înlocuit) *cafeaua*»; «un *mezelic* (s'a înlocuit) de bucate»; «atâta *amar de timp*». În «Barnea și Cernea», p. 276 «picere» (s'a înlocuit) folosit și în alte locuri; «am fost având *de berechet*»; «*izeltat*»; «a *zăltat* săracu»; «și-au dat înscris, că nu *pretinde* (s'a înlocuit) la moarte». În «Gheorghe cel voinic și Ghebosu», p. 284: «*regele* (s'a înlocuit) pasărilor». În «De pe vremea Muscalilor», p. 294: «o *santinelă*», (s'a înlocuit), etc. Scăderea aceasta însă se poate delătură cu ușurință, înlocuindu-se expresiile moderne scăpate din condeiu, cu expresii și cuvinte în adevăr populare. Pentru înlesnirea acestei îndreptări, am subliniat cu creionul toate expresiile ce nu mi s'au părut populare, punându-le deasupra și semnul întrebării.

De asemenea s'au strecurat și câteva pasaje neclare, cari încă au fost însemnate pe margine cu linioare și cu semnul de mai sus și cari încă se pot îndreptă fără multă greutate.

«Astfel basmele, legendele și snoavele cuprinse în colecția «Ingerul Românului», numită astfel după povestea cea dintâi, vor fi cetite de ori și cine cu plăcere și cu interes. Numai două din cele 60 istorisiri cred că nu-și au locul în această colecțiune, și ar trebui delăturate neapărat: povestea «Feciorul de împărat și Bivolom» (s'a scos), care e cu totul străină de spiritul poporului nostru, ceeace, de altfel, recunoaște și d-l Rădulescu-Codin în notele dela sfârșitul-culegerii sale, și snoava «Fata de împărat găcitoare» (s'a scos), care se poate povesti într'un cerc mai restrâns, dar nu-și are locul într'o lucrare menită pentru tipar.

«De însemnătate sunt și cele 110 însemnări, unele poate prea extinse,— cu cari d-l Rădulescu-Codin însoțește colecția sa. Pe lângă datele de lipsă despre proveniența diferitelor povestiri, ele cuprind explicări interesante despre ființele și obiectele amintite în aceste povestiri, ne împărtășesc diferite credințe populare, sau ne dau analogii din alte povești asemănătoare.

«În câteva din aceste însemnări, cari cuprind lucruri ce sau ar putea părea tendențioase, sau sunt de prisos, mi-am luat libertatea a face câteva suprimări, cari aş dori să fie ținute în seamă de d-l autor.

«Manuscrisul se termină cu un glosar al cuvintelor necunoscute sau rar întrebuițate (deocamdată numai în formă de indice, dar

care ar fi de dorit să se completeze, întocmai ca glosarul colecției: «Legende, tradiții și amintiri istorice», de acelaș autor) și cu o interesantă culegere de expresii și zicători, folosite în povestirile despre cari e vorba.

«Propun deci ca colecția «Ingerul Românului» de d-l C. Rădulescu-Codin să se tipărească, cu modificările și completările amintite mai sus, din partea Academiei, în publicația «Din viața poporului român».

— Concluziunea raportului de a se tipări culegerea, cu modificările și suprimările arătate în raport, se aprobă.

INTRODUCERE

La alcătuirea colecției de «Legende, tradiții și amintiri istorice», am făgăduit că în curând voi da la lumină alte culegeri cu : povești, cântece, legende, deceuri, descântece, vrăji, farmece, desfaceri, material de cromatică și medicina babelor, ș. a... pe cari le-aveam culese : unele chiar de pe când eram pe băncile școlii, altele din călătoria de studii făcută în vara anului 1909 și altele culese în vreme de 16 ani de pe la sătenii în mijlocul cărora trăesc și dela cari zilnic aflu și acum lucruri interesante din comorile poporului,—făcându-mă să rămân de multe ori îmmărmurit de bogăția și însemnătatea lor și să mă gândesc cu îngrijorare : dacă în satul meu, în atâta vreme și cu atâta cercetare, tot n'am aflat multe din odoarele trecutului... ce va fi oare în satele și sățișoarele unde deși se păstrează, poate mai curat și mai neprihănit sufletul românesc, încă n'a pătruns până acum vreun cercetător sau culegător care să strângă măcar tot ce e interesant din trecutul nostru, împiedicându-l, în aceste vremuri de prefacere — de a se pierde, cu toată curățenia trecutului, în vălmășagul uitării ?!

Anumite nevoi însă — că, de multe ori, e și «bietul om sub vremei» — m'au împiedicat să le public la vremea dorită de mine și așa cum aș fi dorit... și tocmai acum îmi îndeplinesc, în parte, făgăduința, dând celor doritori de ale poporului nostru această colecție, pe care eu aș fi dorit-o și mai mare și mai interesantă, și care cuprinde — pe lângă un număr bunicește de *legende* : istorice (Când a fugit Țepeș peste munți, De pe vremea Muscalilor, Păcatele noastre ș. a.), religioase (Maica Domnului și Trifon, Ce e mai ușure și ce e mai greu, Moartea, Dumnezeu știe ș. a.), și legende despre animale și plante, — un mare număr de *povești*... și purtând întreaga colecție numele de «Ingerul Românului», atât după numele primei povești, cât și din faptul că,

după cum e și credința, atât pe aici cât și în Moldova¹⁾, poveștile apără ca și îngerul păzitor, casa în care se spun. Apoi ascultarea minunatelor povești în cari, de cele mai multe ori, se vede triumful binelui asupra răului, câștigul îngerului asupra satanei și al luminii împotriva întunerecului, oprește tineretul dela vieța ticăloasă la care au început a se deda unii dela o vreme: beția, jocurile de cărți, umblarea ca haimanalele după stricăciuni, nopți întregi, cuvintele murdare și alte blestemății, — poveștile moralizatoare fiind «îngerul păzitor și îndrumător spre bine, al Românului», totdeauna ele chiar umplând de veselie și de traiu tihnit vieța popoului, căci, vorba d-lui P. Dulfu:

Cum e plină de necazuri vieța, dacă n'ar fi glume
 Și povești hazlii și snoave, ce s'ar face biata lume?
Cu povești adoarme pruncul sub al mamei ochiu de pază,
Și, spunând povești, bătrânul spre mormânt înaintează...
 L'a-l poveștii dulce farmec, gânduri, griji se mai alină
 Și trăim o clipă două, într'o lume mai senină!

Și acum, asupra legendelor fiind scrise câte ceva în prefața colecțiunii din 1910 — socotesc nimerit a trece aci unele *considerații generale* asupra poveștilor, «cele mai vechi producțiuni literare ale popoarelor și cele mai însemnate pentru psihologia și istoria credințelor primitive»²⁾.

Poveștile oglindesc sufletul omenesc în cea dintâi desvoltare, când «omul primitiv, fiind aplicat a personifica toate lucrurile și mai ales fenomenele naturii, cari aveau o puternică influență asupra lui... fără adăpost sigur, fără organizație socială, fără mijloace îndestulătoare de apărare, ignorant în mijlocul naturii îmbelșugate și mărețe a orientului — frumoasă și înflorătoare în acelaș timp — eră impresionat adânc de întunerecul nopții care ascundea 'n sânul său fiarele sălbatice, pentru el tot atâtea ființe misterioase și rele, și, de

¹⁾ Al. Vasiliu, în «Șezătoarea» an. XI, 5-6: «Amu eră odat' un om și omu cela, di s'întâmplă si vinî cinivă la el la gazdi asupra nopți, îl primnê si mie, dacă si fagadiuê c'ari să i spui o povesti. Da s' întâmplă și omu știe povesti, eră primit; da di nu, apu' eră da' pi uși afari».

Poveștile cari-s «tocmai de pe vremea cân' îmblă pe pământ Dumnezău și Sfântu Petria»: de le spui într'o casă, se fac peste noapte «*pari di foc*», și «*apări casa*» de nu se poate nimeni apropiă de ea.

²⁾ M. Strajan, în «Convorbiri literare», an. XXX, vol. II, «Basmele».

multeori, de vijeliile și uraganele pustiitoare; erà impresioat apoi, pe de altă parte, de lumina focului și a zilei care alungă întunerecul cu prăpăstiile lui și readucea siguranța și veselia. Pentru aceea, fundamentul tuturor religiilor vechi ale orientalilor este contrastul între lumină și întuneric, că «nimeni nu este mai plăcut pentru om decât lumina și nimic mai fioros decât întunerecul, iubirea de lumină și frica de întuneric fiind cele dintâi și cele mai statornice simțiminte omenești și ele fiind mai vii la copii decât la adulți și la popoarele în stare primitivă decât mai târziu» ¹⁾.

Doritor și la început ca și acum — ca și deapauri — de a pătrunde în toate tainele naturii, spre a pune stăpânire pe ele, sufletul omenească a căutat să cuprindă sub aripile sale spațiul și timpul.

Dar pe când azi, în pașii săi calculați, se călăuzește de frânele rațiunii, pe atunci, în vremile smeilor și balaurilor, sufletul omenească se avântă în sboruri prin nori, dus de aripile ușoare ale *fantaziei* slobode.

Întâmplările din povești sunt de regulă fapte miraculoase, săvârșite de ființe supranaturale, cu ajutorul unor puteri supraomenești, totul fantastic.

Produs al sufletului primitiv, poveștile, ca *idei*, sunt în mare asemănare cu vechile religii mitologice și cu credința în metempsicoză, în metamorfoză, în descântece și farmece, etc... cari, având acelaș izvor, caracterizează și azi sufletul popoarelor inculte. Ca *idei*, poveștile,

¹⁾ M. Strajan, «Convorbiri literare», an. XXX, vol. II. «Poezia primitivă», unde, între altele, se mai scrie: «Necunosător de legile și cauzele fenomenelor, redus la propria sa experiență, care se câștigă târziu și cu greu, dezarmat și pururea amenințat de pericole reale și pericole închipuite — creaturi ale propriei sale fantazii normale, — când vedeă omul primitiv cutremurele de pământ și chiar fenomenele normale ca Răsăritul și Apusul soarelui, fulgerele, tunetele și căderea trăsnetului, impresiunile ce-i făceau aceste fenomene neînțelese de el erau pentru el mult mai vii și mai puternice decum le simțim noi... «Omenirea primitivă seamănă foarte mult cu un copil. La început, copilul nu vede decât o lumină confuză, din care, ca din haos, învață cu încetul a se deosebi pe sine și lucrurile din jurul său. Și fiindcă el nu cunoaște nimic decât prin impresiunile primite, își închipue că toate lucrurile sunt ființe vii cum se simte pe sine și, mai ales, atribue voință și simțiri omenești acelor lucruri cari au asupra-i o influență bună sau rea: când cade, se întoarce și bate piatra care l-a lovit și i-a cauzat dureri; când vede un lucru care-i place, îi arată simpatia sa, prin vorbe de iubire; îl desmiardă, și, dacă îi este la îndemână, caută să-i mulțumească dându-i din mâncarea cu care se nutrește el însuși».

în marea lor majoritate, sunt comune atât popoarelor europene, cât și celor vechi asiatică, în special *indiene*.

Acest fapt, explicat în diferite chipuri, a dat naștere celor trei teorii mai de seamă: a) *teoria mitologică* a școalei mitologice, întemeiată de frații *Grimm* ¹⁾, cari au arătat că poveștile sunt rămășițe ale miturilor vechi și conțin astfel urmele celor mai vechi credințe religioase și cosmologice ale omenirii, poveștile fiind privite ca o prețioasă oglindă a psihologiei și moralei primitive; b) *teoria migrațiunii*, zisă a lui Benfey, care, în prefața și comentariile colecțiunii de basme indiene *Pantchatantra* ²⁾ și în alte studii, arată că multe din subiectele cari formează miezul diferitelor povești europene sunt luate dela popoarele orientale; c) teoria — cea mai întemeiată — a lui *Andrew Lang* sau *antropologică*, Lang fiind de părere că înrudirea, internaționalismul poveștilor trebuie să se lămurească psihologiceste, căci — zice el — poveștile sunt încarnațiunea primelor idei ale popoarelor sălbatice; toate trecând prin prima fază a evoluțiunii lor — sălbăția — au trebuit să aibă aceleași idei caracteristice vârstei lor și așa au dat naștere aceloraș creații. Deci *neavând aceeaș origine istorico-geografică*, au acelaș izvor sufletesc. «In orice caz ³⁾» explicarea completă o dau aceste trei teorii la olaltă».

Intr'adevăr, ori cât ar fi izvorul sufletesc acelaș, există între multe povești ale diferitelor popoare asemănări atât de apropiate, până și în amănunte, încât nu mai stăm la îndoială că unele n'ar fi luate

¹⁾ *Jacob Grimm* (1786—1863) care a scris «Despre vechile cântece..., Mitologie germană» ș. a.

Wilhelm Grimm (1786—1859), cântecele eroice vechi daneze, legenda eroică germană... ș. a.

Amândoi împreună au scris: Basmele de copii și casnice, legendele germane, dicționarul limbii germane; basmele și legendele culese de ei fiind monumentele cele mai nepieritoare în literatura germană prin caracterul lor național, atât ca expresie cât și ca gândire.

Frații Grimm au susținut teoria lor în «*Kinder und Hausmärchen*» (1812—1822), «*Deutsche Sagen*» (1816), și «*Pentamerone*».

²⁾ Publicată în Leipzig în 1859.

³⁾ Adaogă d-l *Iv. D. Șișmanoff* în studiul asupra «*Etnografiei bulgare*», publicat în traducerea d-lui G. Mărculescu («*Convorbiri literare*», an. 1897, No. 5.) D-l Șișmanoff, fost ministru de Instrucție în Bulgaria (unde de multă vreme Ministerul are o colecție periodică de folclor), dovedește prin studiul citat multă dragoste de comorile poporului și vaste cunoștințe în această ramură.

prin împrumut dela unul la altul; concluzia firească fiind că cele mai multe povești nu sunt creațiuni curat originale ale unui popor ¹⁾.

Dar dacă poveștile oglindesc un fond comun de idei din prima vârstă a sufletului omenesc, apoi ele, în cursul veacurilor, au prins, au cristalizat multe din notele caracteristice, din însușirile de căpetenie ale sufletului poporului care le-a păstrat și le-a transmis. Astfel, ca un nimb în jurul ideilor comune, ele vor fi reflexul și al ideilor proprii, al obiceiurilor, al însușirilor etnice, al simțimentelor și al poeziei naționale — toate acestea în legătură cu individualitatea poporului, cu dezvoltarea lui istorică și cu situația geografică.

Așa, în unele povești, se vede *caracterul curat românesc* al povestii, chiar dacă acest caracter nu ar fi înăscut deodată cu basmul, ci dobândit cu vremea, s. e.: în «Ingerul Românului», un Jidan, din felul de oameni cari aduc multe suferințe pe capul sătenilor și privitor la cari se păstrează credința superstițioasă că beau sânge de creștin, — bate mormântul unui *Român* — ca să-și răsbune, și nu-l lasă decât atunci când i se dă o mie de lei, pentru care flăcăul milos e răsplătit cu vârf și îndesat de Ingerul Românului mort.

Așa se manifestă caracterul curat românesc în multe povești din acest volum (Sărăcia, Jumătate-de-om, Dreptatea și strămbătatea, Jocul lui Sărăcilă, Răsplata Dumnezească, Diavolul și lupul, Maica Domnului și Trifon, Pescăruș împăratul, Frați de cruce, Murgilă, Ion Soldatu, Dumnezeu știe, ș. a., cum și în alte povești publicate aiurea. Așa :

¹⁾ De altfel, iată ce spune, între altele, G. Pittre, însemnatul folclorist italian în «*Fiabre, nouvelles e racconti popolari siciliani*, c.f. Strajan, în «Conv. lit.» (an. XXX, vol. II, No. 9):

«Între mituri și basme nu e altă deosebire decât aceasta: miturile ieșiră din viața activă și basmele trăesc neconținut o vieață viguroasă. Miturile erau nobile, create pentru cer; basmele, modeste dela prima naștere, preferă pământul umil; unele serbează pe zei, celelalte vorbesc de oameni. Și de aci deosebirea mitologiei în mitologie propriu zisă, a Olimpului, cu miile sale de divinități, și în mitologia vulgară care, ca o continuare a miturilor vechi, ne poartă prin lumi închipuite, însă nu cerești, povestindu-ne de eroii săi cari sunt ființe supranaturale, oameni și animale..»

«E destul să privim cu luare aminte pe eroii principali ai basmelor, ca să recunoaștem în ei pe ziii și semi-ziii mitologiei eline, născuți din tradițiunile ariene despre fenomenele naturii. Dar... *aceste rămășițe de mituri primitive nu trebuie să ne facă a presupune mituri în orice poveste poporană, care, poate, are foarte puțin sau n'are nimic a face cu asemenea mituri.*»

În «Găina cu norocul» ¹⁾ un Român are o găină bălțată, pe care, cu greu, o luase dela *Norocul* lui. Găina făcea un ou cât un pepene, și pe el sta scris cu slove de aur, că cine va înghiți inima acelei găini, pe dată se face năzdrăvan.

La vânzarea ouălelor în târg, bagă de seamă un *Jidan* care, cu binișorul, înșeală pe Român, făcându-se amândoi tovarăși în gospodăria acestuia.

Jidanul prinde'n mreje și pe femeia Românului. Pornesc pe Român la drum. Apoi pune pe femeie să-i taie găina. Muierea — «zi-i muiere, și pace!» — taie găina. N'apucă însă *Jidanul* să mănânce inima, căci copilul cel mic, când veni cu frații lui dela școală, dete cu lingura prin oală după bucăți, nimeri inima și pe dată se făcu năzdrăvan.

Cum băgă de seamă, *Jidanul* vru să otrăvească pe cei trei copii. Dar de aci încolo, *Jidanul* nu mai poate izbuti în nici unul din planurile sale, din pricina năzdrăvanului ²⁾.

În această poveste se vede o parte din sufletul Românului, în special al Moldoveanului; se oglindește viața socială a acestuia pe una din fețele sale. Povestea ne arată cum privește țăranul și cum zugrăvește el pe acela care e una din pricinile mizeriei și suferinței lui.

2. În «Coman vânătorul», căsnicia — însurătoarea — se indentifică cu gospodăria plugărească.

¹⁾ Șezătoarea, XII, 8—10.

²⁾ O variantă, poveste publicată de mine în «Albina» spune că omul cu nevasta, plecând în căutarea lui Dumnezeu, întâlnesc pe un moșneag care le dă o găină urită și «păjărită». O duc acasă și găina le face câte 2—3 ouă pe zi, ouă mari și bălțate. Când se duce moșul la târg să vândă ouăle, nimeni nu se bagă să le ia decât un *Jidan* care, cunoscând valoarea ouălelor, că «pe semne, erau de diamant», le cumpără cu 100 de lei oul și cere să-i mai aducă. Se îmbogățesc uncheșii și fac găinii o colivie minunată, ținând-o numai în răsfaț. Și-au mai făcut și case mândre și și-au băgat și un dascăl să învețe pe copii cântările. Așa însă nu s'a purtat cinstit cu ei. I-a luat odată sama găinii și, fiindcă știa carte, văzu că sub aripă e scris ceva: cine-o mănca căpățâna, se face împăratul împăraților, cine o mănca inima, se face filozof și cine-o mănca ficatul, găsește sara când se culcă și dimineața când se scoală câte o pungă cu bani».

Atunci dascălul intră'n dragoste cu baba și aia poruncește să taie găina s'o mănânce ibomnicul. Dar înainte de a mănca dascălul, nemeresc copiii dela școală și apucă: unul căpățâna și se face împărat; cel mijlociu inima și se face filozof; iar cel mic ficatul și se îmbogățește, ba ajunge și el împărat.

«Dacă mă văzui cu puterea'n mână — adică cu biciul Scorpiei, zice Coman — *hai să mă 'nsor* și eu, să-mi fac căscioară; și azi una, mâine alta, până mă pomenesc și cu *târla întemeiată*¹⁾).

În «De ce cântă cucul pân' la Sânzenii»²⁾ și în alte legende pri-vitoare la această pasăre, se spune că «Sfântul Petria, nu-ș ce fel de om eră, că nu mai gâte *di arat*». Ară pân' la Sf. Ilie. Avea douăș-prăzece perechi de boi. Cucu, om hoț, «fură vite d'ale Rumânilor» — i-a furat boii.

În multe povești se resimt înrâuriri din vieța de gospodar a Ro-mânului, din ocupațiunile lui, din îndeletnicirile lui; căci ori cât ar fi de obicei comune ca îndeletniciri ale eroilor din povești, *vână-toarea și păstoria* — ca urme ale vieții patriarhale în care își află ori-ginea poveștile — totuș faptul că ele sunt mântinute, sunt colorate, sunt cântate, sunt — ca să zic așa — poetizate, dovedește că au găsit teren prielnic în sufletul care le-a moștenit și care le-a transmis.

3. Unele povești au prins și au cristalizat obiceiuri și datine ale poporului nostru. Așa, pe lângă multele pilde din colecția aceasta, se pot vedea aceste obiceiuri și datine și în poveștile din alte părți:

În «Coman vânătorul» de care mai vorbirăm, feciorul de împărat — pe care tatăl său, speriat de vânătoare, îl ținea departe de orice armă, — aude odată niște *detunături de pistoale dela o nuntă țără-nească*. Curios, cercetează. Nimeni nu spune. Amenințări. Atunci oa-menii: — «*Dacă primarul și zapciul ne amenință cu duba, dar mi te feciorul împăratului? O să ne spânzure!*»

În «Ion Milea Năzdrăvanul»³⁾, tată-său, cosind, zisese într'o doară: «Ce-ar fi să gălesc acasă 1001 de copii!» Pe semne zisese 'n ceas rău. Așa a găsit. Când se fac mari, hai să-i însoare. Cu trudă mare găsește un popă cu 1001 de fete. Se înțeleg de nuntă. Pleacă toți să iea miresele, afară de Ion Milea, cel mic și năzdrăvan, care rămăsese acasă.

Trecând prin pădurea de aramă a diavolului, rup crăci, și dia-volul îi închide c'un zid. Ca să scape, făgăduesc pe cel de-acasă; *pune să tragă cu degetul, c'au să se ție de vorbă*.

În «Manea Câmpului»⁴⁾, când împăratul Negru, bătut de trei ori

¹⁾ *Șezătoarea* pe 1902, No. 4, VI.

²⁾ *Șezătoarea*, an. VI, pag. Al. Vasiliu, p. 105.

³⁾ *Șezătoarea*, VII, pag. 1 de Al. Vasiliu.

⁴⁾ *Șezătoarea*, an. VII, p. 194 de Al. Vasiliu.

de Manea, trimese pe babă să-i fure paloșul, aceasta, îmbrăcată în chip de călugăriță, ajunsese în palat, șezu lângă sobă și peste noapte adormi; iar *Manea cu împărăteasa lui băteă cărțile*. Tot așa și în povestea cu «Trei frați» de care am vorbit.

Din colecția aceasta se mai pot vedea, cum am spus, o mulțime de povești în cari se arată coloritul românesc, în care se constată înrăurirea ce a avut-o asupra lor sufletul care le-a păstrat, care, chiar de nu le-ar fi plămădit, le-a dospit; prin urmare, cu drept cuvânt se poate spune că «prin culoarea lor locală, poveștile arată geniul și caracterul național al poporului care le povestește».

În poveștile noastre, se poate cerceta, deci, cu folos sufletul românesc, mai ales că Românului totdeauna i-au plăcut poveștile și așa a pus în ele tot focul lui, tot aleanul lui.

În vremurile de restriște, ca și în cele de clipe vesele, sufletul românesc s'a scaldat în povești cu Feți-frumoși cu stea în frunte, cari birue smei și balauri călări pe armăsari cari varsă foc pe nări și mănăncă jeratec. Li plac atât de mult poveștile Românului, încât, pe alocurea, e credința că faci pomană, dacă te duci noaptea la om și-i spui o poveste.

Poveștile arată întâmplări extraordinare, în cari se vede sufletul fantastic și neînfrănat în combinațiunile sale, din viața patriarhală. Câte odată ele povestesc și întâmplări obișnuite, verosimile și, de multe ori, găsim povești cari au un caracter tendențios, urmărind, ca fabula și parabola, a învedera un anumit precept moral. Așa, pe lângă *triumful binelui asupra răului* pe care-l urmăresc cele mai multe povești, în multe din ele se arată *pedepsirea viștiilor, apucăturilor rele și necredinței* ¹⁾.

Adevărata viață a poveștilor însă ne-o dau cele dântăi, acelea cari arată întâmplări extraordinare și cari mai des se zic *basme*. Aci toate faptele și toate faptele capătă «forme mai multe decât hiperbolice».

«În basm, ca și în vis, se șterge distanța de *spațiu* și de *timp* și omul se poate transporta cu iuțeala gândului, adeseori în sbor, în locurile și timpurile cele mai depărtate; în basm, ca și în vis, lucrurile nu se mai urmează după legile — cauzale — ale naturii, ci

¹⁾ A se vedea: Dreptate și străbătate, Cojocul lui Sărăcilă, Răsplata Dumnezeuască, Mai mare e mintea decât banii, Tot sărăcia, Șearpele, Sărăcia, ș. a.

în mod miraculos : vedem întâmplându-se sub ochii noștri metamorfozele cele mai surprinzătoare ; în basm, ca și în vis, deosebiri de limbi nu există : toți se înțeleg unii cu alții, și chiar animalele vorbesc — ba, uneori, au facultăți superioare omului» ¹⁾.

De regulă, *tema* unei povești, din cele cu întâmplările cele mai extraordinare — e cam aceasta :

Cutare voinic — Făt-frumos — feciorul *cel mai mic* al împăratului cutare, ori al săracului cutare, ori chiar născut de cutare animal — d. e. Petre fiul oii — pleacă 'n lume, să-și caute *iubita* sau *norocul*. Pe drum să bate, ori cu împărați — Negru, Alb, Roșu, Verde, etc., ori cu pocitanii ca Tartacot barbă d'un cot ori Freacă-lemne și Sfărâma-pietre ; ori cu smei și balauri cu câte șapte sau 12 capete, ori cu diavolul, strigoiul, mama pădurii, ș. a.

Luptele se dau la *podul de aramă*, la *podul de argint*, de *aur*, la *puntea dorului*, ș. a. În lupte, Făt-frumos e ajutat de cai năzdrăvani, cari scapără scânteii din ochi, varsă foc pe nări și «sboară în slava cerului», și de animale năzdrăvane, cari vin să ajute cu puterile lor pe Făt-frumos, răsplătindu-i binele ce acesta le-a făcut odată.

Izbânda este a eroilor, și povestea să sfârșește, de cele mai multe ori, cu nuntă, cu praznic. La poveștile acestea prea lungi, poporul în unele părți le zice, cum am mai spus, deosebit, *basne*.

Tipul eroului e Făt-Frumos ²⁾. Câteodată poartă alt nume : Harap-Alb, Aliman voinicul, Ion Milea, Manea Câmpului, Feciorul împăratului lighionilor, Ciobanul, Tuliman, Pescăruș împăratul, Pătru, Prisnea, Omul de flori, Porcar ginere de domn, Gheorghe cel voinic, ș. a.

Tipul frumoasei e Ileana Cosinzeana : «la soare te poți uita, dar

¹⁾ *M. Strajan*, în «Conv. literare», an. XXX, vol. II.

²⁾ Făt-frumos se distinge prin frumsețea și curajul său, și prin bunătatea inimii. El are păr de aur ca și fratele său Apollo, are trei rânduri de haine strălucite : câmpul cu florile, cerul cu stelele, soarele 'n piept, luna 'n spate și doi luceferi pe umeri ;... eroina are adeseori o stea în frunte, un rând de haine de aur, altul de mărgăritare și al treilea de diamante ; sau un rând de haine de aramă, altul de argint și altul de aur. Dușmanii feți-frumoșilor sunt uneori uriașii, alteori smei, balaurii și mamele lor. Prin uriași, poporul înțelege pe locuitorii pământului înainte de omenirea actuală. Ei sunt frați buni cu inimicii zeului Indra, din himnele vedice, cu giganții mitologiei eline și romane, cari au declarat războiul lui Joe, și cu antropofagul *Polifem* cu un ochiu în frunte din epopeele lui Homer și Virgiliu... Balaurii au locuința lor în fântâni, lacuri sau nori, pe cari îi poartă în toate părțile, ducând ploile, vijeliile și grindina» (cf. Strajan).

la dânsa ba», ori este: Lina Kiralina, Doamna Kiralina, Fata din Dafin, Fata Smeului, Fata împăratului cutare, Fata diavolului, Zâna florilor, Fata născută din piatră, una din lele, o «lighioaie», fata unchiaşului — «a babei e urită şi leneşă», ş. a.

Vitejia eroilor e pusă la încercare, de smei, de balauri, de şerpi, de scorpii, de pajure, etc... adică de animale fantastice, cari inspiră frică multă, frică de necunoscut.

Biruinţa se obţine prin *vitejie*, prin *iscusinţă* şi prin *noroc*, d. e. «Fata de împărat a fost luată de cutare *năbârgeac*, în capul căruia a căzut coroana de aur». Se observă însă că acest noroc îl au în poveşti personajele simpatice.

Neapărat că, cu aceste elemente, de multe ori comune, sunt alcătuite o mulţime poveşti.

Oricare ar fi însă tipul unei poveşti, un rol precumpănit în dezvoltarea ei îl au şi *animalele*, cari ajută pe erou de cele mai multe ori, spre a ajunge la izbânda finală, prin minunatele mijloace: *năzdrăvănia*, *talismanul* şi *metamorfoza*¹⁾.

Acum, dacă facem oarecari consideraţiuni de ordine *morală* asupra poveştilor, vom constata că, atât eroilor cât şi animalelor cari-i ajută, li se atribue o mulţime de *virtuţi*, cari, de bună seamă, sunt superioare celor omeneşti şi cari, tocmai din acest punct de vedere, fac ca poveştile să fie superioare multora din celelalte feluri de creaţii literare.

Să amintim mai întâiu virtuţile *eroilor* din poveşti şi apoi pe cele *ale animalelor*, întrucât acestea completează pe cele dintâi:

a) Vieţa celor mai multe poveşti, fiind, înainte de toate, vieţa patriarhală, neapărat că cea mai preţuită a ei virtute este *voinicia*, *vitejia* şi *frumuseţea*.

Eroii, Feţi-frumoşi, sunt oameni voinici şi viteji cari birue smei şi balauri şi asvârl cu buzduganul în înaltul cerului; dar fiindcă altfel nu le-ar şedeă bine, sunt şi *frumoşi*, de se'ndrăgostesc fetele de împăraţi şi de smei, de înnebunesc după ei.

Şi ca aceste virtuţi să iasă şi mai în relief şi ca să le facă şi mai simpatice, Făt-frumos e feciorul *cel mai mic* din casă.

b) Aceste însuşiri prind bine numai pe omul isteţ, nu şi pe prost:

¹⁾ A se vedea la pag. 14 în acest volum.

Făt-frumos nu poate fi deci decât *istef*, ba și *năzdrăvan* și, când nu e el, vine calul și l-ajută.

c) Când Făt-frumos este așa de bine înzestrat, ce este mai firesc decât să *iubească* și să *fie iubit*? Iubește pe fata cutărui împărat; ori dacă e fecior de împărat, iubește, de preferință, pe fata cea ne-băgată de nimeni în seamă, a uncheașului cutare, săracă, dar frumoasă, vrednică și isteată; chiar de l-ar lăsa gol pușcă, căci, zice el: — «Pe ea o ieau, tată și mamă! că...

Decât cu argintu'n lacră
 Și cu nătăntoala'n vatră,
 Mai bine 'ntr'o surlă rea,
 Să plouă, să ningă 'n ea

 Să trăesc cu mândra mea!
 Și decât să 'nting în unt
 Și să mă uit în pământ, ¹⁾
 Mai bine să'nting în sare,
 Să mă uit cu drag la soare!...»

Iubirea în basme are un caracter curat și sfânt. Pentru ea se fac jertfe nenumărate.

d) Apoi eroii sunt *consecvenți* în făgăduelile lor, chiar când această consecvență îi expune la cele mai grele primejdii. Dovada se vede din cele mai multe povești publicate în acest volum ²⁾, cum și din altele: așa Ion Milea, *ca să respecte cuvântul dat* de cei 1000 de frați ai săi, se predă însuș, de bună voie, diavolului, deslipindu-se de lângă mireasa sa.

e) Eroii sunt *miloși*: ajută pe toți cei nevoiași sau betegi, întâlnești în calea lor; leagă rănila la animale, le scapă de urmăritorii lor, scapă și mormintele de a fi pângărite și batjocorite de cei răi, ș. a.

f) *Sunt generoși*: «Manea Câmpului», iartă de trei ori pe împăratul Negru, care nu-i da pace. «Eu de trei ori te-am iertat cât ai fost în mâna mea și eu odată ți-am căzut în mână și m'ai tăiat».

¹⁾ De focul uneia urită.

²⁾ Impărătița piscă (unde e consecvență eroina), Feciorul împăratului lighionilor, Ciobanul și fata de împărat, Tuliman, Pescăruș împăratul, Cinstea cuvenită bătrânilor, Făt-frumos, Gheorghe cel voinic, ș. a.

Făt-frumos ¹⁾ fu legat de frații săi de un fag mare în mijlocul pădurii, ca să fie mâncat de fiare. El se rugă lui Dumnezeu : «Doamne, dă-mi putere asupra fagului :

Să mi-l scot din rădăcină,
Să-l duc taichii 'n bătătură,
Să-i fie vara de umbră,

Il scoate și-l aduce. Intrebat de tatăl său, *nu-și pârăște frații*.

A doua oară, când îl leagă de un munte, aduce muntele acasă : «să te sui pe el, taică, când îi încălecă pe Ducupal», și iarăș nu spune ce i-au făcut nelegiuții de frați. Și nici a treia oară, când frații i-au sfărâmat picioarele, și i le-a lecutit *Zorilă*, lingându-i-le.

Unele *defecte morale*, cum este *curiozitatea prea mare*, sunt biciuite și pedesite în povești.

Adeseori eroii sunt puși în ispită : «Să umbli peste tot, numai în odaia din fund să nu descui» — le spune eroilor : *Sfânta Vineri*, sau *Sfânta Sâmbătă*, sau *împărătița dela palatul fermecat*, sau *Muma pădurii*, sau *Sfântu Petre*, etc. Și cine n'ascultă, își află pedeapsa : dă acolo sau de un smeu, sau de un balaur, sau de o scorpie ; ori pierde ce-a avut mai drag.

Pentru triumful pe deplin al acestor virtuți și pentru completarea și desăvârșirea lor, vin toate animalele : fantastice și reale, domestice și sălbatice, dela Răsărit și dela Apus, să contribuie cu puterile și răputerile lor. Căci animalele, pe lângă atribuțiile de cari am vorbit : *năzdrăvănia*, *puterea talismanurilor* și *puterea de metamorfoză*, pe cari le pun cu tot devotamentul în serviciul eroului, mai au și alte *însușiri morale* pe cari, *de obicei, nu le are omul*. Astfel :

a) Animalele au un *simț de dreptate și o ingeniositate de judecată*, cum n'are omul :

În povestea «Răspлата omenească ²⁾», șearpele, scăpat de om dela moarte, stă încolăcit după gâtul lui, vrând să-l mănânce. Porăesc la judecată. Li judecă un om :

— «Să nu te mănânce, că tu l-ai scăpat dela moarte !» Însă șearpele, care-și aveă socoteala lui, nu se mulțumește.

¹⁾ Aici e vorba de varianta publicată aci pe scurt ; iar în întregime în «Biblioteca pentru toți».

²⁾ Publicată în volumașul «Făt-frumos», editura «Bibliotecii pentru toți», de C. Rădulescu-Codin.

Vin la o vacă. Aceasta zise :

— Eu gădesc cu cale să te mănânce; că nici voi oamenii nu cunoașteți dreptatea la sufletul nostru: *eu am făcut cinci boi și, drept răsplată, uite, vezi? M'au pus și pe mine la jug!*

Șearpele zise: — Auzi, mă? Hai să te mănânc!

— Ho, mai stai; hai în altă parte!

— Hai!

Vin la niște oameni cu cai. Oamenii: Să nu te mănânce! Da o iapă sări și ea 'nțepată:

— Ba să te mănânce; că, uite, am făcut zece mânji și... vezi cum mă ține și mă canunește omul?

Vin apoi la vulpe; pe atunci vulpea nu era învățată cu icleșug.

Ii spun tărășenia. Vulpea ascultă și pe unul și pe altul, apoi odată se răstește la șearpe:

— Dă-te jos, hoț bătrân! Vii la judecată și stai în cărca omului? Nici rușine, nici nimic!

Șearpele se dă jos și spune; dar vulpea mai zice:

— Hai acolo, la fața locului, să înțeleg și eu cum stă pricina.

Merg. Șearpele arată cum a stat, când l-a scăpat omul.

— Ce stai, mă? Omoară-l, zise vulpea când șearpele intră acolo de unde-l scăpase. Și omul iea o bâță și se cotorosește de belea ¹⁾.

De bucurie, făgădui vulpei un sac cu găini. În schimb, în sac omul îi aduce un *ogar*:

Când scapă nemâncată, vulpea zice Românelui:

— Blestemat să fie Românul și numa 'n judecări să-și facă vacul! Și să nu le isprăvească până n'o fi judecat și de vulpi îmbrăcate — «adică, de ciocii», adaogă textual povestitorul nostru.

Se poate să ne înșelăm; dar mie mi se pare a vedea aci o înaltă filozofie și o minunată pagină de psihologie a poporului nostru.

b) O altă virtute cu care se înfățișează animalele înzestrate cu cele mai alese puteri, este *modestia*.

Calul cel mai bun se arată la prima înfățișare ca un «răpciugos, răpănos și nețășălat». Dar voinicul, fie că e isteț, fie că e năzdrăvan, fie că e sfătuit de cineva, știe că are în el șapte inimi ori chiar

¹⁾ Altă variantă spune că șearpele era într'o *rôpină* adâncă și astupată la gură cu o lespede de piatră. Omul l-a scos de acolo pe șearpe; iar când au mers la judecată, vulpea l-a pus să arate cum a fost... și, cum a intrat, a pus pe om de a trântit iar piatra deasupra vâgăunii.

treizeci, cum aveà calul lui Făt-frumos, luat dela *Baba-rea*, ori dela *Mătuşa-Buşa*, ori dela *Baba-răcoarea*, căreia izbutise să-i pască iapa cu mînzul ei, ori numai iapa, trei zile în rînd, fără să-i piară ceva. Voinicul alege deci, nu pe cel ce-ţi iea ochii, ci pe acel care pare mai de rînd, care însă are cu totul ceva deosebit înlăuntrul lui. Neapărat că poporul are grija să-l arăte apoi în toată frumuseţea lui — *frumuseţea* neputându-se despărţi de *voinicie* — după ce prin modestie a încercat priceperea eroului.

De aceea, când voinicul pleacă cu calul, acesta îi zice : «Stăpâne, stăpâne, dă-mi drumul să mă scutur». Şi scuturându-se, rămase *curat* şi *frumos minune*. Aşa şi cu calul pe care l-a luat ciobanul dela mătuşa din smârcurile mărilor.

În *Boul năzdrăvan*, *Boul* şi *căinele* şi *Murgilă*, numai fiara cea mică — de nu se vedeà din urmele boilor — poate să răpuie pe boul copilului. Boii cu mult mai mari ca el, urşii şi lupii, nu pot.

Modeşti sunt de multe ori şi eroii : Feciorul împăratului lighionilor, Porcar ginere de Domn, ş. a.

c) Dar *virtutea cea mai de seamă, aceea care lipseşte aşă de obişnuit oamenilor şi pe care, în schimb, o găsim caracteristică, mai cu seamă animalelor, peste tot, în poveşti, este recunoştinţa cu care răsplătesc totdeauna un bine ce li s'a făcut cândva.*

Făt-frumos, în drumul lui, întâlneşte un vultur c'o aripă ruptă, apoi un lup şchiop şi apoi o mreană sbătându-se pe uscat. «Slab de inimă» cum erà, vulturului îi leagă aripa, lupului îi oblojeşte piciorul şi mreanei îi face vînt în apă.

Când apoi Făt-frumos e trimes de Mama-pădurii să-i pască iapa cu mînzul, în pădure, trei zile în şir şi să i le aducă nevătămate, dacă nu vrea «să-i stea capul unde-i stau picioarele», — cine-l scapă dela moarte şi-l face să câştige calul cel cu treizeci de inimi? În ziua întâi, când iapa se preface în vultur, *i-o aduce vulturul cu aripa legată*; a doua zi, când piere prefăcută în lup, *i-o aduce lupul cu piciorul oblojit* şi a treia zi, când se preface în peşte, *i-o scoate afară mreana, din fundul bălţii.*

În «Ciobanul şi fata de împărat», voinicul este ajutat de lup, de vultur şi peştoaică, drept recunoştinţă că ciobanul îi scăpase dela pieire. Aşa şi calul lui Tuliman.

Harap-Alb ¹⁾, în drumul spre împăratul roşu, dă de o nuntă de

¹⁾ Din *Creangă*.

furnici. Ocoleşte prin apă și nu le calcă. Drept mulțumire, împărteasa furnicilor îi dă o aripă pentru nevoi grele: «Când îi da de vreo beleă, să-i dai foc și să te gândești la mine». Mai departe, dă de un roi de albine cari umblau besmetice, neavând stup. Le găsește el stup și le bagă acolo. Li dă și crăiasa albinelor o aripiară. Când mai apoi împăratul Roșu dă lui Arap-Alb să-i aleagă nisipul din mac, Harap-Alb aprinde aripiara de furnică și îndată vine furnicărimea toată de-i alege nisipul și năpădește noaptea și în palat, pișcând de moarte pe împărat.

Și când, mai pe urmă, împăratul Roșu dă lui Harap-Alb să aleagă pe fie-sa dintre două fete la fel ¹⁾, el aprinde aripiara de albină, și îndată vine crăiasa albinelor de-i arată pe care s'o aleagă.

Și o mulțime de exemple de recunoștință a eroilor și animalelor, (și chiar a împăratului lor — împăratul lighionilor) în povești s'ar putea citi!

Dintre animale, singur șearpele, — antipatic, poate sub înrăurirea credinței religioase — e arătat în unele povești ca nerecunoscător. Astfel e în «Răsplata omenească», unde a fost judecat de vulpe; în povestea «Preminte Solomon ²⁾ unde, scăpat de om, voiă, drept răs-

¹⁾ Ca și în cântecul «Nunta lui Iancu Vodă» unde:

Letinu cel bogat
Și de lege lăpădat,
In cruce nebotezat,
Altă ispită făcă :
Intră în târg în Dobrogea,
Șapte fete mi-alegă,
Cari toate mi-și semănă
Adevăr cu mireasa.
Tot un răs
Și tot un plâns,
Tot o urmă,
Tot o dără,
Tot un fel da călcătură...
Și-așa sămănă de bine
Par'că nu mi-eră streine,
Și împodobite cu flori,
Să zici că-s toate surori.

— Care mi-este ginerele,
Ginerele, mirele,
Să 'nalțe umerile

Ca șoimei-aripile,
Să s'aleagă din nuntași,
Din nuntași, din călărași —
Să-și aleagă mireasa,
Săs' cunune cu dânsa.

Dară nuna cea mai mare,
Cu toată grija 'n spinare,
Mâna 'n buzunar băgă,
Măr de aur că scoteă
Și 'nainte l-arunca
Și din gură-așă ziceă :
— Să s'aleagă mireasa,
Măr de aur să și-l iea,
C'am o sabie turbată,
De taie la cap de fată!

Mireasa dac'auziă,
Din fete se alegeă
Măru 'n sân că și-l băgă,
Chiar p'al svârilit de nuna

²⁾ D. Dan, «Șezătoarea», An. V, No. 4 (1899).

plată, să-l omoare — dar omul scapă prin înțeleapta judecată a lui Solomon.

În aceste povești însă, se observă că *nerecunoștința* este *pe dată* pedepsită, așa încât iese și mai la iveală prețuirea virtuții: recunoștința.

De altfel sunt povești unde și șearpele este arătat ca animal recunoscător: În «Barnea și Cernea» (p.276), șearpele, drept recunoștință că Gheorghe lăsase vaca să o sugă șearpele, îl sfătuiește și-l ajută pe voinic: cum să facă să omoare pe ibovnicul nevastei și să între iar în casa lui.

În povestea «D'astea știu», (Radulescu-Codin în «Muscelul», an. I.), șearpele, scăpat din foc, de om, își arată recunoștința, suflându-i omului în gură, printr'un băț de alun, toate limbile pasărilor și sugătoarelor.

În «Mărgicuța de su limbă», (M. Lupescu, în «Șezătoarea», an. V.), șearpele fiu al balaurului, scăpat de Făt-frumos, îndeamnă pe acesta să ceară tatălui «mărgicuța de sub limbă», toată puterea balaurului.

d) O altă virtute mare, în povești, este *devotamentul* nemărginit, cu care animalele se pun în serviciul omului. În clipele grele prin cari trece eroul, atunci când s'ar părea că izbânda îi este compromisă, atunci când puterile lui nu-i mai ajută, îi sare în ajutor calul sau boul, ori oaia, ori cerbul, sau orice alt animal — din acelea cari sunt simpatice omului, — și, prin năzdrăvania lor, îi *prezic viitorul* și-l învață ce cale să apuce; astfel situația eroului e salvată prin animale, a căror limbă grăește prin graiu omenesc și a căror minte prevede cele ce au să se întâmple.

Ca pildă de devotament, vom cită cazul *cerbului*, care îngrijă așa de bine de surioara sa în pădure ¹⁾, cazul cu boul năzdrăvan și cu Murgilă, cazul cu *câinii* (lupul, vulpea, ursul și iepurele) din povestea «Copiii moșului și smeul» și al boului din povestea «Aliman voinicul» ²⁾. Acî calul învață pe Aliman că scăparea lor e numai în boul cel năzdrăvan care venià seara pe la chindie, de bea apă din cișmeaua de lângă scorbura cea uscată. Boul făgăduiește că-i scapă. Se suie amândoi pe spinarea lui, și boul fuge cu ei spre miază-noapte, lăsând nori de praf în urmă.

¹⁾ C. Rădulescu-Codin *Muscelul*.

²⁾ Caraiivan.

Dar venià ursul după ei, vărsând foc și văpaie, să-i pârjolească :
— Rău ne frige și ne arde, drăguțele bou. Ce ne facem, că ne
ajunge câinele de smeu ?

Boul zice : — Vără mâna în urechea mea cea stângă. Aruncă piepte-
nele ce vei găsi acolo, și... înainte cu Dumnezeu ! — A răsărit în
urmă-le o pădure cu copaci groși și deși.

Când să-i prinză iar, Aliman scoate din urechea dreapta a bouului
o cutie ; o aruncă și, în urma lor, se făcù un munte uriaș, de cre-
mene, plin de prăpastii.

Când mai i-ar fi ajuns, asvârli din urechea dreaptă a bouului o
năframă mândră, care se prefăcù într'o apă mare, de jur îm-
prejurul pământului. Apoi bou zice : — Pleacă-te și *scoate o
bărdiță* de sub copita mea ; iar *cu bărdița m'ai atinge ușurel în
frunte, cu tăișul*. Eu m'oiu desface în două părți. Să iei coarnele,
iar leșul să mi-l îngropi la tulpina vr'unui plop, dragul meu. Pe
urmă, să suflă în cornul stâng, c'au să iasă patru câini, să te ajute ;
iar de-i suflă în cornul drept, se va face un palat frumos și mă-
iestru», ș. a.

Tot astfel urmând și, mai cu seamă, cercetând această colecție,
putem vedea pilde despre devotamentul calului, al vacii și mai cu
seamă al câinelui, despre care chiar *strigoii* spune omului : — Țsta,
vezi ? Țsta e cel mai bun prieten al tău.

Imi pare rău că n'am avut timp și mijloace să culeg din cât
mai multe și mai răslețe sate, cât mai multe și mai variate povești,
a căror dare la lumină, pe lângă alte foloase, poate să dovedească
chiar și celor mai neîncrezători că «limba vorbită de popor poartă
în sine atâtea expresiuni și atâtea finețe, încât fără ajutorul nouălor
expresiuni introduse de graiul literar, se poate înfățișa orice emo-
țiune ar avea un om, și că aceasta limbă țărăneasă poate fi flexi-
bilă și bogată ca ori și ce limbă europeană din Apus, ajunsă la de-
plină maturitate, prin străduința de veacuri a artiștilor¹⁾ povești
cari, deși sunt destul de multe și interesante în colecțiile : Creangă²⁾,

¹⁾ Teohari Antonescu, *Activitatea științifică alui Alexandru Odobescu*,
studiu în «Conv. Liter.» pe 1897, No. 4.

²⁾ Povești dif. ediții — cea de care m'am folosit fiind ed. de Chendi și
Iosif, 1902.

Ispirescu ¹⁾, Eminescu ²⁾, Odobescu ³⁾, I. Pop Reteganul ⁴⁾, S. Fl. Marian ⁵⁾, Sevastos ⁶⁾, Tudor Pamfile ⁷⁾, D. Stăncescu ⁸⁾, Fundescu ⁹⁾, V. A. Urechă ¹⁰⁾, Hințescu ¹¹⁾, Dulfu ¹²⁾, Kirileanu ¹³⁾, Papahagi ¹⁴⁾, Furtună ¹⁵⁾, Zane ¹⁶⁾, Slavici ¹⁷⁾, Caraivan ¹⁸⁾, Voronca ¹⁹⁾, Gorovei ²⁰⁾, Dragoslav ²¹⁾, în alte colecții ²²⁾ — în valoroasele reviste de folklore «Șezătoarea» și «Ion Creangă», unde au mai publicat povești și legende, bine culese, d-nii *Mihaiu Lupescu* (multe și de preț), *Al. Vasiliu* (culese așa cum se pronunță), *Ciocârlan, D.*

¹⁾ Legendele sau basmele Românilor, mai multe volume, a. 1872, 1874, 1876, 1882.

²⁾ Literatură populară, Minerva, 1902.

³⁾ Fata din piatră și feciorul de împărat cel cu noroc la vânat, 1875, răspunsurile la *chestionare*, ș. a.

⁴⁾ Povești din popor, Sibiu 1895.

⁵⁾ Tradiții poporane române din Bucovina, 1893 și «Răsplata», povești poporane.

⁶⁾ Tradiții.

⁷⁾ «Graiul vremurilor», ed. «Neamului Românesc», «Firișoare de aur» și «Feți-frumoși de odinioară», în Biblioteca pentru toți.

⁸⁾ Snoave și povești, 1892.

⁹⁾ Basme, 1867.

¹⁰⁾ Legende române, 1890.

¹¹⁾ Întâmplările lui Păcală, 1867.

¹²⁾ Isprăvile lui Păcală, 1895, și Legenda Țiganilor, 1899.

¹³⁾ Povești populare cu cuprins moral, 1909, altele mai mărunte, și «Ștefan Vodă cel mare și sfânt», 1904.

¹⁴⁾ Din lit. pop. a Aromânilor și Basme aromâne.

¹⁵⁾ Vremuri înțelepte, 1913, Izvodiri din bătrâni, ș. a.

¹⁶⁾ O mulțime de povești, legende și tradiții în interesantele volume, «Proverbele Românilor».

¹⁷⁾ Povești, 1910 și «Păcală 'n satul lui», (1886).

¹⁸⁾ «La șezătoare», povești și snoave, 1907.

¹⁹⁾ Datinile și credințele pop. român, Cernăuți 1903.

²⁰⁾ «Smei și Zâne», și în «Șezătoarea».

²¹⁾ «Facerea lumii» și diferite legende despre anim. și plante, în *Albina*.

²²⁾ În ordine alfabetică: Ioan Adam (1900), Anton Pann (1854), Teodor Bălaşel (1912), Baican (1882), *Bârseanu* (1885 ?), C. Berariu, (1903), Eoca Velchereanu (1896, 1899), I. Bota (1898), Broșteanu (1899), Burada (dela Rom. din Bitinia, 1893, din insula Vegila, 1895, la Muntele Atos, 1894, în Istria 1896), Dr. Barbu Constantinescu (Limba și lit. Țiganilor din România, 1879), *Coșbuc*, (1896), Crăciunescu, *Dim. Dan* (1898, Legende populare din Bucovina), *Domețiu Dogariu* (1898, 1878, 1900 ș. a. m.), P. Daniilescu (1908), *Al. Florini* (1904), Jipescu (?), *Mateescu-Movilă* (Povești alese în ed. «Neamului Românesc», 1909 și alta în 1897), *Miron Pompiliu* (trei pov. și leg. 1895), Mărgineanu (1896),

Mihalache, Petru G. Savin, N. I. Dumitrescu, Florian Cristescu, Leon Mrejeriu, T. Popovici, T. Adameșteanu, Dobre Ștefănescu, Pr. I. C. Beldie, Gh. Fira, I. N. Popescu ș. a., — și în alte reviste literare; — totuș multe sunt necunoscute și expuse a se da uitării.

Socotesc că, de s'ar culege mai mult, și din toate satele și sătișoarele, s'ar putea afla și mai multe credințe ale omului: despre Dumnezeu și facerea lumii, despre forma și felul cum stă pământul ¹⁾ (bivolii, stâlpii, oul și animalele cosmice, clătinarea, cutremurele și sfârșitul pământului), ²⁾ divinități și culturi cu privire la începerea șanțurilor, zidurilor și lucrărilor pământului. Apoi despre scoarța lui și originea diferitelor pământuri: vegetal, nisipuri, pustiuri, munți, văi, strâmtori și crăpături; despre uriași și pitici, zăpezi, duhuri necurate, peșteri, ecou, vulcani; apele și originea lor, locuințe lacustre, ape vindecătoare, potopul; despre metale și mine, pietre scumpe, pietre de rând, fosile. Apoi legendele buruienilor, arborilor, ciupercilor și tuturor florilor cunoscute; iarba fiarelor, duhurile și vietățile cari trăesc prin păduri; legende și credințe despre toate animalele și plantele întrebuințate în medicină și farmecătorie. S'ar mai putea afla despre morți ³⁾ și cultul lor, despre

I. T. Mera (1886, 1887,) *Silvestru Moldoveanu* (1898, 1899, 1886), I. Moța, (3 volume, 1887), D. Popa (1898), Popescu-Ciocănel și Salviu (1900) I. N. Popescu, *Șăineanu* (Basmelor române 1895), Gr. Sima (1887), Torouțiu (1912) *Tuțescu* 1901, 1903, 1907, 1909), C. Varon (1877), T. Vartic (1883, 1884, 1874). ș. a. (Cer iertare cititorilor că n'am putut urmări tot ce s'a publicat).

¹⁾ Impreună cu poveștile și credințele despre cealaltă lume, despre *tărâmbu-de jos*, ori *tărâmbu-de sus*, — cum spune și în poveștile din acest volum, și despre *cățelul pământului*.

²⁾ Asemenea credințele și poveștile despre *Anticrist*.

³⁾ Impreună cu credința în soartă, în zile rele și zile bune, în predestinare și credința că tot omul are câte o stea care este legată de soarta lui și care cade în văzduh când omul moare; că unele stele se arată prevestitoare de mari nenorociri.

Poveștile din cari a izvorit obiceiul și credința că e bine să suflî în fața apei sau vinului din vas, ba chiar să verși o parte din băutura înainte de a o duce la gură — ca să alungi nălucile morților ce sboară pe lumea ailaltă și se amestecă în faptele oamenilor.

Credința că sufletul mortului stă trei zile în strajina casei și că de va rece pisica peste el, se face strigoiu, ș. a.

naștere și nuntă. Apoi cerul, norii, stelele, stelele căzătoare, stelele cu coadă, soarele și luna ¹⁾ cu eclipsele lor, curcubeul, tunetul, furtunile, ploaia; ce se știe și ce se mai crede despre roșețile cerului, despre vânt, vârtejuri, șomâldoaie, stafii, comori, smei și zâne, draci strigoi, duhuri necurate; vrăjitori ²⁾ și fermecători. S'ar mai afla și alte tradiții, credințe și obiceiuri privitoare la diferitele meșteșuguri, la Dumnezeu și sfinți și sfinte ³⁾ în călătoriile lor pe pământ, despre Jidovi, locuitorii vechi ai țerii, diferite bățalii, cetăți, fântâni, cimitire, brazde, ruine, drumuri, — cum și credințe și tradiții privitoare la creațiunea omului, la diferite părți ale corpului, umbra omului, ș. a.

S'ar afla, din povești, unele obiceiuri și credințe — subiecte ale etnologiei și psihologiei popoarelor, — cari sunt pentru noi o prețioasă comoară, pentru a ști în ce direcție s'a dezvoltat poporul, pentru a-i păstra originalitatea, și să putem hotărî mai dinainte calea dezvoltării sale viitoare; credințele mai cu seamă fiind izvorâte din împrejurările prin cari trec popoarele, din necunoștința lucrurilor, cum și din tendința pronunțată a omului din popor de a personifica și insuflă tot ce impresionează în mod statornic închipirea sa.

Eu n'am puteri și chip să arăt cât de mare mi-e dorința ca să se culegă și să se studieze — pe toate fețele — poveștile și legendele noastre, de către cât mai mulți Români: atât din cei de sus, cât și din cei cari trăesc în mijlocul țărânimii. Ocupațiunea aceasta, pe lângă folosul ce l-ar aduce științei, ar avea darul să ne facă a ne iubi mai mult unii pe alții — de sus până jos — și iubindu-ne, să iubim cu mai mult foc și pământul care ne crește și ne hrănește.

Trebue să facem tot ce ne va sta prin putință ca săteanul să-și deschidă inima cu încredere către cei cari-l iubesc, să le

¹⁾ Cu credințe despre *vârcolaci*.

²⁾ Cu credința că vrăjitoarele pot aduce la o fată sau femeie, — călare pe un băț de alun — pe cel iubit și să îndepărteze pe cel urit, că pot încheagă apele, legă ploile, etc.

³⁾ *Sfinte* zicându-se și la *Iele* — zâne cari intră în mână, trup, nas, picior, turbură creierii, amușesc gura, asurzesc urechile, prăpădesc carnea pe trup, sgârcesc vinele și ieau puterea din creierii capului, din vederea ochilor, din rânză, din osânză; că sunt stăpânele vântului, se duc la vântul turbat, ș. a.

descoperire comoara de gândire și simțiminte și odată cu asta să-și spuie și *pășurile*, că, pe lângă trebuința ce avem de a cunoaște comorile celor din popor, noi avem nevoie și de cunoașterea cât mai adâncă a păsurilor acestor păstrători ai odoarelor trecutului, de *brațele* și de *sufletul* lor, neîntinat încă în cele mai răslețe sate și sătișoare.

Acela căruia îi va fi rușine sau se va vedeà luat în răs de răuvoitorii neamului ¹⁾, când s'ar ocupà cu studiul sau culegerea acestor comori, să nu dea îndărăt, ci să lucreze și cu mai multă dragoste. Să se gândească că se văd azi popoare, la cari, mai înainte decât la noi, atât conducătorii statului cât și din cei de jos s'au ocupat cu studii și culegeri de acestea, și așa... cei cercetați au prins și mai mare drag de țara lor, pe care repede au ridicat-o la o stare înfloritoare; să se gândească că nici în alte părți — unde azi e la mare cinste știința folklorului — mai înainte, învățații și cârmuitorii noroadelor n'au dat vreo importanță odoarelor trecutului, — socotindu-se mare înjosire ca un scriitor să se ocupe de așa ceva.

Când *Puskin* a editat în 1820 o poemă a sa — scrisă sub impresia unui tablou țărănesc — o mulțime de critici s'au asvârlit asupra ei: «aceasta ar fi — zicea unul — ca și cum într'o adunare nobilă din Moscova ar veni un musafir țăran, cu căciula de oaie, cu zăbun și cu ciubote țărănești și-ar strigà: «bun noroc, măi flăcăi!».

Să se gândească că — după cum ne arată istoria generală a literaturilor — literaturile europene n'au înflorit decât atunci când scriitorii geniali s'au adăpat din fântâna populară: dovadă dezvoltarea literaturii rusești dela *Puskin* ²⁾ încoà; dovadă faptul că puternica înrâurire a literaturii poporane în Germania se sfârși cu emaniciparea spiritului german de sub protecționismul francez și triumful naționalismului în literatură, iar entuziasmul pentru litera-

¹⁾ Cum am avut durerea să văz anul trecut, chiar într'un ziar pretins serios, secția literară a Academiei erà criticată pentru faptul că se ocupă de produsele poporului.

²⁾ În studiul *D-lui Șişmanoff*: Cu câtă gingășie și iubire fiască nu vorbește (*Puskin*) de doica lui care-i spuneà povești, cu cari *nădăjduià să desăvârșească lipsurile educației sale!* «Cât mi-e de jale că doica mea erà Nemțoaică și nu Rusoaică! Eu nu am auzit povești poporale. În ele se găsește într'adevăr mai multă pcezie decât în toată literatura franceză».

tura poporană a produs pe cel mai mare poet german *Goethe* ¹⁾; dovadă faptul că chiar dela 1812 — de când frații *Grimm* au publicat întâia colecție de basme adunate din graiul poporului german și au atras luarea aminte a erudiților asupra acestei culegeri — de atunci chiar toate popoarele se ieau la întrecere să culegă cât mai mult și mai de preț, căci produsele tuturor sunt frumoase și sunt comori neprețuite ²⁾.

Unele din aceste povești și legende îmi sunt cunescute din copilarie, altele sunt culese mai târziu, fie cu ocazia călătoriei de studii

¹⁾ Cam pe atunci *Herder* a recunoscut și el importanța literaturii poporane și dela el au rămas vorbele: «Geniul unei limbi este și geniul literaturii unei națiuni» și: «*Cel ce iubește mai mult limba străină, decât sunetele dulci ale limbii mame, nu este vrednic de numele de om*».

²⁾ Unele din considerațiunile trecute în această introducere le-am folosit și în subiectul «Rolul animalelor în basmele Românilor», premiat de S. P. A. la concursul din 1903, subiect pe care l-am alcătuit împreună cu colegul *I. Mihalache* și pe care l-am sfârșit cu aceste cuvinte:

Și acum, când sfârșim cu lumea basmelor, înțelegem mai bine lumea reală.

S'au dus vremurile când omul eră trup și suflet cu celelalte viețuitoare. Câtă înțelepciune în basmele cari ne povestesc acele timpuri! Cât farmec, câtă minunăție pune sufletul în toate aceste fapte! Ce armonie, ce dragoste, ce frăție leagă pe toate aceste viețuitoare, cari lucrează, *toate*, pentru acelaș scop: *biruința binelui* în vieța dată tuturor de Dumnezeu!

S'au dus timpurile, dar a rămas omul și au rămas și viețuitoarele celelalte. Și azi, alte legături sunt între ele și om.

Că fiecare animal își are rostul lui în vieța lumii? Puțin importă vieța lui cu rostul ei: trebuie pe dată jertfită, dacă prin aceasta se aduce un folos imediat omului!

Azi sufletele nu mai sunt încălzite prin acea căldură a *fantaziei* din basme, care, dacă nu lumină clar și sigur, *dogoria* însă ca și para focului din vatra sobei, la gura căreia se desfășură vieța basmelor. Azi, legătura dintre suflete se prinde la lumina *clară* și *precisă* a faclei *rațiunii*, care însă e mult mai *rece*. Azi omul se înfrățește cu animalul — ce frăție! — câtă vreme acesta îi servește pentru un folos practic, *dându-i cât mai mult și cerându-i cât mai puțin*.

Dar — chiar numai pentru acest folos practic, haide! — fie ca vieța plină de vrajă și de iubire din basme să ne inspire și să ne încălzească în vieța reală de azi, care e un concert al tuturor puterilor sufletești, al tuturor viețuitoarelor — și, din când în când, să ne pună aripi sufletului, ca să mai privim cu el lumea, nu numai din mijlocul drumurilor ei, adesea pline de pulbere sau noroiu, ci câte odată — și din înălțimile văzduhurilor pe unde s'au luptat smei cu feți-frumoși, călări pe cai năzdrăvani!

— dela sătenii din comunele Vlădaia și Almăjel (Mehedinți) și Corni (jud. Dolj), dela alții aflați la băile Techirghiol —, fie de prin satele Muscelului: cele mai multe din comuna Priboeni unde sunt învățator.

O bună parte din ele sunt scrise, vorbă cu vorbă, așa cum le-am auzit din gura povestitorilor, și la foarte puține povești n'am putut da pe lângă fondul — care e nealterat — forma așa cum am auzit-o: am căutat să le scriu totuș în felul cum le spun povestitorii. Dar acestea, așa de puține, mă fac să am zilnic păreri de rău că n'am învățat stenografia care mi-ar folosi mult la culegerea poveștilor.

De însemnătate pentru istorici, cari pot cunoaște, din unele, trecutul și aspirațiunile poporului; de însemnătate pentru regenerarea literaturii culte — putând folosi, parte din povești și legende, ca monumente literare; de folos pentru psihologi cari, din cercetarea chipului în care poporul își păstrează odoarele trecutului, pot reconstitui multe însușiri sufletești ale neamului; de folos pentru a ne cunoaște naționalitatea, fiind, împreună cu alte feluri de comori ale poporului, expresia cea mai vie a caracterului național; de mare însemnătate pentru filologi și gramatici, cari pot găsi în ele cuvinte și construcțiuni sintactice, — poveștile și legendele sunt cea mai sănătoasă hrană sufletească.

Și apoi nu trebuie să trecem cu vederea *importanța elementului moral și religios* în aceste producțiuni, cari, alese cu îngrijire, se pot pune cu folos în mâna școlarilor dela cea mai fragedă vârstă.

Poveștile corespund mai bine ca orice materie de învățământ individualității copiilor cari, de pe la 5 ani în sus, au un mod de pricepere imaginar, și deci poveștile — product al fantaziei popoarelor în perioada copilăriei lor — au înălțătorul rol de a transforma caracterele sau a le modifica, măcar în parte, spre bine.

Această «parte practică» ¹⁾ a literaturii poporane e de mare folos, a dezvoltă memoria copiilor, fantazia ²⁾, a le perfecționă limbajul

¹⁾ Cum îi zice d. S. T. Kirileanu, în *Sezătoarea* pe 1908.

²⁾ V. Alexandri zice: «Drăgălașele povestiri cari îmi îngâneau somnul cu visuri încântătoare și cari au avut fericită înrăuire asupra închipuirii mele de când sunt pe lume... au contribuit a mă face poet. In adevăr, aceste fantastice roduri ale imaginației poporului român au un *caracter de originalitate* care le ridică mai presus decât basmele altor neamuri... In povești, generațiile nouă vor învăța a cunoaște valoarea inteligenței și a naturii poporului român».

și — conducând triumful binelui asupra răului, triumful credinței asupra necredinței —, formează un material foarte potrivit pentru dezvoltarea judecății morale la copii și contribuie mult la dezvoltarea caracterului religios.

După citirea unei povești, mila, compătimirea către cel suferind, admirația pentru eroi, gândul de a imita pe cel harnic, ș. a., ne cuprinde tot eul intern și ne transportă în sfere depărtate de actele de multe ori josnice ale celor cari ne înconjoară.¹⁾ Poveștile din acest volum pot fi puse cu folos și în cărțile didactice.

La fiecare poveste sau legendă, am dat, pe scurt, unele lămuriri și însemnări, am dat variantele pe cari mi le-am adus aminte și am dat numele povestitorilor. Apoi la sfârșit am pus un glosar de cuvintele, expresiile și zicătorile din text, — cuvinte, expresii și zicători cari sunt des folosite în vorbirea de toate zilele și chiar în cântece frumoase și cari, la depărtări nu prea mari, sunt cu totul schimbate și neînțelese, mai interesante fiind în satele din regiunea muntoasă a țerii. De aceea, cât îmi pare rău că nu m'am născut și nici n'am avut puțința să trăesc într'un sat de prin văile munților, unde sunt așa curate și neprihănite odoarele trecutului! Și... ce rău fac aceia cari, trăind acolo, nu dau la iveală comoara de limbă, gândire și simțiminte ale sătenilor!...

În dorința de a se culege și studiă cât mai multe din poveștile și legendele poporului —, sfârșesc, mulțumind tuturor acelor cari m'au ajutat în alcătuirea culegerii de față, mulțumind onor. Academiei care mi-a tipărit-o, și d-lui Prof. Bianu, care — cu o răbdare și o stăruință uimitoare, — a muncit ca lucrarea mea să se tipărească cu

¹⁾ Z. Săndulescu — Importanța poveștilor în școala primară (Revista învățătorilor și învățătoarelor din România): «Mai înainte, când pentru a intra în școala secundară, se cerea un certificat dela o școală primară din oraș, instructorii rămăneau tare mirați de priceperea cu care fiii de săteni puteau reproduce narațiunile lor și cum mai toți școlarii dela oraș rămăneau muți. Explicația o găsesc în șezătorile de altă dată, la curățitul păpușoiului din foi, torsul câniei, etc. unde și copiii luau parte, iar cei din orașe dormitau de vreme. Mare parte din vaietele colegilor că nu mai au azi copiii de altă dată, își găsesc răsunetul în desființarea șezătorilor unde în lungile seri de iarnă se povestiau fantasticele basme românești și copiii le sorbiau cu nesațiu, siliți doar de plăcerea ce li se desfășură și din spiritul de ocupație, inerent friii copiilor.

cât mai multă îngrijire..., și, ca încheiere, pomenind aci despre marea durere ce mă stăpânește la gândul că, zilele astea, s'a stins acela către care se îndreptau multe din nădejdlile Neamului și care, pe lângă munca neobosită pentru ridicarea școalei și sătenilor, — a arătat multă dragoste și interes limbii, literaturii și artei populare, învățatul care m'a îndemnat și a ajutat pe mulți la munca pentru desgro-parea odoarelor trecutului.... s'a stins *Marele Spiru C. Haret*, pe care cu mult foc îl plâng sătenii ca pe cel mai bun «părinte» al lor, și-l plângem toți aceia cărora ne stă la inimă soarta poporului..., omul providențial care a trecut din viață luând cu el în mormânt o parte din noi înșine !...

Priboeni, 31 Decembrie 1912.

C. Rădulescu-Codin.

1. Ingerul Românului.

Măre, eră odată o femeie harnică și cuminte nevoie mare. Și când îi eră și ei mai drag pe lume, rămăsese văduvă cu trei haidoși de flăcăiași frumoși și chipeși, de nu te mai săturai privind-i..... flăcăi pe cari îi crescuse sărmana numai în fapte bune, și în frica lui Dumnezeu.

Și bietul răposat — biet să fie de păcate — lăsase neveste-si — din agonisita lor, o mie de lei și mai lăsase încă trei mii pentru cei trei feciori, să se hrănească și ei în lume.

Acù... ce-or fi făcut feciorii cei mari cu banii lor, nu știu, că nu m'am dus să-i întreb. Știu numa că, într'o zi, când eră bâlcu mare la unul din satele vecine, feciorul cel mic, care făcea, ca și taică-său, negustorie de vite, plecă la târg.

La mijloc de cale, după un deal și-o vale — în dosul unei biserici — aude: buf... buf... buf... Numai bușeli și răbufneli. — «Mă! Ce să fie?» se întrebă flăcăul.

Se duce mai aproape și ce vede, se crucește: în cimitir, un *Jidan* bâtea mormântul unui Român.

— Ce ai cu el, jupâne?

— Cum ce? Hoțul ăsta de Rumân mi-e dator o mie de lei. Și când mă gândiam să mi-i dea, uite: l-a luat cel de pe scorbura și eu am rămas așa. Acu, iacă, bat și eu mormântul, să m'aleg încailea cu atâta și să mă pomenească și mort.

— Nu-l mai bate! E păcat de Dumnezeu să n'aibă odihnă în mormânt bietul creștin. Na mai bine mia de lei și du-te 'n treaba dumitale!

Și-i dă flăcăul mia de lei, iar Jidanul săriă în sus, nu alta. A luat-o și s'a dus unde a dus mutu iapa.

Pe urmă, flăcăul drege pământul dricuit și pângărit de lifta spurcată, îi pune câteva flori acolo și se duce acasă.

Când îl vede maică-sa :

— Da bine, mamă, aproape fu târgul !

— Ei, mamă, nu mai zice așa ; ci mai bine închină-te !

Și-i spune de-a fir a păr toată tirişenia.

— Și-acù — zice flăcăul — dă-mi, mamă, mia dumitale, să ne-gustoresc, că eu nu mai am pară chioară.

Maică-sa, suflet bun, i-o dă ; iar Românașul plecă tot la târg, călare.

La o răspântie, îi răsare'n cale un băiețel.

— Unde mergi, neicuțule ?

— Uite, nene, am plecat să-mi gălesc stăpân. Nu mă bagi dumneata?

— Apoi — zice flăcăul — nu m'am gândit la asta până acum. Da să-mi mai ieau sama.

Și pleacă amândoi spre târg. Da uitasem să spui, pe flăcău îl povătuise taică-său — când încă nu închisese ochii — să nu-și bage slugă pe cel care o mănca mai mult decât el. D'aia au tras la un han, și pe când mâncau, flăcăul tot trăgea cu coada ochiului la băiat, să vadă cât mănâncă ?

Imbucă sărmanul te miri ce — nimica toată ; se scoală și-și face cruce.

— Știi ce, neicuțule ? Te bag. Cât ceri pe an ?

— Apoi, nene, eu nu mă tocmesc cu anul. Să stau eu la dumneata și dacă te-i mulțumî, mi-i da cevă ; dacă nu, m'oiu duce cu Dumnezeu.

— L-a băgat ; apoi și-au văzut de drum.

La târg, numa se pomeniște flăcăul cu sluga că-i zice :

— Știi ce, stăpâne ? Dă-mi mie banii dumitale, să-i negustoresc.

Flăcăul, ce-i vine, îi dă ; băiatul se depărtează, iar el rămâne să se odihnească acoloa, pe un răsloj.

Sluga a luat-o prin târg și a cumpărat niște boi ; când i-a vândut, a câștigat cinci sute de lei. Cu o mie cinci sute a cumpărat niște cai. Când i-a vândut, a luat pe ei două mii de lei.

Pe urmă, vine cu socoteala.

Se miră flăcăul : — Mă băiețele, bun noroc mi te-a trimes, cin' te-a trimes !.

Se înserează și ei pleacă acasă.

Li-eră drumul peste o apă. Plouase și veniseră mari talazurile.

În urma lor, veniă în goana mare o droșcă cu cai, în fundul căreia se vedeau doi boieri.

— Stăpâne, stăpâne, — strigă băiatul — stai să trecă întâiu droșca.

L-ascultă flăcăul. Intră droșca 'n apă, dar... o ieau talazurile, ne-nșorule, și se îneacă. Bieții boieri strigă cât le ieia gura: «Ajutor, oameni buni, ajutor că ne prăpădim!»

Flăcăul și-a încălecat calul și s'a dus în apă de a ajutat pe cel de care mai putea fi nădejde de scos. Celălalt eră ca și dus.

Stăteau acum la mal, se uitau cum se duce pe lumea dușilor suflet de creștin și dedeau din umeri că... de, n'aveau nici o putere.

Da' deodată se pomenește cu sluga:

— Las' că-l scot eu, stăpâne!

Și, spre mirarea boierului și a flăcăului, s'aruncă băiatul înnot și apucă de mână pe cel înecat; ba scoate și desagii cu galbenii. Rămâne în apă numai trăsura cu caii.

— Mă, mă, mă! Țsta nu e *Rumân!* Câtă putere pe el! Și nu e decât un *ghibârdeiu*.

Le lasă boierii și banii și tot și pleacă mulțumindu-le cu lacrimi în ochi, că i-a mai lăsat să calce iarbă verde.

Apoi, vesel nevoie mare, stăpânul își încalecă roibul și se duce în treaba lui, cu slugă cu tot.

Trec așa trei ani de zile și, în timpul ăsta, cât nu dă înainte flăcăul nostru! Ce mai case, ce mai sloane, magazii, acareturi, moșii întinse, vițișoare!... mă rog: nici nu-l mai cunoșteai! Și, astea toate, numai pe urma băiatului care tot ghem rămăsese. Unde puneă el mâna, puneă și Dumnezeu mila.

Acù, într'o Duminecă, cum sta flăcăul pe prispa casei, se pomenește cu sluga că-i zice:

— Ia ascultă, stăpâne! Mult o să stai așa, fără nici un căpătâiu? Insoară-te și dumneata odată, să fii în rândul oamenilor. Nu vezi că ai cam albit?

— Bine, bine, băiete; să mă însor. Dar pe cine să ieau?

— Ei, pe cine? Pe fata împăratului.

— Ce, mă băiețașule, tocmai acum ți-ai găsit să râzi de mine? O să mă ieia fata aia?

— Da bine, stăpâne, — zice iar sluga, — când te-am mai dus eu la rău și când am mai răs de dumneata? Dacă te trage inima, ieia-ți paloșul ce ți-a lăsat răposatul și... hai, înainte cu Dumnezeu!

Vezi dumneata, moșicule, eu m'am tot luat cu vorba și am uitat să-ți spun că răposatul taică-său lăsase moștenire flăcăului și un paloș.

Își ieau ei merinde în desagi și pleacă spre curțile împărătești. Acolo, altă dandană : la fata asta — ea știe ce aveă — cine veniă în peșit, n'ar fi mai venit, nu se întorcea cu zile. Adică împăratul puneă pe peșitor de se culcă noaptea în palat și, până în ziuă, tânărul eră înghițit de un șarpe ce-i ieșiă fetei pe gură.

— Împărate — zice voinicul — am venit să-mi dai fata.

— Bine, bine băiete ! Da întâiu să te culci o noapte în palat. Apoi ți-oiu da-o.

Zice astea Măria Sa, da în gând : «Apoi, tot nu e cine știe ce sculă de tine. O să te duci și tu plocon lui Ucigă-l toaca... că s'au dus ei alții mai cevă ca tine !»

Se învoesc, dar flăcăul își iea și sluga.

— Stăpâne, dă-mi paloșul și așteaptă-mă aci.

Intră sluga în odaia unde dormiă mlădița împăratului și, cum eră întuneric, fata nu l-a cunoscut.

Odată se răstește el la ea și o amenință cu paloșul :

— Hi !.. fetică ! Până acum ți-a fost — zice el. Am să te taiu în noapta asta !

Și mai repede odată paloșul.

Atunci, măi taică, să vezi minune ! De groază, fata odată oticnește și — să iertați dumneavoastră — odată varsă pe gură un șarpe balaur ¹⁾ cu solzii de aur, care — nici una, nici alta — dă năvală

¹⁾ Șarpele-balaur, ori *balaurul* în povesti de cele mai multe ori e animal fioros, cu trup de șarpe, dar cu 3, cu 7, ori cu 12 capete. Pe trup are solzii galbeni ori verzi : șarpe-balaur cu solzii de aur, sau : laur-balaur cu solzii de aur. Sub un solz al lui, se poate ascunde un om. Are ochi de foc, limbile de foc și pe nări aruncă văpaie, de frige pe cine aleargă. Unii au aripi și picioare.

Până la șapte ani, trăesc în pământ, apoi ies. Locuesc pe la poduri, ori prin oameni în cari intră micșorându-se ; trăesc prin nori, pe cari-i poartă în toate părțile, ducând ploile, vijeliile și grindina. Balaurii mănâncă oameni, mai ales fete și încă de cele mai frumoase, pe cari le pândesc pe la puțuri și fântâni.

Oamenii, ca să nu moară de sete, se învoesc cu balaurii, să le dea pe fiecare an câte-o fată, numai să-i lase în pace. Uneori balaurii sunt în serviciul smeilor : «Balaurii aleargă să vestească pe stăpânul lor : smeul». Alteori, ei sunt stăpânii lighioanelor : când șueră balaurul din deștu'-l mic, începe să curgă gloată mare da lighioane.

Balaurii se luptă cu Feți-Frumoși, alergând după ei c'o falcă 'n cer și cu alta 'n pământ. Sunt totdeauna biruiți.

Balaurii în povesti fac parte din animalele fantastice, cari au chemarea să încerce vitejia și istețimea eroilor. Prin faptul că nu sunt cunoscute de oameni, nu sunt reale, pe de o parte li se pot atribui mai cu ușurință orice însușiri extraordinare, pe de altă parte inspiră mai multă groază (frica de necunoscut).

să înghită pe băiat. Dar el, mai iute decât fulgerul, repede paloșul și îl taie drept în două. Amenință pe fată a doua oară și iarăși iese un șarpe pe care îl taie și... tot așa până de trei ori.

Pe urmă: — Uite, stăpâne, ți-a rămas fata tot cu sufletul curat; știi curat și luminat ca argintul strecurat.

Fata, scăpată de duhurile necurate, doarme dusă până la ziuă. Și când vine Măria Sa împăratul, găsește pe flăcău viu nevătămat, stând cu paloșul de pază lângă patul fetei; iar în odaie alături.. slugulița, făcută ghem, mână porcii la jir.

De unde să-i trăsnească Măriei Sale prin cap, că ghemul de colo făcuse minunea?

— Impărate luminate — zice voinicul — acum ai o fată de toată bunătatea. Vezi ce e pe jos? Și-i arată stârvurile de balaur, făcute ciopăți. — Da să mi-o dai de nevastă, Măria Ta, c'asa ne-a fost vorba.

I-o dă și fac, moșicile, o nuntă, de se duce vestea.

Mai petrec și ei ce mai petrec pe la socri cari le dau în seamă împărăția cu toate bunurile și grijile ei; apoi împăratul cel tânăr, zor nevoie, să se ducă pe la mă-sa cu nevasta.

Pleacă la drum și iea cu ei și pe băiat...

Dar prin o pădure, numa ce aude împăratul:

— Stăpâne dragă, ai fi, n'ai fi mulțumit de mine... eu te las! Mă duc în alte părți.

— Da bine, băiețele, din ce-ți' veni? — zise împăratul, întristat cum nu se mai poate. — Nu ești mulțumit de mine?

— Ba sunt mulțumit, dar nu mai stau.

— Încaileă, spune-mi: cât să-ți plătesc? E atât amar de vreme de când te străduiești să mă faci om.

— Ce să-mi plătești? Nu mi-ai plătit acum trei ani? Știi: când ai dat o mie de lei. Și nu mai aveai după sufletul d-tale nici o pară.

— Cum? Cine ești dumneata?

— Cine? — zice sluga. — Află, împărate, că eu sânt *Ingerul Românului* pe care l-ai scăpat dela Jidan. Nu i se putea odihni sufletul sărmanului creștin și numai d-ta te-ai milostivit cu el. D'ăia te-am slujit!

Și, când zice cele din urmă cuvinte, băiatul începe să se ridice în sus, încet, încet, până pierе în văzduh, într'o lumină orbitoare.

Iar împăratul cel tânăr și cu împărățița cad în genuchi plângând, uluiți și mirați de atâta putere dumnezească !...

Și așa, măi taică, văzurați cât poate fapta bună ?

Povestită de Tudor Barbu Perjoiu din Priboeni, — care a auzit-o dela taică-său. Povestea aceasta, publicată pentru întâia oară în «Sămănătorul» (An. VII—1908, No. 50, pag. 1107—1112) are multă asemănare cu «Povestea lui Stan Pășitul» a nemuritorului Creangă. Deosebirea între ele e numai aceea, că pe *Stan Pășitul* l-a slujit trei ani și l-a și făcut om cu stare un drac, pentru un boț de mămăligă găsit pe țesitura din pădure; pe câtă vreme pe flăcăul din *Ingerul Românului* l-a slujit și l-a făcut nu numai om cu stare, dar și împărat, un *inger*, pentru că flăcăul a scăpat dela un *Jidan* sufletul unui *Român*.

2. Ciuhurezul și Grangurele.

Ci-că înainte vreme, împăratul pasărilor eră ciuhurezul ¹⁾. Da eră nătâng, măi taică, nătâng de n'avea păreche și nu știă să păujească atâtea lighioni lăsate de Sfântulețul pe pământ. Azi așa, mâine așa, pasărilor se luaseră de gânduri.

Odată le strânge împăratul în șir și pleacă cu ele la o bătălie. Cum mergeau, vine o dihanie, iea o pasăre din fruntea șirului și-o mănâncă.

Chiu și vai pe bieteale pasări ! Se duc și se jelesc la moș Dumnezeu. Il chiamă :

— Păi bine, măi ciuhurezule, ci-că nu le păujești bine. Auzi că li s'a micșorat șirul. Le-a luat una !

— Cum, Doamne, de unde-a luat ?

— Din frunte.

— Păi ce-a căutat în frunte ?

Il ceartă Cel de sus și de rândul ăsta și-l iartă.

În altă zi, iar pornesc pasărilor la drum, în șir, unde s'or fi dus. La mijloc de cale, se repede altă dihanie și... harș !... apucă pasărea din urmă. Împăratul, el știe ce-o fi lucrat, că nici n'a văzut.

Pasărilor, amărite ca vai de ele, se plâng și de rândul ăsta Prea-puternicului. Iar îl chiamă înaintea tronului dumnezeesc.

— Auzi, mă, ce spun pasărilor ?

— Auz, da de unde a luat ? Pe care ?

— P'a din urmă.

— Păi ce-a căutat în urmă ?

Când l-aude Dumnezeu vorbind așa și de rândul ăsta, se face

¹⁾ Unele variante spun că pasărilor l-au ales de împărat, fiindcă l-au văzut cu capul mare.

foc, îl dă afară din slujba de cinste ce-i încredințase și-l blestemă :

— Tu, băiete, să fii de râsul tuturor pasărilor.

Apoi chiamă pe grangure ¹⁾, îl îmbracă în haine mândre — așa cum e și azi — și îl pune împărat în locul ciuhurezului. Vezi dumneata, ăsta s'a arătat mai isteț și mai priceput în cârmuirea împărăției atâtor viețuitoare.

Și — ci-că—d'atunci și până azi, împărat al pasărilor e grangurele... iar ciuhurezul toată ziua și cât o fi lumea stă pitit și într'una îl tot găraie pasările, râzând de el cum e mai rău. Pentru nemernicia lui, moșicile !...

Povestită în 1907 de Moș Marin Cotandru de 92 ani — acum răposat — și publicată în «Sămănătorul», An. VIII, 1909, No. 14, pag. 305—306.

Despre *ciuhurez* există și în alte părți legenda, că a fost împărat al pasărilor și e dat ca pildă cuivă care, deși bogat și de neam mare, e nătâng, sau cuivă, care se cocotează unde nu i-e locul: «apoi și ciuhurezu' a fost împărat peste păsări».

E socotit ca pasărea cea mai de răs și se pomenește de el către cei cari prea se laudă cu lucrurile lor: «apoi, ciuhurezu' că-i ciuhurez, și tot zice că pui ca ai lui n'are nimeni».

3. Fecioru' împăratului lighionilor.

A fost odată de mult, de mult, spre soare-apune, un împărat vestit, căruia lumea îi zicea Împăratul Verde. Și împăratul ăsta, cât eră de împărat, aveă și el o supărare de nu putea cu nici nu chip să-i puie capăt. Și știți ce supărare?

Aveă în apropiere un puț, din care luau și beau apă toți supușii Măriei Sale. Și, minune, măi taică. Puțul izvoră apă numai ziua, iar noaptea secă și dimineața nu aveă pic de apoară.

Se luase de gânduri Măria Sa. Întreabă pe învățați, degeaba. Întreabă pe boieri, întreabă pe ostași... nimic. Nimeni nu-i află pricina.

Dacă vede și vede, pune noaptea soldați să păzească cu rândul, unul într'o noapte, altul într'alta. Degeaba. Când se ducă împă-

¹⁾ *Grangurele*, ci-că, a fost având o neastă pe care o chemă Chira, ori Samfira, ori Dragomira, cu care s'a fost împilduind când și când, ba se împildue și azi, în chipul acesta :

— Chiro, Chiro!
Samfiro, Samfiro!
Dragomiro, Dragomiro!
Hai la bureți!
— Nu pot nu!

— Mână copiii.
— Nu vor, nu!
— Bate-i!
— Nu mă 'ndur!
— Măncă dar bureți din...

ratul Verde dimineața la puț, îl găsiă tot sec, iar soldatul... mână porcii la jir. Și... harsș! cu sabia! Sbură capul somnorosului.

Azi așa, mâine așa... Mai mai să-și fituească oștirea, când vru Dumnezeu că, într'o zi ca asta, se pomeni împăratul că-i răsare înainte un soldat desghețat, d'ăștia d'ai noștri:

— Impărate, iacă mă duc și eu și, orice-o fi, n'am să dorm până la ziuă. De-o fi cinevă, îi vedeă și Măria Ta cât pot.

— Bine, băiete, du-te, zise împăratul neîncrezător.

Iar soldatul se duce la puț, s'asează acolo pe iarbă, își pune pe lângă el mă răcini și, cum da să închiză ochii, se pomeniă cu ștepii că-l înțepau să-l lase neom. Și nu adoarme.

Stă ce stă și, colea aproape de *crucea nopții*, se pomenește, măi tată, cu hoțul de apă. Știți cine eră? *Un om cu totul și cu totul de aur*, vine în grabă, intră în puț și începe să ghiortăie și să hălpăie la apă, de te mirai unde-o fi stând și cum, Doamne ferește, n'o fi făcând omul broaște în pânțece?

Soldatul, cum îl vede, se repede să-l prinză, dar poate? Că ăla cum hălpăie apa, o șterge la sănătoasa și fuge de-i sfărâie picioarele.

— Ei, ce-ai văzut? — întreabă împăratul, dimineața, când găsește pe soldat treaz, frângându-și mâinile de necaz.

— Ce-am văzut, e bine, Măria Ta! Da mi-e ciudă că nu-l am să ț-l dau în mână.

Și-i spune tot.

Impăratul rămâne pe gânduri.

— Cum să-l prindem?

— Apoi, Măria Ta, tot la mine e leacul; da să faci ce-oiu zice eu.

— Ce?

— Un butoiu, așa în chipul puțului, dar să fie cu capac. Când l-oiu închide, să nu mai poată ieși, oricine ar fi înăuntru. Da să fie și înfundat la unul din capete.

— Și ce ai să faci cu el, băiete? — întreabă împăratul mirat tot mai mult de istețimea soldatului.

— Ce? Uite, îl vâr în puț, așa ca să nu se cunoască de departe; da să mi-l umpleți cu vin. Hoțul de apă o să vie și la noapte să bea și, negăsind apă, o să bea vin. Nu știi Măria Ta ce minuni face vinișorul? Dacă o *felă*, două te fac să sameni cu Doamne ferește, dar un puț? O să se îmbete sdravăn hoțul și eu o să-i pun capacul să-l aduc la curte plocon Măriei Tale.

Dă poruncă împăratul și se face.

Pe urmă, soldatu' iea butoiul, se duce la puț, îl vâra înăuntru până la apă, pune capacul alături și așteaptă.

Nu stă mult, că se pomeniște soldatul cu omul de aur că vine, merge orbis la puț, intră înăuntru și înghite la vin, înghite, înghite tot mai cu poftă. I se pareă, pe semne, mai bună apa asta.

Bucuria flăcăului. Așteaptă până se îmbată bine și odată face: tranc... capacul deasupra lui. Se sbate ce se sbate omul de aur, dar de surda... Soldatul stă lângă el până la ziuă, iar dimineața din zori, iea la spinare butoiul și-l aduce împăratului.

— Io-te, împărate, te-am făcut și cu apă și cu om de aur. Iar Măria Sa, cum îl vede, sare în sus de bucurie. Dă drumul omului din butoiu, îl arată la toți ai curții, minunați și ei, și pe urmă îl închide într'una din odăile împărătești.

Acolo îl cercetează fel și chip: de unde e și de ce i-a băut apa?

Dar el, omul ăsta de aur, nu scoate graiu. Stană de piatră par'că eră.

Tace împăratul și încarcă pe soldat cu daruri multe și mândre. Mai stă ce mai stă și... ce se gândește? «Ce folos pe mine cu omul de aur, dacă l-oiu țineă mereu închis și nu mi-or cunoaște și alții scumpeturile?»

Și odată dă Măria Sa «sfoară prin țară și răvașe prin orașe» să vie lumea să vază ce n'a mai văzut! Ba scrise și la alți împărați și crai să iea osteneală, să vie să vază minunea.

D'aia... după câtăvă vreme, cum ședeau ai curții în așteptare, ... unde începură, măi tată, să vie din toate părțile împărăției oameni, puzderie... Ba se svoni că și ceilalți împărați și crai, cum au primit răvașul, s'au pornit și ei dela scaunele lor și au sosit cu boieri și ghinărali la hotarele țerii Împăratului Verde.

Iar Măria Sa Împăratul Verde, cum aude una ca asta, lasă minunea acolo unde eră închisă și se duce și el, cu mare alai, să iasă înaintea atâtor fețe cinstite.

Până aci, toate bune și cu noroc. Da știi dumneata, măi tată, e un cântec:

D'ar ști omul de ce-ar da,
N'ar mai bea, n'ar mai mânca
Și-ar tot sta d'ar tot oftă!

Așa și cu împăratul nostru. Se duceă omul cu gând la mare bucurie și nu știă ce mare întristare are să-l întâmpine când o veni îndărăt.

Păi, ce se întâmplase, măi flăcăi? Aşa-i că nu ştiţi? Dacă-i aşa să vă spui eu, că tot m'am apucat de povestit.

Avea şi Împăratul Verde un copil, unul singur, că uitasem să vă spui. Eră frumos coconul, desgheţat şi cuminte, nevoie mare, că-venià lui taică-său să se socotească cel mai fericit dintre cârmuitorii noroadelor.

S'ar fi gândit Măria Sa că tocmai copilul să-i aducă foc şi jale?

În lipsa împăratului, fecioru-său se jucà prin curte, de-a soldaţii, cu feciorii robilor. Cum făcuse împăratul, că uitase la odaia omului de aur o fereastră deschisă şi copilul, svârlind săgeata, ea intră pe fereastră înauntru.

— Dă-mi, nene, săgeata, se roagă şi plânge copilul. Omul de aur nu răspunde, dar îi face semn să vie s'o iea.

Iar feciorul de împărat, ce să facă? Coteleşte pe ici, coteleşte pe dincolo şi găseşte cheile odăilor împărăteşti.

Pe urmă, svâc! cu ele la uşa cu pricina şi deschide. Omul de aur îi dă săgeata, dar cât te-ai şterge la un ochiu, o rupe la să-nătoasa şi pe urmă mai prinde dacă ai ce.

Aleargă ei ai curţii în sus şi în jos, degeaba! Iar copilul ca să nu bage taică-său de seamă, încuie uşa, pune cheile la locul lor şi-şi vede de joacă.

Acù, la vr'o trei zile, uite că se întoarnă la palat Împăratul Verde, împreună cu alţi mulţi împăraţi, să vază minunea. Se aşezară toţi în curte pe nişte scaune de argint şi erau cu ochii ţintă la Împăratul Verde, care avea să le arate lucru mare.

— După cum am avut cinstea să vă spun, cinstiţi împăraţi, minunea asta, omul de aur, îl am încuiat aici. Ia! Numai să priviţi şi să vă gândiţi: mai văzut-aţi lucru ca ăsta, de când lumea şi pământul?

Se duce Măria Sa, iea cheile de unde le lăsase şi, când descuie uşa cu pricina, un fior trecù prin cei cari aşteptau: «Acù, acù o să iasă omul de aur!»

Da, să iasă, dacă are ce. Caută el Împăratul Verde încoà, caută încolo, prin colţuri, prin pat, pe sub pat... Cată şi prin alte odăi... degeaba! O *mâlcise* şi el cât erà de împărat.

Li crăpà omului obrazul de ruşine şi nu mai putù grăi decât atât:

— Să am iertare, Măriilor Voastre! Dar zadarnic aşteptaţi, că nu-i! Pe semne o fi fugit... Cine să-i fi dat drumul?

Când aud așa, rămân încremeniți și supărați foc ceilalți împărați, că, vezi dumneata, trepătaseră oamenii atâta cale degeaba.

Da pe când se ciorovoiau, vine o slugă și spune Măriei Sale tirișenia.

— Așa, căine? — răcnește împăratul la copil, de se cutremură curtea. — D'ăștia mi-ai fost, ticălosule? Apoi întorcându-se către împărații ce ședeau înbufnați și se gătiau s'o iea la picior, le grăi:

— Vedeți, cinstiți împărați, din cine e pricina? Pe semne n'a fost minciună vorba: «Crești puil de năpărcă, să te muște!»

Pe urmă dă poruncă să-l ducă la spânzurătoare!

— Nu, Măria Ta — zice unul din mai marii împărăției — mai bine să-l ducă în pustie, să-l lase acolo să se prăpădească singur.

— Ba să-l spânzure! răcnește împăratul.

Se mai roagă ce se mai roagă de iertare privitorii și atunci Măria Sa grăește:

— Dacă-i așa, nu l-oiu mai spânzura, dar l-oiu trimite să-l omoare în pădure. Mi-i negru înaintea ochilor.

Chiamă pe o slugă — un Țigan voinic — și-i poruncește:

— Iea pe ticălosul ăsta, du-l într'o pădure neumblată și fă-i de petrecanie. Mărturie că l-ai *mătrășit*, să-mi aduci un deget și un ochiu. Da să nu te ducă păcatul, Țigane, să nu-mi ascuți porunca, că atunci o fi vai și amar de tine! Unde-ți stă capul, ți-or sta și picioarele! Ai înțeles?

— Am înțeles, Măria Ta!

Și pleacă Țiganul cu feciorul de împărat într'o *jacă*, să-l ducă la pierzare; iar împărații atâtor țeri și noroade se cam mai duc de unde veniseră, supărați foc pe Împăratul Verde, care rămăsese acum să-și plângă amarul și singurătatea...

Acù să nu uităm vorba, că tot am început-o.

S'a dus Țiganul, s'a dus cu feciorul de împărat, cale lungă, că-și luase merinde de-ajuns... și, după umblet de două luni, a sosit într'o pădure neumblată, să te mănânce lupii în ea, tăicuțule!

Pune copilul jos și, când să-i sboare capul, odrasla Măriei Sale se uită la Țigan așa de dulce, de mângâios și de drăgăstos, că i se face milă haraminei și ce se gândește? «E păcat de el, sărăcuțul, să nu mai auză cucul și să nu mai calce iarbă verde! Ia să văd, nu l-oiu putea scăpa?»

Și cum se gândește și se resgândește, odată apucă mâna copilului,

o pune pe un tăietor și... cioc! cu securea! Ii taie un deget și-l leagă cu sare, de țipă mititelul ca'n gură de șarpe; pe urmă, ca să scape de el, îi spune:—Taci, neicuțule, nu mai plânge, că nu-ți mai fac nimic, și... acū mai stai acū o leacă, că mă duc până coleă.

Și cum zice, o și șterge Țiganul la sănătoasa și se tot duce spre împărăție, Dumnezeu să ne ție!

În drumu-i, vede un cățăluș. Pune mâna pe el și-i scoate un ochiu, de-l pune într'o năframă cu degetul copilului și le duce pe amândouă Măriei Sale.

— Uite, împărate, ți-am ascultat porunca.

Vede Măria Sa și crede. Ba mai trage o toană de plâns.

Copilul, săracul, rămăsese acolo prin pustietăți. Ce să facă el mititelul? Se hrăniă cu fructe și cu rădăcini... iar jivinele pădurii, par'că eră un făcut, nici nu se apropiiau de el.

A dus-o așa doisprezece ani încheiați, fără să vază, în atât amar de timp, chip de om pământean. Se făcuse mare, știi coleă *dă-nac*, când într'o zi cu soare, cald și bine, ce vede, să nu crează ochilor: înainte-i, un cârd de jigăanii și lighioni de ale pădurii... Iar mai mare peste ele, păujindu-le și împărțindu-le porunci, ghi-ciți cine?

Omul de aur.

— Ce cauți pe aici, băiete?

— Ce caut? Află că eu sunt copilul care ți-a deschis ușa când te prinsese Împăratul Verde. De ce ai fugit? Că s'a supărat tata foc pe mine și dacă nu i s'ar fi făcut milă Țiganului pus de împărat să mă omoare, acum nu mai eram pe aici. Spune feciorul de împărat tot ce-i pățise sufletul în ai doisprezece ani. Pe urmă întreabă:

— Dar dumneata cine ești și unde ți-e culcușul?

— Află, băiețele — zice omul de aur plângând de săriă cămașa de pe el de bucurie și de mila copilului — află că eu sunt *împăratul lighionilor* cu cari Dumnezeu a umplut pământul. Și am fugit atunci dela taică-tău, că eu așa sunt făcut de când lumea, să păujesc lighioanele și jivinele și să le rânduiesc. Ce s'ar fi făcut ele, sărmane, fără mine?

Culcușul meu, drăguțule, l-ii află acum, că te-oiu duce la el., și,

pentru binele ce mi-ai făcut, te ieau *copil de suflet* ¹⁾ al meu. Tot nu mi-a dat Sfântulețu' și mie un fecior. Te învoești?

— Mă învoesc, *tată*, cum nu! Și-ți mulțumesc.

Il duce la palat. Impăratul lighionilor aveà trei fete și, cum a intrat pe ușă, le-a spus:

— Vedeți voi? Țsta-i copilul care m'a scăpat pe mine din robia Impăratului Verde. Să știți și voi că d'aici înainte e feciorul meu și fratele vostru. Ați înțeles?

— Am înțeles, *tăicuțule*!

Pe urmă, bucuria fetelor! Au trăit, măi taică, în bine și belșug și petreceri și rugăciuni pentru Sfântulețu, șase ani de zile.

Da după scurgere de șase ani, flăcăul, că acu erà flăcău, a început să cam stea pe gânduri. Tot trist și tot par'că într'una îi ningeà...

— Ce să aibă, *tată*, fratele nostru de stă așa gânditor? — întrebă într'o zi fata cea mare pe omul de aur?

— Ei, ce? I-o fi venit și lui timpul de însurat. D'aia, vedeți? Ar fi bine ca de-acu să-l cam lăsăm să se ducă în lumea lui de voinic.

Să-i dăm, *tăicuțule*, frâu slobod. Ce? Vreți să se prăpădească flăcăul?

— Știți ce zice cântecul:

De cine doru' se leagă,
Nu-i paie lucru de șagă:
Nu scapă cu mintea 'ntreagă.
S'a mai legat d'un voinic:
I-a rămas murgu' pe câmp
Și boulenii trăgând;
S'a mai legat d'o copilă:
A plecat pe drum nebună
Cu cusătura pe mână...

Să se ducă și el, să puie capăt dorului. Da, vedeți, ca unui frate, dăruți-i și voi câte ceva.

— Las' pe noi, *tată*, că om ști cum să ne cinstim frățoru'.

¹⁾ Sunt anume obiceiuri la darea copiilor de suflet: femeia care iea copii și cu o alta care tot nu are, se duc într'o pădure, cu copilul luat de suflet. Se depărtează femeile cât colod și încep să-i facă copilului jucării la fel și să-l strige și să-l cheme: «să vedem la cine trage el!» La cine trage, al ăleia rămâne.

Copilul e în vârstă până la un an și jumătate.

Alte obiceiuri se vor arăta în colecția aparte.

Și așa... într'una din zile, când plecă feciorul la vânătoare, cu pușcuța pe umeri, rămase îmmărmurit de ce văzù la scară: un cal ¹⁾ mândru și gătit frumos, frumos, *ca luna cu stelele*.

¹⁾ *Calul* e «fratele voinicului și voinicul are mare nădejde într'un frate bun, să nu-l viclenească». E unul din animalele domestice cari, și în vieța basmelor, ca și în vieța reală, rămân tovarășe nedespărțite ale omului, căruia îi aduc mângăiere la vreme de restrise și îi ajută în nevoi grele; îl duc la izbândă și se bucură împreună de biruință.

Mai înainte a avut capul mai mare, dar, printr'o minune a Sfântului Spiridon, capul său s'a mutat la măgar și al măgarului la cal.

Animalele au un rol precumpănitor în dezvoltarea povestii, spre a ajunge la izbânda finală. Iar mijloacele prin care o obțin, sunt acestea: 1. *năzdrăvănia*, 2. *talismanul*, 3. *metamorfoza*.

1. În clipele grele prin cari trece eroul, atunci când s'ar părea că nu mai e nici un rost de izbândă, atunci când puterile nu-l mai ajută, îi sare în ajutor *calul* sau bou, ori oaia, ori cerbul, sau orice alt animal, — din acelea ce sunt simpatice omului — și, prin năzdrăvănia lor, îi prezic viitorul și-l învață ce cale se apuce. Astfel eroul e scăpat prin animale, a căror limbă grăește prin graiu omenesc și a căror minte prevede ce are să se întâmple.

2. Câteodată animalele pun pe eroii basmelor, în posesiunea unor *talismane* cu cari să birue și să poată împiedica orice greutate; așa: biciul scorpiei, paloșul smeilor ș. a.

3. Când împrejurările sunt prea critice, când situația se încurcă, când orice mijloc de scăpare a eroului nu mai poate folosi, fără a se pierde farmecul povestii, atunci vine la mijloc *metamorfoza*, caracteristică acestei creații literare: povestea.

Se metamorfozează: a) animalele, b) eroii, c) lucrurile.

a) Animalul, ca să scape eroul, se pune cu totul în serviciul lui. Când se simte nevoia, iea cu totul altă formă, care convine mai bine împrejurării; dacă cu aceasta nu s'a atins izbânda, transformările se continuă, până ce ea se obține.

Calul cel urit se scutură și se face cu părul de aur, se transformă în pasăre, în pește, în insectă, în tot ce convine împrejurării.

b) În povești este atâta legătură, atâta intimitate între om și animale, încât metamorfoza se petrece și între el și acestea:

În «Pescăruș împăratul», fata de împărat fusese prefăcută în vulpe și pe urmă se face fată la loc. În «Ianoș» (Rădulescu-Codin, *Sămănătorul*, an. V, 1906, No. 25, pag. 492) acesta se face muscă, ca să poată lua cloșca de aur.

Intr'o poveste «Finul lui Dumnezeu» (*Sezătoarea*, XII, 1—2, Vasiliu), acesta, căutând pe fata împăratului, se face porumbiel — pasărea dragostii —; trece peste trei mări, se face *porc mistreț*, cu păr de aur, *care trece înnot* alte trei mări; apoi cerb frumos cu trei roze în fiecare corn.

În «Trei frați», (*Albina*, an. IX, 1907, No. 9, 10 și 11, pag. 299—365, Rădulescu-Codin), unul din ei, mâncând o pară, se face măgar fără coadă și fără urechi; mâncând o roșcovă, capătă coadă și urechi; iar când mănâncă un

— Ce e, frățiorule ! De ce nu te duci la vânătoare ? întrebă suri-oara cea mai mare, cu coșița pe spinare.

— Uite coleă, la scară, un cal cum n'am mai văzut.

măr, se face om la loc. Tot astfel a fost transformată și fata împăratului, pe care a și luat-o de soție.

În «Cerbul» (Rev. *Muscelul*, an. I, 1903, No. 12—13, pag. 195—197, No. 14, pag. 217—221 și No. 15, pag. 237—239, Rădulescu-Codin), voinicul se face un cerb mare, frumos și năzdrăvan, bând apă din urmă de cerb; apoi se face iar om.

În «Ion Milea» (*Sezătoarea*, an. V, Vasilu) *fata dracului*, fugită cu el, se face într'o biserică cu un călugăr cetind pe o carte, iar a doua oară, într'o turmă de oi.

Astfel apare aci metamorfoza într'un chip cu totul ciudat: dintr'un *flăcău și o fată* — și 'ncă de drac! — o biserică c'un călugăr; dintr'un voinic și o iubită: o turmă de oi și un cioban!

În «Înșiră-te mărgărite», (Codin, innedit), cei doi copii ai împăratului, îngropați în gunoiu, după intrigile Țigăncii, sunt transformați în *doi brazii*, cari apoi tot după îndemnul Țigăncii sunt făcuți scânduri la pat:

— Ți-e greu frățioare?

— Nu mi-e greu, că e taica pe mine; dar ție?

— Mie mi-e greu, că e Țiganca pe mine.

Țiganca aude. Se pun scândurile pe foc. Sar scântei în tărățele din cari mănca o *mielușică*. Țiganca vede. Se taie mielușica. *Mașele* scapă pe gărlă: din ele ies doi *copii* de aur; unul c'o furcă de aur și altul c'un toiag de aur.

— De ce 'ntârziăși atâta, soare? Vrei să omori lumea? — zise Dumnezeu soarelui.

— Văzui, Doamne, coleă, doi copii mai frumoși ca mine, și-mi luară mințile.

Aci metamorfoza copiilor împăratului e și mai ciudată, dar și mai frumoasă.

Alteori animalele sunt chemate să renască, spre a-i desăvârși pe eroii fii de oameni.

În «Staticot barbă d'un cot» Sgriptoroaica înghite pe Petre, de bucurie, și apoi îi dă drumul și mai voinic și mai frumos. În «Ileana Cozinceana» un balaur înghite pe Făt-frumos, de bucurie că i-a scăpat feciorul dela moarte; îl înghite de trei ori și-l lapadă pe zece părți mai strălucitor. Așa și în «Petre, fiul oii» din Ispirescu.

În povești, de altfel, se metamorfozează și *lucrurile* cari se însuflețesc, luând chipuri de animale. Într'o poveste «Omul de piatră» (Creangă) vântul învață pe Făt-frumos că gărla care înconjoară pădurea neagră, unde e Doamna Kiralina, se poate trece numai călare pe *busteanul lelelor*; acest bustean se transformă apoi într'un *cerb de aur*, în care intră Făt-frumos ca s'o fure; apoi cerbul de aur se schimbă într'o *căruță cu 12 cai de foc*, în care se reîntoarce la împărăția sa.

Oricât de absurde ar părea aceste metamorfoze, oricât de exagerate ar fi în hiperbolismul lor, oricât ar veni în contradicere cu elementara lege a causalității, tocmai prin aceasta, prin întrebuițarea meșteșugită a acestui mijloc, ele dau farmecul unui basm. Prin acest mijloc al metamorfozei, povestea își dă puțința să pătrunzi în toate colțurile lumii: pe pământ ca și în cer, în co-

— Și ce te miri? Află că ăsta-i calul tău dăruit de mine, surioara ta. Calul ăsta, frățiorule, ți-o fi de mare folos; el ți-o împlini voile, el te-o povățui ce să faci, și tot el te-o duce ca gândul în voia dorului. Ține și frâul ăsta; când ți-o fi dor de cal, n'ai decât să-l scuturi!

Flăcăul, ce să facă? Se miră ce se miră, apoi mulțumește surioarei și iese să-și încalce ducipalul. Dar acum, ce vede, să nu crează ochilor, moșicile! La scară alt cal: *ca ziuă cu soarele*.

Iar se miră flăcăul:

liba săracului, ca și în palatul smeului cu drăcoica de fată; în sfârșit, te transporti și în lumea animalelor domestice sau sălbatice, dobitoace sau pasări sau insecte, etc., stai de vorbă cu ele, le cunoști sufletul — totdeauna atât de binevoitor omului, și le deslegi tainele lor, altfel nepătrunse. Și cum? Foarte simplu—simplu ca toi ce e mare! Te dai de trei ori peste cap, ori mănânci ceva, ori bei ceva, ori te uiți undevă... și te-ai schimbat din om în tot ce-i pofti; din animalul cutare, în animalul cutare, care te poate mai bine ajuta astfel; căci animalele, totdeauna în basme, ori ajută, ori încearcă pe om.

Calul duce călare pe voinic, iute ca vântul și ca gândul. Câteodată, cum e și în «Feciorul împăratului lighionilor», calul e îmbrăcat frumos: «Ca soarele cu luna, ca cerul cu stelele, ca, câmpul cu florile». Alteori este înaripat la picioare: cu 6, cu 12 și cu 24 de aripi. Când le dă drumul, ocolește lumea într'un ceas.

Se nu te uiți că e urît, jigărit, răpănos și nețăsălat. E așa, numai să te încerce.

Se scutură de trei ori, și rămâne curat, de-i strălucește părul ca aurul. Sboară pân' la nori, și se lasă jos ca fulgerul, apoi pân' la lună și pân' la soare.

Povățuește pe voinici la tot pasul: cum să se ducă la cutare smeu, la cutare împărat, la fata din piatră, ș. a... *miglisește* cu vorba pe turturică, ca să poată aduce el apă vie și apă moartă, înainte... și chiar răsbună pe stăpânul său.

Mănâncă jeratic, suflă pe nări și preface pe stăpân în musculiță; dă de șire smeului, nechezând, când i se fură fata:

— Ho! Ho! Cal de smeu, leu paraleu, cal de bun viteaz al meu! N'ai ce bea, n'ai ce mânca?»

— Ba am ce bea și ce mânca, dar mi s'a dus stăpâna, că a furat-o cioabanul. Și în in lupta dintre Făt-frumos și Smeu, trece de partea celui dintâiu.

Când suflă calul din narea stângă, se face un noroiu până la genunchiu; când suflă din a dreaptă, îngheață, ori se infierbântă grozav feredeul fraților pismași.

În «Făt-frumos din lacrimă» de Eminescu, se spune că *doi cai*, luați din grajdurile genarului, fugiau, cum fug razele lunii peste adâncile valuri ale mării... Mai apoi, o babă scoase inimile din toți caii și le puse într'unul singur, căruia-i numărai coastele și sta pe o movilă de gunoiu... După ce merge cât merge, calul se întoarce la mă-sa, să mai sugă încă odată laptele cel de văpaie al fâtelor ei, ca să se facă iarăș frumos și strălucitor. Calul genarului necheză calului lui Făt-frumos să arunce pe stăpânul său în nouri, că-l va hrăni *cu miez de nucă și-l va adăpa cu lapte dulce*. Calul însă ascultă pe-al lui Făt-frumos, că-i făgăduia să-l hrănească cu *jeratic și să-l adape cu pară de foc*.

— P'asta ți-l dăruiesc eu, zice surioara mijlocie «cu părul până în călcâie». — Ține și frâul, să-l scuturi și orice-i gândi, el ți-o împlini.

Dă fuga flăcăul să-l încalice p'asta, când, măi tată, în locu-i alt cal, de rându ăsta mult mai frumos, cum e *câmpul cu florile*.

I-l dăruise surioara cea mai mică, «codru 'n patru se despică».

Pune mâna pe frâu, și atunci odată calul i se uită țință în ochi și-i zice cu glas mângâios :

— O ! Stăpâne, stăpâne ! De când te așteptam ! Am tot stat închiși până acum și nimeni nu ne-a călărit și nimeni nu ne-a plimbat... Incaile, știu că ne-om scoate acù din capete !..

— Iea-mi frâul și, când l-ai scutură, ți-oiu fi la poruncă, flăcăule !

Zice așa ducipalul și pe urmă piere și ăsta p'aci 'ncolo. Vezi dumneata, cai năzdrăvani ; ce, ca ăștia d'acù ?

Feciorul de împărat, uluit, intră în casă.

— Așa-i, frățiorule, că te-ai cam mirat de ce-ai văzut ?

— Chiar așa ! Da, mă mir, ce bine v'am făcut eu, să-mi dați așa mândrețe...

— Să nu mai vorbim acù de trecut. Când e vorba de cai, află că în toată vieța n'ai să ai pe cinevã mai de credință decât ei. De care-i aveã nevoie, scutură-i frâul și pe loc ți-o îndeplinì porunca ; ba te-o și povățuì pe ce cale să apuci. Da' să-i ascuți, frățiorule !

Zice astea fata, iar feciorul de împărat, tot cu gând de ducă, odată scutură frâul dela calul ca luna cu stelele.

— Ce poruncești, stăpâne ? strigă calul, sosindu-i înainte înșeuat și gătit, ba și cu haine mândre pentru flăcău.

— Să mă duci în voia dorului, căluțule, zise el.

— Dacă-i așa, încalecă pe mine și ține-te bine, că știu eu ce-ți cere inimioara, bat'o pârdaInicul. Da und'te-oiu duce și ce ți-oiu spune, să faci. Auzitu-m'ai ?

— Auzit !

Apoi voinicul sărută mâna taică-său, împăratul lighionilor, și-și sărută surioarele... Le veniã cam greu să se despartă, că nu știu cum, le intrase și lor câte-o leacă de focșor la inimioară. Doar nu le erã frate ?

Iși iea ziua bună dela toți și le mulțumește cu lacrimi în ochi, pentru buna găzduire și binele ce i-au făcut... Pe urmă își încalécã roibul și la drum, nene !

Iar fetele împăratului lighionilor s'au uitat pe cărare până l-au pierdut din ochi...

Il duce ca vântul și ca gândul peste nouă mări și peste nouă țeri la curtea *Impăratului Roșu*.

Acolo, calul îmbracă pe fecior în haine trențăroase și-i zice :

— Acù, stăpâne, să rămâi aici ; da să te faci mut, și mut să rămâi până ți-oiu spune eu să vorbești.

— Și ce să fac aici ?

— Ia ! Amestecă-te și dumneata printre slugi și fă-te, stăpâne, luntre și punte, să intri slugă la grădinarul palatului. Și... ce-o mai fi, îi mai vedeă. Numai să mă ascultți, că rău n'are să-ți fie și mai venim noi.

* Zice asta calul și pierе...

Iar voinicul, ce să facă ? Se întristează el, nu-i vorbă, că rămăsese prin străini ; dar pe urmă se face *mut*, intră'n curtea *Impăratului Roșu* și stă așa «ca un câine-al nimului» într'un colț.

La ziuă, îl văd slugile și-l întrebă : ce caută ?

El răspunde mutește că i-e foame... Se miră toți de semnele ce face mutul și râd să se prăpădească.

— Păcat de el, că e așa de frumos și mut, săracul ! vorbesc între ei *Impăratul Roșu* cu fetele lui, că uitasem să spui : *Impăratul* ăsta aveă trei fete, frumoase cât nu se mai poate. Da tot mai frumoasă eră a mai mică !

Nu se'ndură să se mai despărțească de el și dă *impăratul* poruncă să-l primească și pe el în curte, să ajute la florărie grădinarului.

Pe urmă, cine nu se minună de el ? Mutu se purtă bine, Mutu puneă flori și pe unde puneă, tot mai mândre și mai iute creșteau. Mutu eră mai ascultător ca toți. Mutu'n sus și Mutu'n jos. Cum să nu intre pe sub pielea *Măriei Sale* ? Nu trece mult și-l pune pe Mut grădinar în locul călugărului.

Și mergeă de minune grădina *Impăratului*...

Da' cât eră să stea flăcăul grădinar ? Par'că vă mai spusei că aveă și el un foc și :

Din pricina unui dor,

Nici noaptea nu pot să dorm !

Li picase cu tronc fata cea mai mică a *Impăratului Roșu* și mai multe nu... Cum s'o facă, să știe și ea cu cine are a face ?

Intr'una din zile, cum sta flăcăul în grădină, odată se gândește la calul dela sora cea mai mare și-i scutură frâul. Da uitasem să

spuiu : Impăratul Roșu cu Impărăteasa și cu cele două fete mai mari erau la biserică, iar în foșor rămăsese numai fata cea mică.

Se uită și ea încoă și încolo și se gândia.

La ce s'o fi gândit, să nu mă întrebați pe mine !

Cum scutură frâul, se și pomenește Mutul că vine în răpi la el calul ca luna cu stelele.

— Ce poruncești, stăpâne?

— Să-ți arăți odată puterea, căluțule !

Și când și-aruncă fata ochii'n grădină, săse sperie mititica și ce vede să nu crează ochilor ! Un voinic, călare pe un cal, cum n'a mai văzut neam de neamul ei, se înalță odată în mijlocul florilor și le dricue, de le face tot una cu pământul...

Incepe odrasla Măriei Sale să țipe :

— Grădinare, grădinare !

Și aleargă într'un suflet să vază : cine e îndrăznețul acela ?

Dar mai află, Impărătiță, dacă mai ai pe cine ! Nici cal, nici voinic, nici grădinar, nici nimic !

Caută-l pe grădinar în sus, caută-l în jos și... după multă alergătură, îl găsește sub un pom. Mână porcii la jir.

— Bine, creștine, ce e asta? îi zice Mutului fata, după ce-l scoală.

El întreabă mutește : — Ce e ?

— Vino, să-ți arăt florile. Doamne, Doamne ! Ce mi-o face tata, când o veni ?

Se duce după ea, da când se uită, florile erau cu mult mai frumoase, pe unde trecuse calul.

Rămâne pe gânduri fetișcana și se duce'n în casă.

D'aci nainte, ședeà ea totdeauna'n foșor și-și aruncă ochii'n grădină. Nu știți cum e dorul ? «Mut, mut», se gândia ea...

— Dar n'o fi având și el inimă ?

La vreo câteva zile, pleacă la plimbare Impăratul cu ai lui și iarăș rămâne acasă fata cea mică.

De rândul ăsta, când și-aruncă ea ochii'n grădină, altă *minunăție* : un voinic, moșicile, să-l sorbi din ochi, călare pe un cal mult mai frumos : ca ziua cu soarele.

Se înalță, dă târcoale și face pradă florile...

— Grădinare, grădinare ! Pune mâna pe el, că strică florile ! Da iea pe grădinar, dacă ai de unde.

Aleargă fata la flori, dar acolo, nimic; doar într'un colț, Mutul dormiă să tai lemne pe el.

Il scoală; el se freacă somnoros la ochi și începe să râză:

— Ce este? zice el prin semne.

Ea-i arată florile, el râde mereu, și când se duc la ele, le găesc mult mai frumoase.

— Mare minună și asta! Cum să-l prind eu, Doamne, p'ala care-mi strică florile și le lasă mult mai frumoase?

Și sta, săraca, și se gândiă și tot mai tare îi băteă inima, când se uită în grădină...

Iar mai plecă Măria Sa Impăratul peste câteva zile, și iar îi rămâne acasă numai fata cea mai mică.

— Ce ai, maică, de nu mergi la plimbare și, dela o vreme, stai într'una pe gânduri? o întrebă împărăteasa.

— Mi-e cam rău; rămâiu să mă odihnesc!

Și a rămas fata. Ba și-a pus în gând să se ducă în grădină, în apropierea florilor și să-l prinză p'al care le strică! Să nu se sperie, orice s'ar întâmplă.

Se duce coleă pe la prânzșor, și vede fata un cal frumos de nu mai aveă pereche, ca câmpul cu florile, și pe el un voinic, mai mândru decât toți craii, voinicii și împărații.

Nu mai strigă, ci dă fuga, cât poate, împărătița, de ajunge în mijlocul florilor tocmai în timpul când se prefăcea din voinic în grădinar.

— A! Tu mi-ai fost? Mă miram eu! Unde ți-e calul? Și flăcăul îi spune, că acū îi dedese calul voie să vorbească.

— A pierit, draga mea stăpână!

— Păi, cine ești și de unde ai așa cal năzdrăvan?

— Sunt feciorul împăratului lighionilor, zice el cu glas mângâios, apoi mai adaogă: Te rog, stăpână, să nu spui la nimeni ce ai văzut și auzit. Eu tot *mut* rămâiu.

Din ziua aceea, n'a mai avut tihnă nici flăcăul, nici fata împăratului. Nu știi dumneata ce lucrează dragostea?

Nu-ți dă stare, alinare,
Ca Dunărea când e mare!

Fata, fermecată de chipul lui și de vorbele ce-i auzise din guriță, se repeziă cum se crăpă de ziuă în foisor, de-și tot ținea ochii în

grădină, iar noaptea pe el îl visă, ori sta de multe ori trează cântând de dorul flăcăului :

De s'ar face lunca vale
 Și dealu' poiană mare,
 Să văz pe neica călare
 Cu cămașa albă floare,
 Cu brău roșu 'ncins pe poale,
 Cu ciucuri la cheotoare
 Și cu bete 'ngustițele,
 Numai fluturi și mărgele,
 Făcut de mâinile mele!...

Iar el de multe ori își uită florile, cu gândul la mândra și, sotiți că n'o fi cântat și el :

De s'ar face dealu' luncă,
 Să văd pe puica ce lucră
 Și de prânz unde mănâncă,
 De amiazi unde se culcă.
 Ca să mă duc, să-i fac umbră,
 Umbră cu garoafele,
 Să n'o ardă soarele!..

Mult eră să mai stea ei așa despărțiți ?

Hei... Trec așa trei ani încheiați.

Intr'una din zile, dă Măria Sa Împăratul Roșu o masă și chiamă la ospăț pe împărații vecini, pe crai și pe boierii lui mai de seamă.

Veniră toți și începură să mănânce și să petreacă. Da cum stau ei și închinau în cinstea împăratului, se tot uitau la fete. Le vedeau cam bătrâne, știi colea trettoare, și le venia mai mai să întrebe pe împărat : de ce nu le mărită ?

Dar le eră rușine.

Atunci, în toiul chefului, un sfetnic mai bătrân, ca să poată intra în vorbă, cere să-i aducă *trei pepeni*.

— Prea cinstiți împărați, destul am vorbit ba de una, ba de alta ; acū să tăiem aști trei pepeni și să le luăm și lor seama o leacă.

— Și ce-o să faci cu ei ?

— Iți vedeà acum.

Ii taie și se uită toți : un pepene eră trecut de copt, sec ; altul începuse să se treacă și altul eră tocmai bun, știi colea 'n pârgă.

— Acū, zice sfetnicul, — ghiciți-mi : ce sunt aști trei pepeni ?

— Dec, pepeni, ce să fie ?

— Bine, bine, da' ce închipue ei ?

Nici unul nu știe să-i dea răspunsul.

— Dacă-i așa, tot eu să vă spun, zice bătrânul. — Pepenii ăștia trei sunt cele trei fete ale împăratului. De ce nu le măriți, Măria Ta? Ce? Vrei să împletească fetele cosiță albă?

Ceilalți, când aud, încep să facă haz! Și eră mai mare bucuria că adusese lucrurile așa de bine bătrânul!

— Că bine zice sfetnicul, Măria Ta! De ce nu ne faci o nuntă, sa mai stricăm și noi ale cisme?

— De ce? zice împăratul Roșu, mai înroșindu-se o toană. — De ce? Fiindcă nu le-au venit pețitori. Ce? *Vreți să plec cu moara după sac?*¹⁾

— Dacă-i așa, zice sfetnicul — tot la mine e leacul. Vă învoiți cu ce-oiu pune eu la cale?

— Ne învoim.

— Uite, să se aducă trei mere de aur. Pe urmă, dați porunci să se strângă tot tineretul: și bogat, și sărac, și cioban, și împărat. Toți flăcăii din împărăția asta și din cele vecine, că, slavă Domnului! Toți avem feciori, și fetele Măriei Sale Impăratul Roșu sunt frumoase, rupte din soare. Așa-i?

— Așa. Și pe urmă?

— Pe urmă, să stea câte trele fetele 'n foișor și flăcăii să treacă pe sub foișor. Să se uite fetele și să svârle mărul pe flăcăul ce și-o alege fiecare. Doar și-or găsi bărbați. Bine-i așa?

— Bine!

Se dă poruncă și vin flăcăii, puzderie: feciori de împărați, de crai, de ghinărari, negustori, ciobani... de toată mâna... Că unde e zor ca la însurătoare?

Și încep să treacă pe unde ne fu vorba.

Fata cea mai mare și lăsă mărul pe un fecior de împărat; *a mijloacă* tot așa... iar cea mică, pe nici unul!

— Doamne, ce să fie? se întrebă mirați atâția împărați și crai cari ar fi dorit-o noră: — Să mai treacă odată feciorii de împărați!

Trec și degeaba!

— Să treacă feciorii de crai!

Degeaba!

— Să treacă ai de ghinărari! Degeaba!

¹⁾ Sătenii scotesc o mare rușine să trimeată ei vorbe la flăcăi ca să le vie în pețit, ori să trimeată pețitoare cu foi de zestre, ș. a., cum se obișnuște pe la orașe. În ruptul capului nu vor ei «să plece cu moara după sac», chiar de ar fi să împletească fetele cosiță albă.

— Să treacă feciorii de boieri, de negustori, de țărani ! Degeaba !

— Să treacă slugile. Geaba. Fata nu lasă pē nici unul.

Se face foc Măria Sa împăratul și chiamă pe mai marele curții.

— Au trecut, mă băiete, toate slugile ?

— Toate.

— Nu mai e nici una ?

— Nici una, Măria Ta ! Ba, uitasem, mai e «Mutul».

— Să treacă și el.

Trece și, spre mirarea tuturor, fata lasă mărul pe el.

Să-i fi împântat cuțitul în carne și nu da sânge... așa se amări de rău Impăratul Roșu : — Auzi, auzi ! O scârbă, să-mi facă ea atâta rușine ! Unde s'a mai pomenit, s'a văzut și auzit ?

Dă porunci să ducă pe Mut și pe fata cea mai mică într'un bordeiu și să stea acolo, nevăzuți, neauziți.

Iar celorlalte le face nuntă.

Acū în bordeiu ce să facă bieții tinerii ? Nici sobă, nici lemne, nici haine, nici *procoave*, nici acioală mai de Doamne-ajută, nici nimic ! Cum să-și ducă vacul ?

Odată se gândește flăcăul la calul ca luna cu stelele și-i scutură frâul.

— Ce poruncești, stăpâne ?

— Ce să poruncesc ? Nu vezi cum stăm ?

Și odată pleacă calul și, în pripă-i aduce haine și paturi și scaune mândre și scoarțe, de-i așterne prin bordeiu, să-ți vie să trăești.

Ba-i mai aduce un măr, din care, cum l-ai fi atins, se întindea o masă cu mâncări minunate și tot ea se strângea.

— Iți place, stăpâne ?

— Imi place, cum nu ? Căluțul meu, căluț ! Să-ți dea Dumnezeu sănătate !

Calul piere, iar în a doua și a treia seară vin și ceilalți doi cai, de-i aduc și ei alte scumpeturi. Să tot trăească, mare, feciorul împăratului lighionilor și cu mândruța !

Da calul ca și câmpul cu florile spusese la plecare voinicului : — Ascultă, stăpâne, numai cu tovarășa dumitale ai voie să vorbești. Cu ceilalți încă nu ; tot mut rămâi !

Și mut a rămas.

Trecu azi, trecu mâine și încă șase luni de zile. Mutul și cu mândra lui ședeau în bordeiu și-și duceau vieața numai în alintări și în

desmierdări. Nimeni nu se mai gândia la ei; ba să nu mint, împăratul și împărăteasa le mai trimeteau când și când câte ceva d'ale mâncării. Da cine se uită la ce se aducea din palat?

Avea împăratul scumpeturi ca ale lor? Ți-ai găsit!

D'aia ei primiau mâncarea și cum ieșia sluga, o aruncau la câini.

Da n'aduce anul, ce aduce ceasul.

Uite că într'una din zile se pornește un războiu strașnic între Impăratul Roșu și *Impăratul Galben* -- unde i-o fi și ăluia culcușul.

Să fi văzut griji și nevoi pe Impăratul Roșu! Dar cei doi generi ai Măriei Sale nici nu se teșiau:

— Lasă, taică, nu te ntristă, că mai suntem și noi p'aici!

Și pleacă ei, foc și pârjol, cu oaste multă, împotriva Impăratului Galben.

— Spune-i, dragă, Impăratului, să mă duc și eu la oaste. Fă-te că vrei să scapi de mine.

Se duce, dar Impăratul nici nu vrea s'o vază 'n ochi.

— Dă-i, tată, se roagă ea, — dă-i și Mutului un cal să se ducă la oaste... Nu vezi Măria Ta ce rândueală am avut? Poate se îndură Dumnezeu și scap de el!

— Piei dinaintea mea, ticăloaso! zice Impăratul și, ca să-și bată joc de Mut, dă poruncă să-i dea din grajd un cal care eră mai prăpădit și mai prost...

Mutul nu zice nimic, îl iea, leagă o sarcină de fân la coada calului și la gât o căldărușă în care să-și facă d'ale mâncării și pleacă: hontâc!.. hontâc... tot spre bătălie, Dumnezeu să ne ție!..

În drumu-i trece pe lângă unde îi erau cumnații, împărații cei tineri. Iși strânseseră împrejur pe ghinărari și făceau sfat și se tot chibzuiau: cum să se războască ei cu Impăratul Galben? Că ăla eră puternic, nu glumă! Și frică le eră, măi tată, că or da cinstea pe rușine, și atunci... cu ce obraz s'ar mai fi înfățișat ei înaintea socrului lor, Măria Sa Impăratul Roșu?

Flăcăul nostru le aude vorba și sfatul, dar tace și le face semn mutește, să vie după el, că se duce înainte... hontâc... hontâc... pe *hoanta* dărunită de socru-său. Iar împărații cei tineri îl înjură.

— Du-te, Mutule, unde-a dus mutu iapa, că numa tu nu n'ei fi de vr'un folos la greul ăsta!..

Acù, după cale de trei zile, fecioru 'mpăratului lighionilor își bagă

calu' într'un nămol și stă acoloa pe un răzloj. Se svonise că-l sosește de pe urmă armata Impăratului Roșu.

— Hai de mi-ajutați să scot calul din noroiu, zice el cumnaților mutește, când îi vede trecând.

Aș! Ția nu vor să știe! Il ieau în răs, cum le eră obiceiul, și-și văd de drum.

Da când să dea ochi cu oastea Impăratului Roșu, le deteră toate pe una. Să cuteze ei să se lupte? Ți-ai găsit!

Păi dușmanii erau ca frunza și ca iarba. Rămân pitiți cu oaste cu tot ginerii Impăratului Roșu și trimet olac Măriei Sale, să le mai găsească oaste, că *aiminteri* ei n'or putea săvârși nimic și zilele împăratului sunt numărate.

Cum vedeți, o pusese ră de mămăligă.

Da oare Mutul tot ca ei făcea? Nicidecum! Cum eră rămas în urmă, odată scutură frăul calului dela surioara cea mare...

Și tocmai când cumnații tot așteptau zadarnic răspuns dela socru și nu știau încotro să apuce de rușine, *vifor* trece pe lângă ei, un voinic frumos, frumos, călare pe un cal ca luna cu stelele...

— Cine să fie voinicul? se întreabă cumnații și ghinării lor.

Flăcăul se repede, ca vântul, în oastea dușmană: bate încoă, taie încolo, robește dincolo, pe toți, pe toți, pe rudă pe sămânță. Ba prinde și pe Impăratul Galben de-l duce plocon Impăratului Roșu.

Socrul, supărat foc de veștile ce le primise mai înainte, nu-i veni să crează ochilor. Se închină:

— Doamne, Doamne! E un vis, ori chiar aieva?

Da se *desșumeneste* când vede acoloa, în carne și oase, pe Impăratul Galben că-i ceru iertare! — Cum? Măria ta aici?

Il iea și-l pune cu cinste și pe el acoloa pe scaunul împărătesc; pe urmă zice voinicului —că nici prin gând nu-i trecea să facă Mutul atâta ispravă:

— Cine ești?

— Un soldat.

— De unde?

— Din lumea mare, Măria Ta!

Nu-i spune de unde e și se grăbește să plece. Dar îl lasă Impăratul?

Pune Măria Sa masa cu mâncări alese și cu mirodenii, să mânânce cu Impăratul Galben și cu flăcăul, că vorba Măriei Sale: «ce-a fost a fost; acū să le uităm toate!»

La sfârșit, socrul scoate din buzunar un *pahar* minunat, pe care

eră scris cu slove de aur numele Împăratului Roșu și dă flăcăului să bea din el vin.

— Bea, voinice, voinicele, că scăpași zilele mele ! zice Măria Sa,— Iar paharul dăruit să-ți fie !

— Bun ! zice în gându-i Mutul și-l băgă'n buzunar.

Dela un deget al flăcăului curgea sângele gârlă, că se rănise în timpul luptei cu dușmanii.

— Ține, voinice, *batista* asta și leagă-te, îi zice împăratul.

O iea și se leagă.

— Bun, zice voinicul. Eră și pe batistă numele Împăratului, scris cu litere de aur.

Pe urmă își iea ziua bună dela Împăratul Roșu și pleacă. Ba mai dă o raită prin curțile împărătești, de se mirau toți de așa cal și așa mândrețe.

Toată curtea se miră, numai mândruța plângea de bucurie, că ea, mare, îl cunosteă :

Pe chipul voinicului,

Pe nasturii frâului,

Pe ciucurii brâului,

Pe buestrul calului

Și nechezul murgului

În bătaia vântului...

Și după ce se depărtează..., iar se face cum a fost și se duce la cal în nomol. Da acolo, mai încalecă, dacă ai pe ce ! *Hoanța* murise.

Ii iea pielea, o pune p'un ciomag și pleacă domol spre casă. Cum mergea el, uite că-l sosesc cumnații și cu oastea întreagă, veseli, nevoie mare, că nu mai aveau cu cine se răsboi.

Începe Mutul să facă urît la ei.

— Hâ, hâ... hâ...

Ăia râd să se prăpădească ; nu-l bagă'n seamă și după cale lungă să le-ajungă, sosesc cu toții înaintea socrului.

— Vezi, tată, ce ispravă ți-am făcut ?

— Văd. Da cine eră voinicul care mi-a prins pe împărat ?

— Un soldat, taică ! Da nu l-a prins el, ci numai l-a adus înaintea Măriei Tale, trimes de noi, ca să-ți stea inima la loc. Ce luptă ne-am luptat ! Doamne, Doamne ! Ia să fi mai avut un ginere de ispravă cu fata cea mică, să fi văzut : nu mergea treaba și mai strună ?

— Bine, bine, taică ! Să trăiți ! Știu că mi-ați tras o sperietură la început... Da uitasem să vă întreb : pe Mutul nu l-ați văzut ?

— Mutul ? Nu l-ar mai răbdă cel de sus ! A intrat cu cal cu tot

în noroiu și nu-i mai știm de știre. Noi l-am văzut, da l-am lăsat în plata Domnului. Abia ne mai încurcă!

— Rău, sărmanul! De ce nu i-ați ajutat să scoată calul?

Vedeți dumneavoastră, se mai îmbâlnzise Impăratul; iar Mutul a venit acasă și a pus pielea calului pe bordeiu.

— Vezi tu? zice el mândrei care făcuse o vadră de lacrimi de dorul voinicului, — dacă tat'tău ar mai face un rășboiu, mi-aș înveli bordeiul de-a binele, să nu mai plouă.

Pe urmă atinge mărul și li se întinde o masă, de prânzire amândoi porumbeii, cum nu mai prânziseră de mult.

Și trăiau înainte, fiecare cum da Domnul... iar Impărații cei tineri tot mai cu foc erau pe voinic.

— Hai, taică, să facem ceva să ne scăpăm de Mut. Ne face mare rușine!

— Nu, tată, las' să trăească și el! Nu vine să vă deschidă ușa și nu vă cere nimic! Pe semne așa i-a fost scris cumnată-tei să-și ducă vieața!

Hei, flăcăii taichii! Acù iar mai trece vreme multă; să trăească cine-ascultă!

Scăpase Măria Sa Impăratul Roșu de Impăratul Galben, scăpase de griji, dar e unul mai mare, de care nu poți să scapi cu una cu două.

Uite că, dela o vreme, începù socrul să nu mai vadă, de bătrânețe, ori Dumnezeu știe de ce; ba rămâne orb d'a binele. Ce să facă? Se caută cu doftori, se caută cu babe, cu vrăjitori... degeaba... Plânge și plânge Impăratul, că ce e mai scump ca lumina ochilor?

Intr'o noapte, i se arată în vis cineva care-i zice:

— N'ai să te lecuești, Măria Ta, pân' n'ai bea lapte de căprioară roșie!

Și cum se scoală, spune ginerilor și se roagă:

— Duceți-vă, taică, prin munți, pe unde-ți ști, și aduceți-mi de mă lecuși. E păcat de mine!! Scăpați-mă și d'asta și pe urmă, bun e Dumnezeu: oiu ști să *cunosc* și eu.

Când se gătesc să plece, se pomenește împăratul cu fata cea mică:

— Dați-i, tată, și bărbatu-meu un cal, să se ducă; poate-l mănâncă fiarele și scap de el.

Ii dă tot un cal ca ăl dintâiu și pleacă și mutul... hontâc!... hontâc!... hontâc!... înaintea cumnaților.

Când trec ăștia spre munți, îl găsesc la o leasă nămolit în noroiu. Râd și-și văd de drum...

Iar voinicul, cum rămâne singur, scutură frâul dela calul ca ziua cu soarele.

— Ce poruncești, stăpâne? îi strigă calul care vine înșeuat și înfrânat, și cu haine mândre pentru voinic.

Să mă duci unde mi-e dorul, căluțule!

Și sboară amândoi ca vântul și ca gândul spre munții cu jivinele.

Iși sosește cumnații, și ăștia, cum îl văd, cad în genuchi și i se închină, că par'că era un Arhangel, iar nu ființă pământescă.

— Cine sunteți voi, mă?

— Ginerii Impăratului Roșu.

— Și ce cătați p'aici?

Tremurând de frică, îi spun tirișenia.

— Așa? se răstește el. — Apoi un pas n'ăți mai putea face până nu v'oiu însemna cu fieru-ăsta al meu.

— Vă învoiți?

— Ne învoim, mărite Domne, că altfel n'avem nici o putere!

Și, să iertați dumneavoastră, cari mi-ascultați povestea, — s'au desvelit gogeamite împărații și i-a însemnat sdravăn voinicul, mutul, de... la spate, cu fierul roșu, unde era o pecetie a lui...

— Acù să vă dau eu lapte de căprioară roșie. Uite-l ici, luați-l și dați-l Impăratului Roșu, că o să-i vie vederi.

Apoi ieau ei laptele și pleacă îndărăt spre împărăție, veseli că au găsit laptele, dar rușinați de ce pățiseră.

Nici prin gând nu le trecea, că ăla care i-a pecetluit e vr'o ființă pământescă.

Iar Mutul, după ce le face răvaș de drum, se duce în împărăția celui care-l crescuse, iea lapte din care trebuia, — că doară taică-său era împăratul lighionilor — și vine iar la cal — hoanta pe care o lăsase în noroiu, înaintea cumnaților. Calul murise.

Când trec pe lângă el împărații cei tineri, ce se *domădesc*?

— Hai, mă cumnate, să-l omorîm; abia scăpăm de un rău.

Și se reped la el; da-i oprește un ghinăral: — Nu săvârșiți așa păcat, că abia faceți mai mare supărare Impăratului socru.

Și l-au lăsat. Au dus laptele. Când bea Impăratul Roșu și să spală cu lapte d'ăsta, nimic! Tot orb, sărmanul!

I se scurgeau lacrimile pe pleoapele închise.

Sosește și Mutul, cu pielea calului pe băț. O pune pe bordeiu și zice, cu glas mângăios, mândruței:

— Vezi, dragă, gata-gata să-l învelesc cu pieile astea. Ia du și laptele ăsta taică-tău; poate-i vin vederi.

Se duse fata cea mică, dar Impăratul nu primește:

— Dacă ăștia *zdraveni* și nu mi-au fost de nici un folos, dar prăpăditu ăla? De unde să fi găsit el laptele ce-mi trebuie?

— Iea, măi tată, se roagă fata, — că nu știi de unde sare iepurele.

Impăratul nu vrea, dar fata-l atinge cu degetul plin de lapte pe la un ochiu. Și, minune. Incepù să zărească ca prin urechile acului.

Se miră Măria Sa: — Cum se poate să facă mutul așa ispravă? Mai dă-mi!

Ii mai dă fata, el se spală cu lapte d'ăsta, ba mai bea din el și... altă minune! Ii vin vederi mai bune ca 'nainte.

Ce bucurie pe Măria Sa! Dă porunci să trimită Mutului mâncări mai alese, ba porunci ca toți oamenii curții să nu-l supere cu nimic.

Pe urmă, de mare bucurie dă o masă minunată... cu mâncări și mirodenii și scumpeturi de cari nu mai erau în lume și... la masa asta chemă pe toți împărații, craii și învățații și boierii din lume, că masa asta eră mai abitir ca aia la care se tăiaseră pepenii.

Și veniră, mare, unul după altul... până sosi aci și *Impăratul Verde*, tatăl bun al Mutului.

Eră bătrân, sărmanul, bătrân și slab să-i numeri ciolanele... de focul odorului de copil pe care el singur poruncise să-l omoare... Rămăsese singur cu împărăteasa și trăise așa, așteptându-și moartea, singuri-singurei, că alt vlăstar nu le mai dedese Sfântulețul. Amarul lui să nu-l dea Dumnezeu nici la dușmanii mei, moșicile!

Se uită Impăratul Verde la atâția împărați, că veniau cu odraslele și că le râdea inima când îi laudau la ai mesei... Și se gândi Măria Sa: «Doamne, Doamne! Ce bine pe oamenii ăștia! Și al meu... de când o fi putrezit, mititelul!»

Pe când se gândi așa și celelalte mărimuri petreceau, gazda, Impăratul Roșu, nu mai încetă, laudându-și ginerii, că tot ei — zicea el — l-au făcut cu vederi.

Pe urmă, în toil petrecerii, își aduce aminte de Mutu și-i trimite o *tipsie* cu mâncare mai bună p'o slujnică.

Da tocmai acù, după povața calului, și-arată Mutul puterea lui. Și când intră trimisa Măriei Sale în bordeiu, ce vede, să nu crează ochilor : masă minunată, cântări îngerești, așternuturi, aur... Doamne ! Doamne !

O vorbă nu mai scoate slujnica și rămâne înmărmurită, stană de piatră.

O așteaptă ei cei dela masă să vie, degeaba, și dacă văd, trimet și alta. Cum vine însă și vede, muștește și aia ; stană de piatră. Alta, tot așa.

— Hei, Doamne, ce să fie ? se minunau mesenii.

Se duce și împărăteasa, că le credeà moarte pe cele trimise înainte : rămâne și ea înmărmurită, stană de piatră.

— Asta mai bună ca toate, se gândește Impăratul Roșu.

— Ia să mă duc și eu ! Ce-o fi o fi ! Și se duce, da nu mai intră în bordeiu, și când vede pe cei încremeniți și mai vede și atâtea minunății, mai mai să muștească și el.

Chiamă în casă, la masă, pe voinic.

— Nu, să veniți voi la mine, zice el prin semne.

Impăratul se duce îndărăt la masă, spune celor adunați tirișenia și trimete o slugă să cheme sus pe ginere-său ăl mic.

— Spune Impăratului Roșu, zice el vorbind, — că nu pot să stau cu slugile mele la masă.

Pe urmă desțelenește și pe împărăteasa și pe roabele ei, cari îi văzuseră puterea și se duc de spun mesenilor.

— I-azi, mă ! Ce vorbă o mai fi și asta ? Hai cu toții să-l chemăm.

Se duc, se miră și ei de ce văd, și-l roagă să vie. Iar el tot muștește le spune, să-l mai lase nițel, că o să vie.

Il mai lasă, iar el scutură frâul dela calul ca câmpul cu florile.

— Ce poruncești, stăpâne ? întreabă calul, venind înainte-i într'o clipă.

— Haine, drăguțele, pentru mine și pentru mândruța mea și neamurile, să mi le aduci aici.

Și cât ai coace un ou, moșicile, căluțul îi aduce haine mândre și-i mai aduce pe taică-său, care-l crescuse, Impăratul lighionilor cu fetele lui.

Se gătesc mândru, de se duc la masa unde erau toți împărații din lume, și lasă pe omul de aur și pe fetele lui, acoloa în apropierea palatului.

Câtă mirare i-a cuprins pe toți ! Impărații cei tineri, ginerii Impăratului Roșu, rămăseseră încremeniți și nu știau încotro să apuce.

Nu ziceai că-i Mutul, ori vreo ființă pământească. Inger picat din cer îl credeai.

Il poftesc la masă, dar acù, alta și mai și : Mutu *vorbește*.

— Nu pot să stau cu slugile mele la masă.

— Cum? Ce vorbă-i asta? strigă toți.—Noi suntem împărați, nu slugi. Cari îți sunt slugile?

— Care? Întăiu și întăiu, ești tu, împărate, zise el către socru-său; — al doilea, e cumnatul, ginerele dintăiu al Măriei Tale și al treilea, e celalt ginere. Ați înțeles?

Acù mi-aștept neamurile.

— Nu se poate, grăește împăratul Roșu. — Cu ce dovedești că-ți suntem slugi?

— Cu ce? Cunoști asta? zice voinicul, și scoate de arată la toți paharul pe care eră numele împăratului, cu litere de aur.

Se crucește Măria Sa, dar nu poate tăgădui.

— Il cunosc.

— Da asta o cunoști? zice voinicul și scoate batista.

— O cunosc.

— Acù, ia să se desbrace cumnații mei.

Ăia, cam cu greu le veniă, nu-i vorbă, dar se desbracă, că n'au încotro. Le crăpă obrazul și lor și socru-său.

— Ia uitați-vă, cinstiți meseni, zice mutul — nu-i așa că pe spate e câte o pecetie?

— Așa!

Al cui e numele de pe ea?

Se uită și văd scris, în carne de om : *Mutul feciorul împăratului lighionilor*.

Rămân înmărmuriți.

— Așa că-mi sunteți slugi?

— Așa! Da să avem iertare, că n'am știut cu cine grăim.

Și cum sfârșește de zis aceste vorbe, odată intră înăuntru calul ca câmpul cu florile cu omul de aur și cu fetele lui.

— Asta altă minunăție! grăesc mesenii și se închină înainte-le; iar noii veniți se așează la masă, în locul cel mai de cinste.

Și acù, par'că vă mai spusei : la masă eră și Impăratul Verde. Cum vede pe omul de aur, el și cu împărăteasa rămân pe gânduri. Mai mai să nu poată grăi cu ceilalți. Așa om mai văzuseră ei.

Feciorul le pricepe gândul și se duce mai aproape.

— De ce, *tată*, ați rămas încremeniți?

— De ce? Uite, ne gândim și noi. Da cine ești de ne zici *tată*?

Și s'au pus uncheșii pe plâns, de nu-i putea oprî toată masa. Și cum să nu plângă? Că uite, nu știu cum, mie, că n'am nici în clin, nici în mână cu ei, îmi vine să plâng... dar lor, sărmanii?

— Cine sunt? zice Mutul, abia stăpânindu-și plânsul. Sunt feciorul Măriei Tale. Ți-aduci aminte, când m'ai trimis la pierzare pentru omul ăsta de aur?

— Mi-aduc. Da cum ai înviat?

— Bine! I s'a făcut Țiganului milă și nu m'a omorît. Iar omul de aur, pe care-l vezi acî în carne și oase, e împăratul lighionilor. El m'a crescut ca copil de suflet și m'a păujit atâta timp, da-i-ar Dumnezeu toate bunătățile de pe lume! Laptele cu care *eu*, și nu cumnații mei, am lecuit pe socru-meu, eră tot din împărăția lighionilor...

— Copilul nostru, copil!.. zic uncheșii, sărutându-l cu foc și cerându-și iertare...

Iar ceilalți împărați și crai și socri și cumnați și toți i se închină mereu, mereu, ca unui mai mare și mai iscusit în tainele dumnezești.

— Nu mai plângeți, taică și maică, zice voinicul.

Mai bine să uităm toate necazurile și să mulțumim Sfântulețului cu toții, la zi de veselie, după atâta amar!

Și... pe urmă... l-au pus pe el împărat peste ei, *împăratul împăraților*, măi taică!

Iar petrecerea ca a d'atunci să tot fie! Incailea o fi ținând și astăzi? Că m'aș duce și eu să mănânc din ale scumpeturi și mirodenii, nu numai mereu, mereu mămăliguță cu zama ei...

Povestea aceasta am auzit-o, pe când eram mic, dela moș Gheorghe al Badei, vecinul nostru din Sgripcești, com. Beleți (Muscel); iar acum de curând am auzit-o mai pe șart dela Andrei I. Popescu, sătean, de fel din Dudești-Fețești (Ialomița). Eră mecanic la băile din Techirghiol, unde am mai cules material de literatură și obiceiuri poporane.

Această poveste am publicat-o pentru întâia oară în *Ramuri* (An. IV, No. 3, 4 și 5, pag. 145 și 179).

Intr'o poveste: «Ce ai să pați, ți-e scris pe frunte» din «Ion Creangă», G. A. Sadoveanu, an. IV, No. 10, se vorbește de un om frumos pe un cal alb, care eră *împăratul lighionilor* și de care ascultau viețuitoarele.

4. Sărăcia.

Erau odată într'un sat doi frați: cel mare, bogat putred; iar cel mic, sărac, sărac de n'aveai pe ce pune ochii în casa lui. Vorba ăluia: «ce e pe mine, și acasă», lasă că nici pe el n'avea decât o biată de cămașe făcută șofile.

Și ăsta săracu, ca toți săracii, aveă o spuză de copii, iar cel bogat nici unul.

S'a încercat el fratele cel mic să o mai cârpească ba cu una, ba cu alta... dar pe ce puneă mâna, ori pe unde apucă, tot de siliști pustii aveă parte, vorba cântecului:

Unde-i bine, nu-i de mine,

Unde-i rău, hop și eu...

Acù, într'o dimineață, nevasta celui sărac, care munciă, munciă sărmana de da inima din ea—doar o *răgădui* cevă pentru d'ale gurii—văzând că nu mai are încotrò, zice către bărbatu-său:

— Du-te, mă omule, la frate-tău să-ți împrumute o lecuță de *pielm*; poate avem și noi cu ce astupă gurile astea flămândele o zi, două.

Se duce.

— Bună dimineața, nene! zice el, când intră pe poarta celui bogat.

— Fi-ți-ar bună dimineața... aș și pe dincolo... Ce tot bună dimineața?

Când aude așa săracul, nici nu mai cere și se duce înapoi la nevastă: Cerui și uite ce pății. Și-i spune cum l-a primit bogatul.

— Hei, și tu acum! O fi fost necăjit omul! Du-te pe la prânz, să vezi că-ți dă!

Se duce iar.

— Bună ziua, frate-meu!

— Hei, fi-ți-ar bună ziua!.. Ce tot bună ziua, bună ziua?

Iar pleacă trist și *mâniat* Românul, că n'apucase să ceară și-l luase la *trei păzește*.

— Mă omule, o fi fost și acu' necăjit! zice și de rândul ăsta femeia, când îi spune tărășenia.—Du-te mai pe seară, poate îl găsești în *gherbele* lui.

Se duce, dar cu inima goală:

— Bună vremea, frate-meu!

— Ce tot bună vremea, bună vremea, mă Sărăcilă? strigă bogatul, cătrânindu-se. Lasă-mă 'n pace!.

Și săracul se duce îndărăt la bordeiu.

— Haideți, muiere, să fugim; *să luăm ochi de fiară*, că nu mai e de trăit aici.

Și-a strâns ce bruma avea și a plecat. Se duse, se duse până într'o vale. Acolo copiii începură să-i grăească, că le chiorăiau mațele de foame.

— Tăticule, dă-ne să mâncăm, că nu mai putem!

Ce să le dea, că n'avea ce?

— Vezi tu, nevastă, prin *jaca* aia nu mai e ceva pielm?

Nevasta caută ce caută și, dacă vede că nu e d'o mămăligă, scutură jaca și face un *terciu* copiilor, într'o ulciică.

După ce li-l turnă într'un blid, copiii deteră năvală la el. Eră miere, biet, pentru ei. Așa de dulce li se părea terciul.

Mâncând, ei știu din ce, se luară la ceartă și pe urmă, la bătaie. Unul din ei eră mai *sec* decât ăilalți. Sări tat'său să-i împace și-i dete câteva ălui sec...

Il *ucise*, îl ucise și, Doamne ferește, el știe cum făcù, că murì copilul.

Ce să facă acù'? — Mă, mă, mă! Da sec noroc am avut! Il plânse ce-l plânse, apoi îl duse de-l băgă într'o scorbora și-l împănă acolo cu pene, să nu-l mănânce fiarele.

Pe urmă își văzù de drum.

Se duse și se făcù *băjenar* la un sat... hăt departe. Se făcù vătășel și pe urmă, să vezi minune, măi taică! Se mai îndreptă omul! El știà carte — pe semne nu e de mult — și ajunsse părălab; apoi logofăt de comună și din logofăt *pomojnic*.

Și se îmbogățise de nu avea păreche...

Hei... trece așa vreme multă.

Uite că aude fratele cel bogat de îndestularea și binele la care ajunsese cel sărac și... omul rău tot rău... prinse mânia la sufletul lui: — Mă, da cu ce se îmbogățì el așa din senin? Țla, se vede treaba, a găsit banii lui tata, nu i-ar mai putrezì oasele, că nu mi-a lăsat mie tot ce-a avut!

Și puse la inima lui: Ia să mă duc să întreb p'acolo și eu!

Se duce:

— Bună ziua, frate-meu!

— Mulțumim dumitale, nene! Bine-ai venit sănătos pe la noi! zice pomojnicul, sărind în sus de bucurie că i-a venit fratele, — nu ca el, când se ducea să-i ceară pielm.

Aleargă nevasta pomojnicului încoă, aleargă încolo, să puie masa cumnatu-său. Și le-a pus să mănânce numai mirodenii, măi tată, și vinuri alese.

Pe când mâncau, fratele cel mare tot cu gândul dracului, Din una în alta, începe :

— Da bine, frate-meu, ce făcuși de te pricopsiși așa, că erai sărac?...

— Ce să fac? Știi când am venit la dumneata, într'o zi de trei ori, și mi-ai înjurat «bună dimineața», «bună ziua» și «bună vremea»?

— Știu, da' eram necăjit.

— Hei... dacă am văzut că nu mai e de traiu, am încărcat tot ce aveam cu nevastă și cu copiii și m'am dus până la *cutare* vâlceă — o știă și cel mare. — Am îngroșat copiilor pielm și, pe când mâncau, s'au apucat să se certe și *cutare* copil eră mai sec și l-am *ucis*... Și D-zeu să-l ierte, s'a întâmplat de-a murit și l-am dus de l-am astupat în scorbura la *cutare* stejar — îl știă și p'ala fratele cel mare.

Pe când pomojnicul vorbiă așa, omului rău îi intră un fier în inimă :

— Hi!... ăla a fost *sărăcia* frate-meu; e astupată în scorbura. Când m'oiu duce acasă, am să dau p'acolo s'o destup. De ce să fie el mai bogat decât mine?

Și — nu l-ar mai răbdă Sfântulețul — își iea ziua bună și pleacă; da' se duce deadreptul la scorbura, de rupe, despănează și destupă tot ce eră împănat în copac.

Când co lo, uite că iese din scorbura o *pasăre vânăta*, care... sbârrr... spre casele celui mare!...

Rămâne uluit: — Io-te mă, *Sărăcia!* Și 'ncepe să-i strige:

— Nu într'acolo pasăre, nu ntr'acolo, că tat'-tău șade în *cutare* loc, spre soare-apune; ți-o fi dor de el!

— Apoi, zice *Sărăcia* sburând, — acolo am fost și nu mi-a plăcut. Acu' mă mai duc și pe la tine.

Și s'a făcut nevăzută. Iar la doi trei ani, s'a aflat și fratele cel mare sărac, sărac, tot așa cum fusese înainte pomojnicul.

Și iacă așa, moșicile, cine sapă groapa altuia, cade el în ea.

Povestită de răp. Marin Coțandă, din Priboeni, și publicată pentru întâia oară în *Ramuri*, an. III, 1908, No. 22, pag. 354, iar a doua în *Prietenul nostru*. Anul I, No. 9, pag. 131—136.

În multe din poveștile poporului, *Sărăcia* e arătată printr'o pasăre: vânăta, neagră ori albastră.

Dacă săracul izbutește s'o taie și s'o arză, ori s'o închiză undevă, de unde n'ar mai putea ieși, scapă de sărăcie.

Alteori pasărea se face în chipul unuia din copiii săracului — ca în povestea aceasta — și după moartea copilului se face pasăre la loc. Alteori sărăcia e arătată ca o cocoană frumoasă și sulemenită.

Pasărea e arătată în unele basme ca *pasărea mamă vânturilor*; în altele *pasărea de aur*, în altele *pasărea neagră*, ori *pasărea vânăta*.

Pasărea mamă a vânturilor ajută pe eroi; pasărea de aur e odorul ce se găsește pe tărâmbu-ălalt și după care se duc voinicii; iar pasărea neagră ori vânăta e aducătoare de sărăcie și de belăle. În «Frumoasa lumii» (Eminescu), pasărea de aur făcea ouă, pe cari le vindea stăpânul cu o mie de lei unul.

În «*pasărea neagră*» (*Sezătoarea*, 11 Fevr. 1903) aceasta se ținea mereu de omul sărac. Nu putea da înainte de loc, până când o băgă într'o gaură dată cu sfredelul într'un copac. Răutăcios, celălalt frate se duse și-i dete drumul. Dar *pasărea neagră* se luă după acesta și-l lăsa sărac lipit.

5. Jumătate-de-om.

Ci-că aveă un cioban trei feciori și trei turme de oi și trei topoare... La moarte, ce să facă? Lasă feciorilor câte o turmă și un topor. Iar ei, după ce-i fac cele pentru suflet, se duc cu oile încolo spre munte, unde s'or fi dus.

Și cum le pășteau, odată îi și apucă noaptea pe acolo, departe de sate, fără foc și fără scăpărăminte. Cu ce să puie de mămăligă?

— Să mă suiu, măi fraților, în tufanul ăsta, zice cel mare. — Poate văd încotrova vreo zare de foc!

— Suie-te, dec!

Se urcă și vede, hăt departe, spre Răsărit, o zare de foc. Apucă omul într'acolo... Du-te și du-te și du-te...

Când sosește la foc, cine socotiți că eră? Fă-ți cruce, tată, să nu visezi la noapte! *O jumătate de om* frigeă un om într'o frigare.

— Ce vrei, mă băiete?

— Să ieau foc!

— Spune ori o vorbă bună, ori o minciună! îi strigă nămetenia. Altfel, vezi calul meu? Te leg lângă el.

Când își aruncă creștinul ochii și mai vede calul, o huștupină, tot o jumătate, îi înghiață sângele în vine. Mai scoate, omule, graiu, dacă-ți dă mâna! Muțise.

Dacă tace, îl leagă lângă cal.

În lipsă-i, aşteaptă fraţii, aşteaptă, aşteaptă, doar o veni alde nen-său, dar de surda ! Dacă văd aşă, se urcă şi cel mijlociu în copac. Vede zarea de foc şi cărarea pe care a apucat fratele, se dă jos şi se duce, se duce până la foc.

— Ori spune o vorbă bună, ori o minciună ! se răsteşte şi la el spurcăciunea când îl vede.

Tace şi el de frică, şi jumătatea-de-om îl leagă lângă calu-i.

Pe urmă mai stau ce mai stau, nămetia lângă foc şi ciobanii lângă cal, când... hop ! se pomeneşte şi cu cel mic. Aşteptase omul, şi dacă văzuse, lăsase oile în plata Domnului.

— Spune, mă, ori o vorbă bună, ori o minciună ! se răsteşte şi la asta, să-l bage 'n pământ, sălbatecul.

— O vorbă bună, ori o minciună ? Ascultă, spurcatule : *Tată-meu erà olar. Făcè la oale şi le trântià 'n capu' tău !*

— Cum, mă ?

— În capu' tău le spărgè.

— Minţi !

— Cum minţ ? N'ai zis tu să spui o minciună ?

Şi se repede la fraţi de-i desleagă : Hai, mă, la oi. Ce ? Sunteţi muieri, să vă lege un ticălos ?

Îi desleagă în pripă, iea foc şi pleacă. Când sosesc la târlă, *oile* ¹⁾ *săracele, şi puseseră de mămăligă.*

Mănâncă ei ; pe urmă se culcă, şi dorm până la ziua.

1) Poporul are următoarea legendă privitoare la *oi*, cari se desbracă pe ele, ca să îmbrace pe stăpâni :

Când a lăsat Dumnezeu oile pe pământ, le-a lăsat mai întâiu ciocoilor. Dar ei, tot ca acum, nu prea au avut grijă de ele. Dacă a văzut aşă, Dumnezeu le-a luat şi le-a dat la Țigani.

Până atunci toate erau albe peste tot. Țigani — lasă că nu îngrijau de ele — s'au apucat să le taie şi să le mânânce. Apoi pe unele din cele scăpate de cuţit, s'au apuca să le mânjească cu negru, ori altfel, pe unele pe întreg corpul, pe altele numai la ochi, ori numai la picioare... D'ia sunt azi aşă... Şi cum spusei, cu Țigani oile erau lăsate pe seama lupilor, căci zicea câte unul :

Brânza-i bună,
Urda-mi place,
Din lână cortel mi-aş face ;
Dar scoroceala de noptea
E surioară cu moartea.

Ce să facă Dumnezeu ? — Ia să le iea dela Țigani, că s'au apucat să răză de munca mâinilor mele ! Şi le-a luat.

Apoi odată mergând Sfântuleţu pe pământ, s'a întâlnit cu un neveg, căruia îi lipsia o doagă. Şi i-a dat lui oile.

În noaptea astălaltă, Jumătatea-de-om le miroase urma și se duce până aproape de târlă. Acolo se ascunde în niște bozi și începe să strige cât îi luă gura :

— U! Cine aude și nu răspunde? U! Cine aude și nu răspunde? Cei doi ciobani, mai nătăfleți, dau să deschidă gura, dar cel mic, că-i mai voinic : Sst... Nu răspundeți, nene, că vă pierdeți capetele!

Nu răspund ei, dar nămetenia începe a doua oară :

— U? Cine aude și nu răspunde?

Atunci fratele cel mare nu se mai poate stăpâni și iese afară :

— Ce, mă, ce?

Și, cum grăește, odată se și vede legat.

Cu așa s'au schimbat lucrurile. Vedeă de oi mai abitir ca de el. Se culcă între ele pe câmp, de-l pridiidă cumvâ somnul, și așa totdeauna.

— Mi se pare c'am nemerit'o, zise Dumnezeu. — Nevlegului îi plac oile, și la el văd că se 'mulțesc ca frunza codrului și ca nisipu' mării. Ce să-i fac însă, să îngrijească și mai bine? Ia să-i mai ieau o doagă.

Și d'aia sunt azi ciobanii așa într'o parte. (A se vedeă și legenda «Norocul și mintea».)

În multe povești oaia vorbește, de e înțeleasă de orice muritor, căruia îi dă sfaturi; ori vorbește cu cutare voinic, căruia — suflându-i șearpele ori smeu în gură, — cunoaște limba tuturor viețuitoarelor de pe pământ.

În povestea «Petre, fiul oii» (Ispirescu), oaia naște un băiat, Petre. Așa, când s'a făcut mare și puternic, să poată întoarce copacul dela moș Adam cu rădăcina în sus și cu capul în jos, a plecat în lume singur să-și caute hrana și i-a dat mă-sii, oii, basmauă : — Mamă, ține basmauă asta și când vei vedeă pe ea trei picături de sânge, să știi că am murit. Când a fost omorît de smei, mama cunoaște după basmă, se duce de-l caută, îl găsește și pe el și pe frații lui de cruce omoriți, suflă peste ei și-i înviează; dar *ea muri, lucru ce-l știa mai dinainte.*

În «Miorița» sau în «Voinea», ori «Oaia năzdrăvană» — ca fond tot basme — oia mioară e năzdrăvană. Vorbește cu stăpânul și-l previne. Când moare ciobanul, oile îl plâng cu lacrimi de sânge. Mioara are însărcinarea dela stăpân, să povestească și celorlalte oi și mamei lui moartea sa.

În «Coman Vânătorul», Coman, prefăcut în câine, ajunge la o stână. Aci toate oile fătau într'o noapte, dar atunci adormiau și ciobanii și câinii, și veniau lupii de mâncau toți mieii. Câinele Coman, întrând aci, prinde și omoară într'o noapte patruzeci și doi de lupi.

În unele bucăți, oaia scutură bucăți de aur din lâna sa.

În povești se spune că oile, din pricină că ciobanul a speriat pe Maica Domnului când a ieșit la biserică, au fost blestemate de Precista : «Să le mânânce câinii lui Petre și să nu sbiere». Și de atunci a rămas ca să nu sbiere oile când le iau lupii și le îngătuie. Ci că oaia zice doar așa :

— Nașule, decât foarfeci pe spinare,

Mai bine masă dumitale.

Tot așa pate și fratele cel mijlociu, când răspunde la alt strigăt al nămeteniei.

Iar cel mic n'a scos graiu, și a rămas la oițe. Degeaba strigă nămetenia de se cutremurau împrejurimile.

Icește spurcatul de mânie, și s'apropie de cei doi legați: — Mă băieți, dacă v'oiu da drumu', îmi dați în mână pe cel mic?.

— Ți-l dăm, numai desleagă-ne!

Îi desleagă, iar ticăloșii — nu i-ar mai fi răbdat Sfântulețul! — leagă cobză pe fratele lor cel mic și-l dau plocon lui Jumătate de om.

Sare 'n sus de bucurie spurcatul și-l iea de-l duce târiș după el, la niște *damuri* de case, în fundul pustietății.

— Vezi tu nucile astea? îi zice sălbatecul, când ajunge acolo. Să-mi descui ușile cu ele.

Se uită flăcăul și... ce să vadă? Nouă nuci într'un ciur, să descuie cu ele nouă uși.

Le descuie, și se miră Jumătatea-de-om, dar în gându-i:—Hi! Tot nu scapi tu de mine, băiete! Cum o să te mai prăjesc!

Și începe să-și lingă buzele. Pe urmă:

— Mă băiete, eu mă duc nițeluș să mă culc, că am ostenit. Până una alta, tu să-mi prăjești plăticile astea... Vezi tigaia?

— O văd.

Iea flăcăul plăticile, iea și tigaia, care eră cât un om de mare, că în ea eră să-l prăjească, și se duce la foc.

Pe urmă învârtește ce învârtește, și, cum vede că sforăie sălbatecul, odată face: plosc!... cu plătica prăjită peste ochiul nămeteniei —, că unu' aveà, și-l lasă orb.

— Vai de mine și de mine!, țipă orbul. — Mă prăpădesc. Încăi-lea nu știu și eu p'âl care mi a făcut asta, că o să-i rămâie atâta avere pe mână.

Pe urmă mai stă și se face că moare de-a binele, mai grăind: — «Inelul meu, inel! De nu l-aș pierde săracuțul!. Și cum zice, lasă să-i pice din deget un inel¹⁾.

Iar flăcăul, n'are de lucru? Apucă inelul și-l pune în deget. Pe urmă încarcă în nouă care averile lui Jumătate-de-om și pleacă cu ele spre târlă.

¹⁾ A se vedea însemnarea dela pag. 42.

Dar cum face, rătăcește drumul flăcăul, și apucă prin niște *târmoacă* și întunecimi, să-ți dai cu degetele'n ochi. Caută el încoă, caută încolo să iasă la lumină, și dacă vede că nu e rost, se pune pe plâns.

Cum sta și plângea, vede în drumu-i o căpățână de om ¹⁾ și se crucește când o aude vorbind :

— De ce plângi ?

Îi spune târășenia.

— Nu-ți fie inima rea, că te scot eu la drum, îi zice căpățâna, pe care o trimesese pe semne, *Jumătatea-de-om*.

Da' să mă ascuți, să vii după mine când te-oiu chemă ! Te învoești ?».

— Mă învoesc.

— Dacă-i așa, dă pe colo.

Iese la lumină și pleacă.

Dar pe drum, se pomenește cu inelul din deget, că începe să strige :

— P'ici, orbule, p'ici ! P'ici, orbule, p'ici !

Și când își aruncă ochii în urmă-i, să te crucești, nu alta : Orbul nu murise, ci venia în urmă-i după glasul inelului.

Acù țin'te pânză ! Cum să scape ? Dă pe ici, dă pe dincolo : inelul strigă mereu, și oriunde s'ascundeă flăcăul, orbul tot îl găsiă. Sosește la o apă mare. Dă să scoată inelul, dar nu poate, și atunci, văzând pe *Jumătate-de-om* la spate-i, cu o gură cât o șură... încotrò să mai apuce ? Scoate cuțitul dela brâu, pune degetul cu inelul pe un tăietor, și... țac ! Il faie și-l aruncă cu inel cu tot în apă.

— P'ici, orbule, p'ici ! strigă inelul din apă.

Jumătate-de-om, ce să facă ? Se duce după strigăt, socotind că într'acolo e voinicul, și face : hudubâșt !.. în apă.

Se înneacă și scapă flăcăul de el.

¹⁾ În povestea «Ianoș» (Publicată în «Sămănătorul» din 1907, pag. 492, an. V, No. 25, de C. Rădulescu-Codin), o căpățână de om îl povățuește ce să facă și încotrò să apuce. În alte povești, căpățânile de om vorbesc singure, să îngrozească pe voinici, și întreabă:—pic ?

— Pici, dec, că nu pic eu ! zic cei *tari de inger*; iar cei «slabi de costicute» mor de frică când le aud vorbind și mai cu seamă când le văd căzând jos din pod și intrupându-se la trup, ca să iasă namile și mai urite.

Sosește ăsta acasă, și împarte averile cu frații. Vezi dumneata, inimă bună, îi iertase.

Iar după șase luni, se însoară cei mari, și vine rândul flăcăului celui mic.

— Mă însor și eu, nene!

— Insoară-te, dec! Cine te oprește?

Își găsește rândueala și pornesc o nuntă mai de Doamne-ajută. Când însă sosește ginerele la mireasă și pun masa colăcerilor, călțunarilor, surorilor de ginere și nașilor ¹⁾, tocmai când să zică orațiile de iertăciune, colea știi aproape de ziua jumătate, nenorocul lor! Hop, în curte, *căpățâna de om!*

— Ieși, ginere, afară! se rătoește căpățâna.

Flăcăul vrea să iasă, că așa le fusese vorba. Da odată sare'n sus colacul și cu pânea de pe masă:—Stăi aici, stăpâne, că azi ți-e lumea mai dragă! Vom răspunde noi în locu-ți.

Și iese *pâinea* ²⁾ 'n prag:

— Hei, hei! Căpățână moartă, și-ai plesni! Nu poți să ai atâta răbdare?

— Nu pot!

— Da' eu cum pot? se răstește pânea. Că pe mine mă samănă, mă plivește, mă seceră, mă leagă, mă treieră, mă vântură, mă macină, mă frământă, mă coace..., și tot am răbdare! Și tu n'ai răbdare?

— N'am.

Începe și *vinul* ³⁾:

— Căpățână moartă, și ai plesni! Eu cum am răbdare? Că mă altoește, mă sapă, mă plivește, mă îngroapă, mă cercuește, mă culege, mă pistosește, mă fierbe... și câte și câte? Și vezi? Nu mai zic nimic. Și tu, Căpățână moartă, și ai plesni, n'ai răbdare, și vii tocmai acum în ziua nunții?

¹⁾ A se vedeà ale mele *Obiceiuri la nunți*, în *Sămănătorul*, an. V, 1906, No. 27, pag. 533—536.

²⁾ În multe povești din Oltenia, pânea sau *azima* de pe masa de nuntă sare în ajutorul voinicilor rânduți spurcatului, ori Smeilor, ori jumătăților de om, ori șerpilor, ori căpățânilor moarte, și cu vorba ei, până la anume ceas din zi, răpune capul duhurilor rele și scapă pe voinici teferi.

³⁾ Asemenea și vinul de pe masa nuntașilor. Vinul e lăsat de Dumnezeu, de pe vremea lui Noe, că din pricina duhoarei dela animalele necurate, toată apa de pe fața pământului eră turbure și puturoasă. Fiindcă Noe n'a mulțumit, D-zeu a blestemat lumea să se 'mbete. A se vedeà o mare asemănare în privința asta, între poveștile «Jumătate-de-om», «Boul năzdrăvan» și «Murgilă».

Și, cum zice vinul așa, odată aude: «poc!».

Sosise, vezi dumneata, jumătatea zilei și nu mai putuse răbdă Căpățâna-moartă.

Plesnise și pocnise — pocnir'ar capul la toți dușmanii Românilor!
Iar flăcăul își făcù nunta și mai mândră și mai frumoasă.

Povestită de Tudor B. Perjoiu din Priboeni și publicată mai întâiu în *Neamul românesc literar*, an. I, No. 4, pag. 320.

În multe povești eroii pleacă după câte o zare ori o licărire de foc. Acolo găsesc smei, ori uncheși, ori jumătăți de oameni, ori balauri, cari-i răpun, ori le pun întrebări, ori se iau la luptă cu ei. Din mreaja acestora, voinicii scapă de multe ori prin ajutorul unor duhuri necurate cari le cer sufletul, ori ce au neștiut acasă, ori să mănânce, când le e lumea mai dragă. Se *leagă* și când, la timp, vine duhul necurat să-și ia făgăduiala, sar în ajutorul voinicului animalele sau alte lucruri: pâinea și cu vinul de pe masa nunții.

Ceeace e și mai fantastic, e lucrul că *inelul* jumătății de om, pus în mâna voinicului, ține cu *el*, vorbește și arată locul pe unde se ascunde eroul, până ce acesta taie degetul și inelul strigă atunci din puțul în care e aruncat cu deștul: «P'ici, orbule, p'ici», de îneacă pe jumătatea de om, ori pe «omul sălbatic». (C. Rădulescu-Codin, în «Muscelul», An. I, No. 3 pe 1907, din varianta destul de interesantă pe care o dăm aci:)

Omul sălbatic.

(Varianta povestii «Jumătate-de-om»).

În vremea veche, veche de tot, ci-că se găsiu la o stână trei ciobani; petreceau și ei, de azi pe mâine, cum da Sfântulețul. La Sfânta Maria-mare tuliau oile la poale, vorba cântecului:

La Sfântă Măria-mare
Tulesc oile la poale...
La Sfântă Maria-mică
Nu mai rămâne nimică:
Rămân stâni făr' de stăpâni,
Strunguțe făr' de oițe,
Scaune făr' de băcițe,
Izvoare făr' de mioare...
.....
Și se duc și nu mai vin
Pân' la Sfântu Constantin.

Și se duc și nu mai vin iară
Pân' la dalba primăvară...

— Săraci brazi încetinați,
La ce foc vă legănați?
— Cum de nu ne-am legănă,
Că ne pleacă inima
Și s'apropie iarna!..
Vântu-mi bate crengile
Și-mi îndoae vârfurile!..
.....

Iar vara își mânau oițele pe plaiurile munților și cântau, măre...
din fluere, din buciume și din cavale, de-ți rămâneà inima la ei...

Acù, într'o seară eră lăsatul secului, zor nevoie să petreacă și ei mai bine. Au tăiat o oaie, au mâncat ce-au mâncat și le-a mai rămas din *legume* ¹⁾. Pe urmă cum e Rumânul, vrea să mai îmbucătorească pe cinevâ — fratele cel mai mare, de colo :

— Cui să mai dăm noi din carnea asta, măi fraților, că ne-am săturat.

— Ei, cui? zice cel mijlociu, — să ieșim afară și să strigăm așa, în uibu locului, poate s'o găsi vr'un creștin să mănânce. Zis și făcut. Iese unul, colea în cumpăna nopții, și strigă așa, spre pădure :

— U! mă! Cine n'are ce să mănânce, să vie la stână!

Și-i răspunde un glas: — Hai că viu eu!

Strigă a doua oară, acelaș răspuns; a trei oară, tot așa... și uite că se pomenește cu o namilă de om: Capu-i eră cât ciutura și pieptul cât banița, cu barba până'n călcăie și opt ochi în scăfărlie.

Se cam sperie ei, nu-i vorbă, dar ce să facă? Il pun la masă și nămetenia mănâncă toată oaia, ba-i mai taie una. Pe urmă se culcă cu toții și încep să mâie porcii la jir și să asculte la cățelul pământului.

A doua zi:

— Măi ciobănașilor, hai să vă duc eu să pașteți oile la iarbă bună, că aici nu vedeți ce pocăltite sunt?

— Hai, dec!..

Și pornește turma... bâr oiță... bâr... pe urma matahalei. Merg ei ce merg și a noua zi se pomenesc la niște ziduri mari, mari cât toate zilele, în mijlocul pădurii. Pasă-mi-te erau casele sălbatecului, că-i bagă înăuntru cu oi cu tot și, spurcăciunea naibi, zăvorește porțile, nevoie mare.

Mai șed ce mai șed, apoi îi chiamă în celar ca să-i ospăteze.

Când colo, ce să vezi, măricică Doamne! Fierbeau trei cazane, cari erau gătitite pentru ciobani. Matahala pune mâna pe fratele cel mai mare și, nici una nici alta, îl aruncă... bătâc! într'unul din cazane. Incoclitează și pe cel mai mijlociu de-l svârle și pe el.

Pe urmă apucă pe cel mic, da el de colo:

— Mai lasă-mă, domnișorule, nițeluș, să mă șterg la ochi.

Il lasă unchiașul și flăcăul nostru — șmecher nevoie mare — pune

¹⁾ Orice fel de mâncare.

mâna pe *coféru* cazanului, îl scoate plin de apă și-l svârle cu putere în ochii sălbaticului.

— Haoleu! țipă nămetenia, — m'a orbit!

Vezi dumneata, îi plesniseră ochii'n cap. Răcnește de se cutremură pământul: — Hi, câine, n'ai să mai scapi din ghiarele mele!

Și se repede să-l prinză.

Hei! Acu' ținte pânză. Ce să facă ciobănașul? Să fugă, nu putea, că porțile erau închise și zidurile mari, nu glumă. Să-și puie puterile cu orbul? Nici asta. Il luminează Cel de sus și, cât ai coace un ou, jupoae pielea de pe un berbec, se îmbracă cu ea și începe să umble d'a bușile, ca oile.

Orbul dibue încoă, dibue încolo, nu-l nemerește. Dacă vede și vede, ce-și face socoteala? — Io-te, mă, tâlharul, s'a amestecat în oi. Stai că am eu ac de cojocul lui.

Și începe să arunce oile peste zid, una câte una, afară, cu gând că acū n'are să-i mai scape din mână.

Svârle una, svârle două, svârle nouă... ciobănașul nicăiri. Pune mâna și pe el, da nu pricepū șiretenia și zise:

— Io-te, mă, tot de oi am parte! și-l svârle cu putere peste gard de erà mai, mai să-i frângă un picior.

Mai svârle ce mai svârle și, când să isprăvească toate oile, dă de berbecul jupuit.

— Ha, ha, ha! Te-am prins! De acu, gătește-te de moarte!

Iea berbecul pe sus și îl aruncă 'n cazan. Apoi bucuria lui, se așează lângă cuptoare și se uită mulțumit la friptura ce-și gătia.

Ciobănașul, când vede pe orb păcălit, o rupe la sănătoasa... fugi și fugi. Iși plângea el, nu-i vorbă, frățiorii, își jeleà și oițele, dar acū-i erà de pielea lui, vorba ăluia: — Milă mi-e și de tine, dar de mine mi se rupe inima.

Cum fugea el așa prin pădure, se 'ntâlnește cu mătușa orbului:

— Mătușă, mătușă, fă-ți pomană și scapă-mă din mâna unui om grozav și urît de mama focului, care vrea să-mi răpună zilele.

Și-i spune de-a fir a păr toată tirișenia. De unde să știe el, bietul, cu cine vorbește?

Când aude hârca, se face foc, da se preface că-l ajută:

— De, măiculiță, ce pot să-ți fac? Decât... ține inelu ăst și pune-l în deștu ăl mic, că numai el te apără să nu mai vie namila după tine!

Zice ea astea, da în inima ei:—Las' că i-o da el de hac, inelu!

Și-o șterge huima în fundul pădurii, iar flăcăul prinde inelul, îl pune în deget și fugе cât poate prin rediș, spre luminiș...

Acù să nu uităm vorba. Orbul după ce a fiert cazanele, s'apucă și le hălپăe pe gât. Mănâncă pe fratele cel mare, mănâncă pe cel mijlociu... când se mănânce și pe cel mic: — Mă! Da carnea asta nu e de *Rumân*. Mi-a scăpat, tâlharul!

Și se repede prin pădure să-i dea de urmă. Umblă el razna încoă, umblă încolo... Când se vede ciobănașul, s'ascunde 'n stejeret și orbul cum să-l nimerească?

Da să vezi dumneata minune: numa se pomenește cu inelul din deget că strigă:

— P'ici, orbule, p'ici.

Orbul, bucuria lui, se repede într'acolo. Iar băiatul: — Mă! Bată-l cel de sus de uncheaș... și pe mătușă luà-o-ar dracul! Așă inel mi-a dat?

Pune mâna pe inel să-l scoată din deget.

Da ți-ai găsit. Inelul eră prins sdravăn, par'că acolo fusese de când lumea. Se mai ascunde el prin rediș, prin buturiș, prin niște scorburi, da ascunde-te dacă poți.

— P'ici, orbule, p'ici! P'ici, orbule, p'ici! strigă inelul și sălbaticul ținea p'aci, p'aci urma bietului ciobănaș, care fugià de-i sfărăiau picioarele!..

Hei, acu-i, acu, plângeà flăcăul. — Ce mă fac eu, sărăcuț de maica mea! Nu mă lasă, Domnicule, se mai rugă el la Sfântulețul.

Și nu l-a lăsat. Când să treacă pe lângă un puț, o cioară de pe cumpănă, mirarea flăcăului, începe să-i grăească:

-- Voinice, voinice, taie deștul cu inel cu tot și svârle-l în puț.

Și el când aude așa, scoate cuțitul dela brău și: harșt! Taie deștul și-l aruncă unde i-a zis. Pe urmă sbughii!.. în pădure.

— P'ici, orbule, p'ici! P'ici, orbule, p'ici! strigă inelul din puț.

Orbul apucă într'acolo și, de und' să vază? Cade, báltâc!.. în puț, de se înecă și înecat a rămas și până'n ziua de azi.

Iar ciobănașul plin de bucurie se repede la curțile acelea, își iea oițele, le duce la stână, și începe, sărăcuțul de el, să-și ducă de aci înainte singur vieța ce i-o lăsase Sfântulețul.

6. Dreptate și strâmbătate.

Erau odată doi săpători cari, ori unde se duceau, lucrau împreună: azi la cutare boier, mâine la cutare, poimâine la altul. Și unul din tovarăși eră om așezat, cumpătat și legă paraua cu nouă noduri, că-i mergeau treburile strună; iar celalt eră cheltuitor și bețiv, de nu legă două'n tei.

Și azi lucrează, mâine lucrează, dacă vede bețivul că nu mai *nojește*, în loc să se lase de obiceiul dracului, el știe ce i se năzare:

— Mă vere, zice celuiilalt, — cu tine nu-i lucru curat.

— De ce, frate?

— Apoi nu vezi? Muncesc și eu cât tine și, când colo..., tu ai de toate, iar eu «cânt cu sărăcuț de maica mea!» Tu, pe semne, umbli cu strâmbătatea; d'aia ai bani, pe când eu, care umblu cu *dreptatea*, n'am, vorba proverbului că, «dreptul umblă cu capul spart».

Vezi dumneata, moșicule, i se pareă că e drept el și că d'aia n'are bani. Ci-că așa li se pare la toți bețivii.

Omul păstrător și bun ce să zică?

— Mă vere, ia nu mai cheltuî și tu, ia nu te mai îmbătă câte odată și apoi să vezi: n'o să ai și tu? Cât despre mine, mie martor unul Dumnezeu, că mă silesc pe cât pot să umblu numai în dreptate. Degeaba ți se năzare ție!

— Ei așa! zise cheltuitorul, — tu umbli cu strâmbătatea, mă, și bine faci! Azi e mai bună strâmbătatea decât dreptatea.

— Ba-i mai bună dreptatea.

Tot ciondânindu-se ei, merg de se tocmesc să lucreze la un logofăt o zi, două, trei, o lună încheiată... În fiecare seară, stăpânul le plătiă deopotrivă; da când plecau și-și făceau socoteala, ăl cu *strâmbătatea* n'avea nici pară chioară. Le *cântase*.

— Mă, mă, mă! Nu spun eu? Tot mai bună strâmbătatea! se gândiă ticălosul cheltuitor...

— Taci, măi vere, odată, că-i mai bună dreptatea.

— Ce tot dreptate, dreptate, măi creștine? hai — d'a minune — să întrebăm și pe altul mai priceput. Și dacă te-oiu rămâneă, ce să-ți fac?

— Ia o să-ți dau hainele după mine și banii ce i-am luat luna asta. Iți place?

— Imi place.

Pleacă ei spre Răsărit, și omul bun tot cu gând curat; se tot socotiă într'una : — Cine-i ăla, priceputul, să găsească mai bună strâmbătatea ?

La mijloc de cale, uite că le iese înainte diavolui în chip de *călugăr*.

— Părinte, sărutăm dreapta. Nu-i vrea sfinția ta să ne dai răs-puns la o întrebare. Că... ne tot socotim noi: dacă nu-i ști sfinția ta care ești capul legii, cine să știe altul ?

— Bucuros, tată !

— Dacă-i așa, spune-ne : Care-i mai bună ? Dreptatea ori strâmbătatea ?

— E mai bună strâmbătatea, tată ! zice Ucigă-l-toaca. Cine umblă cu ea, e om ; cine nu, nu !

Rămâne încremenit cel cu dreptatea ; iar cheltuiitorul sare 'n sus de bucurie.

— Vezi, mă ? zice el, — ce-mi tot îndrugai tu cai verzi pe pă-reți ? *Adù* hainele și banii.

I le dă, că așa fusese prinsoarea.

Pe urmă cheltuiitorul s'a dus cu banii la cârciumă și... las pe el ! A știut să le facă de petrecanie...

Celalalt, rămas gol și fără bani, se tot gândiă :

Dacă nu-i noroc și parte,
Cu Dumnezeu nu m'oiu bate !

Și a plecat așa, în dorul lelii, până s'a dus de s'a culcat la *streaja* unui pod de peste o apă mare. I-eră rușine să se ducă în sat și se făcuse ghem acolo, să măie porcii la jir până la ziuă.

Dar poate omul să închidă ochii ? Pe la miezul nopții, îl scoală un *haraiman* de oameni, cari mai de cari mai încornorați și mai schimonosiți ; iar în frunte-le unul mai *haidoș*. Eră adunată acolo toată liota diavolilor cu tartorul lor. Pasă-mi-te acolo îi strângeă el să le împartă porunci.

Se face tăcere, și pe urmă tartorul începe :

— Tu, zice unui drac, — să te duci mâine dimineață în satul cutare ; știi, colea su'coastă șed doi frați. Le-a lăsat tat'-său niște bani în pământ și ei, neștiind că sunt îngropați, se ceartă de atâta vreme : «sunt la tine», zice unul ; «ba la tine, măi creștine ; dă-mi și mie !» zice celălalt. Și banii, săracii, sunt în pământ la stâlpul din dreapta porții celei mici. Tu să te duci la poarta bisericii și

când or ieși dela închinăciune, să-i întăriți și să-i faci să se omoare, că ne-or rămâneă nouă și banii și sufletele lor. Ai auzit?

— Am auzit, Intunecimea voastră!

— Tu, zice Sarsailă altui Necurat, — să ai grijă când o ieși preotul din altar, să-l duci în cârciumă să se îmbete, să se tăvălească ca porcul, și pe urmă să-l duci acasă, sa-i iei mințile, să păcătească cu fie-sa. Ne trebuie și sufletele lor. Auzitu-m'ai?

— Auzit!

— Tu și tu și tu, zice deodată la mai mulți încornorați, — duceți-vă în satul vecin cu al ăstora și faceți meșteșug de duceți lumea în cârciumă în timpul slujbei bisericești. Să fie mai plină casa mea decât casa lui Dumnezeu.

Mai poruncește Tartorul ce mai poruncește și la ceialalți, și când cântă cocoșul de trei ori, pierе cu toți ai lui — ducă-se pe pustii!

Omul cu dreptatea auziă vorba lor, dar le dedese toate pe una: frica că l-or prăpădi duhurile necurate.

Odată scăpat, tot cu gândul la fapte bune:

— Ia să mă duc eu să scap dela pierzare sufletele rânduite lui Sarsailă, și pleacă. In satul cu cei doi frați certați pentru banii părinților, se duce la biserică. Când să iasă, vede doi inși încăerându-se:

-- Banii dela tata, că te omor!

— Ba dă-mi-i tu, că sunt la tine, hoțul!

Și scot cuțitele. Erau gata-gata să și le 'nfigă în piept, când: odată se repede între ei creștinul cu dreptatea.

— Ce umblați, oameni buni? Nu vedeți că e dracul între voi? Opriți-vă mai bine și faceți-vă cruce, că vă spun eu unde vă sunt banii.

Le prinde mânilе și se mai potolesc, iar când își fac cruce, se îmblânzesc de tot.

Fugise spurcatul, vezi dumneata...

Ii *dessumenește* cel cu dreptatea, îi duce la locul cu norocul și găseșc sumedenie de bani... Doamne, Doamne, unde-mi dă moșu Dumnezeu și mie? Au dat și omului cu dreptatea și s'au împăcat.

Se duce și la preot. Il găsește beat turtă și pe cale de a făptui păcatul.

L-a pus să-și facă cruce, și preotul, venit în simțiri, îi mulțumește cu lacrimi în ochi. Ba-i mai dă și bani, să nu spuie la alții.

Pe urmă cel cu dreptatea mai împiedică — după puterea sa — și pe ceialalți rânduiți de jupân Sarsailă întunericului... și pe seară, se duce mulțumit acasă la el. Iși cumpăraseră alte haine și-și poruncise și niște case mai de Doamne ajută.

Acù aude cel cu strâmbătatea, săracul, de belșugul ce dăduse peste tovarășu-i de muncă și se duse la el.

— Ce făcuși, mă frate, de te îmbogățiși? Par' că hainele și banii mi-i dedeseși mie, de când cu prinsoarea. Așă-i că tot strâmbătatea e mai bună?

— Ba e dreptatea, vere!

Și-i spuné tot: «uite și uite și uite», de-a fir a păr cum se îmbogățise.

— Știi ce? zise cel cu strâmbătatea. — Mă duc și eu la pod.

— Du-te, dec.

Și pleacă cheltuitorul, tot gândindu-se: — Poate or spune cornorații că mai sunt bani în vreun loc. Să mă duc să-i scot eu și să mi-i beau și să petrec. Ce să mai caut să scap dela moarte pe stăpânii lor? E mai bună strâmbătatea.

Se duce la locul cu pricina și se ascunde; iar colea în crucea nopții, iată vine tartorul cu ai lui.

— Ce-ai făcut, mă? întreabă Sarsailă pe cornoratul trimis la cei doi frați.

— Nimic, Intunecimea ta! A fost un om su' pod și s'a dus de a spus poruncile Intunecimii tale oamenilor cu pricina: le-a arătat banii și s'au împăcat.

Rămâne Uci-gă-l toaca pe gânduri.

— Dar tu? întreabă pe cel cu popa.

— Tot așa am pățit.

— Așă am pățit toți, strigă dracii răcnind, de se cutremură pământul.

— Așă? sbiară tartorul. — Ia căutați, băieți, c'o fi p'aci, să-i arătăm noi lui.

Cotelesc încoà, cotelesc încolo, până găsesc p'al cu strâmbătatea, tremurând vargă.

Il fac ciopăți-ciopăți și-l aruncă în apă, socotind că el le-a stricat rostul.

— Și... așa ! Nici praful nu s'a ales de bețivul care credeà în strâm-bătate.

Povestită de săteanul Andrei I. Popescu, mecanic în Tekirghiol. A auzit-o în copilărie dela niște păstori din Ialomița. Povestea aceasta publicată pentru întâia oară în Rev. *Ion Creangă* (An. I, No. 2, p. 75—78), și mai târziu în *Prietenul nostru* (An. I, No 7 și 8, p. 101), are oarecare asemănare cu «Nu săpă groapa altuia», de D. Mihalache, publicată în Calendarul revistei de limbă, literatură și artă populară *Ion Creangă* din Bârlad, pe anul 1912, pag. 165.

În această poveste, ca și în multe altele (Pescăruș împăratul, norocul leneșilor ș. a.) Diavolul, ca să înșele lumea, iea chip de călugăr (Rev. *Ion Creangă*, an. III, No. 8).

7. Cojocul lui Sărăcilă.

Èrà odată un om sărac, așa de sărac, că de multe ori n'avea nici după ce bea apă. Și omul ăsta aveà doisprezece copii; ba în fiecare an mai dobândià câte unul. Iar bogăție, singura lui bogăție, èrà un *cojoc*, făcut și ăla ferfenițe.

— Intr'o zi omul nostru, sătul de atâta sărăcie, zise :

— Nevastă, nevastă, eu unul m'am luat de gânduri; nici tu mălaiu, nici tu haină, nici tu foc, nici tu nimic. Cât o s'o mai ducem așa? Și cu ce-o să satur eu gurile astea? Fă-mi o turtă și pune-o colea în traistă, că mă duc... mă duc... poate, de unde știi? Oiu întâlni pe Dumnezeu, să-l întreb ce gând are cu mine? Mult o să mă mai lase el muritor de foame cu spuza asta de copii?

— Bine, bărbate! Du-te și vino mai curând, că pierim!

Pleacă Sărăcilă, că uitasem să spui, așa-i èrà numele, după bogăția lui, și merge până unde merge... Când colea, mai sub seară, dă peste un unchiaș ce se odihnià jos pe niște mușchii, la un șipot.

— Bună ziua, moșule!

— Mulțumim dumatăle. Da 'ncotro?

— Ia, mă duc să caut pe Dumnezeu. Nu știi unde i-o fi culcușul?

— Unde să-i fie? — zice moșul. — Iacă aici, și dacă cauți pe Dumnezeu, află, creștine, că eu sunt acela.

Și odată, măi taică, începù să strălucească tocmai ca soarele fața unchiașului.

— Dumneata ești? zise Sărăcilă fără să se *teșească*. — Apoi avem o socoteală amândoi. Bine, Doamne, ce ți-am făcut eu de nu mi-ai

dat decât cojocul ăsta, iar copii *un ciur*? Și... n'ai de gând să-mi dai și mie bogăție?

Dumnezeu, pe semne ca să-i pue la încercare credința, numai... îi răspunde:

— Află, omule, că tot o să-ți mai dau copii; iar de avere, o să-ți ieau și cojocul care e pe tine.

— Așa? zice Sărăcilă, înrăindu-se.— Păi nu ești drept, Doamne! Și pleacă amărît.

N'apucă însă să se depărteze, că uite, sosește înaintea Puternicului un om bogat. Da ce bogat? Avea bani de-i *râniă* cu lopata și moșii întinse și case mândre și *pomosturi* și *acareturi*... Doamne! Doamne! Să tot trăești, să nu mai mori! Dar n'avea nici un copil.

— Doamne zise bogatul, închinându-se înaintea Sfântulețului, — am venit să te rog: mai iea-mi din avere, Stăpâne, și dă-mi măcar un copil, să fie cine să mă plângă când oiu închide și eu ochii!...

— Află, omule, că nu-ți pot da nici un copil; iar bani și pământ și pomost și case... tot o să-ți mai dau. Sunt ele de mare folos și astea, în mâna omului care e suflet al lui Dumnezeu.

Pleacă și bogatul, întristat nevoie mare. Înainte-i merge Sărăcilă înjurând de câte'n lună și 'n soare, pentru nevoia ce socotiă că i se abătuse asupra capului. De necăjit îi eră tot negru înaintea ochilor.

Când să treacă pe un pod, acolea în drumu-i, o pungă cu bani. Cum s'o vadă însă? Că el eră cu gândul la Dumnezeu pe care-l tot înjură că nu i-a dat bogăție. Trece peste ea și-și urmează drumul către casă, mort de foame.

Da o vede bogatul, tot el, o iea și, ce se gândește?

— Unde să mai puiu eu și banii ăștia? Ia! Mai bine să-i dau creștinului de colo.

Și-l strigă: — Măi omule, tot ești tu sărac. Na punga asta, să-ți mai împaci nevoile, că eu *am* și prea *am*, slavă Domnului!

— Bodaproste, boierule! Mare pomană îți făcuși!

Iea Sărăcilă punga, o deschide și... mai mai să nu crează ochilor. În ea numai galbeni, măi taică! O închide la loc, nebun de bucurie și o pune, știți unde? În *buzunarul cojocului*.

Iși iea ziua bună dela cel bogat și se tot duce spre casă *dârlâind*

Drumul îi eră printr'o pădure. Se înoptase bine și Sărăcilă, de voie, de nevoie, trebuia să măie acolo. Ce să facă? S'ășează pe un *cătămăi*, scoate iasca, cremenea și amnarul de aprinde focul și face, nene, o vâlvoare, de lumină toată pădurea. Apoi de bucurie începe să joace pe lângă foc.

— Hi! Ce mai case și haine și trăsuri o să-mi fac! Copiii mei, copii! Tocmai acum v'a ajuns norocul!

Pe urmă mai stă din joc și se uită la *cojoc*:

— Ce se laudă el Dumnezeu, că o să-mi iea și *cojocul* ăsta? Acù sâc! Nu mai am nevoie de el; mânce-l fript! Adică stai! Ia să-i fac eu pe piele, să vedem ce o să mai iea?

Și... cum zice... svâr!... *cojocul* în foc de s'a făcut *scrum*!

— Decât să mi-l iea el, mai bine să-l arz eu!

Uitase ticălosul că în *cojoc* erau și banii; iar când a băgat de seamă, mai iea, Sărăcilă, dacă mai ai ce; mai pune-te împotriva lui Dumnezeu!

Vedeți cât l-a orbit fudulia față de Sfântulețul? Acù a rămas și *fără cojoc și fără bani*.

Povestită tot de săteanul Andrei Popescu și publicată pentru întâia oară în «Albina», An. XII, No. 5, pag. 95, apoi în «Prietenul nostru», No. 10—11 pe 1911. Aceasta face parte din ciclul multelor povești și legende, în cari bunul Dumnezeu, umblând cu Sfântu Petre pe pământ, ajută pe oameni și apoi răsplătește fiecăruia după cum se poartă, în urma facerii de bine, ori pune la încercare credința creștinilor, cum e în povestea aceasta.

8. Răsplata Dumnezească.

Erau odată trei frați rămași săraci de părinți. Când se măriseră și ei, n'aveau de nici unele. Cu ce să se hărănească? Au plecat în lume.

— Hai, mă, să găsim pe cinevâ: poate ne-o învăța cu ce să ne hărănim.

— Hai, dec!

Și au plecat. Au mers ce-au mers, până'n dreptul unei fântâni. Acolo au scos merinde din dăsagi și au început să mănânce.

Da tocmai atunci uite că sosesc la fântână doi uncheși, cu bărbile albe, albe și sprijiniți în toiege. Erau Moș Dumnezeu și cu Sfântu Petre; da ei de unde să-i cunoască?

Tainesc ei ba de una, ba de alta — ca oamenii când se întâlnesc — pe urmă unul din uncheși întreabă:

— De unde sunteți, băieți?
 — Din cutare loc! — de unde-or fi fost.
 — Unde mergeți?
 — Hei, moșule, mergem să cătăm și noi pe cinevâ care să ne învețe cu ce să ne hărănim. N'avem nimic după sufletul nostru.
 — Tii..., bată-vă norocul, copiii moșului! Și cam ce ai vrea tu să ai, măi flăcăule? zise tot unchiașul care întrebasese dintâiu, fratelui celui mare.

— Apoi tot stăm noi de vorbă aci, să-ți spun, .. Aș vrea să mă pot hărăni cu *cai*. Și pe orice novoiăș i-oiu vedeà la grea cumpănă, să-l ajut cu caii și cu căruța mea.

— Bine, bine te-ai gândit. Dar tu?

— Eu, zise cel mijlociu, — aș vrea să mă hărănesc cu *oi*. Și pe orice creștin amărit i-oiu vedeà la ușă, să-l dedulcesc cu brânzișoară, cu lăptișor, ori cu untișor.

— Dar tu, Prisneo?

— Aș vrea să-mi dea Dumnezeu putere să fac un pod peste o vale, cum e asta — erà acolo o vale cum e Ruginoasa ¹⁾ ori Sămăila ²⁾ noastră—și să-mi fac casă la capul podului. Pe urmă să mă însor, să-mi dea Dumnezeu nevastă după gândul meu: ce-oiu zice eu, să zică și ea și ce-o zice ea, să zic și eu. Cine-o trece pe la pod, să-l găzduesc și să zică «bodaproste!».

Astea au zis cei trei frați, iar moșnegii au ascultat cu luare aminte. Pe urmă au glăsuț:

— Munciți și voi, băieți, munciți fără preget, că o să faceți. Știți vorba: «cine șade, coada-i cade; cine mișcă, tot mai pișcă».

Au mai vorbit ce-au mai vorbit, și pe urmă, s'au despărțit. Cei trei frați, rămași singuri, după ce au mâncat și au băut câte un căuș de apă, și-au văzut de drum, cale lungă să le-ajungă, fără să-și dea cu socoteala cine-or fi fost cei doi uncheși. Iar Dumnezeu — putere dumnezească, moșule, ce crezi dumneata? — a ținut minte vorba cu cei trei frați, și după puțină vreme, le-a îndeplinit dorințele.

Ălui mare i-a dat *cai* — herghelii — și căruțe și trăsuri, de se mirà o lume de traiul și belșugul lui. Celui mijlociu i-a dat oi, turme întregi. Cine aveà stâni pe rădăcini? Cine aveà lăpturi, brânzeturi și cașcavaluri vestite ca ale lui? Ălui mic i-a dat pod peste o vale, casă și nevastă pe inima lui.

¹⁾ Intre Sgripcești (com. Beleți-Negrești) și Furești, (Com. Dobrești), Muscel.

²⁾ In Priboeni.

Hei... târziu, după vreo trei ani, pleacă Moșu Dumnezeu, să vadă ce mai face a lume păcătoasă ? Merge încoà, merge încolo și ajunge și la fântâna unde se întâlnise cu cei trei frați :

— Ia să mă duc și pe la ei, să văd : se țin de făgăduiala dată acum trei ani ?

Și-o toiegește spre casa celui mare. Dă ploaie multă de par'că turnă cu găleata, și pe urmă noroiu, nene, să nu poți merge doi.

Sfântulețul se face un unchiaș sdrențăros, bătrân, bătrân și sprijinit într'o cârjă.

— O ! voinicule, îi strigă el omului, când intră pe poartă, nu — te lasă Dumnezeu de inimă să-mi dai până în sară o *iepșoară* ?

Sunt silit să merg la o *sorocire* și-s bătrân și uite-i calea grea.

Ăla, însă, nici nu vrea să-l audă ; îl ia la goană și-l înjură :

— Păi cum ! Am eu cai să dau la toți neputincioșii ! Caută-ți de cale !

Mai stărue ce mai stărue unchiașul și, dacă vede că nu-l poate îmmuia, pleacă plângând și abiă înotând prin glod.

— Ia să încerc, zice Sfântulețul, — p'al mijlociu ; o fi mai de omenie.

Se face tot uncheaș bătrân, abiă ținându-se în cârjă, cu un cocoloș de mămăligă în mână.

— Dă-mi, tată, și mie o bucătică de brânză, s'o mănânc cu astă coajă de mămăligă !...

— Păi cum ! zice omul înjurând, — caut eu acum pentru tine la puțină, să-ți dau brânză !... Dacă oiui da la toți pârlitii, de unde aș mai aveà ? Caută-ți de cale, dacă vrei să nu te dau pe mâna Dolfei și a lui Iuga, să te scarmene cum e mai bine..... Și odată începù să asmuțe câinii.....

Dacă vede așa, pleacă Dumnezeu la fratele cel mic. Dă o ploaie, trăsnete, nor și întunerec, să-ți dai cu degetu 'n ochi. Se așează lângă pod, acolo după streaja lui.

— Aoleo ! Vai de mine și de mine, că sunt orb, bătrân și neputincios, și nimeni nu mă aude pe pod aici !

În casă odată se scoală bărbatul și femeia.

— Hi... auzi, omule ?

— Auzi, nevastă ?

— Hai, omule !

— Hai, nevastă !

Se duc la pod ; caută încoà, caută încolo... nimeni. Strigă căt pot... de surda ! Unchiașul se făcuse nevăzut.

— Aoleo! se vaită bărbatul, — nu e, nevastă!

— Nu e, omule! Vai de noi și de noi! Ce-o să ne facem?

Și pleacă în casă, frângându-și mâinile.

Mai trece ce mai trece și unchiașul iar se ivește lângă streaja podului și începe să se vaite.

— Sărăcuț de maica mea, că nu m'aude nimeni!

Și iar se reped oamenii și caută săracii în sus, caută în jos, pe pod, pe sub pod... dar pleacă iar vaitându-se și amărâți că nu găsiră pe nimeni nici acum...

Când să intre, din nou aud pe pod văitături: — Mă, ce să fie? se miră ei. Da acum, când se duc, îl găsesc *cocoloș* lângă pod.

— L-am găsit, nevastă!

— Bine, omule! Săracu! Săracu! O fi înghețat și prăpădit rău.

Il aduc pe brațe în casa lor, îl mângâie și-l încălzesc, îl silesc să mănânce ceva și îi schimbă hainile cari erau learcă de ploae.

— Așterne-i, nevastă, în pat coala lângă sobă și fă căldură să se desghețe creștinul.

— Acù, bărbățele.

— Să nu-mi puneți țoale și să nu-mi faceți foc, geme unchiașul,

— că, zice, — mai rău intră degerătura în mine. Mai bine duceți-vă de-mi aduceți două *copăi de nisip* de sub pod să-mi așterneți p'ici pe lângă ușă.

S'au dus amândoi de i-au adus de s'a întins unchiașul pe nisip și s'a făcut că doarme.

Pe urmă Dumnezeu, ca un puternic, le-a dat somn greu, greu, măi taică, să tai lemne pe ei, că au dormit oamenii duși până la ziuă.

Dimineața, cum se scoală, încep să se vaite:

— Păcatele noastre, nevastă, greu somn am dormit. Ce o fi făcând bietul unchiaș?

Se duc să-l miște; când colo, mișcă, dacă ai ce. Moșul nicăieri; iar în locul *nisipului* numai *aur*, două *copăi*, *galbeni*, tăicuțule! Tocmai atunci pricepură ei că a fost la mijloc putere dumnezească!

Căzura creștinii în genuchi și se rugară, mulțumind Sfântulețului cu lacrimi în ochi.

Și se îmbogăți și mai mult fratele cel mic și ăsta, de ce dobândiă avere, d'aia făcă și mai multe fapte bune.

Iar ceilalți doi frați se *mistură*: au sărăcit și s'au prăpădit. Ca praful nu s'a ales nimic de oile și de caii lor, moșicile.

Povestită în 1907 de moș Marin Coțandă. S'a publicat pentru întâia oară în «Albina» (An. XII, No. 19, pag. 481), apoi în «Prietenul nostru», No. 1, pe 1911. Această bucată, asupra căreia s'a scris ceva și în rev. «Convorbiri Critice», An. III, No. 2, pag. 163, a fost reprodușă în cărțile de citire de curs secundar ale d-lor Mihail Dragomirescu și G. Adamescu. «Răsplata Dumnezească» remarcabilă prin firescul, vioiciunea și simplitatea povestirii și prin originalitatea limbii.

9. Mai mare e mintea decât banii.

Apoi eră mai înainte vreme prin părțile acestea un unchiaș văduv care aveà o fată frumoasă, frumoasă și cuminte, nevoie mare. Da eră sărac de n'aveai pe ce pune ochii în casa lui.

Intr'o zi, săracul, ce să facă și ce să dreagă? Dacă vede că nu mai are încotrò, dă fuga la curtea boierului din apropiere, să se împrumute.

— Boierule, nu-ți faci pomană să mă împrumuți cu trei sute de lei? Că să vezi, Domnișorule, m'am speriat de sărăcie și nădăjduesc că numai așa oiu mai pune și eu capăt nevoii...

— Bucuros, moșule, de ce nu? zice boierul. Și mai adaogă: — Iți dau, însă numai dacă te legi că-mi aduci drept dobândă: trei sute de cașcavale și trei sute de păstrămioare. Te învoești așa?...

— De, boierule, să-mi mai ieau sama.

Da în gândul lui, unchiașul: — Ce? Nebun aș fi? N'a fost minciună vorba ăluia: câștigi cinci și bei zece; ce rămâne bagi în pungă. Mi-ajung mie trei sute de lei, să fac tot ce-mi cere?

Acasă, cum îl vede fata, îl întrebă: — Ei, tată, ți-a dat?

— Apoi... a zis că-mi dă, dar ce spune boierul, nu se mânăncă. Și-i spune tot.

— Știi ce, tată? zice fata. — Du-te îndărăt și fă rămășag că-i face tot ce-ți cere. Pe urmă iea banii și n'ai nici o grijă, că le potrivescu.

Se duce unchiașul iar la boier, că «nevoia te duce pe unde nu ți-e voia». Iea banii și face zapis cu legătură că, de nu i-o aduce trei sute de cașcavale și trei sute de păstrămioare, să-i rămâe slugă în curte.

Acù toate bune și cu noroc.

Când vine însă acasă, se uită la bani și cântă cu «sărăcuț de maica mea», că nu se pricepe ce să le facă. O pusese de mămăligă, nu alta. Da fata îl povățuiește să nu stea așa cu mâinile în sân, ci în grabă să strângă o sută cincizeci de oi și o sută cincizeci de berbeci, cari o să-i aducă dobândă, nu glumă.

Și a ascultat unchiașul. Oile i-au adus cașcavalele și berbecii păstrămioarele; da oile și berbecii i-au rămas vii nevătămați, că a luat dela ele numai ce se poate lua.

Mă rog, pricepeți dumneavoastră cum a făcut?

La soroc, moșul se duce cu dobânda, cum a vorbit. Cașcavalele și păstrămioarele erau gustoase, îngrijite și dichisite, nu glumă, de mâna fetei. Boierul, când le-a văzut, îi lasă gura apă.

— Bine, bine, moșule, sunt mulțumit, zice el. — Da încailea te-ai ales cu ceva? Cum ai făcut?

— M'am ales, cum nu...

Și-i spune: «uite și uite»... tot cum a făcut.

Rămâne boieru înmărmurit:

— Ia ascultă, măi taică, cine te-a învățat să faci lucrul ăsta?

— Păi, am o codană de fată, Măria Ta, și ea m'a învățat.

— Fata dumitale? zice boierul. — Nu s'ar putea s'o aduci până aici s'o vad și eu?

— Ba se poate, de ce nu?

Vine fata și se crucește boierul când o vede. De frumoasă eră frumoasă s'o sorbi într'o lingură de apă... da să aibă ea, o țarancă, atâta pricepere, nu-i veniă să creadă.

— Ia ascultă, fetiță, tu ai pus la cale dobânda ce mi-a adus moșul?

— Apoi de, Măria Ta, eu, că doar nu e cine știe ce lucru mare.

— Ei așa! Mai nu-mi vine a crede. Aș zice eu, nu-i vorbă, că tu i-ai dat sfatul, când ai ști să-mi dai răspuns la o gâcitoare ce ți-aș spune-o.

— De, spune-o, zice fata, — că n'o fi o mie de lei.

— Dacă-i așa, ascultă:

Să vaietă cocoratu,

Că i-a fugit satu...

Ghici, ce e?

— Numai atâta? Apoi cine să-l știe mai bine decât noi, care nu el trăim?

— Păi ce crezi tu, fetiță, că e?

— Iacă : «Cocoratu» e codru, iar «satu» e frunza și pasările... că vezi dumneata, se vaietă, boierule, toamna, codrul, că-i pică frunza și-l lasă pasările...

— Minunat ! răspunde boierul. Dar la asta, ce v'o pun acum, care-i răspunsul ?

Am doi boi :

Dacă-i desleg, șed ;

Legăți, fug de nu-i poți prinde.

Incepe fata să râză.

— Apoi, bine, boierule, boi d'ăia știi că n'aveți dumneavoastră. Dacă ți i-oiu arătă, o să-i cunoști ?

— Ei, arată-mi-i.

— Uite-i.

Și-i arată opincile din picioare.

— Mă, mă, mă, Iscusită fetișcană e asta ! se gândește boierul. Și chiamă pe fecioru-său. Unu aveă și-i venise vremea de însurat !

— Măi băiete, eu ție pe fata asta ți-o dau.

— Cum, tată, noi cari împrumutăm sărăcimea, să luăm pe fata moșului ?

— Chiar așa, fiule. E mai mare mintea decât banii.

Că 'n sus, că 'n jos... că tur, că vur... la urma urmei, n'a avut încotro flăcăul și s'a hotărît să facă pe voia taică-său.

Și așa, la vreo două săptămâni, se pomenesc unchiașul și fata cu mătăsării și haine scumpe, de au gătit-o în rândul boierilor și au făcut o nuntă mândră, mândră, de s'a dus vestea.

Pe urmă boierul i-a dat la casa lor și le mergeau toate bine, că de..., atunci când ești harnic, faci lapte din piatră seacă... dar dintr'o avere de boier, ce nu eră să facă fata asta ? Apoi pentru hărnicia, priceperea și purtările ei, o îndrăgise și bărbatu-său, nevoie mare, și sufletul și-ar fi dat, s'o vază în totdeauna mulțumită.

Dar toate merg până la un loc. Uite că dela o vreme, feciorul boierului a ajuns ispravnic. Și, ca la isprăvnicie, erau judecăți fel și chip. Se întâmplă uneori că nu eră ispravnicul aci și judecă câte-o *afacere* cocoana.

Azi așa, mâine așa... Mi se dusesese faima de chipul înțelepțesc cum împărțiă ea dreptatea și... ispravnicului numai rău nu-i păreă.

Da boierii ceialalți, ce boieri o fi fost și ăia, plesniau de năcăz, când auziau de judecățile ei. Ce se amărau ei, când vedeau împogodeala din casa ispravnicului ? Da acù', când auziau că ea judecă

și judecă bine, se hotărîră să-i facă ce-or ști și ce-or putea să nu mai împartă dreptate fata moșului.

Au încercat ei, ba cu una, ba cu alta și le mergea în sec. Pe urmă au început să rîză de ispravnic. Ba: «Ce om ești tu, mă, când în casă la tine cântă găina?» Ori: «ce e de capul tău, când judecă o țarancă mai bine ca tine?»

Râzi azi, râzi mâine, până s'a luat omul de gânduri. L-a brodit odată necăjit și a venit acasă la femeie, foc și pârjol.

— Ia ascultă, femeie hăi, cine te-a pus să judeci în locul meu?

— Apoi, de, bărbate, nu-ți face sânge rău, m'am întâmplat numai eu acasă și d'aia am judecat! Da din ce-ți veni?

— Cum din ce, când râde o lume?!

— Hei, bărbate dragă, nu e focul pe judecăți. Le stă 'n ochi tihna noastră și traiul nostru, și ar vrea să ne strice casa. Ni s'au îmmulțit dușmanii, vorba cântecului:

Noi de când ne-am îndrăgit,

De dușmani ne-am îngrădit;

Nu e gardul de nuiele,

Ci e de cuvînte grele!...

— Cântec, necântec, zice el mai domolit par'că. — Vorba e, să nu mai judeci de azi înainte! De-oiu mai află, îți dau drumul goală pușcă dela casa asta. Ai înțeles?

— Am înțeles, bărbate, n'am să mai judec.

Și n'a mai judecat vreme lungă.

Hei... târziu, vin la ispravnicie să se judece doi creștini. Eră mare neînțelegere între ei, că să vezi dumneata ce se întâmplase. Se pusese ră oamenii tovarăși, să se ducă cu *cireașe* pe drum. Unul pusese iapa și altul căruța, să împărțească ban la ban, să nu-și iea chirie. Pe drum, iapa a fâtat un mînz. După ce au mai stat trei zile, să se împiciorogeze mînzul, au pornit iar. Mergi și mergi, dar mînzul a adus ceartă.

— Mă vere, mînzul ăsta e făcut de iapa mea, că numai iepele fac mînji.

— Ei, aș! — grăia celalt — e de căruța mea, nu vezi că se ține numai după ea? Să știi că ori ce-ar fi, mie mi se cuvine prăsila asta.

Se ceartă azi, se ceartă mâine, până ajung unde spuserăm.

Ispravnicul lipsia și până să sosească, cocoana dela fereastră, ce-i veni?

— Ia spuneți-mi și mie, oameni buni, ce pricină vă aduce la judecată?

Spun ei tirișenia, iar isprămniceasa de colo:

— Ascultă, omule: iapa dumitale poate să urce pe drumeacu-ăla?

— Poate, coconiță!

— Uite, vezi? În capul drumului în deal, e o pădurice. Să deshami iapa și s'o legi d'o tufă acolo. Iar dumneata, zice celuialalt, — să dai drumul căruței de vale. De s'o luă mînzul după ea, să știi că l-a făcut căruța dumitale pe mînz!

— Vă mulțumiți?

— Ne mulțumim, sărutăm mîinile, cum nu!

Zis și făcut. Când dă drumul căruței devale, mînzul se duce la mă-sa.

Și așa... a văzut ăl cu căruța că n'avea dreptate, și au rămas oamenii împăcați: — De, mă vere, să ne'mpilduim și să ne omorîm pentru nimica toată!

Au auzit boierii, și gura lumii numai pămîntul o astupă, iar au început să răză de el, că «ce ispravnic e?» Ba s'au hotărît să-l părăsă la Vodă de câte'n lună și'n soare.

S'a făcut iar foc și pârjol.

— Ia ascultă, femeie, iar ai îndrăznit să te faci mai mare decât mine? De acû nu te mai iert. O clipă să nu mai stai; înțelesu-m'ai? Iea-ți ce ți-e mai drag, și pleacă iute din curtea mea!

Ea nu i-a frînt voia.

— Dacă zici dumneata, mă supun, că altfel n'am nici o putere. Dar rogu-te, până una alta, urcă-te colea în caleașcă, să-ți mai caut oleacă în cap, că dacă m'oiu depărtă, Dumnezeu știe: ți-oiu mai căută ori nu?

S'a suit.

Iar fata moșului, cu o mână îi dibuia în cap, iar cu alta făcea semn vizitiului să mâie caii binișor, binișor, până o adormi bine, să nu se scoale. Când l-a văzut adormit d'abinele, he... departe de casă, l-a abătut pe un drum părăsit, într'o pădurice.

Acî, cum a făcut, l-a sdruncinat și atunci ispravnicul a sărit în sus ca ars.

— Unde sunt eu aici?

— Stai, nu te speria, bărbate. Eu sunt; am făcut cum mi-ai zis.

— Cum?

— Păi, nu mi-ai dat dumneata voie să ieau ce mi-e mai drag în curte? Astea mi-au fost dragi: dumneata și caii. Și v'am luat.

Atâta a zis și, minune! L-a muiat de inimă, și-a luat nevasta acasă și de-acî înainte nu s'a mai luat după gura oamenilor răi.

Publicată ca «povestire din trecut» pentru întâia oară în revista «Muscelul», An. I, No. 6, pag. 91—93 și No. 7, pag. 105—108, și povestită de moș Toma Stancu, zis și Toma Chelu, de 72 de ani, din Priboeni.

Povestitorul, când nu i-am putut răspunde cum a făcut fata rost de cele trei sute de cașcavale și trei sute de păstrămioare, mi-a spus că, pentru păstrămioare a pus pe taică-său de a luat testiculele dela berbeci, pe cari le-a făcut ca pe păstrămioare; iar pentru cașcavale i-a fost de folos laptele oilor.

10. Diavolul și lupul.

Măre... multe, multe lucruri din lumea asta le-a făcut și diavolul; dar ce folos? Că n'a putut să le dea suflet. Așa a făcut el carul, ¹⁾ dar nu putea să-l scoată din casă. A făcut moara, nu putea să pornească *terteleciul* pe boabe; a făcut casa, ²⁾ dar n'avea lumină. A făcut focul, nu s'aprindea.

Singur Dumnezeu a învățat pe oameni ce să facă și ce să dreagă cu ele și le-a dat suflet. La urmă de tot, diavolul a făcut pe lup.

— Ei, dă-i și tu vieață; pricepe-te măcar la atâtica lucru.

— Nu pot, Doamne!

— Nu poți? Stai dar...

¹⁾ Când a încherbălat carul în casă, nu-l putea scoate afară, se văită diavolul în sus, în jos, până a dat fuga la Dumnezeu:

— Doamne, învață-mă: ce să fac?

— Mi-l dăruiești mie?

— Ți-l dăruiesc, a zis Sarsailă, în doi peri, socotind că după ce l-o vedeă afară, iar o pune stăpânire pe el.

Dumnezeu însă a luat carul, l-a desfăcut în bucățile din cari eră făcut și a scos afară parte cu parte, adică: *jugul cu căfele, polițele, bulfeiele și resteiele* lui; *proțapul cu japița, tănjeala și chișerul; lămbile cu vâtraiele; dricul* făcut din *carâmbi, șușeți, blâni și leuci; loitrele* cu *inima, scaunul, vârtejul, brăcinarul, grësia și racul; roatele* făcute din *căpățâni, spițe și obezi; osiile* cu *opoarele*. Apoi: *scoarțele, coșurile, răscoalele și covăltirul*.

Afară l-a încherbălat la loc; dar a pus lămbile pe proțap și pe inimă în chip de *cruce*, de nu s'a mai putut apropiă diavolul.

²⁾ Când nu știă cum să bage lumina'n casă, diavolul o căra cu târna. Cerând sfat și ajutor lui Dumnezeu, Sfântulețu a cerut să-i dăruiească lui casa. Apoi a pus la ea ferestre și *cercevele* în chip de *cruce*, de nu s'a mai apropiat nici de casă Sarsailă.

Și odată suflă moșu' Dumnezeu Savaot peste lup, de-l înviă; apoi îi strigă: — Sai, lupe, de mănâncă pe diavolul.

Fiara, atât a așteptat. S'a repezit după Sarsailă, l-a înhățat, și nici oasele nu i-a lăsat. Și de-atunci, ci-că, dracii sunt rânduiți să fie mâncați de lupi. Iar din noaptea de Sfântu' Vasile până'n Bobotează, cât timp se sfințesc apele, e pieiștea dracilor. Lor li-e culcușul în ape, și în vremea de sfințire, ne mai putând sta, ies pe pământ și cad în gura lupilor, cari-i caută tot anul. Atunci îi mănâncă pe rudă și sămânță.

Acù, ci-că, demult, demult, s'a dus un biet de flăcău, — rămas sărac de părinți și de avere — să taie niște lemne din pădure.

Se brodisse tocmai în vremea dintre Sfântu' Vasile și Bobotează.

Ciobanul tăia lemne pe marginea unui lac. Taie o tufă, taie două... Când la nouă, colea pe la nămieș, aude un țipăt, să-l sperie nu alta, sărmanul.

Se uită mai bine, să vadă dincotr'o vine țipătul? Și ce vede, se crucește: fugiă pe marginea lacului, cât putea, un dănac de băiat; fugiă și strigă:

— Scapă-mă, nene, scapă-mă, că mare bine ți-oiu face.

— Ce e mă? Ce e? Cine te gonește?

— Cum, cine? Nu vezi că mă mănâncă lupul? ¹⁾

¹⁾ *Lupul* e făcut de Dracu, dar, spun unele variante, e făcut cu voia lui Dumnezeu care-i poruncise să-l facă; dar numai atât de mare cât câinele. Dracul însă l-a făcut pe lup mai mare, așa cât e azi și i-a poruncit lupului:

— Mănâncă pe Dumnezeu!

— Ba mănâncă, lupe, pe stăpână-tău! — i-a zis Dumnezeu, supărat. Și d'atunci lupii mănâncă pe Draci.

În chip de lupi se fac unii împărații când vor să încerce istețimea și îndrăzneala fiilor și ficelor lor atunci când pleacă la războiu sau în cale de-părtată.

Lupul e câinele lui Sfântu Petre. O poveste spune că la o răspântie în apropierea căreia păziau niște ciobani turmele, se adunau acolo unde eră o cruce în toate nopțile, lupi mulți «câini d'ai lui Sft. Petre», ca să le împartă el porunci.

Un cioban, ca să vadă de ce se strâng lupii acolo, s'a suit odată de cu ziuă pe cruce și sta tăcut și ghemuit. Pe înserate au început să se care jigăniile, și urlau și se sbegiau ca la zi mare. Și erau o sumedenie, dar pe cioban nu-l văzuseră. În crucea nopții, vine spre ei un uncheaș: barba albă colilie și părul până'n călcăie; iar la brâu niște chei:

— Hi, săracul moș! Ce-o fi cătând su' cruce? Vai de pielea lui!

Jigăniile însă cum l-au văzut, au început să se tăgărteze pe lângă moș și să-l lingă, par'că eră tatăl lor. Apoi, la un semn al lui, odată tăcură și începù

Când se uită mai bine flăcăul, ce să vadă ? Un lup... veniă cu gura căscată, mai mai să înhațe pe dănac.

— Huo ! Huideo ! Uite lupu mă ! Săriți mă ! Strigă ciobanul, și lupul speriat o rupe la fugă, de-i scapă dănacul din gură.

— Bodaproste, nene, că mă scăpași, zise dănacul. — Ce bine să-ți fac ?

— Nici un bine. Da' spune-mi : cine ești ?

— Ei, află, voinice, că eu sunt *diavolul*, și alergam și țipam, că așa suntem noi *ursați*, să ne mănânce lupul săptămâna asta. Uite, că mă scăpași, să-ți fac un bine.

— Ce bine ?

— Să mă iei slugă la dumneata, să stau trei ani și să te îmbogățesc.

— Hai, dec ! Tot sunt eu singur, ne'nsurat. Să am un tovarăș.

Și l-a luat acasă. Diavolul se duceă în târg și, nevăzut de nimeni, luă ce-i trebuia și duceă la casa ciobanului. Azi așa, mâine așa, până se îmbogăți flăcăul, de nu mai aveà pereche. Când fu aproape să se împlinească trei ani, grai diavolul către stăpănu-său :

să le împartă porunci : unu să se ducă să mănânce vaca cutăruia ; altu p'acutăruia : altu capra... și lupii au plecat, să facă ce le-a poruncit ; dar a rămas un lup schiop nerânduit :

— Tu, schiopule, să mănânci ciobanu ăla de pe cruce.

Pe urmă unchiașul, care nu erà altul decât Sft. Petre, a plecat ; iar lupul a rămas lângă cruce să-și facă meșteșugul. Că numai ce le rânduște Sft. Petre la *urlătoare*, aia mănâncă.

Nu poate însă să se suie, și la ziuă își vede de drum. Omul tremurând se dă jos și se duce de spune tovarășilor ce-a pățit.

Aia se hotărâsc să-l păzească : Il culcă pe cioban rânduit lupului între ei : îi leagă d'un picior o căldare mare, iar d'altul niște clopote și, când se'n-cercă lupul să-l iea, bălăncăniau clopotul și căldarea și se sculau tovarășii de-l scăpau.

Așa până în trei zile. Dar în noaptea a treia, Sfântu Petre a dat somn greu tovarășilor, și atunci lupul s'a dus în ticheră, de și-a luat tainul : pe cioban ; l-a dus cât coala și l-a mâncat, oricât au hodorigit clopotele și căldarea, că tovarășii n'au auzit.

În alte povești însă, lupul e unul din câinii lui Făt-frumos. Așa e în basmul «Copiii moșului și smeul», unde lupului i se zice Aude.

În «Campan verde și frumos» un lup cu piciorul rupt roagă pe Făt-frumos să-i lege piciorul în lopățele și să-l ungă. «Când te-i gândi la mine, sunt lângă tine.»

Și pentru aceasta, lupul îi aduce iapa, când se făcuse mioară albă.

Acelaș lucru în «Ionică Făt-frumos» și în povestea de aci : «Ciobanul și fata de împărat».

- Hei, stăpâne, ce zici? Te-ai făcut *bun*?
- M'am făcut.
- Nu-ți mai lipsește nimic?
- Nimic.
- Ba-ți mai lipsește, stăpâne. Să te însor, să fii și dumneata în rândul oamenilor.
- Bine, bine; să mă însor, dar pe cine să ieau?

— Ia! Să merg cu dumneata la părinții fetei care ți-o plăceă. Să intru eu în casă și dumneavoastră în vorbă. Pe mine n'o să mă vază, că sunt drac; da dumneata o să mă vezi. Când oiu ieși eu afară, să ieși și dumneata.

S'au dus în Duminica viitoare la horă. Flăcăului i-a picat una cu tronc și sara s'a și dus împețit ¹⁾. Diavolul a mers și el, dar

¹⁾ În Muscel, dusu 'n pețit se face astfel: Doi trei inși din partea ginerelei cu două plosci pline, una cu vin și alta cu rachiu, — se duc la casa miresei, într'o sară. Acolo, după ce mai vorbesc mai de una mai de alta, caută să facă *împogodeala* și, ca să fie incredințați că li-e cu voia de încuscrit, atât părinților cât și fetei, dau cu ploscile să bea ai casei. De pun aceia mâna pe ploscă și o duc la gură, e semn că *vor*, și rămâne pricina pe *dusul cătătorilor de casă*, la ginere din partea miresei, pe *împogodeală* din zestre și pe *așezat* (logodnă). De nu ieau plosca și li se spune că «nu sunt gata», își ieau pețitorii drumu de acolo.

În glumele ce le spun când se duc în pețit, oamenii spun și povestea Țiganului, care s'a dus odată în pețit din partea unui tânăr.

- Are băiatul casă? întrebă tatăl fetei.
- Are o căsuță, după cum ține ciuru' apă! răspundeă tatăl băiatului, care eră în tovărășia Țiganului.
- He, he! Ce căsuță? ziceă Țiganul, — are case mari ca la București.
- Are băiatul boi?
- Are niște bouleni. așa după sama lui!
- Ce bouleni, omule? Boi ca la Moldova! *adăgă* Țiganul.
- Dar căruță are?
- Are o cărucioară, după cum i-a dat și lui mâna.
- Ce cărucioară? Car ca la Vlașca!
- Da spune drept, cuscre, are băiatul vr'un *cusur*?
- De, ce să spun! Băiatul meu e cam beteag d'un ochiu...
- Ce beteag? zice Țiganul, socotind că-l laudă mai sdravăn, — ce beteag, nene? E chior sdravăn de amândoi ochii...
- În Argeș, ori nu se face nici dus în pețit, nici cătători de casă, nici *așezat*, căci *se jură* fetele — prin bună înțelegere și fără ploscă, — ori se duc pețitorii în casă și după ce intră, pun plosca în mijlocul casei pe pământ ori pe pardoseală. Dacă se duce fata de-o iea și o ridică din mijlocul casei, să închine cu ea, e semn că se face nunta; dacă nu, nu. Nimeni altul din casă nu pune mâna pe ploscă.

nu l-au văzut ai casei. Au *domăit* ce-au domăit și, când să hotărască logodna, diavolul face *sbugi!* afară. Flăcăul, supărat că-istricase *împogodeala*, iese după el.

— De ce ieșiși, mă diavole, că asta erà bună ?

— O fi fost, da' nu erà de dumneata.

Se duce la alta. D'acolò iar ieși diavolul, dar ieși mai anevoie flăcăul.

— Acù de ce ieșiși, măi diavole ?

— De ce ? Păi a dintâiu aveà șase draci în ea. Până când erà s'o tot bați dumneata, stăpâne, ca să iasă toți încornorații ăștia ? De unde știi că nu se întâmplă, Doamne ferește, să moară din bătaie ? Asta din urmă aveà numai trei draci, da' tot nu erà bună.

— Atunci pe care s'o ieau ?

— Hai la alta. De mi-o plăceà, intru și eu la masă. Numai dumneata ai să mă vezi, ăilalți nu.

S'a dus, a intrat diavolul la masă, s'au împogodit băiatul cu fata, au făcut logodnă și după aia nuntă.

Pe urmă să vezi traiu, nenisorule ! Ca pânea de bună erà femeiușca asta.

Când colea după Sfântu' Vasile, stăpânul se tot socotià : «Cine știe, Doamne, ce gând o fi având cu mine Sarsailă ! Că de, creștin sunt ; da să mă slujească un diavol, fără să mă pască, mai nu-mi vine a crede. Să văd mai bine : nu m'oiu puteà cotorosì de el, că iaca zilele astea i se împlinește».

Când se gândià și se socotià așa, numai ce auzi din curte glasul diavolului :

— Stăpâne, eu plec acum, că mi s'au împlinit trei ani.

— Hi ! Am pățit-o, se gândià ciobanul, — cine știe unde mi-o duce sufletul ! Apoi tare :

— Bine, bine, să ieși ; da' mai întâiu hai până'n pădure s'aducem o sanie de lemne.

— Hai.

Se duc tocmai în pădurea din apropierea lacului. Cum au simțit însă lupii pe drac, atât le-a trebuit : gata-gata să-l înhațe. Aleargă pe ici, aleargă pe dincolo... iar Ucigă-l toaca se ținea sgaibă de voinic, că în lac nu-i da mâna să intre. Stăpână-său, cum spărgă un buștean, dete un chiot sdravăn lupilor, apoi zise :

— Uite, mă diavolule, ține tu nițel ici cu mâna până pun pană și sparg bușteanul cu săcurea.

Diavolul, neavând ce se face și încotro fugi, puse mâna în spărtură; iar stăpănu-său, socotiți că a mai pus pană, ori a mai lăsat securea în spărtură? Ți-ai găsit! A lăsat în spărtură numai mâna lui Sarsailă, de țipă ăla ca'n gură de șearpe; iar lupii de ce îl auziau țipând, d'aia se apropiau mai mult... Omul se depărtă.

— Hi! — strigă diavolul ¹⁾, icnind și ne mai putând ține în el vicleșugul — mă mâncași tu pe mine... da' cum eră să te mănânc eu pe tine! Tu mă răpuseși în pădure, da' eu aveam de gând să-ți pierz capul în mijlocul târgului, să te vază o lume.

— Așă ți-e vorba, diavole? Păi eu tot ziceam să te scap. De ți-a fost gândul așă, rămâi, Sarsailă, aici unde stai, că bine stai.

Și a început ciobanul să-și măie în grabă boii spre casă, că par'că eră un făcut; de el nu se apropiă nici o gădină. Iar lupii s'au năpustit pe diavol, prins de-a gata, și și-au făcut meșteșugul... Ba ce spun eu? L-au dus pe la podul de os, de mi l-au întors pe os... L-au dus și la cel de aramă, de mi l-au făcut pastramă.

Povestită de moș Marin Coțandă din Priboeni și publicată pentru întâia oară în revista «Ion Creangă», An. III, No. 3, împreună cu următoarea notă: «Acum de curând (1910) s'au stins cei mai de seamă păstrători de pe aici ai comorilor poporului: *vestitul lăutar Scaioiu Ganță* din Călinești (Muscel), acela care știă «câte 'n lună și 'n soare» și fermecă lumea cu cântecul lui și pe care-l plâng sătenii... și s'a stins *povestitorul ales Marin Coțandă* din Priboeni, acela de care am pomenit cu atâta dragoste în introducerea la «Legende, tradiții și amintiri istorice».

«Socotesc că acestor doi (și altora de seama lor) li s'ar cuveni cât mai multă pomenire în revistele de folclor».

Această poveste are oarecare asemănare cu «Ingerul Românului», cu «Stan Pățitul» al lui Creangă și cu «De pe vremea Tătarilor», publicată în colecția mea de *legende*.

¹⁾ Pe *Diavolul* îl găsim în cele mai multe povești, cum și în *Deceuri*, ca izvorul tuturor relelor. Dar îl găsim — ca în povestea aceasta și în altele, — că-și arată recunoștința către omul care-i face bine scăpându-l dela lupi — că lupii mănâncă pe toți dracii, pe rudă pe sămânță, mai ales în noaptea de Bobotează când se sfințesc apele și încornorații nu pot intra în bălți și în smârcuri. Ajută pe binefăcătorul său să se facă bogat, ba-l și însoară și-i alege nevastă dela care are grija să scoată mai întâiu coastele de drac.

11. Ce e mai ușure și ce e mai greu?

Înțeleptul Solomon își crescuse copiii, învățându-i de mici — pe lângă calea bisericii — multe alte pilde și tâlcuri...

La bătrânețe, înțeleptul ăsta rămăsese orb și nu mai avea la casă-i decât pe un singur fecior. Dar cum a făcut feciorul, a supărat odată așa de rău pe taică-său cu purtarea lui, că Solomon a și poruncit slugilor să-i facă «drum de călător» dela casa lui.

Și așa, zile întregi și săptămâni și luni, a stat feciorul lui Solomon departe dela casa părintească; iar tatăl zăcea întins pe patul de durere, fără a dori măcar să auză de acela care-l supărase.

Toate însă sunt până la un loc. Dela o vreme, pe fecior l-a rășbit dorul de binele și de miroseniile din cari fusese depărtat și, ca fiul cel pierdut de care vorbește Sfânta Evanghelie, s'a hotărît să încerce inima lui Solomon, poate l-o iertă.

N'a îndrăznit însă să se ducă chiar el, ci a chemat pe un Țigan care-i fusese slujitor:

— Vezi tu, încearcă, nu m'o iertă tata? Na pielea asta de țap; îmbracă-te cu ea și du-te de-i vorbește, să creadă că sunt eu.

Uitasem să spun: feciorul lui Solomon eră păros.

Face Țiganul cum e povățuit, se duce la înțelept, intră în casă și începe să se milogească lângă pat:

— Tată, tată, iartă-mă! Gândește-te că ești bătrân; o să murim ca mâine și nu e bine să murim neîmpăcați!

— Cine ești tu? — întreabă orbul mișcându-se în pat și mai bucurându-se par'că!

— Eu, fiul tău.

— Fiul meu? Mai nu cred! Să te pipăiu.

— Se pleacă Țiganul de-l dibue Solomon.

— Așa e! zice bătrânul pipăindu-l, — dar vorba n'o ai. Dacă ești tu fiul meu, dă-ți cuvintele mele afară!

— Cum?

— Iată, răspunde-mi la întrebarea asta: Ce e mai ușure și ce e mai greu?

— Mai ușure, zice Țiganul, — e fulgul și mai greu e plumbul.

— Ieși afară! răcnește bătrânul. — Nu ești tu fiul meu! și se repede, așa cum poate, să-i mai dea și câteva de cheltueală Țiganului.

Ăla, nici una, nici alta, a rupt-o la sănătoasa, și numai o fugă a

ținut până la locul unde-l așteptă feciorul izgonit. Acolo îi spuse ce-a pățit.

— Păi, n'ai nemerit-o, zice feciorul. — Du-te 'ndărăt și spune-i: «Tată, tată! *Mai ușure e tinerețea și mai grea bătrânețea!*»

S'a dus sluga iarăș la Solomon, s'a prefăcut că e fiu-său și a cerut iertare. Solomon l-a dibuit, i-a pus întrebarea și, când i-a dat răspunsul convenit, bătrânul a început să lăcrămeze, că doar la atâta îi mai erau buni ochii, și a strigat:

— Așă e! Tu ești, iacă te iert. Vino 'n brațele mele!

Cât o fi stat sluga acolo, nu știi. Știu că a doua zi feciorul cel ade-vărat eră iar lângă taică-său, în cinstea și binele din care fusese izgonit.

Și iacă-așă, grea e bătrânețea, moșicule! Iți spusei întâmplarea asta, fiindcă mă întrebași: de ce sunt trist? De multe, de multe, că vezi d-ta: ochii văd, inima cere și nu e nici o putere!

D'aia e sfânt cântecul:

Nu s'o găsi cinevă,
Să-mi cumpăr tinerețea
Și să-i vând bătrânețea?
Mare pomană-ar aveà!

Povestită de moș Toma Stancu, zis Toma Chelu, din Priboeni și publicată pentru întâiaoară în *Albina*, An. XIV, 1911, No. 52, p. 1054. Moșul care mi-a povestit-o, știe, pe lângă povești, o mulțime de legende religioase — pe cari nădăjduesc să le pot da la lumină într'un viitor volum — și multe *întrebări religioase*. E o fericire să ascuți pe moș Toma povestind, înconjurat de 5 nepoți cari cu urechile îi ascultă poveștile — sorbindu-le par'că, — iar cu mâinile lucrează harnic la coșuri din richită curățită.

Privitor la altă întâmplare din vieța lui Solomon, a se vadea mai la vale explicarea de mare însemnătate, dintr'o legendă, a zicătorii: *Vine roata la știrbină*.

12. Ciobanul și fata de împărat.

Eră odată un împărat vestit-vestit și aveà o fată frumoasă-frumoasă, mai frumoasă și mai mândră decât florile. Și-i venise fetei vremea de măritat. D'aia i-au sosit pețitori din toate părțile lumii, flăcăi, puzderie.

Cum deschideà însă gura către împărat feciorul adus de dor, numai te pomeniai cu Măria Sa că-i graià :

— Măi băiete, vezi mărul ăsta din curte ?

— Il văd, ziceà voinicul și când își aruncă ochii, il luà groaza de ce vedeà : în mijlocul curții un măr cât o butie de gros și cu vârful până la cer.

— Dacă-i așa, ascultă : în vârful lui, unde i-o fi vârful, sunt trei mere de aur. Cine-mi cere fata, să-mi aducă merele din vârful și i-o dau.

Și ce să vedeți ? Când pornià flăcăul să se suie, odată împăratul se rățoia la el.

— Lesne te urcași, băiete, nu-i așa ? Păi, ca să-mi faci ispravă, sui-te și cu paharul ăsta în mână. Il vezi ? E plin cu vin. Să nu te puie ucigă-l toaca să verși vreo picătură, când t'ei sui, c'apoi atât ți-a fost. Ți-o fi milă de cap ! Ai înțeles ?

— Înțeles, Măria Ta !

Și feciorul de craiu ori de împărat luà paharul în mână și începeà să se urce. Cum se suià însă de doi-trei stânjeni, îndată te pomeniai că se răsturnà paharul, iar vinul începeà : pic ! pic ! pic !

— Jos, nătângule, dă-te jos ! se răstià la el Măria Sa și cât ai clipi din ochi, îi sburà capul.

Azi așa, mâine așa... se prăpădiseră, măi nene, sute și sute de flăcăi mândri pentru un cap de fată. Ți-eră mai mare jalea, când vedeai, de jur împrejurul mărului, o curte închisă cu pari, iar în fiecare par câte un cap de voinic.

Mai-mai să se răpună toți feciorii de împărați și de crai, pe cari-i mânase la moarte dorul de însurătoare...

Iar fata, săraca, eră gata-gata să împletească cosița albă, tot în curtea Măriei Sale. Ședeà mereu la fereastră, cântă și se gândià...

La ce s'o fi gândit,... tăiați-mă, spânzurați-mă,... nu mă taie capul să vă spun și nici nu m'am dus s'o întreb.

Se dusesse vestea până hăt... departe despre jelania dela curtea împărătească... până în cele mai ascunse văi și mai depărtate poiene numai de asta le eră vorba copiilor și bătrânilor, flăcăilor și fetelor, bogaților și săracilor, împăraților și ciobanilor... Nu știi dumneata cum e vorba ? Dacă nimica toată face pe un sat să nu aibă altă vorbă la sapa porumbului, dar întâmplările dela curtea unui împărat mare ?

Și din vorbă în vorbă, ce să vedeți? Ajunse svonul și la târla unor ciobani. Erau doi frați neînsurați. Tot domăindu-se ei, numai se pomeni fratele cel mare cu cel mic grăindu-i:

— Măi frate, să-mi încerc și eu norocul cu fata împăratului.

— Ce? Ești nebun? Când s'au dus alții mai de ispravă și nu s'au ales decât cu răpunerea capului, ce treabă o să faci tu?

— Ce-o fi, o fi! Eu mă duc. Vezi-mi, nene, de oițe, că de-oiu aveă zile, ți-oiu plăți; de nu, or rămâneă ale tale.

Zice astea și se gătește de drum. Cearcă el fratele cel mare să-l oprească, îl sperie, îl mai iea și cu răul și cu binișoru. Aș! Unde eră pomana aia?

El nici una, nici alta, sbughi... la părinți. Iși iea ziua bună și pe urmă glonț la curtea împăratului.

— Măria Ta, să mă suiu și eu în măr.

— Sui-te, dec, dar vezi parii de colo?

— Ii văd.

Când să se suie, să vezi dumneata minune! Fata împăratului îl chiamă deoparte, îi dă o spilcă în mână și-i șoptește:

— Voinice, voinice, ține-te bine, până te-i urcă și mi-i aduce me-rele de aur. Ca să nu se verse vinul, pune spilca'n pahar, că s'o închegă și n'ii aveă nici o grijă.

De ce-o fi făcut așa fata împăratului, mă mir și eu, că la alți feciori mult mai mândri și mai vestiți nu le dedese spilca. Pe semne i-o fi picat cu tronc ciobanul.

Incepe flăcăul să se suie. Urcă și urcă și urcă. Il vedeau cei de jos ca pe o veveriță, sbughind în sus. He! he! Cât o fi până la cer! Il bătea vântul peste față și lacrimi mari făceau din ochi-i pe pământ: pic!... pic!... pic!

— Dați l jos și sburați-i capul! se răștiă împăratul. — Nu vedeți cum pică vinul?

— Sunt lacrimi, tată, nu e vin! se grăbiă să spună fata Măriei Sale.

— Gustă și vezi!

Gustă împăratul, vedeă și credeă; iar ciobanul tot în sus, spre vârful mărului.

Și de câte ori picau pe pământ lacrimi, d'atătea ori se turbură împăratul și d'atătea ori se potoliă, când gustă din ele.

S'a suit ciobanul nostru, s'a suit până ce l-au pierdut din ochi

cei de jos. Pe urmă a ajuns la cracii mărilor și a început să se urce pe unul.

Sus, sus de tot ajunge la o colibă. În ea locuie o babă bătrână, bătrână, cu două sute de ierni în spate. Eră Sfânta Vineri.

— Maică Sfântă Vineri, îi strigă el când sosește la colibă, — fă-ți pomană și spune-mi pe unde să apuc să mă urc în vârful mărilor?

— Mai așteaptă-mă băiete, până viu dela biserică și ți-oiu spune.

Ciobanul o așteaptă, iar Sfânta, după ce vine, îi spune: — Du-te, băiete, la soru-mea Sfânta Sâmbătă, că e mai mare cu o zi decât mine și ea ți-o spune.

Ciobanul ține drumu'n sus. Sfânta Sâmbătă se ducea și ea la biserică.

— Ți-oiu spune, băiete, când oiu veni îndărăt. Până atunci, ține cheile astea. În toate odăile să umbli cu ele, numai în odaia din fund nu.

— Bine, măicuță.

Când rămâne singur flăcăul, n'are de lucru. Descuie ușa dela odaia cu pricina și acolo ce să vezi, măi tată? Inchină-te să nu visezi la noapte. Un smeu legat cu trei lanțuri.

— Fă ți pomană, tinere, și dă-mi un pahar cu apă, că te-oiu iertă odată.

Ii dă să bea și să vezi minune! Odată plesnește un lanț dela smeu.

— Mai dă-mi unul, că te-oiu mai iertă odată.

Ii aduce și rămâne nămetenia numai cu un lanț.

— Mai dă-mi, tinere, că te-oiu iertă până de trei ori.

Cum îi mai dă și paharul ăsta, plesnește și cel din urmă lanț al smeului și atunci ce să vezi dumneata? Se repede smeu la fata sfintei Sâmbete—că uitasem să spui Sfânta aveà o fată,—o iea la subțioară și p'aci îi fu drumul, .. în pustietăți, unde i-o fi culcușul...

Ei, acū-i acū... Foc și jale pe bietul cioban. Să te fi dus pe urmă Dumnezeu să vezi pe Sfânta când a venit dela biserică? Așa s'a cătrănit de rău, că a luat pe flăcău de mână și odată a făcut husdup!... cu el de pământ.

Da cât eră până la pământ! Până să sosească el acolo, Sfânta tot sfântă; I se face milă și trimete după cioban un fulg să se lase pe pământ încet-încet ca fulgul.

Și să vezi dumneata. Nu l-a lăsat Dumnezeu de izbeliște.

A picat tocma 'n curțile smeului, care răpise pe fata Sfintei. Nămetenia, când îl vede, dă să-l omoare.

Ai zis, smeule, că mă ierți odată. Așă te ții de vorbă?

— Așă e! Te iert. Da să nu te prinzi p' aici.

A spus el ciobanul că pleacă, dar n'a făcut așă. Când a plecat a doua zi smeul la vânatoare, a luat flăcăul fata și... p'aci i-a fost drumul...

...Atunci odată a început să necheze calul nămeteniei.

— Ho, ho! Cal de smeu, leu paraleu! N'ai ce bea și ce mână?

— Ba am ce bea și ce mână, dar ți s'a dus nevasta, că ți-a furat-o ciobanul.

— E timp de băut și de mâncat?

— Ho, ho!.. E berechet, Stăpâne!

A mâncat Smeul, a băut și a încălicat calul și s'a luat după fugari.

Li prinde. Când îi înfipse flăcăului mâna 'n păr, să-l amestece cu pământul, începù să se roage:

— Ai zis, smeule, că mă ierți de două ori. Ține-te de cuvânt.

— Așă e! Te iert, da să nu te mai prind.

A doua oară iar fuge ciobanul cu fata și iarăș îl iartă smeul.

— Ei, ce e de făcut, voinice, se domăie într'o zi cu el fetișcana Sfintei Sâmbete. Așă e că n'o să mai scap de aici?

— O să fugim iarăș, ce-o fi o fi!

— Ba nu așă, că uite ce-am auzit eu: In smârcurile, mărilor e o babă urfă-urfă și rea de mama focului. Are o iapă și cine i-o păzi-o trei ani, capătă un mânz, iar mânzu ăsta e foc și pară, mai abitir decât al smeului. Să te duci, flăcăule, să-i păzești iapa și n'ai să stai mult, că anul babei e numai o noapte.

S'a dus și a găsit pe babă.

— Bună ziua, mătușică!

— Mulțumim dumitale! Da ce vânt te-a adus pe aici?

— Iacă, am venit să mă bag slugă la dumneata. Mă primești?

— Te primesc, cum nu, zise uricunea pământului. — Dar nu-i păcat de chipul tău să stea în par? Ia uită-te ce e pe jos.

Când se uită ciobanul, îl iea groaza. Tot ca la tulpina mărului împărătesc.

Grajdul iepei închis cu pari, și în fiecare par câte un cap de

creștin. Doar unul se mai bălăbăniă fără cap de colo până colo și tot strigă : cap... cap... cap !

— Ce-o da Dumnezeu, băbuță ! Eu mă bag.

L-a primit mătușa slugă și i-a dat să mănânce. Iar cât timp a prânzit el, s'a dus baba în obor și a început să-i care iepei pe spinare: să nu te ducă ucigă-l toaca, gloabă urită, să vii cu ciobanul acasă, că o fi vai de pielea ta.

— Nu viu, nu ! Mă vâr unde-o fi mărăcini mai deși, să nu mă poată scoate nimeni.

Și pornește ciobanul cu iapa s'o pască pe deal.

În drumu-i, uite un lup. — Tot n'am făcut eu nici un rău, se gândește el, o să omor lupul ăsta. Poate scap ale oi.

— Nu mă omorî, voinice, îi strigă fiara, — că mult bine ți-oiu face. Îl iartă.

Mai departe, un vultur cu aripa ruptă. Dă să-l omoare.

— Nu mă omorî; mai bine leagă-mi aripa, că mult bine ți-oiu face și eu.

Ciobanul leagă aripa vulturului.

Aproape de locul cu pășunea, uite o peșteoaică mare, mare... se băteă pe uscat. — P'asta s'o omor, că tare mi-e foame.

— Nu mă omorî, voinice. Mai bine iea o *beldie* și mă svârle'n apă, că nu ți-o fi degeaba.

O dă în apă.

Incepe iapa să pască, iar flăcăul se ține sdravăn călare sus, să nu adoarmă. Da cum face, îi vine o leacă de ameteală și la ziuă se trezește călare p'un mărăcine, iar iapa nicăiri.

— Hi ! Atât mi-a fost.

Plânge, se vaită de surda.

Cum se tânguia el lemmelor și pietrelor, se gândește : — Făcui și eu bine la un lup.

Și hop înainte-i gădina :

— Ce-ai pățit, voinice ?

— Am pierdut iapa și-mi mănăcă baba capul.

— Fii pe pace, că e într'o leasă de mărăcini. Acù strâng eu toți lupii, urlăm și o scoatem la luminîș.

I-a adus-o. Iapa fătase în noaptea aceea trei mânji, și ca să vie la el, ciobanul, după învățul lupului, a strigat-o așa : — Ptru, ptru, ptru ! iapa babei cu trei mânji !

Incalecă și duce iapa în grajd. Mătușa îi dă să mănânce și-l culcă.

Se duce apoi în grajd și bagă iapa în frigurile morții cu bătaia :
— De noapte să te ascunzi mai bine, că altminteri te omor, hoantă bătrână !

A doua zi se duce iar pe deal. Când se socotia, cum să facă și cum s'o dreagă să n'o piardă, uite, iar vine Ene pe la gene și... se trezește despre ziuă : Ciobanul fără iapă și călare p'un tufan.

— Ei, acu-i acū... Cine pote să spue focul ce-i apăsă sufletul ? O să-i stea, săracul, capu' în par, iar odrasla împăratului degeaba îi dedese spilca. L-o așteptă mititica mult și bine, de surda...

Vedeți dumneavoastră, tocmai acuma îl înțețise și pe el dorul de mândra, pentru care-și lăsase oile, își lăsase frate, lăsase tată și lăsase mamă... că, de, cioban, cioban, dar n'avea și el inimă ? Pe urmă, ce-i mai faci dorului ? Știi ce zice cântecul :

Dorul mândrei, când se pune,

Face inima cărbune ;

Dorul mândrei, când se lasă,

Face lacrimilor casă ;

Dorul mândrei când te-ajunge,

Stai în loc și'ncepi a plânge...

Așa e, flăcăii taichii, că vă vine și vouă a plânge ? He... he...

Bat'o focul de tinerețe. Ia, mai bine ștergeți-vă la ochi și mai ascultați ici la moșul...

Când sta și plângea ciobanul, se gândește la vultur și odată aude croncănind pe deasupra capului :

— Ce-ai pățit, voinice ?

— Am pierdut iapa.

— N'ai grijă. Nu vezi norii și negura aia de colo ?

— Ba o văd.

— Dac'o vezi, acolo e iapa babei. Acū ți-o prind cu vulturii, o ciugulim și ți-o dăm.

Și când începe vulturii să fâlfăe din aripi și să spargă norii cu croncănitul lor, începe și ciobanul : « Ptru, ptru, ptru ! iapa babei, cu șase mânji ! »

O duce acasă, o bagă'n grajd, mănâncă și se culcă.

Iar mătușa împelițată, furioasă, se târnuie sdravăn de cânepa dra-cului, apoi se repede în grajd, de spetește iapa în bătai și-i strigă turbată : De-i veni și'n noaptea asta cu el acasă, te taiu pe tine în locul lui.

Când se duce a treia noapte pe deal, hoanta de iapă iar se as-

cunde, iar ciobanul se trezește dimineața fără ea și stând grecește pe un moșoroiu de furnici.

Se gândește la pește și uite... îi vine înainte și-i spune:

— Voinice, voinice, iapa babei e vârită într'o țevă de trestie pe fundul mării. N'ai grijă, că ți-o aduc eu.

Iar când încep valurile mării să salte și să colcăie, începe și ciobanul: Ptru! ptru! ptru! iapa babei, cu nouă mânji. Că atâția mânji aveà acuma.

Și vine iapa, încalecă, iar pe drum, numa' ce auzi ciobanul pe iapă grăindu-i, pe semne i se făcuse și ei semn:

— Voinice, voinice, !... tu mă mâncași pe mine, dar eu îți vreau tot bine! Ascultă un sfat dela mine, că o să-ți fie de folos.

— Ce sfat?

— Uite. Baba o să scoată inimile din opt mânji, să le bage toate într'unul singur, pe care l-o vâri în gunoiu. Ai opt fără inimi o să fie frumoși și sburdarnici; al cu inimi o să fie mic și *izinit*. Tu să nu iei p'altul decât p'al din gunoiu, că mult bine ți-o prinde.

Ciobanul mulțumește iepei pentru povață și se duce acasă.

Baba, cum îl vede, nu mai știe ce face: urlă, blestemă, se târnuie de păr, se dă cu capul de toți pereții... pe urmă se mai potolește și se duce în grajd, de taie capul iepei și scoate inimile din cei opt mânji și-i piaptănă, tocmai așa cum spusese iapa voinicului. Pe urmă intră în bordeiu:

— Hai băiete, să-ți dau dreptul tău, că mi-ai slujit în dreptate, și-l duce la grajd, de-i arată pe cei opt mânji:

— Alege pe care vrei!

— Păi bine, zice ciobanul, — eu știu că iapa a făcut nouă... Unde mai e unul?

— E în gunoiu, măicuță, că nu-ți poate fi de folos la nimic.

— Să-l văd și eu.

— De ce să-l mai vezi? Mai bine ia-ți unul bun, să-ți fie de folos.

— Așa? zice flăcăul îmbufnat. — Să știi dar că mă duc de aici cu mâna goală și oi spune la toată lumea ce poamă ești. Și pleacă ciobanul.

Baba se ia după el.

— Ia-l, maică, dec! Da' să nu-ți pae rău!

Zice ea așa, da-i venià să crape de ciudă.

Flăcăul, bucuria lui. Intră în gunoiu, scoate căluțul, îl curăță, îl mângâie și-l trage după el legat cu brâul de gât. Când acolo, ce să

vezi? Odată se pomenește cu mânzul, că i se uită țintă în ochi și-i zice.

— Ce mă duci așa, stăpâne, târîș, ca p'un mărăcine, ori legat de gât? Ce-s câine? E mai mare rușinea. Ia încalecă pe mine și ține-te bine.

— Păi ești mic.

— Mic, mic; da'i vedeă cât pot.

Încalecă el și sboară ca vântul și ca gândul până în curțile smeului. Țala eră tot la vânătoare. Ciobanul iea pe fata Sfintei Sâmbete, o suie cu el alături și sboară cu ea în depărtări. Atunci... odată nechează puternic calul smeului...

— Ho! Ho! Cal de smeu, leu paraleu! N'ai ce bea, n'ai ce mîncă?

— Ba am ce bea și ce mîncă: dar mi-a fugit stăpâna cu ciobanul.

— E timp de băut și de mîncat?

— Nu e nici de încălecat.

Când a auzit așa, în pripă s'a aruncat smeu pe cal și valvârtej s'a dus după cioban. Flăcăul însă se ducea pârjol. Cum fugiă cale lungă să-i ajungă, uite că începe să-l dogoare în spate văpaia dela calul nămeteniei. Dacă vede una ca asta, ciobanul dă'n cal să fugă.

— Nu mă mai bate, stăpâne, îi strigă calul, — că îi vorbesc eu frate-meu să ne scape.

Și odată strigă calul cel mic către al smeului:

— Frate, frățiorul meu, ia scutură-te tu, cum se scutură norii. Și când aude calul smeului nechezul frățiorului, odată trîntește pe smeu așa de tare, că-l amestecă cu pământul.

S'a dat pe urmă jos ciobanul și a luat cu el și calul smeului. S'a suit fata Sfintei pe un cal și el pe celălalt.

Acù, până aici eră bine; dar cu ce față să se ducă ciobanul naintea împăratului și cum eră să mai trăească el fără odrasla Măriei Sale?

Calul smeului, se vede, i-a priceput gândul, că odată nechează strașnic și-i grăi:

— Lasă, stăpâne, că te-oiu duce eu la casele Sfintei Sâmbete. M'au mai purtat odată păcatele p'acolo. Numai țineți-vă bine, să nu amețiți.

Și cât te-ai șterge la un ochiu, moșicile, sburară amândoi caii în slava cerului, la casele Sfintei.

— Uite, maică, — zise ciobanul, — ți-am adus fata. Acum socotesc că mi-i iertă de ce-am făcut și mi-i arată drumul la vârful mărului.

— Apucă pe ici, măiculiță, zise Sfânta Sâmbătă, plângând de

bucurie, că-i venise fata.—Suie-te mereu în sus și du-te, du-te, că ai să dai de casa lui Sfântul Dumitru. E mai mare decât mine cu o zi. Poate știe și ți-o spune. Da, măicuță, când te-i duce jos pe pământ, să vii să-ți dau și fata, că pe ea n'o mai poate ținea mărul multă vreme.

Se urcă ciobanul sus, tot mai sus.

— Sfinte Dumitre, zice el, când vede un moș cu barba gata-gata să încărunțească,—fă-ți pomană și arătă-mi încotro e vârful mărului ăstuia pe care mă urc... mă urc mereu de atâta amar de vreme?

— Dă pe ici, băiete, îi zice Sfântul, cu voce blândă, — sui-te în sus mereu și du-te trei zile, că vârful mărului e în casa lui Sfântul Arhanghel. Să te duci, să te faci luntre și punte, să apuci merele, fără să te vază, că altminteri nu știi cine e Sfântul Arhanghel? He... he... d'aci se repede el pe pământ, de ia atâtea și atâtea vieți omenеști. Uite, chiar în vremea asta e dus peste nouă mări și peste nouă țări, să ia vieța unui împărat mare care tocmai petrece la masă, fără ca nici să viseze ce i se gătește! D'aia du-te iute și păzește-te.

Se duce, se duce și tocmai când socotiă că mărul e pe sfârșite, intră ciobanul într'o casă-palat, măi taică, nu alta, zidit din cleștar. Nu credeți? Duceți-vă de vedeți.

— Pe semne, asta e casa lui Sfântu' Arhanghel, zise ciobanul, când văzù că s'a sfârșit vârful mărului.—He... mă! Uite și merele colea. Și, cum zice, și pune mâna pe ele, de le bagă 'n sân. Pe urmă sbughio, ciobane, 'n jos.

Atât a trebuit, că odată s'a cutremurat tot mărul, ba și întreg pământul cu dânsul... și un sunet groaznic a ajuns până la urechile Sfântului Arhanghel, care tocmai se gătia atunci de cale spre sălașul lui. Cum simți de paguba ce se făcuse, sbură Sfântul mai repede decât gândul spre vârful mărului, și de acolo după cioban.

Flăcăul erà aproape de coliba lui Sfântu' Dumitru. Când văzù pe Sfântu' Arhanghel, începù să tremure, dar merele nu le dete din sân.

— Iartă-mă, Sfinte, și lasă-mi merele, că... Doamne! cu ce foc m'o fi așteptând împăratul, și mai abitir mândra lui fată!

— Bine, băiete, dăruite să-ți fie și cu noroc, dacă te rugași! Vedeți dumneavoastră, sfânt, sfânt erà el și încă d'ăia cari nu iartă niciodată, dar la vederea ciobanului i se îmmuiè și lui inima. Se duce ciobanul în jos; iar Sfântul la casele lui din vârful mă-

rului, să se dea nițel într'o rână și apoi în alte părți să se ducă și alte vieți să ridice.

Ciobanul dă pe la Sfântu' Dumitru, de-și iea ziua bună și-i mulțumește cu lacrimile 'n ochi; dă pe la Sfânta Sâmbătă, de unde-i iea fata și amândoi caili, dă pe la Sfânta Miercuri și pe urmă, tot în jos și tot în jos, mai aproape de casa împăratului. Acî, până nu-l văd ai de jos, face vânt fetei Sfintei cu cal cu tot, să saie în niște *rediș* mai departe de palat, și să-l aștepte... iar voinicul că lare pe cal, el știe cum, se dă jos pe tulpină.

— Io-te, împărate, paharul nevărsat; uite și merele de aur.

— Mare minune, grăește Măria Sa, uitându-se cu drag la mere, ba și la cioban, pe care acum nu-l mai socotiă cioban, ci altă arătare.

Se miră Măria Sa, se miră fata, se miră împărăteasa... se miră și toată curtea, când îl vede cu isprava, mai cu seamă că-l socotiau răpus d'atâta *pustiul de timp*. Da' cui îi picase mai cu drag acum? Așă-i că nu ghiciți?

— Păi să-mi dai fata, împărate, că așă ne-a fost vorba.

I-o dă, că ce eră să mai aștepte?

Flăcăul o iea, o suie pe cal, cu el alături, și sboară, nene, ca vântul, la *redișul* în care căzuse calul cu fata Sfintei Sâmbete. O iea și se duc cu toții la frate-său.

Acolo, altă minune: Omul făcă pomană de trei ani pentru sufletul frățiorului, dus să se răpue la curtea împărătească.

Când îl vede ciobanul, fratele cel mare, începe să se șteargă la ochi... tot socotiă că nu-i aieva. Pe urmă plângi și plângi și plângi, sărmanul! De când socotiă el că i-o fi putrezit capul în parul dela curtea împărătească!

— Ce-ai făcut, măi frate, și pe unde ai fost, de nu-ți mai știu de știre de-o vreme? îl întreabă el, după ce se mai oprește din plâns?

Iar ginerele Măriei Sale s'apucă și-i înșiră de-a fir a păr tot ce a pățit, pe unde a hălăduit... de când îl mânase dorul. Pe urmă, mai grăește:

— Ce mai în sus, ce mai în jos, măi nene? Mi-ai văzut de oi? Uite, ți-am adus și eu nevastă.

Și-i dă lui nen'său pe fata Sfintei Sâmbete.

Să fi văzut bucurie pe frățior!

Apoi s'au dus cu toții la Măria Sa împăratul. Și au făcut, măi tată, două nunți... mândre... mândre... de s'a dus vestea!

Ba, m'am dus și eu la nuntă, și acolo... Ce eră să fac? Am băut și am mâncat cât un sat.

Povestită de Tudor B. Perjoiu, din Priboieni, și publicată pentru întâia oară în «Căminul Nostru», an. I, No. 25, pag. 391 și No. 26, pag. 404.

O știe dela taică-său. O asemănare, la început cu «Ciobanu' Ionică» de Florian Cristescu, publicată în «Ion Creangă» No. 5, din Maiu 1909.

13. Tot Sărăcia.

Eră odată un om sărac, sărac, și aveà doisprezece copii. Cu ce să-i hrănească și cu ce să-i îmbrace? Că n'aveà, bietul, după sufletul lui, decât bordeiul în care deschisese ochii pe lume.

Nu-i vorbă, aveà *neamuri* omul nostru, aveà doi frați: unul eră cârciumar și-l chemă *Ionică*, altul eră popă. Și ăștia erau bogați putezi, da erau de unde se taie fierul cu fierăstrăul și își mâncau de su' unghie. Copii n'aveau, și ei tot mereu strângeau. De câte ori se duceà bietul nevoiaș să le ceară ajutor, ca la niște frați, numai ce îi auziai:

— Muncește și tu, Sărăcilă, ca să ai.

Și-l luau la goană cu prăjina și la înjurături, de-i sfârâiau bietului creștin picioarele fugind. Par'că nu muncià, cum îi ziceau frații. Muncià bietul, de da inima din el! Muncià cât zece, da nu vedeà nici o pricopseală. Nu știi dumneata cum e când faci focul pe ghiață? N'aveà spor și... pace!

Intr'o zi, sătul d'asă vieceă, se vorbește cu nevasta:

— Nevastă, știi ce zic eu?

— Ce, bărbate?

— Ia, să părăsim bordeiul ăsta, poate e fără noroc, și să mergem încotro om vedeà cu ochii.

— Bine, să mergem.

N'au avut cine știe ce *catrafuse*. Vorba ăluia: «luleaua și ciubucu, tot calabăcu».

Copiii îi dormiau pe paie. I-au luat într'o noapte, care în brațe, care de mână, și au plecat.

S'au dus până unde s'or fi dus. Acolo numai ce se pomenește cu copilu-ăl mic:

— Tăticule, dă-mi nițică apă, că mor de sete.

— De unde să-ți dau? Și grăește către femeie: — Vezi, nevastă, ce făcurăm? Uitarăm să luăm cu noi urciorul. Atâta lucru avurăm și-l lăsarăm și p'ala.

— Păi, dacă-i așa, zice nevasta, — repede-te de-l iea, că mai stăm noi o leacă aici.

Se duce, îndărăt spre bordeiu, numai într'un suflet. Acolo însă, altă dandană. Când să intre, aude înăuntru numai plânsete și văitături.

— Aoleu și vai de mine! Ce-o să mă mai fac eu, Doamne?

— Ce să fie, ce să fie? se gândește omul sărac și-și face cruce.

I se făcuse părul măciucă și mai, mai s'o repeadă la fugă. Dar își iea curajul:

— Ia să intru. Ce-o fi, o fi!

Acolo, să te crucești, neicuțule! O fată frumoasă, frumoasă, cu părul lăsat în valuri pe spate și gătită bine. Se bătea cu pumnii în cap și în piept și plângea de se prăpădiă, sărăcuța!

— De ce plângi? Ce-ai pățit? O întrebă nevoiașul.

— Mă mai întrebi? Plâng după tine, că nu ți-a fost milă. M'ai lăsat adormită și ai plecat.

— Păi cine ești tu?

— Cine să fiu? Nu mă cunoști? Sunt a mai bună prietenă a ta; sunt Sărăcia, și plâng și mă omor că prea bine am trăit amândoi.

— A! Tu mi-ai fost Sărăcia?

Și când zice așa, odată o înhață de păr, o trânteste și-i cară pe spinare cu o *peleacă*.

— De ce te-ai înfundat la mine?

— Iartă-mă, creștine, iartă-mă! M'am înfundat, pentru că nicăieri nu trăesc bine ca aici.

— Omul n'o iartă, o bate înainte și-i strigă:

— Dă-mi averea!

— Ți-o dau, numai lasă-mă! Uite, e îngropată sub vatră.

— Și ce? Imi spui mie? zice omul, cărându-i mereu pe spinare.

— Scoate-o tu că te omor!

S'a plecat Sărăcia, a scofelit pe supt vatră și i-a scos omului numai galbeni, aur, neicuțule. Tot ce răgăduise el atâta timp.

Bucuria lui cine o putea spune?

Și-a luat omul banii și i-a pus bine ; iar pe Sărăcie a legat-o strajnic cu mâinile la spate și a dus-o de-a îngropat-o în vie. Știfi unde ? La capătul pământului lui frate-său popa, să mai stea și acolo.

Ba a prins-o și d'un țaruș, că tot i-eră c'o veni îndărăt la el.

Pe urmă, dacă se vede omul cu bani sumedenie, dă fuga după nevastă și *oșiștii*, de și le aduce îndărăt la bordeiu. Se tot mirau și ele de atâta așteptare.

Iar omul sărac începe să dea înainte : își cumpără haine mai cum se cade, își cumpără d'ale gurii, ba-și mai croește și niște case mândre.

Acum zicea și el că e de traiu.

Hei... Uite că văd și aud ai doi frați de belșugul ce găsisse pe Sărăcilă al lor și... omului rău nu-i ticește binele altuia.

— De unde să aibă el atâta bănet ? O fi omorît pe cinevă, zice popa către frate-său Ionică.

— Ba, zice celălalt, — o fi spart la *cutare* boier. Nu știi că sunt date porunci strajnice să prinză pe făptuitor ? Hai să facem noi o hârtie la *ispravnîc* !

Și au făcut, nu i-ar mai răbdă Cel de sus ! Au făcut hârtie și au spus în ea câte'n lună și 'n soare, de s'a pomenit Sărăcilă peste vr'o lună de zile cu oamenii stăpânirii pe capul lui.

Au început să-l cerceteze.

— De unde ai bani ? Că erai sărac Nu-i așa părințele ?

— Ba-i așa ! » se grăbiă să spuie și taica popa și frate-său Ionică.

Sărăcilă nu vrea și nu vrea să le spuie, în ruptul capului.

Dacă văd așa oamenii stăpânirii, încep să-l bată cum e mai rău, dar de surda ! Il pun pe urmă la chinuri, îi vără ouă răscoapte la subțiori, îl pică cu seu, îl țin cu ochii la foc.

De dureri, nu mai poate răbdă atâtea și începe să le spuie, de unde are banii : « uite și uite și uite ! »

— Așa ? Incepuși să și minți acum ! îi strigă oamenii stăpânirii. Hai de ne-o arată !

— Hai !

Se duce lumea *ciopor* la locul cu pricina : « Să vedem, n'o să i se înfunde lui cu *anostiile* ? »

Acolo însă, mirarea boierilor. Când sapă, iese din pământ femeia gătită, de care v'am mai spus.

— Bodaproste, oameni buni, că mai văzui și eu lumina zilei...

Doar că nu-i ieşise sufletul Sărăciei, acū aşă erà de slabă şi ofilită !
Popa şi cu neica Ionică o sfecliseră.

— Tu eşti Sărăcia, femeie ? o întrebă oamenii stăpânirii, miraţi
că văd ce nici prin gând nu le-a trecut.

— Eu, boierule.

— Păi ce-ai căutat la asta ? Adevărat e ce spune el ? Îl cunoşti ?

— Il cunosc, cum nu ! Erà al mai bun frăţior al meu, şi de când
m'a gonit, vedeţi în ce stare am ajuns ? Vai de capul meu !

— Domnule judecător, se amestecă în vorbă popa, — îţi dau o
sută de lei, spune-i să se ducă de unde a venit.

— Bine, bine, părinte, şopti boierul. Apoi, tare, către Sărăcie :

— Ascultă, cocoană, du-te îndărăt la omul ăsta, că abià te-ai în-
văţat acolo.

— Acolo ? Să mă ferească Dumnezeu ! Ce ? Vreţi să-mi rupă oasele ?
M'a *dehulat*, nu alta. Nu mă mai duc nici moartă acolo. Pe la
neica Ionică şi pe la taica popa o să-mi mai fac vacu' d'acî înainte.
Nu-i vezi ce buni şi strângători sunt ?

Şi s'au dus oamenii stăpânirii p'acî încolo. Sărăcilă s'a făcut bogat
de n'aveà pereche ; iar Sărăcia s'a ţinuţ de vorbă. S'a infundat la
cei doi fraţi şi acolo a *văcuit* câte zilişoare au avut aştia pe pământ.

Ce o fi făcut ea, ce-o fi dres acolo... eu nu ştiu, că nu m'am dus
să o întreb. Ştiu numai că, după puţină vreme, au rămas şi popa
şi neica Ionică, cărciumarul, să toace pe vătraiu, săraci, săraci, mai
nevoiaşi decum le fusese fratele pe care nu-l băgaseră 'n seamă.

Şi asta numai după inima lor.

Auzită în Techirghiol dela săteanul mecanic Andrei Popescu,
de fel din Ialomiţa, şi publicată pentru întâia oară în *Vremea nouă*,
Anul I, No. 6, an. 1911.

În multe poveşti, în loc de *sărăcie*, e vorba de noroc. Aşă în «No-
rocul», «Albina», C. Rădulescu-Codin (An. X, 1907, No. 41—42, 8—15
Iulie, pag. 1104) se spune de un om sărac care, plecând să caute pe
Dumnezeu, să-l întrebe ce rost are cu el, a nimerit la un om care
săpă la un mal şi i-a luat să doarmă cu el, în trei nopţi :

Intr'una, vreme rea, traiu prost.

Vin trei femei la fereastră :

= Noroace, s'a născut un copil. Cum să-l ursim ?

— Nici mai bine, nici mai rău. Ia, cum sunt eu în noaptea asta.

În altă noapte, în case bune, traiu îmbeşugat. Vin alte trei femei :

— Noroace, s'a mai născut un copil. Cum să-l ursim ?

— Cum sunt eu în noaptea asta.

În altă noapte, în palate. Iar vin femeile şi ursesc pe copil, cum erà el.

Omul sărac, când vede asta, pune mâna p'o peleacă: — A! Tu mi-ai fost norocul? Și-l bate mereu: De ce m'ai ursit așa?

— Lasă-mă, omule, că norocul tău e la boierul cutare. Să te bagi slugă și să ceri pe «Tunsă rasa după curci». E urită și leneșă, da aia e norocul tău; s'o ceri de nevastă.

A luat-o și a făcut avere multă. Intr'o zi, pe când munciau oamenii, i-a cărat păcatul să le scape din gură, când i-a întrebat cineva «ale cui sunt, mă, averile astea?»

— Ale lui cutare! — Și a spus numele celui care fusese sărac.

Atunci odată au început să se dărâme casele, magazinele; să dea ploii să se'nece semănăturile și să se scufunde pământul.

Eră gata să se prăpădească tot, când unul din lucrători a zis:

— Sunt ale Tunsei-rase după curci!

Și atunci odată s'au oprit casele din surpat și ploile au stat; că toate trăiau și se'mulțiau în norocul nevestei.

14. Când a fugit Țepeș peste munți.

...Și dacă s'a văzut copleșit de numărul cel mare al Turcilor, în cari zadarnic secerase o noapte întreagă, cu gând că i-o răpune,— a dat viteazul porunci, să se ascundă în codri oastea ce bruma îi mai rămăsese. Apoi în fruntea ei și pe poteci ascunse, a mers Măria Sa în munți la cetatea ce-și clădise pentru vremuri grele și care-i purtă numele: «Cetatea lui Țepeș». Acolo s'a închis între ziduri și stând zile întregi, se rugă într'una lui Dumnezeu să aducă vremuri mai bune pentru neamul nostru și plângea cu multă jale, gândindu-se la vitejii căzuți în luptă cu păgânii.

Turcii însă s'au luat după el și, cercetând, i-au aflat culcușul sus în munți, pe valea Argeșului. Și atunci s'au pornit cu toții, câtă frunză și iarbă; iar când s'au apropiat de culcușul lui Vodă, au tăbărit mai în vale. Apoi căpetenia lor și-a ales câțiva Turci pe sprinceană și i-a pornit pe dealuri, mai în apropierea stâncii pe care eră așezată cetatea, să cerceteze: cam câți voinici ar aveă Vodă și în care loc anume or puteă așeză tunurile, ca de acolo să poată bate păgânii cetatea mai cu folos? Căutau, vedeți d-voastră, locul cu norocul, de unde să silească pe Țepeș a ieși din ascunzătoare ca să poată fi răpus.

Dar nu li-a ajutat Cel-de-Sus.

Că... s'au dus ei Turcii, nu-i vorbă, și cercetând, au găsit tare bun dealul Pietrăria, mai în partea cealaltă de unde e stânca pe care se vede cetatea: bun pentru tunuri, fiind mai înalt decât stânca de

care nu fu vorba, și bun pentrucă dealul Pietrăria putea folosi și ca drum de căruțe.

Dar între Turcii trimiși ca iscoade eră și un nepot al celui urmărit, nepot pe care Vlad Vodă îl știă de mic între Turci.

Și «sângele apă nu se face», iar iubirea de neamul și de țara lui eră mai tare decât iubirea ce-o fi avut-o de păgânii cari-l crescuseră. Deci știind că peste două zile Turcii au să bată cu puteri mari cetatea în care erau nădejdiile neamului său, ce și-a zis nepotul?

— O, Doamne! Cum să-l scap de urgia turcească? Oare n'ar fi bine să-i dau de veste chiar de-aici de pe Pietrărie?

Și tot socotindu-se el, a luat o săgeată și a scris pe ea, cu ce s'o fi priceput, numai câteva vorbe: «Află, unchiule, că Turcii sunt pe aproape. Peste două zile, or să bată cetatea cu tunurile și or pune în primejdie și vieța Măriei Tale. Fugi!»

A pus apoi săgeata în arc și, furișându-se de tovarăși, colea pe înserate, a asvârlit-o cu putere în cetate. A avut grijă însă să pân-dească vremea când Vodă ședeă la masă și i se vedeă fața la lumina unui feșnic și a mai avut grijă ca, ochind în lumina feșnicului, să îndrepteze săgeata chiar prin fereastră, înăuntru.

Și n'a greșit ținta, căci săgeata a căzut chiar lângă picioarele lui Tepeș. Când a intrat pe fereastră, s'a stins lumânarea și s'a speriat Măria Sa.

— Doamne, ce să mai fie și asta?

Dar deșșumenindu-se, a aprins iar lumina, a dibuit pe jos unde auzise sgomotul și găsind săgeata, a cetit răvașul nepotului.

— Trebuie să plecăm, băieți! a grăit Vodă, sărind în sus ca ars. Și fiindcă nu cunoștea bine cărările și împrejurimile, mult s'a bucurat Măria Sa când a văzut că se găsesc în cetate și câțiva Români din satul vecin—astăzi satul Aref. Cu ei s'a sfătuit Tepeș: cum să plece, pe unde să plece, și cum să facă să nu-i afle Turcii urma?

— Eu, zice un Român mai tânăr și mai îndrăzneț, după ce se înțelesesă pe unde să apuce, — te sfătuesc, Măria Ta, să potcovești toți caii cu potcoavele întoarse și apoi să fugiți, că numai așa ți-or pierde păgânii urma!

— Bine ai grăit, voinice! Așa o să fac, a glăsuț Vodă și după ce au făcut cum au fost povățuiți, au dat pinteni cailor și au plecat pe muscele în sus peste munți în Ardeal, cu gândul că doar-doar — acolo fiind tot creștini — or găsi oaste și mai multă ca să isgonească pe Turci de aici.

Drept mulțumire către Români cu cari s'a sfătuit în aceste zile grele, a avut Vodă grijă ca, înainte de a plecă, să lase o carte de danie — carte scrisă pe piele de iepure: prin ea dăruia acelor viteji toți munții din împrejurimi.

Mare parte din acești munți sunt stăpâniți și azi de locuitorii Arefului.

Acù, să nu uităm vorba. După două zile dela trimiterea săgeții scrise, au venit Turcii de au așezat pe Pietrărie tunurile și au început să bată cu putere în cetate. Dar abiă după multă vreme și după multă casnă au dărâmat-o, lăsând-o cum e azi. Și mare le erà bucuria că or pune mâna pe Vodă și pe oastea lui.

Când caută însă, ce să prindă? Innăuntru nici pui de Domn, nici picior de om.

— Căutați, mă, prin apropiere, că trebuie să fi fugit.

Cotolesc atunci în toate părțile cu deamănuntul, că i-ar fi găsit și în gaură de șearpe să se fi ascuns. Care nu le fu însă mirarea când, cercetând urmele cailor, le-au văzut că merg toate în cetate, nu afară din ea? Potcoavele întoarse fuseseră ele bune la cevă.

— Mare minune! strigară Turcii și spuseră mai marelui lor tirișenia.

— Căutați, băieți, tot prin cetate că... cine știe unde-or fi ascunși ghiaurii?!

Și atunci iar răscolesc ăia tot, tot, prin pietre și pe sub pietre... scofelesc în sus și în jos, răcnesc și strigă numele aceluia, de care tresăriau și în somn. Dar zadarnic:

Vodă nu răspunde,
Că n'are de unde!..

Dacă nu-l gădesc, vin de spun căpeteniei.

— Bre, bre, bre! zice acela, — hai, bre, să ne cărăbănim de pe aici, că, după câte-mi dau cu părerea, ghiaurii ăștia trebuie să fi intrat în pământ! ».

Povestită de d-l învățător *M. B. Preda*, care a auzit-o dela sătenii din com. Șuici, Jud. Argeș, și publicată întâia oară în *Vremea nouă*, An II, No. 1.

O variantă, tot de prin partea aceea, publicată în «Prietenul nostru», An. I, No. 5, pag. 77 spune între altele:

«Când Turcii au venit împotriva Domnului, Viteazul, prinzând de veste, s'a scoborît repede din cetate prin deschizătura ei, iar la gura ușii, ca să nu bage de seamă dușmanii că Domnul e ieșit, a

așezat calul cu copitele înainte. Văzând Turcii urmele potcoavelor cu deschizătura înainte, au părăsit aceste locuri. Au prins însă pe portarul cetății și l-au silit să-i călăuzească până la cetate și să le arate averea Domnului, căci numai astfel îi vor crută viața. Portarul le-a arătat-o, dar păgânii nu s'au ținut de vorbă și în urmă l-au omorît.

15. Pisica sălbatecă, ursul și porcul mistreț.

Ci-că odată, în pădure, murise un cerb. Nu eră încă hoit, când o pisică sălbatică vine și se suie pe el, să se mai dea la soare. Da trece un urs pe acolo și vede pisica deasupra cerbului. Ce se gândește nenea Martin?

— Bre ! Da strașnică lighioană fu asta ! Așa de mică și omorî goeamite fiară. Să mă suiu în ăst copac, și să mă uit și eu : ce-o mai face ?

Alături lângă cerb, eră culcat, în frunze, un porc mistreț. Când se mai încălzește, porcul începe să fâfâie din coadă. Pisica, țâșt.... socotește că e șoarece, și sare pe coada porcului de-l sgârie. Porcul : «guic»... odată, tare. Pisica, de frică, svâr... pe copac în sus. Iar ursul : — Haiti, a omorît pe cerb, omorî pe porc ; acum vine să mă mânânce și pe mine.

Și, de frică, i se îmnoaie labele lui nenea Martin, și cade... udu-bâști pe copac în jos, de-și dă sfârșitul.

Povestită de Tudor B. Perjoiu din Priboeni, și publicată în «Șezătoarea.» Vol. XII, coala 7—8.

16. Tuliman.

He ! he ! Tot de împărați o să vă povestesc și acū, copiii mei, că dacă n'ar da de vorbă la a lume împărații și craii... alții cine o să dea ? Un sărac și un neputincios ca mine ?

Iaca așa, măre !

De mult, de mult, de când abiă se ține minte, a fost un împărat mare... și vestit și puternic, de nu mai aveà pereche... Și împăratul ăsta, cât eră de împărat, aveà și el multe doruri și multe supărări, ca orice muritor, vorba cântecului nostru :

Bate vântul vârfurile,
Pe neica gândurile,
S'apuce drumurile...

Dar o supărare le covârșia pe toate celelalte. Știți ce? N'avea copii și... rău îi părea, Doamne! Că... cine era să stăpânească, după moarte-i, atâta prăpăd de pământ și de norod și cine era să-l plângă, când să închidă și el ochii?

Cât îi ziulica de mare, se ruga Măria Sa Sfântulețului, se ruga și împărăteasa, doar s'o milostivi Preaputernicul cu ei... și, în rugăciunile lor, lacrimi mari cât pumnul le scaldă fața îmbătrânită și sbârcită fără de vreme.

Împărăteasa s'a căutat cu vraci, cu babe și cu doftori vestiți, a postit zile întregi, a făcut și ce a auzit și ce n'a auzit.. degeaba... că par'că era un făcut... și jale mare era în toată împărăția.

He!.. He!.. târziu, târziu, când își luaseră oamenii orice nădejde și începuseră să-și facă d'ale sufletului, că erau c'un picior în groapă și cu altul afară, tocmai când împărăteasa împlini șaiszeci de ani, ce să vezi dumneata?

Spuse împăratului că a rămas îngreunată.

Acù se poate oare povesti bucuria dela curtea împărătească?

Milostenii peste milostenii, s'au slobozit robii din închisori, s'a iertat lumea de bir trei ani în șir, și petreceri, nene, petreceri, — o lună încheiată, — cu jocuri, cântece și chiuituri, de spintecau bolta cerului.

Nu le ținu însă mult bucuria.

Când se împliniră nouă luni în cap, zadarnic aduse împăratul doctori și moașe vestite, să poarte de grijă la nașterea mlădiței împărătești, zadarnic s'au trudit ei, fel și chip, să bucure pe Măria Sa... Pruncul nu se naște: doar se auzia cât îi ziulica de mare, ba și toată noaptea, din pânțelele împărătesei, un plânset și o jale, de ți se rupea inima...

— Când nu e noroc, nu e, și... pace, se gândia împăratul și... ce nu făcea el că să-și vază împlinit dorul și ca să aline durerile împărătesei?

Trecu anul și copilul nu se născu. Trecură doi, trei, patru ani... de geaba... Ba, ce zic eu? Doisprezece ani a purtat pruncul în pânțele împărăteasa... Doisprezece ani de neodihnă, de griji, de dureri și de necazuri. Să nu le dea Dumnezeu nici la dușmanii mei, oameni buni!

Împăratul, biet, cercetase în toate părțile lumii, fel și chip, să afle de pricina de care nu se naște pruncul; dar pe cine să-l taie capul la așa ceva?

Tocma într'o bună dimineață ca asta, iată că vine înaintea Măriei Sale o vrăjitoare. Era bătrână-bătrână și cu o treanță de cămașă în mână.

— Impărate, mă leg eu să-ți aduc bucurie în casă...

— Cum se poate una ca asta ?

— Apoi de, Măria Ta, «nu știi de unde sare iepurele».

— Bine, femeie, zise împăratul, neîncrezător. Fă-ți meșteșugul, și, de-i duce lucru la ispravă, în mare cinste te-oiu ținea.

A luat vrăjitoarea trențele ce-și adusese, le-a întins și i-a zis împărătesei să intre în ele.

— Să faci, Măria Ta, cum te-oiu povățui eu.

A descântat ce-a descântat, a făcut semne cu mâna încoară și încolo, și apoi a început să strige cu glas mare :

— Ieși, copile mamă, din pânțelece mă-tii, că te-i face un împărat, de care să se mire lumea.

Nimic... Pruncul plânge și iar plânge.

— Ieși, mamă, că te-i face haiduc... să tremure lumea de tine.

— Nimic.

— Ieși, mamă, că te-i fece cerșetor...

— Nimic.

— Ieși, mamă, din pânțelece mă-tii, că te-o însurà tat-tău și ți-o da, maică, o nevastă frumoasă, pe fata cutărui, ori cutărui împărat vestit, să-ți împlinească dorul, cum îi face aripi și cum îi începe să cânti cântecul mândru :

Ră sai lună cu lumină,
Să-mi ieau puicuța de mână,
Să mă duc în cea grădină;
Pân' s'or vârsà zorile,
Să culegem florile....

Tot nimic. Plângea copilul tot mai tare și mai tare, de se porniseră pe plâns și ai dinprejurul împărătesei.

— Ieși, mamă, din pânțelece mă-tii, că ți-oiu da de nevastă pe fata născută din piatră.

Hi!... Când a grăit vrăjitoarea vorbele acestea, par'c'a fost un făcut. Odată s'a ușurat împărăteasa de dureri și, minunea minunilor, a și născut un băiat frumos, frumos și mândru, de nu mai avea pereche.

Așà s'a abătut din nou bucuria peste împărat, peste împărăteasă și peste toți supușii Măriilor lor, și... să fi văzut petreceri și cân-

tece și jocuri și chiuturi, de se dusesse vestea peste nouă mări și nouă țări.

Pe urmă iar își luară lucrurile drumul lor; iar băiatul creșteà, mãre, creșteà, într'o zi ca'n douã și'n douã ca'n nouã...

Când împlinì douăzeci de ani, grãi către împãrat :

— Sã mã însor și eu, tatã.

— Sã te'nSORI, cum nu ! Sunt atâtea fete de împãrați și de crai. Sã-mi spui pe care ți-o alegi, și-om face, fiule, o nuntã cum n'a mai fost alta ! zise împãratul, care nici nu aveà la știință cum merse-serã lucrurile.

— Nu ! Mie sã-mi dați ce mi-ați fãgãduit.

— Ce ? Și când am fãgãduit ?

— Pe fata din piatrã.

— Nu știu nimic de vorba asta și nici n'am fãgãduit.

— Ba mi-ați fãgãduit, atunci când m'am nãscut. Mama știe bine cum e vorba.

— Ți-am fãgãduit, maicã ; dar nici nu e pe lumea asta fatã nãscutã din piatrã.

— Ba e : mã duc s'o caut.

Și ce sã-i faci ? Au încercat ei, împãratul și împãrãteasa, sã-l opreascã, au plâns și plâns, de nu-i puteã oprì o țarã, au pus și pe mai marii împãrãției sã-l iea cu binisorul... de surda. Unde erã pomana aia ?

Ii încolțise flãcăului doru'n piept ? Ii încolțise, și dedese în doaga celuia care a cântat :

Mã culcai sã dorm la punte,

Nu putui de gânduri multe,

Cã am doruri mii și sute.

.....

Și :

Cine n'are dor pe lume,

Vie sã iea dela mine,

Cã la mine e dor mult :

Curã gãrlã pe pãmânt.

Și-a luat bani de cheltuealã și haine de premenealã, și-a luat merinde d'ajuns și a plecat, sã caute pe fata din piatrã.

Iar împãratul și împãrãteasa, cu lacrimi pe obraji, au rãmas tot singuri, sã-și plângã, sãrmanii, amarul și singurãtatea...

Dar încolțise, mãi neicã, în inima împãrãtesei o urã mare, mare

de n'o putea stăpâni nimeni, împotriva fetei din piatră... și-i pusese gând rău... Că, din pricina ei, își lăsase feciorul masă și casă, fată, și mamă, și se dusesese'n lume...

Acu să nu uităm vorba. A mers feciorul de împărat spre Miază-noapte, răscolind codri și pustiuri, întrebând munții și izvoarele, cercetând omul tot ce-i ieșea în cale... de surda! A mers spre Apus, a mers spre Miază-zi. Aș! Cine eră să-i spuie și să-i dea de știre, ca să-i aline dorul?

Târziu, târziu, când își luase flăcăul nădejdea dela însurătoare și dela fata din piatră și se tot socotia: Ce să facă? Să-și puie capăt vieții? Ori să puie frâu dorului și să se ducă la părinți de unde plecase... ce să vezi dumneata?

Intr'o pădure depărtată, de picior de om necălecată, spre soare-răsare, nimeri flăcăul peste un copac mare, mare, cu crăcile plecate spre pământ.

Da nu mă întrebați, ce eră scris pe el? -- Ce să fie? Cu litere de aur erau zugrăvite cuvintele: «Fata născută din piatră».

— Mă! se gândește voinicul, — să fie adevărat sau părere?

Cu inima svâcnind de bucurie și de frică, dă cu paloșul în copac și-l despică'n două și din el iese o fată frumoasă, frumoasă, mai frumoasă decât florile.

Li sare de gât.

— De când te aștept, voinicule!

Și lăcrămi mari de bucurie le brăzdează fața.

Intr'un târziu, fata se întunecă la față și-i grăește:

— Dragul meu, de ce-ai întârziat atâta? Că n'o să ne ție mult bucuria.

— Ce vorbă-i asta?

— Păi ascultă, scumpule. In marginea pădurii, a sosit de trei zile *cu sodom de oaste*, să mă răpească — *Împăratul galben dela Marea galbenă*. Până acum nu mi-a aflat culcușul, dar de azi înainte o să-l afle. Și ce m'oiu face eu?

— Vai de mine! strigă feciorul de împărat, începând să plângă.

— Nu plânge! zise fata din piatră, — că nu așa le stă bine la voinici. Ci mai bine ascultă-mi sfatul: dacă ți-s dragă, așa cum îmi ești, fugi în grabă la împărăția lui taică-tău, strânge oaste multă și vino repede de te răsboește cu Împăratul galben, până nu mă răpește.

Să verși, mândrule, sânge pentru mine. Ține și inelul ăsta ; când îi sosit, să-l trimiți prin cineva, ca să-ți știu de știre.

Feciorul de împărat s'a dus înapoi la tat-său. Împăratul vesel nevoie mare că și-a văzut odorul și că în curând o să-i aducă noră 'n casă, i-a dat oaste multă, multă, să răpună cu ea pe dușman. Maică-sa însă, se tot împilduia cu împăratul : de ce să-i dea oaste, când îi putea da fete mult mai de neam, feciorului ? Și-și tot blestemă odorul.

Dar uite că, din împilduirea lor, feciorul întârzie puțin și când sosește la copac, mai iea, flăcăule, dacă ai ce. Copacul gol. Plânge, se vaită, strigă, și dacă vede că nu-l mai aude nimeni, poruncește să rămâie oastea acolea lângă copac, iar el pleacă singur să cerceteze prin pădure de rostul mândrei.

La un alt copac, zărește ceva lucind ca soarele. Se apropie și vede un Arap. Iși atârname paloșul de craca copacului, se culcase pe pământ și adormise.

— Cum să fac, Doamne, să întreb Arapul ?

Să-l scoale, nu se 'ndură ; să fugă și să-l lase necercetat, iar nu se îndură. Ce să gândește ?

— Tot sunt ostenit ; să trag un puiu de somn lângă Arap.

Și se culcă și adoarme unde-a zis.

Dar Arapul se sculă mai înaintea feciorului de împărat și văzând pe cineva că doarme lângă el, odată sare ars, pune mâna pe paloș și gata-gata să sboare capul voinicului.

Pe urmă se răsgândește :

— Omul ăsta m'a găsit dormind. Dacă ar fi avut vreun gând rău asupra-mi, putea să-mi taie capul, pe când eu ascultam la câțelul pământului. Dar el s'a culcat lângă mine.

Il sculă.

— Cine ești, voinicule ?

— Feciorul cutărui Împărat. N'ai văzut zilele acestea o petrecere pe aici ?

Arapul care, uitasem să vă spui, umblă și el după fata din piatră, îl iea în răs :

— N'am văzut, tinere. Ba să nu mint. Mi-a spus tata că, atunci când a semănat el pădurea asta, a văzut p'aici o petrecere mare, mare.

Feciorul de împărat, dacă vede că nu scoate nimic din el și nici prin alte părți ale pădurii nu află nimic de urma mândrei, se duce îndărăt la oaste, o iea pe toată și-și vede, nene, de cale spre marea galbenă.

Pe drum vede, în mijlocul unui oraș mare, o sumedenie de oameni.

— Ce e acolo ?

— Ce să fie? îi răspunse unul, — vezi ștreangul ăla bălălăind încoà și încolo ?

— Il văd.

— Ei, ascultă dar. E p'aici un om vestit, vestit, care se chiamă Tuliman — poate-i fi auzit de el. Cu faptele lui a băgat omu ăsta în frigurile morții pe împărați, pe crai și pe toți puternicii lumii și nimeni n'a fost în stare să-l răpue. Da s'a întâmplat, uite, că tocmai zilele astea, o vrăjitoare, — ea știe ce-a făcut, ce-a dres, — i-a luat puterile și l-a prins în cursă. Azi, la prânz, îl spânzură să vază lumea întreagă.

— Așă ? se gândește feciorul de împărat, — de ce n'aș face și eu un bine, să scap dela moarte suflet de creștin ? Apoi tare :

— Oameni buni, vindeți-mi mie pe acest voinic ; tot am eu nevoie de oameni viteji la răsboiu.

— Te legi că n'o să-l mai prindem p'aici ?

— N'aveți grijă d'asta. O să se răpună el în luptă.

— Bine dar. Ți-l dăm, Măria Ta, da să nu-i mai auzim de nume.

Au deslegat oamenii stăpânirii pe Tuliman, i-au dat drumul de unde erà închis și pe urmă l-au vândut feciorului de împărat.

— Cine ești tu ? întreabă Tuliman pe binefăcătorul său, când se vede dus în oaste.

— Cine să fiu ? Ia ! Feciorul cutărui împărat și am venit să te scap.

— Unde mergi acum ?

— La răsboiu.

— Păi la răsboiu nu se merge așă, voinice. Fiindcă m'ai scăpat dela moarte, vreau să-ți dau și eu un sfat.

— Ce sfat ?

— Uite : în cutare oraș e închis, tot cum eram, calul meu ; iar când o da soarele'n deseară, vor să-l împușfe. Numai calul ăla, nădrăvanul, ne poate scoate cu fața curată la răsboiu. Fără el, poți să te duci de unde ai venit.

— Păi cum să-l scăpăm și pe el dela piele ?

— Lesne ; vino cu mine.

Sosesc în orașul unde erà să se omoare calul.

— De ce v'ați strâns aci atâția ? întreabă feciorul Măriei Sale.

— Omoară calul lui Tuliman, că l-au omorît și pe stăpână-său.

Ziceau ei să-l omoare, dar nimeni nu se putea apropia. Că așa cal să tot aibă neam de neamul meu.

— Dați-mi-l mie, zice feciorul, — că s'a răpus calul lui frate-meu și mare nevoie am!

— Păi de ți l-om da, te-i putea apropia?

— Asta-i socoteala mea.

— Te prinzi că nu-l mai aduci pe aici?

— Mă prind.

A dat banii și l-a luat. Să fi văzut pe urmă bucurie pe Tuliman!

— Frate, frate, zice el feciorului. — acù poți să dai drumul la oaste că nu mai ai nevoie de ea.

— Cum asta?

— Dacă am calul, e destul. Să ne ducă și la vrăjotarea care mi-a luat puterile și... să mă vezi pe urmă.

Se încrede feciorul și dă drumul la oaste. Incalecă amândoi pe cai și... fuga la vrăjitoare:

— Babă, băbuță, dă îndărăt puterile lui Tuliman și-i desfă ce i-ai făcut.

Aia, de frica împăratului, i le dă.

Și cum i-a dat puterile, s'a întărit Tuliman, nene, de nu-l puteau răpune de-acù toți împărații și craii din lume cu toată oastea lor! Și când se întărește, odată și grăește:

— Ei, voinice, până acum mi-ai fost stăpân. De acum să-mi fi frate; altfel n'om răsbate la Impăratul Galben.

Când aude feciorul de împărat că Tuliman pomenește numele împăratului Galben, se sperie, măi nene! De unde să-i știe el gândurile? Că niciodată nu-i pomenise cu cine are să se lupte.

— Să jurăm în paloșe, zise Tuliman, — să vedem: care din noi poate fi stăpân și care slugă?

Au jurat și a rămas Tuliman stăpân.

— Aruncă paloșul tău în sus, deasupra noastră, să vedem: ce putere are?

L-a aruncat feciorul, l-a aruncat și Tuliman. A ieșit de zece ori mai puternic paloșul lui Tuliman decât al feciorului.

— Cum vezi, zise Tuliman, — eu sunt de zece ori mai puternic și mai tare decât tine. Nu vreau însă să-ți fiu decât ori slugă, ori frate. Numai de patru ori să fiu eu mai mare. Te învoești?

— Mă învoesc.

— Acù sui pe cal, în spatele meu.

S'au înălțat cu calul în slava cerului, au sburat ca vântul și ca gândul spre țara împăratului Galben și, când au ajuns de-asupra orașului, în care locuia împăratul acela, s'au lăsat jos pe pământ.

Eră seară și au tras la o babă în marginea orașului.

— Găzduște-ne și pe noi, bătrâno, în noaptea asta.

— Nu pot, mamă, că n'am decât un singur bordeiu. Unde o să vă culc? Dumnea-voastră, împărați, îți fi venit, pe semne, la nunta împăratului nostru.

— Nu știm cine e împăratul vostru și nici de ce nuntă e vorba. Noi suntem vânători și tare suntem osteniți. Primește-ne aci și te-om cinsti noi.

— Bine, dec, rămâneți.

Mai vorbesc ei de una, de alta și apoi Tuliman întreabă:

— Da pe cine ieă împăratul vostru?

— He! he, măculiță, pe fata din piatră. Ci-că e o mândrețe cum nu s'a văzut. Trupul, fața, ochii, mânușițele... să le tot privești! Da sprâncenele? Fură lumea de miști! Vorba cântecului:

Sprincene negre 'nbinate,
Hai să le picăm cu lapte,
Că sunt pline de păcate;
Hai să le stropim cu vin,
Că sunt pline de venin.

S'o sorbi într'o lingură de apă, maică. Și pentru asta mulți împărați și crai, ba și smei se dau în vânt după ea. Da, cum vezi, norocul a picat pe împăratul nostru.

Hi! Un fier roșu trecu prin inima bietului fecior, când auzi pomenindu-se numele mândrei pentru care plecase 'n lume.

— Și când zici că e nunta? întrebă Tuliman.

— Măine.

— Aveți p'aci vr'un croitor, să facă haine femeiești?

— Cum nu! E unul care a lucrat hainele miresei împăratului.

— Ține plata și adu-mi-l încoă.

L-aduce.

— Să-mi faci, croitorule, pentru baba asta, un rând de haine, să nu mai aibă pereche în lume de frumoase. Poți?

— Cum nu! Am făcut eu pentru fata din piatră. Dar pentru babă?

— Iea-i măsură și dimineață, când s'o crăpă de ziuă, să fii cu ele aici.

I-a adus hainele, a plătit, și pe urmă Tuliman a spus babei focul ce i-a mânat pe ei acolo. Și i-a mai zis:

— Băbușo, mare bine și mare plată îi aveă dela noi. Imbracă-te dumneata cu hainile aduse și ține 'n mână batista asta, că-i fermecătoare, și inelul. Ba ține și răvașul ăsta; să te duci la curtea Impăratului Galben.

— Da' ce e, maică, în răvaș?

— Ce să fie? zise feciorul, — scriu fetei din piatră, că am sosit și să vie după dumneata.

— Păi cum o să fac asta? Nu m'or vedea?

— N'are să te vază, că ți-am dat batista — zice Tuliman. Batista asta are darul, că acel care o poartă, nu poate fi văzut. Intri în odaia miresei, pui răvașul pe masă și inelul; pe urmă, când o rămâneă fata din piatră singură, îți vâri batista în buzunar, c'o să te vază. Puneți apoi amândouă mâna pe batistă și veniți încoă. Ai înțeles, maică?

— Înțeles.

Și o iea baba la picior, intră'n palat nevăzută și pune inelul cu răvașul pe masă.

Fata le vede și nu-i vine să creadă ochilor. «Mă, cum sosiră ei aici?!» Și odată se puse pe gânduri, săraca, și, cu dorul tot la mândrul, o înțea dragostea, că, de...

Dragostea e lucru mare,
Nu-ți dă stare la mâncare,
Nici odihnă la culcare,
Ca Dunărea când e mare.

Își trimete afară roabele, și atunci, când o vede singură, își vâri baba batista în buzunar, ca să fie văzută. Pun apoi mâna pe batistă și.... p'acî le e drumul, spre bordeiul babei.

Acolo, cine poate spune bucuria feciorului de împărat? Dă-i babei bani mulți, mulți, să nu-i mai poată duce și pe urmă, incalecă tustrei pe calul lui Tuliman și își cam ieau drumul tot spre împărăție, Dumnezeu să ne ție! Da după povața lui Tuliman, sburau, nu mergeau, că dela spate îi păștea alt foc.

Acù Impăratul Galben aveă un smeu, care umblase și el mult în *dărdora* fetei, și neputând să-și facă menirele, povățuia pe împărat ce să facă și ce să dreagă, ca să aibă în stăpânire pe fata născută din piatră.

Smeul și pricepe ce s'a întâmplă și, după povața nămeteniei,

strânge Împăratul Galben oameni pusderie și... țin'te după fugari cu oaste multă.

Voinicii noștri fug, până sosesc într'un oraș. Acolo cumpără o droșcă cu cai, de se suie în ea feciorul de împărat cu fata din piatră... și merg, nene, la drum, fugă ne bună, iar în urmă-le, călare, veniă Tuliman.

Uite că, la o răspântie de drum, îi ajunge, ha, ha, să puie mâna pe ei, oastea împăratului prigonitor.

— Frate, frate, mă arde în spate — strigă feciorul de împărat.

— Dacă te arde, nu te uită înapoi, zice Tuliman, — că ție are să ți fie foc și mie fum.

Nu se uită și merg înainte.

— Mă arde iar în spate, frate!

— Aruncă-ți paloșul înapoi!

Aruncă feciorul paloșul, pe care—uitasem să vă spun—îl fermecase vrăjitoarea și, ce șocotiți că s'a întâmplat? S'a luptat singur paloșul cu oastea întreagă și a făcut-o mii și fărâme.

Pe urmă iar la drum, și tot la drum.

La altă răspântie, altă oaste a Împăratului Galben, cu însuș Împăratul Galben, în frunte.

Atunci își trimite Tuliman paloșul și bate pe toți, pe toți, pe rudă pe sămânță, de-i stinge. Ba prinde și pe Împăratul Galben, de-l aduce rob feciorului de împărat, frate de cruce cu Tuliman.

I-au tăiat nasul și urechile și a grăit Tuliman:

— Când i-or mai crește la loc nas și urechi slutului ăștuia, atunci să mai fie un singur împărat pe Marea Galbenă. Atunci, nici atunci. Pe urmă i-au dat drumul.

Au pornit-o apoi iar la drum. Cum treceà printr'o pădure, uite că iar aude Tuliman pe flăcău, grăindu-i.

— Frate, frate, rău mă arde'n spate!

— Te cred, dar nu te mai uită 'napoi, că ție are să-ți fie foc și mie are să-mi fie fum.

N'apucă să sfârșească însă, că de odată se lasă — Doamne ferește și pe dușmani — se lasă, măi nene, un nor peste ei și, ca un fulger, răpește norul pe fata din piatră, urcând-o sus în văzduh.

Ei, acū e acū. Când se desșumenesc cei doi frați, mai iea, dacă mai ai ce. Nici tu nor, nici tu fată, nici tu nimic... Iacă, așa vine focul. Feciorul de împărat nu se mai putū ținea și leșină.

Când se trezi, zise plângând :

— Frate, frate, am pierdut totul. Acù trebuie să mor.

— Ba nu, că-i mai fi bun la ceva în lumea asta, zise Tuliman,
— și apoi ce, frate, așa tărie de inimă ai tu? Zile și sănătate să aibi,
că în colo, slavă Domnului, le face omul pe toate. De sănătate să
te vaiți. Nu știi ce frumos se roagă plugarii?

Ia dă-mi, Doamne, nu-mi da mult,
Că nu-ți cer bani împrumut,
Și nu-ți cer vr'un lucru mare,

Să-ți cadă cu supărare,
Ci zile și sănătate,
C'atunci sunt bogat de toate !..

De ce să mori, cât timp om aveà nădejde în Dumnezeu ?

Au mers ce au mers, până la un oraș, de au dăruit la un creștin
droșca cu caii. Pe urmă ?

— Frate, zise Tuliman către fecior, când au ajuns în dreptul
unei fierării—, acù eu sunt mai mare decât tine odată. Iea dela fierăria
asta : o casmă, un târnăcop și o sapă, pune-le în spate și urmează-mă.

Le-a luat și au plecat amândoi. Intr'o pădure, tot în pădurea în
care găsisse copacul și fata din piatră, Tuliman grăi :

— Frate, te auzii că vrei să mori. Alege-ți locul unde ți-ar fi
drag să te îngropi.

Il alege, într'o poiană verde.

— Acù ți-am spus că suntem datori să nu ne pierdem nădejdea
în Dumnezeu. D'aia eu plec să-ți caut nevasta, iar tu apucă-te de
sapă aici o groapă. Ai să muncești la ea opt zile și dacă în vremea
asta n'om sosi, să știi că sunt răpus și să te îngropi de viu. Ai
înțeleș ?

— Înțeleș.

Iși dau frații mâna și se despărțesc.

Pe urmă Tuliman își întreabă murgul :

— Incotro s'a dus norul ¹⁾ cu fata, căluțule ?

— Mai știi eu ? Da să mergem, stăpâne, în pădurea fermecată ²⁾,
că acolo mă bat gândurile să fie fata.

— Hai !

¹⁾ Norii, pentru oamenii din copilăria popoarelor, erau ființe vii, monstruoase
erau smei și balauri, sau uriașii cari se ridică amenințatori contra cerului.
Strajan, în «Conv. Literare», an. XXX.

²⁾ Pădurile, în povești, sunt fermecate ; ori sunt de aur, de argint, ori de
aramă : când rupi o frunză, hăuie toată pădurea, de simt smei, ori alte du-
huri ce stăpânesc pădurea cu împrejurimile.

Se'nalță calul cu Tuliman în sus, sboară ce sboară, și se lasă, hăt târziu, tocmai în pădurea fermecată. Acolo, la mijloc, ce vede?

O căsuță mititică,
Coperită cu sipică
Și-o nevestă tinerică
Șade'n pat, toarce la furcă,

Cu caierul de bumbac,
Cu furca de liliac,
Cu fusul de *diamant*.

Adică ce căsuță? Că eră mai mult bordeiu. Iea seama mai bine mândrei din năuntru și se crucește: Femeia tinerică eră chiar fata din piatră, în carne și oase.

— Cum ai venit? îi zice ea, speriată, când îl vede.

— Bine. Da spune-mi: cine te-a adus aici?

— Cine să mă aducă altul, decât Smeul¹⁾ care sluja pe Impăratul

¹⁾ Credința în *smei* stăpânește și azi sufletele multor săteni: «Am văzut un *smeu* coborîndu-se în cutare loc», zic ei; ori «la casa cutare e *smeu*», ori «cutare fată are *smeu!*» ș. a. Credința aceasta de sigur a inspirat lui Eliade frumoasele viersuri din *Sburătorul*.

Smeul, — unul din animalele fantastice, — aveă chip de om urît ori de balaur, dar cu *aripi și picioare de pasăre*. Puternic, de «svârliă buzduganul de o mie de mii de stânjeni depărtare, și treceă prin poartă și săriă drept pe masă». Birue cu buzduganul și cu biciul; ori cu puterea lui, care stă în gargăunii ori în prepeleia dela lacul cu lapte dulce. Mănâncă într'o zi zece «aloghiți» (în Creangă: «iălovițe») și bea trei buți de apă. *Smeul* trăește în palate și cu femei, zâne de cele frumoase: Ileana Cosinzeana, zâna Simina, luna, ș. a.; dar are și *smeoaică*. Când se înfurie *smeoaica*, se învârtește sus și repede din vârful muntelui ca o furtună, și aleargă după Făt-frumos, aruncând văpăi din gură, ca dintr'un cuptor aprins; iar când Făt-frumos o lovește cu săgeata în ochi, dă un chiot, de se cutremură muntele.

Smeii se luptă cu eroii basmelor. De obicei sunt biruiți, dar uneori biruesc și ei. Biruința definitivă e totdeauna a eroului. Luptele cu *smeii* se dau: la podul de aramă, de argint, de aur, la puntea dorului cea de aur și pietre nestemate, etc... Uneori *smeii* au sub stăpânirea și ascultarea lor pe balauri.

În multe povești din acest volum, *smeii* răpesc fete de împărat ori alte mândre, pe cari le duc în locuri neștiute.

În povestea «Prepeleac fiul căței», (Sezătoarea, XII, 8—10. P. Tudor), *smeul adenise cu vorba soarele și luna și căpuindu-i la strâmtoare*, îi țineă de multă vreme la opreală. Soarele eră păzit de balauri. Prepeleac se luptă cu ei, și nu atât pentru soare și lună, cât pentru zâna Simina, fata unut împărat vestit, captivă și ea. *Smeul* bătrân, văduv, o furase pentru el, dar i-o cereau de nevestă și fiecare din cei trei feciori ai lui. *Smeul e biruit de Prepeleac*. În «Ionică Făt-frumos» (Sezătoarea, VII, 1. 1902), *smeul* trăia cu Ileana Cosinzeana, fosta nevestă a lui Ionică. Il închisese în niște cercuri de fier și-l băgase — ca și în povestea «Ciobanul și fata de împărat» — într'odaie din

Galben? Dacă a văzut că s'a ales ca praful de stăpână-său și de oastea lui, s'a hotărît să mă iea el de nevastă. S'a prefăcut în nor și m'a furat. Și rău trăesc eu, Doamne, cu nămetenia asta! Da.. ce zic eu? Fuși mai în grabă, că de te găsește Smeul aici, te omoară.

— N'ai frică; am venit să te scap.

— Cum?

— Ia! Când vine Smeul în casă, tu mângăie-l, vorbește-i în plac și află unde-i stau puterile? N'o să-ți spuie el la început, nu-i vorbă, ba o să te și palmuească. Dar la urma urmei, o să-ți spuie. Eu mă ascund.

Și cum se ascunse Tuliman, odată se auzi un vuiet năpraznic.

Veniă Smeul. Cum intră, fata îi sări de gât și începui să plângă.

— De ce plângi, femeie?

— «Dacă mă lași singură, să mor de urît în mijlocul pădurii ăsteia! Și încaile, faci atâtea isprăvi de se miră o lume; și mie, tovarășa ta de zile rele și zile bune, nu te înduri să-mi spui: în ce îți stă puterea?»

— Hi! Muiere nesocotită! grăi Smeul, sărind în sus ca ars, — cine te-a învățat, capul ți-a mâncat.

Și-i dă o palmă.

— Află, femeie, că puterea mea stă în mătură.

Ea crede ce-i spune și se *ostiază* din piâns.

Smeul pleacă tot la vânătoare, iar Tuliman intră'n casă.

fundul palatului. Ionică umblă acolò, îi dă câteva broboane de struguri, smeului îi plesnesc cecururile și se fac frați de cruce. Apoi se luptă pentru Ileana Cosinzeana. Il trânti smeul, băgându-l în pământ până din sus de genunchiu; el pe smeu până'n genunchiu; iar pe urmă, smeul pe el pân'la gât. *Li tăiă capul și-i arse trupul, aruncându-i țărâna 'n vânt. Mai târziu, când vine cu calul dela baba rea,*—Ionică, care înviase din cenușă, omoară pe smeul.

În povestea «Ianoș» (publicată în *Sămănătorul* din 1907, C. Rădulescu-Codin), Smeul vrând să mănânce pe cei trei frați, îi culcă 'n pat, ca peste noapte să-i taie; ei se scoală și culcă în locurile pe fetele smeului: porțile se deschid și ei ies, fug. Smeul, după ei:

— Hi, Ianoș, Ianoș, câine Ianoș,
Coconașii mi-i tăiași,
Biciulețul mi-l luași;
E păcat, măi Ianoș, zău,
Da-i plăti cu capul tău!

În «Aliman Voinicul», smeul înghițise un cerb, dar jumătate-l înghițiă, jumătate nu putea, de coarne, și se sbătea bietul cerb, de ți se rupea inima de vaietul lui plângător.

— Ți-a spus ?

— Mi-a spus : ci-că-i stă'n mătură.

— A mințit. Ca să te încredințezi, n'ai decât, când o veni el, să stai cu mătura înainte-ți, *popândău*. Să vezi : nu-ți spune adevărul ? Eu mă ascund și acum.

Zis și făcut.

Când o vede Smeul cu mătura dinainte, se rățoește la ea :

— Ce stai cu mătura ?

— Cum să nu stau ? N'ai spus că e putere ?

— Nu e asta, nu ! Ca să-ți spun adevărul, află, muiere, că puterea mea e la munții de cleștar. În munți e un lac cu lapte dulce și'n el o scroafă cu douăsprezece capete¹⁾. În scroafă e o

¹⁾ În multe povești, scroafa, prin drăciile ei, prefăce pe Făt-frumos într'un purceluș ogârjit, răpciugos și răpănos, ca să-l facă să iea o fată d'ale sale.

Femeia leneșă și murdară se trage din purcă: Avea un om o fată mândră și bună. O făgăduiește la trei flăcăi. Când se apropie vremea de nuntă, omul intră la grijă; stă trist și posomorit. Ii zise Dumnezeu :

— De ce ești trist ? Ai o cățea și o purcică ? Pune-le într'o odaie cu fata ta și lasă-le o noapte acolo !

Așă făcu și... ce să vadă dimineața ? *Trei fete, una și-una*. Impacă omul pe câte trei pețitorii. Dar tot trist sta.

— De ce ești trist ? îl întreabă iar Dumnezeu.

— Nu-mi mai cunosc care mi-e fata !

— Du-te și tu pe la casele lor : care-i găsi-o vrednică și gospodină, e fata ta; care-i găsi-o dormind în gunoiul nemăturat, e aceea care *se trage din purcică*; și care-i găsi-o că, cum se zărește de ziuă și dă soarele 'n spre sfîntit, apucă haită pe uliți, *ai se trage din cățea*» (Șezătoarea, 1901, 9—10 L. Mrejeru).

În *povestea porcului*, (Creangă) : Un moșneag avea o babă. Copii n'avea. Doritor, pleacă să aducă 'n casă, ce i-o ieși în cale. Găsește un purcel și-l aduce babei.

Într'o zi, unchiașul spune mătușii că Împăratul a hotărît să-și mărite fata după acela care i-o face un pod de aur, pardosit cu pietre scumpe și cu fel de fel de copaci pe de margini și cu fel de fel pasări cari nu se mai află 'n lumea asta, să cânte 'n copaci. Purcelul ascultă și odată vorbește, spre mirarea bătrânilor : — Tată și mamă, eu îl fac. — Tu, mă ? — Eu !

— Așă ? — Așă. — Hai cu tata, băiețuș, s'aducem noră mîne-ta !

Când s'au înapoiat dela curțile împărătești, noaptea, purcelul a suflat odată din nări și a făcut ca două suluri de foc dela bordeiul moșneagului până la palatul împăratului; podul s'a făcut mai frumos de cum fusese vorba, bordeiul s'a schimbat în palat și uncheșii erau îmbrăcați împărătește. Luând de nevastă pe fata împăratului, *purcelul toată ziua eră purcel*, iar noaptea, la culcare, lepădă pielea de porc și rămâne un fecior de împărat foarte frumos.

capră¹⁾, în capră un iepure²⁾, în iepure o prepeliță și în pre-

Intr'o noapte, nevasta i-a aruncat pielea de porc în foc, și de atunci iar a venit sărăcia în casa bătrânilor. Făt-frumos — adică purcelul — a fugit, bles-temându-și nevasta, să nu nască, până n'o întinde el mâna peste cercurile cu cari o încinsese.

Și așa s'a întâmplat.

Tot așa în povestea «Sf. Dumitru» de Al. Antemireanu în «Conv. literare», an XXX.

O altă poveste de pe aici: O babă avea o purceă, care se tot ducea pe deal cu fetele la mure. Acolo se da de trei ori peste cap, de se făcea o fată frumoasă; culegea mure, apoi venia acasă tot purceă.

— Purcelușa maichii, cum ai adunat tu cu botulețul mure?

Purceaua nu răspundea, iar când plecă baba de-acasă, ea deretecă și făcea cele trebuincioase, că se miră baba.

Intr'o zi, când a trecut pe-acolea feciorul împăratului, a stat de s'a uitat pe fereastră. A văzut o fată frumoasă, cum nu mai văzuse și a văzut-o și când s'a făcut purceă. A dat fuga la mă-sa:

— Mamă, ieau purceaua mătușii.

— Fugi d'aci; cum să ai tu de nevastă o purceă? Cum o să ieși cu ea în lume?

Dar s'a dat și purceaua de trei ori peste cap și s'a făcut o fată frumoasă, de au făcut nuntă.

Când a văzut așa, băiatul cel mic al împăratului:

— Mamă, ieau și eu purceaua noastră din coteț!...

1) *Capra*, animal isteț, harnic și cu pricepere, servește uneori să se ascundă sub chipul său fetele frumoase, de cari se 'ndrăgostesc feciorii de împărați. Duhurile rele se preschimbă 'n formă de capră. Ea și căprioara roșie sunt de folos și pentru laptele lor, în care se fac băi, ori cu care se dă pe la ochi pentru tămăduire: *lapte de capră roșie dela munții cu jivinile*.

În «Capra cu trei iezi», Capra se înțelege cu iezi prin vorbe, îi sărută și ei plâng cu lacrimi.

Când lupul a strănutat, un ied: «să-ți fie de bine, nănașule».

Iedul cel mic spune caprei tot ce s'a întâmplat. *Capra pune poalele 'n brâu, își suflecă mânecile și s'apucă de gătit bucate*. Face o groapă pe care o umple cu jeratec și cu lemne putregăioase, ca să arză focul închis. Capra chiamă pe lup «la pomană». Il așează pe scăunașul de ceară, care, topin-du-se, face ca lupul să cază în groapa cu jeratec. A mai aruncat pe el o căpiță de fân și ca să moară mai iute, i-a trântit bolovani în cap. Și s'au pus caprele din apropiere pe o veselie, maică!

2) *Iepurele*, în unele povești, reprezintă iuțimea. E numit adeseori «urechi de cârpă» și «Ușurelu vântului». Are pădurea lui: «pădurea iepurelui», de care se vorbește în «Fiulete-al vacii».

A fost *hoț*, când *ogarul* eră cârciumar și *copoiul* băiat de prăvălie. Iepu-rele venia regulat să bea la cârciumă, și când eră la socoteală, «o toiegiă în

peliță, două ouă. Numai ăl care o pune mâna p'ale două ouă, ăla îmi iea puterile.

Astea îi spune Smeul și pleacă.....iar Tuliman intră în casă.

— Acù ți-a spus drept. Așteaptă-mă, fată, aci, că eu mă duc la munții de cleștar.

Și a încălecat Tuliman calul și...sbughio la munții cu pricina. Acolo într'un oraș aproape de lac, a tras la un han.

S'a mirat lumea mult, mult de cal, că erà frumos, și de Tuliman, că erà și frumos și voinic. Ba de înfățișarea *ducipalului* s'a mai și speriat nițel.

Dimineața a lăsat calul acolo și s'a repezit la lacul de lapte dulce. Ii iese înainte scroafa :

— He ! he ! Tulimane, Tulimane ! Cîne te-a adus, capul ți-a răpus.

Ce ai căutat la mine ?

— Să-mi dai puterile lui fiu-tău. Pe semne scroafa erà mama Smeului.

— Puterea ? Nu mi-oiu da-o, Tulimane, chiar de mi-ar rămâneà numai un căp. Mă mir mult, cum îndrăznești să te lupți cu mine, când fără folos s'au luptat ei împărații, smei și toată lumea ! Trage-te 'n sus !

— Aș ! Lesne-ți fu !

Și s'a început lupta ! Să fi văzut trântă și grohăit, *măricică* Doamne ! Scroafa se luptă cu gura, iar Tuliman cu paloșul.

tufiș». Copoiul, dacă vede, se hotărăște să nu-i mai dea de băutură. Iepurele se iea cu binișorul și-l înșeală c'o litră. A fugit și-acușica. Ogarul, ca stăpân, a luat la părueală pe copoiu, să-i aducă, cum o ști, banii pe țuică. S'a luat copoiul după iepure, chiuind și gonindu-l după mirosul țuicii. Necăjit, ogarul se iea și el. L-au prins și l-au omorît. Dar și azi au necaz pe el. Altă poveste spunë că iepurele a furat dela copoiu o pereche de opinci, și-l gonește și azi să-i iea opincile.

În «D'ale lui Păcală», din acest volum, și în Dănilă Prepeleac» *iepurele fuge mai iute* decât dracul, care crede că iepurele e fratele ori copilul lui Păcală ori al lui Dănilă.

Mai este în povești întrebuițat pentru friptură ori în batjocură : «într'un vârf de plop, un iepure șchiop treieră la bob» și «când s'a uitat prin coada iepurelui, a văzut tocmai în Țara-Ungurească». Omul cât dopul, cu barba cât cotul, vine de multe ori în povești «pe un iepure șchiop călare, cu căpăstrul de cheotoare, răzimându-se într'un paiu de secară». Mai e întrebuițat în povești ca animal de continuitate, unul în altul, cum e în povestea lui Tuliman.

Da s'a îndurat Sfântulețul și, până'n seară, i-a tăiat patru capete. Și când să sfințească soarele, scroafa de colo :

— Brânză mare ! Mi-ai tăiat patru capete.... dar par'că m'a pișcat un purice ! Zice ea așa scroafa, dar, la casa fetei din piatră, Smeul căzù bolnav în pat.

Sara Tuliman s'a dus la gazdă. Lumea, speriată până aci de răutățile scroafei, se tot *domăia* ; «Mă ! Țsta e venit ori să ne piardă, ori să ne scape de scroafă».

Dimineața, tot la lac. S'a luptat iar și s'a luptat de-a mai răpus încă patru capete ale scroafei.

— Mi-ai tăiat, Tulimane, încă patru capete ; da tot n'o să-mi scapi, zice ea și acù, dar, în pădurea fermecată, Smeul se bolnăvise rău de tot.

A treia zi dimineața, s'au luat după Tuliman oamenii din sat cu arme, cuțite, topoare...și s'au dus să vadă ce-i ?

S'a luptat biet Tuliman, cu scroafa, s'a luptat până ce i-a mai tăiat încă trei capete. Erà la sfințit și-i rămăsese *gurarei* numa capul cel vorbitor.

— He ! he ! Tulimane, Tulimane, unde am eu pas și răspas să mânânc o bucățiță de trestie ? Că te-aș face, voinice, mii și fărâme.

— Da eu ? — zice Tuliman, — unde am o bucățiță de pâine și un pahar cu vin ! Că... nu ți-ar mai sta capul acolo !

Când l-au auzit grăind așa, oamenii din tufis, cari văzuseră tot, au dat fuga de i-au adus pâinea și cu vinul...iar Tuliman, cu stânga se apără, cu dreapta mână și bea.

A prins omul puteri și odată s'a repezit de a retezat și capul vorbitor.

Când colo, ce să vezi ? Iese din scroafă capra, sbierând. O spintecă și... țist, iepurele care o sbughiă spre pădure ! Sar vânătorii cu puștile și-l culcă la pământ, de-l spintecă Tuliman și pe el. Pe urmă svâr ! prepelița din iepure ! O împuşcă și pe ea un vânător. O taie Tuliman, iea ouăle și pleacă.

Acù cine poate povesti bucuria bieților creștini, că-i scăpase de scroafă ? Caută, sărmanii, să încarce pe Tuliman cu daruri multe, dar el nu primește și... numa o fugă ține până la casa fetei din piatră și a Smeului.

Când intră pe ușă, vede pe Smeu întins pe pat și bolnav mai greu ca oricând.

— Hei, Smeule, ce să-ți fac ?

— Apoi dacă m'ăi omori, nu e bine de tine ; de nu m'ăi omori, iar nu e bine. Și cine o mai da adevărul la nevastă, tot așa să pătească ca mine !

— Da, Smeule, de nici un folos nu mi-o fi viața ta, rămâi aci, zice Tuliman și-l lasă, că tot eră nămetenia pe ducă. Iea pe fata din piatră și pleacă, fără să-i spue de mai trăește ori nu feciorul de împărat.

Prin pădure, să-l iea groaza de ce vede ! Lemnele, buștenii, butucii, crăcile, tot, tot ce eră în codru... veniau grămadă în urmă-le, gata gata să-i acopere.

Pasă-mi-te erau oasele Smeului... se țineau și ele după puterea lor care eră la Tuliman, și-i trântiau lemnele în cap.

Când să-l prinză și să i se nărue pe cap, ce să facă ? Il luminează Cel de sus și odată scoate și trânteste jos ouăle din sân, de s'au făcut terciu.

Și atunci, minune și iar minune ! S'au oprit oasele !

S'a dus Tuliman cu fata, s'a dus până în pădurea unde lăsase pe feciorul de împărat să-și facă groapa. Fata din piatră, când intră în codrul acesta, o cuprinde un dor și o jale, că p'acolo mai fusese ea odată. Acolo o găsisse mândrețea de fecior. Dar unde-i, Doamne, traiul de atunci ? Se puse pe plâns sărmana, de n'o putea oprî nici Tuliman, nici toată lumea și-i veni mai mai să cânte și ea ca noi, iacă așa :

Fusei pe unde am iubit :

Găsiî loșorêl pârlit,

Iarba verde suspinând,

Floricele, zău, plângând,

Tot de neicuțu 'ntrebând...

Floricele, flori albastre,

Să le vezi, nu le-ai conoaște,

C'au fost dragostile noastre.

Stă fata pe gânduri și plânge, când uite, Tuliman îi arată groapa și-i arată și pe feciorul de împărat. Trecuseră, măre, ale opt zile și el se îngropase până 'n gât !

Cine poate spune acum bucuria ei ? A pus mâna și, dintr'o singură trăsătură, l-a scos din groapă : apoi a început să-l sărute cu foc.

Pe urmă au plecat cu toții în oraș și au cumpărat altă droșcă și au pornit mai departe, la tăică-său, tot spre împărăție, Dumnezeu să ne ție.

Printr'o pădure, la o casă părăsită, îi apucă noaptea și se opresc

să măie acolo : feciorul de împărat cu fata în droșcă, iar Tuliman mai la o parte, lângă căluș.

Da alta acum. Pe când dormiau feciorul și fata din piatră, ce să vezi dumneata ?

Trei femei, îmbrăcate în alb, se apropie de droșcă, încep să se uite cu mirare la tineri și să grăească una către alta :

— Știi că n'a stricat Dumnezeu două case ? Frumoși tineri a împreunat ! zice una.

— Așà e, dar n'au să trăească mult, zice a doua. Când ori sosì acasă, o să le iasă un câine înainte, o să-i otrăvească și o să li se puie capul. Și astea sunt numai fermecele împărătesei care nu vrea și nu vrea să audă de fata din piatră.

— Acù, zice a treia,—cine ne-o auzì vorba și sfatul și l-o spune la altul, blestemat să fie și să se împietrească până'n genunchi.

Tuliman aude și tace.

Arătările albe pleacă și, în locul lor, vin alte trei.

— Ce mândrețe de tineri a împreunat Dumnezeu ! Dar n'au să trăească, că mama feciorului o să-i otrăvească, zice una din femei.

— O să le dea la masă un rând de băutură bun și altul rău, să-i curețe, zice alta.

— Cine ne-o auzì vorba și sfatul și ne-o spune la altul, zice a treia,—să se împietrească până la subțiori.

Tuliman aude și acum, dar tace.

Pleacă și femeile astea, da' vin altele, tot trei.

— Ce mândrețe de tineri a împreunat Dumnezeu !

— Degeaba, sărmanii, că n'au să trăească ! Când s'or duce acasă, o să-i fermece mama feciorului și, după ce s'or culcă, o să iasă un șarpe de sub pat, să-i muște și să-i otrăvească, zice a doua.

— Cine ne-o auzì vorba și sfatul și ne-o spune la altul, să se 'npietrească până 'n creștet, zice cea din urmă și apoi se duc toate de unde au venit.

A auzit Tuliman și acù, dar a tăcut ; iar dimineața, când s'au trezit cei doi tineri, au plecat cu toții, tot la drum și iar la drum spre împărăție, Sfântulețul să ne ție !

Merg ei ce merg, peste munți și dealuri, peste codri și peste ape, până se apropie de palatul împărătesc. Acì, când să intre, uite

că le iese înainte un câine¹⁾ și javra începe să se gudure pe lângă ei și să le lingă hainele.

Da Tuliman pricepe primejdia și odată sare 'n sus:

¹⁾ Câinele numai când e vrăjit, ca în povestea aceasta, face rău. In cele mai multe povești, e animal simpatic prin fidelitatea și devotamentul lui, pus în serviciul stăpânului; paznic al turmelor de oi, se luptă strașnic și e biuitor împotriva animalelor rău făcătoare. Câte odată e metamorfoză a unui om pedepsit. Alteori poate învia pe om, lingându-l.

In «Boul și câinele» se face apărător strajnic al stăpânului împotriva diavolului, care vrea să-l iea în stăpânire.

In altă poveste, când omul e gata să moară, pentru că are slăbiciunea să spună femeii secretul cu aflarea limbilor tuturor lighionilor, dat de smeu ori de șearpe, un câine strigă către cocoș care cântă:

— Ce cânti, mă cocoșule, când stăpânul nostru moare...

— Așa-i trebuie — zice cocoșul; — eu am douăzeci de neveste și le stăpânesc pe toate; iar el are numai una, și n'o stăpânește nici p'iaia?

Și atunci omul s'a sculat în sus și n'a mai spus secretul. A pus mâna pe o pătăchie și a început pe spinarea nevestei: «D'astea știu, d'astea spui!»

In «Aliman voinicul» cele patru animale cari-l ajută, sunt chiar câini, cari au ieșit din cornul stâng al bouului și atunci când a fost la greu voinicul, câinii au auzit și a zis unul:

— Frățiorii mei iubiți,
La ce naiba vă gândiți?
N'auziți că 'n codrul verde
Cel stăpân iubit se pierde,

Iar de jalea lui cea multă
Codrul stă și mi-l ascultă,
Cum își cântă de duios
Moartea ce-l așteaptă jos?

Au împins cât au putut, de au dat la o parte o stâncă de unde erau închiși, și s'au dus de au facut mii și fărâme pe smeuul prefăcut în urs de fier. Apoi când voinicu murise, tot câinii l-au întors cu fața 'n jos, de i-au rupt colții vrăjiți și l-au înviat. Cu dibăcia lui apoi, un câine face pe pajură de aduce apă moartă și apă vie, să-și învieze stăpânul.

Coman vânătorul e prefăcut în câine prin troznirea din biciu; omoară apoi 42 de lupi și scapă pe copilul stăpânului său de strigoi.

In alte povești, câinii sunt năzdrăvani, ori sunt câini de aur, cu lanțuri de aur. Despre căteă se vorbește în unele povești cu simpatie; în altele însă e arătată ca animal rău, în serviciul oamenilor răi.

In «Prepeleac, fiul cățelei», aceasta mănând din cojile mărlului de aur dat împărătesei de Sf. Petre, ca să nască un copil, naște și ea pe Prepeleac, care face multe isprăvi.

In alte povești se spune: «Am o cățelușă cu dinții de fier și cu măselele de oțel și nici fărâma nu rămâne din el», de cel care s'o apropia.

Sfânta Miercuri, Sfânta Vineri, Sfânta Duminică au astfel de cățelușe, cari le păzesc de picior omenesc.

Femeia rea — cea care, cum se înserează și cum se crapă de ziuă, umblă haită prin sat — se trage din căteă.

— Stai, frate, că aici eu sunt mai mare decât tine, a doua oară !

— Slobod, frate, slobod !

Și cum zice așa, Tuliman face : harșt... cu paloșul și-l taie pe câine drept în două. Iar când îl taie, începe să curgă din câine o otravă, să nu vezi, să nu o suferi, neicuțule !

— Văzuși, frate ?

— Văzui.

Nu-i spusese însă, de ce a făcut așa.

Intră 'n palat și acolo bucurie mare pe bietul bătrân, că-i venise feciorul și că-i adusese noră 'n casă ! Împărăteasa însă icniă de mânie la vederea fetei din piatră. Dar se prefăcè că-i pare bine, până i-o mătrăși.

Ii chiamă înăuntru pe toți.

— Cine e voinicul ăsta ? întrebă împăratul, când vede pe Tuliman.

— E fratele meu și ori ce i s'ar face, mie mi se face !

Le pune masa și le aduce un rând de băutură bună. O bea, și la al doilea rând, ce să mai vezi dumneata ? Tuliman iar se scoală în picioare și strigă :

— Stai, frate, că acum sunt *a treia oară* mai mare decât tine.

— Slobod, frate, slobod !

Și Tuliman, cât ai clipi din ochi, iea paharele și le varsă jos.

Se înfurie împărăteasa.

— Cine e tâlharul care face atâtea ticăloșii la masa mea ? se răstește ea și poruncește să-l dea afară.

— Iartă-l, mamă, e fratele meu. Poate o fi prins la chef și el.

De unde să știe feciorul care eră pricina ?

Ii iartă.

Când să se culce tinerii, împărăteasa mai aveà nădejde cu șearpele. Nu degeaba se jurase ea, să le mănânce coliva.

Se culcă ei într'o odaie, iar Tuliman în cea de alături. Dar când se stinge lumânarea, intră și el, tiptil, tiptil, fără să-l simtă, în odaia lor, și se culcă pe jos.

N'apucă însă omul să ațipească, că tocmai când cei doi tineri dormiau, să tai lemne pe ei, odată vede voinicul un șearpe năprasnic, că iese de sub pat și dă năvală, să mănânce pe cei din pat.

Când însă să cază asupra prăzii, Tuliman, mai iute decât fulgerul, se repede asupra șarpelui de-l taie în bucăți și apoi se duce de se culcă în odaia lui, să-și facă și el somnul.

Nimeni nu văzuse ; ba uitasem, văzuse o slujnică, care spusese tot

a doua zi feciorului de împărat, că rămăsese și ăla mirat de ce eră lângă pat și se îngrozise și împărăteasa când văzuse că slugile, în loc să arunce afară stârvurile celor doi tineri, cum poruncise ea, a runcase stârvurile șearpelui.

Când se trezește Tuliman, odată grăește :

— Frate, frate, până acum ți-am fost frate ; acum iar sunt mai mare.

— Slobod, frate, slobod.

— Uite, îți poruncesc : să mă pui la fereastra casei tale în grădină,

La zăbrele de fereastră,

Să mă vezi cu drag din casă.

— De ce, frate ?

— Păi o să vezi acum de ce.

Iși încalecă calul, se duce la fereastra palatului în grădină și începe să-i spuie : ce arătări au venit în pădure și ce au spus ele ; apoi de ce a omorît câinele, de ce a vărsat vinul, de ce a tăiat șearpele, tot-tot, de-a fir a păr.

Când a spus vorba femeii dintâi : « cine ne-o auzi și ne-o spune, să se împietrească până în genuchi », odată s'a împietrit.

— Taci, frate, nu mai spune, se rugă feciorul de împărat. Să rămâi încailea sdravăn d'aci în sus.

— Ba nu, oi u spune mereu. — Și spune.

Când ajunge la vorba femeii din rândul al doilea : « cine ne-o auzi vorba și sfatul și ne-o spune la altul, să se împietrească până la subțiori », se împietrește Tuliman până la subțiori.

— Taci, frate, nu mai spune, îi grăește feciorul lăcrămând, — că te împietrești de tot.

— Și dacă !

Spune înainte, spune și spune. Când ajunge la vorba femeii din rândul al treilea : « cine ne-o auzi și-o spune, să se împietrească până'n creștet », odată se'mpietrește Tuliman până'n creștet.

Acu nu mai mișcă. Sta doar la fereastră, împietrit, bietul Tuliman și nu mai grăiă cu nimeni.

Plânge și feciorul de împărat, plânge și fata din piatră, plânge și împăratul de mila lor ; numai împărăteasa nu. Avea ciudă destulă pe el, că-i scăpase pe tineri dela moarte.

— Nevastă, nevastă ! grăește feciorul într'un târziu. Eu nu mai am un pic de odihnă, până nu mi-oiu putea vedeà iar frățiorul înviat. Mă duc, puică, la Dumnezeu, să-i aflu leacul.

— Du-te, dar nu zăbovi.

Dau ei ai casei să-l oprească, dar nu pot.

Pleacă feciorul de împărat în lume..., și se duce, se duce până la-pucă noaptea într'un sat. Acolo trage să doarmă la o babă văduvă. Avea trei fete.

— Mă găzduiești, mamă, și pe mine în noaptea asta?

— Te găzduim.

A intrat feciorul de împărat în casă, i-au pus masa și, din vorbă'n vorbă, au început:

-- Unde te duci, maică?

— Mă duc la Dumnezeu.

— De ce?

— Am un frate și l-a împietrit. Vreau să-l înviez.

— O! Maică! Trăi-te-ar Cel de sus! Dacă te duci, întreabă și de mine. Uite, e atâta timp de când:

La toată casa bate coasa,
Numai la mine n'are cine...

Și am trei fete; mi-au îmbătrânit la ușa și nu le cere nimeni. Din ce pricină?

— Bine, întreb.

Dimineața își iea rămas bun și pleacă. Apoi merge și merge mereu spre soare-scapătă.

Pe la prânz, uite că vede în marginea drumului un păr¹⁾. Își apleacă toate ramurile înaintea voinicului și-l întreabă:

-- Unde te duci, voinice?

— La Dumnezeu, să-l întreb: cum să înviez pe frate-meu?

— «Nu'trebi și de mine?

— Ce?

— Din ce pricină eu cresc, înfloresc, dar poamă ca toți pomii nu rodesc?

— Intreb.

Pleacă și de ac și ține drumul tot înainte. Trece pe lângă o vie și dă stăpânului bună ziua.

— Unde te duci, voinice?

¹⁾ În povești, ca și pentru oamenii din copilăria popoarelor, înșiși arborii erau ființe vii, în legătură de simpatie cu zeii și cu oamenii. Se știe că și stejarii pădurii Dodona din Epir au păstrat, în credința Elenilor, până târziu dorul divin al profeției.

În unele povești, pomii, într'o singură noapte, înfloresc, se scutură, fac poame și se culeg.

— La Dumnezeu, să întreb: de ce a împietrit pe frate-meu?

— Întreabă și de mine, zice omul, — că, uite, muncesc viea, o cercuiesc, o sap, o altoiesc, o plivesc, dar fără spor, că nu rodește. Care să fie pricina?

-- Bine; întreb și de tine, că nu mă ține gura chirie.

Merge și merge înainte, că socotiă el, doar s'o întâlnească cu Dumnezeu.

În drumu-i, dă peste o apă mare. Se tot bătea cu gândul: cum s'o treacă?

Cum sta și se plănuiă, uite un pește: 1)

— Unde te duci, voinice?

— Unde să mă duc? La Dumnezeu, dar nu pot trece apa.

— De ce te duci?

— Să'ntreb de rostul lui frate-meu, care e împietrit.

— Nu'ntrebi și de mine?

— Ce?

— Păi uite, toți peștii pot să șeadă în apă și să se dea la fund; numai eu stau tot deasupra, că nu pot să mă dau în apă. Și din pricina asta, mă arde soarele și mă bate vântul. Întrebi?

— Întreb.

— Dacă-i așa, încăleacă pe mine să te trec eu dincolo.

1) Peștii și peștoaicele, în povești, sunt cu solzii de aur, vorbesc și ajută pe Feți-frumoși. În special *mreana* ajută pe eroii cari au să lupte pe lângă mări, și le dă sfaturi.

Într'o poveste «Cerbul» (C. Rădulescu-Codin, în *Muscelul*), un pește înghite pe soră-sa (a cerbului) și naște acolo doi copilași de aur.

În «Trei frați» (Idem, în «Albina»), o mreană, fiindcă i-a dat drumul în apă, i-a dăruit voinicului un pahar de aur; luă apă cu el și turnă pe mal bani.

În «Mărgicuța de su' limbă» (M. Lupeșcu, în *Șezătoarea*, vol. IV), mărgicuța scăpată în mare fu înghițită de o mreană, care fu prinsă de un pescar. Pescarul o dete câinelui și motanului cari umblau după mărgicuța; mâncară mreana și găsiră mărgicuța.

În «Lencea cel leneș și chiticul» (*Floarea darurilor*, No. 3, T. P.), acesta, Lencea, cât de leneș și de nevoiaș eră, cu ajutorul chiticului — pe care-l lăsase tot acolo, când îl scosese cu găleata din fântână, — ajunge de iea de nevastă pe fata împăratului.

În chip de *mreană* se schimbă multe ființe și prin mâncare de mreană se poate da naștere la feți.

Pe Ileana Cosinzeana, Dumnezeu a prăvălit-o în mare, unde s'a făcut o mreană de aur, și apoi a aruncat-o în ceruri, schimbând-o în lună plină.

Atât domnițele cât și iepele, spre a nu fi găsite, se ascund în mare sub formă de mreană.

Mreana găsește multe obiecte de preț voinicilor.

A trecut.

Și merge înainte feciorul de împărat, câtu-i ziulica de mare, ba și nopțile în șir.

Tocmai într'o vâlceà, la poalele unui munte înalt, se întâlnește cu o femeie bătrână, bătrână...

— Bună ziua, mamă!

— Mulțumim duminale. Da unde te duci?

— La Dumnezeu, să întreb: de ce a împietrit pe frate-meu și cum să-l înviez?

— He! he! Maică! La Dumnezeu nu te poți duce, că ai păcătuit cu trupul. Dar să-ți dau eu răspunsul.

— Păi cine ești dumneata?

— Eu sunt Maica Domnului! ¹⁾ Deci ascultă 'ncoa, fiule! Când te-i duce acasă, ai să găsești doi copii, băieți, gemeni, născuți de nevasta ta. Să le lași sânge, fiule, și din sângele lor să stropești pe frate-tău, că se face mult mai voinic și mai frumos de cum a fost. Da să-mi mai ascuți un sfat:

— Care?

— Să iei pe mă-ta și s'o legi de coadele cailor. Apoi să le dai bice și să le dai drumul în lume, că ea e fermeeătoarea care v'a adus pe cap atâtea rele.

— Bine, măicuță! Da ești bună să-mi spui: De ce peștele ăla nu se poate duce la fund?

— Peștele, maică, întâiu să te treacă apa și pe urmă să-i spui; că ești rânduit să te mănânce peștele.

— Ce să-i spui?

— Că a mâncat până acum nouăzeci și nouă de suflete și că până n'o mănca încă unul, nu se duce la fund, nici nu moare. D'aia să-i spui numai după ce te-o trece; că și așa peștele are să se înfurie și să facă valuri, ca să te mănânce. Tu să fugi, cât îi putea, că ești drept, și scapi.

— Bine, măicuță. Da viea de ce n'are rod? Ce să-i spui stăpânului?

— De ce? Din pricină că din mâna lui nimeni n'a văzut pomană. Până n'o da, nu poate să-i rodească viea.

¹⁾ Și în povești, Maica Domnului apare tot ca o stăruitoare către Dumnezeu sau către fiul său pentru a ajuta sau ierta pe muritori.

— Dar părul ?

— Din pricină că sub rădăcina lui e îngropată zestrea a trei fete.

— Dar *cutare* babă de ce nu-și mărită fetele, Maică Precistă ?

— Din pricină că fetele-s cam leneșe și apoi zestrea lor e îngropată la părul de care ne fu vorba. S'o scoată de-acolo, voinice, și apoi s'or îndreptă și ele și părul.

Atât au vorbit și s'au despărțit, mulțumind feciorul cu lacrimi în ochi Maicei Precistei de povețele date.

A plecat apoi spre împărăție și când a sosit la pește, ăla de colo :

— Ei, ce ți-a spus ?

— Trece-mă dincolo și ți-oiu răspunde.

L-a trecut ; pe urmă i-a spus vorbele Maicei Domnului. Da fugiă voinicul, când spunea, de-i sfârâiau picioarele.

Peștele, cum a auzit, s'a luat după el să-l înghiță. S'a înfuriat, a făcut valuri mari, a aruncat apa în sus cu coada, dar de surda. Atunci, de necaz, a plesnit.

Sosește la omul cu viea și-i spune :

— Fă milostenii, creștine, și-i aveà roadă din belșug.

Omul face cum îl învață și pe urmă, să vezi struguri și să vezi vin !

Doamne ! Doamne !

Când trece pe la păr :

— Ce veste îmi aduci, mărite domn ?

— Bună ! Sub rădăcina ta ții îngropată zestrea a trei fete. Le-oiu trimete eu s'o scoată.

Ajunge la babă, de-i spune și ei, și atunci... încep fetele să fie mai harnice și mai chivernisitoare ; încep să ție mai curat prin casă și prin scule, și apoi dau fuga la păr de-și ieau zestrea.

Atunci ce să vezi dumneata ? Curgeau la biata mătușă, droaie, pețitorii. Se vaită acum, că nu mai are fete să tot mărite. Ba și părul rodia.

He ! he ! După cale lungă și după vreme multă, sosește acasă. In lipsă-i, fata din piatră, de multă așteptare și de traiu rău cu soacră-sa, erà gata să-și iea lumea'n cap. Cât nu plânsese ea de dorul feciorului ! Cât nu întrebases ea pe toți călătorii, munții și izvoarele, lemnele și pietrele ? Da de câte ori nu se rugase, stând noaptea afară, se rugase și întrebases și pe lună de rostul voinicului.

— De-ai fi, lună, vorbitoare,
Precum ești de mergătoare,
Eu, lună, te-aș întrebă:
N'ai văzut pe neicuța?

— Ba de când am răsărit,

Mulți voinici am mai văzut,
Dar nu ți-l-am cunoscut.
— Fața-i albă ca și crinul,
Ochi albaștri ca seninul.

D'aia când l-a văzut, cine poate spune bucuria ei? Da veselia ce-l cuprinse pe voinic! li născuse mândra doi dolofani de copii, mai frumoși decât soarele!

De tras tot a tras el, nu-i vorbă, o toană de plâns, că—uitasem să spun—murise împăratul cel bătrân, de atâtea supărări, săracul... Iar împărăteasa rămăsese, să poarte și d'aci înainte pismă pe bieții tineri.

Ce eră să mai facă acum voinicul? Să stea cu mâinile'n sân? A lăsat sânge celor doi copii... și cu sângele lor a stropit pe cel împietrit dela fereastră... Și atunci, ce să vezi dumneata? Odată a înviat Tuliman și a'nceput să se frece la ochi. Eră acum mai frumos și cu mult mai voinic.

— Hi, frate, da mult mai dormii!

— Ai fi mai dormit tu mult și bine, frate, dacă n'aș fi mai fost și eu pe aici!

Și s'au îmbrățișat feciorul de împărat cu Tuliman și au plâns și au răs de bucurie, și au petrecut trei zile.

Apoi după povața Maicei Domnului, au pus mâna amândoi pe împărăteasa cea bătrână, de au legat-o de coadele a doi cai cari au plecat cu ea în lume.

— Mamă mi-e și milă mi-e! Dar cu farmecele ei, se duce de răpă împărăția... și apoi... mai mare e sfatul Maicei Domnului!

S'a urcat apoi pe tronul lui taică-său, și să vezi traiu, nenisorule! Că Tuliman îi eră sfătuitor și la bine și la rău,—el ăl dintâiu sfetnic al Măriei Sale.

Și pe urmă?

Pe urmă... o nuntă împărătească, să nu se mai dovedească, orice om să pomenească!

Iar eu încălicai p'un fus,

Să trăească cine a spus!

Auzită în copilărie dela vecinul nostru, moș Gheorghe al Badii din Sgripcești, com. Beleți-Negrești (Muscel), iar acum în urmă dela săteanul mecanic Andrei Popescu, de fel din Ialomița, și publicată pentru întâia oară în revista de literatură și artă populară *Ion Creangă* din Bârlad, No. 9, 10 și 11 din 1911. O asemănare la început cu «Făt-frumos și Zâna Catalina» de T. Pamfile, în rev. *Ion Creangă*, an. I.

17. Păcatele noastre.

Mergeau odată la drum, cale lungă, doi oameni : un negustor și cu sluga lui.

Când ajung aproape de orașelul în care locuia domnul țerii, mare zarvă văd împrejurul palatului domnesc.

— Ce e, oameni buni, ce s'a întâmplat? întreabă negustorul.

— Ce să se întâmple? Ne-a murit cârmuitorul țerii și acum alegem altul.

— Cum l-alegeți ?

— Iacă, zice unul din mulțime, — vezi *pasărea cea măiastră*? Se dă drumul pasării să zboare peste norodul adunat, și domn ne va fi acela, pe al cărui cap s'o lăsă pasărea. Ați înțeles?

— Înțeles, zic cei doi (negustorul și cu sluga); văd și ei pasărea și încep să se tăinească :

— Unde dă Dumnezeu să se așeze pasărea pe capul meu ! zice negustorul. — Ce mai bunătați aș face !

— Ba de s'ar pune pe al meu să ajung domn, cum aș tăia și aș spânzură ! zice sluga.

Au mai vorbit ei, ba de una, ba de alta, și așteptau să vadă minunea.

Trebue să spun însă că, înainte de a le muri domnul, supușii țerii se făcuseră foarte răi : se lăcomiau la avere străină, răpiau cu sila ori pe furiș tot ce le cădea în mână și se țineau numai de blestemății : erau leneși, bețivi, risipitori, mincinoși, dușmănoși, ne iubitori de biserică, fudui până la sărăcie — de umblau soții și părinții desbrăcați și cu opincile tăriș, ca să îndestuleze gătelele fără rost, sălbile și zorzoanele fetelor, nevestelor și flăcăilor lor, — ne iubitori de lumină și de cuvânt bun și ne iubitori de oștire, de care fugiau ca Ucigă-l toaca de tămâie. Tinerii, în loc să se strângă la cei mai luminați, spre a culege pilde și învățăături, și în loc să muncească ori să ce-tească cărți folositoare, umblau ca haimanalele nopți întregi după stricăciuni, s'apucaseră de tutun, de joc de cărți, de cuvinte murdare și scârnăvii, și nici nu mai știau de Dumnezeu și de biserică.

În toate părțile țerii nu se mai opriau ticăloșiile, certurile, bătăile și omorurile, așa că oamenii aceștia amărîseră destul vieța aceluia care, după ce-i cârmuise vreme lungă, părăsise astă lume păcătoasă.

Acù să nu uităm vorba : Pe când negustorul și cu sluga așteptau să vadă minunea, iată că din foisorul palatului se dă drumul

pasării măiestre. O văd că se învârtește de trei ori peste mulțimea de popor adunat, și ce să vedeți dumneavoastră? *Se lasă pe capul slugii negustorului.*

Incep ai bcieri să țipe:—Nu se poate una ca asta! Pasărea pe semne a greșit. Să-i mai dăm odată drumul!

— Să-i mai dăm.

— Să-i mai dăm.

Ii dau, dar tot pe capul slugii se lasă și acum.

— Mă, mă! Mare minune! Să-i dăm și a treia oară.

Ii dau, dar tot așa.

Atunci, dacă văd boierii și Mitropolitul că ăsta li-i rânduit ca domn, se duc cu toții la slugă, îl ieau cu mare alaiu și-l pun în scaun.

Ei, acum e acum! Cum se vede sluga domn, socoțiți că face niscai bunătați? Aș! Se ține de vorbă și începe să taie și să spânzure: pe lacomi, pe hoți, pe lenesi și bețivi, pe risipitori și mincinoși, pe necredincioșii cari fug de biserică, pe toți stricații și haimanalele, pe toți, pe toți... pe rudă, pe sămânță. Țipă puiul din maică!

Ba de multe ori, în furia domnului celui nou, pieriau pe lângă cei răi și din cei buni, de eră o groază și o prăpădenie, cum nu se mai văzuse. În doi ani de zile se înjumătățiseră poporeni, boierii și fețele bisericești.

Dacă îndrăzniă cineva să se jelue domnului celui nou, tot mai grozavă îi eră pedeapsa.

— Ce să ne facem? Ce să ne facem? se tainiau între ei cei scăpați până atunci de urgia domnească.

— Stai, mă, zice unul,—am aflat că negustorul la care a fost slugă domnul, înainte de a se fi suit în scaun, trăește în cutare loc. Să mergem să-l rugăm: poate se roagă și el de domn și-i îmblânzește inima.

— Să mergem

Se duc la negustor, și ăla, suflet bun, îi ascultă. Nu-i vorbă, frică i-eră că o păți ca ceilalți, dar și-a luat inima în dinți.

Domnul, când l-a văzut, mai mare bucuria:

— Hii, dragă stăpâne, de când nu te-am văzut! Ce mai faci și pe unde ai mai fost?

— Fac bine. Am trăit în cutare sat, dar m'am îngrozit și mă îngrozesc de faptele Măriei Tale. Pentru asta, rugat de popor, am venit să-ți zic: N'ai de gând să te oprești din tăiat și spânzurat?

— O, dragă stăpâne, zice Domnul, — ți-aduci aminte vorbele pe cari le-am zis eu când am văzut pasărea măiastră sburând pe sus?

— Mi le-aduc.

— Dar cuvintele pe cari le-ai grăit dumneata le știi?

— Le știu.

— Păi, dacă-i așa de ce nu s'a lăsat pasărea pe capul dumitale, care ai zis că ai să faci bunătați, și de ce s'a lăsat pe capul meu, când am spus dinainte că am să taiu și să spânzur? Vezi? Pentru păcatele oamenilor m'a trimis Dumnezeu, să-i pedepsesc.

Când aude așa bietul negustor, nu mai zice nimic; se pune pe gânduri, începe se ofteze și lacrimi mari îi picură din obraji.

— Așa e, zice el încet, — păcatele oamenilor. *Pentru păcatele noastre* Dumnezeu și-a întors fața dela noi; *pentru păcatele noastre vin pe lume toate relele!*

Pe urmă mai grăește:

— Dar ce e de făcut, Mărite Doamne? Ce să spun eu celor cari m'au trimis?

— Ce să le spui? Să le spui să nu mă mai roage pe mine. Să roage mai bine pe Dumnezeu, să împlânzească inima mea. Să le mai spui însă, că *rugăciunea în nimic nu le-o fi de ajutor, dacă nu s'or și lăsă de păcate.*

Povestită de Preotul Dimitrie Ioan, de 47 ani, din Furești-Dobrești, (Muscel) și publicată pentru întâia oară în rev. «Prietenul nostru», an. I, No. 5, pag. 65.

Pasărea măiastră e odorul după care sunt trimiși feciorii de împărați și tot ea e aceea, care arată pe omul menit să fie împărat.

18. Beția.

Apoi eră odată un călugăr care, dorind să se facă sfânt, fugise de lume și de plăcerile ei și, departe în pustie, își ducea viața numai postind și rugându-se lui Dumnezeu. Se hrăniă doar cu ierburi și cu rădăcini de buruieni și locuia într'o peșteră...

Și a dus-o așa călugărul nostru, a dus-o... hei! Vreme lungă! Se nevoia, bietul, numai spre fapta bună, postia și veșnic se frământă cu gândul:

— Ce să fac oare, și ce să dreg, ca să fiu cât mai mult plăcut lui Dumnezeu.

Dar uite că, dela o vreme, numai poate să fie liniștit ca alte

dăți: vedenii cumplite îi turbură somnul și chipuri cu înfățișare urită nu-i dau pace cât îi noptica de mare și nici ziua nu-l lăsau să-și facă în voie rugăciunile.

Bietul călugăr — biet să fie de păcate — se tot miră: «ce să fie astea?» și se rugă sărmanul... doar, doar s'or depărtă duhurile rele...

Dar unde eră pomana aia? Vedeniile schimonosite tot mai mult îi amărau vieța.

Azi, așa, mâine așa, până ce, într'o noapte, i se arată diavolul în chip de om și-i spune:

— Hei, hei, călugăre, măi! Degeaba îți bați capul să scapi de vedeniile urite cari-ți turbură somnul și vieța... că nu e chip să fii lăsat în pace, până ce nu-mi-i ascultă povața.

— Ce să fac? Spune-mi! îi strigă călugărul nerăbdător.

— Ia, să faci unul din lucrurile ce ți-oiu spune și-i scăpă cu față curată.

— Cari sunt acele lucruri?

— Iată-le, zice Sarsailă: Ori să omori un cap de om, ori să păcătuiești cu o femeie, ori să te îmbeți odată: Ai înțeles?

— Înțeles.

Iar încornoratul, după ce spune vorbele, pierde p'aci încolo — ducă-se pe pustii!

Când se deșteaptă călugărul, în loc să se ferească de ispita Satanei, începe să se gândească:

— Mă, ce e de făcut? Să omor eu un cap de om? Ferit-a sfântul! Mă îngHITE de veci focul gheenei!

Să păcătuiesc cu o femeie? Nici asta n'oiu face-o?

Da să mă'mbăt odată? A... asta mai merge. Mă duc la cârciuma satului vecin cu pustia, mă îmbăt, viu acasă, mă culc, dorm; dimineața mă scol și sunt iarăș om în toată firea.

Și zicând așa, pornește prin pădure la cârciuma satului din apropiere.

Pe drum, uite că-i iese înainte o femeie gătită și sulemenită nevoie mare... Și drăcoica îi tot făcea semne să vie la ea.

Călugărul însă a început să scuipe, să se închine și să ocolească pe departe... pe departe, și tot ținând capul în pământ, a ajuns la cârciumă.

Acolo lumea, ca lumea... Incepe să se uite mirată:

— Ce caută cuviosul în cârciumă ?

Dar el, nici una, nici două, poruncește să-i aducă de băutură. Bea o ocă, bea două, bea nouă, că de :

Gura omului e iad :

Cât să-i dai, tot zice : « ad ! »...

până se cherchelește bine. Pe urmă, țin'te pânză : pune lăutari să-i cânte și începe să joace ; ba începe să înjure de : Cruci, Paști, Dumnezei, grijanii... mă rog, se cutremură carnea pe cei cari-l ascultau...

Când se mai desmorțește puțin, pleacă la locul lui pe două cărări. În pădure, uite că-i iese înaintea femeia aceea. Atunci călugărul, ce credeți că a făcut ? A mai ocolit-o ca întâia oară ? Nu ! Nu s'a mai închinat, n'a mai scuipat, nu s'a mai uitat în pământ... ci, amețit de băutură cum eră, s'a dus drept la ea de și-a făcut poftetele, săvârșind păcatul curviei.

Pe urmă, alta și mai boacană : Se întâmplă că trece pe acolo un biet de creștin.

— Vai de mine ! M'a văzut, zice călugărul. — Ce să fac, să nu mi se afle fapta ? Hai să-l omor !

Și pune mâna pe bietul om, care nu-i făcuse nimic și-l strânge de gât. După ce-l mătrășește, îl acopere cu frunze și se gătește să se ducă iar, să-și facă rugăciunile.

Dar atunci, ce să vezi ? Ca din pământ, ies patru paznici ai legii, înarmați până 'n dinți, pun mâna pe ucigaș, îl leagă cobză și-l duc la pușcărie, să-și facă osânda, că omorise cap de om.

Sărmanul călugăr ! Până nu luase 'n gură otrava băuturii, eră cel mai plăcut lui Dumnezeu. Cum s'a îmbătat însă, a făptuit toate păcatele : a batjocorit lucrurile sfinte, a curvit și a făcut și moarte de om, sfârșindu-și vieața în pușcărie și agonisindu-și loc în iadul cel mai cumplit, în loc de împărăția cerurilor. Ba a dat și pildă rea în fața celor cari l-au văzut, că-și ziceau oamenii : « Dacă unul care e în totdeauna cu cărțile sfinte în mână, face lucruri d'astea, păi noi să fim mai breji decât el ? »

Povestită da răp. Marin Coțandă din Priboieni. Publicată pentru întâia oară în ale mele « Cuvântări pentur popor », pag. 125, iar a dcua oară în « Prietenul nostru », an. I, No. 2, pag. 35.

19. Moartea.

Eră un om sărac, sărac și aveà o spuză de copii. Incotrò apucà, tot de sărăcie aveà parte. De aceea, ce se gândește într'o zi ?

— Măi, se vede treaba că numai *nașul* copiilor mi-a adus nenoroc la casă. Ia să-l mai schimb, să caut altul.

Și după ce zice astea, nu trece mult și nevasta îi mai naște un copil. Pleacă deci săracul să-și facă cumătru nou¹⁾.

Merge și merge la drum cu pruncul în brațe : prin sate, prin orașe, pe dealuri și pe văi, căutând doar o întâlni pentru fiul său un naș mai de Doamne-ajută. Cu cine se întâlniă însă, tot nu se împogodiă.

După vreo trei zile, se întâlnește cu o femeie.

— Bună ziua.

¹⁾ Pe lângă obiceiul de-acî, cu schimbatul nașului, mai sunt și altele :

Când e să se boteze copilul unui om căruia nu i-au trăit copiii, moașa se duce cu el la biserică, și, de dimineață, pune copilul jos la tinda bisericii, — se zice atunci «că-l lapădă»; iar moașa se dă deoparte. Cine aude copilul țipând și vine la el întâiu, ori se întâmplă de vine atunci la biserică, îl iea de-l botează, și cu nașul acesta trăesc copiii.

Alt obicei: Atunci când naște, îl cântărește pe copil înainte de a suge, și duc lumânări și untdelemn la biserică, în atâta greutate, cât a cântărit copilul — le duce odată cu noul născut. Apoi lasă copilul acolo în tindă.

Cine-l găsește, zice «bodaproste» pe el, că zice: «mi l-a dat de pomană», și apoi îl botează. După botez, îl dă tot părinților lui să-l crească; dar ei, neavând parte de copii, zic de câte ori sunt întrebați: — Al cui e? — Al cutăruia, adică al celui care a zis «bodaproste» pe el.

În *Șezătoarea*, An. IV, No. 4, d-l M. Lupescu arată unele obiceiuri cari pe scurt sunt: unii pun între icoane pe Sf. Stelian, care are'n samă creșterea copiilor. Apoi babe, vrăji, descânțece, sărindare, buruieni, ș. a.. ori îi vând pe cei născuți: aceia cărora nu le trăesc celora caror le trăesc copiii, așa:

Intr'o Joi, zi de târg, femeia căreia-i trăesc, după ce s'a înțeles cu aceea căreia nu-i trăesc, vine acasă la omul căruia nu-i trăesc. Acolo femeia care vinde copilul, scoate ori deschide fereastra dela odaia unde se află, și stă cu el în brațe. Cumpărătoarea, o femeie 'n vârstă, zice către cea cu copil:

— Ce ai de vânzare, nevastă ?

— Un băiat (ori fată).

— Și-l vinzi ?

— Da de ce nu ?

— Ce ai să faci cu banii ?

— Am să cumpăr cu ei tămâie și smirnă, să dau întru pomenirea lui Sf. Stelian.

— Cât cei ?

— Nu ți-oiu cere mult; ia două parale!

— Nu-ți dau atâta, că-i prea scump și nu face.

— Mulțumim, omule. Ce cauți ?
 — Caut pe cinevă, să-l pun naș la copilu ăsta.

— Pune-mă pe mine.

— Păi cine ești ?

— Cum, nu mă cunoști? Sunt dreptatea.

— Așă ? Nu te pui, dreptate, că nu ești dreaptă cu toți.

O lasă și merge mai departe. După alte trei zile, se întâlnește cu altă femeie.

— Pune-mă pe mine, omule, nașă ; să ți-l botez și să ne cumetrim.

— Dumneata cine ești ?

— Moartea.

— Bine dar. Pe dumneata te pui, că ești dreaptă. Iei d'arândul ; și pe bogat și pe sărac, și pe bătrân și pe tânăr, și pe împărat și pe cioban.

Și a botezat moartea copilul săracului, de au făcut apoi cumetrie și zeafet mare.

— Acù, fiindcă ești sărac lipit, zice într'o zi moartea, către cumătru-său, — să-ți dau un dar în lume, să te îmbogățești.

— Ce dar ?

— Ia, să te faci doftor ; să vindeci lumea...

— Cum așă ? Că eu nici nu știu carte.

— Nu face nimic. Îți dau eu sticla asta. La care bolnav m'ăi vedeà la cap, uitându-te prin sticlă, să-i spui că moare : la care nu m'ăi vedeà, ori m'ăi vedeà la picioare, să-i dai doftorii din sticlă, că se îndreptează.

A luat săracul sticla, și a făcut după cum l-a povățuit cumătră-sa.

La început mergeà pe drum și strigà : « doftor bun, doftor bun ! ». Oamenii cu pășuri — că cine n'are ? — îl chemau în casă și, așă, a vindecat săracul lume multă.

Pe urmă s'a dus vestea despre meșteșugul lui, ba s'a făcut și bogat, de n'aveà pereche.

— Ba face, dragă, că puiul ce-ți vând, îi bun și frumos.

— Eu îți dau o pară ; de-ți place prețu ista, bine de bine, iar de nu, rămâi cu bine.

— De ce nu dai cât cer eu ? Ți-l dau cu albie, cu pelinci, cu tot ce-i trebuie, numai să-ți trăească și să ai parte de el, că la mine nu-i merge bine !

— Dacă mi-l dai așă, îl ieu ; uite două parale, adă-l încoà !

Și-l iea pe fereastră cumpărătoarea, în brațe, îl învelește în pelinci, se face că pleacă, dà banii și în urmă vine cu el în casă ; îl înfașă ea, îl adoarme și pe urmă fac aldămașul, cu rachiu fiert.

Cu banii pe cari muma-i iea pe copil, cumpără tămâie și o dà la biserică.

Când mai îmbătrâni o leacă, mai veni moartea pe la cumătru-său și după ce ospătară împreună, apucară amândoi cumetrii să se plimbe o leacă pe o vale în jos.

Acolo omul vede niște lumânări aprinse, într'o poieniță; unele mai mari, altele mai mici.

— Ce e acolo, nașă?

— Zilele oamenilor. Care are lumânarea mai mare, trăește mai mult.

— Așă? Mare minune!

În mijloc, eră o lumânare mai mare, răsărită din celelalte.

— Lumânarea din mijloc a cui e, nașă?

— A finului: copilul tău pe care l-am botezat eu.

— Dar aia care abiă licărește, muculelețul ăla pe sfârșite, al cui e?

— A ta. Dă fuga acasă, cumetre: primenește-te, împărtășește-te, că azi îți ieau vieța.

— A! Nașă! Păcat!, zise speriat omul, și începând a plânge.

— Fie-ți milă; mai lungeste-mi vieța. Mai rupe dela copil.

— Nu se poate, fine. Nu m'ai ales tu a mai dreaptă?

Și abiă l-a așteptat de s'a dichisit omul, și cumătra moarte nu i-a mai căutat. I-a luat vieța chiar în ziua aceea.

Povestită tot de Marin Coțandă și publicată pentru întâia oară în «Prietenul nostru», No. 12 și 13, pag. 212, an. I. Această poveste are o mulțime de variante: În «Cum lucrează moartea» (Ion Creangă, rev., an. III, No. 8, de P. Daniilescu), Moartea se așezase ca să se odihnească sus în coastă, deasupra unei fântâni. Un Român veni, bău apă, începù să se șteargă pe ochi și, când o zări acolo deasupra capului, o rupse la fugă, uitând și căciula acolo. Moartea l-a lăsat, dar el, fugind, a întâlnit doi oameni hoți, voinici, cu puștile la spina și armați până 'n dinți cu pistoale și cuțite. Le spune.

— Hai, bre, de ne-o arată și nouă, ziseră hoții.

— Nici mort nu mă mai întorc acolo, le răspunse Românul și o croi la fugă.

— Hai, mă, acolo. Ce? Moartea nu se vede.

S'au dus și au găsit căciula Românului. Moartea i-a văzut și și-a pus coasa la 'ndemână, ascunzând-o 'n niște mărăcini. Pe patul ei răsăriră niște bani turcești; ba și prin mărăcini erau bani risipiți cari sclipiau, de-ți luau ochii.

— Iată, mă! Norocul nostru, ziseră ei și începură să strângă banii, făcură un purcoiu și-l împărțiră 'n două, măsurând cu căciula Românului. Pe urmă se hotărîră să bea ceva, și hoțul cel mare trimese pe cel mic să iea dela cârciuma vecină două sticle de basamac, și să mai puie și spirt în clondir.

Celălalt a plecat, dar pe drum își făcă planul: cum să iea și

banii celuiilalt? S'a dus la cârciumă și a cerut rachiu tare și șoricie, pe care a pus-o în sticla tovarășului.

Hoțul rămas își pusese 'n gând și el să omoare pe cel trimes la cârciumă, cu un glonte, pe care să i-l arunce în cap, când o veni la deal.

Și așa a făcut. A împușcat pe hoțul care venia dela cârciumă și pe urmă s'a repezit la el ca să-i iea banii și să-i bea rachiul. Dar a nemerit din sticla otrăvită, și a murit, ca și tovarășul lui.

Pe urmă moartea care chiar ea se prefăcuse în bani, se făcù singură la loc; din bani își făcù iar trup de oase, cum erà la început: cu cap, cu picioare și cu mâini. Luă sticiile cu rachiu tare, le vărsă peste trupurile hoților și, luându-și apoi coasa, plecà mai departe. O asemănare și «Banu-i ochiul dracului» de T. Balășel în «Sf. Duminică».

În povestea *De când nu s'a mai văzut moartea?* («Ion Creangă», an. 3, No. 5, G. V. Șușneà) se spune de un mocan, care s'a dus cu oile după păscut, iar el s'a tolănit p'o coastă, și-a dat căciula pe ceafă și a început cu fluerul lui de trestie o doină frumoasă. Acui erà timpul: grijă de nevastă și de copii n'avea; de voinic, cât un urs, oile frumoase.

— Ei, unde-i moartea acum, să se lupte cu mine? zise el.

— Iacătă-mă-s, zice moartea, înfățișându-se deodată înainte-i și «hai mai repejor!»

El a îmmărmurit și a început să dârdăie de frică; dar totuș a încercat s'o mai ție de vorbă.

Când moartea scoate sabia, mocanul înlemnì, dar îi fulgeră o șiretenie prin minte:

— Bună sabie. Taie? Dă-o s'o văd și eu, să-mi mai aduc aminte de când făceam meliție.

Moartea (în chip de babă) i-o dete. El o mai ascuți, o puse în traistă și începù să cânte înainte.

Când băgă de samă hârca, răcnì, de se cutremură pământul; apoi începù să zupăe pe lângă cioban și să ceară sabia, că fără ea n'avea nici o putere.

Ciobanul nu vrea, și ea se duce de spune lui Dumnezeu, care trimese pe Arhanghelul Mihail, să-i aducă pe mocan. L-a adus, și atunci Dumnezeu a poruncit Arhanghelului să sboare creierii ciobanului.

— N'am vrut să fac nici un rău Sfinției Voastre, zise mocanul, — ci, Doamne, tot stând colo cu oile și gândindu-mă, am văzut că moartea prea se întrece cu șaga. Umblă pe drumul mare cu sabia scoasă afară, de o văd toți oamenii, de stau sârmanii totdeauna cu frica 'n sân, «că iacă, cine știe s'o abate la mine», altul: «ba la mine, ba la mine»; ba încă s'o vezi, când se face horă de Paști și de Crăciun, și când flăcăii și fetele joacă, dă, ca la o zi de veselie, hai, *popuc* și moartea cu sabia scoasă, se amestecă printre oameni, printre flăcăi, și te miri cum îi zice cinevã cevã, că i-o re-

tezat capul; dă, Doamne, dreptate-i asta?... Ar fi nemerit ca moartea să fie nevăzută și să nu deie 'n oameni cu sabia, tăindu-le gâtul, de face atâtea vărsări de sânge.

Dumnezeu i-a dat dreptate și a poruncit să-i facă babei o săbiuță mititică și baba nici să se zărească. Când i-o fi dat omului să moară, ea să se vâre încetișor 'ntr'însul și să-l taie cu săbiuța pe din lăuntru. Și de atunci, nu se mai vede; cu săbiuța ei mică de tot te taie pe din lăuntru și tu nici gândești, poate, de moarte.

În altă poveste «Moartea» (Ion On. Zugravu în rev. «Ion Creangă», an. III, No, 10), un om sgârcit, venindu-i moartea la căpătâiu, se rugă să-l mai lase trei ani: să se grijască, să-și dea de pomană și să-și facă vreo fântână. Moartea s'a îndurat și l-a lăsat; dar el, cum s'a însănătoșit, nu s'a ținut de vorbă, ci a pus să-i facă o casă de piatră, ușă de piatră, geamuri de *crystalin*, apoi a băgat mâncări și băuturi de toată mâna, și când s'a apropiat sorocul, s'a băgat acolo, fără grijă. Dar tot a intrat moartea cu coasa de-a spinare.

— Ți-ai dat de pomană? Te-ai grijit? Ți-ai făcut fântâna?

— Nu.

— Hai, să-ți dai samă înaintea lui Dumnezeu!

Și a doua zi, l-au găsit pe boier țăpăn, cu țigara'n gură, pe scaun în casa lui de piatră.

În altă poveste «Ciobanul, holera, ciuma și moartea», de d-l Mihai Lupescu în *Șezătoarea*, An. IV, No. 3 — și cam la fel în Anton Pann: Pe vremea când umblă holera, ciuma și moartea, s'au întâlnit câte trele într'un țințir și s'au luat la prinsoare, că ciobanul din marginea satului, cu oi mândre și miei grași, gras și voinic și el cât un brad, are să le dea câte un miel de pomană.

S'a dus înfăiu holera ca babă, i-a cerut și l-a amenințat, că de nu-i dă, îl omoară.

— Nu mă tem de holeră, c'am să mănuanc usturoiu și bucate pipărate!

Holera a plecat și s'a dus de a spus pățania surorilor ei.

Se duce ciuma și-i cere și îl sperie.

— De ciumă nu-mi pasă, nici atât cât de holeră; am să dau foc la toate gunoaiele, am să șed în fum, și las de mi-i putea face ceva!

Ciuma s'a dus la moarte de i-a spus pățania, și numai decât se înfățișază înaintea ciobanului care ospătă, o dihanie, numai oase și cu o coasă'n mâna.

— Eu îs moartea; am venit la tine, să-ți cer un miel gras și, de nu mi-l dai, pregătește-te să vii după mine.

— Ți-l dau, ți-l dau cu toată inima, și merg și cu D-ta, să ți-l duc acasă.

Iea ciobanul mielul și se duce la casa morții, care eră foarte mare și cu o mulțime de cuie, în cari erau atârinate în fiecare câte-un ghem: unele mari, altele mijlocii și altele mici de tot.

— Acestea, zice moartea, când o întrebă ciobanul,—sunt ghelele cu firul vieții fiecărui om; când se mântue firul, traiul omului e sfârșit, și eu mă duc de-i ieau sufletul.

— Și care-i ghemul vieții mele ?

— Aista, și-i arată un ghem foarte mare.

Atunci ciobanul și-a luat mieul în brațe și a spus:

— Dacă mai am zile de trăit, lasă mielul la mine, că am femeie și copii, și le trebuie de mâncare.

Și așa le-a păcălit ciobanul pe câte trele.

Sunt tare multe poveștile și credințele despre moarte, că tare-i fioroasă. Dar omul de câte ori i se pare greu de trăit, se roagă de moarte să-l iea; de-ar veni însă moartea acolo lângă el, nu se îndură să părăsească lumea asta.

Celor cari veșnic își chiamă moartea, ca să fie încredințați că n'o să le placă, li se spune următoarea povestire: Eră pe-aici o mătușă bătrână-bătrână de nouăzeci și nouă de ani, și avea doi feciori: Luca și Ispas. Mătușa, încârligată și abia ducându-și trupul, de mulțimea anilor și-a nevoilor, se tot rugă lui Dumnezeu: «Doamne! Mi-o fi destul. De ce nu mai vine moartea aceea să mă iea?» — Ori: «Oh, moarte, unde ești de zăbovești atâtă, de nu vii să-mi scurtezi ale zile?»

Cei doi feciori, tot auzind-o, aduc într'o zi, acolo pe coș, unde sta baba de se prăjiă la foc, o dihanie urită (bufniță, ori ciuhurez ce-o fi fost), și care se uită așa sperios la biata babă.

— U! mamă! Ce e aia de se uită așa la mine? zise baba, speriată și fugind încolo dela foc.

— Ce să fie, mamă? E moartea. N'ai chemat-o d-ta d'atătea ori? Iacă, acum a venit și vrea să te gătești și să te duci după ea!

Când a auzit așa, a început baba să tremure, să plângă și să se roage:

— Moarte, moarte! Mă rog, lasă-mă. Nu mă luă pe mine, că sunt o nevoiașă: iea pe Luca, că-i crapă buca; ori pe Ispas, că e mai gras!

20. Maica Domnului și Trifon.

Când a ieșit la biserică ¹⁾ Maica Domnului, după șase săptămâni dela nașterea Mântuitorului, Trifon ăsta bătea șiță pe o casă. Vă-

¹⁾ Ieșirea la biserică, pe aici, se face astfel:

Mama vine cu copilul în brațe și cu moașa, de-i face preotul molifta. La orice slujbă, îngenuche și moașa cu mama. Pe urmă preotul iea copilul în brațe de-l dă pe la icoane; îl cuminecă și-l pune la preastol jos pe copil și apoi moașa face trei mătâanii și-l iea. Pe urmă pleacă toți și merg de cinstesc pe moașă.

Cât timp femeia e lăuză, nu se duce să aducă apă dela puț și nici nu

zând pe fecioara cu un prunc în brațe, n'are de lucru? Incepe să se mire: cum se poate ca ea, nemăritată, să aibă copil?

— Mă, mă, mă! Te duci la biserică, Mario, că ai făcut ispravă!

Și cu fel de fel de vorbe batjocoritoare a petrecut-o omul ăsta pe Fecioara, în drumul ei spre casa Domnului.

Maica Precista nu mai putea de rușine, auzindu-i vorbele; dar știindu-se curată și cu totul nevinovată tăcea și-și vedea de cald. Nu-i vorbă, se supăraseră ea foc și-și pusese în gând să-l pedepsească pentru obrăznicia lui.

Și n'a întârziat pedeapsa.

Aproape de biserică, Fecioara zărește pe *Trifonița*, nevasta lui Trifon. Fusese în sat după d'ale gurii și acuma se ducea de unde venise.

— Trifonițo, îi zice Precista când o vede, — du-te iute acasă, că Trifon al tău și-a tăiat nasul.

— Vai de mine, strigă femeia și numa într'o fugă și-un plânset se duce acasă.

Acolo însă, mirarea ei: bărbatu-său n'avea nimic. Nasul, tot ca înainte.

— Trifoane, îi zise ea, — îmi spuse *Maria lui Ioachim* că ți-ai tăiat nasul. Ce vorbă fu asta?

— Ei, aș! grăi Trifon, — uite, nasul meu e întreg.

Și când zice «uite», și dă peste el cu degetul, ca să încredințeze pe nevastă-sa că așa este.

Când colò, ce să-ți vază ochii? Cum a dat cu degetul, și-a retezat Trifon nasul și a început să sară în sus de durere; iar sângele să curgă gărlă.

Plângi, vaită-te Trifoane, vaită-te Trifonițo; cearcă să-l pue la loc... de surda!

I-a căzut nasul? Căzut a fost și fără nas a rămas Trifon d'atunci.

Și d'aia se ține Sfântul Trifon, pentru minunea ce i s'a întâmplat

trece vr'o apă; iar după ce iese dela biserică, lasă copilul în casă și se duce la apă. Iea cârpa pe care a înfășat copilul întâi oară și mergând la apă, o pune jos odată, la un anumit loc și stă pe ea și zice în gând: «odată». Apoi o mai pune în două trei locuri jos, până la apă și stă pe ea, de atâtea ori câți ani vrea să fie între nașterea de atunci și cea care o să mai vie în anii viitori.

în ziua de 1 Făurar, când și-a slujit chipul, fiind pedepsit de Maica Domnului.

Povestită de d-na Luța Ghiță N. Badea, din Priboeni, și publicată mai restrâns în «Sărbătorile poporului», pag. 23. Variantă în rev. «Ion Creangă», an. III, No. 3. Aci se spune că Sf. Trifon eră fratele Maicei Domnului. El puneă la îndoeală cinstea Precistei, necrezând că ar fi născut pe pruncul Isus, în binecuvântarea lui Dumnezeu, și n'aveă ochi s'o vază.

Intr'o zi când Trifon se află cu oamenii la tăiat vie, oamenii văd o femeie tânără și frumoasă cu prunc în brațe, fără s'o cunoască, și întrebară: — Cine e ?

— Cine să fie ? zise Trifon, care o cunoscū. — Ia, cățeaua ceea a noastră. Fecioara, care se ducea să-și facă moliftă de 40 zile și să-l închine pe prunc în biserică, când auzi cuvintele dușmănoase ale frate-său, se întoarse din cale înapoi și zise: — Fie ziua ta azi, c'a mea a fi mâini, și pleacă înapoi. Acasă a spus mamei sale: — Mamă, iea o mână de sare și o cârpa de in și fugi la vale, că fratele meu și-a tăiat nasul.

Se duce mamă-sa, dar găsește pe Trifon cu nasul bun. Ii spune de ce a venit speriată.

— Hm!... Cum să-l taiu ? Căci așa (ridicând cosorul cu încovoe-tura 'n sus), nu l-am putut tăia; doar ia așa... Și lăsând cosorul peste nas cu ascuțitul, făcū, harșta!... iar nasul îi pică la pământ.

Atunci mamă-sa îl luă, trânti mână de sare peste tăietură și punând nasul la loc, îl leagă cu cârpa de in.

Trifon văzū în aceasta un semn dumnezeesc și începū a se încredința de sfințenia și de binecuvântarea dumnezească a rodului pântecelui surorii sale.

A se vedeă în această privință și «Sărbătorile la Români» de Sim. Fl. Marian.

În susul județului, este credința că în ziua de *Trifonul viermilor și al lăcustelor*, cine e cărturar bun, vede scris pe aripa lăcustelor numele lui St. Trifon.

21. Pescăruș împăratul.

Apoi eră odată un uncheaș care, din mica copilărie, învățase meșteșugul pescăriei. Și, pescuind el azi aici, mâine colo, poimâine dincolo, uite că dela o vreme, se aciolase ca pescar la curtea unui împărat mare și vestit. Că o fi făcut ori nu mare ispravă împăratului, nu știu; știu atâta că omul eră și la curtea Măriei Sale tot sărac, așa cum eră învățat de mic, că nu vrea pârdaľnica de sărăcie să se despartă așa ușor de aceia la cari s'a încuibat, vorba veche:

— Sărăcie, ce-ai cu mine ?

— M'am avut cu tată-tău bine

Și nu mă'ndur nici de tine.

Și mai știi că dela o vreme își legase capul ¹⁾ cu o creștină, ca să nu mai zică omul mereu mereu numai «vai de mine», ci să zică «vai de noi!»

Acù împăratul acela nu făcuse copii până la vremea bătrâneței și tocmai când socotia că i-a trecut făina prin traistă și că i s'a apropiat funia de steajăr, ce să-i vază ochii? Uite că împărăteasa îi naște o fată tare frumoasă.

Bucuria împăratului! A trimes ștafete în toate părțile: la crai, la împărați, la ghinărari, la toți, la toți... să vie oamenii la chef, că aveà de gând să dea o masă, să se ducă pomina.

După ce mai pune la cale și alte treburi, chiamă înainte-i pe bietul pescar.

— Măi băiete, acù să te pornești și să-mi aduci la masă pește cu solzul de aur.

— Păi de unde să ieau eu, Măria Ta, pește d'asta?

— De unde-i ști. Vreau să se ducă pomina de masa și de petrecerea ce-oiu face-o. Înțelesu-m'ai.

— Înțeles; da dacă n'oiu găsi?

— Incă mă măi întrebi, ticălosule? Iacă, atunci unde-ți stă capul, ți-or sta și picioarele.

Bietul pescar! Ii jucau ochii 'n lacrimi, dar n'a mai scos o vorbă. Știa el că împăratul este din ăia, cărora să le *sai urma 'n ciomag* și că zadarnic s'ar mai rugà de o inimă așa împietrită.

Ce să facă? S'a dus acasă la babă, de i-a spus focul ce-l ardea pe suflët și pe urmă și-a luat ziua bună și s'a dus în lume, după ce a povățuit pe nevasta-sa, să puie gând la Dumnezeu, că el n'are să mai facă multă vreme umbră pământului.

S'a dus pescarul, s'a dus, până acolo unde ci-că «n'are mărul cocean», s'a dus până la Marea Albă și pe acolo, pe malul acelei ape, a tot rătăcit sărmanul vreme de doi ani, tot căutând și uitân-

¹⁾ Se însurase. De multe ori însurătoarea e ceva greu. S'a întâmplat odată ca unul căsătorit de curând să aibă cămașa ruptă în spinare și a pus pe un flăcău să i-o innoade.

— Innoadē-mi, mă vere, cămașa asta, a rugat pe flăcău, — că ți-oiu innondă-o și eu când te-i însură.

Nici cămașa nu li se mai ținea în spinare, de nevoi.

du-se așa, în *uibu' locului*: de unde știi, s'o milostivî și cu el Dumnezeu și i-o scoate înainte pește cu solzii de aur.

Acasă-i rămăsese baba, plângând de amarul ce li se abătuse peste cap. După ce s'a mai potolit, a luat mătura și a început să deretice pe-acolea. Când mătură, uite că găsește baba pe jos un bob de piper. Il iea și l pune pe masă, dar, minune! Bobul fuge jos. Dacă vede așa, îl iea și-l aruncă în gură.

Atunci, să te închini, neicuțule! Rămâne baba îngreunată.

— O, Doamne! zice ea, când pricepe minunea, — unde mi-o fi uncheșelul? Poate s'ar bucură și el, când ar află vestea asta.

Iar moșul habar n'avea de ce se întâmplase acasă. Tot rătăcind pe malul mării, se întâlnește cu un călugăr.

— Ce umbli pe aici?

— Uite, părinte, păcatele mele. Aprinz lumânarea mea să număr banii altuia.

Și-i spune tot, de-a-fir a păr: uite și uite și uite. S'a mai pomenit asemenea lucru?

— Ba s'a pomenit, moșule; nu mai plânge! grăește călugărul.

— Îți dau eu pește cu solzii de aur, numai să-mi dai și tu ce-ți cer.

— Ce?

— Ce ai neștiut la casa ta. Te învoești?

Se gândește moșul, se gândește: «Știu că acasă am doar baba și pisica», Apoi, tare:

— Bine, îți dau.

Fac ei legământul și apoi călugărul îi zice:

— Acù aruncă, moșule, plasa, să vezi c'o să prinzi peștele.

O aruncă și, când o trage afară, ce să-i vază ochii uncheașului? Plasa era plină ghioalcă de pești cu solzii de aur.

Bucuria lui! I-a suit într'o căruță, și-a luat ziua bună dela călugăr și s'a dus la împăratul.

Ăla, omul naibei, nicidecum nu isprăvise cheful. Avusese însă grijă să puie doi slujitori cari stau la poartă agea-agea să sboare capul pescarului când l-or vede venind.

Când l-a văzut însă împăratul că vine, nu cu un pește, ci cu un

car plin de pești cu solzii de aur, și-a potolit mânia; ba l-a încărcat și pe pescar cu daruri multe, să-și mai împace din nevoi.

Acù, dacă se duce moșu acasă, ce să-i vază ochii? Un copil, în carne și oase, începuse să umble în picioare.

— Bună ziua, babo!

— Mulțumim dumatule, uncheșel.

— Al cui e copilul ăsta?

— Al cui să fie? Al nostru; ni l-a dăruit Dumnezeu.

Și-i spune cum s'a întâmplat. «Să-l vezi ce deștept e!...»

— Da, ce? Nu-ți pare bine?

— Ba-mi pare, de ce nu? zice el cu jumătate de gură; da-l arsesse sărmanul în inimă, că-și adusese aminte de făgăduela dată călugărului! Apoi mai adaose: — E, să ne trăească, babo!

Acù trece așa vreme multă. Copilul crește, crește mereu, într'o zi ca 'n două și'n două că'n nouă. Și-i plăcea copilului, dragă Doamne, îi plăceau trei lucruri mai de seamă: cartea, scrisul și sabia.

Când copilul împlini optsprezece ani, se pomeniră bătrânii în casă cu un călugăr.

— Bună ziua, moșule!

— Sărut mâna, părinte.

Și se dau în vorbă. Da copilul cum îl vede, iese afară, trage sabia din teacă, face cu ea cerc pe pământ în jurul lui și șade să cetească.

Călugărul însă, de colo:

— Moșule, am venit să-mi ieau ce mi-ai făgăduit.

— Bine, părinte, trebuie să mă țiu de vorbă, că altfel n'am nici o putere, zice moșul plângând, și spune și babei despre legământul ce făcuse.

— Vai de mine! M'ai lăsat fără de copil, zice nevestă-sa, și dă să se împotrivescă. Dar are cui?

Călugărul nu le iea în samă vorba; iese la fecior și dă să-l mângâie; dar, vezi, nu putea să intre în cercul făcut de băiat cu sabia.

Nu putea să intre în cerc, pentru că uitasem să vă spun — călugărul acela nu era decât *Ucigă-l toaca*, în chip de călugăr.

Văzând că nu poate cu vorbă bună, odată se repede Sarsailă și aplecându-se, iea de gât pe feciorul moșului și apoi, într'o clipă, se face nevăzut, în plânsul și jalea pescarului și a babei lui.

Se duce, se duce călugărul cu *Pescăruș* — că așa-i era numele

băiatului—se duce până într'un vârf de munte. Acolo pune sarcina jos și dă să intre în vorbă cu Pescăruș, dar ăsta nici acum nu-l bagă în seamă. Iși face un cerc cu sabia, intră'n el și-și vede de carte.

Să fi văzut atunci cum icniă diavolul! S'a schimbat în chipuri fel și fel, a grăit cu el când mai dulce, când mai răstit...zadarnic. N'a scos nici un graiu din gura lui Pescăruș.

Dacă a văzut așa, l-a luat și l-a supt pe un alt munte, mult mai fioros și mai prăpăstios. Socotia că doar-doar l-o îngrozî și l-o face să grăească cu el, dar n'a fost chip, oricât s'a cercat diavolul cu vorba, oricât l-a sucit și l-a învărtit, grăindu-i și ca oamenii și ca neoamenii

Atunci, ce să vezi dumneata? Odată s'a auzit: «poc!» de s'au cutremurat toți munții, dealurile și văile. Plesnise diavolul de necaz.

Acu Pescăruș, rămas singur, a dat să plece spre casă, pe munți în jos. Erau însă așa de repezi și de fioroși, că a venit bietul de el d'a *bestegala*, tot mereu și tot mereu în jos, până ce a nimerit, spre mirarea lui, între două fiare grozave cari se băteau în capete. Și numai ce se pomenește cu una din ele că-i grăește:

— Bine ai venit, băiete! Ia fă bine de scoate sabia și ne taie capetele.

— Nu, că voi mi-ați fost norocul. De nu mă împiedicam de voi, mă prăpădiam până de vale.

— Ba taie-ne, că altminteri te mâncăm, se răstește fiara cealaltă.

Pescăruș, dacă vede că n'are încotro, scoate sabia și face: harșt! capetele fiarelor din cari în clipă se fac doi feciori voinici, cari-grăesc:

— Să trăești, băiete, că mare bine ne-ai făcut! De când suntem vrăjiți să stăm așa! Dacă vrei să ai numai noroc în vieață și să ajungi la mare cinste, fă și la alții bine, cum ne-ai făcut nouă.

Ii arată apoi drumul pe munte în jos, au dat mâna și s'au despărțit. Iar voinicul s'a tot dus de vale, până ce a nimerit în niște mărăcini. Acolo aude numai plânsete și suspine:

— Scăpați-mă, oameni buni, scăpați-mă, că mare bine v'oiu face.

— Mă, ce să fie? se gândește flăcăul și, dacă se uită în mărăcini, vede acolo o vizuină, și la gura ei niște pietre strașnic de mari.

Și-aduce aminte de sfatul celor doi flăcăi și ce zice? «Ia să mai fac un bine». Pune umărul și dă la o parte piatra dela gura

vizuinei. Și atunci, ce să-i vază ochii? Din vizuină iese o vulpe ¹⁾ care-i grăește.

— Bodaproste, Pescăruș, că mare pomană îți făcuși.

— Păi cine ești, de știi cum mă chiamă? Și ce te-a adus aici?

— Află, voinice, îi zice vulpea, — că eu sunt fata Împăratului Verde și e atât amar de timp, de când, prin fermecele unor smei, tata și mama și toți supușii lor au fost prefăcuți în stane de piatră, iar eu am fost prefăcută în vulpe, așa cum mă vezi. De-atunci n'am mai văzut pe-aici picior de pământean și mă usuc de dorul tatei și al mamei și de dorul atâtor lucruri mândre din împărăția noastră.

— Mare minune! grăește voinicul. — Și unde au stat smei?

— Incolo, spre soare-răsare, — și-i arată cu mâna.

— Dacă-i așa, o să mă duc și eu într'acolo, să văd nu le-oiu putea face de petrecanie?

Când aude așa vulpea, cine poate povesti bucuria ei?

— Ei, Pescăruș, de mult îmi spune mie inima că numai tu ai să faci de petrecanie smeiilor. Și cum văd, o să mi se împlinească dorul. Du-te înainte, flăcăule, că 'n partea aceea unde ți-am arătat, îi găsi niște ziduri părăsite și acolo e palatul tatii în care acum s'au încuibat smei. Dacă-i fi iscusit în lupta cu ei și de-i avei nădejde în Dumnezeu, ai să scapi de smei, ai să trezești la viață pe cei împietriți și te-i face împărat peste locurile acestea.

— Mare minune! se gândește voinicul, văzând că-i vorbește în acest chip o vulpe, și merge încotro i se arătase.

Ajunge la ziduri, intră'n palatul fermecat și nu vede pe nimeni. Doar o masă întinsă.

Stă acoloa, scoate cartea, pune sabia lângă el și cetește. Da odată intră pe ușă cei doisprezece smei.

— De unde ești, mă? Și de unde ai venit, de ne calci hotarele?

El face însă și cetește înainte.

— Nu răspunzi? Se răstește tartorul lor. — Ia luați-l, băieți, și faceți-l mii și fărâme.

¹⁾ Aci nu eră decât fata de împărat, prefăcută în vulpe prin fermecele smeiilor. Vulpea adevărată e arătată în povești ca animal isteț, «iclean». La început n'a fost așa; a fost cinstită și a avut simț de dreptate. Ca să fie vicleană, omul a învățat-o, după cum se vede în povestea «Răsplata omenească».

În alte povești, ajută pe eroi să iea pe fetele împăraților, ori le fac bine, ca recunoștință.

Hi! Să fi văzut, nene, ce foc pe bietul Pescăruș! Să se mai împotrivească? Nu-l țineau curelele.

L-au luat smei și l-au făcut harcea-parcea, mii și fărâme. Apoi veseli ca niciodată, au plecat toți după blestemății; dar a grăit tartorul:

— Măi, de l-om mai găsi aici, în carne și oase, să știți că n'are să fie bine de noi.

Bag seamă, zisese într'un ceas rău, că, în lipsă-le, Pescăruș a înviat și, să vedeți cum:

Smeii aveau, fără să știe, o strachină cu apă vie ¹⁾ și, când s'au luptat cu Pescăruș, a sărit o picătură de sânge în apa din strachină și a răsărit din apă flăcăul și mai voinic și mai frumos.

Și cum s'a văzut iarăș om la loc, s'a pus la masa smeiilor de-a mâncat; ba a luat și o jumătate de pâine de a dus-o vulpei căreia i-a spus ce a pățit. Și atunci, să vezi și să nu crezi! Cum a mâncat vulpea, s'a făcut fată până'n brâu și a început să grăească:

— Du-te îndărăt, Pescăruș, că după câte-mi dau eu cu socoteala, o să ne cotorosim noi de smei. Luptă-te și rabdă înainte, că bun e Dumnezeu.

El ascultă povața vulpei și se duce îndărăt la palatul fermecat; pune sabia acolo, înaintea lui, scoate cartea și cetește.

Da uite că vin smei și când îl văd, rămân încremeniți. Mă rog, să le fi împlântat un cuțit în carne, și nu da sânge; așa erau de cătrăniți.

— Faceți-l bucăți, fraților, și aruncați-l! răcnește și acum tartorul plin de mânie. Cum? Să nu fim noi în stare să ne cotorosim d'un ticălos? Scăpați-vă de el, cum îți ști mai bine, că de-o învia și acum, suntem pierduți!

Și odată-l ieau cu putere și-l curăță pe Pescăruș de pe fața pământului. Pleacă apoi nămeteniile la plimbare și, în lipsa lor, iar înviază voinicul, că nu-l lăsase apa vie.

Stă la masă de mănâncă; pe urmă iea o pâine și o litră de vin de o duce vulpei, și atunci, ce să vezi dumneata?

Se face din vulpe o fată frumoasă, frumoasă: zână cu părul de aur!

Pescăruș rămâne înmărmurit de frumusețea ei; iar fata îi grăește:

¹⁾ Apa vie și apa moartă au darul: apa vie să închierbăteze oasele străne la un loc și carnea; iar apa moartă să învieze. Se găsesc acolo, unde se bat munții în capete, și nu se poate lua delă izvor, decât atunci când se odihnesc munții.

— Hei, voinice, voinice! Până acù a fost ce-a fost; dar de-acù are să fie mai greu. Să nu pierzi însă nădejdea în Dumnezeu, că el e mare și puternic. Du-te îndărăt, că-i izbândi și acum!

Se duce voinicul și intră iar în palat. Acolo îl găsesc smei. Rămân încremeniți:

— Să știți, măi, că ăsta o să ne răpună capul! zic ei.

— Da n'aveți frică, fraților, că știu eu să-l pedepsesc pentru obrăsnicia lui! grăește unul mai haidoș. — Ia faceți-l bucățele și aruncați-l colea în cuptor; să vedem: ce are să mai facă?

— Așa să facem! Și se reped la Pescăruș, îl ciopătesc și-l vâră bucată cu bucată în cuptor, de arde cu totul.

Da au tocat atât de mult carnea flăcăului nostru, că i-a apucat noaptea.

— Acù, băieți, culcați-vă fără grijă, că am scăpat de o pacoste! grăește tot cela mai haidoșul.

Și se culcă smei, de încep toți cei doisprezece să mâie porcii la jir. Dar cu atât s'au mai ales; că pe la miezul nopții, apa vie iar a făcut minunea și Pescăruș, în carne și oase, s'a sculat, a pus mâna pe sabie și a tăiat capetele la toți smei; la toți, la toți, pe rudă pe sămânță.

Scotea, nu-i vorbă, bietul voinic sudori de moarte, de atâta muncă. Dar acù scăpase de smei.

Iea d'ale mâncări și duce în măracini fetei de împărat, ca să se mai întremeze, și-i spune toată isprava, de-a fir a păr. Și atunci minunea de fată, odată îi sare de gât, îl cuprinde în brațe, îl sărută cu foc și-i zice cu glas mângâios:

— Află, voinice, că pentru iscusința ta te-oiu luà de bărbat, să fii împărat peste ținuturile astea. Ți-e cu voia?

— Mă mai întrebi? zice el, înroșindu-se par'că.

Pe urmă s'au luat de mână și au mers la palatul fermecat, unde erau stârvurile celor douăsprezece dihăanii, și acolo, alte minunății a văzut Pescăruș.

Că a luat fata de împărat strachina cu apă vie; a stropit cu ea pe toți oamenii amorțiți de atât amar de timp și i-a sculat în carne și oase. Ba nu numai pe ei, ci și pe vitele lor.

Și a început să se vârzuie lumea încoa și încolo ca mai înainte de a o împietri smei; iar împăratul cel bătrân, tatăl fetei, făcând ochi și începând să se miște, începù să grăească către fie-sa:

— Măi tată, tată! Da mult somn am mai dormit!

— Apoi, îi răspunse fie-sa, — ai fi dormit dumneata mult și bine, dacă nu mai eram pe-aici eu și Pescăruș.

Și pe când împăratul cel bătrân nu-și mai putea opri lacrimile, îi povestește fata toată tirișenia din fir până'n ață, de rămăseseră toți cu gurile căscate ascultând. Că, biet, toată lumea d'acolea socotiă că s'a sculat din somn și nici nu știă ce se întâmplase cu ea.

Doar stârvurile smeilor eră cea mai bună mărturie fetei de împărat.

Să vă mai spuiu acum, că după ce s'a sfârșit povestea, împăratul cel bătrân a dat binecuvântarea lui și a făcut o nuntă mândră tinerei perechi?

Asta socotesc c'ați ghicit-o.

I-a dat însă lui Pescăruș nu numai fata, ci și toată împărăția cu grijile și bucuriile ei; iar voinicului care omorise smeii i-a rămas numele *Pescăruș Impăratul*.

Acu toate bune și cu noroc. Au trăit ei așa și au împărățit în bine și belșug trei ani de zile.

După vremea asta, împărățița tot vede că Pescăruș stă pe gânduri:

— Ce ai, bărbate, de tot stai așa, par'că-ți tot plouă?

— N'am nimic. Mă gândesc ca omul. Cum am fost și cum am ajuns?

Adevărată-i vorba că: «după întristare, vine și bucurie!»

— Și după bucurie, întristare! mai zice împărățița.—Dar spune-mi curat: la ce te gândești?

— La nimic.

— Ba te gândești, Pescăruș; te gândești la cheile de la șa odăii, unde nu ți-am dat voie să descui. Nu-i așa?

— Așa e! De ce nu mi le dai?

— Ba ți-le dau; uite-le, că mi-ai făcut și tu mult bine. Dar la bun capăt n'o să te ducă, dacă-i descuiă.

El însă, iea cheile și se duce de descuie. Acolo, ce vede, se îngrozește. Trei cai; se reped să rupă lanțurile și să-l omoare.

— Ce stăpân ne-ai fost tu, Pescăruș, zic ei, — de ne-ai lăsat aici doisprezece ani? De ce n'ai venit până acum?

— Păi am venit acum. Ce să vă fac, ca să nu mă omoriți?

— Ce să ne faci? Să ne aduci șeile, să încaleci pe noi și să ne scoți la aer; că e atât amar de timp de când n'am mai văzut lumina zilei și câmpul cu florile.

El iese și închide ușa, crucindu-se:

— Altă minune, Doamne! Ce cai să fie ăștia, de pot vorbi?

Le face rost de șele, dar când se întâlnește cu împărătița, nu-i spune ce a văzut.

Ea știà însă tot și când a doua zi a plecat la biserică, i-a grăit cu binișorul.

— Nu mergi, Pescăruș, să ne închinăm ?

— Nu, că sunt bolnav.

A zis el așa, dar abià a ieșit pe poartă împărătița și el s'a și repezit cu o șea la odaia cu pricina, a scos un cal și a încălecat pe el.

— Cum să te duc, stăpâne ? Ca vântul ori ca gândul ?

— Cum ți-e voia, căluțule !

Și atunci, odată calul s'a înălțat cu Pescăruș în aer, de l-au sosit pe împăratul cel tânăr sudorile morții. A avut noroc doar cu împărătița, că a văzut tot dela biserică și a început să grăească cât a putut :

— Ho, ho ! Cal de smeu, leu paraleu ! Să nu se clătească nici un fir de păr din capul și de pe carnea stăpână-tău, că o fi vai de oasele tale.

Și atunci s'a domolit calul, s'a lăsat pe pământ și a venit cu voi-nicul în curte. Pescăruș l-a dus în odaia lui.

Și tot așa a spus Pescăruș și a doua și a treia zi că e bolnav. Iar când plecà împărătița, se plimbà cu ceilalți cai.

Da tot supărat umblà :

— Acù ce mai ai, Pescăruș, de tot umbli îmbufnat ? îl întreabă, într'una din zile, împărătița.

— Ia mă gândesc și eu, că am avut niște părinți și nu știu ce-or fi mai făcând de atâta amar de *timp*. Or fi mai trăind, ori nu ?

Și când zice așa, începe bietul Pescăruș împăratul să plângă de nu-l mai puteà oprì nimeni.

— Nu mai plânge, îi zise împărătița, ștergându-i lacrămile — că e plâns fără rost. Ce om ești tu, când te gândești la ăla care te-a vândut pentru fata împăratului ?

— Păi bine, eu n'am inimă ?

— Bine, stăi dar ! grăește ea. Iese afară, se uită în dreapta și'n stânga și cum erà năzdrăvană, a văzut tot și a început să grăească :

— Uite, Pescăruș ! Maică-ta, în vremea asta, face de mâncare. Fiindcă ți-e dor de ei, du-te și, pân'o fi mâncarea pe masă, tu o să fii acasă la tine.

— Da bine, pe ce cal să mă duc eu așa iute ?

— Cum ? Te faci că nu știi ?

— Ii dă apoi un cal, de mîncă nor, și-i grăește:—O să sosești la ai tăi tocmai bine, că azi e nunta fetei pentru care te-a vîndut taică-tău și, cum îi sosită acasă, au să te poftească la nuntă. Tu să nu le strici voia; să te duci, să joci, să petreci și să faci ce vrei, dar la mine să nu te gîndești; că de-i face asta, mie are să-mi fie fum și ție are să-ți fie foc!

— Bine.

* * *

Cînd s'a suit pe cal și cînd s'a gîndit la ai lui, a și fost la poarta lui tat-său.

Pescarul, un moș și mai bătrîn și mai gârbov acum, îi iese înaintea și-i sîrută mîna:

— Ce poftești, înălțate împărate?

— Ia aș dori să rămîn aici puțină vreme. Nu vrei să mă găzduiești?

— S'avem iertare, Măria Ta, dar nu putem, că suntem tare sărmani. Ați venit, pe semne, la nunta împăratului nostru; duceți-vă acolo, că n'avem putere să vă *onorăm*.

— Ba primiți-mă, primiți-mă, se roagă el, și așa îl primesc oamenii.

Nu-i vorbă, cînd grăia cu dânșii, i se furișă voinicului câte-o lacrimă pe obraji.

Tocmai făcuseră mîncarea. El intră în casa unde deschisese ochii pentru întâia oară, și oamenii l-ar fi poftit la masă, dar li-eră rușine. El însă a stat. Din vorbă în vorbă, Pescăruș i-a întrebato:

— Da bine, moșule, dumneavoastră n'aveți copii?

— N'avem, zice moșul, da oftează lung și-și șterge lacrămile cu mîneca cămășii.

— Ba, zice baba, — am avut unul și ni l-a luat Dumnezeu. Și plîngînd și ea, spune tireșenia din fir pînă'n ață.

Ascultă Pescăruș împăratul, începe să lăcrămeze și nu mai poate răbdă.

— Dacă l-ați vedeà pe feciorul dumneavoastră, l-ați mai cunoaște?

— Cum să nu-l cunoaștem, dacă ne e fecior, os din oasele noastre? Da o fi murit de mult, mititelul!

Se scoală atunci de pe talpă împăratul cel tânăr, se duce lângă bătrîni și le sîrută mîinile.

— He, tată, tată și mamă! Aflați că chiar eu vă sunt feciorul născut

din bob de piper și vândut pe neștiute călugărului pentru pește cu solzi de aur.

Și le spune apoi tot ce a pățit și cum a ajuns.

Bătrânii, când au auzit, nici nu mai știau pe ce lume sunt. Au plâns și au râs de bucurie și apoi au căzut în genuchi, de au mulțumit lui Dumnezeu cu lacrimi, că le-a adus și lor bucurie în casă, după atâta amar.

Pe urmă, când s'au mai desșumenit ei și când s'a svonit în sat despre sosirea lui Pescăruș, uite că împăratul locului, cel care ceruse odată peștele cu solzi de aur, trimete ștafete, să-i vie și feciorul moșului la masă.

— Nu sunt slugă, să trimeată după mine ca după slugi, ci sunt împărat; așa să spui stăpânului tău, grăește Pescăruș împăratul. Și dacă a auzit așa, a venit la casa moșului chiar împăratul socru:

— Hai, Măria Ta, că am sosit chiar eu! a grăit el către Pescăruș. L-a luat în trăsură și l-a dus la nuntă.

Acolo a mâncat voinicul, a jucat și a petrecut. Când eră însă toiul petrecerii, ce se gândește?: «Doamne, dacă ar fi aici și nevastă-mea, ce bine ar fi!»

— Aici sunt; am sosit! s'a auzit atunci glasul împărătiței dela palatul fermecat. — Numai te-ai gândit și am venit. Ce vrei? I-a întrebat nevastă-sa, care răsărise în carne și oase acoloa înainte-i.

— Să jucăm amândoi.

Au jucat ce-or fi jucat și pe urmă l-a luat împărătița pe Pescăruș de mână și a plecat cu el printr'o grădină a socrilor. Au stat apoi la umbra unui pom, l-a pus pe Pescăruș nevastă-sa cu capu'n poală-i și l-a adormit. Apoi pe când mână el porcii la jir, împărătița i-a scris un răvaș cu aceste vorbe:

«Ai făcut rău că te-ai plecat tatălui, celui care te-a vândut pentru fata împăratului vostru. Și ai făcut și mai rău că te-ai gândit la mine. Vei ști dar că, pentru greșeala ta, eu mă duc și te las așa cum te vezi. Dacă în vreme de trei ani și trei luni nu mă găsești, eu mă mărit cu altul».

Apoi împărătița lasă răvașul acoloa lângă el și, la un semn, îi pierie lui Pescăruș și calul care l-adusese dela atâtea depărtări și hainele mândre, lăsându-l în trențe. Pe urmă fuge și ea.

Când se scoală Pescăruș împăratul, colea pe la prânzișor, îl cu-

prinde jalea, nenşorule. Nu nevestă, nu cal, nu haine. Doar răvaşul, care-i arată totă soarta de aci înainte, şi trenţele în cari erà înhăimurat.

— Ce să facă el acum? Că cine ştie câtă depărtare erà de aci până la palatul fermecat, acolo unde alt picior din împărăţia în care se găsià acum, nici nu călcase vreodată!

— «Şi după bucurie, întristare», îşi zice el, aducându-şi aminte de vorbele împărătiţei, şi plânge, plânge, de nu-l poate oprì nimeni.

În starea asta, se duce la taică-său. Acolo se tânguesc şi părinţii de focul lui Pescăruş, dar pescarul dă să-i ţie inima:

— Lasă, tată, că o să rămâi cu sculele mele de pescărie şi n'ai să te prăpădeşti tu!

— Eu? Ferit-a sfântul! M'oiu duce în lumea mare, să-mi găsesc nevasta. Aci am venit doar să-mi ieau ziua bună.

Părinţii, biet, ce să-i facă? Au mai tras ei o toană de plâns, dar n'au putut să-l oprească. Atâta doar, că la plecarea i-a dat şi mă-sa o azimă într'o pereche de desagi, să nu-i moară de foame odrul.

Acù Pescăruş dacă a plecat iar la cale lungă, s'a dus, s'a dus până într'o vale. Erà pe-acolo un frig, de-i dărdâiau fălcile, şi în depărtare o zare de lumină. Când văzù aşà, se bucură omul, socotind că doar-doar o fi niscai foc şi s'o mai încălzì. Da unde erà pomana aia?

Acolo erà o moară. Întră înăuntru, şi morarul, un moşneag adus de mulţimea anilor şi a nevoilor, ridicându-şi genele cu cârjile, ca să poată vedeà, îl întreabă:

— De unde eşti, flăcăule?

— Din cutare loc.

— Păi ce cauţi pe-aici?

— Ia căutam şi eu o băjă de foc, să mă încălzesc.

— Hei, tată, zice moşneagul,—nenorocul tău te-a adus prin aceste locuri, că moara asta este a unei smeoaice care mănâncă oameni. Nu vezi? Macin la oase din oamenii pe cari i-a mâncat. Cum te-o vedeà, te-o mănca şi pe tine, că nu i-a scăpat unul. Pe mine m'a văzut cu un picior în groapă şi cu altul afară, şi d'aia m'a mai lăsat, să-i macin oase, ca să-şi facă făină pentru pâine din ele.

— Vai de mine! se tângue Pescăruş, şi, pe când se gândià încotro s'o iea, uite că vine smeoaica, care, uitasem să vă spun, nu erà alta, decât mama smeilor ucişi de el la palatul fermecat.

— Iii! Da frumos și gras mai e! zice nămetenia când îl vede.
 — Fripturică ca asta, mai rar! Și pune să încâlzească cuptorul.
 Îl închide apoi într'o odaie, de unde nu mai putea ieși Pescăruș,
 și mai iese pe vale.

Bietul voinic! Umblase el cât umblase, dar acù i se înfundase! Își așteptă moartea și se rugă lui Dumnezeu, să facă vreo minune cu el; când, cum se bociă de mama focului, uite o muscă¹⁾ îi vine pe la nas. O dă încolo, dar musca iar vine și a doua oară; iar a treia oară îi grăește așa:

— Nu mă mai goni, voinice, ci dacă vrei să-ți fie bine, ascultă-mi sfatul.

— Ce sfat?

— Uite. Toată puterea smeoaiței, care o să se repeadă să te îmbuce în seara asta, stă în cei trei dinți pe cari îi mai are. O să vie ea întâiu să te îmbrățișeze și să te sărute. Tu însă, când s'o apropiă, să-i lipești o palmă sdravănă, că așa o să-i saie cât colo un dinte. Și tot așa să faci și mâine și poimâine sară, că i-or sări toți dinții și-i scapă cu vieață ca să-ți vezi de cale unde te mână dorul. Ai înțeles?

— Înțeles, zice el, mulțumind cu lacrimi în ochi, că tot mai avea un pic de nădejde. Și cum nu eră el să asculte de muscă, care îl îndemnă să scape de moarte, la care nu se duce nimeni cu bucurie, oricât de bătrân ar fi? Știi ce spune cântecul:

De-ar fi moartea ca mândra,

M'aș duce singur la ea;

Dar moartea-i întunecoasă:

Nu-i ca mândra de frumoasă.

D'aia când vine smeoaița și-l sărută, odată se smucește Pescăruș din brațele ei, și în grabă îi trăsnește una, că vede cotoroața numai stele verzi: ploesc! peste falcă, de-i sare un dinte.

¹⁾ Musca aici povătuște pe voinic, cum să scape de smeoaiță. În alte povești ea o face asta drept recunoștință că și voinicul i-a făcut vreun bine.

Deseori eroii poveștilor, spre a scăpa neobservați, sau spre a se furișa prin cele mai mici găuri, ieau chip de muscă. În «Frumoasa lunii» (Eminescu) Făt-frumos se dă de trei ori peste cap și se face muscă. A intrat pe gaura broaștei, a luat cheia de sub perna vrăjitorului și a ieșit afară.

Sunt pe aici și povești frumoase cu privire la musca ce a iernat în urechea boului.

— Iartă-mă, voinice, zice ea, — că ți-oiu dăruî o pereche de papucii ¹⁾.

— Păi ce să fac cu ei ?

— Unde-i gândi, te-or duce în pripă, ca vântul și ca gândul.

O lasă, și smeoaica îi dă papucii, dar nu-i dă drumul dela moară, că tot aveà gând să-l mănânce.

A doua sară iar vine nămetenia, și Pescăruș, după sfatul dat de muscă, îi mai cârpește o palmă de vede hoanta stele verzi și-i mai sare un dinte.

— Iartă-mă omule, că ți-oiu mai da un *biciu*.

— Cu ăsta ce să fac ?

— Când îi plesni din el, nici fiară, nici om, nici dușman, nici piedică... nimic, nimic nu-ți mai stă în cale.

O lasă și acum, iar nămetenia îi dă biciul. Aflase însă că el i-a omorît feciorii, și tot îi purtă Sâmbetele.

Și a treia oară vine smeoaica, cu o gură cât o șură, să l soarbă și să-l înghiță. Da Pescăruș se ține sdravăn și acum și...plesnește pe smeoaică așa de puternic, că-i sare și singurul dinte ce-i mai rămasese în gură.

— Aoleo ! răcnește nămetenia, — lasă-mi zilele, voinicule, că ți-oiu da o *pălărie*.

— Ce să fac cu ea ?

— Cu asta, când îi pune-o în cap, nimeni nu te vede. Poți chiar să stai la masă cu alții și n'au să te vadă.

Apoi smeoaica, rămasă fără putere, începe să se aolească, de se cutremurau împrejurimile și se cam duce pe acî încolo.

Iar Pescăruș plesnește din biciu, de cad jos zidurile în cari erà închis, iea pălăria și papucii ; apoi, cu biciul în mână, pleacă la drum, după ce-și iea ziua bună dela muscă, căreia îi mulțumește cu lacrimi în ochi.

Acû merge Pescăruș cât merge, până la o răspântie. Acî se gândește :

— Ia să văd, nene, mi-or folosi la cevà toate lucrurile dela smeoaică ?

Pune papucii în picioare, iea biciul în mână și pălăria pe cap...pe

¹⁾ Papucii, biciul și pălăria sau tichia sunt întrebuintate în cele mai multe povești spre a ajuta pe voinici să fugă, să scape de urmăritori, ori să nu fie văzuți.

urmă, ce să vezi dumneata? Numai când se gândește unde-l mână dorul, se și trezește Pescăruș în curtea caselor nevesti-sii, împărăteasa dela palatul fermecat.

Tocmai atunci însă, se împliniseră trei ani și trei luni. Împărătița îl așteptase, cât așteptase, mult și bine, până când, văzând că se îplinește veleatul și el nu mai răsare de nicăeri, se logodise cu altul.

Cum e d'acù într'o săptămână, eră nunta.

Ce să facă voinicul? Își pune pălăria în cap și se duce de se amestecă printre slugi: mănâncă, bea și doarme cu ele, fără să-l poată vedea cinevâ. Ba auziă și vorba și sfatul tuturor.

Acù împărăteasa, după se s'a despărțit de soțul ei, a născut un fecior, frumos, frumos, și ăsta semănă cu Pescăruș ca două picături de apă.

Și, vezi dumneata, copilul — pe semne unde eră din sângele lui — îl vedeă și-l cunoșteă, chiar cu pălăria în cap să fi fost.

— Mamă, uite tata!

— Unde e, maică?

— Uite-l.

Se uită împărătița încoă, se uită încolo, caută prin curte, caută și slugile, degeaba.

Dacă nu-l găesc, își văd oamenii de treabă.

Când să se culce, fecioru-său iar:

— Mamă, tata!

— Unde-i, mamă?

— Uite-l

Iarăș îl caută toți, și dacă nu-l găesc, încep să se mire: — I se năzare copilului, ce să-i faci?

Da în sara dinaintea nunții, cum face, cum drege Pescăruș, că atunci când să se culce, își iea pălăria din cap și-l zărește un bătrân care spune împărătiței:

— Uite, Măria Ta, e colea după sobă unul trențáros. L-am văzut eu. Ala o fi tatăl băiatului, că prea seamănă.

— Nu se poate una ca asta.

Il caută ea, dar nu-l găsește, că Pescăruș iar își pusese pălăria în cap.

Vine ziua nunții. Când eră petrecerea mai în toiu, copilul, numai el, vede pe Pescăruș și începe să plângă:

— Mamă, tata!

— Ce tot spui tu, mamă? — Și începe să-l bată pe bietul copil, care țipă de săriă cămașa de pe el.

Acù Duminecă, pleacă împărătița la biserică cu logodnicul, să se cunune, și se tot duc, cu mare alaiu.

Când la mijloc de cale, odată le răsare'n cale Pescăruș împăratul în carne și oase; le oprește trăsura și le grăește:

— Ho, ho, ho! Unde vă duceți? Mai sunt și eu pe-aici.

Să vezi atunci! Se strică tot cheful nunții; apoi iea împărătița pe Pescăruș de mână, că-l cunoscuse, și vine cu el în palat, unde se află tot ce a pățit.

Preotul așteptă la biserică, să facă cununia, și, dacă vede că nuntașii întârziază, odată trimete vorbă: «ce mai așteptați?»

Care nu fu însă mirarea celor dela biserică, când văzură pe împărăteasa venind singură singurică?

— Părinte, mai încet cu cununatul; să mai stăm, să ne dăm sfatul. Dacă ești capul legii, rogu-te, dă-mi un sfat.

— Ce sfat?

— Uite, am avut o încuietoare cumpărată dela un negustor și s'a întâmplat, după vreme multă, că am pierdut cheia. Am căutat, am căutat, și dacă am văzut că n'o mai găsesc, am făcut alta nouă. Ce se întâmplă însă? Când să descuiu cu cea nouă, am găsit cheia cea veche. Acù pe care s'o opresc?

— De, Măria Ta, zice preotul. — Bună ar fi și a nouă, c'o fi mai de târg; dar e mai bună a veche, că se potrivește. Și-apoi e bună vorba din bătrâni, Măria-Ta: «paște iarba pe care o cunoști!»

— Așă? Vezi sfinția ta. D'aia n'am venit aici cu logodnicul, că mi-a sosit bărbatul cel dintâiu, acela care v'a înviat pe toți și a răpus pe cei doisprezece smei. Acù e bine să mă cunun cu ăsta noul?

— Nu e bine, Măria Ta!

Și atunci, când a auzit vorbele astea, s'a dus logodnicul, înbufnat, în treaba lui. Iar împărătița și cu Pescăruș împăratul au făcut altă nuntă și mai mândră și mai frumoasă.

Ba de rândul acesta, au adus la palat și pe moșul și pe mătușa, părinții lui Pescăruș, să tot trăască!... Iar binele și belșugul din casa lor, dă-l, Doamne, la toți dușmanii mei; dar dă-mi-l și mie.

Povestită de mecanicul, fiu de sătean, Andrei I. Popescu, în Te-chirghiol.

22. Cinstea cuvenită bătrânilor.

Eră odată un împărat tare vestit pentru faptele lui bune și pentru dragostea ce o arătă către Dumnezeu și către biserică. Și numele lui eră : Impăratul Alb.

Ca să-și facă omul bine sufletului, nu asupriă pe nimeni, ajută pe săraci, mărită fete mari, făcea cruci, puțuri și biserici. Și mai ajută Măria Sa cu vorba și cu fapta pe oricine ajungea la grea cumpănă.

Și totdeauna se nevoia Impăratul Alb spre fapta bună.

Acu odată, pune el meșteri vestiți, de-i clădesc o mânăstire tare mândră. Apoi, dându-și cu părerea că, poate, n'o fi făcut lucru de ispravă spre lăuda lui Dumnezeu, ce se gândește ?

— Măi, ...dacă o găsi cineva că mai trebuie lucrat ceva la mânăstire?

Și dă porunci să stea un soldat de pază : poate trece vreun om care, așa din proisul lui, să spuie că-i mai trebuie ceva mânăstirii.

Se duce paznicul. Stă o zi, stă două, stă nouă, fără să grăească cineva, când trecea p'acolea, măcar o vorbă.

La a noua zi însă, iată că trece un călugăr.

Stă în loc, se uită mult, se miră, apoi se închină și grăește :

— Frumoasă, frumoasă mânăstire ; dar, ca să fie și mai frumoasă, îi lipsește pasărea de aur care cântă douăzeci și patru de versuri.

Apoi după ce glăsuște astea, călugărul își vede de drum ; iar paznicul dă fuga de spune împăratului.

— Flăcăii taichii, grăește atunci Măria Sa către cei trei feciori pe cari-i aveă, după ce adună pe sfetnici și norod mult să fie de față, — știți bine că mie îmi plac oamenii iscusiți și cu dragoste de cele sfinte. De aceea, iată ce vă spun : Oiu lăsă împărăția numai aceluia dintre voi, care mi-o aduce pasărea de aur cu douăzeci și patru de versuri. Ei, ce ziceți ?

— Mă duc eu, taică, zice feciorul cel mare.

— Bine. Așa flăcău înțeleg și eu.

Și pleacă feciorul cel mare al Impăratului Alb și se duce, nene, se duce vreme de nouă luni, până când ajunse abiă la calea jumătate.

Acolo eră un puț. Cum eră ostenit și flămând, se oprește, scoate merinde și începe să mănânce.

Iată însă că, pe când mânca, se oprește la puț un moșueag bătrân, bătrân, cu barba albă colilie și sprijinindu-se ntr'un toiag.

— Bună ziua, flăcăule !

— Vezi-ți de drum, uncheaş obraznic, zice feciorul cel mare al împăratului Alb, răstindu-se. — Ți se cade ție să vorbești așa cu un fecior de împărat? Și-i mai trage o înjurătură.

— Așa ți-i vorba? grăește moșul. — Stai dar, că ți-oiu arată eu cum trebuie vorbit.

Și odată ridică toiagul, de face moșul niște semne, apoi amenință spre feciorul cel mare. Și atunci, ce să vezi dumneata? Se face din căprosu' voinic, se face, Domnișorul, o stană de piatră. Minune, nu alta.

— Să te mai scoli d'aici și să te mai faci voinic, când ți-oiu mai zice eu! grăește moșneagul, și-și vede de drum.

Așa.

Împăratul Alb așteaptă să-i mai vie feciorul... așteaptă un an, doi, trei, de geaba. Dar de unde să mai răsăie!

Dacă vede așa, trimete pe cel mijlociu! Dar și ăsta tot așa se poartă cu moșneagul și tot așa pățește.

L-așteaptă împăratul și p'ăsta, îl așteaptă mai mult ca pe cel dintâiu, și dacă vede că nici el nu-i mai vine de nicăeri, ce se domăie cu feciorul cel mic?

— Taică, mă duc eu să-mi gădesc frații și să aduc pasărea.

-- Bine, du-te! Da îi face vr'o treabă? Ori m'îți lăsa la bătrânețe fără nici un fecior?

— Oiu face, n'oiu face, omul e dator să încerce.

Și așa pleacă și cel mai mic de-acasă. Merge și merge și, când ajunge la puțul de care ne fu vorba, stete jos pe postava puțului, scoase merindea și începù să mănânce.

După puțin timp, uite iară moșul de mai înainte:

— Bună ziua, voinicule.

— Mulțumim dumitale, moșule, zice feciorul de împărat; se scoală și se duce de sărută mâna unchiașului.

— Nu-mi dai, voinicule, și mie ceva de mâncare? Uite, sunt bătrân, sărac și neputincios, și n'am de nici unele după sufletul meu.

— Nu e nimic, moșule. Ii ospătă cu mine din ce bruma am. Numa' vezi că băutura n'am decât apă rece din puțu ăsta.

— Apoi ce ne trebuie altă băutura decât apă? Doar ea e lăsată de Cel de sus pentru potolirea celor însetați.

Pe urmă șed amândoi la masă și ospătează feciorul cel mic al Împăratului Alb și cu moșneagul; apoi se scoală, beau câte un căuș de apă și se închină.

— Tu voinice, zice uncheaşul, — ai inimă bună şi ştii să dai cinstea cuvenită celor bătrâni. Pentru asta vreau să-ţi fiu şi eu de ajutor în drumul tău, ca să sfârşeşti cu bine. Acum mă duc în altă parte, dar ascultă ici : dacă cumvâ, în calea ta, te-o sosit vr'o nevoie, gândeşte-te la mine şi, cât ai clipi, eu oi fi lângă tine.

Zice astea moşul şi, înainte ca voinicul să afle cu cine are a face, se depărtează.

Acù feciorul de împărat, după ce rămâne uluit şi mirat de vorbele moşneagului, îşi vede de drum, cale lungă să-i ajungă, să caute pasărea cu douăzeci şi patru de versuri.

După mult umblet, tot cercetând el încoă şi încolo, află că pasărea asta se găsiă în palatul unor smei cari o ţineau ascunsă.

Feciorul de împărat se duce acolo, se suie — el ştie cum — acolo într'un vârful de pom unde şedeă pasărea şi o iea. Ba dacă vede că şi cuibul e frumos, cu totul de aur, îl iea şi pe el.

Cuibul însă, începe să strige : «sări, stăpâne, că mă fură!».

Şi iese un smeu :

— Cine eşti tu, mă ?

— Fecioru 'mpăratului Alb.

— Păi de ce-mi calci hotarele împărăţiei şi-mi furi pasărele ?

li spune tirişenia, mai rugându-se o leacă.

— Bine, zice smeu, când aude povestea, — ţi-oiu da-o, flăcăule ; da te legi să aduci dela cutare smeu pe cei trei câini ai lui cu lanţurile de aur ?

— Mă leg.

— Bine, atunci du-te şi când îi veni cu câinii, ţi-i luă pasărea cu douăzeci şi patru de versuri.

Pleacă voinicul la drum, dar nu ştia încotro să se ducă că nu-l tăia capul.

Şi atunci se pune pe o jale şi un oftat de i-ai fi plâns de milă : — Pe unde am ajuns eu, Doamne, şi... cine ştie de-oiu mai isprăvi. odată? Cine să-mi ajute oare în încurcătura asta? — Odată însă, cum se jeliă, se gândeşte la unchiaşul cu care se întâlneise la puş şi odată cum se gândeşte, răsare înainte-i moşul.

— Ce-ai păţit, voinice, de te-a ajuns doru' de mine ?

li spune.

— Apoi, zice moşul, — n'ai fi păţit asta, dacă-i fi luat numai

pasărea, nu și cuibul. Acù apucă pe cărarea asta și colò pe coasta ceea locuște Smeul cu câinii. Ai să te duci acolo, dar vezi, bagă de seamă, să iei numai câinii, nu și lanțurile.

Iar se desparte, și feciorul de împărat își urmează drumul încotro i s'a arătat. Se urcă pe coastă, intră binișor în curtea palatului smeilor și iea câinii de aur.

Nu ține însă seamă de sfatul moșneagului și apucă și lanțurile, cari strigă în gura mare :

— Săriți, stăpâni, că ne-a furat feciorul Impăratului Alb.

Când aud smeii, se reped și-i trag o sperietură sdравănă voinicului.

Apoi dacă le spune și lor tirișenia, se mai potolesc și-i făgăduesc să-i dea câinii numai dacă le-o aduce și lor dela alți smei un cal năzdrăvan cu douăzeci și patru de aripi...

Așă. Și dacă pleacă de acolo, iar se gândește la moș, care răsare înainte-i. Il povățuește încotro să apuce și ce să facă, apoi mai zice :

— Vezi să nu te împingă păcatul să iei calul tot cu lanțul.

— Bine.

Dar nu se ține de vorbă și, când se duce la calul năzdrăvan, îl iea nu numai pe el, ci și lanțul care strigă cât poate, și odată se repede la voinic smeul, stăpânul calului.

— Cine ești tu, mă ?

— Feciorul Impăratului Alb.

— Păi, ce-mi calci împărăția și-mi furi odoarele ?

Îi spune și lui tirișenia și atunci smeul se moaie de inimă și-i grăește :

— Dacă-i așă cum spui, eu ți-oiu da calul, băiete, dar să-mi aduci și tu aici pe fata Impăratului Roșu. Ai înțeles ?

— Înțeles.

— Dacă-i așă, *drumul și omega, licăra poteca.*

Pleacă voinicul și începe să se tângue cu jale, că până acum făcuse ce făcuse cu smei și avusese el de furcă fel și chip cu mulți împărați, dar cu Impăratul Roșu, ca mai ba ! Vezi dumneata, i se dusesse împăratului ăștia vestea de om rău și sucit la inimă.

Se gândește deci la moș și iar îi răsare înainte uncheașul.

— Ce mai vrei acum, voinice ?

— Ce să vreau ? Smeul cela mi-a făgăduit calul cu cele douăzeci și patru de aripi, dar mi-a cerut să-i duc din pământ din iearbă verde pe fata lui Roșu Impărat. Oiu găsi-o oare ?

— O găsești, voinice, n'ai grijă. Dar ai fi fost scutit să faci treboara asta, dacă m'ai fi ascultat. Acù ține drumul tot înainte spre soare scapătă, că ți-oiu purtă eu de grijă, până-i ajunge la Impăratul Roșu. Cum îi sosì acolo, ai să intri în palat și chiar în odaia fetei împăratului. Ai s'o găsești dormind între niște făclii aprinse. Să nu te puie Ucigă-l toaca să miști vr'o făclie sau altceva dimprejurul ei, că se scoală fata și atât ți-a fost. Tu doar să te culci acolo lângă patul ei și să ascunzi paloșul, că fata asta n'a văzut până acum chip de voinic, și te pomenești că de s'o deșteptă și o vedeă paloșul, te omoară. Acù ai înțeles?

— Înțeles, zice feciorul de împărat, și-o întinde la drum.

Până acù, bine.

Merge el și meage, peste munți și peste ape, peste codri și pustiuri, până ce, după cale lungă să-i ajungă, dă Dumnezeu că ajunge voinicul și la curtea Impăratului Roșu.

Se ține de povața moșului și, încet încet, intră înăuntru. Fata dormiă între cele două făclii de ceară.

Când o vede, aproape să-și sară flăcăul din minți; atâta îl răpi frumusețea ei. Ascunse paloșul și se culcă și el acolo în odaie și cum erà ostenit de atâta cale, începù să mâie porcii la jir. Cum dormiă el, uite că se scoală fata și dacă vede pe cinevã acolo în odaia ei, se face foc și pârjol:

— Cine să fie ăsta de a îndrăznit să vie aici? Și se repede, să caute ceva, ca să-i sboare capul; dar nu găsește.

Pe urmă se mai potolește și-i mai iea seama. Erà frumos, frumos flăcăul, să-l sorbi într'o lingură de apă... și voinic, să-ți fărâme pieatra 'n mână.

— Hi, Doamne? ăsta, pe semne, o fi vr'un Făt-frumos, de care am auzit vorbindu-se de atâtea ori.

Zice așa și se apropie să-l mângâe. Atunci se scoală voinicul și din una'n alta, încep să-și grăească vorbe de dragoste. Ba se *impogodesc* să fugă amândoi d'acolo.

Dar cum? Că n'aveau pe unde; iar Impăratul Roșu erà unu' d'ăia mațe-pestrițe, care, dacă ar fi aflat, pe loc i-ar fi și făcut fărâme.

Pe când se tot plănuiau ei, iată că feciorul Impăratului Alb se gândește la moș și acesta odată vine înainte-i.

— Acù ce dor te-a mai ajuns de mine?

— Un dor mai mare decât toate, moșule. Vezi dumneata? Smeul

m'a trimes să ieau fata pentru el, și acum, las că nu pot s'o răpesc d'aici, dar chiar s'o răpesc, nu i-aș mai da-o nămeteniei aceleia, nici în ruptul capului. Pentru asta, te rog, scapă-mă și de rândul ăsta și nu ți-oiu mai uită binele.

— Dacă-i p'așă, ascultă : Eu m'oiu face un cal, afară ; și zici că sunt calul tău. Ai să ieși dinăuntru, și când fetișcana împăratului te-o petrece până afară, tu să sui pe mine ; apoi să te prefaci că ți-a căzut biciul și, fără să fii zărit de cei din casă, când te-i plecă să-l ridici, să prinzi în grabă pe fată în brațe și pe urmă, p'aci să ne fie drumul. Or să strige ei cei din casă, o să alerge și împăratul cu oaste, da eu oi fugi așa de iute cu tine și cu fata, că ni s'o pierde urma. Ai înțeles ?

— Înțeles, moșicule.

Zis și făcut.

Când se trezește Impăratul Roșu fără fată, cine poate să povestească furia ce-l coprinse ? A trimes călări după feciorul Impăratului Alb, a strâns oaste câtă frunză și iearbă și a trimes-o să-i prinză pe fugari și să-i amestece cu pământul ; a chemat fermecători vestiți să-i întoarcă din cale... , nimic. Unde eră pomana aia ?

A rămas Impăratul Roșu cu buzele umflate.

Așa.

Iar flăcăul și fata cu moșul au ținut tot o fugă până la casa smeului care ceruse pe fată pentru calul cu lanțul de aur.

Acolo moșul, în loc să dea pe fată smeilor, cum se legase fecioru Impăratului Alb, o ascunde într'o leasă. Intră la smei feciorul cu unchiașul prefăcut în fată frumoasă.

— Uite, zice moșul, eu sunt fata Impăratului Roșu. N'ai decăt să dai calul ce-ai făgăduit, că eu rămâiu acî la dumneata.

Smeul, de unde să priceapă cum stau lucrurile ? Incepe să facă ochi dulci fetei, pe care o credeă că e a Impăratului Roșu și dă calul feciorului Impăratului Alb.

Apoi voinicul iese afară, scoate pe fata cea adevărată de unde fusese ascunsă, o suie pe calul cel cu douăzeci și patru de aripi și sboară apoi spre smeul care ceruse calul pentru câinii cu lanțurile de aur.

Dar acî feciorul nu se mai îndură să dea nici calul. Pe când se tot tăinia el cu fata cum să facă să oprească calul, iată că-i ajunge de pe urmă moșul, care scăpase dela smeu și se făcuse din fată iar unchiaș la loc.

— Tu, fată, zice moșneagul când prinde pe fugari, — să rămâi afară

ascunsă de palat și călare pe calul cel năzdrăvan; că eu m'oiu preface în cal și m'oiu duce cu voinicul la smeul care a cerut calul.

Așa fac. Când intră flăcăul, descalecă și zice:

— Io-te, smeule, ți-am adus calul de unde m'ai trimes; dă-mi câinii cu lanțurile de aur.

Și iea de căpăstru pe moș care eră prefăcut în cal de-l dă smeului; iar el își iea câinii cu lanțurile de aur și-și vede de drum spre casele smeului cu pasărea cea minunată.

Dar feciorul Impăratului Alb, cum mergea cu fata călare pe calul cel năzdrăvan și cu câinii după ei, se tot domăie, că nu știe cum ar face și cum ar drege să-i rămăie tot lui și câinii.

— Asta-i lucru lesne, zice moșul care-i prinse, după ce lăsase pe smeul cântând cu sărăcuț de maica mea și fugise prefăcut din cal iarăș în unchiaș. — Mă fac eu drept câini, intru cu dumneata la smeul cu pasărea și o luăm; iar fata o rămâneă mai departe ascunsă cu calul năzdrăvan și cu câinii.

— Bine, moșule.

Când se apropiă de curțile smeului cu pasărea, fata face cum e povățuită; iar flăcăul intră la smeul cu moșul prefăcut în câini.

— Iată, smeule, ți-am adus câinii ceruți. Dă-mi pasărea.

— Bine, băiete, dată să-ți fie.

Și iea flăcăul pasărea cea cu douăzeci și patru de versuri; ba și cuibul care eră cu totul și cu totul de aur.

Pe urmă la drum, băiete, cu fata, cu calul năzdrăvan, cu câinii și cu pasărea și o pornesc spre curțile Impăratului Alb. Du-te și du-te.

Când pe aproape de puțul cel cu apă minunată, unde poposiseră frații întâia oară, iată că-i ajunge moșul care fusese lăsat drept câini la smeul cu pasărea, și acum scăpase și se făcuse iar unchiaș la loc.

Acolo au stat cu toții să mănânce, și... ce mândrețe eră la masa ceea! Pasărea cântă cum nu se mai auzise; calul necheză și sburdă voinicește, ba și vorbiă cu stăpânii; câinii lătrau; iar fata Impăratului Roșu eră veselă nevoie mare, șoptiă cuvinte de dragoste voinicului și..! Mai mai să-l piardă din ochi!

Acù, pe când mâncau ei, feciorul de împărat odată se întristează și grăește:

— O, Doamne, Doamne! De ce n'am eu acum și pe frațiori lângă mine? Ia, atunci aș zice că m'a bătut fericea!

— Taci, voinice, zice moșul, — că nu știi ce ceri.

— De ce?

— Apoi frații n'or să-ți vrea binele, ci având pizmă pe tine, or vrea să te omoare.

— Nu cred.

— Nu crezi? Păi cine socotești tu că te-a ajutat să faci ispravă dacă nu puterea lui Dumnezeu? Și, oare, nu tot Dumnezeu e cel care a hotărît să fii acum despărțit de frați?

— Nici asta n'o cred. Și, la urma urmei, chiar de Dumnezeu m'aș lepădă; numai să-mi văd frații.

— Bine, voinice, zici cu tot dinadinsul? Glumești, ori ți-ai sărit din minți?

— Ba nicidecum, zic cu tot dinadinsul.

— Dacă-i așa, mai zise uncheașul, — ține toiagul ăsta, lovește cu el pietrele alea de colo și ți-i vedeă frații.

Când aude așa feciorul Impăratului Alb, bucuria lui. Iea toiagul și lovește cele două pietre, cari nu erau altceva decât cei doi frați, prefăcuți în stane de piatră la puț, de atât amar de timp.

Și atunci ce să-ți vază ochii? Feciorii cei mari ai Impăratului Alb, în carne și oase:

— Hi, frate, da mult somn am mai dormit!

— Ați fi dormit voi și mai mult, dacă nu eram eu p'aici, zice moșul, care își iea apoi toiagul și, ca prin farmec, piere dinaintea lor.

La puț au petrecut frații trei zile. Pe urmă, au pornit iar la drum cu toții, tot spre împărăție, Dumnezeu să ne ție.

La calea jumătate într'o pustietate înfiorătoare, nemeresc un puț părăsit. Eră adânc, adânc și fără nici un pic de apă în el.

Atunci feciorii cei mari ai Impăratului Alb ce se domăiesc?

— Măi, dacă om merge acasă cu fratele nostru cel mic, tata o să afle că numai el a făcut isprava și atunci tot pe el l-o pune împărat; iar noi om rămâneă cu buzele umflate. Așă e?

— Așă. Păi ce să facem dar?

— Hai mai bine să ne scăpăm de el, zice tot cel mare. — Ne-or rămâneă nouă lucrurile și, după moartea tatei, om împărți între noi împărăția cu toate bunurile și necazurile ei.

— Bine, bine ai glăsuît, frate; dar cum să facem?

— Lesne. Il aruncăm în puțu ăsta părăsitul și ne-om cotorosi d'un rău.

— Hai.

Și cu șosele, cu momele și cu miglisele, îl ieau și-l aruncă în puț, de par'că n'ar mai fi fost.

Iar ei pleacă la drum, veseli nevoie mare, și se tot duc spre curțile lui Alb Impărat,

Dar ce să vezi dumneata? Cum n'a mai mers la drum feciorul cel mic, par'că-a fost o minune, toate s'au schimbat :

Pasărea n'a mai cântat, calul n'a mai nechezat, n'a mai sburdat și n'a mai vorbit, câinii n'au mai lătrat; iar fata Impăratului Roșu tot tristă și obidită a stat. Atâta doar, că mititica graiu nu scotea și la nimeni n'avea voie să spuie ce se întâmplase; că-i răpuneau ticăloșii vieța.

Dacă au sosit la Impăratul Alb, tot așa au stat toate.

Impăratul s'a bucurat că și-a văzut feciorii, da pe urmă i-a întrebat :

— Bine, măi tată, de fratele vostru cel mic n'ați dat? Ori nici n'ați auzit măcar ?

— Ce să dăm, tată, și ce să auzim ? Noi nici n'am avut vreme să ne gândim la el, că abia am putut, cu multe primejdii, să-ți facem rost de pasăre; ba uite, ți-am adus și cai și câini de aur și pe fata Impăratului Roșu. Pe fratele nostru cel mic l-o fi mâncat vr'o fiară, săracul !

Când aud așa, se pun pe plâns și împăratul și împărăteasa; ba toată curtea plânge, că-l știau mai isteț, mai frumos și mai milos decât pe ceilalți doi.

Apoi dacă se mai ostiază din plâns, zice împăratul către ei :

— Incailea, puneți acolo, în vârful mănăstirii, pasărea, s'o auzim și noi cum cântă cele douăzeci și patru de versuri.

— Acù, taică !

Și se reped de ieau pasărea și o suie sus, dar, ce să vezi dumneata ? Mândreața de pasăre nu face nici : cărc !

— Apoi, zice împăratul supărat, — ce treabă mi-ați făcut voi, dacă stau toate mute ?

Și trăesc înainte, așa cum a dat Dumnezeu; dar împăratul tot cu gândul și cu jindul de feciorul lui cel mic.

Acù să nu uităm vorba. Feciorul cel mic a stat în puțul părăsit o zi, două, nouă... Ba ce zic eu? A stat un an încheiat. Și n'a pierit. Tot se îndurase Dumnezeu de el și-i mai ținuse vieța.

În amărăciunea lui, câte planuri nu făcea ca să iasă d'acolo! Dar putea? Că dacă s'a gândit la moș, unchiașul n'a mai răsărit de nicăiri... și așa l-a lăsat să-și facă pocania atât amar de timp, nebăut și nemâncat, canunit ca vai de el! Nici nu mai socotiă el că o să mai iasă la lume și să mai facă umbră pământului.

Hei... Când se împlinește un an, uite că trec pe la puțul cu pricina doi unchieși cu bărbile albe, albe și sprijiniți în toiège.

Cum le erà sete, unul din ei se uită în puț să bea apă. Dar care nu-i fu mirarea, când a văzut că puțul e părăsit, sec, iar în fundu-i un om? I se face milă și se roagă de tovarăș:

— Doamne, zice el, — dă-mi putere să scot omul ăsta d'aici.

— Nu, că așa a fost rânduit.

— De ce, Doamne?

— Apoi omul ăsta s'a lăpădat de Dumnezeu și acum nu mai e în știrea celui de sus.

— Fie-ți milă, Doamne, și iartă-l, mai stăruie cel care grăise întâiu și care, pasă-mi-te, erà Sfântu Petre, — că s'o îndreptă și n'o mai hulì pe Dumnezeu.

Și atunci moșul cu puterea, care nu erà altul decât Domnul Hristos prefăcut în moșneag, lovește cu toiagul ghizdurile puțului, și flăcăul, ca prin minune, se pomeneste ieșit afară în fața a doi unchieși pe cari nu-i cunoștea.

Se pleacă cu smerenie înaintea lor.

— Așa-i, băiete, zice moșul care dedese cu toiagul în ghizduri, — așa-i că frații tăi au vrut să te piarză, nu să te crească?

— Așa-i, zice el plângând.

— Păi, de ce te-ai lepădat de Dumnezeu?

— Am greșit, oameni buni! Socotesc însă că m'o iertă și Sfântulețul, că ia, numai de dragul fraților — nu i-ar mai răbdă Cel de sus — m'am ticăloșit așa.

— Bine, băiete. Ai măcar grijă să nu te mai lapezi d'aici înainte niciodată de Dumnezeu și niciodată să nu pierzi nădejdea 'n el.

Pe urmă moșnegii își văd de drum; iar fecioru Impăratului Alb a mers înainte tot mereu până aproape de orașul unde locuia taică-său.

Cum mergea, uite că nemerește într'o pădure; erà mare și cu ređiș: să te mănânce lupii 'n ea.

Când vede că se întunecă, își caută un culcuș și iată că nemerește o casă mică, acolo unde erà pădurea mai deasă, și se culcă'n ea.

Dar poate omul să închiză ochii? Că ce vede el, să ferească Dumnezeu și pe dușmani. Colea târziu, aproape de crucea nopții, iată că vine lângă casă un drac. Când l-a simțit, feciorul de împărat s'a făcut ghem și a luat seama să vadă: ce face Sarsailă?

Încornoratul a cotelit p'acolea și a găsit o *tocălie* și niște ciocane. Pe urmă, ce să vadă și ce să auză feciorul de împărat?

Dracul a început să boncăne cu ciocanele în *tocălie*: toc-tico-toc, toc-tico-toc... Și atunci se strânge, măi nene, în jurul celui care tocuse, atâta drăcime, câtă frunză și iarbă.

După aceea, tot cel care tocuse, începe să le împartă porunci:

— Tu, zice unui încornorat,—să te duci în satul cutare, să duci oamenii în cârciumă, în timpul slujbei bisericești, ca să se îmbete creștinii ca porcii.

— Tu, zice altuia, —să te duci să vâri zânzanie între cei doi frați din satul cutare, știi colea în coastă, că prea cred în Dumnezeu, și nouă ne trebuiesc și sufletele lor.

— Tu, și tu, și tu, zice la alții —să vă duceți în satele cutare și cutare, să povățuiți oamenii la minciuni, la omor, la risipă, la găтели cu lucruri fără rost, la jurăminte strâmbe și la sgârcenie, că ne trebuie și sufletele lor.

— Iar, tu, mai zice unui necurat,—să te 'nvârtești cum îi ști, și la ziuă, să faci de petrecanie ticălosului fecior de împărat care doarme colo, ghemuit, în casa noastră.

Hi! Cum îi mai clănțăneau dinții bietului flăcău! Cum dărdăia din toate măruntaiele și cum se bociă, când se gândia că numai pân' la ziuă mai are să facă umbră pământului!

Dar iată că se aud cocoșii cântând și atunci încornorații se duc p'aci încolo și se răspândesc ca făina orbului.

— Ce-o să mai mă fac eu acum? începe să se tângue feciorul de împărat.—Cât mai credeam în Dumnezeu, mă mai ajută moșul cela, cine-o fi fost. Acù încotro o să apuc?

Dar n'apucă să pomenească despre moș, că iată unchiașul lângă el.

— Ce mai ai acum cu mine, voinice?

— M'aș rugă, să-mi arăți drumul ca să ies d'aici, și să mă povățuești cum să scap de încornorați, cari au poruncă să-mi facă, la ziuă, de petrecanie.

Și-i spune tot firul pricinii.

— Nu-ți fie frică, zice moșul, — că dacă ai început să crezi tot în Dumnezeu, el nu te-o lăsa.

— Păi ce să fac, moșule?

— Ia caută coala în tufiș, de vezi ce găsești?

Caută. — Ce să gălesc? E chiar tocălia și ciocănele, cu cari a tocat tartorul dracilor.

— Așa e? Ia să le iei tu d'acolo, și-i vedeă că n'o să-ți mai poată face dracii nimic, atâta timp cât o fi tocălia la tine. Apoi, mai zice moșul, făcând niște semne cu toiagul spre tocălie și ciocane, — lucrurile astea când vei toca, or avea putere să strângă înprejurul tău pe toți încornorații cari să-ți și slujească, nu după voia lor, ci după voia ta. Ai înțeles?

— Înțeles, zice flăcăul.

Apoi își dau mâna și se despart.

— Măre! Cine să fie moșu ăsta, de are atâta putere! zice feciorul de împărat.

Pe urmă iea tocălia și-și vede de drum, pe cărarea arătată de moșneag, spre orașul în care știă că locuște taică-său, Impăratul Verde.

Acolo, la margine, tăbărise un sălaș de Țigani.

— Mă nene, zice el vătafului, primiți-mă și pe mine acî, că v'oiu ajută la ce m'ăți pune.

— Bine, dec, te primim.

Și dacă-l ieau în corturile lor, Țiganii se bucură mult de el, că eră harnic la lucru, nu șaga-maga.

Intr'o zi, iată că vine vătaful cu veste mare în cort:

— Nu știți o veste?

— Ce?

— Iat'o. Impăratul nostru vrea să facă nuntă cu fata pe care i-au adus-o feciorii, s'o dea celui mare. Fata însă nu vrea să-l iea, până ce acest fecior nu i-o aduce cu mâna lui rochia de mătase, pe care a lăsat-o în cuiu după ușă la taică-său, Impăratul Roșu.

— Și o să i-o aducă?

— Aș! Pe fecior nici nu-l taie capul la așa ceva. Și ca să scape de rușine, umblă'n scripeți pe la toți meșterii din împărăție, să-i facă o rochie la fel. Dar unde e pomana aia?

— Spune feciorului celui mare al Impăratului Alb, stăpâne, zice feciorul cel mic, intrat în slujbă țigănească, — spune-i că i-o fac eu, și cere-i ce vrei pentru treaba asta.

— Păi îi puteă?

— Mă leg cu capul.

— Bine dar, și dă vătaful fuga la feciorul cel mare, în curtea împărătească :— Măria Ta, am un băiat, și se leagă el să facă rochie ca a fetei Impăratului Roșu.

— Și ce ceri pentru muncă ?

— Ia, mai nimica. Ca să poată face treaba, să-mi dai, Măria Ta, nouă cuptoare de pâine și nouă care cu nuci, să mănânce Țiganii mei; și să-mi mai dai, cocoane, un cort cât un manegiu de călărie și nouă buți cu vin.

— Mă, da mult mai ceri !

— Apoi nu e nici o supărare, Măria Ta. Dacă ți-e cu tot dinadinsul, bine. Dacă nu, mă duc de unde-am venit.

Feciorul cel mare al Impăratului Alb, dacă vede una ca asta, dă vătafului tot ce cere; ba i le aduce și la sălaș. Și s'au pus Țiganii: mănâncă, nene, bea și chefuesc, cât e noptica. Ba și dimineața până'n prânzișor.

Nu-i vorbă, frică, frică i-eră vătafului că o da cinstea pe rușine și n'o putea băiatul să facă ce a făgăduit. Dar își zicea:

— D'apoi ce-o fi, o fi. Incailea am mâncat, am băut și am trăit împărătește.

Feciorul cel mic nu eră însă omul care să nu se ție de vorbă.

Colea pe la miezul noptii, el intră'n cort, iea tocălia, de unde o știă ascunsă și începe a boncăni în ea cu ciocanele. Și atunci, ce să-ți vază ochii? Odată răsar înainte-i ca din pământ sute de încornorați.

— Ce poruncești, stăpâne? grăesc ei.

— Să-mi aduceți aici rochia de mătase, pe care o are în cuiu după ușă, la casele taică-său, fata Impăratului Roșu.

— Numaidecât, stăpâne.

Și, ei știu cum fac, dracii îi și aduc până la ziuă rochia.

O iea vătaful și o duce feciorului celui mare; iar acesta o arată Impăratului și se duc amândoi înaintea fetei.

— Cine mi-a adus rochia dela tată-meu? zice fata, când vede odorul din casa taică-său.

— Apoi cine altul eră să facă trebușoara asta, dacă nu feciorul meu cel mai mare ?

— Mai nu cred. De l-oiu mai vedeă făcând și altă ispravă, ... dar să-l văd cu ochii mei! atunci cred.

Așa. Și stau lucrurile tot în așteptare, fără ca să vrea fata să se mărite.

Acu iată că peste câtăvã vreme picã nãpaste grea asupra Impãratului Alb. Veniã, mã nene, cu oaste multã asupra-i Impãratul Verde. Și împãratul ăsta, sucit al naibei, pornise d'acasa cu hotãrãrea ca sã supunã țara Impãratului Alb, iar lui sã-i rãpunã zilele.

Ce sã facã Impãratul Alb? Feciorii lui cei mari tremurau de fricã, mai abitir ca taicã-sãu. Apoi nici oaste n'aveã când strãnge; da chiar de-ar fi strãns, se puteã oare mãsurã la luptã cu Impãratul Verde?

Le dedese toate pe una împãratul nostru și o puse de mãmãligã, cã, dupã cum vã spusei, chemase feciorii; da pe ei nu-i tãia capul la nici o ispravã.

Ba ce zic eu? Feciorul cel mare, tot cu gãndul la ajutorul altora, ce-și zise într'o zi?

— Ia sã încerc tot la Țigãnii ăia! Și se duce și fãgãduiește vãtafului marea cu sarea; iar acesta, dupã ce se domãiește cu bãiatul ce-l aveã, se îmbracã — nu vã mirați și dumneavoastrã? — se îmbracã, nici mai mult, nici mai puțin, sã batã el toatã oastea Impãratului Verde.

Așã. Și atunci, sã vezi și sã nu crezi. Feciorul cel oropsit de frãții sãi, cum simte cã se apropie oastea dușmanã, odatã pune mãna pe tocãlie și când începe a boncãni cu ciocanele 'n ea, se strãnge atãta drãcime, cã n'o mai luã pãmãntul.

— Ce poruncești, stãpãne?

— Acu sã vã porniți înainte oastei Impãratului Verde și sã mi-o mãcelãriți, cum știți voi; ba sã-mi aduceți aici și pe Impãratul Verde.

— Numai atãtica lucru? Apoi las' pe noi!

Și se pornesc încornorații, mic cu mare, asupra oastei și, fãrã a-i da timp mãcar sã se desșumeneascã ce și cum, Impãratului Verde îi fac oastea ciopãți-ciopãți, ba aduce și pe Impãratul Verde a-colea în sãlaș, plocon feciorului celui mic al Impãratului Alb.

Acesta se îmbracã prost — așã ca sã nu-l cunoascã la curtea împãrãteascã; apoi iea în cãrcã pe Impãratul Verde și se infãțișeazã înainte feciorului celui mare al Impãratului Alb, tocmai atunci când sta cu taicã-sãu la masã:

— Io-te, Mãria Ta, ți-am fãcut și trebșoara asta, zice cel mic, care își ținea cãt puteã plãnsul, cã mai vãzuse pe taicã-sãu dupã atãt amar de timp.

— Bine, bãiete, glãsuește feciorul cel mare cu trufie! Apoi, cãtre taicã-sãu: — Vãzuși, tatã, cãt pot eu?

— Bine, bine; dar cine e flăcăul ăsta?

— Cine să fie? Un ortac de Țigani; i-am lăsat eu grija să-mi aducă aici pe Impăratul Verde, după ce i-am măcelărit oastea.

Se miră Impăratul Alb, că nu prea-i vine să creadă atâta vitejie din partea flăcăului celui mare; apoi mustră cu cuvinte grele pe Impăratul Verde și-i dă drumul acasă, după ce-i taie nasul.

— Cine a bătut pe Impăratul Verde și oastea lui? întrebă fata, când aude ce și cum.

— Cine altul decât feciorul meu cel mare? Ai văzut, fată, flăcău isteț? Ia, acum doar nu te-i mai împotrivi și-i vrea să facem nunta.

— Mai nu cred. Dar știi o vorbă, că până'n trei sunt lucrurile bune. Dacă o mai face încă o ispravă, îl ieau de bărbat.

Și se întoarce în odaia lui împăratul și cu feciorul cel mare tot cu buzele umflate.

Acî găsesc pe feciorul cel oropsit, care așteptă să-și ia răsplata pentru vătaf.

— Știi ce? zice Impăratul Alb;—băiatul ăsta mi se pare desghețat. Să-l luăm în curte. Socotesc că ne-o fi de mult folos.

— Bine.

Dă Țiganilor bani pe el, bani din gros, și feciorul cel mic iată-l iar în curtea de unde plecase de atâta vreme.

Da atunci ce să vezi dumneata?

Cum a rămas în curte, toate lucrurile aduse de cei doi s'au veselit: Pasărea cea măiastră cu douăzeci și patru de versuri s'a pornit să cânte mândru și drăgăstos acolo în vârful mănăstirii, că nici n'ar fi mâncat, numai să asculte la ea.

Calul cel năzdrăvan începù a sburdă, a necheză și a vorbi chiar; ba și câinii cu lanțurile de aur începură să latre, așa cum nu se mai pomenise.

— Măi, ce să fie asta? zice Impăratul Alb, căruia nici prin gând nu-i trecea cum se întâmplase și cum se schimbaseră toate, așa din chiar senin, și cum par'că se mai înveselise o leacă.

Și sta zile întregi și nopți întregi de ascultă la pasăre și la ghimbușurile ce le făcëa calul năzdrăvan.

Acù într'una din zile, feciorul cel mic, slugulița, pândește prilej când nu-l zărește nimeni, și se duse încet, încet de aruncă fetei Im-

păratului Roșu un inel pe fereastră. Eră chiar inelul pe care i-l dedese fetișcana atunci când se îndrăgostiseră.

Hi! Cine poate povesti oare bucuria ei? Dete fuga la împăratul și începù să-i grăească cu foc:

— Taică Impărate Alb, află că ți-a venit feciorul cel mic.

— Unde e, taică?

— Uite-l în curte. E chiar sluga și, după cât îmi dau cu părerea, el mi-a adus și rochia dela tata și tot el ți-a bătut și pe Impăratul Verde. Ia chiamă-l încoă.

Il chiamă împăratul și dacă-i mai iea sama bine și-l cunoaște, ce să vezi dumneata? Impăratul cât eră de împărat, ba și împărăteasa, se pun, nene, pe plâns, de nu-i poate oprì nimeni. Iar după ce se mai ostiază, îmbrățișează pe feciorul cel mic — așa cum eră el îmbrăcat — și 'ncep să-l sărute cu foc.

— Pe unde ai fost și cum ai petrecut *striior*, flăcăul taichii, atât amar de vreme?

— Hei, hei, numai ascultați dar.

• Și începe să le spuie tot, tot adevărul: uite și uite și uite.

Când auzì așa, foc se făcù Impăratul Alb și împărăteasa pe cei doi feciori mai mari și nici în casă nu mai vrură să-i primească.

Dar nu le fu de ajuns asta. Le eră prea mică plata.

Când porunci împăratul să-i facă feciorului celui mic o baie de lapte dulce, ca să-l curețe și să-l dichisească spre a-l pune în cinstea cuvenită, acesta odată se pomenì cu calul cel năzdrăvan că-i vine nainte și-i grăește cu glas mângâios:

— Stăpâne, stăpâne! Ascultă ce te povățuesc eu. Când o fi să te îmbăieze, să mă chemi și pe mine și să chemi și pe frații tăi să intre în baie.

Așa a făcut. Și când au intrat câte trei în baia de lapte dulce, a sosit și calul. Aveà o nară de foc și alta de ger.

Și a pus calul nara de foc spre frații stăpânului său, acolo unde erau în baie; iar nara de ger spre feciorul cel mic. Și când a început să sufle cu putere pe nări, ce să vezi dumneata?

În jurul fratelui celui mic, înghețase laptele; iar împrejurul celor mari, a fierț în colcote până i-a omorît, de s'a ales *buful* de ei.

— Așa vă trebuie, ticăloșilor, grăește calul.

Iar împăratul, după ce mai trage *o toană de plâns*, — că de, cum te doare un deșt, te dor toate, — îi îngroapă cu cinste. Și nu mai zice nimic, că aflase câte prăpăstii făcuseră și ei.

Apoi după ce se mai ostiază, pune Măria Sa la cale o nunta împăratească, mândră și frumoasă, să nu se dovedească. Și cum eră să nu fie nuntă vestită? Că se cunună feciorul cel mai de ispravă al Împăratului Alb cu fata Împăratului Roșu.

Și s'au strâns la chef și petrecere: Împărați și crai și ghinărari vestiți. Ba ce zic eu? A sosit și împăratul Roșu, tatăl fetei, că uitase acum tot necazul.

Și s'a pornit nunta. Să fi văzut atunci! Cum cântă pasărea, în loc de lăutari, din vârful mănăstirii! Cum lătrau de mândru câinii și necheză, sburdă și vorbiă calul, pe care săltă mândru ginerele — în fruntea colăcerilor!

Iar când se puseră mesele de nuntă și începură și lăutarii — d'ăștia d'ai noștri —, să zică de *codru* și de inimă albastră, odată împăratul cel tânăr se gândi.

— O, Doamne! De ce nu e și moșul aici, să iea și el parte la bucuria mea?

— Aici sunt, iată: numai te-ai gândit și am venit! se auzi un glas și odată răsări înaintea mesenilor un moșneag bătrân, bătrân, cu barba albă colilie; dar nu știu: li se părea mesenilor, ori eră chiar aieva? Fața moșului strălucia ca soarele.

Împăratul cel tânăr, mirele, se repede de-i sărută mâna:

— Iată, cinstiți nuntași, cine m'a păzit toată vremea, pe unde am fost și mi-am mâncat amarul.

— Așa e, mesenilor. I-am fost călăuză tot timpul, pentrucă a știut și știe să *dea cinstea cuvenită bătrânilor*, oricine ar fi ei și oricât de sus ori de jos ar fi aceștia. O singură dată l-am părăsit: când s'a lepădat de Dumnezeu; iar când și-a cunoscut greșeala — l-am iertat.

Află și tu, ginere, că atâta vreme, cât te-i purtă tot ca până acum, Dumnezeu te-o aveă în sfânta sa pază. Și află că, atunci când ți-am blagoslovit tocălia, am vrut să-ți fac un bine; dar nu ți-am dat-o pentru multă vreme. Că așa nu s'ar mai cunoaște omul ce se lasă repede ispitei celui rău!

Și după ce-i dă ginerele tocălia cu ciocanele, se apleacă moșul de sărută pe feciorul de împărat. Apoi face niște semne și grăește:

— Tihnă să aveți în casă, îngăduieală și să cârmuiți cu înțelepciune norodul. Să fiți sănătoși, feții mei!

Și cum grăia, fața moșului începù să strălucească și mai mult; începù să se ridice dela pământ, încet, încet, până se înalță tot mai

sus și tot mai sus, pierzându-se în văzduh, într'o haină de lumină orbitoare.

— Incremeniți de atâta minune, mesenii căzură cu toții în genunchi închinându-se și spunând rugăciuni; iar ginerele plângea, de săriă cămașa după el, că se despărțise de acela care-l iubise cu atâta foc!

— Bine faceți, tată, de vă închinați, grăește un împărat din cei mai bătrâni. — Inchinați-vă și sărutați pământul, că, după cum poate oricine vedeă, a fost la mijloc putere dumnezească!...

Iar după ce s'au mai potolit lucrurile, s'a pornit iar nunta. Și a ținut o lună încheiată. După nuntă apoi, a dat Măria Sa Impăratul Alb împărăția în seama celor doi tineri, de au împărățit cu pace și bucurie, vreme lungă, trăind numa'n bine și noroc.

Ba poate trăesc și azi, de n'or fi murit!

Povestită de flăcăul Gheorghe Radu Anghel din Priboeni. A se vedeă, pentru oarecare asemănare, poveștile din acest volum, cum și altele de-aiurea, în cari flăcăii pleacă pentru căutarea pasării de aur.

23. Norocul și mintea.

Apoi iacă, s'au luat odată la ciondăneală norocul și cu mintea: Care e mai mare din amândoi?

— Sunt eu, norocule, ziceă, potolită, mintea.

— Ba eu, grăia norocul cu mândrie.

Și cum, în taifasul lor, mergeau pe drum, i-apucă înserarea de parte de sat și se hotărîră să se culce acolo, în câte un loc, să petreacă noaptea.

— Eu, zice mintea, — mă duc colo pe câmp, mai departe de drum, să dorm pe arătură proaspătă. Mă feresc din drumul carelor, să nu dea cevă la noapte peste mine.

— Ba eu, zice norocul, — mă culc chiar în mijlocul drumului. Nu-mi pasă de nimeni.

— Bine.

Și — în întunericul așa de mare, de-ți dai cu degetele'n ochi — fac amândoi cum vorbiseră: mintea se culcă încolo departe pe arătură, să-și hodinească ciolanele; iar norocul pe drumul mare, în pulbere.

Și începură amândoi să mâie porcii la jir și să asculte la cățelul pământului.

Dar colea'n crucea nopții, ce să vezi dumneata? Chiar pe drumul de care vorbirăm, veniă în goana mare o droșcă cu niște armăsari cari mâncau foc.

Acù-i acù, norocule! Peste câteva clipe, o să te calce caii și droșca și praful nu s'o alege de tine!

Aș! Caii, cu tot întunericul, vin până aproape de mogâldeța din cale și, zărind ceva, odată se sperie, sar în sus sforăind, rup hățurile și o ieau rasna pe câmpie în lături, spre răsărit. Incotro credeți? Chiar spre locul unde eră culcată mintea, pe care o strivesc, sărmana, cu picioarele și cu roatele droșcei și-i sfărâmă oasele, de se trezește prăpădită.

Apoi se duc cu vizitiu cu tot în treaba lor.

Dimineața, norocul se scoală vesel și se duce la minte. Ea, săraca, se vaită a pietre seci și nici nu se putea urni din loc.

— Ce-ai pățit, soro?

— Ii spune.

— Păi vezi, zice el, — așa e că tot eu sunt mai mare?

— De ce? întrebă mintea plângând.

— Apoi dacă te culcai tot în drum, nu ți-s'ar fi întâmplat una ca asta. Ascultă ici, dă-te învinsă măcar acum și supune-te mie.

— Nu mă dau, norocule, nu, glăsuește mintea. — Dacă n'a dat droșca peste tine, asta a fost o întâmplare și înseamnă că ai avut odată noroc; nu însemnează să faci toți ca tine.

— Așa? Apoi te las aci, cu toată mărimea ta.

Și norocul a plecat înbufnat.

Acù mintea a zăcut acolo cât a zăcut, până s'a putut pune o leacă pe picioare; apoi s'a dus la un doctor de s'a căutat, și într'o lună s'a mai orjovenit par'că.

Așa. Și n'nr'una din zile după ce s'a însănătoșit, iată că se întâlnește iar cu norocul. Iși dau mâna și se împacă.

— Nu-i așa, cocoană minte, că de acum înainte n'ai să mai zici că ești mai mare?

— Ei ași! Doar n'ai fi tu.

— Dacă ții morțiș, zise mintea, — să te cunosc de mai mare, dovedește și tu cu o faptă că e mai ceva de capul tău.

— Ce faptă?

— Iată, vezi Ungureanul ăla, care trece cu oile pe drum?

— Il văz.

— Du-te, noroace, de-l fă, dacă poți, om în toată firea, că eu am să plec din capul lui. Fă-l să trăească în pace, să moară fericit și să poată lăsa la moarte-i și pe ai lui în bine. Ba să fie și altora folositor.

— Mă duc, cum nu. Și-i vedeă și tu cât pot. Da unde să te mai gălesc?

— Ia, zice mintea, tot așa, prin lume. — Mă duc și eu mai mult la cei cari mă caută.

Până acum bine.

Și s'a dus norocul. Apoi, fără să-l vadă cinevă, s'a așezat în fața ciobanului.

Ăla par'că se mai schimbă o leacă în toată înfățișarea lui. Se făcu mai țanțoș și începù să mâie oile spre o leasă, că s'apropiă de iarnă și vrea să le facă un țarc.

Când s'apucă să sape, ca să bată pari mai groși în pământ, abia dete cu târnăcopul, că acesta se izbî de cevă tare.

Acolo, ce să-i vadă ochii ciobanului? O căldare cu galbeni.

Altul, în locul lui, ar fi murit și ar fi înviat de bucurie. Ungureanu însă a pus galbenii în desagă și și-a văzut de drum, ca și când nu i-ar fi venit nici o bucurie.

Pe urmă, îți crede că și-a mai cumpărat omul alte oi, ori că a început să se îmbrace și să mănânce mai bine o leacă; ori că a început să dea milostenii la săraci...

Aș! Ferit-a sfântul. A făcut alta, boacăna de tot, și.. știți ce?

A făcut sălbi din galbeni și le-a pus la gâtul oilor, de se mirau și ele ce le găsisse. Apoi a plecat cu oile pe drum, mâncate, nemâncate, plimbându-se și el țanțoș.

Așa. La o săptămână, iată îi iese în cale un boier mare, d'ăia care putea să taie și să spânzure în țară.

— De ce ai pus, măi ciobane, galbenii ăia la gâtul oilor.

— D'apoi ce eră să fac cu ei?

— Măi, da tare prost e Ungureanu ăsta, își zice boierul în gând.

N'a mințit ăla care a zis, că *pică norocul pe bușteni*. Apoi îi zice tare:

— Ia ascultă, băiete, dă-mi mie sălbile, să-ți dau de soție pe fata mea.

Când aude ciobanul, rămâne cu gura căscată.

— Noa! Că s'o ieau și ți le dau.

S'a dus după boier. Când a văzut fata — zână din cer picată — i-a

căzut și lui cu tronc; că la însurătoare, de, se pricep și proștii. Și s'a repezit *nevlegul* la oi de le-a luat sălbile și le-a dat boierului care se legase să-i dea pe fie-sa de nevastă.

— Hi, Hi! zise norocul, vorbind cu sine,—unde e acum mintea să mă vadă cât pot?

Dar mintea nu erà nici ea pe departe. Urmărià și ea lucrurile, să vază d'a minune: unde are să ducă norocul pe cioban? Că-l lăsase în sama lui.

Așà. Și se hotărăște cununia pentru Dumineca viitoare.

Boierul acela însă, când l-a văzut ce poamă e—și-a și mutat gândul să-l mai facă ginere. Banii nu-i vorbă, îi luase, dar, ziceà el: «nebu aș fi să-i leg fetei capul cu un tântăvan?»

Lasă că și fata fugià de cioban ca de Ucigă-l toaca. Că, vezi dumneata, dacà una d'ale noastre, d'ar fi cât de săracă, nu vrea să iea un băiat bogat și urît și cântă cu foc:

Decât cu galbeni la gât
Și cu bărbatul urît,
Mat bine cu gâtul gol
Și cu bărbatul marghiol...

Dar ea, fată frumoasă, bogată și de neam, cum erà să iea pe cioban, urît și năbârgeac?

Bine; da vorba: cum să se cotorosească boierul de el? Că-i făgăduise, și nu mai scăpà de cioban.

Il chiamă la divan, unde erau adunați boierii cu Vodă și cu Mitropolitul, și-i pun câteva întrebări, să vadă dacà știe să dea răspunsul la ele. Ii căută adică nod în papură, ca să se poată curățà de el.

Dar ciobanul spuneà ce spuneà — cum spuneà, nu mă mai întrebați — apoi îndată își da în petec, tot ca la el la stână:

— Bâr, oaie! Noa, mîncă-te-ar lupii!

Atunci, ce să vezi dumneata? Hotărăsc boierii să-l spânzure, că se ținea sgaie după fată. Și apoi n'ar fi vrut ei, nici în ruptul capului, să intre în neamul lor un cioban.

Și așà în ziua hotărîtă pentru cununia ciobanului cu fata, boierii hotărîră să-l cunune pe neder cu altă mireasă: cea de care vorbește cântecul:

Jupâneasa Carpena,
Adusă din Slatina,
Numai din topor cioplită
Și din bardă bårduită.

Sosind ziua sorocită, duseră pe bietul cioban la spânzurătoare și se strânse norod mult la locul cu pricina, să vadă când i-o pune gâdea ștreangul de gât.

Acù prin mulțimea aceea, mai erà un om și o femeie, cari umblau forfotind prin lumea ce se tot vârzuiă încoace și în colo. Pe acești doi însă nimeni nu-i vedeà.

Iată-i că se întâlnesc amândoi.

— Du-te, noroace, de scoate omul, că se prăpădește. Așà ne-a fost vorba ?

— Nu pot, soro, nu pot ! Eu i-am dat noroc ; dar vezi, la asta nu mă mai pricep.

— Așà ? glăsuește mintea. — Păi, dacă l-oiu scăpà eu dela moarte, te mai lauzi că tot tu ești mai mare ?

— Nu mă mai laud, nu ! Numai scapă-l, soro ; că, uite, acu-i pune lațu.

— Bine dar... și nevăzută de nimeni, se duce mintea și numai se uită în ochii ciobanului :

— Ia mai stați, boieri, glăsuește atunci Ungureanul care până acì tremurase vargă și nici graiu nu puteà scoate ; — mai stați, oamenilor ; nu pripiți cu spânzuratul și mai stați să ne dăm sfatul.

Vorbià de rândul àsta așà de mândru, că boierii porunciră lui gâdea să-l mai lase.

— Să vorbească, să vorbească ! strigă poporul adunat și atunci iar începù ciobanul :

— Apoi, uite ce e : Eu numai m'am prefăcut că nu știu să grăesc o boabă două mai de doftă și că sunt prost, să vedem : oare ce aveți să faceți cu mine ? Și să mai vad : aveți răbdare ? Păi bine, Domnilor, așà se poartă boierii în țara asta ? Ce-ți răspunde oare când, venind tatăl meu, cumnatul craiului cutare de peste munți, o află că mi-ați luat bănet cu cât s'ar cumpără o împărăție, pentru o față de boieri ; și că, în loc să mi-o dați de nevastă, ați hotărît pe urmă să-mi răpuneți capul ? Cum vine fapta asta a d-voastră?... Să-i luăm banii, și pe urmă hop ! Mort, nemort, hai cu el la groapă !

Și se mai pornește, nene, àl'Ungurean să grăească înțelepțește cu cei de față, că se mirau acù și boierii și Vodă și Mitropolitul de atâta docsie la un cioban.

Ba se miră și fata, care eră de față și căreia îi păreă, de rândul ăsta, mai frumos par'că...

— Dați-i drumul strigă Vodă, — că voinicul ăsta nu face de spânzurătoare! Mai bine, iată, îmbrăcați-l cu hainele astea de logofăt mare. Și meargă apoi la biserică, cu fata boierului, să se cunune chiar azi.

Și întorcându-se către tatăl fetei, grăi:

— Acū ți-e cu voia?

— Cum nu, Mărite Doamne!

Și s'a cunurat ciobanul logofăt cu fata boierului care-i luase galbenii, și au trăit în pace și belșug și spre folosul țerii; că mintea n'a mai fugit din capul voinicului.

Și iacă, de atunci a rămas mintea mai mare decât norocul.

Dar ea se duce acum numai la cei cari umblă după lumină, cât mai multă lumină.

Povestită în 1909 de moș Maria Coțandă, din Priboeni, și publicată pentru întâia oară în «Prietenul nostru», an. I, No. 12 și 13. O variantă se poate vedea în «Ion Creangă», No. 11, de Ion O. Zugravu.

Spune că: Norocul și mintea, cum mergeau odată la drum, istorisindu-și isprăvile, s'au pus la întrecere, în slujba unui păzitor de vite. *Norocul* i-a cărăbănit bogății de l-a făcut bogat putred și chiar domn și-i mergeă bine, că aveă *minte înțeleaptă*.

Când însă să fie întărit ca împărat și să ție și el o cuvântare în fața împăraților și boierilor, *mintea* se dete la o parte și lăsă pe noroc.

Atunci împăratul cel tânăr începū să lovească cu cărja 'n pământ strigând cât îl luă gura: — «Aho, aho, ho... ho... nea 'napoi! — cei de față crezură c'a nebunit, dar el își da în petec.

Atunci norocul se rugă de minte să vină la loc și când veni, urmă împăratul: «Acestea sunt vorbele păzitorului, dar eu sunt tot un păstor care am să pasc și să păzese poporul acesta»... Și a vorbit mai departe de au rămas toți immărmuriți de cele auzite.

Norocul însă nu-l găsește oricine și nu-i e dat la toată lumea să-l aibă.

El ursește pe om din leagăn, bine ori rău, cum s'o găsi el în clipa nașterii omului. Când nu-l au, oamenii pleacă după el, să-l caute.

Așă e în varianta «Norocului» de care am vorbit la «Sărăcia». Așă și în «povestea norocului» publicată de alesul povestitor, d-l Alexandru Vasiliu în «Șezătoarea», vol. VI, p. 1900:

Când a plecat omul sărac de-acasă în căutarea lui Dumnezeu și a lui St. Petre, să-i spuie ce e cu norocul lui, n'aveă cum să amăgească pe copii, să nu mai ceară demăncare; a luat o baligă de vită și a pus-o'n spuză, spunându-le copiilor să mai aștepte, «c'amuș li gata pogacea».

Pe drum se întâlnește cu Dumnezeu și cu Sf. Petre. Le-a spus, fără să-i cunoscă, pe cine caută.

— Apu măi omule, fă pi cărariă asta, și i-o arătât (a)să cu mâna o carari — și ti du-năinti — c'ai sâ dai di-om bordeiu. In bordeiu cela, șădi-om moșneag; tu si intri-în bordeiu, da si nu dzici nimic. Si ti puî ia acolu pi-o laiți, ci-ti-a-ntrebă el di la o vremi, ce ții-iumblatu tău pi-acolu.

S'a dus și-a găsit în bordeiu un moșneag bătrân, bătrân care ședeă dinaintea focului cu o bucățică de mămăligă de trei zile. Și eră îmbrăcat c'un suman rău rău, de nu se mai ținea petic de petic.

Cum sta, vin ursitoarele la fereastră și i-au spus că o sută de oameni au murit și o sută și unu s'a născut.

— Cei ci-o murit, Dumnezeu să-i ierte, iar cei ce s'o născut, s'a-jungă si cii-n stăria-n cari ma găseșc eu amù.

S'au dus ursitorile și atunci moșneagul s'a îmbrăcat cu un suman bun de noatin, cu căciulă bună, cu cioboate'n picioare — ca un gospodar bun, fiindcă cât e lumea de mare, «o suti mor și o suti și un si nasc», — iar au venit ursitorile și moșneagu a ursit pe cei născuți atunci să fie în starea în care se află el ca gospodar bun.

După ce iar au plecat ursitorile, moșneagu s'a îmbrăcat cu straie boierești, și-a pus o masă mare'n mijloc, iar pe ea tot felul de mâncări și băuturi ca la boieri, și când iar au venit ursitorile, moșneagu a ursit pe cei născuți să fie 'n starea în care eră el atunci.

Apoi moșneagu s'a desbrăcat și a rămas tot ca'n starea dintăiu. A văzut pe omul sărac și l-a întrebat de rostul lui.

— «Du-ti, mai omulî — acasî (o dzis moșniagu), ci fumeia ta o mai făcut un baet, tuma amu-n ciasu ista cân(d) eram boeri. Baetu ar(e) s-ajungă boeri și el a si va ț-i pi voi pi făți».

Și chiar așa a fost și a scăpat omu de sărăcie.

«Moșneagu cela-mpartă *norocu*. Și di si naște cinevă cân(d) moșneagu eră îmbrăcat rău, colu dinăintia focului, apui și omu așa a-giungeă și așa si pitrecè câți dzile-avè. Di și naște când eră moșneagu-mbrăcat ca un gospodar bun, apui și omu, gospodari bun, si pitrece: iarî di da Dumnedzău și si naște în ciasu cân(d) moșneagu eră ca un boeri, apui omu boeri eră câti dzili aveă dila Dumnedzău».

După alte povești însă, fiecare noroc are grijiă de *omul lui*. In «două noroace» (Neculau în «Șezătoarea», an, II, No. 4), se spune că noroacele a doi frați s'au luat la bătaie și a celui mare a învins pe-al celui mic, l-a omorit și l-a îngropat.

Atunci fratele cel mic a sărăcit, iar cel mare i-a dat doi boi și-o vacă. Au pierit și aceștia ca trăsniți.

Și atunci fratele cel mare, căinos la inimă, a băgat pe cel mic slugă la el și, la moșie, îl ținea într'un bordeiu păcătos. Odată, cum veghiă pe lan, în puterea nopții, văzù o arătare ocărind și suduind că de ce nu seceră oamenii bine? Dă să o lovească și ea atunci strigă:

— Nu da: sunt *norocu* lui frățini-tău. Dacă n'aș fie eu, crezi c'ar aveă vr'un spor?

— Da norocu meu unde-i?

De frică, a spus, și că norocul celui mic n'a murit de tot. «E îngropat chiar sub bordeiul în care stai. Du-te și sapă acolo, că ai să găsești trei căzi (tocitori) mari de bani. Atunci norocul tău are să'nvie, are să se întâlnească cu mine ca să ne batem din nou, în luptă dreaptă și, dacă m'a dovedi, nu mai trag nădejde de iertare. Iar de nu, cum a hotărî cel de sus!»

S'a legat norocu' să aștepte acolo, iar săracul s'a dus unde l-a povățuit, de-a găsit trei căzi de bani și pe norocul lui: «Stăpâne, greu somn am dormit!»

S'au luptat iar cele două noroace și norocul celui mic a omorît acum pe-al celui mare. Și de atunci fratele cel mare a început de-a doua zi să sărăcească și, când eră să vînză moșia, li zice cel mic:

— Las'o 'ntre noi.

— Cu ce s'o purtăm? Cu surcele?

— De bani te plîngî? — haide să-î arăt.

I-a istorisit tot și atunci cel mare s'a pus pe plîns; a văzut că *i-a murit norocul*, și a trecut totul pe numele celui mic; iar el a rămas slugă la cel mic.

24. Pătru Făt-frumos și Staticot-barbă d'un cot.

A fost odată ca niciodată. A fost un împărat vestit și s'a răsboit atât de mult cu o oaste dușmană, că i s'a uscat o parte din trup, iar alta i-a rămas verde; apoi tot din asta, un ochiu îi plîngea și altu-i rîdea.

Și împăratul acela, după ce a răpus pe vrăjmaș, a venit acasă și de mînios ce eră, s'a jurat să răpue capul ori cui ar îndrăzni să-l întrebe: de ce e el așa ca neoamenii?

Pe urmă, ca să știe lumea că vrăjmașul a fost răpus, a făcut Măria Sa ziafet mare.

La masă lumea se miră de înfățișarea împăratului, că nu-l știă așa înainte de lupta cu dușmanul; dar nimeni nu îndrăznea să-l întrebe, că aveau oamenii cunoștința de jurămîntul ce-l făcuse.

Dar boierii, cari doriau să afle cu orice chip, — au povățuit pe feciorul cel mai mare al împăratului:

— Intrebă pe taică-tău de ce e așa? Că noi uom da 'n genunchi și te-om scoate să nu te prăpădești.

Și așa feciorul, pe când erau mesele și veselia în toiul lor, începe:

— Taică împărate, să te întreb ceva!

— De m'ai întrebă de vorbă bună, bine; de m'ai întrebă ce m'oiu gândi eu, apoi nu e bine: unde-ți sta picioarele, și-o sta și capul.

— De ce ești așa, taică, cu o parte de trup uscată și cu una verde? Și de ce un ochiu îți râde și unu-ți plânge?

I!... când l-aude împăratul se face foc. Și trage paloșul să-i taie capul.

Au îngenunchiat boierii :

— Măria Ta, decât să spurci sabia Măriei Tale, în sângele Măriei Tale, mai bine dă-i drumu' să se ducă unde-o ști.

— Bine dar, să se ducă! Da să se ducă, să umble pe unde am umblat eu, și-l iert.

Așa.

A pus voinicul șaua pe cal, s'a armat bine, a luat un buzdugan în mână, a încălecat și a plecat.

A mers ce a mers, până la podul de aramă. Acolo calul s'a speriat. Feciorul de împărat a început să-și facă curaj, a dat cu buzduganul și-a rupt o blană d'ale podului.

Pe urmă n'a mai putut merge mai departe și s'a întors îndărăt.

— Alelei fecior de c... ce-mi ești! !graește tatăl său, când aude ce i s'au întâmplat.—Pomenile mele, pe cari le-am făcut în tinerețe, tu mi le *fărâmași* acuș.

A tras iar paloșul să-i taie capul, și-atunci a îngenunchiat înaintea Măriei Sale frate-său ălalalt.

— Taică, Măria Ta, ce-i vrea cu capul meu! Iacă, mă duc eu să umblu pe unde ai umblat dumneata. Iartă p'ăsta.

— Bine.

A pus și feciorul ăsta șaua pe cal, și-a luat buzduganul și a plecat. La podul de aramă a trecut înainte; la ăl de-argint însă, cum a făcut, cum a dres, a dat cu buzduganul și a rupt o blană.

S'a întors îndărăt.

Tat-său, zor nevoie să-i taie capul.

— Pomenile ce le-am făcut eu în tinerețe, tu mi le stricași acuș.

A venit atunci ăl mic și a dat în genunchi :

— Taică Măria Ta! Iartă pe frate-meu, că mă duc eu. Da să-mi dai calul tău din *tinerie* și să-mi dai șaua ta din tinerie.

— Bine. Iea frâul ăsta în mână și te du la marginea cailor și strigă: «Ptrua... calul tatii din tinerie! — că el are să vie să bage capul în frâu.

Și Pătru Făt-frumos, — că așa îl chemă pe feciorul cel mic — a făcut cum l-a învățat împăratul.

Când a strigat, ce să-i vază ochii? A venit înainte-i un cal bătrân, *mâncat de coțofeni pe șale*, să bage capu 'n frâu.

Pătru i-a dat cu frâu 'n cap și a amețit calul.

S'a dat apoi cu frâul în marginea ailaltă și iar a strigat; da a venit tot calu-ăla.

Acum când i-a dat cu frâu 'n cap, s'a 'nvârtit pământu cu bietul cal.

A mai dat cu frâul și 'n altă parte și a strigat mai tare:

— Pțrua.... Calul tatii din tinerie!

Da a venit tot ăla, mâncat de coțofeni pe spate.

Dacă a văzut așa, a tras Pătru Făt-frumos paloșul să i taie capul. Atunci spre mirarea lui, calu i-a vorbit:

— Nu-mi tăia capul, stăpâne, că nu ți-o fi de folos. Alege mai bine patruzeci de mânzi dela patruzeci de iepe, și mă bagă cu ele într'un obor, să le sug eu trei zile și trei nopți, să mă fac *cârlan* de trei ani; să torni apă pe mine să nu se lipească.

— Bine.

Și a făcut Petre cum l-a învățat. Calul le-a supt pe iepe trei zile și trei nopți, și-atunci ce să-ți vază ochii? S'a făcut cârlan de trei ani; a încălecat voinicul pe el și a plecat cu buzdugan cu tot.

Când a ieșit din sat afară:

— Țin'te, stăpâne, c'o să merg!

A sburat cu el în sus, pe urmă s'a *prijinit* mai jos ceva.

— Frică-ți fu, stăpâne?

— Ameții!

— Și eu am amețit, când ai dat cu frâu 'n capu-mi. Țin'te, c'o să merg!

Pe urmă a sburat cu Pătru Făt-frumos mai sus și l-a *prijinit* mai jos.

— Frică-ți fu, stăpâne?

— Se 'nvârti pământu' cu mine!

— He! Și cu mine s'a 'nvârtit, când ai dat cu frâu 'n capu-mi.

Și a plecat întins la drum. A mers de-a trecut podul de aramă și podul de argint. Când la ăl de aur, odată a *continăt* calul și a horcăit:

— De, bre, cal de leu, cal de smeu, cal de bun viteaz al meu!

Că mie nu mi-e frică de *nima*, numa de Stati-cot cu barba d'un cot. Și d'ala puțini că frică am! Da știu că nu i-o fi mai adus cioara osciorul și vântul perșorul.

Și când a zis așa, odată a ieșit de sub pod chiar Staticot cu barba d'un cot cu trup cu tot.

— Ba am venit eu ca un bun viteaz.

S'au luat la luptă amândoi, Pătru Făt-frumos și cu Staticot, și s'au luptat, nene, s'au luptat :

Zi de vară
Până 'n seară,
Fără pic de nădușală.

Și a tăiat voinicul pe Stati-cot. Da i-a rămas căpățâna, și aia a dat fuga pe gaura pământului.

Apoi Pătru a plecat de aici călare tot înainte. La drum sbură, nu mergea.

La un loc, s'a oprit calul din mers și i-a grăit :

— Stăpâne, stăpâne, iacă ajunserăm la câmpul cu dorul. Ca să treci pe aici, leagă-ți ochii cu marama, că altminteri te întorci îndărăt și te taie tat-tău.

Au trecut și peste câmpul cu dorul.

— Acù, stăpâne, să mergem înainte, pe unde a umblat Măria Sa împăratul în tinerețe. Să mergem la foisorul lui *tătânu-tău*. Până acolo, vei ști că e cale de trei ani și jumătate. Dar eu te-oiu duce numa'n trei ceasuri și jumătate.

Și s'a pornit calul în răpi, ca vântul.

Când au sosit la *foisor*, au dat peste alt cal : mâncă la cărbuni, jer de foc, și din copită-i da scânteii !

A legat și Pătru Făt-frumos pe calul lui lângă cel dela foisor, și *cu o parte* mâncă mai bine al lui decât ăla.

Dacă a luat seama mai bine p'acolo, a văzut un băiat cu paloșul pus peste piept.

Pătru a tras cu paloșul, să-l taie : pe urmă s'a gândit să nu-l prăpădească. S'a culcat și el alături și a dormit.

Peste puțin însă *s'a pomenit* ăla. A tras și el paloșul, să sboare capul lui Pătru Făt-frumos, dar și-a mai luat și el seama :

— Dacă eră ăsta om rău, mă tăia pe mine adormit. Hai mai bine să-l las să se deștepte.

L-a lăsat ; iar când s'a deșteptat, Pătru l-a întrebat :

— Cine ești, frate ?

— Ia ! Un voinic sosit în norocul tău. Păzește-te, omule, că acù vine căpățâna lui Staticot-barbă d'un cot, cu oaste câtă frunză și iarbă.

— Păi n'ai vrea să-mi ajuți oare s'o răpunem ?

— Ba ți-ajut, că de când îi port și eu Sâmbetele ! Cât sânge poți tu, Petre, să faci ?

— Fac atâta cât să înnoate *gonitorul* de trei viței în sânge. Și Pătru Făt-frumos nu s'a lăsat. S'a dus la un Țigan de a făcut un *ciulin de fier*, pe care l-a dat în mâna ălui dela foisor :

— Iea seama, frate ; când o da căpățâna fuga pe gaura pământului, eu m'oiu luă după ea ; iar tu aruncă-mi ciulinele'n brâu, ca atunci, când oiu fârși treaba, să mă tragi afară. Așa, frate ?

— Așa.

Și a venit oștirea lui Staticot-barbă d'un cot și au încălecat amândoi voinicii pe cai, au luat paloșele în mâini și s'au repezit în dușmani.

Până'n seară au tăiat toată oastea ; iar căpățâna a dat fuga pe gaura pământului.

Atunci voinicul dela foisor i-a aruncat lui Pătru Făt-frumos ciulinele în brâu, și feciorul de împărat s'a luat după căpățână pe gaura pământului.

S'a dus mereu, după căpățână, pe tărâmul ălalt până ce s'a sfârșit ciulinul — cât eră de lung — și atunci, ăla d'afară dacă a văzut că Pătru tot trage înainte, i-a dat drumul.

Iar Pătru Făt-frumos a plecat pe sub pământ, tot înainte, după căpățâna lui Staticot.

A mers el, zile și nopți întregi, a mers până ce a ajuns la o fântână de alamă. Acolo eră o coconiță de alamă, spălă lână de alamă.

— Bună ziua, coconiță de alamă,

La fântână de alamă,
Spălând lână de alamă !

— Mulțumim. Da, ce alergi, Petre ; ce te *fărâmi* așa ?

— Alerg după căpățâna lui Staticot cu barba d'un cot. N'ai văzut-o trecând pe aici ?

— Ba am văzut-o. Când eră soarele la prânz, fugiă cu spumă de sânge la gură.

Atunci Petre a ținut înainte tot după ea. A ajuns la o fântână de argint. A găsit o coconiță de argint, spălă lână de argint.

— Bună ziua, coconiță de argint,

La fântână de argint,
Spălând lână de argint...

— Mulțumesc. Da ce alergi, Petre, ce te fărâmi așa?

— Alerg după căpățâna lui Staticot cu barba d'un cot. N'o văzuși trecând pe aici?

— O văzui mai adineaori. Treceà cu spume de sânge la gură. S'a dus după ea tot înainte, până la fântâna de aur. O coconiță de aur spală lână de aur.

— Bună ziua, coconiță de aurel,

La fântână de aurel
Spălând lână de aurel,
Că e'n lume puțintel!..

— Ce cauți, Petre, pe aici?

— Ia! Alerg după căpățâna lui Staticot cu barba d'un cot. N'o văzuși trecând p'aici?

— Silește mai iute, că, uite-o: ajunge la oștirea ei, și te prăpădește.

A silit și a ajuns-o și a tocat-o și a făcut-o bucături.

Pe urmă a adus nouă care de lemne și i-a pus foc.

De trei părți
Cu lemne verzi
Și d'o parte cu uscate,
Să n'aibă Petre păcate!

Și a făcut-o cenușă și a vânturat-o în vânt.

Tot îi erà frică că mai înviează.

Așa. Acù s'a întors, să se ducă de unde venise. Dar mai știà drumul? A plecat așa pe sub pământ, unde o ieși.

Tot mergând el, a găsit un copaciu mare și a șezut lângă el, să se odihnească. Când s'a uitat în copaciu însă, ce să-i vază ochii? Niște pui de *sgripturoaică* ¹⁾.

¹⁾ *Sgripturoaică*, în Muscel, e mama *smeilor*. In această poveste, cred, e vorba de *pajură*, o pasăre mare și puternică, așa de puternică, încât uneori poate duce pe spinarea ei 100 de boi și poate înghiți un bou deodată.

Are graiu omenesc.

In «Petre, fiul oii», acesta, înviat împreună cu frații săi de cruce Strâmbă-lemne și Sfărâmbă-pietre, de mama lui, oaia care suflă peste dânșii, omoară pe smei cari-i uciseră, și scapă puii *unei pajere* din mâna unui balaur pe care-l omoară.

Pajura, de bucurie, l-a înghițit și l-a scos mai mare ca înainte.

De multe ori, e pe tărâmul ăl-lalt și de bucurie, că Făt-frumos îi scapă puii dela șearpe, îl scoate pe tărâmul ăsta..

— Puilor, zice voinicul, — ori mă scoateți la țara mea, ori vă taiu.

— Petre, au grăit puii, — *muma-i* harnică să răstoarne cerul și pământul. Și *muma puiază* aci de nouă ani, și iese un șearpe cu 9 capete și mănâncă puii când se fac mari. Azi o să vie și ne mănâncă.

— Pe ce vreme vine șearpele?

— Când o fi soarele *amiazi*, el vine.

Atunci Petre a tras paloșul pe tocilă și s'a dat la ușa găurii.

A scos șearpele un cap cât un *plas* de fân; iar voinicul a tras paloșul, a dat și i l-a sburat. A mai scos alt cap, l-a sburat și p'ăla. Și a scos mereu până la opt capete, de le-a tăiat pe toate Pătru Făt-frumos.

Când să-l scoată p'ăl d'al noulea, cât *clai*a, iar a dat voinicul cu paloșul; dar l-a tăiat numai jumătate.

Jumătatea cealaltă i s'a înfipt în podul palmei, *uite aici unde e lipsa asta*.

Petre a strâns paloșul în mână și a sburat și cealaltă jumătate a capului de șarpe cu o bucată de carne din palma lui. Il durea grozav, dar ce eră să facă?

Iar d'atunci e lipsa asta în podul palmei că a rupt carnea; altminteri ar fi mâna tot d'o potrivă.

După ce s'a cotorosit de șearpe, Petre a întrebat pe pui:

— Ce facem acuș?

— Smulge o pană din aripa mea d'ici, a zis un puu, — și ascunde-te în locul penei.

— De ce?

— Apoi când o veni mama, te înghite de bucurie.

S'a pus Petre în locul penei și s'a pitit.

A sosit Sgrițuroaica:

În «Aliman voinicul», Caraivan pajura învăța pe câine, cum să-și învieze stăpânul: cu apă vie și apă moartă, de unde se bat munții în capete.

Ce să facă câinele, ca să trimeată pe pajură la apă vie și la apă moartă? Omoară un măgar și se vâră în coșul lui.

Vine pajura la hoit și fu prinsă d'un picior. I-a legat apoi un șip d'un picior și alt șip d'alt picior, iar pasărea sboară în înaltul cerului să îndeplinească însărcinarea.

Pajura s'a întors, dar bearcă, căci o prinseseră stâncile între ele tocmai când să ia apa.

După cum se vede, pajura e unul din animalele fantastice cari nu sunt vrășmașe eroilor, ci dimpotrivă.

— Puii mei, pui! Spuneți-mi: cine mi-a făcut mie binele ăsta, că eu sunt vrednică să răstorn cerul și pământul.

— *Muică*, Pătru Făt-frumos.

— Incotr'o apucă?

— O luă p'ici la deal.

A alergat Sgripturoaica într'acolo; ba în toate părțile, până a ostenit de a vărsat sânge din ea.

— Spuneți-mi, că mor.

— Io-te-l.

Când l-a văzut Sgripturoaica, l-a înghițit, de bucurie, pe jumătate.

Puii, dacă au văzut așa, au început să se vaiete, și ea l-a oticnit îndărăt și mai voinic și mai frumos.

L-a ținut trei zile și trei nopți pe bere și pe mâncare.

Pe urmă:

— Ei, Petre, ce-mi ceri să-ți dau?

— Maică Sgripturoaică, nu-ți cer nimic; da să mă scoți la țara mea.

— În rea grijă mă băgași, măi Petre! Dar adu nouă buți cu vin, nouă cu rachiu, nouă cuptoare de pâine și nouă bivoli grași.

A făcut ce a făcut de le-a adus și le-a pus toate pe ea.

— Acù, încalică, Petre, și tu deasupra și să mergem.

Și s'au pornit în sus, să iasă pe pământul ăsta al nostru.

Când și când se odihniă și mîncă. Dar la o mîncare, mîncă Sgripturoaica: un bivol gras și un cuptor cu pâine și bea o butie de rachiu și una de vin.

Când să iasă aproape de țara lui, isprăvise merindea.

— Petre, mai dă-mi cevă, că mi-e foame rău.

I-a dat haina de pe el.

Și au mai mers. Dar când să-l scoată pe gaura pământului:

— Petre, mai dă-mi cevă, că mi-e foame rău!

A tras paloșul din teacă și a tăiat *uite d'ici din lipsa piciorului*, o bucată de carne, de i-a aruncat în gură.

— Hi! De știam că ai carne așa de bună, de când te mîncam!

L-a aruncat afară.

Acù el erà însurat și eu uitasem să vă spui. Da a găsit muierea lui la biserică, gata să se cunune cu altul.

— Ho, ho! Mai stați, că mai sunt și eu p'aici.

Nimeni nu-l cunoștea, dar tat-său a aruncat ocheanul și l-a cunoscut.

Și s'a veselit împăratul, l-a iertat și i-a luat nevasta dela cununie de unde plecase, și a dus-o cu Pătru Făt-Frumos acasă.

Ba s'au pus, nene, p'o petrecere și-un chef, de s'a dus vestea. Iar eu :

Dedei prin iesle

Și nu mai este !...

În Muscel se zice : *Statu-palmă-barbă-cot*, ori *Tartacot barbă d'un cot*.

Povestită de Vasile Ghiță, de 70 ani, din Vlădaia-Mehedinți. Am cules-o cu prilejul călătoriei de studiu în vara anului 1909.

În această poveste se poate vedea și răspunsul la două *deceuri* 1). *De ce e lipsă 'n podul palmei ?* 2). *De ce e scobitură în talpa piciorului ?* Cu toate că alte povești dau altă explicație : a apucat diavolul din talpa piciorului lui Sf. Petru, când acesta, apucând dela diavol zapisul prin care omenirea a fost vândută de Adam Spurcatului, a urcat pe scara cerului și a intrat în raiu cu palașca în care erà zapisul.

25. Copiii de împărat, creșcuți la moară.

Erà odată un om opăcit. Umblă așa, printr'o împărăție, din boier în boier și le băgă câte un fier rece 'n inimă, cu te miri ce vorbă gogonată.

Și opăcitul acela a tras în gazdă și la feciorul împăratului, că unul aveà Măria Sa și-i venise vremea de 'nsurat.

— Hă, hă ! Auzi, mă'mpărate ?

— Auz, moșule !

— Ce-auzii de tine, n'auzii bine.

Feciorul împăratului s'a speriat.

— Spune-mi, moșule !

— Ți-oiu spune. Da' nu acù ; mai încolo.

Și a plecat opăcitul p'acì la vale.

Feciorul împăratului, tot cu gândul la ce a auzit opăcitul de el, a așteptat până a 'nserat. Apoi a luat doi aghiotași și a plecat prin orașul acela, să cerceteze, așa pe nebagate de seamă : Ce vorbește lumea de el ?

Și așa, tiptil, s'a dus din casă 'n casă și din prăvălie 'n prăvălie, cercetând pe toți, pe toți : pe croitori, negustori, cârciumari, mun-

ctori... pe toți. Vorbiau de Măria Sa, fiecare cum se pricepea, fel și chip — care de bine, care de rău, că așa e lumea : gura ei numai pământu-o astupă.

Merge mai departe. În marginea orașului, într'o căsuță mititică, erau trei fete nemăritate. Și ce vorbeau ele ?

A mare :

— Nu mă ia pe mine fecioru 'mpăratului, că i-aș face un grajd, să bage oștirea toată și să mai și rămâe loc.

A mijlocie :

-- Unde mă ia pe mine ! I-aș face un cuptor de pâine, să-l mănânce oștirea toată și să-i mai și rămâe !

Da a mică :

— Unde dă Dumnezeu să mă ia pe mine ? Să-i fac un împărat frumos : cu soarele 'n piept și cu luna 'n spate ; în doi umerei, doi luceferei și cu *coruna* 'n cap. Și i-aș face și o împărătiță tot așa de frumoasă.

Împăratul cel tânăr care ascultă la fereastră, a auzit tot ; dar a tăcut și a doua zi a trimis pe aghiotant de a adus înainte-i pe cele trei fete.

— Ce-ați vorbit voi asară ?

Au pus-o ele pe *târlie* deocamdată, apoi — neavând încotro — au spus.

Când auzi Măria Sa p'a mai mică grăind tot aceleași vorbe, o întrebă :

— Bine, fetică, faci tu așa ?

— Fac.

Hi ! Bucuria lui ! A luat-o de nevastă, iar el s'a pus împărat în locul taică-său.

Mamă-sa nu se'nvoise să ia fiu-său o fată de neam prost și-i purtă Sâmbetele împărătesei celei tinere.

Au trăit ei cum au trăit, iar la nouă luni, când veni vremea să nască împărăteasa cea tânără, împăratul, bărbatu-său, se nimeri dus în vânatoare. Atunci soacră-sa, care doriă să se scape odată de noru-sa, îi spune :

— Sui-te 'n pod, femeie, că așa nasc împărătesele.

S'a suit. Împărătița a născut un copil frumos, chiar așa cum se lăudase ea înainte și copilul i-a căzut într'un ciur, pe care i-l ținea soacră-sa jos. Dar viespea dracului l-a luat iute-iute, l-a băgat într'o lădiță de cuie și i-a dat drumul pe pârâu.

În locul copilului, a pus un cățel.

— Io-te, maică, ce copil ți-a născut nevasta, spune soacra fecioru-său, când vine dela vânătoare.

— Așă, nevastă ?

— Nu-i adevărat. Copilul mi l-a furat nu-ș cine. Măria Ta fă cu mine ce-i vrea, că eu n'am nici o putere.

— Apoi, zice împăratul trist, — de rândul ăsta te iert. Da dacă și a doua oară mi-i face rușinea asta, nu știu zău ce ți-o mai păși pielea.

Acù pe pârauul de care vorbirăm, erà o moară și, iată, a venit cutia pe scocul morii.

Se scoală morarul să pornească moara, și când caută, îl iea de ochi soarele din pieptul copilului. Ba ce spun ? Chiar soarele de pe cer încremenise în locu-i, mirat de atâta frumusețe și se tot uită la copilul împăratului.

— De ce ai oprit, soare, din mers ? I-a fost întreat Dumnezeu.

— Doamne, văzui coala un copil mai frumos decât mine și-mi pierdui cumpătul.

Morarul și-a chemat mătușa, de i-a arătat minunea ; apoi mătușa a desfăcut copilul, l-a luat în moară, l-a încălzit și a cumpărat o capră de l-a crescut.

Acù să ne întoarcem iar la palatul împărătesc.

Iată că, atunci când sosì a doua oară vremea să nască împărăteasa, împăratul iar se întâmplă dus la vânătoare, iar împărăteasa avù parte tot de soacra cea rea. Așă că aceea, dacă văzù că noru-sa îi naște o fată tot ca băiatul de frumoasă, i-o fură și o dete pe acelaș pârau ; iar în locu-i, puse o cățelușă.

Când se oprește cutia cu fetița la moară, morarul n'o lasă așă. O desface și p'asta, o îmboldorește bine și-o duce la foc, să se încălzească.

Apoi cumpără o vacă, să aibă lapte, cu care să hrănească pe cei doi copii.

Acù la palat, iată că vine ăla din vânătoare și află *tot*, din minciunile împărătesei celei bătrâne.

— Astfel, dragă, și acum ? întreată el pe nevastă-sa.

— Astfel, dar copilul cel adevărat mi-e furat.

Împăratul n'o crede și se uită pe pravilă să vadă : ce pedeapsă

să-i dea? Pravila îi *da* s'o lege de poartă și care-o trece, s'o scuipe și să-i dea două palme.

Și așa-i face împărătiței. Vai de mama ei!

Trece așa din vreme, până când, la moară, copilașii de împărat se făcură mai măricei. Da ei nu cunoșteau pe alți părinți, decât pe morar și pe mătușa lui.

Intr'o zi, iată că băiatul zise morarului:

— N'auzi, măi tată? Dă vaca și iea-mi un cal.

I-a luat.

Mai trece puțină vreme și iar glăsuește băiatul:

— N'auzi, măi tată? Dă capra și iea-mi o pușcă.

I-a luat-o și p'aia.

Pe urmă băiatul a încălicat pe cal, a luat pușca la umăr și a plecat în vânătoare pe-aproape de marginea satului. Acolo eră o *cură* de moșie. O păziau trei fete mari și nu *tună* nimic în ea; iar cine *tună*, se făcea *steiu* de piatră.

O fată din cele trei eră de pază la o margine aproape de sat; cealaltă la mijlocul curelei de moșie și a treia la cealaltă margine.

Acu băiatul, tot umblând în vânătoare, împușcă un mistreț într'o pădure, chiar alături de curelei de moșie de care ne fu vorba și care eră a împăratului.

Și cum în acea zi eră chiar împăratul pe-acolea, băiatul a ieșit cu mistrețul afară din pădure și l-a pârilit.

— Ce faci, măi tinere? Ce cap ai tu, de *tuni* aici? Că t'ei face *steiu* de piatră.

— Aș!

A ciosvârțit mistrețul și a dat și împăratului o ciosvârtă; iar cu celelalte trei s'a dus acasă la moară.

— Tată, tată! îi zice și morarul, — să nu te duci în *curaua* aia, că te faci *steiu* de piatră cu cal cu tot.

— Nu mă fac, că am mai fost și n'am pățit nimic.

— Cu cine-ai fost?

— Chiar cu împăratul.

— Apoi nu te-ai făcut, că ai fost cu el. De erai singur, erai azi *steiu*.

Băiatul aude: dar încalecă pe cal și pleacă tot într'acolo. Intră în *curaua* de moșie și... se face *steiu* de piatră cu cal cu tot.

Aşa. Aşteptă el morarul o zi, două, nouă... băiatul nu-i mai vine. Ba aşteptă şi un an. Da unde eră pomană să mai răsaie de undevă ?

Dacă vede aşa, grăeşte fata :

— *Muică*, fă-mi o azmă de pâine, că mă duc după frate-meu : unde a murit el, să mor şi eu.

— Nu face treaba asta, fată. Stai acî, să rămânem măcar cu tine.

— Ba mă duc. — Şi fata nu s'a înduplecat de rugăminţile morarului şi ale mătuşii lui, şi a plecat după frate-său.

A mers ea şi a nemerit la fata din margine, una din cele trei cari păziau moşia.

— N'ai văzut un frate al meu ?

— Nu ! Dar du-te la soru-mea a din mijloc. Iea-o p'ici drept şi fine drum 'nainte ; să calci pe ce ţi-o ieşi în cale, că nu te mănâncă. Da să nu te uiţi în lături.

Aşa a făcut. A ajuns la sora cea mijlocie :

— N'ai văzut un frate-al meu ?

— Nu ştiu' draga mea ; dar dă pe coala şi du-te la soru-mea cealaltă. Mergi drumu drept şi nu te sfi, că nu ţi se întâmplă nimic ; dar mergi întins înainte şi nu te uită în lături. Acolo să iei seama că este un pom care, când se leagănă într'o parte şi într'alta, dă cu vârful de pământ. Să iei o frunză din el, că găseşti pe frate-tău. Dacă nu l-ai găsi, să iei sama că tot pe-acolo mai este un *mangal* aşa făcut, că se suie singur în cer şi singur dă de pământ, şi atunci iute-l găseşti, când ai plecă p'în pădure cu mangalul.

Aşa a făcut. Când a ajuns la pomul acela, s'a întâmplat că i-a picat mangalul înainte şi atunci fata crescută la moară l-a luat. A întrebat şi pe fata cea mai mare, dar n'a ştiut nici ea nimic, ci i-a zis.

— Du-te cu asta prin toate steiurile, că găseşti pe frate-tău.

Aşa fata a plecat şi a cercat din steiu în steiu, până a găsit, ştiţi ce ?

Chiar pe frata-său cu cal cu tot, făcuţi steiu de piatră.

Deloc s'a pus ea şi, când a spart steiul, a înviat pe frate-său, cu ajutorul mangalului.

Pe urmă, bucuria frăţiorilor, întâlniţi după atâta despărţire, cine-o poate povesti ?

Şi au mers la drum. Iată că le iese înainte un alt mistreţ. Băiatul

îl împuşcă şi p'ăsta; iar împăratul care erà tot p'acolo, când l-a văzut tot în vieaţă, a glăsuît :

— Mă, tare om e ăsta !

Iar când voinicul trece aproape de el, împăratul îi mai zice : — mă, da mare curaj ai !

Băiatul pune mistreţul jos, îl pârleşte şi dă pe dindouă şi împăratului.

— Ia ascultă, măi băiete ! De eşti bun, mâine la prânz să vii la mine, la împărăţie, să prânzim împreună.

— Viu !

Dimineaţa, când să se ducă, mangelul de colo odată grăeşte :

— Mă, da und'te duci ?

— La împăratul, să prânzesc cu el.

— Păi acolo nu se duce aşà.

— Dar cum ?

— Iată, să iei seama, băiete, că e acolo în poartă o femeie; o lovesc toţi şi o scui pă. Tu însă să-i ştergi lacrimile, s'o săruţi şi să-i pui busuioc la brâu şi la frunte. Şi când îi mână, numai să te faci că mânăci; dar lingura ta, strachina şi bucatele ce ţi-o pune, să le dai d'oparte !

Se duce şi face cum e povăţuit. Da acolo îl vede împărăteasa a bătrână şi-i pune gând rău.

Când intră la masă împăratul şi cu băiatul care crescuse la moară, băiatul de colo : — Ia ascultă, împărate, să bem amândoi, din acelaş vas, cafeaua.

— Ba nu.

Şi dacă aude aşà, când îi aduce cafeaua, băiatul o iea binişor şi o pune deoparte.

Vine vremea mesei. Când îi aduce bucatele, băiatul se face că mânăci; dar le adună binişor deoparte şi zice :

— Pune, Măria Ta, să strângă bucatele astea, să le pecetluească şi să le puie la o parte spre păstrare, până mai vii eu. Iar mâine de prânz să vii şi Măria Ta la mine la moară să prânzim, că şi eu am bucate.

— Bine.

A plecat şi au mers amândoi pe poartă. Acî băiatul morarului s'a oprit şi, în loc să scuipe şi să pâlmuiească pe cea ţintuită în poartă, s'a dus binişor de i-a şters lacrimile şi a sărutat-o. Ba i-a pus şi stebile de busuioc la brâu şi la frunte.

— Ce-i asta băiete? zise împăratul supărat. — Nu faci, cum zice pravila? Uite ici!

— La noi nu zice așa.

Dimineața așteptă să vină împăratul la moară la el; da mangalul, de colo:

— Adu-mi, băiete, trei castraveți verzi.

I-a adus. Apoi, după povața mangalului, băiatul a băgat într'unul cuișoare, într'unul mărgăritar și într'altul pietre scumpe.

— Să-i lași, zice mangalul, — pe poliță, până-o mânca împăratul și, după ce-o mânca, să-i zici: «Impărate, aveam un fluștuc de bucate și uitai să-l pun pe masă».

A zis așa, tocmai când să se închine împăratul, și atunci Măria Sa grăește:

— Nu face nimic; pune-l și acuș.

Pune atunci băiatul la cei doi aghiotanți câte un castravete și la împărat altul.

Li tăiară.

Un aghiotant găsi în castravete mărgăritar; celălalt a găsit cuișoare; iar împăratul pietre scumpe.

Se mirară mult.

— Ce-o să fie astea?

— De, ce să vede.

— Păi în castravete?

— Acolo se găesc ele; așa sunt pe la noi castraveții.

— Nu credem.

Și atunci, odată coboară mangalul.

— Nu credeți, împărate? Da om nevinovat să stea la poartă n'ați văzut?

— N'am văzut.

— Iacă, zice mangalul, — eu am văzut. Dacă nu credeți că-i așa, uitați-vă!

Și le arată pe cei doi copii: fiecare aveă soarele 'n piept și luna în spate; în doi umerei doi luceferei și coroana 'n cap.

— Acù crezi, împărate?

— Crez.

— Ascultați, băieți, mai grăește mangalul, — împăratul ăsta e tatăl vostru, iar femeia țintuită în poarta curții împărătești vă e mamă și șade, sarmăna, acolo, nevinovată, de atât amar de timp.

Se duc cu toții la palat. Acolo, împăratul iea din poartă pe împărătiță si-i cere iertare, după ce-i arată pe cei doi copii.

Iar celor cari puseseră la cale pedepsirea împărătiței nevinovate, le dete să mănânce, siliți, din bucatele pe cari le pecetluiseră băiatul și le puseseră de o parte. Erau otrăvite :

— Nu e pentru cine se gătește, zise băiatul și, după ce se curăță curtea împăratului de aceia cari-i vreau pieirea, porunci să se aducă la împărăție și moșul dela moară cu mătușa lui.

Și au trăit în pace și belșug vreme lungă.

Povestită în 1909 de moș Vasile Ghiță din Vlădaia-Mehedinți.

A se vedea variante și în acest volum.

Copii sau voinicii cu soare 'n piept și cu doi luceferei în doi umerei și cu coroana 'n cap, găsim în multe povești.

Așa, într'o poveste de pe-aici, un băiat păzia porcii, ori iepurii (cum spune o variantă). Fata de împărat cere un purcel. El îi spune că- i dă dacă se desvelește la picioare, și tot așa, îi dă câte unul, până se desvelește pâgă sus, și vede porcarul pe ea : soarele, luna, stelele, lucefereii.

Când se dă sfoară prin țară și răvașe prin orașe, că cine o află ce semne are împărătița pe ea, acela o iea de nevastă, nu află nimeni decât porcarul, și se face împărat.

În cântecele bătrânești, tot așa se vorbește de voinici și de frați de domn :

În «Tudorel».

După buți că mi-l scoțea
Și la semne mi-l căta,
Dar la semne ce-mi aveă ?
— Luna 'n piept, soarele'n spate :
Tudor pe bună dreptate !

Doi luceferei
În doi umerei
Și trupu tot numai stele,
Se miră lumea de ele !
La buric, un spic de grâu
Și coleă la subțioară,
O cruce de săbioară...

În «Mircea ciobănașul» 1)

— Lăsați-l, nu-l spânzurați,
Luați-mi-l și-l desbrăcați,
Și de semne să-l cătați.
Că d'o aveă vr'un semnișor,
O fi vr'o viță de domn
Și mi-o fi d'un frățior.

Boierii mi-l desbrăcă
Și de semne mi-l căta
Și ce semne că-mi găsiă ?
Găsiă în peptu-soarele,
Lumina cu razele;
În cei doi d'albi umerei
Luciau doi luceferei.

Și'n creștetul capului,
Scriu-i spicul grăului,
Și mai jos, la subțioară,
Scriu-mi-i d'o săbioară,
Semne bune de domnie,
Soție de vitejie !...

1) C. N. Mateescu, *Balade*.

26. La nunta tatii.

La nunta tatii, eu eram dănac.

Ca să nu stau degeaba, am pus boii în căruță și sacii la jug și am plecat să macin.

Când colo, ce să vezi dumneata? Moara nu erà acasă, că plecase și ea după căpșuni pe coastă.

O luai după urmă și... haida—hai, haidea—hai... o dusei la iaz, apoi: țoc!... Moara la loc!

Măcinai.

Pe urmă pusei iar boii în căruță și sacii la jug și plecai spre casă.

Pe drum mi se făcù o sete... Doamne! Doamne! De unde să beau apă?

Văd un lac, da lacul erà înghețat. Cum să izbutesc?

Fac capul maiu și limba pană și, cu chiu cu vai, sparg gheața și beau apă. Apoi îmi văd de drum, că mă așteptà acasă tata și el nu-mi prea căută de doi boi bălțați și niciodată nu-mi curățà ouă roșii.

Merg ce merg și, altă întâmplare. În vârful unui plop, un iepure schiop treierà la bob. Tecile picau jos, iar boabele... le-adunau oamenii cu lopata de pe crăci.

Eu încep să rād, când văd una ca asta; dar și ei se prăpădesc de mine.

— Unde ți-e capul, măi băite?

— Aici!

Da când dibuì, capul nicăeri.

Mă întorc îndărăt cu căruța cu tot și încep să-l caut.

Da pierdusem lacul de unde băusem apă.

Am rătăcit, biet, căutându-l trei ani. Când l-am găsit, altă dandanà. Capul și limba mea făcuseră picioare de trestie și se dedeau pe gheață.

Le-am prins și le-am pus la loc.

Apoi am urcat iar boii în căruță și am pus sacii la jug și... întinde la drum!

Când acasă, ce erà?

Tata și mama îmi făceau pomană de trei ani, și asta înainte de a mă fi născut.

Și uite d'al de d'astea am pățit!

Povestită de flăcăul Gheorghe Radu Anghel din Priboeni (Muscel.)
Pe când eram mic, am auzit-o mult mai lungă dela flăcăul Costache al lui Tudor din Sgripcești — dar mi-am uitat-o.

Variantă.

Pe când eram mai mic, veni vremea să însurăm pe tata¹⁾ și n'aveam de moară. Ce să facem?

Puserăm sacii la jug și boi'n căruță și plecarăm.

Când la moară, moara pășteà rațele pe gârlă. Alergai eu și o prinsei: că o luai de scoc și-o pusei la loc.

Da când fu la măcinat, moara înghețã.

Eu, ce să fac? Făcui capul maiu și... dă-i p'ici, dă-i pe colea, până se rupse capul și fugiã săracul pe iaz la deal, c'un picior de cioară și altul de mihoară... fugiã pe iaz să moară.

Alergai, alergai după el, până ce... dedei peste un țânțar șchiop: treierã la bob, într'un vârful de plop. Păiele cădeau și boabele s'ainau. Eu mă mirai mult și zisei:

— Aoleu! Ce țânțar șchiop și treierã la bob într'un vârful de plop!

Dar el de colo:

— Tu te miri de mine... dar tu, om așa întrupat și fără de cap, cum poți să trăești? Că «unde nu e cap, vai de picioare!»

Cunoscutã sătenilor din Priboeni și povestită, așa cum am scris-o, de elevul meu Furtunescu I. Gheorghe.

În aceasta poveste e vorba de țânțar șchiop, nu de iepure șchiop.

În povești, țânțarul își arată și el recunoștința către voinicii cari-i fac bine. Așa în «Făt-frumos din lacrimă», un țânțar zice: «iea-mă și du-mă în pădure, că ți-oiu prinde și eu bine; sunt împăratul țânțarilor».

Când într'o zi, îi fugirã lui Făt-frumos iepule ce le păziã, se pomenește că i le aduce un roiul de țânțari din pădure.

27. Purcelul în oi.

Un purcel odatã erã alb ca ghiocul. Ce s'a gândit?

— Părul meu e tot ca lâna oilor de frumos și alb. Cât o să stau eu între nespãlãții ăștia? Hai mai bine să fug dintre ai mei și să mă duc în oi.

S'a dus.

Oile s'arãtau vesele nevoie mare și-l arãtau la toatã lumea.

Și a stat cât a stat.

Dar prietenul la nevoie se cunoaște.

Uite că într'o zi vine lupul în oi și se repede mai întâiu la purcel, că l-a văzut mai mic.

¹⁾ Aci, când spune povestea, se înțelege căsătoria dintâi, atât pentru tatãl cât și pentru mamã-sa.

El însă s'a ținut bine; da oile, în loc să-l apere, au fugit care încotrò a văzut cu ochii.

Purcelul s'a luptat ce s'a luptat cu gădina; iar pe urmă, dacă s'a văzut părăsit, s'a gândit:

— I... ai mei nu m'ar fi lăsat singur!

Și s'a repezit iar în turma de porci, de unde n'a mai plecat.

Auzită dela Preotul Dimitrie Ioan, de 74 ani, din Furești. O spuneă ca pildă unor deputați aleși în numele țăranimii și despre cari deputați Părintele credeă că au părăsit pe acei cari i-au ales și interesele lor, alăturându-se la deputații altor clase.

28. Șearpele.

Erau odată trei fete surori: torceau într'o sară la un părete și aveau ca slugă pe un Țigan.

Cum torceau ele, a căzut fusul celei mari din mână:

— Dă-mi, Țigane, fusul.

— Ți-l dau; dar mai întâiu pleacă-te să te sărut.

Fata s'a plecat de-a sărutat-o cioroiul, și atunci ăla i-a dat fusul.

Cade și fusul celei mijlocii.

— Dă-mi, Țigane, fusul, zice ea.

— Pleacă-te să te sărut.

Se pleacă, o sărută și-i dă fusul.

Cade și fusul celei mici.

— Dă-mi, Țigane, fusul.

— Pleacă-te să te sărut.

— Pleacă de-acolo, Țigane! Nu ți-e rușine? Dă mai repede fusul de jos!

Țiganul a holbat ochii cât cepele și n'a avut încotrò: s'a aplecat și i-a dat fusul.

Acù au prins ale două pizmă pe fata cea mică:— De ce să ne facă rușine?

Zice una din ele: — Ce rău să-i facem?

S'au gândit azi, mâine, până ce au hotărît:

— Să găsim un puiu de șearpe, să-l băgăm pe o foaie de ceapă și să-i zicem: — Care-o fi mai vrednică, să înghită pe nemestecate foaia asta.

Zis și făcut.

— Fă soru-meo, zice într'o zi a mare, — care din voi e harnică

să înghită repede foaia asta de ceapă, așa pe nemestecate? Numa d'a minune!

— Eu nu pot să fac fapta asta! zice cea mijlocie.

Da a mică: — Eu o înghit.

— De, să te vedem.

Și a înghițit fata cea mică foaia de ceapă cu puiul de șearpe în ea. Da ea era frumoasă și cu minte; așa că lui bietul tat-său și mă-sii le era dragă ca lumina ochilor.

Puiul de șearpe însă n'a rămas tot mic, ci a început să crească în față. Azi așa, mâine așa, și în fiecare zi fata se îngroșă și pântecele i se măria.

Ale surori, cu necaz pe ea:

— Mă tată, dumneata nu vezi? Nouă ne-a făcut rușine sora noastră. Și dacă-i ieu sama, tat-său și mă-sa se pun pe gânduri:

— Ce-ai făcut, fetică?

— N'am făcut nimic și nu știu nici un păcat la sufletul meu.

Dar pântecele se măria și părinții se întristau din zi în zi tot mai mult.

— Să fugi dela mine, ticăloaso! răcnește odată tatăl, și... să nu-ți mai aud de nume!

Ce să facă fata oropsită? A fugit și s'a dus în lume.

Acù, colo departe într'un sat, era un boier mare, bun la inimă și n'avea copii. Și, dornic cum era de odrasle, o oprì la el, mai cu seamă că era și curățică fata, și o întrebă:

— Da tu, fată, ce ai?

— Mă mir și eu, Domnule; că nu știu nimic. M'am pomenit așa. Și chiar m'a izgonit taică-meu dela casa părintească, zicea că m'am greșit cu cineva. Și nu știu nimic la sufletul meu.

Atunci boierul chiamă pe moașa satului.

— Ce să fie? Ce să fie? — se miră și moașa.

O cercetează și ea, fel și chip; o întrebă: ba c'o fi, ba c'o păți... degeaba. Ea ținea într'una:

— Nu știu și nu știu.

Atunci zice moașa:

— Domnule, să mulgi vacile și să cauți o căldare mare... și în căldare să punem lapte dulce, să-l încălzim pe foc.

A muls vacile și a pus căldarea pe foc.

Apoi a spânzurat fata cu picioarele în sus și cu gura pe căldare.

Și atunci... ce să vezi dumneata? Cum se încălzî o leacă laptele și începî să scoată aburi... tâlvâc!... șearpele din față în căldare, de s'au îngrozit toți cei de față.

Atunci au cunoscut-o toți că e dreaptă și curată.

I-a dat boierul scumpeturi și a oprit-o ca față a lui.

Și, fiind prin apropiere un fecior de boier, și mai mare și mai bogat și mai de neam, i-a dat-o de soție.

Așa. Că Dumnezeu n'a lăsat-o pe pofta surorilor.

Povestită de moș Marin Coțandă din Priboeni.

În povesti, șearpele trage de foc la lapte dulce, și, cum se va vedea mai la vale, se arată că șerpii sug, în pădure, laptele vacilor.

29. Norocul Țeneșilor.

Depart, departe, într'o țară dinspre răsărit — eră o femeie și aveă o față harnică. De harnică ce eră — să iertați dumneavoastră — o umpluseră lighionile și eră *crișiu' și soiu* pe ea... dar tac, uite, nu mai spui. Eră bărbată, cum zic, bărbată nu glumă:

De bărbată, lăudată:

De cinci ani nepieptănată

Și de șapte nelăiată.

C'a pus oala să se lăa

Și-a crescut iarba sub ea..

Mă-sa, săraca, se trudiă în toate zilele ca s'o dea pe brazdă și s'o facă să puie trupu la tînjală; dar ai ce-i face *tiposului*?

Dacă vede și vede că nu mai e chip să o aducă la potecă pe *càniva* de fiică-sa, o scoate într'o zi lângă un gard de nuiele, o leagă de grădele și începe să-i care pe spinare: trage-i și trage-i... ca la fasole.

Da tocmai când o băteă mai cu foc, ce să vezi dumneata?

Trece p'acolo un fecior de împărat:

— De ce-o bați, femeie?

Aia, când văzî că are a *face* cu împăratul, nu vru să-și facă fata de răs pân'acolo. De, eră a ei, și... știi dumneata: ciuhurezu că e ciuhurez și zice și el că pui ca ai lui frumoși și deștepți n'are nici o pasăre.

Pe dată puse ea coadă ulcelii:

— Apoi, cum să n'o bat, Măria Ta? Am avut o grămadă de cînipă și lână, și pe toată mi-a tors-o. Acû n'are de lucru? S'a apucat să-mi toarcă și gardul 1).

1) Alte variante spun: S'a apucat să-mi toarcă și mușchiul de pe casă!

— Aşa?

— Aşa.

— Cât ceri pe ea, femeie, s'o am eu lucrătoare în curte?

— Trei sute de galbeni, Măria Ta.

— Bine.

Şi i-a dat banii, de a luat în curte pe leneşă. Ba maică-sa o fizis şi «bodaproste.»

Acù, pe vremea aceea, se puneà cânipă multă şi se creşteau oi pe toate *obăule*, că aveà împăratul mânuşi de cânipă şi lână din belşug. Şi pentru asta, cum a adus pe leneşă în curte, i-a dat fetei să-i toarcă câte zece oca din cânipă şi din lână.

Ce să facă tânta? Că nu ştià să toarcă un fir; iar de ţesut cam tot aşà. Că doar dela ea ne-o fi rămas cântecul, ce se potriveşte şi azi la multe fete şi neveste d'ale noastre:

Puse pânda după casă,
Cine-o trece să i-o taşă,
Să cheme vecinele,
Să-i înoadă firele.
Ţăsù-un cot,

L-aruncă'n pod;
Ţăsù-o natră,
Rupse-o spată;
Ţăsù două,
Rupse nouă...

ori:

Pusei pânda
Când da frunza
Şi-o strânsei la Sân-Văsii
Şi-mi părù că mă grăbii.
Şi de lată-i toată spartă,
Iar dă lungă-i cât o pungă...
Pe sulul de dinapoi,

Patruzeci de lătunoi,
Şi pe sulul dinainte,
Dracul le mai ţine minte!
Intre iţe şi 'ntre spată,
Paşte-o iapă 'npiedicată
Şi 'ntre fûse şi fuscei,
Paşte-o scroafă cu purcei!...

Sta doar închisă în odaia ce i-o dedese împăratul, acolo în curte, şi plângeà.

Da eu uitasem să spuii: fata erà de altfel frumoasă, că aşà se întâmplă. Pică şi norocu-asta pe unele leneşe.

Şi ce să vezi dumneata? Tocmai pe când se tânguieà mai cu foc, coleà pe îmmurgite, iată că bate cinevâ în uşă.

Deschide şi, spre mirarea ei, vede leneşa un călugăr:

— De ce stai închisă aici şi plângi, fetico?

— Apoi, uite ce şi cum! Şi-i spune tot.

— Ia nu mai plânge, că-ţi torc eu şi lână şi cânepa, dar cu legământ.

— Păi, cine eşti dumneata?

— Asta-i vorba: Să-mi afli singură numele şi să te legi că dacă nu l-i află, mă iei de bărbat. Te legi?

— Mă leg, numai scapă-mă de împărat.

— Atunci, n'ai nici o grijă. Poți să te culci, că rămân eu să torc. Bucuria leneșei! S'a culcat și, așa *răbonită*, a început să măie porcii la jir...

Iar călugărul, care nu era altul decât Ucigă-l toaca în haine de călugăr, și-a strâns, într'o clipă, toate neamurile și, pe când ai curții împăratului dormiau să tai lemne pe ei, a făcut drăcimea aceea tot ce i se cerea: a melițat cânepa și a spălat lâna de usuc; a dărăcit cânepa și lâna; a torsu-le și datu-le pe răschitoare, și a copt tortul din cânepă. Apoi nu s'a lăsat numai p'atăta: a și urzit pânză, a învult-o, a năvădit-o și a țesut-o, de a făcut chiar trâmbe.

Èra clacă acolo, claca lui Ucigă-l toaca, ce să zici?

La ziua, erau toate gata; leneșa dormia tabla-bașă, iar călugărul cu ai lui nu se mai vedeau.

Când văd cei din curtea împărătească una ca asta, se crucesc ca d'altă arătare și dau fuga sus:

— Măria Ta! A și țăsut-o.

— Ce spuneți voi, mă?

Și dă fuga; dar când vede, se închină: «asta n'am mai auzit nici eu!» Apoi zice:

— Lăsați-o să-și facă somnul săraca, că o fi obosită.

Și a lăsat-o, de-a dormit și ziua aceea toată și noaptea următoare, ba chiar și a doua zi, că era leneșă, mai dihai decât somnoroasa căreia i s'a cântat:

Că se scoală 'n prânzul mare,

La bere și la mâncare,

Și atunci e otrăvită,

Că s'a sculat nedormită...

Când face și ea ochi, o întrebă împăratul cel tânăr:

— Cum ai putut tu, fetică, să torci și să țeși numai într'o noapte atâtă cânipă și lână?

— Hei, hei, Măria Ta! N'ai în toată țara cânipă și lână câtă pot eu să torc!

— Așa? Și își pune împăratul în *inagie*, de strânge toată cânipa și lâna din țară și i-o dă s'o toarcă și s'o țasă; apoi se duce în treaba lui.

Leneșa iar se închie în casă și se pune pe gânduri și pe plâns, că doar la asta se pricepă.

Dar vine călugărul :

— Acù, de ce mai plângi ?

— Păi nu vezi ce mi-a dat de lucru ?

— Nu e nimic. Culcă-te, că am eu grijă.

Atât așteptă și ea. Se culcă ; dar când se crăpă de ziuă, toată cânipa și lâna erau toarse și țăsute, de nu rămăsese nici piedinul. Ba, ce zic eu? Chiar *sgrebenii* și *știmii* erau îndrugați, și eră gata gata să toarcă dracii și *spăldăriile*.

Iar se miră împăratul ; și a treia zi, când se deșteaptă leneșa, Măria Sa îi poruncește :

— Din pânză și din dimia asta, să-mi faci haine pentru oștire.

— Bine.

Zice ea așa, dar cu jumătate de gură, că o cam băgase pe mână de rândul ăsta. Nu credeà să se mai priceapă călugărul și la cusut, și apoi se tot miră : — Cine să fie ăsta, care are atâta putere și cere să-l ieau de bărbat?..

Adică, dacă ar fi stat deșteaptă, măcar ea, măcar împăratul, și ar fi cercetat, ar fi văzut.

Dar când iarăș se gândià, intră călugărul pe ușă :

— N'ai grijă, că-ți fac eu haine pentru oștire. Da să iei sama, că mai ai soroc până Duminică. Dacă nu-mi afli numele, ești a mea, și te ieau acasă, cum te-ai legat.

— Bine.

Și-i coase călugărul cu ceata lui de încornorați haine, în noaptea aceea, din toată pânza și dimia.

Așà. Acù alta și mai și. Când vine la ziuă împăratul cel tânăr, de vede și isprava asta, nu mai cercetează ce și cum, și dă fuga la părinți :

— Taică și maică, eu pe fata asta o ieau, că e frumoasă și harnică nevoie mare.

— Bine, fiule ! Numa să fii bine încredințat că este așa. Știi vorba veche : «paște iarba pe care o cunoști».

Împăratul cel tânăr nu mai ascultă nimic și dă fuga în curte, de dă porunci să n'o mai puie pe fată la muncă, că o să se logodască cu ea.

Cine poate povestì acum bucuria leneșei ? Da tot par'că nu-i da inima brânci, că se gândià la călugăr. Mai erau trei zile până la soroc, și ea încă nu-i aflase numele. Cum eră deci să se logodească cu împăratul ?

Da tot de noroc să se vaite leneșa. Cum e mâine, se duce îm-

păratul în vânătoare și, cum mergea pe o *zăpodie*, într'o vizuină adâncă, un om mititel, ghebos și cu cornițe în cap. Socotia că e singur p'acolo și-și făcea și el bucate la foc; ba punea cu cofa din *căpistere* niște pielm în tuciu. Pe urmă s'apucă să joace și să strige tare pe lângă foc.

— Hei, hei, Pipăruș, ce noroc pe tine! Îți gătești bucate de nuntă, că mâine îți ieși nevastă pe-o fată frumoasă. Numa de nu ți-ar găci numele!

Și tot jucă și săria.

Împăratul cel tânăr, fără să știe tirișenia, vine acasă și, cum vine, dă fuga de spune și leneșei ce a văzut, — că se îndrăgise de ea, foc!

Când a auzit ea, a ars-o în inimă, că știa de ce e vorba; dar n'a spus nimic împăratului. Apoi cum a venit seara călugărul, ea odată s'a răstit la el, l-a scuipat și i-a strigat:

— Piei d'acî, Sarsailă, că tu ești *Pipăruș*!

Și atunci... odată s'a auzit: poc! Și un miros greu s'a răspândit în toată curtea, că, vezi dumneata, plesnise diavolul de necaz.

Pe urmă leneșa s'a îngodit cu împăratul și apoi:

De m'aș vedeă măritată,

De gura lumii scăpată!

La o săptămână s'a făcut și nunta.

Și-acî, alt noroc — care departe fie de noi!

La cununie, se pomenește împăratul că-i vin la masă trei femei și se așează acolo și ele. Da erau schimonosite ca vai de lume!

Una aveă ochii mari, ca cei de bou; ba un ochiu îi eră mai mare decât capul. Alta aveă niște buze așa de mari, că le ținea cu brațele. Iar cea d'a treia aveă șoldurile și partea cu care stă jos așa de mari, că n'aveă loc pe ușa.

Împăratul rămâne mirat de așa arătări.

— De ce ai, mamă, ochii așa de mari? întreabă Măria Sa pe cea dintâiu.

— Apoi, maică, în viața mea am tot tors... tors! Și uitându-mă mereu la caier să-l isprăvesc, mi s'au făcut ochii așa cum îi vezi.

— Da Dumneata? De ce ai buzele așa de mari?

— Apoi, Măria Ta, în viața mea am tot tors... tors... și am tot udat firul, să se facă subțire și trainic și așa... tot dând cu degetul la gură, mi s'au umflat buzele și umflate au rămas.

— Dar dumneata?

— Eu în toată viața am tot șezut și am țesut la argea.
 — Așa? zice împăratul plin de grijă. — Păi, n'am să-mi mai puiu niciodată nevestica la tors și la țesut, să n'ajungă ca dumneavoastră. Și așa a ajuns leneșa împărătiță. Iar ce-o fi mai tras împăratul cu ea și ce-or fi mai tras părinții lui, numai pielea lor o fi știind, că nu deschiseseră bine ochii, și din asta:

Așa ne cară păcatul:
 Strângem unii, mâncă altul!...

Iar d'atunci s'au prăsit în țara aceea leneșii, din cari mai scapă de vin și pe la noi unii și unele cari umblă cătu-i ziulica, *tremândău*, din ușă'n ușă și din hudă'n hudă.

Acù dacă v'oiu întrebă, știți cine erau cele trei femei schimonosite dela masa de nuntă?

Nu știți. Păi să vă spun eu. Erau cele trei surori ale lui Pipăruș, drăcoace goale, în haine de femei. Tot le eră frică, slutelor, că s'o da împărătița la treabă și așa, ne mai fiind în voia lor, i-or pierde sufletul, arvunit lui Pipăruș.

Și cum au vorbit ele, tot a lor a fost leneșa.

Iar norocul leneșilor, văzurați: că e pe lumea asta, în mâna în-cornoraților; iar pe cealaltă... lasă-te pe mâna lor, că se pricep ei să răză de oameni!

Povestită de răp. Conțandră din Priboeni și publicată pentru întâia oară în «Prietenul nostru», An. I, No. 14 și 15.

30. Tot d'ale lui Păcală.

Acù auzise Păcală ăsta că într'un lac dela marginea satului în care locuia el, se găsesc trei smei. Și ce se gândește:

— Să mă duc să ieau eu lacul.

A făcut un braț de țăruși, s'a dus acolo și a început să bată țăruși împrejurul lacului. Da cum munciă, iese un smeu din fund.

— Ce faci, măi omule, aici?

— Am venit să ieau lacul ăsta, că-mi trebuie la rațe acasă.

— Ia cară-te d'aci, creștine, că noi aici l-am pomenit de când lumea. Lasă-ni-l.

Dar el lucrează înainte.

Smeul mai stăruie ce mai stăruie, și dacă vede că zadarnică îi e toată truda, se repede în fundul apei și spune tovarășilor săi.

Aia se domăiesc ce se domăiesc, apoi trimet la Păcală pe un alt smeul.

— De ce ne iei, măi omule, lacul?

— Imi trebuie la rațe.

— Lasă-ni-l, că-ți dăm un butoiu cu bani.

— Așă? Vi-l las; da'să-mi duceți și butoiul acasă.

Apoi s'a dus smeul în lac, a tainit cu tartorul lor și, după ce au ieșit câte trei din apă, au umflat butoiul în cârcă și s'au pornit spre casa lui Păcală.

Au mers ce-au mers și, când s'au apropiat de casă, l-au întreat smei:

— Care e casa ta, omule?

— N'o vedeți? Acea care e învelită cu piei de smeul.

Și le-o arată. Nu eră învelită cu piei de smeul, da când le-a spus așă, le-a mai băgat o rață'n traistă.

Pe când le arată casa, Păcală se repezi, înaintea smeiilor, la culcușul lui și zise copiilor:

— Ascuțiți, mă taică, cuțitele și bricegele și ziceți: «Am mîncă mereu tot carne de smeul!» Ca să trîntească smeiii butoiul jos și să-l spargă.

Așă au făcut copiii lui Păcală și smeiii, când s'au apropiat și au auzit vorbele astea, repede-repede au intrat în casă, au trântit toiu și au rupt-o la sănătoasa.

Și au rămas lui Păcală banii, pe cari i-a urcat în pod.

Acu smei cum s'au văzut iar în lac, și-au luat seama:

— Mă! Da proști mai fuserăm! Cum eră să iea el lacul?

Vorba e că:

Bat'o pustia de minte,

Că n'a fost mai dinainte!

Da' tot nu se lasă ei p'așă; și, într'o zi, cum sta Păcală la tafas cu copiii..., hop înainte-i un smeul:

— Dă-ne butoiul cu banii, că ne-ai păcălit.

— Mă! Da adânc mai iești! Cum ai socoti tu să-ți dau eu banii îndărăt? Pune-ți, băiete, pofta'n cuiu!

Smeul n'ascultă și se repezi să iea butoiul din pod. Dar începură copiii să ascuță bricegele și să strige iar: «am mîncă mereu tot carne de smeul... am mîncă mereu tot carne de smeul!...»

Și atunci se sperie nămetenia și se repede în lac.

Da' mai trece puțină vreme și smeul iar se înfățișează lui Păcală :
— Măi băiete, hai să ne luăm la bătaie și... care o învinge, acela să iea banii.

— Hai !

Și au început. Smeul sta pe sala casei și tot da cu o peleață lungă ; iar Păcală da de foc, din casă, cu făcălețul. Smeul, când da, loviă de sus și nu nemeriă ; iar Păcală, cu făcălețul, da repede și de zor, de a bătut măr pe nămetenie și i-a făcut trupul numai vânății.

— Aoleu ! M'a mâncat fript ! răcnește smeul și se repede în lac.

Mai trece puțină vreme și iar se pomenește Păcală cu un alt smeul :

— Să ne întrecem din fugă, măi omule, și care-o fi mai harnic, ai ăluia să rămâie banii.

— Bine. Da cu mine ți-ai găsit, smeule, să te iei la întrecere ?

— Da cu cine ?

— Ascultă ici : am un frate mai mic, colea în stușiș. Dacă l-îi întrece pe el, să te iei și cu mine.

— Bine.

Se duc în stușiș și începe să strige : « U ! na, na ! Ici, ici... ici ! Uite-i urma, uite-i dâra, și tăvălitura ! »

Când aude așa, iepurele — că el eră fratele mai mic al lui Păcală — o iea la fugă, nene, fugă nebună spre culmița dealului ; iar smeul după el, de-i sfârâiau picioarele.

— Așa, Smeule ? — zise Păcală, răzând să se prăpădească, când văzû că a dat inima din smeul, fugind fără să poată prinde pe vătuiu, căruia i se pierduse urma. — Nu te poți ținea tu cu unul mic ; dar cu mine ?

— M'a *dehulat*, nu alta, măi omule, zice ăla, gata să-i iasă sufletul și dând fuga în fundul lacului de unde venise.

Acolo mai stă ce mai stă și iar să înfățișează lui Păcală :

— Acum să ne luăm la luptă, măi omule. De te-oiu *suvoalbe*, îți ieau banii.

— Cu mine vrei să te lupți ?

— Dar cu cine ?

— Poate ți s'a urît cu zilele. Uite, eu am colo în niște *redis* un unchiu, să te iei cu el, că e bătrân și dacă l-ai rămâneă, să te iei și cu mine.

Și se duce de sgândară pe urs, și când *incoclețează* moș Martin pe smeul, gata-gata să nu-i mai trebuie nici popă.

Abia a scăpat, cu chiu cu vai, și atunci... hudubâst!... în lac.

Mai stă ce mai stă, și iese afară tartorul lor :

— Mă băietе! Să dăm d'asvârlita în sus cu aste două tinichele de aur și... care o svârli mai sus, ala să iea butoiul cu banii.

— Bine, dar mai întâiu iea-ți ziua bună dela tinichele.

— De ce, măi omule?

— Nu vezi norii ăia de pe cer? Acolo sunt frații mei, cari cer tinichele să învălească luna. Și mare nevoie au!

— Așă? Păi, lasă dar!

Și a dat fuga în apă tartorul. Apoi a venit cu tovarășii îndărăt și s'au năpustit spre casa lui Păcală, ca să iea cu hapca butoiul cu banii.

Dar au putut?... Că s'au suit în podul casei omului prin acoperiș, după ce mai întâiu au tăiat șita — că, vezi dumneata, copiii erau curați la Dumnezeu și le eră frică de ei să între prin casă, apoi și ușa eră încuiată — și au început să se huțupească cu butoiul.

Dar s'a suit și Păcală pe casă de a dres șita la loc; apoi a intrat pe gura podului cu securea în pod și i-a tăiat pe toți, pe toți, pe rudă pe sămânță.

Și așă s'a cotorosit și de smei și a rămas și cu banii.

Cunoscută în Priboeni și povestită de normalistul Părvan N. Ion. Are asemănare cu povestea lui Daniilă Prepeleac din Creangă, numai că acolo e vorba de draci și aici de smei.

Ursul, de care se vorbește că are putere mai mare decât dracul, e cunoscut în povești ca animal puternic care, cu cât e mai mic, cu atât e mai țeapăn.

În «Tot Păcală» (*Dăfii*, de C. Rădulescu-Codin) ursul vorbește și poate duce împreună cu lupul, înjugați, un car cu lemne până acasă la popa.

Uneori smeul iea chipul unui *urs de fier* și, pe ce stă, se năruie sub el. În alte povești, în legătură cu boul năzdrăvan, se spune: veni ursul la bou: capul cât banița și laba de două palme, se luptă cu boul care îngrijii de băiatul unchiașului.

Doi urși, cei dintâi și mai voinici, fură biruți. Al treilea, cel mai mic și mai pițigăiat, omoară boul.

În «Harap-Alb», ursul e adormit cu *poală de somnoroasă*, fiartă într'o vadră de lapte dulce și una de miere, care se toarnă în fântâna din *grădina ursului*. Ursul omoară pe toți cari ieau sălați și se oprește numai când vede pielea cea de urs.

El se mai zice: Greul pământului, urechi de țol, nenea Martin.

În unele povești, urșii vindecă și înviează pe morți, turnând apă moartă și apă vie.

În chip de urs se mai fac și împărații spre a încercă vitejia feciorilor lor, plecați la războiu ori la alte împărății.

31. Boul năstrăvan.

A fost odată un om, care avea un copil și un bou; ba avea și nițel *pomost*.

Și s'a întâmplat, Doamne ferește, că într'o zi a murit omul și a rămas copilul numai cu bou.

Ce să facă deci bietul copil? După moartea taică-său, sta și el acolo, câtu-i ziuica de mare, să păzească casa; iar bou? Se ducea pe câmp să pască până pe seară, coala pe îmmurgite, când iarăș venia lângă copil.

Așa în toată vremea.

Acù într'una din zile, se pomeneste copilul că vine la el un bou mare-mare, gras și frumos și cu coarnele mari.

— Unde e, copile, bou tău?

— E pe câmp, să pască; da ce ai cu el?

— Să-i spui să vie mâine la podul de fier să ne batem amândoi.

Și pleacă bou acela; iar copilul începe să plângă: «ce m'oiu face eu, Doamne, fără boulețu' meu?»

Când plângea mai cu foc, iată că vine bou dela iarbă.

— De ce plângi, stăpâne?

— li spune firu' pricinii.

— Nu mai plânge, dragul meu stăpân, îi zice bou, că-l omor eu pe el.

— Așa?

— Așa.

Se scoală apoi bou copilului și se duce la podul de fier de se luptă cu bou acela grozavul, și-l omoară; ba-l bagă și de șase stângeni în pământ.

Apoi se întoarce la copil de-i spune isprava și pleacă iar la păscut.

În lipsă-i însă, vine un alt bou, tot mare și fioros, dar nu tocmai așa gras ca cel dintăiu:

— Unde e, copile, bou tău?

— La iarbă, să pască.

— Să-i spui să vie la podul de aramă, să ne batem amândoi.

Atunci copilul iar se pune pe plâns și tot așa îl găsește bou lui.

— Acù de ce plângi, copile?

— Uite de ce ... și iar îi spune.

— N'ai grijă, copile, — zice boul, — că-l bat și p'asta.

Și pleacă a doua zi la podul de aramă, de se luptă și cu boul ăsta; îl omoară și-l bagă de trei stânjeni în pământ, apoi pleacă la iarbă.

Așa. A treia zi, se pomenește copilul cu alt bou: slab, stârcit, prăpădit, neînăpârilit și hămușit.

— Unde e, copile, boul tău?

— La iarbă.

— Să-i spui să vie mâine la podul de argint, să ne batem amândoi.

— Bine! Și începe băiatul să saie în sus de bucurie și să cânte. Vine boul lui dela câmp.

— Acum de ce cânti și râzi?

— Cum să nu râz? Că a venit un bou slab, stârcit, prăpădit și neînăpârilit și vrea și ala să se lupte cu tine!

— Așa? Apoi, dragul meu, zise boul întristat, — acela o să mă omoare.

— Cum? Tocmai ăla?

— Chiar așa, stăpâne. Da să mergi și dumneata acolo, și să-mi ascuți sfatul: Când m'om omorî, să-ți ții firea și să iei la tine cornul meu ăl drept. Să-l ții la păstru și să nu cauți în el, până nu ți-i face răscoale, magazii, grajduri și cotețe. Când le-i isprăvi, să cauți, că au să iasă vite și orătănii, câtă frunză și iarbă.

Așa. Copilul a plâns ce-a plâns, apoi s'a dus cu boul la podul de argint.

Acolo a venit boul acela prăpăditul; s'a luat la luptă cu boul copilului și l-a omorît. Apoi și-a văzut de cale.

Copilul, ce eră să mai aștepte?

A luat cornul ăl drept al boului și a plecat spre casă. Când trece pe lângă un alt pod, n'are de lucru? Se așează și începe să scobească în corn, că nu putea să rabde până și-o face *acareturile*.

Atunci ce să-i vază ochii? A ieșit din corn *puiedea* pământului: cai, herghelii multe.

Dă să le bage'n corn! Da când ducea pe cele ieșite, a *poiezeit* pământul cu altele.

Se străduiește, aleargă, le dă gură, dar nu poate. Dacă vede și vede, plânge copilul, plânge și se *olicăește*.

Il aude atunci un șearpe mare și vine lângă el.

— De ce plângi, copile?

li spune.

— N'ai nici o grijă, băiete, zice șarpele, — că ți le strâng eu. Numa să te învoești și tu la ce ți-oiu spune.

— La ce?

— Ia! Să te mănânc atunci, când ți-o fi lumea mai dragă.

— Mă 'nvoesc; numai strânge-mi vitele.

Atunci odată a plesnit șearpele din coadă și s'au adunat repede, repede toate vitele în corn. Apoi șearpele a pierit; iar copilul s'a dus acasă cu cornul și l-a pus pe poliță.

Acasă a mai vândut din pământul lăsat de taică-său, de și-a făcut acarete; răscoale, magazii și grajduri... apoi a căutat în corn de a ieși iar puiedea aceea de vite și orătânii, pe cari le-a băgat în răscoale, magazii, grajduri și cotețe.

A început să vândă din ele și a făcut și bani; și atunci, când l-au văzut oamenii așa de bogat, au dat navală să-și mărite fetele după el, că se mărise și-i mijă colea mustața.

S'a dus și voinicul în peșit la una mai de Doamne-ajută, au așezat și, la câteva săptămâni au început nunta.

Așa. Dar tocma'n ziua nunții, atunci când jucă gòvia în curte, ce să vezi dumneata? Vine șearpele: cu o falcă în pragul de sus și cu alta în cel de jos. Și bărbătește intră'n ogeac.

Mai mare spaima.

— Ieși, ginere, să te mănânc, strigă el, de se cutremură casa, — că așa ne-a fost vorba.

— Ce vorbă? sar cu gura nuntașii..

— Să-l mănânc atunci, când i-o fi lumea mai dragă.

Când aude așa, ginerele începe să plângă și să iasă'n ogeac; iar ceilalți toți rămaseră fără cuvânt.

Dar odată a sărit în sus vinul ¹⁾ de pe masă:

— Stăi aci, stăpâne, și fii voinic odată.

Rămâne șearpele cu gura căscată; dar vinul vorbește înainte:

— Ah! Șearpe, șearpe'nveninate, n'ai răbdare? Dacă eu rabd ca din viță uscată să mă taie cu cosorul,

Mă taie la rădăcină

Fără nici un pic de vină!

Și mă pune 'n pământ și iar mă sapă, mă cercuie, mă plivește

¹⁾ Ca și în povestea *Jumătate de om*, vinul și cu pâinea scapă pe voinic dela șearpe.

rupându-mi odraslele și... tocmai când mi-e lumea mai dragă, mă storcoșește cu *știrca*, mă bagă 'n butie de m'astupă și stau... să-răcuț de mine, înfundat și rabd... Și tocmai acū mă scot și mă bea ca pe mine... Și vezi câte rabd? Dar tu?

— Eu nu pot să rabd.

S'a sculat atunci și azima de pâine să vorbească.

— Dar eu... șearpe, șearpe 'nveninate? Eu cum rabd? Că mă sa-mână toamna prin *pârloage* și mă lasă iarna de deger și apoi în-verzesc... Și mă coace soarele și rabd; și ieau secerile de mă taie, și rabd... Și mă bagă'n mașină și mă treieră și mă vântură și rabd; și mă duc apoi la moară de mă strivesc, și rabd... și mă bagă'n cuptor, mamă, mamă! Și... vezi câte rabd? Dar tu, șearpe, șearpe 'nveninate, n'ai atâta răbdare?

— N'am!

Dar au ținut vinul și cu azima — l-au ținut cu vorba, până a venit jumătatea zilei, și atunci, când a mai zis din nou «nu rabd», odată s'a auzit: «poc!»

Plesnise șearpele de necaz și scăpase ginerele teafăr. Pe urmă, și-a făcut voinicul nunta înainte, bând și chiuind și din pistoale trăsnind.

Povestită de Constanța Gorgorin, din com. Corni, Jud. Dolj, de 27 ani.

Boul, în povești, simbolizează puterea, răbdarea și devotamentul către stăpân. El îi dă pâinea de hrană la nevoie. Câte odată i se dă rolul pe care-l are și în lumea reală: de a trage din rășputeri pentru om. Astfel într'o poveste despre cuc, se spune că boul ară pentru om, ară și pentru Sfântul Petre, care ară, până la Sfântu Ilie, cu douăsprezece perechi de boi.

Alteori însă, boul este ajutorul omului în lupta cu smei prefăcuți în animale sălbatice. Am citat cazul boului care atât a fost devotat stăpânului, încât, ca să scape vieța acestuia, l-a învățat să-l omoare cu bărdița și să-i iea coarnele.

În unele povești din acest volum și în alte variante, baba trimete slugile, să vază ce mănâncă băiatul unchiașului cel gonit în pădure. Ajunse acolo, văzură că, în vremea prânzului, băiatul se ducea la bou, luă cornul din stânga și îndată se întindea o masă boierească; iar după ce mănca, strângea masa și puneă cornul la loc.

— Să tai boul și mai multe nu! zice baba către unchiaș.

Băiatul, trist, spune boului.

Boul, năzdrăvan, îi zice: — Incinge-te c'o funie peste mijloc și eu o să fug cu tine în coarne!

Și când să-l taie, fugi într'o poiană.

Băiatul făcū aci o colibă. Iar boul ziua pășteă și noaptea mănca lângă băiat.

Veni la bou ursul, cu capul cât banița și laba cât două palme. Ursul zise băiatului să spue bouului când o veni, ca să se lupte amândoi «la podul de fier».

Boul: — «Nu te teme, fătul meu, că-l trimet pe lumea ailaltă!»

— A doua zi, *boul asvârlă pe urs* peste pod. Veni alt urs să se lupte, la podul de argint. Deși eră mai mic, eră mai țăpăn. Tot îl răpuse. Veni apoi altul și mai pițgăiat. Se luptară la podul de aur. Boul fu răpus, după ce băiatul îi luase cornul din dreapta.

Cată în corn, ieșiră cirezi de vaci și turme de oi. Cum să le bage la loc? Incepû să plângă. Veni un balaur care trosnește de trei ori din coadă și le băgă la loc.

În unele povești, boul, lingând rănile stăpânului său, îl înviază; în altele, (cum e în *Barnea* și *Cernea*), e destul ca boii voinicului, pe când arau o jumătate pogon de aramă — să sufle unu într'o ureche și unu în alta, sbierând, ca el să învieze, după ce-l otrăvisse fata de Domn.

Variantă.

A fost odată un om căruia îi murise nevasta dintâi și-i rămăsese dela ea un copil.

Și omul, însurându-se a doua oară, femeia astălaltă chinuia cu foc pe copilul celei dintâi.

Ce să facă mititelul?

Să se plângă taică-său, n'avea la ce; că omul nostru nu făcea nici cârc!.. înaintea femeii. Cântă găina 'n casă.

Acù pe copil îl trimeteau cu vacile pe coastă și nu-i dau nici merinde de ajuns, că trăia, bietul de el, cu te miri ce, și ajunsese a muri.

Intr'o zi, cum sta el cu vitele într'o *zăpodie*, i se face o foame, de ar fi mâncat și pietre seci, și ... plânge săracul, de nu-l poate oprî nimeni. Ajunsese slab și izinit.

Da, ce să vezi dumneata? Cum plângea, iată că vine la el un bou din cireadă, începe să fluștere din coarne și, spre mirarea copilului, îi grăește;

— De ce plângi, stăpâne?

— Mi-e foame rău, boulețule!

— Nu mai plânge; mai bine pune mâna ici pe cornul meu al drept, iea-l dinainte-ți și suflă în el, că pe dată s'o pune masa cu fel de fel de mâncări și-i ospătă.

Copilul, bucuria lui! A făcut cum l-a povățuit boul: a luat cornul, a suflat peste el și atunci, să vezi și să nu crezi! S'a întins, nene, pe pajiștea aceea, o masă îmbelșugată, de a mâncat copilul

până s'a săturat, ba i-a mai și rămas. Apoi s'a închinat și, când a pus cornul la loc, s'a și strâns masa.

Și din aceea zi înainte, tot așa a mâncat și a prânzit copilul în fiecare zi, — că, după vre o câteva luni, se făcuse gras și frumos.

Dar femeia cea rea a taică-său băgase de seamă și, pe zi ce trecea, icniă de mânie, că copilul se îngrășă, și tot mai rău îl certă.

Dacă vede însă că mereu pune carne pe el, ce se gândește? «Ia să trimet eu să cerceteze: poate îi dă cineva de mâncare pe deal.»

Și trimete o slujnică. Aceea pândește dintr'un alunșiș și, după ce vede tot, vine acasă și spune stăpână-sei. Aia se înfurie și, când copilul vine cu vitele de pe deal, femeia glăsuește către bărbatu-său:

— Să tai chiar azi boul ăsta!

— Vai de mine! Cum să rămâiu eu fără bunăta de bou?

— Asta-i! Nici o vorbă! De nu-l tai, nu mai stăm amândoi la un tăciune!

— Bine, dec! Să-l tăiem!

Și pune la cale cele de trebuință.

Aude copilul și începe să plângă cu foc; apoi se duce în coșar și începe să-și mângâie boul și să-l sărute.

— De ce plângi, stăpâne?

— Plâng, boulețule, că numai azi o să mai stai cu mine.

— De ce?

— Păi a pus la cale cățeaua asta de femeie să te taie și, până'n seară o să-ți facă de petrecanie.

— Nu te teme, stăpâne, că n'au să-mi poată face nimic. Să ai grijă însă, când o veni să mă taie, să-mi ascuți sfatul!

— Bine.

Și când vine omul, cu cuțitul ascuțit, boul fuge ca de streche și nu-l poate prinde.

— Prinde-l tu mă, prăpăditule! zice el către fiu-său.

Copilul se duce, și dă să-l iea de coarne și atunci boul îi grăește:

— Incinge-te, stăpâne, cu un brâu roșu și apoi vino.

Se încinge, iar când să-l prinză, boul îi înfige un corn după brâu, dă cu celalt corn în peretele oborului care sare cât colo și fuge cât poate cu băiatul în coarne.

Se duc amândoi într'o pădure frumoasă și cu iarbă bună.

— Sui-te, dragă stăpâne, în copaciul ăsta și stai rezemat lângă comănacul ce se vede colo. Iar când ți-o fi foame, să mă strigi, că

oiu veni cu cornul, de l-îi luà, îi suflà în el și s'o pune masa de-i mîncà. Eu mă duc la iarbă.

Și așa au trăit ei mai multe zile.

Iată că, într'o zi când boul nu erà pe acoloa, vine un urs și începe se strige mormăind :

— Cine a îndrăznit să-mi pască și să-mi încurce iarbă ?

— Boul năzdrăvan ! — răspunde copilul.

— Așà ? Apoi să-i spui să vie să dea piept cu mine, colo în vâlceaua cu florile.

— Ii spui. Și începe să plîngă copilul, iar ursul își vede de drum.

Când vine boul, îl întreabă :

— De ce plîngi, stăpâne ?

— Uite de ce Și-i spune ce-a zis ursul.

— N'ai grijă, stăpâne.

S'a dus apoi, de s'a luptat cu ursul și l-a omorît boul pe urs.

A doua zi a venit un porc mistreț și tot așa a pățit. Dar a treia zi a sosit la copac o pocitură mică, mică. Nu se alicia din urmele boilor de pe pămînt; dar aveà un cioc lung, lung de un stîngen și a început cu glas pițigăiat :

— Cine a îndrăznit să vie aici în pădurile mele ?

— Boul năzdrăvan,

— Să-i spui, băiete, ci am să viu mâine să ne batem amîndoi.

Copilul rîde să se prăpădească; iar când vine boul, îi spune.

Atunci boul se întristează și-i spune :

— Să știi, stăpâne dragă, că numai ăsta are să mă omoare, că o să-mi înfigă ciocul în burtă.

Atunci copilul începù să plîngă.

— Nu mai plînge, stăpâne, ci mai bine ascultă-mi sfatul. Când m'o omorî, să-mi tai capul, să-l iei și să-l porți la tine. Și ori unde te-i duce, când ți-o fi foame, să iei cornul ăl drept, să suflî în el, că ți s'o pune masa, și apoi să-l pui la loc. Cornul stîng să-l scoți tocmai atunci când îi fi însurat la casa ta cu nevastă și copii, că mult are să-ți prinză bine.

Așa a glăsuît boul; iar la cîtăvã vreme, a venit pocitura aceea cu ciocul lung și l-a omorît.

Copilul a plîns ce a plîns și apoi a plecat în lume; că acasă la mă-sa *vitregă*¹⁾ nu-i da mîna să se întoarcă.

¹⁾ În nordul Muscelului, se zice *mașteră*.

Mergând pe drum, i se făcù foame : scoase cornul și mâncă, apoi merse înainte.

Intr'o câmpie mare, mare de nu-i puteà da seama, ce-și zise?

— De ce să nu scot eu și cornul stâng? D'a minune!

Și când zice, îl și scoate și suflă în el. Atunci ce să vezi? S'a umplut câmpia toată de cirezi, herghelii, turme, câini, măgari; ba și ciobani, să le păzească. S'a înspăimântat și a început să se vaite :

— Aoleo și aoleo!

L-a auzit o arătare de om și a venit lângă el.

— Ce-mi dai, măi copile, să ți le bag eu la loc în corn?

— Jumătate din ele.

— Nu! Mai bine să fii al meu, peste zece ani. Te învoiești?

— Bine.

Atunci omul ăsta care nu erà decât Ucigă-l toaca—cruce de aur aici în casă!—i-a băgat în corn toată cireada, hergheliile, turmele, ciobanii, măgarii, câinii... tot.. tot.

Ba ce zic eu? I-a rămas afară doar un *câine negru*. Pe acela, oricât s'a căsnit, n'a putut să-l bage în corn.

După aceea omul și-a văzut de drumul lui; iar băiatul și-a luat iar căpățâna de bou în desagă și a plecat cu câinele după el.

S'a dus și s'a dus, până la un loc. Acolo s'a băgat slugă la o mătușă, să-i pzească caprele :

Sluguliță pe hăinuțe,

Argătaș pe mălăiaș

Și p'o căciulă mițoasă

Și p'o sarică lănoasă...

Ziua le păzià și sara le aduceà acasă. Câinele, după el. Când îi erà foame, scoteà cornul drept și puneà masa de mâncà; ba da și câinelui.

Azi așa și mâine așa, până s'au împlinit zece ani. Se făcuse copilul băiat mare.

Atunci s'a pomenit în prag cu omul acela care, cum spusei, nu erà decât încornoratul :

— Hai, băiete! Vino după mine, cum ne-a fost vorba.

Copilul dă să plece, dar sare câinele și se pune între amândoi; apoi începe să latre și să mârâie lângă băiat, pe care-l apără cu foc. Dacă vede așa diavolul, se face că pleacă, și se duce nevăzut de nimeni în ieslea caprelor; că doar o apucà pe băiat atunci, când o veni de pe deal.

Dar poate? Că atunci când să bage băiatul caprele în târlă, câinele dă fuga înaintea lui și stă în iesle, mârâind și lătrând.

Ce să facă atunci Sarsailă?

Se pitește nevăzut sub scara casei, cu gând că doar doar să-l apuce, când o intră ori o ieși din casă. Dar nu e chip. Că se duce și câinele sub scară și începe să mârâie.

Acu mătușa, fără să știe că băiatul mai ospătează și cu caprele, îi da să mănânce, ori de câte ori venia cu ele de pe deal. Băiatul intră la masă și cu câinele după el.

Intr'una din zile, Impelițatul iar se face om și vine în casă de se înțelege cu mătușa, să dea câinele afară din casă, când o mai veni băiatul la masă.

Apoi el se ascunde într'un colț.

Intră băiatul și... hop! și câinele după el. Atunci se repede baba.

— Ni, potaie! In casă ți-ai găsit să stai, *pușlă*?

Da băiatul se uită urit la babă și rostește:

— N'aveți treabă cu câinele meu.

Și n'are ce-i face. Apoi iese și se duce iar cu caprele pe deal. În lipsă-le, dracul se duce de se miglisește pe lângă mătușă:

— Îți dau jumătate din averea mea, băbuță; numai să faci ce te-oiu învăță eu.

— Ce?

— Când o veni băiatul la masă, să-i pui mâncarea pe vatră, lângă foc, că doar de foc nu s'o mai apropiă câinele.

Pune așa; dar cum vine, câinele se așează chiar pe vatră și latră și mârâie cât poate, de nu s'apropie nimic de stăpână-său.

Și atunci, ce să vezi dumneata? De necaz, odată s'a făcut diavolul negru, negru cum e el ¹⁾ și apoi a plesnit Sarsailă și toată

¹⁾ Diavolul, de felul lui, e negru cum e ceaunul. Numai de mare foc, a fost înălbit și el odată, și iată cum:

Auzise un flăcău că și diavolul ajută uneori la îmbogățirea omului. Și așa — cine l-o fi povățuit să-i fie după cap! — a plecat într'o zi să caute pe diavolul.

A mers ce-a mers și, într'o pădure, s'a întâlnit cu un alt flăcău, călare pe un cal negru.

— Ce cauți, măi băiete?

— Ce să caut? Sunt și eu un biet de băiat sărac și am plecat să găsesc pe diavolul, să mă îmbogățesc.

— Asă? Află, băiete, că eu sunt ăla.

Și când îi mai iea seama băiatul, vede că-i ies Incornoratului două cor-

spuza a sărit și a umplut strachina băiatului; ba s'a umplut și casa de un miros greu:

nițe de sub pălărie și odată se făcu și pe tot corpul negru ca tuciul de mă-măligă.

— Mare minune, zise băiatul, mai sperându-se o leacă.

— Vrei, mă, să te'mbogățesc? zise Ucigă-l toaca.

— Vreau.

— Așă? Uite ce e: dacă vrei, hai să mă bag eu slugă la tine cinci ani și-ți fac avere câtă-i vrea. La urmă însă, să te bagi și tu la mine slugă, tot cinci ani. Te bagi?

— Mă bag! zise băiatul.

Și a intrat întâiu diavolul în slujbă la flăcău — că flăcău eră băiatul cu prinsoarea — și s'au dus acasă la el.

Acolò diavolul iar s'a schimbat la față și i-a adus bani: mulți, mulți, până i-a făcut o butie de galbeni.

Așă. Apoi s'a însurat flăcăul de și-a făcut și el casă și masă, în rândul oamenilor.

Acù diavolul eră trențos și alergă în toate părțile. Nevasta omului, stăpâna, zice bărbătu-său:

— Da bine, măi omule! De ce nu bagi slugă un om mai cum se cade? Cum ții tu prăpăditu ăsta de nevoie?

— He, he! Nevastă! Tu zici că e mic și eu nu pot să scap de el.

— Așă? He... De ce te vaiți tu! Lasă că-l puiu eu la munci grele și scapi.

— Bine, nevastă; numai să nu ți se 'nfunde.

Așă. Nevasta se ține de vorbă.

Intr'o zi cum sta la foc să mestece mă-măliga și diavolul sta în tăciuni lângă ea, odată-l pleznește cu făcălețul peste mână și-i zice:

— De ce stai aci, mă? Nu vezi că turnăm mă-măliga pe masă și n'avem ce mânca? Adu-mi acum în pripă o tipsie cu pește proaspăt dela Dunăre.

— Aoleu! zice Diavolul. — Păi, acum mă duc stăpână! De ce nu mi-ai spus mai dinainte?

Hei... Cât eră până la Dunăre! Dar diavolul, cât ai clipi, a și venit cu peștele dela Dunăre, înainte ca nevasta să toarne mă-măliga pe masă.

— Ti, bată-l Dumnezeu! Nu e chip să scap de el! tot zicea Românul și tot trist și tot pe gânduri sta. Femeia, văzându-l mereu așă, îl întreabă într'o zi:

— De ce ești, măi bărbate, trist așă?

— Cum să nu fiu? Uite, sluga asta nu e decât dracu, și l-am băgat pe cinci ani. Mai are un an și, după-aia, trebuie să mă bag eu slugă la el.

— Așă? De ce nu-mi spunei mai dinainte? N'ai grijă, că te scap eu.

Și într'o zi, pe când sta femeia la foc și frământă o pâine, diavolul sta și el acolo pe talpă. Da femeia, când să puie pâinea pe masă, odată se răfoește la drac:

— Tu ce păzești, mă, aci, de stai degeaba?

— Păi ce să fac?

— Uite ce!

— Doamne păzește și apără! grăi băiatul, închinându-se, că tocmai acum pricepù că nu fusese lucru curat cu el. Dar câinele pricepuse mai de mult.

Apoi vesel că a scăpat de Sarsailă, și-a luat câinele și căpățâna de bou în desagi și s'a dus de s'a așezat într'un sat.

Acolo s'a însurat, să fie și el în rândul lumii. Și-a făcut casă, slonuri, acareturi, tot ce trebuie la o casă de Român.

Apoi aducându-și aminte de vorba bouului, a luat căpățâna din dășagă și a scos și cornul cel stâng, de a suflat în el. Atunci mulțimea de cirezi, herghelii, turme, ciobani și măgari, de cari vorbirăm, iar a ieșit și a dat fiecare fuga la *aciuala* ei.

Și s'a îmbogățit de n'a avut pereche; iar câinele i-a *fost* ăl mai bun tovarăș.

Povestită de răpos. Marin Coțandă din Priboeni.

Și iea femeia un fir de păr dela subțioară, i-l dă'n mână și-i zice:

— Na firul ăsta de păr. Ai grijă ca, până-oiu tăia eu pâinea pe masă, să-l faci drept, cum e cuiul de șită și alb, — că alminteri, să-ți iei potecuța d'aici. Până-acu ți-a fost, băiete!

— Acù, stăpână!

Și când zice așa și se apucă de muncă, se face diavolul tot negru, negru peste tot, așa cum sunt ei din fire cornorații ăștia. Femeia însă nu se teșeste!

— Săracul bărbatu-meu, nu minția.

Și s'apucă diavolul să îndrepteze firul și să-l întărească. Bate cu ciocanul, trage-l în gură ca să-l îndrepteze... Aș! Unde eră pomana aia? Că părul și mai rău se încârligă. De ce-l bătea d'aia se'ncovrigă mai tare.

Femeia de colo s'a silit și a tăiat pâinea pe masă, că tot i-eră frică c'o isprăvi cu bine Necuratul; — pe urmă l-a chemat să mănânce.

— Mai așteaptă, stăpână, că nu l-am îndreptat. Mai stai nițel.

Mai așteaptă ce mai așteaptă și... diavolul, canunindu-se, și-aruncă ochii'n oglindă. Acolò, ce să vază? *Albise* de tot săracul, peste tot corpul, *așă că nu se mai putea face negru*. Ba și părul și barba îi erau ca mița oii albe.

— Hai mă; hai mai iute la masă.

— Mai stai nițel, stăpână!

— Ietă-al dracului!... De când șeade lângă mine și nu l-a făcut!

Atunci odată s'a auzit: «poc!» Și-un miros greu s'a răspândit în toată casa.

Plesnise diavolul de necaz, după ce albise... și se mântuiseră creștinii de Sarsailă.

Și așa... *femeia a'nălbit pe Dracu*'.

32. Murgilă.

A fost un om și avea un singur bou. Și omul acela zise într'o zi către copilul său :

— Măi băiete, mâine o să mergem la târg, să vindem pe Murgilă, ca să-l taie la scaun.

Când auzi așa, copilul se întristă, se duse la bou în obor și începù să-l mângâie :

— He, he, nene Murgilă ! O să te vînză și-o să te taie, săracul de tine !

Dar Murgilă, spre mirarea copilului, odată fluștură din coarne și grăi :

— Dacă-i așa, stăpâne, îmbracă-te iute și pune-te în coarnele mele, să mergem amândoi în pădure.

— Bine. Și a făcut copilul cum l-a povățuit bou ; apoi s'a suit în coarnele lui și bou a plecat în fugă mare la pădure. Iar tatăl băiatului a rămas fluerând.

Așa. Cum ajunsese în pădure, copilul se apucă și strânse crăci multe de făcù un bordeiu, ca să se adăpostească. Apoi zise Murgilă :

— Staj aci, copile ; că eu am să mă duc la iarbă din livezi verzi și apă din fântâni reci, să pasc și să beau și să-ți aduc și ție.

Se duse. În lipsă-i, veni la bordeiu, unde erà copilul, un bou mai mare decât Murgilă :

— Unde e nen-tău Murgilă ?

— La iarbă din livezi verzi și apă din fântâni reci, să pască și să bea și să-mi aducă și mie.

— Să-i spui să vie la podul de aramă, că am să-l fac pastramă.

Copilul începù să plângă și, când veni Murgilă de-i aduse d'ale gurii, îi spuse tirișenia.

— Taci, neică, zise Murgilă, — că l-am rășbit eu p'ala. — M'am întâlnit pe la nimiez cu el și n'am căutat de ce i-e cojocul.

A doua zi, iar pleacă Murgilă la iarbă și la apă și, în lipsă-i iar veni un bou.

Da erà mai mare decât ăl dintăiu.

— Unde e nen-tău Murgilă ?

— La iarbă din livezi verzi și la apă din fântâni reci.

— Să-i spui să vie la podul de os, e'am să-l întorc pe dos.

Și pleacă și bou ăla ; iar copilul se pune pe plâns și, când vine nen-său Murgilă, îi spune.

— Taci, neică, nu mai plânge, zise bou — că l-am răsbit și p'ala. A treia zi veni un bou, și mai mare, dar și p'ala îl răsbi Murgilă. A patra zi însă, veni la copil un bou urît, urît, slab, *izinit* și sgriburit

— Unde e, mă, nen-tău Murgilă ?

— Da ce ai tu cu nenea Murgilă? Că s'a dus să pască iearbă din livezi verzi și să bea apă din fântâni reci și să-mi aducă și mie.

— Să-i spui să vie mâine la podu de nuiete ca să-l fac eu curele.

Copilul se puse pe răs :

— Fugi, mă, d'aci; că pe tine e aproape să te răslesc eu, dar nenea Murgilă, când a răsbit el alții mai mari și mai țapeni !

Când veni Murgilă și-l văzù așa, îi zise :

— De ce râzi, neică ?

— He, nene Murgilă, veni un jigărit de bou, slab și izinit, și zise să te duci la podul de nuiete, să te faci el curele.

Bou, cum auzi, se întristă și zise :

— Ehe ! Neică, tomnai ăla mă omoară pe mine. Tu să mergi cu mine la podul de nuiete și, când m'o omori, să-mi iei coarnele și în cornul stâng să cauți, iar în cel drept să nu cauți, până nu te-însură. În cel stâng să cauți, când ți-o fi foame.

Se duseră la podu' de nuiete. Acolo jigăritul omori pe Murgilă, iar copilul, după ce plânse ce plânse, îi luă coarnele și plecă în lume.

Când i-eră foame, căută în cornul stâng și i se puneà masa de mîncă, și așa mereu...

După un an însă, n'are de lucru ? Nu vrea să mai știe de sfatul lui Murgilă și, cum a ajuns într'o poiană mare, a deschis și cornul cel drept.

Și atunci, ce să-i vază ochi ?

Au ieșit din corn : cai, boi, capre, oi, bivoli și tot felul de lighioni.

Se sperie copilul de așa mulțime și caută să le bage înăuntru; dar poate ? Că de aducea pe unele să le bage în corn, ieșiau altele și se răspândeau pe câmpie.

De mult foc ce eră pe el, începe să se aolească și atunci se pomeni dinainte-i cu un șearpe mare :

— Ce-mi dai tu mie, băiete, să ți le bag în corn la loc ?

— Iți dau o vacă.

— Ba nu, băiete ! Acù nu-ți ieau nimica ; dar să mă lași să te mănânc, atunci când ți-o fi lumea mai dragă.

— Bine.

Atunci șearpele pe dată plesni din coadă și plesni mereu, până ce bagă toate vitele în corn.

Apoi șearpele se depărtă ; iar copilul luă coarnele și se duse, se duse până într'un oraș.

Acolo, ce făcù, ce drese, se însură și luă de nevastă... știți pe cine ? Chiar pe fata împăratului.

După ce se cununară la biserică și veniră acasă, de se așezară mesele, tronc !...

Șearpele :

— Dați-mi pe ginere afară, să-l mănânc, că azi îi e lumea mai dragă.

Atunci ieși socrul afară și zise :

— Ho, ho ! Șearpe *sterios*, ce te-arăți așa mânios ? Ai și tu răbdare !

— N'am.

Ieși apoi vinul de pe masă și zise :

— Ho ho, șearpe mânios ; ce te-arăți așa furios ? Mai rabdă și tu, cum am răbdat eu.

Că pe mine mă pune în pământ și mă sapă, și rabd. Rabdă și tu, cum am răbdat eu. Pe mine mă altoește, mă cercuește și mă plivește și rabd. Rabdă și tu, cum am răbdat eu. Că fac struguri și mă culege și rabd. Rabdă și tu, cum am răbdat eu. Mă stoarce și mă face vin și mă beau toți nebunii, și rabd. Și tu n'ai răbdare ?

— N'am.

Atunci sări în sus și ieși afară pâinea de pe masă :

— Ho, ho ! Șearpe necăjicos, ce te-arăți așa fioros ? Mai rabdă și tu, cum am răbdat eu. Că pe mine mă pune în pământ, deger și cresc, și rabd. Rabdă și tu, cum am răbdat eu. Mă coace și mă mănâncă toți nebunii, și rabd. Rabdă și tu, cum am răbdat eu.

Și l-a ținut așa cu vorba pe șearpe până la jumătatea zilei. Atunci de necaz, șearpele a plesnit și a murit.

Iar ginelele a rămas împărat și a dat drumul din corn la toate dobitoacele, pe cari acum aveà unde să le ție.

Cunoscută în Priboeni și povestită de elevul Furtunescu I. Gheorghe.

Boilor năzdrăvani li s'au fost zicând *Murgilă*, după numele unei ființe fantastice, în chip de bou, care venia coala pe înserate în sat, de speria lumea.

Alt animal fantastic, tot în chip de bou, eră *Zorilă*, care se arată numai în revărsatul zorilor. Putea lecu pe cineva, lingându-i partea bolnavă, ori putea să-l îngrăşe. Deşi într'unele poveşti e arătat că mănâncă oameni, totuşi nu e dintre acele animale fantastice, pururea vrăşmaşe omului.

În povestea «Făt-frumos» («Albina», Rădulescu-Codin) *Zorilă* găseşte într'o prăpastie pe Făt-frumos cu picioarele sdrobite de fraţii săi, îl linge şi-l face sănătos; iar într'o variantă, se spune că aducea mâncare voinicului, ca mai pe urmă, după ce s'o îngrăşa, să-l mănânce.

33. Piţigoiiul şi barza.

Ci-că barza a găsit odată într'un zăvoiu pe piţigoiiu. L-a văzut mic şi pipernicit, şi a socotit că e vr'un puiu şi că, dacă'o fi îngrijit cu milă, se face mare.

D'aia s'a pus cu mâncărică pe el:

Se duceà pe arătură
Şi luà câte-o 'mbucătură,
D'aduceà la pui în gură...

Aşa. Dar ori câtă vreme a trecut şi ori câteîmbucături i-a dat, el tot ghem a rămas.

Au trăit cât au trăit aşa, şi se tot miră barza:—Măre, ce să aibă puiu, de nu creşte?

Vine toamna. Când dă o fluşturală de zăpadă, barza, săraca, se sperie şi începe să-şi cocolească puiu:

— Vai de mine! Nu mai e de stat pe-aici, că te prăpădeşti.

— He-he! răspunse atunci piţigoiiul nepăsător. — Să vezi altele şi mai grele! Asta nu e nimic. Câte ierni am văzut eu şi nu m'am mai prăpădit!

— Aoleu! Ai fost bătrân, maică, şi eu, ticăloasa, mă trudi-am geaba cu tine — zice barza şi odată face: cioc! în capul piţigoiiului de l-a omorît.

Povestită de Constantin I. Cloşcan din Priboeni, care mi-a spus-o cu aluzie la tinerii mici de corp şi mari de ani, şi în legătură cu zicătoarea: «Şi piţigoiiu e mic, dar moare de bătrân»; ori «Vrabia-i puiu, da dracu ştie de cându-i!»

Sătenii cred că piţigoiiul când cântă, râde de câte-un om:

«Cinci opinci într'un picior
Şi călcăiu e tot gol.

Se mai zice:

Aşa cântă-o păsărică:
— Cine strânge nu mănâncă,
Măncă Vlad din Ţarigrad!
Aşa cântă un piţigoiiu:
— Strângeţi voi să mănăcăm noi!

Când e vreme bună și timp frumos, pițigoii, ci-că, în cântecul lui, se laudă :

— Vezi ce vreme bună am făcut eu ?

— Păi, tu ai făcut-o ?

— Eu și cu frate-meu Voicu (țoiul).

Când însă e vreme rea :

— Dar vremea asta, cine-a făcut-o, pițigoii !

— Nu știu, n'am văzut !

Vorba aceasta a pițigoii se spune la toți oamenii lăudaroși. Ei spun că tot ce e bun, *ei* au făcut ; iar în ce e rău, nu se amestecă.

34. Neag-sărac.

A fost odată un om sărac-sărac, că n'avea denici unele. Ba avea o varză în grădină.

Intr'o noapte a venit o vulpe și i-a mâncat varza aproape toată. Când a văzut omul una ca asta, s'a pus la pândă și, în noaptea următoare, când a mai venit vulpea, el a prins-o și a dat s'o omoare.

Atunci, spre mirarea lui, odată s'a pomenit cu vulpea că-i grăește :

— Nu mă omori, creștine, că mare bine ți-oiu face.

— Ce bine ?

— Iată, ți-oiu da de nevastă pe fata împăratului.

— Mare minune ! Cum o să faci tu, vulpe, treaba asta ? zise Neag-Sărac, uitându-și necazul și punându-se pe răs.

— Cine te întrebă ? Vorba e numai să faci ce te-oiu povățui eu.

— Fac.

Și dacă s'a legat vulpea cu zapis și cu jurământ, Neag-sărac i-a dat drumul ; iar ea a plecat spre palatul împăratului.

— Măria Ta, zice cocoană vulpe, când sosește,—m'a mânat Neag-sărac, să-mi dai trăgătoarea să măsoare franci.

— Iea-o.

Iar când a plecat vulpea, a pus pe gardinul trăgătoarei un franc, că-l agonisese și ea de unde se pricepuse, și după câtăva vreme, i-a dus-o împăratului, care se miră și crede că în adevăr a măsurat franci, când găsește francul pe gardin.

A treia zi, iar s'a pomenit împăratul cu vulpea :

— Impărate, dă-i lui Neag-sărac trăgătoarea, să măsoare galbeni.

— Da bine, n'a mai isprăvit de măsurat ?

— Nu.

I-a dat și acū trăgătoarea, iar vulpea a făcut rost d'un galben.
Când a adus trăgătoarea la împărat, ăla a scuturat-o bine, să vază: adevărat e că Neag-sărac a măsurat galbeni?

A găsit pe gardin galbenul și s'a crucit.

A patra zi, vulpea iar se înfățișează la împărat:

— Impărate, Măria Ta! M'a trimes Neag-sărac să-mi dai banița, să măsure niște rile.

— Mă! Da bogat trebuie să fie, dacă măsură el bani cu trăgătoarea și cu banița!

Vulpea iea trăgătoarea și face și de rândul ăsta rost de o rilă, care scapă prin gardin.

Și atunci împăratul, dacă vede și minunea asta, zice:

— Ia ascultă, cocoană vulpe! Dacă-i așa de bogat, să vie să-i dau pe fata mea de nevastă.

— Bine.

Bucuria vulpii! Dar cum s'o ducă până la sfârșit cu minciunile?

N'apucă însă să plece vulpea acasă, că... ce să vezi dumneata? Se pomeni cu rila ¹⁾ din gardinul baniței, că se iea după ea și-i grăește:

— Cocoană vulpe, cocoană vulpe! Ascultă ici, în binele dumitale.

— Ce?

— Să faci cum îi ști, să nu vază împăratul pe Neag-sărac, înainte de nuntă, că de l-o vedeă, nu-l mai face ginere în ruptu' capului.

Așă. Și s'a dus vulpea:

— Hei, Neag-sărac! Duminică avem nuntă. Să te gătești să mergem la împărat; da să mă ascuți.

— Te ascuți.

Și așa, Duminică au pornit spre împărăție.

Pe aproape de palat într'o pădure, vulpea zice:

— Rămâi nișel aci, că eu mă duc înainte, să pui lucrurile la cale.

Se duce:

— Impărate luminate, am dat de un necaz mare. Cum ajunge focul pe om!

— Ce necaz? Tocmai azi în ziua nunții?

— Iată: cum mergeam pe drum, ne-au ieșit hoții înainte²⁾ și ne-au

¹⁾ Chiar rila (lira) vorbește, ca să ajute pe vulpe în planurile ei.

²⁾ În alte variante, se spune cu vulpea a făcut rost de niște haine și fesuri și le-a dat pe gârlă pe dinaintea curții împăratului.

— Io-te Măria Ta! Toți nuntașii s'au înecat, iar pe ginere l-au desbrăcat hoții!

desbrăcat de hainele mândre ce aveam. Nuntașii, cari au fost cu noi, au fugit; iar ginerelui, săracu, i-e rușine să mai vie înaintea Măriei Tale, așa despuiat și bătut de hoți.

— Nu e nimic. Ii dau haine dela mine.

Le-a luat vulpea și le-a dus la Neag-sărac, și s'au pornit iar spre împărăție.

Prin altă pădure, au dat peste niște cirezi de boi și herghelii de cai.

— Ale cui sunt, mă ciobanilor, cirezile și hergheliile astea?

— Ale ălor nouă smei, cari sălășluesc în casele alea de sticlă.

Și le arată spre soare-răsare niște case de sticlă, că-ți luau ochii de frumoase.

— Să nu vă mai puie Ucigă-l toaca, zice vulpea, — să mai spuneți așa, când v'o întreba cinevă, că nu e bine de voi.

— Păi cum să spunem?

— Să spuneți că sunt ale lui Neag-sărac.

Ăia, când au văzut că le grăește o vulpe, s'au mirat mult și i-au ascultat cuvântul.

Pe urmă vulpea a mers înainte cu Neag-sărac spre casele smeilor. Când s'au apropiat de ele, vulpea i-a dat să ție un mărăcine în mână și i-a grăit:

— Târăște-l, omule, după tine, așa ca să faci pulbere multă.

Neag-sărac face cum e povățuit, iar vulpea se repede înainte la Smei.

— Ați pățit-o, Smeilor. Iacă, vine Sf. Ilie să vă trăsnească!

— Aoleu! Ce să facem, ce să facem? răcnesc ei.

— Pitiți-vă colea în șira asta de paie, cât mai repede, dacă vă-i dragă vieața.

— Acù.

Și când mai văd smei pulbere multă pe drum, de se ridică'n slavă, dau fuga de se ascund în șira de paie, după povața vulpii.

Ăia însă, atât i-a trebuit. A dat foc șirei, de au ars toți smei și au rămas casele lui Neag-sărac.

Pe urmă a scos vulpea hainele date de împărat, a îmbrăcat cu ele pe Neag-sărac și s'au dus la împărăție. Acolo «dă-mi Doamne ce n'am văzut, să mă mir ce m'a găsit!» Neag-sărac se tot uită prin palat și se mai uită pe lângă el la haine.

— De ce se tot uită ginerele pe lângă el?

Apoi se uită, Măria Ta; că hainele cu cari e îmbrăcat, nici nu spurcă pe lângă ale lui, acelea pe cari ni le-au furat hoții.

— Mare minune!

Și a pus împăratul lăutari să cânte și s'a pornit nunta: «Să mergem cu nunta la casele gineri-meu».

— Hai.

Și s'au pornit. Când au sosit la cirezi și la herghelii, a întreat fata și împăratul:

— Ale cui sunt, mă, vitele astea?

— Ale lui Neag-sărac! — răspunseră ciobanii.

— Ti! Da bogat mai e!

Au mers mai departe și au dat de casele smeilor:

— Ale cui sunt astea, cocoană vulpe?

— Ale lui Neag-sărac. Doar n'o fi ale altuia!

— Atunci, zice împăratul, aici să facem nunta; da s'o facem mândră, cum nu s'a mai dovedit.

Și așa.. a făcut vulpea pe Neag-sărac ginere împărătesc.

Cunoscută în Priboeni și povestită de eleva Enache I. Elisabeta, care a auzit-o dela maică-sa Paraschiva Ion D. Enache.

Altă poveste despre Neag-sărac spune că așa a fost un unchiaș sărac sărac, cum n'avea pereche'n lume, și locuia într'un bordeiu în pădure. Și cum l-apucase odată iarna și eră gol pușcă, tot se gândia că: ce bine i-ar prinde un cojoc! Atunci a găsit în *gratia* ce o întinsese, un iepure.

Când l-a adus la bordeiu și se gândia să-și facă o mâncărică, s'a pomenit cu iepurile grăindu-i:

— Nu mă tăia, moșule; că mare bine ți-oiu face. Nu-i așa că-ți trebuie cojoc?

— Așa.

— Dă-mi drumul, că ți-oiu aduce nouă vulpi, să-ți facă un cojoc până'n pământ. Da să te faci mort, moșule, și eu chem vulpile să te jelească în bordeiu. Eu m'oiu face popă să te cetesc, și tu să ții piciorul aproape la ușa. Când m'ai auzi zicând:

Că Neag-sărac a murit
Și să-l cetesc am venit...

Vulpile or să te jelească: «chiau! chiau! chiau!» și tu când m'ai auzi zicând:

Neag-sărac picior-o 'ntinde,
La bordeiu ușa o 'nchide,
Nouă vulpi o prinde,

tu să împingi ușa afară, să se închiză. Eu dela ușa oiui fugi, iar vulpile or rămâne în bordeiu și ți-i face cojoc din blana lor.

Aşa a făcut iepurele, şi vulpile, cât se cred de *iclene*, au venit în bordeiu.

Când a zis iepurele de trei ori vorbele de mai sus, Neag-sărac a închis uşa la bordeiu şi a tăiat vulpile, le-a jupuit şi şi-a făcut cojoc din pieile lor, un cojoc lung până'n pământ. Da sărac tot a rămas.

Şi după cojoc îl cunoşteau oamenii şi mai bine, când ieşia şi el la lumină: «Uite, Neag-sărac». — «Tăceţi, că vă dau pe mâna lui Neag-sărac!» — speriau mamele pe copii.

Iar azi e zicătoarea: «A rămas ca Neag-sărac».

35. Făt-frumos.

Eră odată un împărat vestit, vestit, de nu mai avea păreche. Şi împăratului acelaia, o parte de obraz îi plângea şi alta-i râdea¹⁾.

Il întreabă feciorul cel mare — că avea trei :

— Ce ai, tată, de eşti aşa ?

— Nu e cu putinţă să ştiţi voi lucru ăsta.

L-a întrebat şi al mijlociu şi tot aşa i-a răspuns şi acelaia. Dar feciorul cel mai mic, Făt-frumos, nu l-a slăbit :

— De ce nu ne spui şi nouă, tată ?

— Apoi doar ştiu că nu sunteţi în stare să aduceţi voi lucrurile mai bine.

— Las' că le-aducem, numai spune-ne.

— Atunci, ascultă : Mi-ar râde, băiete, amândoi obrajii, dacă aş mânca pasăre de aur după tărâmbu' de sus.

— Bine, tăicuţule !

Şi şi-a chemat Făt-frumos fraţii :

— Să mergem, nene, pe tărâmbu' de sus, să aducem pasărea de aur, ca să mănânce bietu' taica şi să i se veselească şi obrazu-ălălalt.

— Să mergem.

Şi au plecat. S'au dus, s'au dus, până au dat de un munte înalt şi repede, şi de el atârnavu nişte fringhii.

Şi s'a căznit al mare să se suie pe sforile acelea şi n'a putut ; s'a căznit al mijlociu şi n'a putut ; iar când s'a căznit şi Făt-frumos, el a putut şi s'a urcat, nene, acolo sus, sus, în vârful muntelui ăla grozavu.

Şi-acolo, singur cuc, s'a pornit să meargă pe un drum lung, lung, după tărâmbu' de sus.

¹⁾ Asemănare, la început, cu frumoasa poveste «Stăpâniă odată» a maestrului Delavrancea.

Și uite că, după mai multe zile de umblet, a dat peste niște case frumoase de sticlă și l-a văzut o fată mare.

— Unde te duci, Făt-frumos, și pe la mine nu te-abați?

— Nu pociu, că sunt grăbit.

— Hei, hei! Degeaba, că până nu te-i abate, treaba nu se face. S'a abătut și i-a spus unde se duce.

— Așă? Ține, flăcăule, batista asta. Când te-o sosită vr'un dor mare, să te ștergi cu ea la ochi, că în curând ți s'o izbânda dorința. Ține și boarța asta; să-ți aduci aminte de mine.

Făt-frumos le-a luat, a mulțumit și a plecat.

A mers ce-a mers, până a dat de case și mai frumoase. Acolo altă fată și mai mândră:

— Unde te duci, Făt-frumos, și pe la mine nu te-abați?

— M'aș abate, dar sunt grăbit.

— Degeaba, voinice! Că până nu te-i abate, treaba nu se face. S'a abătut și i-a spus unde se duce.

— Ține, voinice, biciul ăsta. Când te-or sosită frații păsării de aur, tu să plesnești din biciu, și nu te-or mai prinde.

A mulțumit și a plecat înainte. Merge și merge și, uite, că, după vreme multă, iar dă peste alte case și mai frumoase, și a ieșit din ele o fată mai mândră decât toate.

— Unde te duci, Făt-frumos, și pe la mine nu te-abați?

— M'aș abate, dar sunt grăbit.

— Degeaba, voinice! Dacă nu te-i abate, treaba nu se face.

Vorbiă asta cu așă lipiciu și eră așă de frumoasă, că chiar de nu i-ar fi dat nici o povață, flăcăului tot nu-i venia să nu se abată. Ce să vă mai spuie eu? Se întâlnește drag cu drag. S'a abătut și după ce au mai vorbit, ba de una ba de alta, ca doi îndrăgostiți, fata îi dă un cuțit și-i spune:

— Vezi-ți de drum, voinice, să isprăvești cu bine ce ți-ai pus în gând, și-apoi îi veni și pe la casele astea. Uite, vezi? Ține cuțitu-ăsta. Când ai sosită la palatul păsării de aur, să te ștergi la ochi cu batista ce ți-a dat fata cea mare dela casele de sticlă, că ai să răsbești înăuntru. Ai înțeles?

— Înțeles. Pe urmă?

— Pe urmă să deschizi ușile binișor și-i găsi pasărea de aur pe masă.

S'o tai cu cuțitu-ăsta drept în două și... jumătate să o bagi în

buzunar, iar cealaltă jumătate să o lași pe masă, că se face întregă și a de pe masă și a de-i luă-o.

Atât au vorbit, apoi Făt-frumos, cam cu greu, s'a despărțit de mândra lui și a plecat la drum.

La palatul cu pasărea de aur, s'a șters pe ochi cu batista și a intrat înăuntru. A scos apoi cuțitul cel fermecat de a tăiat pasărea drept în două. Jumătate a lăsat-o pe masă și s'a făcut la loc, iar jumătate a pus-o în buzunar și s'a făcut și aceea pasăre la loc.

Când să plece, aude un vuet și un sgomot mare, că simțiseră smei om după alt tărâm la casele lor.

Ce să facă?

Plesnește din biciu și se depărtează. Iar smei, când se duc în palat și văd pasărea întregă, se mai potolesc par'că...

Făt-frumos merge la drum și merge, să se ducă de unde venise. Când sosește la fata care-i dedese cuțitul, aceea îi grăește:

— Unde te duci, Făt-frumos, și pe mine nu mă ieai?

El, atâta i-a trebuit; dar a mai întrebat-o:

— Păi casele astea frumoasele cui le lași?

— Casele? la plesnește, voinice, cu biciul dela fata a mijloacă. A plesnit din biciu și atunci odată s'au făcut casele cât mărul și el le-a luat în buzunar.

A luat apoi pe mândra cu el și a plecat tot mai departe. A ajuns hăt târziu, la fata care-i dedese biciul:

— Unde te duci, Făt-frumos, și pe mine nu mă ieai?

— Păi casele astea frumoasele cui le lași?

— Ia plesnește din biciu.

A plesnit și s'au făcut și casele astea cât un măr și l-a luat în buzunar.

A luat pe fată și a plecat mai departe. La fata care-i dedese batista:

— Unde te duci, Făt-frumos, și pe mine nu mă ieai?

— Păi casele astea mândrele cui le lași?

— Ia plesnește din biciu, să vezi.

Plesnește, se fac și casele astea cât mărul și le ia în buzunar. Iea și pe fată și merge mai departe spre locul cu fringhiile la o prepestenie.

Acù frații l-așteptau jos pe tărâmu-ăsta. Și a strigat Făt-frumos cât a putut:

— Ține, frate-meu ăl mare, să-ți dau, că ți-am adus nevestă.
Și i-a lăsat pe fata cea mai mare pe sfoară în jos.

— Ține și tu, măi frate-meu ăl mijlociu.

Și i-a dat pe fata a mijlocă.

— Ține-ți să vă dau și p'a mea. — Și le-a dat-o.

Pe urmă a mai strigat :

— Ține-ți acù bine sforile, să mă dau și eu jos !

Aș ! N'au mai ținut frații ! Ba au tăiat fringhiile și s'au dus amândoi cu fetele spre împărăție, duce-s'ar nouă cu a brânzii ! Iar Făt-frumos a rămas pe tărâmu-ălălalt.

A umblat pe acolo, a umblat și și-a blestemat ceasu 'n care s'a născut... A umblat șase luni de zile.

Pe urmă și-a adus aminte de batistă și s'a șters cu ea la ochi. Atunci s'a pomenit cu un corb ¹⁾ lângă el. Avea așa putere corbu ăsta, că Făt-frumos s'a apucat cu mâinile de picioarele lui și corbu a sburat cu el și mai sus în zăzduf.

— Corbule, corbuțule ! Scoate-mă la țara mea și la tatăl meu.

— Păi cine ești tu ?

— Făt-frumos.

— Aoleu ! De ce nu mi-ai spus mai dinainte ? Acù nu te mai pot lăsa pe tărâmbu vostru, că sunt prea sus.

— Lasă-mă, corbule, jos. Lasă-mă, cum îi putea ; că ți-oiu face hoit, să mănânci un an.

Și atunci l-a lăsat corbu jos, pe tărâmbu ăsta, chiar aproape de palatul lui taică-său, împăratul.

Nemerise tocma'n vremea când aveà nunta fratele cel mare al lui, cu fata care-i dedese batista.

¹⁾ Corbul aveà putere de ridicà pe aripi voinicii și-i ajută în luptă cu smei, ori cu oamenii răi. El mânca, în cele mai multe povești, caii feciorilor ori ginerilor de împărați și chiar pe sluga sau Țiganul rânduie fetei celei mici, logodnica lui Făt-frumos.

În luptă el dă apă voinicilor, să se răcorească.

În unele povești-cântece, se vorbește de corbi din Răsărit, cari cu ploschița după gât, veniau la fete'mpetit.

Și după ce le luau, se duceau acasă și trăiau în bine și belșug.

Când veniau cumnații să-i caute, rămâneau mirați de cele ce vedeau : Păsările erau acum oameni în toată firea :

În pețit veniau schimbați,

Acasă erà 'mpărați,

Tot mai mari peste ăilalți.

Făt-frumos află, dar tace și trage în gazdă la un argintar.

Dimineața vine fata la argintar.

— Fă-mi, omule, o *boarță*, de nuntă.

— De ce nu mi-ai spus d'asară, Măria Ta? Acù n'am când s'o mai fac.

Da Făt-frumos trage la o parte pe argintar și-i spune, fără să fie văzut de fată: — Uite, am făcut eu una. O fi bună?

— Bună.

I-o dă fetei; iar mireasa când o vede, grăește:

— Tii!.. Par'că e boarța pe care i-am dat-o eu lui Făt-frumos, pe tărâmbu de sus.

Și pleacă. Iar colea mai pe la prânzișor, Făt-frumos chiamă pe corb și-i zice:

— Corbule, corbuțule! Să te duci la ginere și să faci calu de su' el mii și fărâme.

S'a dus corbu și, tocmai când erà nunta'n toiu ei, a omorit calu de sub ginere, de s'a stricat tot cheful nunții.

La vr'o câteva zile, a pornit și-ăl mijlociu nunta și a venit fata a mijlocă la argintar.

— Fă-mi o boarță pentru nuntă.

— Apoi de ce n'ai venit și Măria Ta mai demult? Acum e târziu.

Făt-frumos însă chiamă pe argintar și-i zice: — Stăpâne, am făcut eu una. O fi bună?

— Bună.

Și când o vede fata, zice: — Tii!.. Asta par'că e boarța pe care am lăsat-o eu lui Făt-frumos pe tărâmbu-ăllant.

Apoi fata a plecat și s'a pornit nunta; iar colea pe la nimiezi, Făt-frumos a chemat pe corb și i-a zis:

— Corbule, corbuțule! Du-te și iea calu de sus ginere, să-l faci bucăți-bucățele.

Așa a făcut corbul, de s'a stricat și cheful nunții ăsteia.

Acù a venit vremea să se mărite și fata cea mică după tărâmbu-ăllant.

Dar știți cui hotărîseră s'o dea de nevastă frații lui? Unui Țigan, și încă ce Țigan? Un poșidic, de nici nu te-ai fi uitat la el.

S'a dus și fata asta la argintar, să-i facă o boarță. Nu l-a găsit acì și, dimineața când a venit fata, argintaru i-a spus:

— De ce n'ai venit d'asară? Acù n'am vreme să ți-o mai fac.

A văzut-o Făt-frumos, a rîs și a plîns de bucurie, dar s'a ținut de nu s'a arătat la ea. A chemat însă pe argintar la o parte și i-a zis:

— Am eu o boarță făcută. O fi bună?

— Bună; da'nu e de nasu' ei.

I-a dat-o și cum a văzut-o, a început să plîngă și a zis:

— O, Doamne! Asta par'că-ar fi borțulița mea dela Făt-frumos, care a rămas pe tărâmbu-ăllant.

S'a dus acasă și, cu voie fără voie, s'a pornit nunta.

Dar tocmai pe su'nimiez, Făt-frumos a chemat iar pe corb și i-a grăit:

— Du-te, corbuțule, la nuntă și ia și pe cal și pe ginere, de-i fă mii și fărâme.

Așa a făcut corbul și s'a trecut tot cheful nunții.

Atunci împăratul, supărat și el, a zis fetei celei mici:

— Iea, nenorocoaso, ale bucate, de le împarte pe la săraci; dacă n'avuseși parte nici de Tigan!

Fata le-a luat și a început să le împartă. Dar colo, pe un răsloj, mai deoparte, eră și Făt-frumos. Sta, se uită și se gândia și el. La ce s'o fi gândit, nu mă mai întrebați.

— Iea bucate, de-i du și creștinului de colo de pe răsloj.

I-a dus fata și nu l-a cunoscut. Iar el s'a șters la ochi cu mînica cămășii și cu mîna cealaltă i-a strecurat în *cenac* inelul ce-i mai dedese fata când se despărțiseră, de plecase el la pasărea de aur.

Cum a zărit fata inelul, a început să-l sărute cu foc; apoi s'a dus îndărăt la Făt-frumos. A început să-l mîngâie, să-l pupe și să strige:

— Taică împărate! Uite, a venit Făt-frumos de pe tărâmbu-ăllalt!

Și atunci s'au veselit și împăratul și împărăteasa și fata cea mică. Numai frații lui, par'că le luase din coș.

A scos voinicul pasărea de aur și a dat-o tat-său, de s'a veselit și obrazul ăllalt. Apoi au făcut o nuntă, de s'a dus vestea.

După nuntă, Făt-frumos a scos merele din buzunar și a întreat pe frații lui:

— Unde vreți să vă puneți casele?

— Aici, a zis fratele cel mare și a arătat spre soare-răsare.

— Și a mea aici! a zis cel mijlociu și a arătat spre soare-apune.

Voinicul a plesnit din biciu și atunci merele, câte trele, s'au făcut niște palate frumoase: unul spre Răsărit, altul spre Apus; iar al treilea, ăl mai mîndru, al lui Făt-frumos, în mijloc.

Și au trăit ei în bine și belșug vreme multă. Și împăratului nu-i mai plângiã nici un obraz: iar Făt-frumos iertase pe cei doi frați.

He!... trece așa vreme multă. Uite că într'o zi au plecat toți frații în vânătoare și cei mari tot cu pică pe Făt-frumos.

Abiã au sosit în pădure și au pus mâna pe voinic, de l-au legat așa, prin icleșug, l-au legat sdравãn cu mâinile de un copac gros ca butia.

Apoi și-au văzut de drum nelegiuitii.

Ce să facă voinicul acolo, în pădure, gata să-l apuce noaptea și să-l mănãnce fiarele sălbatice! A început să plângă cu foc și să se roage lui Dumnezeu:

— Dă-mi, Doamne, putere să scot tufanul din rădăcină și să-l duc acasă.

Și Dumnezeu nu l-a lăsat. Când s'a huțupit odată, l-a și scos din rădăcină, l-a luat în cărcă și... fuga cu el acasă:

— Ce cauți, taică, aci cu el? — l-a întrebat împăratul.

— Să-ți stea, taică, 'n băătură,

Să-ți ție vara de umbră.

Dar pe frați nu i-a spus nici acum.

Altădată iar a plecat în vânătoare; și frații, tot cu pică, l-au legat și acum, cu spatele lipit de pământ și i-au pus pe piept o piatră de moară.

— Doamne, s'a rugat Făt-frumos, după ce s'au mai depărtat frații, ajută-mi să mă pot ridicã și să duc piatra asta până acasă.

S'a ridicat și a dus-o.

— Ce cauți, taică, cu piatra aici? — a întrebat împăratul.

— Știam că-ți trebue pragu' mai înalt — a zis Făt-frumos, fără se spuie nici de rândul ăsta fapta lăpădașilor de lege.

S'au mai dus și altădată în vânătoare și atunci frații — socotind că or scăpã de el — i-au tăiat mâinile și i-au dat drumu într'o prestenie.

Pe urmă l-au lăsat și au fugit.

Făt-frumos să văietã acolo șirmanul și, cum n'aveã nici o putere, iatã că a venit acolo un urs și l-a luat la vizuina lui. Acolo i-a tot lins mâinile până s'a făcut la loc, cum au fost; apoi a început să-i care d'ale mănãcii, să-l îngrașe. Aveã de gând să-l mănãnce și-l ținea ascuns în vizuina lui, cu lespedețe de piatră la gura ei.

S'apropie și ziua în care hotărîse să-l mănânce ursul. Ce să facă Făt-frumos?

Se culcă și, în vis, i se arată o vedenie care-i zice:

— Voinice, voinice! Ai o batistă dată să te ajuți la nevoie; de ce nu te ștergi cu ea pe ochi?

Și dacă s'a sculat, s'a șters pe ochi cu batista și atunci a împins cu putere în lespedețe, le-a luat în cărcă și, cât te-ai șterge la un ochiu, a fost acasă, la taică-său, împăratul.

— Unde ai fost până acum Făt-frumos? îl întrebă Măria Sa, plângând și sărutându-l cu foc.

— M'am rătăcit și eu, taică.

Pe urmă a chemat afară pe frații săi:

— Măi fraților! Ia să intrăm câte trei în butoiu ăsta și să asvârliți săbiile în sus: pe cine-o pică, ăla e vinovatul.

Și le-a asvârlit.

Ale celor doi frați au picat în capu-le, de i-au omorît pe loc; iar a lui Făt-frumos a căzut alături.

Atunci a spus el tată-său tot ce a pățit, de când au plecat după pasărea de aur.

Și a rămas împărat în locu taică-său, unde trăește și acum, dei n'o fi murit...

Cunoscută în Priboeni și povestită de eleva Enache I. Elisabeta, care a auzit-o dela maică-sa,

O altă variantă tot de aici, pe scurt, este așa:

Un împărat avea trei feciori. Mai voinic și mai frumos eră cel mic: *Făt-frumos*.

I-a trimes la vânătoare în *Pădurea Neagră*. Numai Făt-frumos vânează pasări măiestre, cu paloșul.

Frații prind pismă pe el.

Când îi trimete a doua oară, iar așa; frații îl leagă d'un fag. Dumnezeu îi dă putere și aduce fagul în curte: «să-ți ție de umbră, taică». Și nu-și spune frații.

A treia oară, frații îl leagă d'un munte. Il aduce acasă: «să te sui pe el, taică, când îi încălecă pe Ducipal». Și iar nu-i spuse.

A patra oară îi sfărâmă picioarele și-l aruncă într'o prăpastie. Il găsește *Zorilă*, il linge, il lecuește, il hrănește și-l îngrașă, ca să-l mănânce. Scapă.

Vine acasă. Iarăș nu spune nimic.

Il trimite împăratu' să vâneze în *Ostrovu' florilor* pasărea de aur cea cântătoare și purtătoare de noroc.

Pleacă. Incotro să apuce ei? Incotro e tărîmul cellalt? Il aduce la gaura lui un *greiere*: «eu d'acolo sunt, să intrați p'aici, că merge drept pe celălalt tărâm».

Leagă un *vârzob* cu un cap d'un *steajăr*, și cu un cap leagă pe rând pe fiecare, spre a fi scoborit de ceilalți.

Frații însă nu îndrăznesc să se scoboare de ispravă pe tărâmul ăsta; numai Făt-frumos îndrăznește: «Eu, de ce-oiu strigă, d'ăia să mă lăsați și să așteptați aci, până ce-oiu mișcă vârzobul, și atunci să mă scoateți».

Ajunge pe tărâmul cellalt.

Fata cea frumoasă a Sfintei Miercuri, din palatul de aramă, îi trimite să întrebe la vară-sa, fata sfintei Vineri.

Trece prin pădurea de foc, scăpând prin puterea demolitoare a *biciului de argint* dat de fată.

Fata Sfintei Vineri din palatul de argint — păzit de o cățeà cu dinții de fier și cu măselele de oțel — îl îndreaptă la vară-sa, fata Sfintei Sâmbete.

Trece prin *pădurea lupilor*, omorându-i cu brâul dat de fata a doua. Ajunge la fata Sf. Sâmbete, din palatul da aur, îi dă un inel de aur și-l trimite să iea calul cu 12 aripi dela *Mătușa Bușa*, și cu acel cal va luà pasărea de aur.

Pe drum, Făt-frumos ajută pe o *mreană* și un *lup*.

Se bagă slugă la baba: pentru cal, sa-i pască iapa trei zile și de n'o pazi-o bine: — «vezi parul' ăla?» Se uită: parul, singurul fără *cap* infipt în el, țipă: Cap! Cap! Cap!

Păzește bine iapa trei zile, aducându-i-o, când o pierià, pe când adormià el, mreana și lupul.

Baba îi dă să-și alegă din cai. Alege pe cel mai urît (în acesta, baba băgase inimile celorlalți cai).

Cum pleacă, calul se scutură și rămâne mândrețe de frumos.

Sburà ca vântul. Ajung în ostrovul florilor.

La nămiez, când pasărea adormi, calul se făcù muscă; intră prin gaura broaștei, luà pasărea și... fugi!

La întoarcere, Făt-frumos iea și pe fata din palatul de aur — pe care-l face o nucă, cu biciul, și-l iea cu sine — și pe a Sfintei Vineri din palatul de argint — prefăcut în măr — și pe-a Sf. Miercuri din palatul de aramă — prefăcut în pară.

Vin la gaura greierului.

Acì smeul, păzit de un balaur cu șapte capete, îi țineà calea: — Cine-a intrat pe tărâmul nostru, n'a mai ieșit!

Se ieau le luptă. Făt-frumos birue pe smeul și calul pe balaur li omoară.

Mișcă vârzobul. Frații trag de sus și scot pe logodnicele lor și pe-alui Făt-frumos (cea din palatul de aur); dar lui îi dau drumul dela jumătate, de cade, să se prăpădească.

Se roagă de un vultur, se agață de ghiara lui și îl scoate și pe el cu calul.

În vremea asta, se începuse nuntă la împărat: erà în ziua dintâi a băiatului celui mare.

Calul lui Făt-frumos, nevăzut, omorî pe al ginereului și veni o *ga-*

dină mare — vulturul — și-l mîncă. Nici a doua zi nu-i tîcni nunta, căci tot așa păți și fratele mijlociu, ginerele.

A treia zi, eră nunta găinăresei, (fata din palatul de aur), c'o slugă.

Calul lui Făt-frumos *face praf* pe ginere și-l mîncă vulturul. — Du-te] păcătoaso, de împarte de pomană mîncarea asta de nuntă, că n'avuși noroc, zise împărăteasa, miresei — dându-i și omului ăluia de pe lemne.

Acesta, — Făt-frumos — sorbi zeama, lăsă inelul în cenac, îl vede mireasa, îl cunoaște, îl sărută, îl îmbrățișează.

Se află totul. Făt-frumos plesnește din biciu; nuca, mărul, para se schimbă în palate de aur, argint și aramă.

Face nuntă mîndră, împărătească, și petrec toți.

După nuntă, ies toți la-câmp, îi face cerc și zice: Măi fraților, vreau să se vază azi cine a umblat cu viclesug!

Se asvârlă în sus săgeți multe. Când cad jos, cad în capul celor doi frați și-i omoară, că, vezi, venise roata la știrbină.

Iar Făt-frumos a rămas împărat în locul lui taică-său. Și, poate, împărat e și azi!

O altă poveste despre Făt-frumos:

Eră odată un om bogat care făcea numai rele la cei din satul său: Le luă pămîntul cu nedrept, îi înjură, îi batea, jură strâmb și cu toții se aveă rău.

Acù el aveă trei feciori și trei fete și s'a întâmplat de s'a bolnăvit greu. Și-a chemat pe copiii lîngă el:

— Tată, le-a zis, — dacă-oiu muri eu, să mă îngropați în cutare deal, în pădure.

— Pă urmă?

— Pă urmă, să mă păziți trei nopți, câte unu pe rînd.

Așa. Și s'a întâmplat de a murit și feciorii l-au dus de l-au îngropat acolo unde le zisese el. Da' câte au tras, săracii, din pricina apucăturilor răposatului! Să ascultați numai:

După ce l-au îngropat, le eră urît feciorilor să-l păzească: se mîna unu' pe altu'. Numa cel mic, alam de el, că zise:

— Mă duc eu, fraților, să-l păzesc în câte trele nopțile.

— Bine, au zis cei doi, — du-te!

— Și-a luat cel mic o lance, o sabie și un buzdugan și a plecat. Acolo în deal, lîngă mormînt, a stat el pînă la noaptea jumătate, fără să adoarmă.

Afunci odată aude un urlet năprasnic, că veniă spre el, și un smeu călare pe un cal alb.

Și smeul leagă calu' la tufan și s'apucă de desgropă pe tatăl lui Făt-frumos, — că așa-l chiemă p'al mic. — Când îl desgropă, grăiă așa:

— He, he! Multă lume ai înșelat tu! Dar acù să te scoț și să te mînănc și eu pe tine!

Hi! Să-i fi împlântat un cuțit în inimă lu Făt-frumos și nu da sânge, așa s'a cătrănit de rău când a văzut pe smeu că-i batjoco-rește pe tat-său.

Odată a dat cu buzduganu' în smeu de l-a omorît și i-a tăiat gâtul cu sabia. Apoi l-a îngropat într'o vâlceă, i-a luat calul și l-a dus acasă de l-a băgat în grajd.

Așa. Apoi a doua noapte iar s'a dus la mormânt și a șosît acolo un alt smeu călare pe un cal roșu. A descălicat și ăsta, a legat calul și a început să desgroape pe tatăl lui Făt-frumos.

— Multă lume ai înșelat și tu, măi omule! zicea el mortului, — dar acū o să te dricui și-o să te mănânc și eu.

Nu l-a lăsat însă voinicul, c'a dat cu sabia de l-a omorît și p'ăsta; apoi l-a îngropat lângă celălalt smeu, a luat calul și s'a dus acasă de a băgat în grajd și calul acesta lângă cel alb.

A treia noapte, iar. S'a dus Făt-frumos și, pe un întunec de-ți dai cu degetele în ochi, a așteptat el mult și bine, că nu se iviă nimeni. Când însă trece de crucea nopții, ce să vadă voinicul? O flacăra de foc veniă spre el, aci crescând, aci micșorându-se:

— Măre! Ce să mai fie și asta?

Când iea seama mai bine, veniă spre el un smeu negru pe un cal negru și eră tot întunec, nor și plouă.

Așa. Și smeu cum vine, leagă și el calul d'un tufan și el s'apucă să desgroape pe tatăl voinicului:

— Multă lume ai înșelat și tu. Da o să te dricui și-o să te mănânc și eu!

Și băiatul îi auziă gura, dar nu-l vedeă, că smeu eră negru și întunec besnă. Doar când a căscat smeu' gura, l-a văzut și voinicul' că-i ieșiă fum din gură.

A dat atunci Făt-frumos cu sulia și l-a străpuns în coaste de a picat nămetenia jos. Pe urmă băiatul, repede-repede, a dat cu sabia de i-a tăiat capul și l-a dus și pe stărvu ăsta de smeu lângă ai doi în vâlceă. Apoi a luat și calul ăsta și s'a dus acasă cu el.

Să vezi veselie pe cei șase copii ai mortului îngropat în deal! Scăpaseră de smei, și-apoi cail erau tare mândri!

Așa. Dar uite că smeoica a bătrână, mama smeilor, a plecat să-și caute feciorii și... foc și pârjol s'a făcut când i-a găsit pe câte trei tăiați în vâlceă! S'a mai potolit apoi și a turnat apă vie de i-a înviat:

— Plecați, maică, de vă însurați, că, de, cât o să stați singuri? Și au plecat smei și, ce să vezi dumneata? Au nimerit tocmai la casa lui Făt-frumos.

— Imi dai, mă, pe soru-ta a mare? a întrebat smeu cel mare pe fratele cel mare.

— Nu ți-o dau, — a grăit acela.

— Iea-o și te du! a zis însă Făt-frumos și smeu a luat-o și a plecat cu ea p'aci încolò.

— Imi dai, mă, pă soru-ta a mijlocă? a întrebat smeu cel mijlociu pe fratele cel mijlociu.

— Nu ți-o dau!

— Iea-o și te du! a grăit și către ăsta Făt-frumos, și smeul a luat fata și s'a dus.

— Acù mie îmi dai pe soră-ta a mică? a întrebat smeul cel mic.

— Iea-o și fugi! a zis Făt-frumos. Și a luat-o.

— Și au dus smeii pe cele trei surori, nevestele lor, hăt departe, peste nouă mări și peste nouă țeri!

Și au rămas feciorii singuri. Atunci, uite că s'a însurat și fratele cel mare și a luat o fată frumoasă.

Intr'o zi însă, a mânat-o la o fântână în pădure să-i aducă apă să bea și acolo ce să vadă nevasta cea tânără?

Un om urît, numai cât donița, cu barbă neagră: chiar Tartacot barbă d'un cot, călare p'un iepure schiop.

— Cine-mi calcă 'mpărăția, nu mai fuge d'aici! zice el.

Și a furat pe nevasta voinicului.

Ăla așteaptă ce așteaptă, și dacă vede că nevasta nu-i mai răsar de nicăiri, spune lui Făt-frumos pătărania:

— Frate, frate! Adu-mi tu nevasta, că mă topesc de dorul ei!

Și atunci a plecat Făt-frumos, călare pe calul cel alb. Și s'a dus, s'a dus până a dat d'ou poiană cu iarbă verde. Acolo, miră-te, vere!

Calu' lui Barbă-neagră-Tartacot păștea p'o mlaștină; iar mai încoale, Barbă-neagră dormia cu capu 'n poala nevestei.

Dacă a văzut așa, Făt-frumos i-a șoptit cumnată-sei:

— Sui pe cal, alături cu mine.

Și încet a suit-o pe cal și... Radu l-a chemat.

— Da' când s'a sculat Barbă-neagră, și a văzut că nu e nevasta lângă el, foc s'a făcut. A încălcat pe cal și s'a ridicat cu el în sus.

Atunci a văzut pe Făt-frumos cu nevasta; s'a luat după ei, și când i-a prins, ce să vezi dumneata? I-a luat și nevasta și i-a făcut și calul cel alb mii și fărâme!

Sărmanul Făt-frumos! S'a dus acasă de a spus pățania, frate-său. Apoi și-a luat și calul cel roșu; s'a dus iar de a furat fata și tot așa a pățit, că a rămas și fără calul cel roșu.

Și iar a venit acasă și a încălcat pe calul cel negru:

— Stăpâne, stăpâne! i-a zis însă calul!—De surda te ostenești, că nimic nu-i izbuti. Calul lui Barbă-neagră o să mă omoare și pe mine cum a omorît pe cealalți doi.

N'a ascultat însă și s'a dus; dar a pățit tot ca în celelalte două rânduri. Și a rămas Făt-frumos fără nici un cal.

Ce să facă el?

— Mă duc în lume, să văd: n'oiu găsi vr'un chip să dau o mână de ajutor fratelui meu?

Și și-a făcut o pâine și a plecat pe drum înainte: du-te, du-te, du-te... Până când, colea la nămiez, să întâlnește cu un lup. Avea picioru' rupt și Făt-frumos întinde pușca să-l omoare.

— Nu mă 'mpușcă Făt-frumos, că mult bine ți-oiu face. Mai bine leagă-mi picioru' ăsta.

Făt-frumos dacă a auzit așa, a lăsat pușca jos și a legat piciorul lupului.

Apoi a mers mai departe. Cum mergea, uite că vede înainte-i un pește mic numai ca deștul. Se perpelii pe uscat fiind aruncat de apă.

Puse mâna pe el, dar peștele odată i se uită țintă 'n ochi și-i grăi:

— Făt-frumos, — Făt-frumos! — Aruncă-mă 'n apă, că mare bine ți-oiu face.

L-a aruncat și-a tot mers înainte. În drumu-i a dat de un vultur cu aripa ruptă:

— Vonice, vonice! Leagă-mi aripa asta să-mi treacă, că mult bine ți-oiu face. I-a legat-o și a plecat tot înainte.

Așa. Și după multă cale, într'o zi, pe la nimiez, a ajuns la un puț și a stat jos să se odihnească.

Mai stând el până pe sară, ce să-i vază ochii? Iată că vine soru-sa a mare să iea apă:

— Dar tu, măi frate, ce cauți p'aici?

— Uite, surioară, ce foc mă arde pe mine!... Și-i spune tot firul pricinii. Atunci soru-sa odată *l-a dat după deșt și l-a făcut un inel* de l-a dus acasă la smei:

— Ia găci tu, bărbate, ce e ăsta din deștu meu?

— O fi frate-tău ăl mare.

— Nu e. Da să fie, ce i-ai face?

— L-aș tocă bucăți și l-aș da la câini.

— Nu e ala, nu!

— O fi ăl mijlociu.

— Nu e nici ăla; da dac'ar fi, ce i-ai face?

— L-aș tocă și l-aș da la câini.

— Nu e ala, nu! Ghici cine e?

— O fi frate-tău ăl mic.

— Da dacă ar fi el, ce i-ai face?

— Aș bea și-aș mîncă cu el.

— El este.—Și când a zis așa, l-a desfăcut după deșt și l-a făcut om l-a loc. Și a dat Făt-frumos mâna cu Smeul:

— Bine v'am găsit sănătoși, cumnate!

— Bine-ai venit sănătos. Da ce-ai pățit, d'ai venit atâta cale?

— Ehe! Cumnate! S'a însurat frati-mio ăl mare și a luat o fată frumoasă, de nevestă. Da i-a furat-o Barba roșie-Tartacot cu barba d'un cot. Așa. Și m'am dus eu s'o ieau dela el în trei rînduri și n'am putut, că toți caii mi-au fost omoriți de calu lui Tarta-cot.

— Și-acu?

— Acu am plecat să găsesc pe Miaza-noptii, să mă bag slugă la ea, să-i păzesc iapa. Să văd: nu mi-o da un mânz mai voinic decât calu lui Tartacot?

— Du-te, cumnate! Da să vezi bine de ea, că iapa asta afurisită se ascunde în munte și în nori și în mare. Așa. Și să vezi că iapa

face trei mânji în trei nopți... Să nu iei alt mânz decât p'al din urmă, să nu cauți că e mai urît decât toți. Și dacă ți-o da bani ori alți cai, tu să nu vrei să iei decât mânzul acela urîtul.

— Păi încotro lăduiește, măi cumnate, Miaza-nopții?

— În partea cea. Du-te, cumnate, sănătos și să izbândești cu bine.

Și a plecat Făt-frumos și a mers până a sosit la Miază-noapte:

— Bună ziua, moașă!

— Mulțumim dumitale! răspunde ea c'un glas ca din fundul pământului. — La ce-ai venit tu aici, Făt-frumos? mai zise ea.

— Am venit să-ți păzesc iapa.

— Păi o să mi-o poți păzi trei nopți?

— O să pot.

— Bine. Dacă însă n'ai veni cu iapa dimineața acasă, de căpăstru, eu te mănânc pe tine; nu-ți caut de doi boi bălțați.

— Bine!

— Și i-a dat-o, a încălecat vonicul pe ea și a pornit s'o pască. Și sta călare pe ea să n'o piardă.

— Dar să se puie el cu iapa naibii? Păscând-o, a adormit, și când s'a deșteptat, s'a pomenit călare p'un moșoroiu de porumb, iar iapa, nicăieri!

A plecat s'o caute. Du-te'n sus, du-te'n jos, hoanta par'că intrase în pământ. Atunci se puse pe plâns cu foc că o să-l mănânce Miaza-nopții. Tocma însă când se tânguia mai cu foc și lemnelor și pietrelor, se întâlnește c'un lup:

— Ce cauți, Făt-frumos?

— Ce să caut? M'am băgat slugă la Miaza-nopții să-i păzesc iapa trei nopți. Și vezi, acu e întâia noapte și dacă nu m'oiu duce cu iapa acasă, mă mănâncă, că hoanta nu e nicăiri.

— E he! Făt-frumos! Vezi colo în munți două mogândețe?

— Văz.

— Vezi? E iapa cu mânzul. L-a făcut astă-noapte.

— O Doamne! Cine să mi-o aaducă mie d'acolo?

— Eu ți-o aduc, Făt-Frumos, că și tu mi-ai făcut mie un bine, că mi-ai legat picioru'. Nu mă cunoști?

— Așă? Adevărat e dar, că bine faci, bine găsești!

Atunci s'a dus lupu' și-a adus iapa de i-a dat-o în mână și s'a dus Făt-frumos cu ea la Miază-noapte.

— Hi!... Foc s'a făcut nămetenia când a văzut iapa adusă acasă!

S'a repezit la ea de a spetit-o în bății, apoi i-a grăit:

De noapte, să te pitești bine, să nu te mai găsească, hoantă bătrână! Că alminteri, e vai de pielea ta!

Și așa în noaptea a doua, iar a plecat Făt-frumos cu iapa pe deal.

S'a legat bine pe ea și a urcat malul. Iar la noaptea jumătate, s'a pomenit călare p'un moșoroiu de porumb; iar iapa nicăir ..

Incepe să se vaiete și s'o caute în sus, în jos, până se întâlnește cu un vultur:

— Ce-ai pătit, Făt-frumos?

— Uite și uite și uite ! Ii spune de fir a păr toată tirișenia.

— N'ai grijă, Făt-frumos, că ți-o aduc eu. Și tu mi-ai legat mie aripa. Uite, iapa e sus în nouri. Mă duc eu să chiem vulturi mulți, s'o aduc, că e cu doi mânji după ea.

Și i-a adus-o de a încâlicat Făt-frumos pe ea și s'a dus la Miaza-noptii.

— De ce nu te-ai pitit bine să nu te găsească, huștupină? se răstește pe ea Miaza-noptii... și-i cară pe spate cu o peleacă de bagă pe iapă 'n frigurile morții...

— De noapte, să nu te mai găsească, că te omor !

Și când a pierdut-o voinicul a treia noapte și a căutat-o în toate părțile, iată s'a întâlnit cu un pește :

— Ce cauți, Făt-frumos? Și de ce plângi?

— Apoi m'am băgat slugă la Miază-noapte să-i păzesc iapa și acū este a treia noapte și i-am pierdut-o. A zis că de nu i-oi duce-o, mă mănâncă.

— Așă?

— Așă !

— Știi tu, Făt-frumos, când m'ai găsit pe uscat asvârlit de apă și m'ai aruncat în apă?

— Știu.

— Ei! Acū să-ți fac și eu un bine. Uite, iapa e în fundu' mării cu trei mânji lângă ea. Stai aci, că ți-o aduc eu.

Și i-a adus-o peștele.

Făt-frumos a luat-o de căpăstru și s'a dus cu ea la Miază-noapte. Aia, când a văzut-o, s'a făcut foc; da s'a mai potolit:

— Acū, voinice, alege-ți un cal, drept binefacere; un cal care vrei tu.

— Așă? Dă-mi p'ăsta micu'.

— Nu p'ala, maică, că e urît. Iea unu să-ți fie de folos.

— E he! Moașă! Dacă nu-mi dai p'ala, nu mai ieau nici unul. Atunci Miaza-noapte i-l-a dat și p'ala și a plecat voinicul. Cum a ieșit însă d'acolo, Făt-frumos i-a dat calului trei cofe de jar și atunci, să vezi și să nu crezi: Odată a făcut calul acela nouă aripi și a strigat:

— Sui pe mine, Făt-frumos, și ține-te bine.

Și a sburat calul cu el, ca vântul, tocmai la Barbă-neagră de a luat nevasta lui frate-său, aceea furată de Tarta-cot, A omorît apoi și pe Tarta-cot și calu lui și s'a dus acasă, de au petrecut numa' în chef și veselie toți frații, trei zile încheiate...

Iar eu, măi, încâlicai p'un cuiu:

Dacă vreți, tot vă mai spuii...

Auzită dela Petre Ion Ducu, din Priboieni.

36. Copiii moșului și Smeul.

Fuse un om vădov ca mine și-i rămăseseră doi copii: un băiat și o fată.

Bietul om n'a putut să ție singur casă, și s'a 'nsurat, de și-a luat altă nevestă. După puțin timp însă s'a făcut nevasta asta nelegiuită rău. Bătea pe bieții copii, îi canuniă și eră numai ceartă 'n casă.

— Iea-ți copiii și du-i unde-i ști, că eu nu mai mănânc cu tine pâine și sare.

Bietul om se luă de gânduri și zise într'o zi:

— Veniți la ticu, nenorocoșilor! Luă apoi pe unul d'o mână și p'altul de alta; și începù să plângă cu lacrimi și să blesteme din gură pe nevestă-sa:

— Cum duc eu copiii pîn pădure și pîn fiare sălbatice de focul tău, tot pe acolo să mori și tu: pîn pădure și pîn fiare.

Luă apoi o tivgă și minți pe copii:

— Hai, ticule, în pădure, să mă suiu într'un copac, să vă umplu tigva de miere, să v'o dau jos s'o mâncați.

Se duseră. Acolo bietul om se furișă de copii și se duse de legă tigva d'un copac.

Când bătea vântul, se loviă tigva de copac și bieții copii nu mai puteau de bucurie:

— Bietul ticu! Cum ne taie la miere!

Dacă mai șezură, ticu tot nu mai veniă și lor li se făcù foame. Atunci zise băiatul: — Lele, lele, hai acasă, că nu mai dă ticu tigva cu miere să mâncăm.

Acù ei presăraseră pe drum, pe unde veniseră, cenușă. S'au luat pe dâra ei și s'au dus acasă; acolo sau uitat pe coșu' bordeiului înăuntru. Moșul și nevasta a nelegiuită ședeau la masă și tot plângea omul:

— Ce-or fi făcut copiii mei, săracii! S'or fi prăpădit în pădure!

— Iacătă-ne și noi! Strigă ei de sus.

Moșul, de bucurie, îi primește în casă și le dă să mănânce.

Mai șed ce mai șed, dar fâmeia tot cu ceartă și cu hură:

— Iea-i și du-i, să nu-i mai văz.

Bietul om! Iși luă iar copiii, să-i ducă în pădure.

Fata luă de rându-ăsta o mână de tărâțe, că n'o mai lăsă nelegiuita

să iea cenușă, și pe unde mergea, presăra-presăra la țărâțe, să cunoască drumul când o veni acasă. Dar au pățit, când a venit noaptea, că a venit o vulpe și a lins țărâțele.

Bieții copii !

S'au rătăcit prin pădure, au început să plângă și să se vaite.

Au mai trăit apoi, cum a dat Dumnezeu, până ce, într'o zi, a început băiatul :

— Leliță, dragă leliță,

Taie viță din costiță :

Săgetăm la păsărele,

Le mâncăm nesărățele.

Așa făcură. Iși săpară apoi un bordeiu în pădure și tot umblau, câtu-i ziulica, și vâneau la păsări, să mănânce.

Intr'o zi, băiatul dete d'o vizuine de lup.

Și băiatul se făcu viteaz, și intră în vizuine.

— Cine a intrat în vizuinea mea ?

— Eu, răspuse băiatul.

Și când puse mâna pe puiu lupului, că avea doi, lupt' zise :

— Măi băiete, băiețele ! Iea unul și lasă unul, să fie bine și de mine și de tine.

A luat un puiu de lup și l-a dus la bordeiu, să-l crească.

Altădată a dat peste o vizuină de vulpe, care avea doi pui :

— Iea unu' și lasă unu ! i-a zis și vulpea.

A luat și un puiu d'al ei și l-a dus la bordeiu.

Altădată a dat peste o vizuină de urs și i-a luat și ăstuia un puiu și în altă zi a luat și un puiu de iepure.

Și-au crescut puii în bordeiu, de s'a învățat cu ei.

— Acù are și neica câini ! zicea băiatul vesel.

Și când s'au mai mărit cei doi frățiori, au tot mers amândoi pînă pădure, până au dat de casele unui smeu.

Da Smeu' a văzut pe fetișcană că e frumoasă, și și-a pus în gând să omoare pe băiat, să rămâie el cu fata ; dar nu putea să-l omoare, din pricina câinișorilor.

Acù fata, cap de femeie, de — pusese și ea ochi pe Smeu și ascultă de povețele lui.

— Frate, frățiorul meu, zise ea într'o zi, când el plecă la vânătoare, — lasă câinișorii acasă, că vin niște porci mistreți, de rămă bățăturica și mă mănâncă și pă mine.

— Ți-i las.

Și i-a oprit fata, de i-a închis într'o cușcă. Apoi a astupat cușca cu o lespede mare la gură.

Și băiatul a plecat la vânătoare; iar Smeul a venit și a întreat de el, dela poartă.

— Unde e frate-tău?

— In pădure.

— A luat câinii?

— Nu; i-am oprit eu acasă.

Bucuria Smeului! S'a dus în pădure, l-a prins și s'a repezit să-l omoare.

Băiatul, de frică, s'a suit într'un copac.

— De geaba te sui, băiete, că eu tot te omor azi!

— Lasă-mă, smeule, se roagă el, — să-ți cânt un cântecel dela moși dela strămoși, de când nu se ține minte.

— Bine, te mai las'nițel. Da' mai repede!

Și începe să strige, așa legănat, că să semene a cântare:

U! N'Aude, na Vede,
Na Greul pământului,
Ușurelul vântului!...

.....
—U! N'Aude, na Vede,
Na Greul pământului,
Ușurelul vântului!...

Și atunci, tocma' din vizuina unde-i închisese sora băiatului, aude cântarea asta iepurele — Ușurelu' vântului.

Dă să iasă, și nu poate:

— Auzi, mă frățior, cum ne strigă stăpânul?

— Taci, mă, urechi de cârpă; ți se năzare ție...

— Bine, tac; dar trageți și voi cu urechea.

Și după ce mai stau aude și vulpea: — U! N'Aude, na Vede, na Greul pământului, Ușurelul vântului.

Se repede și ea cu iepurele la ușă și se luptă cu lespede, dar nu pot s'o urnească.

Colò, la copac, Smeul nu mai dă răgaz băiatului.

— Ho, mă! Că ai cântat destul. Te dai jos, ori viu să te mânânc acolo?

— Mai lasă-mă, să mai cânt o leacă. Și iar își strigă câinii.

Atunci aude și lupul și ursul, «Greul pământului».

— Taci, că auziși și tu, urechi de țol!

Și pun toți câinișorii spinarea 'n lespede, dar mai cu foc moș Martin, și o dau la o parte acū.

După al treilea cântec însă, Smeul nu mai poate răbda.

— Acū dă-te jos, să te mănânc!

Băiatul, tremurând, dă să se coboare; dar, norocul lui, îi sosesc câinii.

Sburau, săracii, nu fugiau.

A mai însuflețit voinicul; iar Smeul, cum i-a văzut, s'a făcut jos acolo, la tulpina copacului, o butură neagră.

— Câinișorii mei, câini! Să-mi luați butura aia de jos, s'o mâncați și s'o faceți mii și sfărâme. Să-mi lăsați doar inima și ficiații.

Așă au făcut câinii; iar inima și ficiații le-au dat băiatului. Din butură însă a ieșit o vâlvoare galbenă și tot a scăpat; da nu mai aveă puterea a mare dinainte.

Pe urmă băiatul a mers și a luat pe soră-sa, și s'au dus amândoi la casele smeului. Acolo erau lucruri cari s'au fost făcând și s'au fost desfăcând singure.

Băiatul a pus inima și ficiații Smeului în frigare și, după ce s'au fript, a strigat.

— Tu, frigare, frigăruie! De trei ori să te 'nvârtești, peste ochi să mi-o lovești!

A lovit-o.

— Iartă-mă, frate-meu, a strigat soru-sa, — că-am fost fără minte.

— Nu te iert, ticăloaso!

Și a lovit-o mereu, tot întrebând-o:

— Mai vezi?

— Mai văz ca prin sită.

— Așă? Lovește-o, frigăruie!

Și-a tot lovit-o, până n'a mai văzut soru-sa de loc:

— Până n'ăi umpleă nouă buți de lacrimi, soro, să nu-ți vie vederi.

Și a rămas soru-sa, plângând și orbăcâind ca prin întunec.

Apoi voinicul a ieșit din odaie. Acolo, gând la gând cu bucurie: în fața lui, smeul. Pune mâna pe armă.

— Hi! Smeule, eră să mă cureți tu pă mine; da acū te curăț eu pă tine.

—Nu mă curăța, băiete, se roagă smeul, — că ți-oiu face și eu mult bine.

— Ce bine.

— Uite: știu un cazan cu bani. Joacă în cutare loc. Să te duci să-i scoți, că mie nu-mi fac trebuință.

— Păi să nu te puie Ucigă-l toaca să mă duci acolo, ca să mă răpui.

— Cum să te răpui, că eu trag nădejde să petrec cu soru-ta, să ne cumnățim. Da nici tu să nu mă răpui, că eu vă las toate casele astea.

Când zicea smeul astea, nu știà ce se întâmplase cu sora băiatului; iar așa zicea în inima lui: — Cum să fac, Doamne, să am banii mai iute?

Se duc într'un loc în pădure și glăsui smeul: — Sapa aici, că aici i-am văzut jucând.

Băiatului îi luciau ochii și, ca să poată luà banii în tihnă, zise Smeului:

— Du-te la soru-mea și vâcuește cu ea, cât v'o lăsà Dumnezeu.

Și și-a luat băiatul banii d'acolo, de i-a ascuns într'un loc știut numai de el.

Apoi cum să facă de petrecanie Smeului? Că nămétenia ședeà ce ședeà la palatul fetei; apoi da fuga la cuibul lui în pădure.

Băiatul ar fi vrut să-i afle cuibul în pădure, și-l întrebă într'o zi:

— Cumnate, unde te duci, când pleci dela casele dumitale?

— În pădurea din spre soare-scapătă. Am cuib în cutare copac. Acolo hălăduesc eu, și mai cu seamă Sâmbăta; atunci noi suntem *ologi*, că așa ne-a blestemat Dumnezeu. Pă cine-o veni la noi Sâmbăta, să ne facă rău, îl și omorîm, numai cu gura dacă l-am blestemă. Dacă însă vrajmașu' n'o vorbi de loc în timpu-âla, apoi n'avem nici o putere asupra-i.

Așa. Băiatului atât i-a trebuit. Și ca să-și sàre inima pe Smeu, că-i necinstise surioara, așteaptă până într'o Sâmbătă.

Atunci luă un tăciune și se duse unde erà Smeul, de puse copacului foc.

Flăcările se urcară până aproape de culcușul nămeteniei și așa începù să țipe. Scoase capul pe gaura cuibului, și văzând pe băiat, începù să strige:

— Cumnate, cumnate!... socotind că l-o puteà face să vorbească. Băiatul însă puse mâna la gură și fugi cât mai în pripă, fără a scoate graiu; iar smeul țipà și strigà.

A ars smeul, de s'a făcut cenușă și scrum; iar băiatu' a rămas cu banii și s'a făcut bogat.

Povestită de răp. Marin Coțandăra.

În legătură cu cele spuse în povește, că smei sunt *ologi Sâmbăta*, se trece aici pe scurt o întâmplare povestită de răp. Coțandăra, *ca adevărată*:

Un om bogat a fost având numai o fată, și s'a întâmplat că a prilostit-o smeul.

Așa o făcuse că se ducea ea la smeul la cuib, în marginea unei văi, într'o pădure. Din pricina asta, se și bolnăvise și umblă ca Maria lui Băț, sărită dela mințile ei — de colo, colo.

Bietu' tat'-său, a umblat în cheltueli s'o îndrepteze: fă-i, drege-i, *sănătate!*..

Dacă a văzut așa, a pus slugi după ea, să umble să vază: poate sare în vr'un puț, în ceva.

Și așa, urmărind-o slugile, a văzut-o ca prilostită la smeul și a fost căsnind-o acolo. Da slugii i-a fost frică să se apropie, că l-o poci și pe el. A spus doar lui tată-său: «șade'n muchea văii cutare, și nu-șe ce face; că mie mi-e frică».

Azi așa, mâine așa, până când odată, când o căsnică smeul, au trecut, pe drumul din apropiere, *care* multe cu bucate:

— Vrei să-mi vezi tu hărnicia mea? a zis smeul către fată, — că eu fac carele alea praf, praf.

— Să te văd.

Iese smeul, trăsnește, sperie vitele și face carele alea praf. Da numai un car mergea înainte pe drum; nu se speriau boii, nu nimic. Se duce îndărăt la ea smeul:

— Văzuși?

— Văzui. Da caru ăla de ce merge? De ce nu-l prăpădiși?

El se înșelă și-i spuse:

— Apoi vezi, omului ăluia îi scăpase resteu jos și a luat o buruiană și a legat-o la resteu, și de *buruiiana aia noi nu ne putem apropia cu nici un preț*.

Atunci ea, cum o lăsă smeul din canun, se duse spre oamenii cu carele. Le dregeau; iar cel cu el nevătămat se ducea înainte. Fata, care-și venise 'n fire, se duse întins la el: — Măi nene, dă-mi mie buruiiana asta, că-mi face mare trebuință.

— Ce faci tu cu ea, fetică? — și, fără să mai aștepte răspunsul fetei, iea Românul buruiiana de colo și-i iea sama bine, erau multe, multe, pe câmp, la fel.

Ii smulse și-i dete și p'aia; pe urmă, — o știa că e prilostită — zise: — Șezi, fetică, să mergi cu mine la tat-tău.

L-ascultă și șeză. Și plecă cu Românul, și ăsta când ajunge acasă, spuse tatălui fetei *ghighenia*, tot cum s'a întâmplat, și spuse și fata întâmplarea cu buruiiana, și atunci Românul zise către tatăl ei:

— Dumneata să-i faci *baie fetei* până 'n brâu, și'n baie să pui buruieni d'astea. *Apoi tot buruiiana asta să i-o coși în brâu.*

Acù ea a fost tot dând să se ducă la smeul. Da sluga se ținea după ea. Se ducea până aproape de smeul, da eră încinsă cu buruiiana aceea și smeul nu se putea apropia:

— Lapadă cingătoarea, fată, că nu mă pot apropia.

Ea da s'ò lapede, da sluga n'ò lăsà, și se ținea după ea, până văzù și unde e copacul cu cuibul smeului.

Veni și spuse lui tat-său. Iar ăsta spuse ăluia, ăluia, ăluia... și auzi că *Sâmbătă smeul e olog.*

Ziseră oamenii: «Să mergem să-i punem foc, și, *cât om stă acolo, să nu vorbim, că ne omoară și nu face nici o ispravă.*»

Așà au făcut. Au pus foc copaciului, da a fost țipând smeul și a fost urlând pădurea, până s'a ales ca prafu' de el.

Iar fata a rămas sănătoasă; a măritat-o și a făcut copii.

E aici în Vlașca, «la Mârșă... la pădurea Neagră».

O poveste cu privire la smei, tot de pe aici, e urmatoarea: O femeie hălăduia în pădure și se tot rugà lui Dumnezeu să-i dăruiească un copilăș, și Dumnezeu a ascultat-o, că a născut unul frumos și, fiindcă pe vremea aceea umblă pe pământ *Dumnezeu și cu Sf. Petre*, nemeriră într'o zi și la locul unde eră, în pădure, femeia cu copilul, pe care-l *boteză Dumnezeu* și-i puse numele Vișinel.

Apoi Dumnezeu a dat în mâna finului o sabie.

Și Vișinel creștea într'o zi, cât cresc alții într'un an; iar la 3 zile când îi dete maică-sa sabia, el o svârli în sus cu atâta putere, că ajunse pân' la poarta raiului, și apoi o prinse'n mână.

Dumnezeu când a văzut sabia, s'a coborît jos și a ridicat pe Vișinel în brațe.

— Uite, *fine*, pe cărarea asta s'ò iei, ca să vii la casele noastre! Și se duse într'o zi Vișinel pe la nași cari-l încărcară cu daruri scumpe. Când însă vru să se mai ducă și a doua oară, n'a mai meritat cărarea arătată, ci alta care-l duse la casele unor smei.

— Ce cauți aici, omule?

El însă sbură capu' smeului cu săbioara dela nașu. Capu începù să se vaite: «Săriți, fraților, că m'a omorît!».

Și veniră zece smei. Pe toți însă îi omorî el cu sabia dela Dumnezeu.

Da a venit în urmă și *tartorul smeiilor cu douăsprezece capete*, să-l facă fărâme. Vișinel i-a tăiat și lui capetele rând pe rând, până când a început să se roage smeul:

— Vișinel, Vișinel, mai lasă-mi măcar un cap, că mare bine ți-oiu face!

I l-a lăsat și s'a dus în vânătoare.

Și mai târziu, când se mai mărise, ce-și zice în gând?— Ia să mai dau pe la casele smeiilor, să văz: ce-o fi mai făcând tartorul?

— S'a dus; da smeul nu eră acasă; înăuntru, doar o fată frumoasă-frumoasă, zână, plângea de se topiau și lemnele de mila ei:

— Vișinel, scapă-mă de aici, că la mare nevoie am încăput.

— Cine ești și ce cauți în casa tartorului? întrebă finu' lui Dumnezeu.

— Sunt *Zâna florilor*, și azi, pe când stam la fântână, a venit tartorul și m'a luat de m'a încuiat aici.

A scăpat-o și a luat-o de nevastă. Smeul s'a făcut foc.

Și s'a dus de s'a *dat în dragoste cu mama lui Vișinel*, că are și bătrânețea câte-o asvârlitură. Și au hotărît pieirea lui Vișinel.

Dar Smeul nu-i putea face nimic, că Vișinel eră cu sabia vrăjită. Mă-sa se preface bolnavă:

— Du-te, Vișinel, de-mi adu struguri din viile unde sunt *nouă smei pe un arac*.

— Mă duc.

— Și dă pe acasă, să spuie nevastei: — Nu te duce acū, zice nevasta-sa, care eră năzdrăvană, — ci du-te Joi, că Joia *sunt smei amorțiți*. Și încalecă pe calul cu douăsprezece aripi, ce-l-ai dela mine.

Se duse. Luă doi struguri, și înainte de a-i duce la mă-sa, dete pe la nevastă.

— Bărbate, lasă un strugure aci, că ți-o fi de folos.

Lăsă unul și duse unul mă-sii, care, cu gând să-l piarză, mai zise:

— Fiule dragă, par'că mi-ar trece, dacă mi-ai aduce un *purcel, de unde se bat munții 'n capete*.

— Bine.

Pleacă iar pe cal și, colea când se bat munții—cari-i apucară o leacă coada calului, de i-o smulseră—luă 2 purcei. Dă pe-acasă, de lasă unul și duce unul mă-sii.

Aia însă se prefăcū și mai bolnavă.

— Hi, mamă! Mi-ar trece, dacă te-aș vedea pe tine tot legat și ferecat cu zece funii de mătase, împletită șfoara'n șase. Mi-aș aduce aminte de tat-tău răposatu', când se legă și le rupeă. Așa eră de puternic!

Vișinel crede și se leagă sdravăn, ba-l și mai strânge mă-sa o toană:

— Ieși, smeule și omoară-l acū!

— Să nu te apropii, spurcatule, că te curăț!.. Hi!, mamă, d'astea mi-ai fost?

Smeul nu se apropie; iar în curte, calul voinicului necheză de se cutremurau casa, dealurile și văile.

Atunci mă-sa pune mâna pe secure și face pe Vișinel praf și fărâme.

Neputând apoi să gonească calul, adună smeul carnea și ciolanele voinicului și le pune pe cal într'o desagă, oprindu-i numai *vinele*. Iar *calul pleacă cu ele la stăpâna-sa și, când picau bucăți pe drum, le luă cu gura și le puneă sus*.

Il vede nevasta, plânge, dar nu stă cu mâinile'n sân:

Deșertă carnea din desagi, o așează așa cum a fost: os cu os

și carne cu carne, de-l face om la loc și apoi, pe când își frângea mâinile, că nu știă de unde să-i iea vinele, vede niște lăutari; se duceau la *nunța smeului cu mama lui Vișinel*.

— Dacă vrei să vă dau eu câte bunătați, prefaceți-vă că vi s'au rupt coardele și că sunt bune alte'e, făcute din vine de om.

Așa au făcut, și smeul a zis:

— Avem noi vinele unui *sec*.

— Aveți? Dați-le 'ncoa, să le ducem la meșter.

Le-au dus la nevasta lui Vișinel. Au luat lăutarii daruri multe și au cântat tot cu coardele cele vechi.

Nevasta lui Vișinel puse vinele la loc; și cum oprise un strugure și un purcel, tăia purcelul și *cu sângele lui amestecă must din strugure*. Și *cu amestecătura asta unse carnea și oasele lui Vișinel, care înviă* și se duse de făcu ciopăți-ciopăți și pe smeul și pe căteaua de mamă-sa.

37. Omul de flori.

A fost odată un boier bogat și avea doisprezece vânători. Ii trimetea mereu să vâneze, și într'una din zile, cum treceau ei printr'o pădure, văd un izvor și acolo un om cu totul și cu totul de flori. D'atunci n'au mai putut vâna nimic.

Vin de povestesc boierului șiretenia și ăla: cum să facă, să-l aducă lui?

— L-aducem, boierule. Da să ne dai la noi nouăzeci și nouă de buți cu spirt și nouăzeci și nouă de fringhii.

— Bine.

Le-a dat și au plecat ăi doisprezece vânători cu lucrurile acelea la izvor, acolo unde tot venia omul de flori, să bea apă.

Pe urmă s'au pus la pândă, așî feriiți, ca să nu fie văzuți. Când a sosit omu de flori la apă, ei au început să deșerte în izvor câte-o butie cu spirt.

— O! Ce apă dulce! Ce apă dulce! — zicea omu' de flori, când gustă din spirt și tot bea mereu până i se toarnă în izvor tot spiritul din cele nouăzeci și nouă de buți, și se îmbată strașnic.

Atât a trebuit. Vânătorii l-au legat cobză, l-au luat în cârcă și l-au dus la boieru' acela. Pă urmă boieru', vesel nevoie mare, îl încuie într'o odaie și odată «dă sfoară 'n țară și răvașe prin orașe» ca să vie lumea să-l vază.

Și până să vie lumea, uite că într'o zi se duce boieru la biserică; iar în lipsă-i, omu' de flori, d'acolo de unde eră închis, începe să se roage de copilu' boierului:

— Descuie-mi, neicuțule, ușă, că mult bine ți-oiu face.

— Aș descuia, dar nu știu unde-s cheile.

— In patu' boierului.

Atunci a dat copilu' fuga de a luat cheile și a descuiat odaia cu pricina. Și... bucuria omului de flori: a fugit și a dat băiatului, drept ținere de minte, un *toieguț*.

Așă. Când vine boieru' dela biserică și se mai strânge și lumea să vadă minunea, caută și iea, boierule, dacă mai ai ce!

Odaia, òrliște.

S'a făcut boieru' catran. Și când află cum stă pricina, se mai otrăvi o toană și trimete un om cu copilu': să-l omoare colo de parte în pustietăți; iar drept dovadă, să-i aducă ochii.

Copilu' săracu', a plâns ce-a plâns, apoi s'a rugat cu ceru' și cu pământu' de tat'-său să-l ierte și, dacă a văzut că nu mai poate să-i îmmoaie inima, a plecat la pieire, după omul căruia fusese încredințat.

Pe drum se roagă săracul:

— Mă nene! La ce să faci păcatu' să mă omori? Mai bine hai să ne băgăm amândoi slugi la împăratu' cutare.

— Bine!

Și au toiegit-o într'acolo.

— Ajunși la împărat, s'au băgat amândoi slugi: copilu' fecior în casă; iar sluga boierului rânđaș la împăratu'.

Și au stat acolo vreme multă. Acù rânđașu', ca rânđașu: trăia mai rău decât copilu' boierului, și așă a prins necaz pe fecior.

Se duce într'o zi, de-l părăște la împăratu':

— Măria Ta! Copilu' pe care-l ai fecior în casă, s'a lăudat că el, dacă vrea, îți aduce acum în *vipia* iernii cireșe coapte¹⁾.

— Ce spui, omule? zice împăratu', și chiamă pe copil: — Cum îi ști, să-mi aduci cireșe, din pământ, din iarbă verde... că alminteri nu mai ai zi bună cu mine!

— Mă duc, Măria Ta, că n'am încotrò. Dar n'oiu putea face treaba asta.

A plecat plângând spre pădure. A intrat în ea și a tot rătăcit p'acolo zile întregi, fără să poată vedea cu ochii cireșe pe zăpadă.

¹⁾ Asemănare aici, cu legenda Dochiei — care trimitea pe noru-sa să-i aducă fragi, în mijlocu iernii; ori să-i facă lâna din albă neagră și din neagră albă.

În «Omul de flori» însă, acesta duce pe băiat în *raiu*, de-i dă cele ce i se cereau.

Ce să facă? Tocmai când eră mai *hupit* de foame, cine credeți că i-a ieșit înainte?

Chiar omu' de flori, în carne și oase.

Bucuria copilului! Se duce lângă el și încep să tăinească:

— Unde ai plecat, băiete?

— La păcatele mele! Și-i spune tirișenia.

— Nu e nimic, copile. Ia să mergi după mine, că-i găsi tot ce cauți, și-i prea găsi.

Așa. Și l-a luat omul de flori de l-a dus în raiu.

Acolo, minunea minunilor! S'a uitat ce s'a uitat băiatul, apoi a umplut coșul cu cireșe și le-a dus împăratului:

— Uite, Măria Ta! M'am închinat cu slujba.

Împăratu rămâne tare mirat; dar se bucură și pune pe copil și la mai mare cinste.

Rândașul însă icniă de mânie.

— Măria-Ta! mai zice el într'altă zi, — tovarășul meu s'au lăudat că e în stare să-ți aducă acū 'n Ghenar fragi și mure după coastă.

— Mare minune! Și-l chiamă iar împăratul de-l întrebă:

— Așa e, mă?

— De unde, cinstite împărate? Rândașu vrea să mă piardă, când spune așa prăpăstii.

— Ba dacă spune el, așa trebuie să fie. Iea aminte și, cât mai în grabă, să-mi aduci fragi și mure, că mi-a venit o poftă, Doamne, Doamne!

— Băiatul, ce să facă? Dacă vede așa, iea coșul și pleacă iar spre pădure, unde îl scapă și de rândul ăsta tot omu' de flori, că-i umple coșu de fragi și de mure.

Băiatu le iea și le duce la împărat, care se bucură și de rândul ăsta, și-l pune și la mai mare cinste. Și au trăit cu bine înainte.

Rândașu însă tot mai cu foc.

Intr'o zi iar s'a dus la împăratu':

— Măria Ta! Fecioru' din casă al Măriei Tale s'a lăudat azi, că dacă vrea, el poate să facă pod de aur peste nouă țeri și peste nouă mări. Apoi, pe lângă pod, tot felul de pomi cu totu de aur și cu roade de aur.

Se miră împăratul și-l chemă în pripă:

— Cum îi ști, să faci podul.

Că hâr, că mâr, că tur, că vur... cu împăratu' nu e de vorbit.

A plecat băiatu iar plângând în pădure, și-atunci i-a eșit înainte norocul lui, omul de flori.

— N'ai nici o grijă, neicuțule. Doar culcă-te afară, și dimineața ai să-l vezi gata, așa cum ți s'a poruncit. Și după ce li-i vedeă, adu-ți aminte de vorba bătrână : bine pentru bine.

Și i-a făcut podul.

Când a mai văzut și treaba asta împăratul, s'a veselit nevoie mare. Și a chemat pe toți împărații din lume să se plimbe pe pod, să mănânce poame și să se veselească.

Apoi ce eră să mai aștepte? Avea o fată, zână din cer picată, și i-a dat-o de soție feciorului de boier.

Iar nuntă ca aceea să tot fie.

Povestită în 1908 de Tia G. Marinescu, din Drăghicium — azi răposată. Eră la băile Techirghiol.

Povestea are asemănare, la început, cu *Feciorul Împăratului lighionilor*.

38. Frați de cruce.

S'au întâlnit la o răspântie, cu câte un sac la spinare. Păcală aveă în sac muschiu, iar Tândală gogoși.

— Bună ziua.

— Mulțumim.

— Ce ai tu acolo?

— Lână, a zis Păcală, — mă duc s'o vând.

— Dar tu?

— Nuci. Le duc tot la târg.

Au mers ce au mers, ca până la Gura-Banii ¹⁾.

— Mă vere, știi ce mă gândii eu? zise Păcală.

— Ce?

— Să schimbăm amândoi cu sacii.

— Să schimbăm; da' pe nevăzute, zise Tândală, tot cu gând la păcăleală.

Au schimbat. Apoi s'au despărțit repede-repede, ca să nu li se vază isprava.

— Tii! Ce bine l-am păcălit! zice Păcală; iar ălalt tot așa.

Când se văd singuri, desleagă sacii la gură. Da' Păcală găsește gogoși, iar Tândală muschiu.

¹⁾ In Țigănești (Muscel).

Fuga-fuga, se duc unul spre altul.

— Bine, mă! ziceai că-mi dai nuci. De ce n'ai înșelat?

— Păi tu! N'ai zis că-mi dai lână? De ce mi-ai dat muschiu?

S'au necăjit, s'au înjurat... pe urmă s'au potolit:

— Mă vere, hai să ne prindem frați de cruce!

— Hai, că ne lovim!

S'au prins, apoi au plecat amândoi pe drum. S'au întâlnit c'un popă, și popa eră călare.

— Unde-ați plecat, băieți?

— Să ne *arănim*, unde-om putea și noi.

— Vă băgați voi la mine?

— Ne băgăm.

— Cât cereți?

— Trei sute de lei. Da ce slujbă să facem?

— Mă tată! Am o vacă¹⁾. Umblă nouă hotare și se baligă nouă care. Vă dau cât ați cerut, să vedeți de ea. Unu' să-i rânîți și altu să o pașteți. Vă învoiiți?

— Ne 'nvoim. Mai bine ca așa, nici în pânțele mamei n'a fost. Și s'au băgat.

Păcală a luat vaca de *curm* și a dus-o pe deal, de i-a dat drumul să pască; iar frate-său de cruce îi rânîa în coșar.

Ei, acù-i acù. Al de pe deal, vai de mama lui! Vaca s'a fost ducând ici p'un deal de pășteă o gură de iarbă, treceă apoi colo pe dealul celalalt și apoi, cine știe unde seninà!

¹⁾ Vaca în multe povești dă și ea sfaturi voinicilor. În altele, o găsim născând Feți-Frumoși: *Fiulete al vacii*, de care se va vorbi în treacăt mai la vale, povestea în întregime fiind dată spre publicare aiurea.

Într'o altă poveste de pe aici, publ. în *Albina*, vaca se plânge de nedreptatea și cruzimea omului care, drept mulțumită pentru cei cinci boi născuți de ea, o pune și pe ea la plug.

În «Popelcuța» o femeie — mama Popelcuței — e prefăcută în *vacă neagră*. Vaca, ca alte vaci, se duceă cu cardul pe deal și puneă pe Popelcuța *să-i cate 'n cap*; iar ea, vaca, în timpul acela *băgă pe gât caierele și fusele* date spre tors Popelcuței de mama vitregă și le scoteă toarse gata.

Din oasele acestei vaci, se fac niște mândrețe de case și vaca se face iar femeie.

Îmbărbătându-și și mângăindu-și pe fiică-sa, ca și când eră vacă, o ajută să-și împlinească poruncile date de mama vitregă: adună grăul din nisip cu pasările cerului, numără părul de pe o junice și își gătia fata cu vâlnic de aur, cu vâlnic de gheață și cu rochie de gheață. (Răd.-Codin.)

Și tot așa până umblă nouă hotare și veniă sara. Da numai oasele și picioarele lui Păcală știau de *pățău'* lui.

Tândală râniă ale nouă care de băligar. Da' știți cum? Așa ca să n'atingă cu sapa ori cu lopata de pământ. O leacă de atingeă, popa-l și lipiă cu palma.

Se întâlnesc sara :

— Cum ai trăit acasă, frate ?

— Ti !... Ca'n raiu lui Dumnezeu ! Iei baliga cu lopețica și, cum iei una, îți dă taica popa o prescură. Și tot așa, lopețica și prescurica ... Da tu pe deal ?

— He, he ! Mai bine ca tine. Vaca asta șeade ca moartă. Unde mă mut eu, să mută și ea. De-aș fi știut că e așa de bună, îmi luam de acasă o blană, să mă odihnesc pe ea ; ori un scaun, să mă mut colea-colea, când oiu sta treaz și când n'o mai aveă vaca ce mai mîncă într'un loc.

— Mă vere, zice Păcală, — tot mi se *mereduesc* mie oasele stînd, hai să ne mai schimbăm : eu la rînit și tu cu vaca.

— Hai ! zise Tândală, vesel.

Și pleacă pe deal cu o ușă în spinare și cu un scaun în mînă să se odihnească.

Dar poate ? Că ce-a pățit, numai pielea lui știe : vaca l-a plimbat ale nouă hotare, iar el a scos limba d'un cot, tot alergînd după ea, cu ușă 'n cap și cu scaunul în mînă.

Iar Păcală, acasă, vedeă mereu la stele verzi, de palmele ce-i cără taica popa, în loc de prescuri.

— Bine mă, frate-meu, zice el sara către Tândală. — In loc de lopețică și prescurică, taica popa îmi dă lopata și palma. Așa ne-a fost vorba ?

— Bine că te auzii. Dar tu ? Că m'ai făcut să rămăiu din om neom cu *cionaia* și *lupita* aia de vacă.

S'au înjurat, s'au păruiț ; dar pe urmă le-a trecut.

Colea în murgite, au început să se tainească :

— Măi frate, ia du-te la fereastră și vezi : ce vorbește de noi taica popă ?

— Bine, mă duc, zice Tândală. Și se duce, de trage cu urechea. Acolo ce să mai audă ?

— Preoteasă, preoteasă, strigă popa, — ia du-te la șireții ăia

și-i vezi: au adormit? Că Păcală azi, numai nițel de da mai adânc cu casmaua lângă furca dinspre răsărit, și lovià de buzele cazanului cu banii.

— Hi, Părinte! glăsuește în sine Păcală, când l-aude, — d'ăia ziceai să n'ating cu lopata de pământ!

Apoi dă fuga la frate-său de cruce:

— Hai, veré, să ne culcăm în iesle și să sforăim. Repede!

— Hai!

Și s'au culcat acolo. Vine preoteasa de ascultă, apoi dă fuga'n casă. Păcală, după ea, să asculte, tot la fereastră.

— Ce fac, preoteasă?

— Dorm greu, greu, părinte; să tai lemne pe ei! N'avem grijă.

A auzit Păcală și s'a dus la frate-său de cruce: — Auzi, mă! La furca cutare e cazanul cu bani, Hai să-l scoatem!

Pun mâna pe lopată și pe casmă, și se duc la furcă. Acolo, cum ating pământul: *orj!* Au descoperit cazanul și l-au luat amândoi afară.

L-au legat apoi p'un par și au plecat cu el dela casa popii, unde slujise doar două zile.

Du-te, du-te, du-te, du-te. La o poieniță, au ostenit și l-au pus jos, acolo în mijlocul unei păduri.

Tândală a stat jos, să-i caute Păcală o leacă în cap... și în cap, ai văzut: când îți caută, adormi.

Așa și Tândală.

Păcală atât a așteptat: — Bun e Dumnezeu; o să rămâie cazanu' numai al meu!

I-a luat capu' binișor din poală și l-au pus pe căciulă jos, tot adormit.

A înfipt apoi parul în urechile cazanului, l-a luat binișor la spinare și a plecat, fără să mai scoale pe Tândală.

Du-te, du-te, du-te, du-te, prin pădure, până unde s'o fi dus.

Da în urma lui? Când se scoală Tândală, nu găsește nici un cazan și nici pe frate-său. Ce să facă el?

Pune ochii într'un teiu. Acolo, vr'o trei patru lăstari. Taie o lăstare, își face un biciu împletit în patru și începe să învârtească biciu, să pocnească și să strige:

— Bâ! Ho, Suran! Plici! Hi, Țăpoi! — Așa ca și cum ar fi o căruță cu boi.

Când mânà așa, norocul lui. Aude o gură:

— Mă vere, mă!

— Ce, mă?

— Ia oprește.

Tândală, când aude, învârtește biciu :— Plici ! Ho, bâ !... Ho, ho !
Ho, bâ !... Ho, ho !..

Rămâne în loc și, când se uită, iese Păcală cu cazanul din pădure.

— Ptiu ! Ucigă-te crucea... Tu ai fost ?

— Eu, da cine ? Unde credeai să te duci cu cazanu fără mine ?

Dacă vede așa Păcală, se învoește cu frate-său și împărțește cu Tândală banii : una la una. Cum or fi socotit însă, tot au trecut la Păcală două parale mai mult.

Și s'au dus pe urmă pe la casele lor, că aveà nevastă și ăla și ăla.

Acù nevasta lui Tândală tot băciuia la Păcală :

— Dă-mi, dă-mi ale două parale ! Ba și Tândală venià.

— Lasă-mă că ți le-oiu da, frate.

— Când ?

— Ia, zilele astea. Și zilele nu mai veniau ; iar Tândală nu mai destindeà dela Păcală.

Acù, ce se vorbește ăsta într'o zi ? Tot cu gând pe înșălătorie :

— Fă nevastă, zice Păcală ; nu mai pot scăpa de frate-meu. Hai să mă fac mort și să mă duceți la biserică !

Așa a făcut. L-a dus în biserică și l-a băgat în lemn, în altar. Iar femeia lui a venit îndărăt acasă.

N'apucă însă să sosească, că auzi la poartă :

— Fă cumnată, fă ! Acì e frate-meu ?

Aia începe să plângă și să se jelească :

— He, he ! Săracu ! E mort ; l-am dus asară în biserică !

— Aș ! Eu nu cred ; mă duc acolo să văz.

S'a dus la biserică și s'a pus la pândă, lângă ușă, în tindă : De n'o fi mort, trebuie să iasă el odată afară, măcar să se poieneze.

Cum sta el acolo, altă boroboață ! Țârcomnicul bisericii erà înhăitat cu o ceată de hoți și spărgeà : azi la unii, mâine la alții și poimâine la alții. Erau unsprezece hoți, și cu el doisprezece. De rându-ăsta, luaseră dela o spargere bani mulți și ... ce zice el la împărțire ?

— Măi, hai la biserică, că numai acolo uom împărți drept ce-am furat.

— Hai.

Și s'au dus, de au făcut douăsprezece grămăjui, cât una și alta, numai galbeni. Și zornăiau și luciau galbenii de-ți luau ochii.

Tândală dela uşă, văzând banii colo, şi cum sta el pe vine, odată bate tare din picior şi strigă cât îi iea gura :

— Săriţi, morţii cu toţii,
Că ne-a 'mpresurat hoţii!...
Săriţi, morţii cu toţii,
Că ne-a 'mpresurat hoţii!...

Atunci Păcală, din lemn, atât a aşteptat. Țaşt! Cu lemn cu tot a sărit în sus şi s'a năpustit pe hoji.

Şi atunci, chiu şi vai!

Ălora numai de bani nu le-a mai ars. Au fugit din biserică, care 'ncotro a nemerit, de le sfârâiau picioarele.

Pe urmă Păcală vine lângă bani şi Tândală tot aşă.

— Vezi, mă? Dacă nu mă făceam eu mort, mai luai tu banii ăştia?

— Păi da tu, dacă nu eram eu la uşă?

Au luat câte şase grămăjui, fiecare d'o potrivă:

— Ei acû, zice Tândală, — să-mi dai ale două parale, că ai de unde!

Aş! Nici pomeneală! S'au luat iar la părueală şi.. că hâr, că mâr... s'au tot sucit şi răsbuflit în biserică, cum le-o fi venit mai bine.

Acû să-i lăsăm pe ei acoalea şi să vedem de ai cari le lăsasera banii. Când s'au potolit din fugă, ăl căpitan—fie la hoji—ce zice?

— Mă! Ni s'au făcut nouă niscai păreri. Ce morţi eră să fie ăia înviaţi în biserică? Du-te tu — zice unuia — de vezi; că de n'o fi nimeni, e păcat de bani. Şi e bine să nu fim măcăduiţi.

Se duce hoţul şi se uită pe fereastră. Ăi doi se potoliseră din părueală şi se ciondăniau şi acûm p'ale două parale. Trimesul când aude şi vede, dă fuga la căpitan.

— Căpitane! Sunt morţi aşă de mulţi, că din câţi bani am avut noi, tot nu li-s'au ajuns, şi se băteau pe două parale, ca orbeţii.

— Taci, mă, că ți s'a părut ție, zice căpitanu'.

— Dacă nu crezi, hai de vezi cu ochii!

— S'a dus.

Căpitanul băgă capul pe fereastră, să vază mai bine ce e. Şi ce să vază?

Păcală şi Tândală se certau şi-acû, foc, şi făceau un hara iman, de socotiai că toată biserică e înţasată de oameni.

Când se uită mai bine căpitanul de hoți, Păcală... odată face :
harșt ! Și înhață pălăria căpitanului :

— Na, mă, pentru ale două parale.

Și a fugit căpitanul, speriat cu capul gol, de nu s'a mai văzut.
Iar Păcală și Tândală s'au împăcat și au rămas să-și facă și d'aci
înainte meștușugul...

Povestită de moș Toma Chelu din Priboieni. Oarecare asemă-
nare cu alta, publicată tot de subsemnatul în *Musculul* pe 1908,
pag. 262—265, și asupra căreia s'au scris oarecare aprecieri în
Convorbiri critice, 1908, pag. 253 : «povestire populară anecdotică,
în care e vorba de isprăvile faimoșilor Păcală și Tândală, remarca-
bilă prin sobrietatea și conciziunea abruptă și totuș firească a sti-
lului, din care nici umorul nu este absent»...

Acolo, până au schimbat Păcală și cu Tândală — unul la rânit și
altul cu vaca, se aseamănă povestea. Iar de aci încolo, se schimbă
în chipul următor :

Se'njură, se ieau de păr... pe urmă, iar se potolesc și...

— Măi vere, hai să plecăm, că nu e de trăit aici.

Și au plecat.

Merg ei ce merg și, la mijloc de cale, văd o biserică. Li se făcuse
o foame d'alea nebunele, că., ce zice Păcală ?

— Mă frate, cum aș mânca prescurele ! Hai în biserica asta,
poate uoam mai găsi prin altar.

Da' cum ședeau acolo în altar și sclipuiiau după prescuri, uite altă
întâmplare : Niște hoți făcuseră călcare la un bancher. Luaseră bani
cu nemiluita... că umpluseră o pereche de desagi. Pe urmă, unde
să-i împartă ?

— Hai în biserică !

Când s'apucă ei de socotit, frații de cruce din altar, bucuria lor :
încep să cotorăe p'acolo, să trântescă toate celea și să strige cât
le luă gura :

— Săriți morții cu toții.

Că ne-a 'mpresurat hoții...

Săriți morții cu toții,

Că ne-a 'mpresurat hoții...

Hoții, când aud, o sfeclesc și... p'aci li-e drumul. Lasă și bani
și tot.

— Și asta-i bună, se gândesc frații de cruce și s'apucă să 'm-
partă banii. Socotesc ce socotesc, când, uite : se iscă ceartă între
ei, că rămăsese o pară neîmpărțită. Și vrea s'o iea ba ăla, ba ăla.
Și gata-gata să se iea de păr.

Hoții, plecați din biserică, merseră ce merseră : pe urmă se opriră
și unul din ei, n'are de lucru ?

— Ia hai îndărăt, măi fraților, să vedem : or fi înviaț morți mulți ?

S'apropie de biserică și unul din ei vine la fereastră și bagă capul
înăuntru să se uite mai bine.

Da Păcală, cum îl vede, harșt!... îi apucă căciula și o dă lui Tândală.

— Na, mă, pentru o pară; să nu mai zici nimic.

Iar hoțul, cu capul gol, se repede gâfâind la ai săi:

— He, mă fraților, de mulți ce erau, nu li-s'a ajuns nici câte-o pară din banii noștri. Imi luă și căciula mea, să 'mpace pe unu'.

Și d'atunci, măi taică, nu știu ce-or fi mai făcut cei doi frați de cruce, că eu

Am plecat

Și n'am mai stat.

Asupra lui Păcală am mai dat încă o poveste în «Dafii». Atât aceea cât și cea de aici e diferită de cele publicate în scrierea d-lui P. Dulfu: «Isprăvile lui Păcală».

Din copilărie, știu o poveste a lui Păcală, poveste mult cunoscută pe-aici și care are oarecare asemănare cu cea din «Dăfii». O dau aci pe scurt, fiind interesantă pentru multele ei peripeții cum și pentru cuvintele, și expresiile dialectale, necunoscute:

Mergeau la drum Păcală și Tândală. La o gheretă unde păziau oamenii de caraulă, Păcală se duse mai înainte și, dându-se în vorbă cu oamenii, le spuse că a văzut *o găină înșepenită între două sate*. Oamenii, socotindu-l că nu e în doagele lui, îl închid în gherlă; dar în urmă sosește Tândală care, după ce cercetează ce și cum, le spune:

— De, ce să zic? Asta (găină înșepenită între două sate) n'am mai pomenit nici eu. Dar astăzi când veniam pe drum, am văzut la răscruce *un ou cât fața de arie*.

Oamenii de colo socotesc atunci că *oul* cela e făcut de găina cea înșepenită și dau drumul lui Păcală, care pleacă tot înaintea lui Tândală, de sosește la altă streajă: — Astăzi, când treceam pe lângă lacuri, văzui *o baltă: ardeà nevoie mare*.

— Mă, o fi ars trestia! — Aș! balta!

Il închid pe Păcală și de rândul ăsta, dar în urma lui Tândală: *mânz după iapă*; și, când cercetează, i se spune de *anostiile* lui Păcală care pe semne «e botezat în zamă de varză».

— Ce spuneți zice Tândală; — nici eu n'am pomenit să arză balta; dar azi când treceam pe lângă o baltă, am văzut pe mal o sumedenie de pești: se sbăteau cu capetele fripte și cu coadele pârлите.

Oamenii atunci cred că în adevăr a ars balta și dau drumul lui Păcală care pleacă acum cu Tândală la drum și, după ce merg «cât dai cu sburătura și-o târăști până-o urăști», se opresc să măie într'o pădure deasă într'un copac. Dar la miezul nopții, îi trezește un harai-man de sub copac; că niște hoți cari făcuseră o spargere, veniau să bea și să mănânce sub copacul cu pricina. Lui Păcală și lui Tândală li se făcuse inima cât un purice de frica hoților. Și de ce ți-e frică, nu scapi. Când a ridicat un hoț plosca să închine, a văzut în copac pe cei doi:

— Jos, că vă împuşc!

Se dau jos, Tândală face cum face și scapă, iar Păcală rămâne cu hoții și e chemat la masă. El vede că nu i-a nins să nu-i degere și mănâncă cu ei. Da hoții îi pun nart să nu spue de ei prin sat. Dar pe urmă își ieau sama: «Până nu faci foc, fum nu iese». «Omu ăsta tot o să ne facă toporu»: Il bagă într'un butoiu pe Păcală și-l înfundă și la capul celălalt.

Păcală o băgase pe mână, dar cum sta el acolo în butoiu și singur în pădure, iată vine un lup să mănânce din oasele rămase dela hoți și lupul bagă coada pe vrana butoiului. Păcală s'apucă cu mâna de ea, și tot trăgând, lupul fuge cu butoiul și cu Păcală pe coaste devala, până se sparge butoiul și scapă.

În altă noapte, să suie să doarmă tot într'un copac și atunci se întâmplă că vin sub copac mulți chirigii: aveau carele încărcate cu tămâie și alte mirodenii pentru locurile sfinte. Oamenii făcuseră foc acolo sub copac; iar Păcală văzându-i, a sărit din copac.

I-a speriat și au fugit, iar el a dat foc la tămâie și mirodenii, de s'a umplut lumea de miroase cari au ajuns și până la Dumnezeu.

Atunci Cel de sus l-a chemat la el, și l-a pus să-și aleagă din raiu ori ce i-o pofti inima. Ce nu eră acolo?

El însă, voinic d'ai Hâncului, pune mâna pe niște cimpoi, pline de gunoaie de pe un coteț:

— P'astea le ieau eu, Doamne; dar rogu-mă, blagosloveștemi-le: când oiu cântă cu ele, să joace și lemnele și pietrele.

Dumnezeu stărue să-i dea altceva mai bun și, dacă vede că ține ca Neaga-rea să iea cimpoile, i le dă și i le blagoslovește.

Se duce de se bagă slugă la un popă. A stat ce a stat, dar dela o vreme preoteasa băgând de seamă că oile vin fără lână, scărmanate și dărăcite ca vai de ele, trimite pe popa pe deal, să vază care e pricina?

Când bietul popă sta pîtit și ciuculit după niște mărăcini, iată că începe Păcală să cânte cu cimpoiul și atunci încep să joace dealurile, oile cu lâna, copacii; da' joacă și bietu' popă cu barba prin noroaie și prin *ștepi*, de-i plângeai de milă.

Când se potolește cântatul, popa se duce acasă și suie pe preoteasă în pod, închisă într'un tron, ca să auză cum cântă Păcală. Uită însă ușa la pod nepusă.

Când începe Păcală să cânte în casă, începe și tronul cu preoteasa să joace prin pod și «la baliga moale, puțină apă-i trebuie». Cade preoteasa și moare.

Atunci popa trimite pe Păcală să taie o oaie: care s'o uită întâiu la el când le-o fluieră. Se duce. Oile se uită toate și el le taie pe toate:

— Dă-mi, taică părinte, ceva să aduc oile.

— Păi ce? Iți faci în inagie? O oaie o aduci tu în spinare.

— Hei, he! Nu e

Hârța p. rja cu căruța.

E hârțoiu p. rțoi

Cu caru cu patru boi...

— Le-am tăiat pe toate, că toate s'au uitat la mine.

Popa pusese glamnică la inimă, că ireaza asta îl lăsase nici cu curcile, nici cu găinile. Când pleacă cu preoteasa s'o îngroape la biserică, spune lui Păcală :

— Vezi de copiii cari s'or duce cu vitele și potrivește-i bine (să le dea de mâncare); taie mărar, ceapă și pătrunjel în bucate, trage ușa după tine și vino și tu la biserică.

Păcală, cum pleacă popa, chiamă copiii și-i taie pe toți, lăsându-i d'o potrivă, cât îl mai mic; taie coadele câinilor, pe cari îi chiamă Mărar, Ceapă, și Pătrunjel și le bagă în oalele cu bucate. Apoi scoate ușa din țâfâni, o iea în spinare și pleacă cu ea la biserică :

— Taică părinte, unde să puiu ușa? Că m'a dehulat, nu alta.

Popa se miră aci, ce se miră; dar se sperie și mai rău, când vede blestămățiile de-acasă. Vede însă că la treburi d'astea e bine să fie «ăl cu alba», și să nu dea ismene pe călători.

Dacă vede popa, — care să însurase a doua oară — că Păcală nu mai pleacă de acolo și se lipise ca muschiul de pom și ca nevoia de om, îl trimite, cu gând să scape de el, la munți, să vază: ce mai face un porcar al lor? Și ca să nu zică că se duce așa «câine surd la vânat», îi dă să-i ducă și premelele: o cămașă, o perechie de ȋtari, o căciulă și-un cojoc.

Păcală se duce, până 'n creierii munților; nu găsește pe porcar. După trei zile, vede un urs și socotește că ăla e porcarul:

— Dă-te mă, jos, că m'a trimes taica popa cu premenilele.

— Mor... mor... mor..

— Mori, fir'ai al dracului, c'ai pierdut porcii! Dar eu nu caut de ce-ți e cojocul! — Și odată pocnește pe urs cu mazdracul în cap de vine nenea Martin, d'a berbeleaca, *mort* în jos. Păcală îl iea la spinare, îl îmbracă cu premelele, și-I gătește ca pe un uncheșoiu; apoi pleacă să caute porcii. Da'... unde să-i găsească? Dacă vede, strânge o turmă de porci mistreți pe cari îi duce la poarta popii, tocmai când părintele petrecea mai bine și socotia c'a scăpat de Păcală.

— Acù în pripă să-i tai, zice popa.

— Bine, taică părinte! Da mă mir de ce te superi, ori n'a fost minciună vorba: pe cine-l duci în cărcă, tot p'ala-l dor picioarele, și până-a geme boii, scârțâie carul. Dă-mi doar căruța cu boii, să mă duc la pădure, să ieu lemne să-i pârlesc.

Popa i le dă. În pădure însă, ursul și lupul îi mănâncă boii: unu pe Miercan și altul pe Joian. Păcală atunci iea pe lup și pe urs de-i pune la jug și duc căruța încărcată cu lemne, numai în fugă, acasă. Pe drum, Uciğă-l toaca:

— Scoț cuiul din capu' osiei!

— Scoate-l, zice Păcală, — dacă vrei să te puiu cu deștu-acolo!

Îl scoate, și Păcală pune pe Dracu cu deștu' 'n gaura dela capu' osiei. Acasă, bietu' popă iar foc, mai cu seamă că aude și pe diavol vorbind dela osie. Păcală face o groapă mare, pârlește porcii, îi taie și-i așează, plătică pe plătică, în fundul gropii. Face apoi rost d'un ciob de untură și intră și el în groapă, să mănânce carne prăjită.

Popa, atât îi trebuie. Ii pune capac deasupra, l-astupă cu pământ și socotește că a scăpat de el.

Câtăvă vreme a început popa să dea înainte, a dobândit un copil și par'că mai legase și el gură pânzei. Dar când se dă ordin dela stăpânire să dea de fiecare casă câte-un soldat că e luptă cu Turcii, popa caută în groapă și — spre mare mirare — găsind pe Păcală viu, îi dă pe Alba — iapa lui — și-l trimete la războiu. El ia însă și plătica ce-a mai rămas și ciobu de untură și se duce în apropierea oștilor. Leagă pe Alba de brâu, face un foc mare, pune ciobu' de prăjit la foc și începe să prăjească la untură și să mănânce.

Când îl loviau gloanțele și alicele, Păcală :

— Astâmpărați-vă, mă! Nu mai dați cu *porumbe* 'n mine. C'apoi, când oiu luă pe Alba de coadă, prafu' nu s'o alege de voi.

Dacă nu-l lasă, iea pe Alba de coadă și-o 'nvârtește prin Turci de-i omoară pe toți; da omoară și pe Alba. Apoi vine cu ea acasă, o duce'n grajd, îi pune proptețe, o așează cu gura spre iesle și-i pune fân în gură, așa moartă cum eră.

Preotesei i se apropiase funia de steajăr — i-era dor de iapă. Se duce'n grajd și începe s'o mângâie: — Alba mamei, albă! Dar mișcă o propteă și cade iapa peste preoteasa de-o omoară. Popa plânge săracul: «De, mă, de: după moarte, și cal de ginere!».

Popa rămăsese doar cu copilul și cu Păcală și, tot gândindu-se cum să scape de slugoiu' naibii, pleacă într'o zi la drum cu copilul pus într'un sac la spinare și cu sluga. Intr'o sară, se culcă la marginea unei ape mari, că-i apucase înserarea, și n'avea pe cine să-i ajute să treacă dincolo, Ziceau că or trece-o înnot a doua zi cu lumină. Popa, cu gândul lui, culcă pe Păcală în marginea apei; iar sacul cu copilul, în partea despre uscat. Popa, la mijloc.

La miezu' nopții însă, Păcală pricepând ce vrea popa, se scoală încetinel, scoate copilul din sac și-l pune în marginea apei; iar el se bagă în sac și trece în locul unde eră pus copilul. — Hm! Nu știe el taica popa că sunt mai multe piei de miei decât de oi bătrâne... și se face că doarme dus.

Popa somnoros, se scoală mai încolo și dă brânci în apă copilului, socotind că dă lui Păcală: — Du-te și să mai vii când te-oiu aduce eu!

Se culcă iar și, la ziuă, iea sacul în care eră Păcală, la spinare, să treacă înnot dincolo. Pe la jumătate apei însă pe Păcală nu-l rabdă raiul:

— Sus, părinte, sus! că se udă cărțile! — La fundul sacului erau cărți.

— Tu ești, mă! întrebă popa crucindu-se.

— Eu, taică popo!

— Păi, copilașul unde e?

— Nu i-ai dat Sfinția Ta brânci în apă, ast-noapte, și l-ai înecat?

— Atunci, du-te și tu dracului!

Și-l aruncă și pe Păcală în apă, cu sac cu tot, de s'a înecat și a scăpat popa de pocinoage pentru totdeauna.

39. Impărătița pisică.

A fost odată ca niciodată; a fost un împărat vestit și avea trei feciori. Când s'au mărit, le-a dat la fiecare câte trei sute de galbeni, să plece în lume și să-și facă fiecare rostul, cum s'o pricepe.

Și au plecat feciorii câte trei, de au mers tot domăindu-se, ba de una, ba de alta, până la o răspântie.

Acolo s'au oprit:

— Iată, mă frate, glăsuște cel mare, — să apucăm fiecare în câte-o parte, undă ne-o lumineze Cel de sus și, în cutare vreme, să ne întoarcem îndărăt, să ne întâlnim tot aici. Așa?

— Așa!

Și au apucat fiecare pe câte o uliță deosebită. S'au dus la câte un bâlcu, au cumpărat cu banii câte ceva și, la soroc, s'au întors și s'au întâlnit în acelaș loc.

— Ce-ai cumpărat, nené? Întreabă cei doi pe cel mare.

— O droșcă. E ușoară ca un fulg și te poate duce unde ți-e dorul.

— Cât ai dat pe ea?

— Trei sute de galbeni. Dar tu, frate? întreabă el pe cel mijlociu.

— Am cumpărat o oglindă.

— Cât ai dat pe ea?

— Trei sute de galbeni.

— Nu e scumpă?

— Nu e! Oglinda asta are darul că, în clipa în care te vei uita printr'însa, pe dată îi vedeă ce-i dorî. Dar tu, Prisleo?

— Am luat un măr.

— Cu cât?

— Cu trei sute de galbeni.

— Nu-i scump?

— Nu, pentrucă are mare putere: când îi vedeă un mort și-i da cu mărul ăsta'n cap, pe dată și înviează.

Acu eu uitasem să vă spun: Impărăteasa, ducând dorul fetelor, stăruise de împărat și luaseră de suflet o fată frumoasă, frumoasă și o crescuseră și-o alintaseră mai abitir ca pe una din trupul lor. Și numai fata asta mai rămăsese acasă cu împăratul și împărăteasa.

Așa. La răspântia aceea, după ce vorbiră frații, ba de una, ba de alta, odată, ce le vine, se uită în oglindă. Poate că pricepeți încotro-i purtă gândul.

În oglindă, ce să vadă? Sora lor moartă'n lemn și preoții veniau s'o iea.

Chiu și vai pe bieții voinici! Acù-i acù.

În pripă se urcă cu toții în droșca cea vrăjită și sboară ca gândul acasă, lângă patul moartei, înaintea preoților.

Cum au sosit, ăl mic n'a pierdut vremea: i-a dat cu mărul în cap și atunci, spre mirarea tuturor celor adunați, moarta a înviat; s'a șters la ochi și a grăit:

— Ti, măi tată! Da ce somn greu am mai dormit!

— Apoi ai fi dormit tu mult și bine, de nu mai eram noi pe aici! ziseră cei trei frați.

Și ce să vedeți dumneavoastră? Așa le erà de dragă, că le-a picat cu tronc la câte trei: s'o iea de nevastă și mai multe nu.

— Să mi-o dea mie, ziceà cel mare, — că de n'aveam droșca, nu puteam veni.

— Ba mie, ziceà cel mijlociu, — că de n'aveam oglinda, n'o vedeam moartă.

— Ba mie mi se cuvine cu drept cuvânt; că de n'aveam mărul, puteați voi să vă uitați la droșcă și la oglindă mult și bine, grăia cel mic.

Taică-său, ca să-i împace, le spuse:

— Știți ce? Pe Ileana —că așa o chemà — n'o dau la nici unul din voi. Să vă găsiți neveste!

— Unde și cum?

— Iată: Aruncați în sus lucrurile aduse și or să cadă fiecare în locul cu norocul. Acolo aveți să vă găsiți ursita.

— Așa?

— Așa.

Și le-au svârlit.

Droșca celui mai mare a căzut în curtea unui împărat, care și el aveà o fată frumoasă și a și făcut nuntă cu ea feciorul de care vorbirăm.

Oglinda celui mijlociu căzu tot în curtea unui împărat, care și el aveà fată frumoasă, de a făcut și el nuntă.

Feciorul cel mic însă, nici n'a știut unde i-a picat mărul. A plecat doar așa în vânătoare, prin pădure.

1) La toți copiii mai mici se zice și azi: «ăsta e Prisnea or Prislea.»

Și vânează azi, vânează mâine, până ce, într'o zi, zărește mărul cel vrăjit într'un tufan gros.

S'a urcat să-l iea. Când acolo, ce să vezi dumneata? S'a desfăcut tufanu' până 'n rădăcină și au căzut mărul și voinicul, în jos, într'o crăpătură a pământului.

Acolo alta, și mai și. A dat voinicul peste *satul maimuțelor*.

Alea l-au dus la împăratu' lor, și voinicul a întreat pe împărat:

— Incotro s'o fi gășind, Impărate, fata ursită mie?

— Uite-o colo.

— Și ce socotiți că i-a arătat?

O lighioană mică, cu capul rotund, botu scurt și cu mustăți. Avea dinți mărunți și ascuțiți și ochi mari și vioi. Nici nu se alicia bine ce eră și se *milcoșia* lighioaia aceea pe lângă feciorul de împărat, să fi zis că toată lumea e a ei.

— Ptii, drace! Ce *soartă* am avut! — Și a început să plângă și să tot stea pe gânduri.

— De ce ești trist, băiete, îi zise împăratul acela. — Asta ți-a fost norocul.

Ce eră să facă? Trebuie să asculte de cuvântu lui taică-său, și a luat lighioana aceea acasă, după el. I-eră și rușine să se uite la ea.

Așă. Cum mergea însă spre împărăția lui taică-său, printr'o poiană frumoasă, odată se pomenește cu lighioaia că-i grăește:

— Unde vrei să punem casa, voinice?

— Apoi, răspunde el mirat, — de ce să-ți spun, când n'am de gând s'o fac de-acum?

— Fie.

Și a plesnit nevestă-sa dintr'un biciu, de s'au făcut într'o clipă, pe poiana aceea, o perechie de case de sticlă, tare mândre.

A stat ce a stat în ele, și pe urmă s'au dus la taică-său. Acù el, lasă că cunoștea puterea neveste-si, dar tot trist și pe gânduri sta.

— He, he! Tată! Ce *soartă* rea am avut!

Mai trece ce mai trece, și hotărește împăratul să facă petrecere mare, că mărită și pe Ileana tot c'un fecior de împărat:

— S'aduceți, măi tată, toți nevestele și cu sculele lor, să le văd aici.

— Bine.

Și s'au pornit toți cu trăsurile și cu odoarele spre împărăția tată-lui lor.

Și cum mergea feciorul cel mic cu lighioaia în trăsură, tot ținea nasu 'n colo, de ciudă să n'o mai vadă.

Da ce să vezi Dumneata? Când eră pe aproape de palatul cu petrecerea, își mai aruncă voinicul ochii alături în trăsură, și atunci ce vede, să nu crează ochilor!

În locul lighioii, o cocoană frumoasă-frumoasă, mai frumoasă decât florile.

Bucuria lui! Odată s'a 'nseninat la față și, vesel nevoie mare, a mers la nuntă.

Acolo, lume după lume. Se uită cu mirare la împărătița cea mai tânără, că așa minune nu se mai văzuse. Apoi nevestele celor doi frați cărau scule cu brațul, una-două, ca să le arate lumii. A celui mic ce să care? Că n'avea ce. Ea doar a mers drept la împăratul și i-a trântit pe masă o nucă de aur. Și atunci, să vezi și să nu crezi!

Au ieșit din nucă numai scule de aur, așa de frumoase, că ale ălorlalte par'că erau trențe pe lângă ale ei.

Au petrecut ce-au petrecut și pe urmă tată-său, când a văzut pe nora cea mică așa de frumoasă, nu și nu: să vază voinicia și istețimea fiu-său. Și poate ca să-l încerce, i-a spus — să iertați dumneavoastră — vorbele astea:

— O să-ți ieau eu nevasta!

— Cum să iei tu, tată, pe nevasta mea? S'a mai pomenit așa lucru?

— Nu ți-oiu luă-o, băiete, dacă îi face isprava la care te-oiu pune.

— Ce?

— Ia! Vezi dealul ăla de mărăcini? Până dimineață, să-l tai, să-l cureți de mărăcini, să-l sapi și să pui vie. Apoi tot în noaptea asta, să-mi dai struguri să mănânc.

— Vai de mine! Păi pot face eu treaba asta?

— O faci cum îi ști! Alminteri știi ce te așteaptă!

Și a început voinicul să tot stea pe gânduri, de nu-i tihniă nici îmbucătura dela gură!

— Taci, Făt-frumos, zise nevasta, — că fac eu tot ce ți-a poruncit. Culcă-te și, la ziuă, îi vedeă.

Și a luat nevastă-sa un *bucen* și a început să strige. Și atunci cum au auzit maimuțele bucenul, s'au strâns ca frunza și ca iarba, de au săpat până la ziuă dealul și, ce-au făcut, ce au dres, a avut voinicul de a dus până la ziuă taică-său și struguri copti.

— Mare minune! a zis Măria Sa. Pe urmă a *adăogat*: — Asta

ai făcut-o; dar tot să mai faci una, ca să zic și eu că ești voinic.

— Ce?

— Vezi dealu-ăla cu măcăcini dinspre soare-apune? Până la ziua să fie curățat, pus cu grâu și chiar pâine caldă să-mi aduci.

Când aude și asta, iar se întristează feciorul și începe să plângă.

— Taci, Făt-frumos, nu mai plânge, că fac eu și trebușoara asta, a strigat nevastă-sa și, cu maimuțele ei, a făcut până la ziua ce i s'a poruncit, de a adus împăratului și pâine caldă de pe dealul cela.

— Bună, bună și asta, a zis împăratul;—da tot să mai faci una.

— Ce?

— Să te duci, fiule, să-mi aduci, cum îi știi, tortița din deștu-ăl mic, dela bătrănu-bătrănu' bătrânului meu.

— Ei, acū s'au dus boii'n fundu' văii! Cum s'o mai fac eu și p'asta?

Și iar s'a pus pe plâns și iar l-a potolit împărătița.

— Culcă-te și taci, bărbate, că mai sunt și eu p' aici.

A chemat apoi împărătița pe toate maimuțele, și nici una n'a știut de știrea tortiței cu pricina. Numa' a venit la urmă un maimuțoiu șchiop:

— De ce strigi, *domnișoară*?

— He, he! Cum o să-ți spui? Că dacă n'au știut ele ale sdra-vene; dar un șchiop ca tine?

— Spune, că, de: nu știi de unde sare iepurele.

Și i-a spus. Atunci maimuțoiul a sărit în sus de bucurie, așa sontăcând:

— Știu eu unde e! Să vie Făt-frumos după mine! Și l-a sculat pe împăratul cel tânăr de a încălicat pe maimuțoiu-ăl șchiop și a mers mereu prin pustietăți, până a dat de niște locuri cu flori tare frumoase: — Uite, aici e tortița. Dacă vrei să ți-o dea, să nu te-atingi de flori, voinice!

Așa a făcut, și a luat voinicu' de a dus tortița lui tat-său: eră bătută cu pietre scumpe; și s'a bucurat împăratul cel bătrân, nevoie mare, și l-a arătat la alții.

— Așa voinic mai înțeleg și eu!

I-a încărcat apoi împăratul cu daruri multe și mândre, și au plecat feciorul cel mic și cu nevasta să petreacă, câte zilișoare or avea, în palatele lor de sticlă.

Acolo nevasta iar s'a făcut lighioaie ca mai înainte.

— Hi ! Asta nu-mi prea vine la socoteală—zicea feciorul împăratului și tot cercetă și se gândia : cum să facă să o aibă și pe ea ca lumea, în toată vremea ?

Așa. Și într'o zi, se face că pleacă pe la părinți ; dar se ascunde la fereastră și se tot uită înăuntru. Atunci ce să vază ?

Lighioaia aceea se dă de trei ori peste cap, și așa se despoaie de pielea ei cu păr mărunț și se face o față și mai frumoasă ca înainte. Apoi pune pielea su' căpătâiu și se duce să aducă apă.

Voinicul însă atât a așteptat. Fuga'n casă, și-i bagă pielea'n foc. Atunci, să vezi, măricică... Doamne !

S'a lățit o duhoare și-un miros de nu-l puteai suferi.

Când a venit nevastă-sa dela apă, de departe i-a mirosit :

— Hi, bărbat nesocotit ! Ce ai făcut ? Dacă e din învățu-altora, rău te-au povățuit ; iar de e din proisu' tău, prost cap ai avut !

— Nu te supără, nevestică dragă ; că n'am făcut cu gând să-ți fac rău.

— Gând, negând, bărbate ; dar la bine nu te-a dus. Uite, d'aici înainte, eu m'oiu face la loc, și nevastă ca lumea n'ai să mă mai vezi cât îi lumea și pământu'...

Și așa. S'a dat de trei ori peste cap și s'a făcut lighioaie la loc. Da' acum eră *pisică licită* și pisică a rămas de-atunci...

Iar eu... încălicai p'o lingură scurtă ;

Să fie'n gura cui n'ascultă...

Cunoscută în Priboeni și povestită de eleva Enache I. Elisabeta, care a auzit'o dela maica-sa Paraschiva Ion D. Enache.

Această poveste care, la început, se aseamănă cu o *poveste* a maestrului Caragiale (publicată în *Vatra* din 1894), ar putea fi socotită ca o legendă a pisicii.

Alte legende spun că *femeia-i* din coadă și coastă de mătă.

Pisica, în povești, e animal devotat și binevoitor omului ! Pisica aduce de multe ori odoarele pierdute de stăpâni. În o poveste : «Cerbul» un cotoiu și o pisică au fost puse la jug și au dus, până la curtea împărătească, o față și o babă.

În *Făt-frumos din lacrimă*, a lui Eminescu, un motan eră pus de pază la palatul Genarului. Avea șapte capete și, când urlă dintr'unul, se auzia cale de-o zi ; iar când urlă din câte șapte, s'auzia cale de șapte zile.

Poporul spune că *pisica e în ceartă cu câinele* (zic. «trăesc ca câinele cu pisica») din următoarea pricină : Înainte vreme, trăiau în pace și slujau la acelaș stăpân. De când au intrat în slujbă, au încheiat zăpisi, ca să știe fiecare ce are de făcut.

Câinele, fiindcă lucră mai mult pe afară, a dat zapisul să i-l păstreze pisica. Ea l-a pus în pod după grindă și i-l-au ros șoarecii, de nu s'a ales praful de el.

Și s'a întâmplat că stăpânul, dela o vreme, nu s'a mai ținut de zapis, și într'o zi, certându-se câinele sdravăn cu stăpână-său, a vrut să fugă, și a cerut la pisică contractul, să-și facă socoteala... dar ea a găsit pe șoareci în petecele de hârtie, în loc de zapis. Și a început să-i mănânce de necaz.

De atunci ea îi mănâncă pe unde-i găsește; iar câinele iea la socoteală pe pisică, în tot locul, și-i cere să-i dea zapisul, pe care nu l-a mai văzut în ochi, de când i-l-a dat spre păstrare.

La unii oameni, e credința că pisica — care «are nouă suflete» —, nu trage bine casei în care stă; ci se roagă la Dumnezeu așa: «Doamne, Doamne! Să moară toți stăpânii, să rămâie doar o babă orbă, căreia să-i ieu eu din mână, tot ce-o răgădui!» — Pe câtă vreme câinele zice: «Doamne, Doamne! Să trăească toți stăpânii și copiii lor și să se 'mulțească să facă câte nouă copii și fiecare să iasă afară cu câte-o 'mbucătură ori cu câte-un stengher de mămăligă! Să-mi dea să mănânc!»

40. Ion Soldatu.

A fost odată ca niciodată. A fost un soldat, care făcuse muștră vreme lungă: douăzeci și patru de ani. Când s'a *liberat*, i-a dat și lui, ca drept răsplată, șase gologani și-o pâine.

Și a plecat omu' spre casă, tot cântând și dârlăind, să-și mai scoată din foc.

Pe drum, iacă doi uncheși, sprijiniți în toiege. Eră moșu Dumnezeu și cu Sfântu Petre. Dar el de un' să-i cunoască?

— Dă-ne, voinice, și nouă ceva să mâncăm; că n'avem nimic după sufletul nostru.

Ala, suflet bun, grăi:

— Mă mosule, eu n'am decât șase gologani și-o pâine. Uite: na dumitale, doi gologani și dumitale, tot doi. Apoi uite: unuia, o jumătate de pâine și celuilalt, altă jumătate.

— Bodaproste, moșule! De unde-ai dat, Dumnezeu să sporească! au zis uncheșii, și și-au văzut de cale! Iar soldatul, tot 'nainte pe cale și cântând, par'că eră toată lumea a lui.

Așa. Și când să treacă munții, alți doi uncheși. Tot Dumnezeu și cu Sfântu Petre; dar erau schimbați și nici acum nu-i cunoștea Ion Soldatu.

— Dă-ne, voinice, și nouă ceva să mâncăm.

— De, moșule, v'ăș da cu dragă inimă. Da pâine nu mai am, că mai dedei la doi uncheși, coleă. Da uite, am doi gologani. Na dumitale unu' și dumitale unu'.

Au luat uncheșii gologanii și pe urmă, ce s'au domăit?

— Mă Petre, soldatu' ăsta nu mai are nimic după sufletu' lui. Să-i dăm cevă, să se hărănească și el.

— Voia ta, Doamne.

Și a strigat Dumnezeu pe soldat, care se depărtase:

— Na și ție sacu'ăsta și ce-i gândi, să fie'n el. Să zici doar așa: «Numele lui Dumnezeu și... cutare (cine-o fi ăla) 'n sacu' meu!»

— Mulțumesc! a zis Ion Soldatu. A luat sacu' și-a 'ntins'o la drum.

Ajunge la un han și-i eră o foame, de ziceai că i-au mas soarecii în pânțece. Ce să mănânce însă? Vede pe culme niște cârnați și, la fereastră, niște pâine.

Se uită la sac și strigă:

— Numele lui Dumnezeu!... și două pâini cu doi cârnați în sacu' meu!

Și cum a zis, mirarea lui! Au și sărit cârnații cu pâinea în sac. Pe urmă a stat jos la un șipot și a mâncat cu așa zor, de ziceai că se bat zece nebuni la gura lui.

A plecat apoi spre casă — înainte, unde i-o fi fost. Dar prinsese curaj și tot îndrugă pe drum.

— Eu n'am frică de nimeni; eu n'am frică de nimeni!

— Dacă n'ai frică de nimeni, zice un primar, care l-aude lăudându-se, — stai să te duc eu în niște case bogate-bogate; să hălăduști acolo, cât îi fi și-i trăi.

— Hai!

Și primarul îl duce, dar socotiă că numele i-o mai veni, da el nu. Că cine se duceă acolo, până'n ziuă eră mort.

— Să-mi dai, domnule primar, și o oală cu țuică, să mi-o fierb acolo și să-mi ție de urît.

I-au dat și l-au dus la case. Înăuntru, după ce l-au lăsat singur, Ion Soldatu' și-a pus oala cu țuică la foc și a început să strige:

— Ce chef pe tine, Ioane; ce chef!

Da cum zise așa, odată auzi, ca din pod, un glas hodorogit — de ți-ar fi înghețat sângele'n vine:

— Aoleu! Caz. Aoleu! Caz!

Ion Soldatu însă nu se teș de loc:

— Dacă cazi, ce? Caz eu? Cazi tu, zise el.

Și odată căzù pe coș un cap de om și șezù acoloa lângă Ion, care aveà oala cu țuică'n mână.

— Dă-te mai la o parte, mă! strigă el. — Ce? Vrei să-mi verși țuica?

Căpățâna de om însă nu se mișcă.

Pă urmă n'apucase să isprăvească; că iar se auzì:

— Aoleu! Caz! Aoleu, caz!

— Dacă cazi, ce? Caz eu? Cazi tu! zise Ion și-și văzù de treabă. Dar abià isprăvi vorba, că ce văzù, fă-ți cruce, nene, să nu visezi la noapte!

Se lăsară, măi, pe coș, niște picioare și se făcură jos un om, da' cu picioare de cal. Erà strigoiu ¹⁾ în toată legea, și începù să bată pe bietu Ion Soldatu.

¹⁾ *Strigoiu* se face din omul mort, peste care — din nepaza alor casei — a trecut vreun animal, pisica mai cu seamă.

Ca să dovedească, dacă cineva s'a făcut sau nu, strigoiu — că, din pricina lui, ci-că mor oamenii, când se întâmplă epidemie în sat — îl desgroapă pe mort și dacă-l găsec cu fața în jos, e semn că s'a făcut în adevăr *strigoiu*.

Îl întoarce iar cu fața în sus și apoi, ca să nu se mai facă strigoiu și să nu învieze, îi pun meu în urechi — acestea toate ca să nu mai fie strigoiu.

Alte ori îl desgroapă, îl scot afară, îi dau ocol cu un armăsar negru și-înfîg un par în burtă, că numai așa, ci-că, omoară în mort pe strigoiu!

Despre strigoiu sunt multe povești:

a) În unele, se vorbește că strigoiu, venind la horă ca flăcău și fiind, în joc, observat de un flăcău că i se vede o codiță atârând pe cap din pălărie, *acesta i-a spus*, și atunci strigoiu, de bucurie că i-a spus, și ca sa nu-l mai devegheze la alții, i-a fâgăduit că-i dă lucru mare; dar să vie în *cutare* loc, cu ăl mai bun prieten al lui.

Flăcăul s'a însurat și s'a dus cu nevasta, că... cine să-i fie mai prieten?

La locul cu pricina, strigoiu s'a făcut un voinic frumos și, pe când voinicul însurat dormia, a sucit mințile femeii și s'au hotărît să omoare pe bărbat.

Când însă erà să-i dea chiar nevasta cu securea în cap, strigoiu l-a luat de picioare și, răsucindu-l, l-a deșteptat: — Bine, mă, nu ți-am zis să vii cu ăl mai bun prieten al tău? Nevasta nu ți-e prieten.

— Așa?

A venit a doua zi cu frate-său. Dar atunci strigoiu l'a făcut o fată frumoasă și a sucit mințile frate-său, de s'au hotărît să omoare pe voinicul care dormia.

Iar l-a deșteptat strigoiu și i-a zis: — Ascultă, mă! Vino cu ăl mai bun prieten.

Și a treia zi, ne mai având cu cine, s'a dus la locul acela singur.

Dar, fără voie-i, s'a luat un *câine* după el. Și câinele a lătrat și a mârâit

S'a speriat atunci și el o leacă, da odată și-a venit în fire și a început să strige :

așă de puternic ; ba s'a și repezit, că n'a lăsat pe strigoiu să se apropie de voinic, pe care, ca și întâia și ca și a doua oară, îl adormise *cu o boare din gură, lăsată dela depărtare.*

Atunci l-a deșteptat strigoiu și i-a spus :

— E, acum e adevărat. *Ai venit cu al mai bun prieten al tău.*

— Iată, îți fac și eu un bine. — Și i-a suflat în gură *limbile pasărilor și ale tuturor lighioanelor din lume* ; dar a zis că de-o spune cuivă secretu' lăsat, moare.

Nevastă-sa, însă, nu știă de asta și, de câte ori el — înțelegând ce vorbesc vitele : iapa, ca să meargă mai încet, că ele sunt patru suflete (ea, însărcinată, și nevasta, sus, tot însărcinată), oaia, ca să nu-i taie mielu', că numa unu are ; alta, să-l taie, că are destui, — râdeă, de atâtea ori ea-l întrebă pe bărbatu-său : — de ce râde ?

— Așă mi-a venit, răspundea el.

Intr'o zi însă, nevasta n'a mai răbdat : să-i spuie și mai multe nu, că n'au să mai stea la un tăciune.

Atunci el și-a făcut lemnul, s'a gătit, s'a pus în sicriu și a cerut lumânarea.

Când însă eră gata să spuie secretul cu limbile, aude pe câine tot certându-se cu cocoșul :

— Cânti, mă, și te fudulești ; și stăpânul, uite săracu', își dă sufletul.

— Păi dacă e prost ! Il prostește o femeie !

— Cum ?

— Apoi uite, eu am douăzeci de neveste și le stăpânesc pe toate, și el are numai una și nici p'aia n'o poate stăpâni. Să se scoale, să iea biciul și să-i dea pe spinare : « d'astea știu, d'astea spui ! » să-i zică.

Omul a auzit, s'a sculat și a făcut cum l-a învățat cocoșul.

Atunci femeia a tăcut și n'a mai întrebat niciodată.

b) Altă poveste spune așă :

Un unchiaș și cu mătușă-sa n'aveau copii. Erau săraci și aveau doar o vacă. Moșul a plecat la târg s'o vânză, și acolo a venit un mușteriu s'o cumpere.

li dă pe ea o desagă de bani, dar cu legătura să-i mai dea și ce i-o fi mai drag pe lume.

Se gândește unchiașul că nu mai are altceva decât pe baba, și-i făgăduiește.

Baba însă, acasă, născuse o fată frumoasă, și asta creșteă într'o zi ca'n două și 'n două ca'n nouă.

La vremea de măritat, s'a dus la biserică să se cunune cu un tânăr. Dar când să le puie cununiile, pică jos moartă.

Daca văd așă ai casei, o pun în sicriu și o duc în biserică să o păzească trei nopti în șir, cum eră obiceiul.

Dar a doua zi paznicul eră mâncat. De cine... nu se știă.

— Ascultă ! Numele lui Dumnezeu și strigoiu'n sacu meu !

Atunci, să vezi și să nu crezi. Odată a intrat strigoiu'n sacu' soldatului și a început ăsta să-i care pe spate cu o *peleacă*.

— Iartă-mă, Ioane, că nu mai dau pe-aici, câte zilișoare oiu mai aveă !

— Nu te iert.

— Iartă-mă, omule, că-ți dau două căldări cu galbeni.

— Unde sunt ?

— Uite-i colo.

Și-i arată strigoiu o *mâglă* de bani, într'un *zimnic*.

Pe urmă strigoiu' a pierit p'aci'ncolò, că cântaseră cocoșii de

Dacă vede împăratul locului, trimete mereu oameni de pază, dar toți erau mâncați până a doua zi.

Atunci împăratul, pus pe gânduri, trage sorti, să se ducă ăla pe care o pică. Și a picat pe un biet soldat, pe care-l chemă Ion.

El se duce de vreme în biserică, se ăroagă lui Dumnezeu, să-l apere, și atunci vine un moș bătrân.

— Moșule, ajută-mi; că nu știu cum să scap.

— Iea, băiete, ceasu' ăsta și când o mai fi un ceas până la miezul nopții, să te pitești după icoana Maicii Domnului, că acolo n'are să te găsească strigoiu. care nu e altul decât fata: ea se face strigoiu și el mănâncă toți paznicii.

Băiatul ascultă și, noaptea:

— Unde ești, Ioane, să te mănânc.

El n'a răspuns și nu l-a găsit.

A doua seară, când se scoală fata, el se ascunde chiar în sicriu. Ea strigă, și îl caută, zadarnic.

A treia noapte, moșul iar îl învață:—Iea evanghelia asta, s'o ții pe piept, să nu miști și să nu vorbești; iar când or fi trei ceasuri până la miezu nopții, să te culci lângă sicriu.

Așa a făcut și fata l-a strigat zadarnic, până când a început să cânte cocoșii, și atunci, de odată s'a auzit: poc!

A plesnit strigoiu din față și s'a răpândit într'o duhoare de n'o puteai suferi; iar fata, a rămas vie tânără și frumoasă.

Când a venit lumea a doua zi, i-a găsit, pe soldat și pe fată, plimbându-se prin biserică.

S'au cununat amândoi.

Altă poveste, dezvoltată pe larg în «Fata lui Felișandru împărat» culeasă de d-l D. *Mihalache* și publicată în «Calendarul revistei *Ion Creangă*», pe 1911, ... vorbește de un voinic care venia totdeauna de glumiă și se jucă cu fetele la furcărie, în fiecare sară. Apoi, că fetele i-au luat seama că nu eră ca oamenii: aveă pinteni ca de cocoș și picioare de cal; și i-au legat o ață de picior, de au văzut că s'a dus în cimitir, s. m. d.

miezu nopții; iar Ion Soldatul a rămas stăpân pe case și pe bani, că strigoii n'au mai dat pe-acolo.

Așă. Acù, hei, după vreme lungă, că se dusesse vestea despre Ion ca de popa tuns, — iată, îi vine poruncă, să se ducă îndărăt la cazarma de unde plecase; că, vezi dumneata, se'ncluibaseră dracii'n ea.

— Cum să mă duc? Că n'am pe cine lăsa casele.

— Lasă-le 'n sama mea, grăește primaru, și răspunz cu capu!

Și s'a dus la cazarmă; da de frica diavolilor, fugiseră și bieții soldați din ea.

El se culcă, să doarmă tabla-bașa, ca la el acasă. Dar poate omul să închiză ochii?

Că odată mi-ți vin la el draci, droaie, câtă frunză și iarbă, și-l ieau la bătaie. Dă-i și dă-i.

— Ce-ai căutat aici, băiete?

Ion Soldatu se sperie o leacă, nu-i vorbă, dar odată își vine'n fire și se uită la sac:

— Ascultă! Numele lui Dumnezeu... și'n cornorații'n sacu meu!

Și i-a bătut Ion și i-a pistosit în sacu lui, că s'au jurat și s'au legat diavolii cu legătură strașnică, că numele le-o mai veni p'acolo, da picioru' nu le-o mai călcă.

Dacă a auzit așă, le-a dat drumu' și au fugit împelițații, ca scăpați din pușcă. Pe urmă s'a culcat, să-și odihnească și el o leacă ciolanele. Da a avut tihnă? Că s'a pomenit cu Divancea-ăl mare¹⁾, căpetenia dracilor.

— Ce-ai căutat aceea, mă? Nu știi că damurile astea de cazărmi ne sunt date nouă de pomană?

— Nu știu.

— Așă? Stai, că-ți arăt eu!

Și a început să mustruluească pe Ion Soldatu și să-l bată măr.

Ion a suferit ce a suferit, da odată s'a desmeticit și a început să strige cât i-a luat gura:

— Ascultă! Numele lui Dumnezeu și... Divancea-ăl mare'n sacu meu!

Și atunci a intrat, repede-repede, Divancea-ăl mare'n sac.

Ei, acu-i acù! Ți l-a luat soldatu la bătaie, l-a'nghiontit și i-a

¹⁾ *Divancea-ăl mare* e căpetenia dracilor, numită în alte părți Scaraoschi, ori Sarsailă.

cărat pe cap, pe picioare, pe gât, pe sub fălci: pe unde a nimerit. Mă rog: l-a mustruluit mai abitir ca la *ocenie*.

Și după mai multe înghioldeli, bății și răbufneli, a început Divancea să se roage:

— Iartă-mă, Ioane, că-ți las cazarma cu tot ce e 'n ea.

— Păi te prinzi că nu mai dai p'aici?

— Mă prinz.

Atunci i-a dat drumu și s'a dus Divancea-ăl mare, unde-a tunat întâiu. Pe urmă Ion Soldatu' a chemat pe ghinărari și pe soldați de s'au culcat întâiu în cazarmă. Și lasă că nu-i trăgea inima, dar au venit ăia; au dormit acolo și... nici puiu de drac nu s'a mai văzut p'acolea. Că-i rugă lumea de sănătate lui Ion.

A mai trecut ce-a mai trecut, și Ion, după ce i-au dat zăpis la mână că sunt ale lui casele scăpate de strigoii și o parte din cazărmi, a plecat spre casa lui, pe care o lăsase de mult, de mult, de când plecase la miliție. Da pe drum, uite unu' din moșii cari-i dedese sacu':

— Ioane, ai grijă de cele ce-ți spun acu'.

— De ce?

— Cum îi sosî acasă, pune-ți la cale cele pentru suflet și apoi fă-ți lemnu'; că în curând o să vie moartea să te iea. De, ți-a trecut și ție făina prin traistă. Apoi după moarte, ai să vii la cer.

— Apoi, zise el cam răstindu-se, — cine ești tu de-mi spui prăpăstii d'astea?

— Cine? Află, Ioane, că eu sunt Dumnezeu. Și ți-am dat sacu', pentrucă ai fost bun la inimă.

— Așa? Atunci, iartă-mă, Doamne, că n'am știut cu cine grăesc.

Și i-a căzut în genuchi, de i s'a rugat. Pă urmă a mai zis plângând:

— Incai, trimete-mi, Doamne, pe moarte, să-mi arăte: cum și cât să fac lemnul? Că eu, tot umblând în slujba împărătească, ba cu dracii, ba cu strigoii, am și uitat.

— Bine.

Și s'a dus acasă și a venit moartea.

— Arată-mi, cocoană moarte: cum să fac lemnul?

— Ce, mă? Nici la atâta nu te pricepi? Uite-așa.

Și-i arată blănille și cum să le 'ncherbăleze.

Soldatu Ion face ca ea, pe urmă zice:

— Ia intră, cncoană moarte, întâiu dumneata'n lemn, de vezi: e bine făcut?

Moartea intră: — E bine, Ioane.

— Nu se mai vede pe nicăieri, nici o gaură?

— Nu se mai vede.

Da n'apucă moartea să zică vorbele astea, că Ion îi și pune capu lemnului d'asupra, îl pironeste sdravăn și zice:

— Să mai ieși d'aici, când o mai învia tăicuțu, Dumnezeu să-l ierte! Și când te-oiu mai scoate eu! Atunci, nici atunci.

Apoi iea lemnu'n spinare cu moarte cu tot și se duce de-l dă pe-o apă mare.

Așa. Și a tot trăit înainte Ion Soldatu, că-și uitase și el din urmă și-i murise moartea. Iar lumea și răutățile se 'mulțiseră, că nu mai eră moartea să-i mai împuțineze. Ajunsese, vezi dumneata, să se mănânce om pe om.

Hei! După multă vreme, urîndu-i-se și lui să tot vâcuească, a plecat și Ion Soldatu... la cer, cum îi zisese odată Sfântulețu!

Da!.. când la raiu, raiu'ncuiat. Dă să deschidă; dar.. hop, îngerii, în poartă, și nu-l lasă să intre.

Atunci, n'are de lucru?

Odată strigă:

— Ascultă! Numele lui Dumnezeu! Și îngerii'n sacu meu!

Și s'au cărăbănit bietii îngeri, cu mic cu mare, în sacu lui Ion. Iar el i-a luat în cârcă și s'a înfățișat cu ei înaintea lui Dumnezeu.

Acolo i-a povestit Sfântulețului, din fir până'n ață... tot, tot ce a pățimit.

— Și-acù, Doamne, zise el, ca să sfârșească, — am vrut să viu aici cum mi-ai zis, și îngeri-ăștia nu m'au lăsat să intru. D'aia ți i-am adus și eu în sac.

— Așa? Apoi, Ioane, te-ai cam innădit!

Și-a dat Dumnezeu drumu' îngerilor și morții, de și-au luat iar, în lume, lucrurile drumu lor. Iar moartea și-a făcut acu' meșteșugu', cum a știut mai bine.

Pe urmă?

Cântă cucu' sus pe cruce,

Pe Ion la groapă-l duce!

Povestită de elevul Stăncilă G. Niculae, care a auzit-o dela săteanul orb Dumitru G. Puiulescu. Această poveste are multă asemănare cu *Ivan Turbină* de Ion Creangă.

41. Dumnezeu știe.

Demult, demult, ci-că a plecat un om la Pitești, să-și cumpere doi bioli. Și s'a întâlnit cu doi popi.

— Unde te duci, creștine ?

— La Pitești, să-mi ieau doi bioli. Da sfinția voastră ?

— Tot acolo, să ne 'mbrăcăm ! — că erau cam golăneți.

Și au plecat câte trei tot înainte, domăind, ba de una, ba de alta. Acù prin câmpu' Piteștilor, i-a apucat noaptea și, fiind vreme bună, s'au culcat în poiană, alături de drum, câte trei în rând : popii cu spinarea 'n spre Crivăț și Rumânu dincolo de ei.

Așă. Da peste noapte, începe, nene, Crivăț cu *spic*, de i-a fost tăind la spate.

Ăla, care-l bătea mai rău vântu' 'n spate, zise Românului :

— Mă creștine, vezi licuriciul ăla de foc colo ?

— Il văz.

— Du-te de iea nițel, să-l facem și noi, că mi-e frig.

— Apoi mie nu-mi e frig, că sunt îmbrăcat, zice Rumânul, că abia se îmboldorise acolo. — Cui i-e frig, să se ducă.

Dacă vede așa, se duce popa. Colo, aproape de malu' Argeșului, eră un foc mare și un unchiaș pe lângă el.

— Bună sara.

— Bună. Da ce e, popo ?

— Nu știu, tăculiță, ce e ; că mâine nu mai e ziua de azi. Am plecat pe bine și uite, acum ne prăpădim.

— Știi tu bine, că mâine n'o să mai fie ca azi ?

— Știu.

— Știi ?

— Știu.

L-a întrebat până a treia oară și când a zis și atunci : «știu !» unchiașul, care nu eră altul decât Domnu Cristos, odată s'a supărat, a făcut cu mâna spre el și a grăit :

— Biol ! ¹⁾

¹⁾ *Biolul* — bivolul, animal greoiu, în povești, sboară cu eroii 'n spinare și-i ajută 'n lupta cu animalele rele și cu oamenii răi.

Alteori, în chip de bioli se prefac preoții cari nu se poartă și nu vorbesc cum dorește Mântuitorul lumii.

«Când vor sbură bivoli», e o zicătoare, și în povești sboară adeseori.

Și s'a făcut odată popa biol, iar unchiașul l-a luat și l-a legat alături de un porumbar.

Acù, colo 'n câmp popa celălalt și cu Românul' așteaptă să le mai vie tovarășu, și dacă vede că 'ntârzie, să duce și popa ăsta :

— Bună sara.

— Bună sara. Ce vânt te aduce p'aici, părinte?

— Uite, caut p'un tovarăș al meu. Nu l-ai văzut?

— Nu. Da ce aveà p'aici?

— Apoi uite, tăculiță! Ce vreme fu azi, și ce rea o să fie mâine!

— Știi tu bine? întrebă unchiașu'.

— Știu.

— Știi? — Până a treia oară, și când o ține și el într'una că știe, odată strigă unchiașul și ăștuia :

— Biol!

Și-l leagă lângă celălalt biol.

Acù vine la foc Românul, că a văzut că nu mai sosesc ăi popi.

— Bună sara.

— Ce, creștine?

— Uite, am plecat cu doi preoți la Pitești.

— De ce?

— Păi de vremea asta.

— Păi știi ce vreme e asta?

— Nu știu. Dumnezeu știe.

— Nu știi?

— Nu știu. Dumnezeu știe!... Și a răspuns așa omu' până de trei ori.

— Măi omule, zice atunci Domnu Cristos, p'ăi doi preoți nu i-am văzut; da tu de ce te duci la Pitești?

— Să-mi cumpăr doi bioli.

— Așa? Ia uite, bivoliu ăștia îți plac?

Se uită, dar îl prinde mirarea de ce vede; bivoliu erau mari, frumoși și grași, să torni apă pe ei, să nu se lipească!

— Imi plac, zice Românul, — da am eu bani să-i ieau?

In unele povești, voinicii aduc odoarele acasă cu bivoliu, și când se suie pe bivoli, aceștia sboară cu voinicii în înaltul cerului.

Când eroii sunt răniți, îi ling bivoliu și pe unde-i ling, se face carnea la loc și se leucesc.

— Câți bani ai la tine ?

— Trei sute de galbeni.

— Uite. Ți-i las cu prețu-ăsta. Da să te slujești cu ei trei ani. Să-i arănești, că mîncă ce li-i da, și cât li-i da ; și în căruță să pui cât vei vrea. Apoi, la trei ani, să-i duci la târg, să-i vinzi tot în prețu-ăsta.

Da să nu-i ții mai mult nici o zi. Ai înțeles ?

— Înțeles.

I-a luat și a venit cu ei acasă, de s'a slujit trei ani, așa cum îl povătuise unchiașu'.

Apoi, când mai erà vr'o două zile până să se împlinescă trei ani, a plecat cu ei la târg. Acolo, un boier mare :

— Vinzi biolii ăștia, mă ?

— Li vînz, domnișorule.

— Cât ?

— Trei sute de galbeni.

I-a dat galbenii și a poruncit slugilor, că aveà două după el :

— Luați boii ăștia, mă !

I-au luat cu ei acasă și i-au băgat la grajd.

— Să vedeți de ei, că voi n'aveți stare să plătiți biolii ăia.

Așa au fost de frumoși !

Pe urmă slugile le-a umplut ieslea de fân și s'au culcat la ușă, ca nu cumvâ să vie cinevâ peste noapte să-i fure.

Așa. Da când se scoală dimineața, să le mai dea fân, găsește în loc de bioli, știți ce ? Doi popi.

Dă fuga de spune boierului :

— Boierule, nu sunt bioli, nici vaci în grajd. Sunt doi popi.

— Mă, ăia au furat biolii.

Ii chiamă :

— Spuneți : ce ați făcut cu biolii ?

— Nu, Domnule ! *Noi* am fost bioli. Am fost greșit înaintea lui Dumnezeu și ne-a pedepsit.

Și au spus cum s'a întîmplat.

— Bine, bine ! Dă, până una alta, dați-mi banii.

— Ți-i dăm, Domnișorule, cum nu ! Du-te tu, mă, acasă, zice unul din ei către celalt, — de iea dela tine o sută cincizeci de galbeni și dela mine o sută cinzeci, că eu rămâiu aci zălog.

S'a dus ăla într'un suflet acasă și i-a adus banii. Pe urmă le-a dat drumu' și s'au dus acasă la preotese.

— Unde ați fost atâta vreme ?

Au povestit tot din fir până în ață și pe urmă au zis : — D'aia e bine, ca omu' să nu zică niciodată că știe el bine un lucru : ci să zică : «Nu știu ; Dumnezeu știe !».

Povestită de moș Toma Chelu. și publicată întâia oară în «*Ion Creangă*», No. 1 pe 1912

Crivăț cu spic, însemnează că, adică, bate cu putere crivățul, de te seacă la ficați.

Crivățul, în multe povești, e personificat ca un voinic care se luptă cu nămetăniile și cu limbile spurcate ; ex. Poveștile vântului, Marcoș-Pașa. ș. a.

42. Porcar ginere de Domn.

Eră odată un Domn în țară și mai aveà o fată de măritat. Și a strâns Măria Sa meșteri vestiți, de i-au făcut în slavă un foisor tare frumos și a suit fata acolo.

— Cin' s'o găsi să se suie în foisorul ăla, ăla o să-mi fie ginere !

Așà. Și eră un unchieș cu un fecior și muierea lui cu doi — că se luaseră d'a douora ; iar unchiașu, când să moară, auzi pe fecior grăindu-i :

— Tată ! Cu ce te arănești tu ? Să mă arănesc și eu.

Iar tat-său a băgat mâna în chimir și i-a dat trei peri de porc :

— Când te-i speria rău, să'nălzești câte un păr de porc, și-ți face ce vrei tu.

Și unchiașu a murit ; iar după moarte-i, mătușa i-a pus băiatu după porci ; iar p'ai ei îi ținea fără muncă și le tot curăță ouă roșii.

Acù la foisorul cu fata Domnului, nimeni nu se putea sui. Degeaba veniseră și-și încercaseră puterile voinici de toată mâna : feciori de împărați, de crai, de ghinărari, de boieri... ba și de lume mai mărunță !..

Așà. Intr'una din zile, baba unchiașului de care vorbirăm, grăește către feciorii ei :

— Duceți-vă și voi, maică, de vă încercați norocul la fata Domnului. Poate vă faceți boieri !.

Feciorul unchiașului, când a auzit așà, s'a dus pe deal. Acolo a încălzit un păr de porc la foc, și atunci odată a ieșit un cal cu șase aripi.

— Ce vrei, stăpâne?

— Să merg la fata Domnului, ca să ne vedem.

Și flăcău s'a schimbat la înfățișare; apoi a încălecat pe cal și, cum a ajuns, a sburat calul cu voinicu' pe lângă foisor pe sus și s'a uitat voinicul pe fereastră, de și-a văzut mândreța de față.

Și în ziua aceea, nimeni altu n'a putut să se lipească de foisor decât porcaru'; și el numa'n sbor.

Apoi s'a dus la porci, de s'a făcut cum erà înainte. Și s'a dus acasă, iar colo au venit și băieții mătușii dela curtea Domnului.

— Ce-ați făcut, mamă?

— Hi! mamă mamă! A venit la foisor lumea luminată; și nimeni nu s'a putut suì, că erà sus. A venit doar un domn cu un cal cu hăripi, și doar ăla s'a suit.

Porcaru ascultà și zise de colo:

— Eu am fost.

— Tu mă, ticălosule și încenușatule? Un porcar ca tine, ei?

— Eu.

Ăia nu l-au crezut și l-au luat în răs.

A doua zi, baba iar le-a făcut de mâncare și i-a pornit: p'al unchiașului cu porcii, și p'ailalți la domn.

Porcarul pe deal, a încălzit și p'al dõilea păr de porc. Și a ieșit un cal cu opt hăripi.

— Ce vrei, stăpâne?

— Să mă duci la Domn, să vorbesc cu fata.

Și a plecat. Acolo se strânsese lumea luminată. Și iar s'a învârtit calu' ca întâiu și a dus pe flăcău la geam, de s'a suit la față, și s'a uitat ăla la ăla, pe un' s'or fi uitat.

S'a dus apoi fiecare la locu lui. Sara:

— Ce să vezi, mamă! spun băieții mătușii. Acù erà alt boier, frumos, nu ca ăl de ieri, și aveà un cal cu opt hăripi.

— Mare minune! zice bătrâna; iar porcaru de colo:

— Eu am fost.

— Taci din gură, încenușatule!

A tăcut, dar a treia zi iar s'au dus la foisor și băieții mătușii și porcaru. Da acù, ăsta erà călare pe un cal cu douăsprezece hăripi, că încălzise p'al treilea păr.

La foisor, iar lume, de nu puteai să-ți tragi sufletu!

S'a suit calul, s'a'nvârtit cu voinicu pe sus și, când a nechezat calul, așa de puternic i-a fost glasul, că s'a clătinat foisoru! Iar

voinicu era acù îmbrăcat ca un craiu mândru, că-l îmbrăcase calu, și a deschis ușa foișorului de a intrat înăuntru. Au vorbit ce-au vorbit — ce, să nu mă întrebați — au mai glumit, că de, îi plăcea fetei de Domn voinicu-ăsta, apoi el a luat dela fată un inel și a plecat, de nu s'a mai arătat p'acolo.

Sara, voinicul tot ca porcaru. Vine acasă; da vin și băieții.

— Hi, mamă, mamă! Acù, erà un voinic și mai și: pe-un cal cu douăsprezece hăripi, și a intrat la fată.

— Eu am fost ăla.

— Tu, mă porcarule? Și-i trage o palmă: — Na, să nu te mai lauzi!

Așà. Apoi Domnu' a dat iar sfoară pîn țară și răvașe prin orașe că: dă o masă mare, și să vie toți flăcăii din țară să bea câte un pahar cu vin din mâna Măriei Sale. Da toți flăcăii să fie cu inelele 'n mână.

Vezi dumneata, numa așa socotià Domnu' că o găsi pe flăcăul care a luat inelu fetei, că alminteri n'aveà cum să-și afle ginerele.

Și au venit ca frunza. Da la care da să bea, de surda se uită domnu' că nu vedeà inelu' cu pricina. Și de surda cercetase pe toți flăcăii, că nu zărise inelu la nici unu.

Acù la petrecerea aceea venise și porcaru' mătușii. A rămas într'un colț ca un porcar, și erà închis la față, nu ca atunci, când se suise în foișor, că de rândul ăsta nu-și mai chemase calu'.

— Tu ce păzești acolo, mă? l-a întrebat Domnu și l-a chemat să bea și el. Când i-a dat paharu, Domnu care sta *nepristan* să vază, a zărit inelu, și atunci a chemat pe fată:

— Vîno'ncoà tică, că ăsta e al tău!

— P'ăsta nu-l ieau!... Că așa, că pe dincolo, de! Cum e fata.

— Ea ăsta e inelu; n'am ce-ți face!

Și l-a luat de bărbat; iar Domnu, ca să nu-i fie rușine cu el, i-a clădit niște perechi de case mândre, tot ca ale ălorlanți gineri, că mai aveà doi.

Acù bine. Intr'o sară a chemat Domnu lângă el pe câte trei ginerii.

— Plecați, tată, câte trei la vânătoare și-mi aduceți un purcel de scroafă mistreată; și ca să vă duceți mai iute, luați-vă din herghelia mea câte un cal, care v'o plăcea. Să văd ce gineri are tata?

Ați înțeles?

— Înțeles.

Și au plecat. Ȑi doi și-au luat niște cai buni; iar ginerele cel mic și-a luat o hoantă de iapă și, în loc să încalece ca lumea, a încălecat cu fața spre coadă. Și mergeau Ȑia înainte și el după ei. În loc de frâu, a luat coada iepei în mână și... dă-i cu măciuca.

A mers așă până' ntr'o pădure. Acolo a luat iapa de coadă și a tot dat-o cu capu de pământ, până a omorît-o. Și-a mai mers pe drum la deal și a făcut focu' și a încălzit Ȑăru-Ȑl dintȐiu.

Atunci a ieșit calu' cu șase hȐripi.

— Ce vrei, stȐpȐne?

— Să mă duci la porcii sălbatici, să ieau un purcel dela scroafă.

— Așă? IncalecȐ pe mine.

Și a încălecat, iar calu' sburȐ, nu mergeȐ. A ajuns în ostrov, în altȐ țarȐ, și acolo a zȐrȐt o scroafȐ culcatȐ la soare; au fost sugȐnd-o purceii.

S'a aplecat dupȐ cal, a luat un purcel de picioare'n sus și a plecat cu el repede, repede, să nu-i prinzȐ scroafa. Și a stat în cel loc de unde ieșise calu'. Da erȐ îmbrȐcat nu ca porcar, și nici ca ginere de domn; erȐ frumos-frumos acȐ!

CȐnd au venit Ȑi doi gineri dela deal, nu vȐnaserȐ nimic. Și nici nu l-au cunoscut cȐ le-e cumnat.

— Domnule! Ce cȐutȐm noi, gȐsim la dumneata.

— Ce?

— Purcelu' de scroafȐ mistreatȐ. Ce ne ceri, să ni-l dai nouȐ?

— He! Nu vȐ cer eu atȐta. Ia! SȐ-mi daȐi cȐte-un deșt dela mȐnȐ.

Ȑlora nu prea le veniȐ la socotealȐ; da pe urmȐ, ce:

— Hai să dȐm, mȐ! BȐgȐm mȐinile'n mȐnuși, punem doftorii și ne vindecȐm.

Și i-au dat cȐte un deșt; iar ginerele cel mic le-a luat și le-a bȐgat în buzunar; apoi le-a lȐsat purcelu'.

SȐ fi vȐzut veselie p'Ȑi doi gineri și... acum se duceau la Domn, cȐ fȐcuserȐ isprava; adicȐ știi dumneata:

Mama'mpunge și eu trag,

Ce mai iȐșoară-mi fac!

Porcaru' a stat la iapȐ, unde a omorît-o și a vȐzut o sumedenie de ciori, coțofeni, pasȐri de toatȐ mȐnȐ... A dat cu pușca, le-a împușcat și le-a luat p'o frigare.

AcasȐ l-au luat toȐi în rȐs și cu... «huideo!», cȐ-l vȐzuserȐ cu coțofeni dupȐ el, apoi l-au întrebat:

— Unde e, mȐ, iapa?

— A murit, hoanta naibii!

Domnu laudă pe cei doi gineri și după ce muștră p'ăl mic, le mai zice:

— Mă, duceți-vă iar în vânătoare; să-mi aduceți un puiu de cerb. Zezi, zice porcarului, — se brodește, poate, să-mi aduci și tu.

— Bine.

Și au plecat tot ca întăiu. Pe deal voinicul care fusese porcar, a omorît și iapa ce-o luase acum; apoi a aprins un alt păr de porc. A venit calu' cu opt hăripi și au sburat la munții cu jivinele, de au luat un puiu de cerb. Și a venit îndărăt acolo, unde aprinsese părul.

Și acî l-au găsit ai doi cumnați. Veniseră cu mâinile goale. Când l-au văzut cu puiul de cerb, i l-au cerut.

— Dați-mi fiecare deștu-ăl mic dela picior, că-mi trebuie ale două dește.

Ăia s'au tainit și pe urmă ce-au zis?

— Hai să-i dăm, că e lesne. Punem doftorii și băgăm picioarele'n ciorapi. Cine-o să vază?

Și-au tăiat ai doi gineri deștele de le-a vârit porcarul în buzunar; apoi el le-a dat puiul de cerb.

S'au dus cumnații la domn cu cerbu', de i-a lăudat: și s'a dus și el fără iapă și cu ciori și coțofeni pe spinare, de l-au luat toți în răs și la înjurături.

Acù mai trece ce mai trece și iar îi chiamă tata socru:

— Să-mi aduceți, de rându-ăsta, un mânz de iapă¹⁾ sălba-

¹⁾ În multe povești, *iapa* e muma cailor năzdrăvani. Alteori este în serviciul unei babe: «Baba rea», sau «Muma Pădurii», sau «Baba Răcoarea», sau «Mătușa Bușa», și e trimisă cu mânzul ei la păscut, în grija unui Făt-frumos care răspunde de ea și de mânz, cu capul lui. Ca să scape de sub vegherea eroului și să-i piarză zilele, se preface în pasăre, în lup, în pește, în mioară albă, în ogarcă.

Iapa mai servește pentru prăsilă și pentru laptele său, în care se face baie. Iepele trebuiau aduse de feți-frumoși, din smârcurile mărilor, ori din «ostrove», ca să facă un caprițiu al împăratului sau al fetei lui.

Uneori, când Făt-frumos se luptă cu smeul, călare fiind pe calul năzdrăvan, muma acestuia — iapa — stă pe lângă el și-l învață ce să facă. În unele povești, de coadele a două *iepe sirepe, sterpe de nouă ani*, se leagă ticăloasele, trădătoarele, intrigantele și pizmătarețele dela curtea împăratului și, când li se dă drumul, «unde cade nuca, cade și bucățica; unde pică carne, se face vale! unde pică ciolan, se face deal».

Pe-aici mai e vorba despre *o iapă lungă de trei zile*.

tică. Și ca să vă păziți prin ale două păduri, luați-vă caii ai mai buni.

Și și-au luat ăia caii pe ales; iar ginerele porcar, tot o iapă hoantă. Și cei doi s'au dus înainte, iar el, când a ajuns pe deal, odată a aprins și p'al treilea păr de porc și i-a ieșit înainte calu' cu douăsprezece hăripi:

— Ce vrei, stăpâne?

— Să mă duci la locul cu ipele sălbatice, să ieau un mânz d'acolo.

— Hi, stăpâne! In rea grijă mă băgași! a zis calu'; apoi a scos haine mândre, de a îmbrăcat pe voinic. Și a scos nouă sculuri de mătase, a făcut funii legături, de l-a legat pe stăpână său să nu cază — de fugă — când s'o luă iapa după ei.

Și a sburat calu' cu voinicu', și s'a dus iar în ostroave departe. Acolo a găsit un mânz culcat la soare, că iapa eră dusă 'ncolo să pască.

Și a înghenuchiat calu', iar stăpână-său a luat mânzu' și a sburat cu el. Atunci a început mânzu' să necheze; iar calul cel năzdrăvan i-a grăit:

— Ia te uită 'n urmă stăpâne, stăpâne. Vezi ceva?

— Nu se vede nimic.

— Nimic?

— Ba se vede o cioară.

— Hi! Stăpâne! Țin'te, că aia e muma mânzului.

Și fugiă voinicu' cu calu', și fugiă iapa după ei... gata-gata să-i prinză. Când a trecut voinicul dincoia de *cheie* cu mânzul, iapa cu dinții: clanț! d'o sfoară de mătase și a rupt-o. A scăpat dincoaci nevătămat.

Când a sosit în locu' unde aprinsese părul de porc, calu' a pierit, iar voinicul a rămas cu mânzu' lângă el, tot așa îmbrăcat bine, ca să nu-l cunoască cumnații. Au sosit și ăia tot cu mâinile goale:

— Domnule, ce căutăm noi, găsim la dumneata.

— Ce?

— Mânzu-ăsta. Cât ceri, să ni-l dai nouă?

— Băieți, nici un ban. Doar câte-o fâșiută de piele de pe spinare.

— Hai să-i dăm, cumnate: că punem doftorii... și... cine ne vede pe noi îmbrăcați?

I-au dat; iar când au venit acasă, tot ei au fost lăudați, iar ginerile cel mic luat în răs:

— Tu vii cu ciori!

Așa. Intr'o sară Domnu' a făcut o petrecere și a strâns boierimea să vază ce e 'n curte la el, că nicăiri nu se mai pomeniseră așa lucruri.

Și tot mâncând ei, bând și chiuind, a început să spuie Domnu':

— Uite, am și eu trei gineri — unu cam prostovan. Și, ce vedeți în curte, numa' cei doi mi-au adus.

— Așa? A zis în gându-i cel d'al treilea și odată s'a îmbrăcat frumos, și după ce a aprins pe cel d'al treilea păr de porc, a venit calul cu douăsprezece hăripi și a încălicat pe el.. Și atunci odată s'au hățânat geamurile, când a nechezat calu'. A ieșit Domnu' cu felinarele, că se miră: ce domn să fie ăla, cu cal cu așa glas?

Poruncește slugilor să-i plimbe calu.

Întreabă și el pe Domn:

— Ce aveți, domnilor?

— Uite cu ce ne fălim! Și a arătat purcelu', cerbu' și mânzu.

— Ce vă lăudați? Sunt ale mele toate! a grăit el.

— De unde?! Mi le-au adus cei doi gineri.

— Așa? Ia întreabă-i: unde le sunt deștele dela mână?

Se uită și-i vede ciungi.

— Întreabă-i iar: unde le sunt deștele ale mici dela picioare?

Se uită — de loc!

— Mai întreabă-i, Mărite Doamne, unde le e pielea de pe spinare?

Se uită și acum Domnu' și nu vede nimic. Atunci odată porcaru' se schimbă acolea în fața lor și se arată cum eră ca ginere în casă.

— Îți place, tată socrule?

Și Domnu' atunci pune la mare cinste pe fecioru' unchiașului; ba chiar îi lasă domnia. Iar pe ceialalți, i-a porcit, i-a măgărit.. vai de mama lor!

Povestită de moș Toma Stancu (Toma Chelu) din Priboeni.

În povești, fiecare animal sălbatic își are pădurea lui: pădurea iepurelui, a cerbului, a lupului ș. a.

Cerbul, de care se vorbește aici, este cel mai favorit animal sălbatic, în povești. Animal frumos, sprinten, vioiu, inteligent, este așa de potrivit pentru a sta alături, — ori a întrupă pe Făt-frumos.

Cerbul își are și el pădurea lui. Acolo se găsesc pietre scumpe și cerbul e bătut de multe ori cu asemenea pietre, dar a

din frunte strălucește ca soarele. În «Harap-Alb» se spune că de cerb nu se putea apropiă nimeni, că eră solomonit și nici o armă nu-l putea repune, însă acela pe care-l zăria el, nu mai scăpă cu vieață. Și mulțime de oameni și sălbătăcimi zăceau fără suflare în pădurea lui, din pricina asta. După ce Harap-Alb a tăiat cerbul, capul cerbului se svârcoliă dureros și strigă cu jale : «Harap-Alb, Harap-Alb, de nume ți-am auzit, dar de văzut nu te-am văzut! Ieși numai o leacă, să te văd încaltea, vrednic ești de comoara ce ți-o las? Și-apoi să mor cu plăcere, dragul meu!»

În povestea «Cerbul» («Muscelul», No. 12—13, pag. 194; No. 14, pag. 217 și No. 15, pag. 235, Rădulescu-Codin), un băiat bând apă din urmă de cerb, se preface în cerb mare și năzdrăvan, și capătă putere de duce pe soră-sa în coarne într'un copac înalt.

Nimeni nu putea tăia copacul, căci cerbul lingeă tăietura și se făcea la loc. Când un pește înghite pe soră-sa, cerbul se duce la râu și strigă :

Ieși, leliță, de mă vezi,

Că fierbe cazanele

Și-ascute arcerele

Să-mi taie picerile!

iar într'o variantă se adaugă răspunsul fetei:

— Nu pociu, leică, ca să ies,

Căci sunt goală rățișoară

Și cu copilașii 'n poală!

sparge apoi peștele și scoate pe soru-sa; apoi se face iarăș flacău și se însoară.

În povestea *Aliman voinicul* (Caraivan), un smeu se căsniă se înghită un cerb, dar jumătate-l înghiță, jumătate nu putea, de coarne. Se vaită cerbul de «sta toată fața pământului în vaietul lui cel plângător.

În chip de cerb, se fac mulți voinici ca să între la fetele de împărat.

43. Barnea și Cernea.

A fost odată un om cu femeia lui și n'aveau, după sufletu' lor, decât o vacă. Și s'a întâmplat că a murit omu'; iar înainte de moarte a spus nevastei :

— Femeie hăi, eu am să mor; da' tu și Gheorghe, — așă-l chemă pe singurul copil al lor — să nu vă întristați; că vaca noastră are să facă doi boi și ei au să pricopsească pe Gheorghe.

— Așă?

— Așă. Și pe urmă, omu' și-a dat sufletu'.

Femeia după ce l-a jelit și i-a făcut la țărână¹⁾, a trimis vaca pe deal, azi, mâine, poimâne și așă mereu.

¹⁾ A face la țărână — însemnează a face mortului pomană chiar în ziua când îl îngroapă.

Acù vaca a făcut un bou și a fost având câte-o vadră de lapte, la fiecare mulsoare.

Dar dela o vreme, uite că, la tot sorocu', vaca vine de pe deal cu două țâțe supte.

— Mare minune! se tot gândia femeia și, tot plănuiuindu-se, s'a dus într'o zi pe deal, să vază: cine i-o mulge?

Așă. Vaca a plecat din vaci și a tras la o muche și a început:

— Muo! Muo...!

Iar muierea a șezut mai la o parte, să vază: de ce sbiară vaca?

Atunci odată a venit un șearpe ca sulu de gros; i-a încolăcit vacii picerele cu coada și i-a supt două țâțe de tot.

Femeia, de frică, îmmărmurise. S'a dus acasă și totuș n'avea nici o putere — a lăsat pe șearpe în plata lui Dumnezeu.

Și azi așă, mâine așă... sugea vițelul o față și ea o față și au fost având de berechet.

În vara asta, a înțârcat vițelu-ăla și-a făcut vaca altu'. Și femeia cu Gheorghe al ei i-a botezat pe-amândoi: unuia i-a zis Barnea și altuia Cernea. Dar a făcut și acum șearpele ca întâiu.

Așă. Când s'au mai mărit vițeei, uite că eră un domn în țară și aveă în țarina lui, din case de vale, o jumătate de pogon, de aramă. Și a dat Domnu acela sfoară p'în țară și răvașe p'în orașe că are o fată și o dă ăluia, care i-o ară jumătatea aia de pogon de aramă.

Ei, acù-i acù... S'a strâns lumea asta cu pluguri minunate, fel și chip, dar nu putea face nici o ispravă. Că cine eră să se lipească de aramă?

Dar când își luase Domnu' nădejdea dela arat pogonu' și fata dela măritiș, uite că se pomenește Măria Sa, că-i vine înainte Gheorghè al omului cu vaca!

— Domnule! Ți-l ar eu, doar cu doi boi.

— Fugi, mă, pedepsitul. S'a căsnit ea boierimea și cu felurite pluguri și cu sute de boi, și n'a putut; dar tu?

— Să mă vezi la lucru, Mărite Doamne!

— Așă? De-i face ispravă, îți dau fata și averea; iar de nu, să-mi fii rob în curte. Ai înțeles?

— Înțeles.

Și au făcut zapis cu legătură strașnică. Da nainte de a se despărți, a mai zis băiatul:

— Să-mi dai voie, domnule, doar o lună de zile, să mă întăresc, să-mi dreg boii și uneltele.

— Bine!

Când a sosit acasă, a făcut Gheorghe un plug *sadeà* numai de oțel, nici un cuiu de fier. Și și-a arănit boii cum li-erà mai bine. Apoi a venit la locul de aramă cu Barnea și cu Cernea. I-a înjugat la plug și-a început să are: câț,... câț..., câț...! Abià a dat până la prânz o brazdă p'ò parte și una p'ò parte!

Domnu' și cu fata' numai se uitau și, din vreme 'n vreme, doar puneau mâna la gură:

— Mare minune!

A venit soarele la prânz:

— Acù, demâncare! zise domnu'; — du-i, fetică, că ăla e al tău.

Când a auzit fata așa, i-a făcut bucate; dar a pus în ele otravă, să să cotorosească de el! Și i-a dus.

Atunci, cum a mâncat bietu' Gheorghe și s'a dat jos puțin să se odihnească, a și amorțit.

Boii pășteau pe câmp:

— Da ce să aibă, măi, stăpânu', că nu vine să ne mai înjuge?

— Eu știu? Hai la el!

Au mers și l-au găsit lungit pe spate. Nici semne nu mai da de vieață.

Ce să facă Barnea și cu Cernea?

S'a pus unu la o ureche a stăpânului și altu' la altă ureche și, când au sbierat, s'a sculat și Gheorghe în capu' oaselor.

— Hi, stăpâne! Dacă nu eram noi, te și duseși. Iea-ți pâine, de mănâncă, că te și omoară. Hai să arăm.

Și s'au apucat iar să are: câț... câț!... câț... câț!... Pân' la nimiez a mai tras două brazde.

Fata iar i-a dus demâncare, tot otrăvită.

— Hai, băiete, de mănâncă.

— Nu mănânc, că mi-a venit rău azi.

— Hai, de!

— Nu viu, nu.

N'a mai mâncat și i-a ajutat Dumnezeu, de a tăiat, până a treia zi, jumătatea de pogon.

Când a văzut așa Domnu', nu, să se ție de zapis. Da, Gheorghe:

— Doamne Măria Ta! Să știi că și averea și casele ți le ieau într'o căruță.

— Vai de mine! Se poate treaba asta?

— Se poate; da să-m dai răspas două luni, să mă 'ntăresc.

A venit acasă și a făcut o căruță cu șase roate de fier ; nici un cuiu de lemn în ea—osia eră ca hârdău' de groasă—cu șase roate.

A venit cu căruța și a întors-o pe departe, că eră lungă, ca și când ai da cu prăjina.

Apoi Domnu' a strâns lume și a început să încarce *zăcători*, *alea* multe.

Boii :

— Stăpâne ! Să pui pe noi, până-om ardică urechile. Atunci să nu mai pui.

Și așa a fost punând Domnu, și stăpănu' s'a fost uitând la boi :

— Pune !

A mai fost punând, și Gheorghe mereu :

— Pune, Mărite Doamne !

Și a încărcat mereu, până a pus în căruța ceea a lui Gheorghe toată averea.

Acù boii au fost ardicat o leacă urechile.

Gheorghe atunci aveà un toporaș și s'a așezat la colțul caselor : dă-i și dă-i cu muchia.

— Ce faci, Gheorghe ? Fii bun, nu-mi mai surpà și casele.

S'a astâmpărat, și-a luat nevasta și a venit cu zestre cu tot acasă ia el. Acù și-a făcut case înalte, magazii ; boier, ce să zici ? Și se îmbogățise de nu aveà pereche.

He !... după multă vreme, uite că i-au murit boii, și Gheorghe i-a îngropat : pe Barnea la un colț de casă și pe Cernea la alt colț ; dar cocoana n'a fost acasă, când au murit boii.

Acù, din locurile unde au fost îngropați boii, au ieșit doi pomi frumoși, cari creșteau repede, de mai mare dragu' să te uiți la ei.

Boierii cari-i vedeàu, tot întrebàu :

— Gheorghe, spune-ne și nouă : ce pomi sunt ăia ?

— Nu știu. Mă mir și eu.

Da cocoana lui a prins un boier din ăia ibomnic :

— Fă, ia stai tu de el. Vezi, nu ți-o spune ție ce pomi sunt ăia ?

Și a început nevasta să-l tot cicăle : — Ce e asta pe tine, bărbate, că-mi tot ascunzi adevărul ? Spune : ce pomi sunt ăia ?

A înșelatu-l și i-a spus :

— Ăla e Barnea și ăla e Cernea. Da să nu te puie păcatu' să spui cuivã.

Se poate, bărbățele ?

Așa. La v' o săptămână, a făcut iar boieru petrecere. Și a zis ibomnicu :

— Gheorghe! Ce dai tu, să-ți ghicesc ce pomi sunt ăia?

— Ce să-ți dau? Ies din casele mele, uite, cum mă aflu, cu toporasu pe mână.

— Așa?

— Așa.

A făcut zapis.

Și când a ghicit ăla, a ieșit Gheorghe din casă, și-a lăsat nevasta și a plecat pe deal.

P'acolo a văzut un focșor departe pîn pădure. Și, ce zise?

— Mă duc și eu la focu ăla, să mă odihnesc de noapte..

Când porni spre foc, uite înainte-i un buștean gros; s'a luat pe el să se ducă la foc. Și atunci, ce să vezi dumneata? A început bușteanu' să-i grăească :

— Hi, Gheorghe, te scoase din casă, hei?

— De unde știi?

— Păi, n'am fost eu cu tine mereu, la boier? La plug, pe drum, și pe d'arândul?

— Cine ești tu? a întrebat Gheorghe mirat.

— Sunt chiar șearpele¹⁾ care sugeam la vacă, mama lui Barnea și a lui Cernea. Vezi cât m'am făcut de mare? Ce bine mi-ați făcut că mi-ați lăsat laptele!

— Mare minune!

— Ce ai zice, Gheorghe, să te bag iar în casele tele?

¹⁾ Acî e vorba și de recunoștința șarpelui, singurul animal care reprezintă nerecunoștința în cele mai multe basme.

E înșelător și ademenitor (Poate sub înrăurirea credinței religioase despre Adam și Eva).

Dar mai sunt și alte povești în cari șarpele e recunoscător. Așa:

În «D'astea știu» (Muscelul, 1908, Rădulescu-Codin, No. 22—24, pag. 367). un șarpe, fiind scăpat din pârjol de un voinic, îi suflă acestuia în gură, printr'un băț de alun, limbile tuturor lighioanelor din lume.

În «Ionică făt-frumos» (Caraivan) Ionică a scăpat un șarpe, de foc, dându-l jos din copac, în gura puștii. Il hrăniă numai cu lapte și chiar vaca i-a tăiat-o ca s'o mănânce.

Când s'a făcut mare, trăsniă ca un tun, a ascuns pe Ionică sub un solz și l-a dus la tat-său, împăratul șerpilor. Acolo șarpele l-a dăruit cu bani și i-a dat și un cal năzdrăvan.

— Cum?

Ia! Să taci din gură, că ei iar au să facă petrecere, în Dumineca ce vine. Atunci, să te duci la masă și să te prinzi cu boierii, că răsare soarele dinspre apus; că ei au să te facă opăcit.

Da tu s'o ții înainte, că dela Apus răsare, și să te prinzi cu ibovnicul nevestei tale, pe cap: d'o răsări soarele dinspre răsărit, să-ți dea el cu toporu' în cap: d'o răsări dinspre Apus, să-i dai tu cu toporul în cap și rămâi iar în casele tele.

— Așà?

— Așà.

Și la soroc, s'a dus Gheorghe la masa cu pricina:

— Mă băieți! Ați băgat voi de seamă, că soarele dela o vreme răsare dinspre Apus?

— Haiți! S'a opăcit săracu'! Auzi ce vorbește!

Gheorghe însă a ținut înainte, că soarele răsare dinspre Apus și atunci ibovnicul nevestei a făcut prinsoare cu Gheorghe pe cap: Și-au dat înscris, să nu zică nimic, oricare o pieri din ei.

Acù eu uitasem să spui, șearpele spusese lui-Gheorghe că atunci când s'o ivi el în muchie, o să se reverse zorile în partea unde s'o ivi; iar când s'o arată chiar sus pe muchie și-o căscă gura, și răsare soarele. Așà erà de minunat.

Așà.

Dimineața, de mult, toți boierii erau sculați cu noaptea'n cap, să vază: din cotrò răsare soarele?

Și atunci șearpele a ținut socoteală de făgăduela dată. A venit la muche și a căscat gura.

Nu erà însă șearpe, ci soarele răsărise, chiar în partea de Apus.

— Băieți, zice Gheorghe, — e soarele ici?

— E!

— Poc! — se aude atunci. Și Gheorghe izbește cu putere pe boier în frunte cu toporașu', de omoară pe ibovnicul nevestei.

Și... uite...așà și-a sărat Gheorghe inima, și a rămas iar în casele lui.

Povestită de moș Toma Stancu (Toma Chelu') din Priboeni.

Acì s'arată devotamentul, năzdrăvănia și puterea boilor.

Mai sunt și alte povești în cari se arată că, din animalele îngroate au ieșit doi pomi frumoși, cum e povestea cu copiii de împărat îngropați de Țigancă în gunoiu. Din iei, ies doi brazi.

44. Și-a spart dracu' opincile.

Erà odată într'un sat un om bogat, bogat. Da bogăția lui erà numai din haramuri. Și de câte ori făcèa vr'un rău, diavolu' erà lângă el și-i da ghes.

— Așà, mă! Ce mai om ești! Fă 'nainte!

Se mirà lumea, că iute-iute se îmbogățise, fără să aibă pic de milă pentru săraci, și, din zi în zi, tot mai tare se învârtoșà la trup și la minte.

Apucà pământu' altuia, jurà strâmb, ori puneà pe alții să jure, ca să-i meargă lui în plin; năpăstuià pe văduve și pe sărmani, puneà la cale ucideri și vărsări de sânge, ațâțà certuri între oamenii din sat, tocma' ca stăpână-său Sarsailă... mă rog, ce nu făcèa? Furà și se *huzmià* omul la ale mai mari răutăți.

— Înainte, omule, că e bine și te țiu eu!—îi tot șoptià într'una la ureche Al de pe scorbură, că aveà Spurcatul nevoie nu numai de sufletu' ăștuia, ci și de altele, pe cari le aduceà bogatul plocon lui Sarsailă cu faptele și îndemnurile lui.

Și Diavolul îl duceà și-l scăpà pe unde-i erà mai greu. Lui nu-i păsà. Aveà Ucigă-l toaca niște cornițe... O! Numa să le fi scos: zăpăcià lumea, mai cu seamă p'ăia de uită să-și facă semnul cinstitei cruci! Și mai aveà niște opinci!... măi, măi!... să fi tot umblat cu ele pe toate cărările, că nu se spârgeau.

Da toate sunt pân' la un loc.

Odată Diavolul învață pe omu-ășta bogatu' să se suie sus, sus, pe zidurile unor case și, la al patrulea rând, să intre înăuntru pe fereastră, ca să fure niște bani.

Erà aur acolo, nu glumă.

— Păi, o să mă pot sui până acolo, diavole? Pe ce?

— Pe mine. Mă puiu eu *piuă*, până-i ajunge sus.

— Bine.

Și Ucigă-l crucea nu face biserici. S'a dus cu omul la locul de care vorbirăm și s'a pus *piuă*; iar bogatu' s'a tot urcat pe spinarea lui Sarsailă, care se ridicà cu el în sus, până unde-l povățuise.

— Sus, omule, sus, că mai e nițel!

Da când ajunse aproape de fereastra cu pricina, tocmai când abià se agățase bogatu' cu mâna de-o sforcică cu care se deschideà fereastra, ce să vezi dumneata?

Diavolul odată face : fâst ! de su' picioarele hoțului.

— Unde fugi, diavole? strigă atunci omul speriat. — Cum mă lași aici sus? Nu vezi că o să caz?

— N'am ce-ți face, omule! Uite, mi s'au spart tocmai acù și mie opincile, că le-o fi dăstul de atât umblet. Mă dau mai colea, să le dreg.

Și se depărtă; iar omul, ne mai având nici o nădejde, se mai rugă:

— Diavole, fie-ți milă. Nu mă lăsa să mă prăpădesc!

Aș! Nici vorbă să-l mai auză Sarsailă, și atunci... odată s'a auzit un sgomot mare: sforcica care eră legată de ferestre s'a rupt, ferestrele au căzut jos și... cu ele a căzut și hoțul care și-a rupt picioarele, de a rămas cotonog toată vieața; ba și-a mai rupt o coastă și și-a spart capul. Numai om în fire n'a rămas.

Iar când a scăpat hoțu' cu sfoară cu tot, a auzit pe Sarsailă grăindu-i:

— Așa râde diavolul de om, mă vere!

Iar jos, în preajma celui prăpădit, s'a adunat lume și oameni ai legii, cari l-au dus la pușcărie să-și facă osânda, așa cum eră; ba și averea i-au vândut-o.

De haram a fost averea, de haram s'a dus!

— Și de atunci a rămas vorba că: «și-a spart dracu' opincile», ori de câte ori se pune capăt unuia care făcea rele, ori când se sparge cuibul de răutăți.

Povestită de Luța Ghiță N. Badea din Priboeni — ca să arăte izvorul zicătoarei: «Și-a spart dracu' opincile!».

45. Coțofana.

A întâlnit odată cioara pe coțofană și a întrebat-o.

— Da bine, soro! Ce ești tu, de ești jumătate albă și jumătate neagră? Cocioană, ori Țigancă?

— Ce să fiu? Când vreau, mă fac cocioană, și iarăș, când vreau, mă fac Țigancă.

Povestită de Pr. Dumitru Ioan din Furești, cu aluzie la oameni fățarnici.

În unele povești, coțofana înviează pe voinici: taie coțofana și lasă sângele să se scurgă în gura voinicilor morți, și atunci morții înviează.

46. Gheorghe cel voinic și Ghebosu'.

Erà odată un băiat sărac-sărac, fără tată și fără mamă, și a plecat în lume să se hărănească.

A mers el, a mers, până când, la mijloc de cale, după un deal și-o vale, a văzut o licărie de foc.

— Ce să fie acolo, Doamne? se întreabă Gheorghe—că așa-l chemă... Dar mergând mai aproape, văzù niște smei cari ședeau la un foc.

Dete să fugă, dar mai putù? Că unul din smei și grăi:

— Hai, mă, să omorîm băiatu-ăsta.

— Lasă-l mai bine, să-l puiu eu cătămâi la lemne! zise altul.

— Ba, zise cel mai mare, — lăsați-l, c'o să-l puiu eu să încarce corabia, de diamant și de cremene.

— Bine.

Și l-a luat smeul cel mare de l-a dus să încarce corabia de diamant, cum a spus.

Așa. Cum a ajuns însă la munții de cremene și au încărcat corabia, smeul a șters-o 'n corabie și a lăsat pe bietul băiat pe munți.

Atunci, ce să facă Gheorghe? Tot orbăcâind pe-acolò, a dat peste o potecă făcută de ciocane și a tot mers pe ea, până a dat peste un călugăr orb, care păzià capre:

— Cum te chiamă, băiete?

— Gheorghe.

— Vrei tu să-mi păzești caprele astea?

— Vreau.

— Iea-le dar și du-te cu ele, de le paște: dar să nu te duci pe la lacul cu lapte dulce, că-ți fură Ielele ochii; așa mi i-a furat și mie.

— Bine.

Și a plecat Gheorghe cu caprele la iarbă. Și fără să asculte de sfatul călugărului, le-a dus să frunzărească pe lângă lacul cu lapte dulce. Apoi a început Gheorghe, nene, să cânte cu fluierul așa de frumos, că au venit Ielele și au început să joace. Așa aduceà din fluer cântecul, că nu se mai îndurau Ielele să plece.

Așa întâia zi, așa a doua, așa a treia.

A patra zi însă, au venit niște Iele și mai frumoase. După ce a jucat și cu astea, Gheorghe a smuls trei fire de păr din capul celei mai frumoase și i-a zis:

— Hai cu mine, fată, că pe tine te ieau nevastă!

— Hai!

Și a plecat Gheorghe cu fata și cu caprele acasă. Când la călugăr, ăla de colo, cum îi auzi glasul, zise:

— Hi, tată! Fata asta mi-a luat mie ochii.

— Așă? Du-te, nevastă, de adă ochii călugărului; să fie bine de noi!

S'a dus și i-a adus, și apoi au trăit vreme multă acolo cum a dat Dumnezeu...

Intr'o zi însă s'a dus Gheorghe în vânatoare pe deal și atunci iacă, în lipsă-i, a venit acasă la el un smeu, al cărui nume eră Ghebosu, și a întrebat:

— Unde e Gheorghe?

— La vânatoare.

— Așă? Ești a mea de-acù, fetică. Și într'o clipă a luat-o Ghebosu'n spinare și s'a dus spre casele lui, încotro or fi fost.

Când a venit Gheorghe și a văzut că i-s'a furat nevasta, foc și pară s'a făcut!

I-a spus călugărului, și ăsta, care eră *craiul păsărilor*, a strigat odată cu bucenu și s'au adunat toate sburătoarele în fața lui.

— Știți voi unde sunt casele Ghebosului?

— Nu știm, nu! au răspuns ele.

— Mare minune! a zis călugăru' și a început să-și frângă mâinile, că nu știă încotro să îndrepteze pe Gheorghe care fusese cu el așă de bun, că-l făcuse cu vederi.

Când însă își luase nădejdea de tot, hop un *ciocârlan*¹⁾: veniă schiopătând.

¹⁾ *Ciocârlanul*, în povești, e pasăre umblată. Știe toate drumurile și, de atâtea, a rămas schiop. Când ai nevoie să cauți pe cinevă, ciocârlanul schiop te îndreptează.

Intr'o poveste: «Câmpan verde și frumos» de Al. Antemireanu, se spune că atunci, când Ionică îi caută casele, vine un ciocârlan schiop și se leagă să-l ducă acolo.

Când băiatul spune că nu vede seraiurile lui Câmpan, ciocârlanul îi șterge o palmă și-l iea sub aripă, înălțându-l până'n slava cerului, spre a-l lăsa apoi iar jos.

Intr'o poveste a porcului, fata întrebă pe toate lighioile: unde este mânăstirea de tămâie? Nici una nu știe, da iese și un *ciocârlan schiop*:

— Da cum să nu știu, stăpână, că doar p'acolo m'a purtat dorul, de mi-am frânt piciorul.

O iea în spinare pe fată și o duce.

— De ce vii tocmai acù, ciocârlane ?

— He, he ! Impărate ! Am fost tocmai la casele lui Ghebosu, și acolo o slugă, pe când ciuguliam, a dat c'un pietroiu, de mi-a rupt piciorul.

— Așă ? Atunci, sui-te, ciocârlane, pe umărul lui Gheorghe și du-l la casa lui Ghebosu !

S'a suit și au mers mereu, zi și noapte, până au ajuns la niște smârcuri.

— Aici sunt casele lui Ghebosu, zise ciocârlanu. — Mă duc eu să cercetez.

Și s'a dus de a întrebat pe nevasta smeului, care nu eră alta decât nevasta lui Gheorghe.

— Unde e Ghebosu ?

— E la vânat.

— Ce putere are el ? zice ciocârlanu învățat de Gheorghe.

— Nu știu.

Atunci Gheorghe și cu ciocârlanu s'au pilit ; iar nevasta, când a venit Ghebosu, s'a prefăcut bolnavă și a întrebat.

— In ce stă, bărbate, puterea ta ?

— In stâlpu' coșului.

Tot ciocârlanul știe și unde este Ileana Cosinzeana, și duce pe Feți-frumoși la casele ei.

In povestea «Om-neom, lemn-nelemn și pasăre-nepasăre» (I. Ciocârlan, în «Floarea darurilor» No. 4, an. 1) : Căzând năpaste pe văcar — om-neom — să vâneze cu teiu — lemn-nelemn, pe ciocârlan — pasăre-nepasăre, (toate acestea după tălmăcirile învățaților) ca, luând pliscul acestuia, să se *lecuească* de muțenie coconul împăratului, *ciocârlanul* învață pe văcar :

— Du-te deci înapoi și spune împăratului că tălmăcirea care stă să aducă leac în casa împărătească, nu e aceea pe care au dat-o sfetnicii Măriei Sale, ci aceasta : Lemn-nelemn e *socul*, căci el jumătate-i lemn, jumătate-i măduvă seacă... ; pasăre-nepasăre e *cucul*, pentru că el nu vărează, nu iernează ; iar pui dacă vrea să-i aibă, nu-i vrednic să-i crească ; iar om-neom e boierul (din neamul sfetnicilor), căci el nu-i vrednic de nimic, ci așteaptă ca altul să-l îmbrace, altul să-i dea să mănânce, iar la vremuri de cumpănă grea, tot capul altora să fie'n primejdie.

Poporul crede că *ciocârlanul* vrea să se urce la Dumnezeu, dar nu poate să meargă decât până la *vântul turbat*.

D'acolo însă, ciocârlinul cade jos și moare. Ilgăsește câinele și-l mănâncă. Din această pricină, acest animal *turbează*. Așă răspunde poporul la deceul : *de ce turbează câinele ?*

— Așă? a zis ea neîncrăzătoare, și a început să zugrăvească stâlpii coșului cu tot felul de vâpseli.

— De ce faci asta? a întreat-o smeul.

— N'ai zis că e putere?

— Nu e, fă, nu! Puterea mea e în porcul dela lacu' cu lapte dulce. Atât a așteptat Gheorghe și a dat fuga îndărăt la lac, unde a găsit porcu'. L-a omorît, și cum i-a luat zilele, s'a și bolnăvit Ghebosu.

Pă urmă Gheorghe a tăiat porcu' și din el a ieșit un iepure; în iepure eră o prepeliță și în prepeliță trei gărgăuni.

Când a omorît gărgăunii, a murit și Ghebosu'; da' a zis:

— D'aia e rău să spui nevastei adevărul ¹⁾.

Pă urmă dă, Daomne, bine! Și-a luat Cheorghe nevasta și s'a dus acasă. Acolo ea a plesnit dintr'un biciu și, cât te-ai șterge la un ochiu, s'au făcut niște case mândre de sticlă.

Povestită de elevul Popescu Gheorghe, care a auzit-o dela bătrănu-său *Andrei*, din Beleți.

Această poveste are oarecare asemănare cu una inedită a subsemnatului, intitulată *Fiulete-al Vacii*, pe care o dau aci, pe scurt:

O vacă care-și tot făcea vacul prin pădure, naște un băiat și-l botează: *Fiulete-al vacii*. A crescut până s'a făcut mare.

Intr'o zi când s'a dus să taie un ciomag de frasin, găsește în pădure toate lemnele strâmbe din pricina unei pocitanii de om care le strâmbă.

¹⁾ Povață dintr'o pildă mai lungă: un tată învață pe fiu-său ca, în vieață-i, să se ferească de trei lucruri: Să nu împrumute pe mai marele lui, să nu iea copil de suflet și să nu spuie adevărul, femeii.

N'ascultă: împrumută pe stăpână-său. Aia, când îi cere banii, îl iea la injurături: — Tu, slugă, să mă împrumuți pe mine? Și-l gonește.

Dacă vede că s'a împlinit una din povețele taică-său, cată să cerce și pe celelalte:

Fură copilu stăpână-său și-l pune în pază bună. Îi iea o cămașă, o dă prin sânge și o arată nevastei: — Iată ce i-am făcut și eu, ca răsunare. I-am omorît copilu! Da să nu spui cuivă.

— Nu.

E destul însă să se certe cu ea într'o zi, că nevastă-să începe să strige: — Săriți, că mă omoară hoțu, cum a omorît pe copilu cutăruia!

Il ieau și-l duc la spăzurătoare. Când să-i puie ștreangu de gât, cere voie să-și facă adiata: Lasă atâția bani la biserică, atâția nevastei, atâția copilului pe care l-a luat de suflet, și 5.000 lei, cei mai mulți, aceluia care i-o pune ștreangu de gât. Atunci începe copilul de suflet să strige:

— Streangu să-i l pui eu, că mie mi se cuvine, că sunt copil al lui.

După aceasta, a spus el unde e copilul cel furat și a arătat la toți sfaturile taică-său. De spânzurătoare a scăpat.

— De ce strâmbi iemnele, măi creștine?

— Ce ai cu mine?

— Apoi nu știi că eu sunt stăpânul pădurii așteia, de când am deschis ochii pe lume? Hai la luptă!

S'au luptat și Fiulete a băgat pe Strâmbălemne de trei stâneni în pământ.

Ala s'a rugat de iertare și s'au prins frați de cruce.

Au mers amândoi prin pădure și pe la nimiez, vrând să bea apă, au găsit toate gărlele și izvoarele turburi.

Le turbură un om, care frecă pietre în toate apele.

— Ce ai, mă, cu apa creștinilor de le-o turburi?

— Așa mi-e meșteșugul.

Se ieau la luptă și supune Fiulete și pe Freacă-Pietre. Apoi se împacă și se prinde și ăsta frate de cruce cu ei.

Apoi Fiulete și-a uitat de mă-sa și s'a tot dus cu ai doi tovarăși, până au dat de casele unui smeul, căruia i-au răpit trei fete frumoase. Le-au adus în pădure și au făcut un bordeiu și au făcut nuntă.

Strâmbălemne a luat pe fata cea mai mare, Freacă-Pietre p'a mijlocie, iar Fiulete p'a mai mică.

După câțavă vreme, smeul cu fetele trimite alți trei smeii să sucească capul celor trei neveste tinere, să le iea cu ei.

Nu pot.

Vin a două oră îmbrăcați în argint și tot nu izbutesc; iar a treia oră, în aur, izbutesc de răpesc pe cele trei neveste tinere și fug cu ele pe tărâmu' ăllant — trecând acolo pe *gaura unui greiere*.

Acolo luă un smeul pe nevasta lui Strâmbălemne, unu p'a lui Freacă-pietre, iar tartorul pe-alui Fiulete-al vacii, și au trăit așa cât au trăit.

Ăi trei frați de cruce și-au căutat nevestele pe tot tărâmu' ăsta, și dacă nu le-au găsit, s'au dus la gaura greierului și au vrut să treacă p'ăllant.

— Păi cum să facem?

— Bine. Cumpărăm *nouă sute de bivoli*, le luăm pieile și din ele facem o cureă mare și lungă. Ne punem câte unul atârnați pe capul curelei și ne dăm drumu pe tărâmu' ăllant.

Și pun pe Strâmbălemne, dar pe la marginea drumului:

— Fraților, aveți milă de mine, că mor. Scoateți-mă afară.

Așa pate și Freacă-pietre, dar Fiulete s'a tot lăsat cu cureaua aceea până s'a sfârșit. Mai eră o poște până pe lumea ailantă.

A sărit din ea tocmai pe tărâmu-ăllant.

A mers ce-a mers, până a ajuns la un bordeiu. Acolo, la ușă, un unchiaș orb: mîncă lapte de capră.

S'apucă și Fiulete să hălpaie lapte din blidul unchiașului, că-i eră foame.

— Cine ești, mă?

— Un băiat de pe lumea ailantă. Umblu să-mi gălesc stăpân.

— Rămâi la mine să-mi păzești caprele.

— Pe unde ?

— Pe aci pe bordeiu. D'aci încolo spre miază-noapte, este pădurea iepurelui, și de-i intră cu caprele, te mănâcă iepurele. Să nu te duci.

— Nu ! Da 'n gând :—Ce ? nebul aș fi, să dau eu *terpel* caprelor numai pe bordeiu ?

Se duce cu caprele în pădurea iepurelui și când acela vine să-l mănânce, poc ! cu pușca. Il omoară și pielea i-o aduce pe bordeiu.

Caprele acum aveau *mai mult lapte*. Unchiașul se miră și află :

— Bine, ai scăpat ; dar mai la deal este *pădurea vulpii*. Să nu te duci cu caprele, că te mănâcă.

— Nu ! Dar s'a dus și a împușcat vulpea, de i-a adus pielea pe bordeiu.

Tot așa în *pădurea lupului* și în *pădurea ursului*, s'a dus Fiulete fără știrea unchiașului și a adus și pieile celor două fiare pe bordeiu

— Mă, tu te-ai lăudat c'ai fost prin pădurile alea. Ai tot păzit caprele pe bordeiu și mie îmi spui la *balașicuri* și *pomojdii*.

— Așa ? Ia pune, tată, mâna pe bordeiu. Vezi-l ? E învălit cu pieile lighioanelor.

— Harnic fecior mai are tata ! zise uncheașul, — da dacă-ți e milă de bătrânețele mele și de tineretele *tele*, nu te duce mai la deal, că acolo e *pădurea Ielelor*, și alea te schilodesc, cum m'au lăsat pe mine fără ochi.

— Nu mă duc ! zice Fiulete ; dar el *cântă bine din caval* și unchiașu îi dedese cavatul lui.

Pornî caprele spre pădurea Ielelor și începî să cânte din caval așa de frumos, că înghiețau apele.

Auziră Ielele, niște *zâne frumoase-frumoase, dar să te păzească Dumnezeu când te-or poci ele !*

— Ia cântă-ne, Fiulete, și nouă, să jucăm nițel.

Și cântă el, de jucau Ielele cu foc, și nu-i mai ziceau să tacă. Dacă vede așa, scoate dopu' dela caval :

— Ce mă face eu, Doamne ? Mi s'a rupt dopu' dela caval ; cu ce mai cânt ?

— Nu te pricepi să faci altul ? întrebă ele.

— Ba mă pricep. Hai, încoace după mine și când oiu crăpă fagu ăsta, să băgați toate mâinile în crăpătură. Numa a mică să rămână cu mâna afară.

Făcură așa, și băgară mâinile în crăpătura fagului, când îl sparse o leacă ; iar el scoase pana și le lăsă cu mâinile acolo :

— Dă-ne drumu' d'aci, Fiulete, că nu mai putem.

— Aduceți și voi ochii unchiașului dela bordeiu.

Atunci ele se rugară d'a mică : Du-te, Maritică, sus pe polițică și adu ochii unchiașului.

Se duce aia, dar vine cu doi ochi de bou. Fiulete cunoscî și le strânse și mai tare mâinile.

Atunci îi aduseră ochii adevărați și Fiulete dă drumul Ielelor.

La bordeiu pune uchiaşului ochii la loc şi-i vin vederi mai bune ca înainte.

Pe urmă Fiulete şi-a luat ziua bună dela unchiaş, după ce acesta i-a arătat casele smeilor, spre răsărit.

S'a dus şi a sosit la poarta caselor smeului, care ţinea pe nevasta lui Strâmbălemne. Dă cu sburătura, să cază prune din prunul ce eră la poartă, să mânânce, că i se făcuse foame. Dar îl simte nevasta.

— Păzeşte, că vine smeul! Dar el:

— Mă mai cunoşti tu pe mine?

— Cum nu! Eşti Fiulete, frate de cruce cu bărbatu-meu.

— Spune-mi, pe unde vine smeul?

— Pe la podul de aramă. Şi-aruncă buzduganul, de izbeşte 'n poartă şi din poartă 'n privor, şi din privor în uşă şi din uşă 'n cuiu şi 'n cuiu la locul lui. Şi atunci trebuie să fie bucatele nici reci nici calde, ci tocmai bune de mâncat. Păzeşte-te!

Fiulete să duce la podul de aramă. Acolo când îl simte calul, se sperie.

— Ho, ho! Cal de smeul, leu paraieu! Ce sai şi răsai, şi 'ndărăt te dai? Ori e Fiulete-al vacii pe aci?

— Ba bine că nu!

Şi se ieau la luptă dreaptă şi înțeleaptă dela Dumnezeu lăsată.

Şi omoară pe smeul ăsta, ba şi pe smeul care ţinea pe nevasta lui Freacă-pietre, care venia pe la podul de argint.

Se duce la tartor, care ţinea pe nevastă-sa. Aia se roagă s'o scape de-acolo.

Se duce la podul de aur. Acolo pe la prânzişor, aude un urlat puternic. Eră buzduganul pe care smeul l-aruncă de trei poştii.

Când sosit cu calul la pod, ăsta se sperie.

Ieşi Fiulete de su' pod! Şi se luptară zi de vară până 'n sarără, fără pic de năduşală.

Da tartorul eră grozav de puternic, că speriasă şi pe Fiulete.

Acū ei se luptau într'o vale. Acolo erau două dealuri: unu' de o parte a văii şi altul de alta.

Şi din atâta luptă, se făcū pe un deal un berbece verde, ca vâlvoarea verde: eră umbra smeului. Iar pe dealul cellant, un berbec roşu, ca vâlvoarea roşie; eră umbra lui Fiulete.

Şi când se repeziau ei în luptă, se repeziau şi berbecii, şi mai rău s'aprindeau vâlvorile.

Trecū p'acolo un corb:

— Corbule, zice smeul, — udă penele tele şi stropeşte vâlvoarea verde, că-ţi fac hoit să mânânci trei zile.

— Ba mai bine, corbule, zice Fiulete, — udă penele tele şi stropeşte vâlvoarea roşie, că-ţi fac hoit să mânânci o lună.

Corbul udă penele şi stropi vâlvoarea roşie şi atunci Fiulete căpătă puteri şi trânti la pământ pe tartor, de-i tăiă capul.

Apoi dete pe la cele două neveste și le luă împreună cu a lui să le aducă pe lumea asta.

Merseră la gaura greierului. Acolo, le puse pe toate în curea, împreună cu averile, de le scoase pe pământu' ăsta.

Când îi veni rândul să se suie și el, puse mai întâiu o piatră de moară și un fes d'asupra, să vadă: Ce inimă au frații lui?

Frații lui trag ce trag, și când să scoată povara d'asupra, zăresc fesul, îi dau drumul îndărăt socotind că e Fiulete, și piatra s'a dus d'a *bestegala* de eră gata să-i spargă capul lui Fiulete.

Pleacă tot pe tărâmu' ăllant.

Intr'un copac aude niște țipete. Erau pui de scorpie. El îi scapă dela un șearpe care vrea să-i mănânce, și taie șearpele în două.

Apoi puii îl ascund sub o aripă. Vine mama lor, scorpia; il înghite și *după-ce-i dau puii o vadră de lapte dulce*, il varsă îndărăt, viu, nevătămat.

I-aduce nouă cuptoare de pâine și nouă buți de vin, să-l scoată scorpia pe lumea asta. Când să iasă, nu mai aveă scorpia ce mănca și a tăiat o *halcată*, din pulpa piciorului: — Hi, de știam că ai carne așa de bună, te mîncam de mult.

Sosește pe lumea noastră și dă de un copilăș. Păzia o purceă și un cocoș.

— Al cui ești, copilule?

— Nu știu. Mama zice că tata e pe tărâmu ăllant.

El pricepe că copilul e al lui: — Mă băiete! De seară să omori și cocoșul și purceaua.

— Păi nu m'or bate?

— Te scap eu!

Și sara, când să-l omoare, întră și Fiulete în casă, făcut cerșetor:

— Lăsați-mă să dorm și eu aici.

Il lasă, și se duce în bucătărie, unde-și găsește nevasta slujnică, și spune aia ce-a păjit.

Se duce apoi așa cum a fost mai nainte, în fața lui Strâmbă-lemne și a lui Sfarmă-pietre.

— Mai vreți să fim fați de cruce?

— Mai vrem.

— Hai să facem o *cămașă cu șase mânici și să ne băgăm toți în ea*. Pe urmă să svârlim sabia 'n sus și pe care-o cădeă, ala e vinovat.

Și sabia a căzut pă ai doi de i-a omorît.

Fiulete al vacii a rămas stăpân pe case, pe averi și pe pomosturi. Pe urmă s'a dus de a luat pe mă-sa, vaca din pădure și i-a făcut un grajd minunat.

47. Cucul.

Erau odată doi frați, rămași de mici fără tată și fără mamă. Pe unu îl chemă Dedu și p'altu Cucu.

Și dela o vreme, dacă au văzut că nu mai au cu ce să trăească, au plecat și ei, așa mici cum erau, prin a lume, cu gând că, doar-doar, or da și ei d'un traiu mai al lui Dumnezeu!

Așa. Și au mers ei săracii cale lungă să le ajungă: pe drumuri și pe arături, peste codri și izvoare, pe munți și pe câmpii... până ce, la o răspântie, au năvălit niște fiare cumplite asupra lor, de i-au speriat și i-au făcut să fugă săracii care în cotro a văzut cu ochii: Cucu într'o parte și Dedu într'alta.

A alergat ei așa o zi întregă. Iar coala pe sară, când n'a mai văzut nici fiară, nici nimic și s'au mai potolit din mers, Dedu a început să-și caute fratele.

Du-te'ncoa, du-te'ncolo, nu e! Caută-l spre răsărit, spre apus, de surda! Când însă iea seama bine pe unde-l mai căutase, tocmai a doua zi îl vede pe bietu Cucu într'o prăpastie cu capu sfărâmat și mort d'abinele.

A început Dedu să plângă cu lacrimi și să-l strige cu glas așa de tare și de jalnic, că ar fi mișcat și pietrele: «Cucu!... Cucu!... Cucu!...»

Dar cum eră să mai răspunză mortul?

Atunci nu s'a lăsat Dedu'. A umblat în jurul frățiorului, vreme multă, socotind că doar-doar l-o sculă și l-a tot strigat. Ba a intrat și în prăpastie, de l-a mișcat și l-a sărutat și l-a tot strigat: — «Cucu'... cucu'... cucu!» De surda i-a fost toată osteneala.

He... trecuseră trei săptămâni dela întâmplarea cu fiarele, și Dedu nu se mai despărția de Cucu. Slăbise săracu, se uscasc și se *pômăise*, și el nu se lăsă, îl tot strigă.

S'a întâmplat însă că într'o zi a trecut pe acolo Dumnezeu și cu Sfântul Petre.

— Doamne! Ce foc o fi pe copilu-ăsta, de se obidește așa? Vezi-l? A rămas să-i suflă să cază; numai oasele, săracu...

— E! Petre! A avut și el un frate și l-a pierdut, și acū nu mai are pe nimeni, de plânge și se obidește de-atâta amar de vreme.

— Așa? Fie-ți milă, Doamne, și scoate-l din prăpastia aceea. Scapă-l

apoi să nu se mai obidească așa, că se topește nu numai el, da rupe și inima cui îl vede.

— Fie voia ta, Petre, a zis Sfântulețu, și a făcut niște semne cu mâna, spre prăpastie.

Atunci, când s'a uitat Petre, ce să-i vazăochii? In locul copilului, s'a văzut o pasăre.

Se ridică din prăpastie și... sfâr... spre codri!

De atunci, tot vine pasărea aceea la noi primăvara și caută prin toate locurile, ogoarele și pădurile pe frate-său; îl caută și-l strigă și azi: «cucu!... cucu!...»

Iar pasărea, căreia noi îi zicem «Cucu'» atunci când cântăm:

Cine e străin ca mine?

Numai cucu din pădure...

nu e decât Dedu, fratele care a scăpat de moarte, când i-au gonit fiarele. El e străin săracu, că un frate a avut și i-a murit și ăla.

(Povestită de maică-mea *Stana Radu Uța*, din Sgripcești, com. Beleți-Negrești. Muscel).

Variantă în legendele lui *Sim. Fl. Marian*.

Cucul pe care-l tot strigă frate-său Dedu, iar acesta îi răspunde de pe lumea ailaltă, fără să-l auzim noi, a fost, după alte povești om hoț și a fost furând vite d'ale Românilor. Și așa a furat și boii lui Sfântu Petre, care ară ca ori ce om. L-a prins acesta însă, l-a prefăcut în pasăre și l-a făcut ca, dela Sânzenii încolo, să amuțească

D'atunci a rămas și cântecul care începe cu:

Veni luna lui Sâmpietru,
Părăsi cucu' făgetu (ori bugetu')
Și mierlița frâsinetu,
Și turtureaua vâlceaua,
Și puicuța poteceaua...

El, după poveștile poporului, este *pasăre-nepasăre*, pentrucă «nu vărează, nu iernează; iară pui, dacă vrea să aibă, nu-i vrednic să-i crească.» Ii crește pitulicea și, când le aduce de mâncare, așa de mare e ciocul puilor, că sunt gata-gata să înghiță pe pitulicea cu totul. D'ăia se spune în cântece, de câte ori cucul nu și-a putut crește puii, că

Pitulicea i-a văzut
Și i-a luat, de i-a crescut.
Se ducea pe arătură,
Luă câte-o îmbucătură:
O-ducea la puii în gură...
Ii făcea colofanei
Să cânte prin ciolpănei
S'ascultăm cu drag la ei.

De câte ori Românul nu-și spune, în cântecele sale, amarul ori bucuria, cucului!

Dacă s'ar încercă cineva să scrie un studiu asupra *cucului în literatura populară*, câte n'ar avea de scris și câte volume de cântece din popor adresate cucului, arătat ca pasăre îndrăgostită numai și numai de cântecul ei—nu s'ar culege!

În Oltenia, unii săteni, amăriți că, din toată strădania lor de primăvara și vara întreagă, nu s'aleg cu nimic iarna :

Toată vara : «hăis, Boboc!»
Iarna, nu-i porumb să coc! --

Imi cântau cu înflăcărare cântecul cucului, cu versuri ca acestea :

— Fir'ai alimănit de cuc.
Iea biciul și hai la plug,
Să-ți dau o curățurea,
Să pui bobite pe ea,

Să ai iarna ce mănca!
— Măcar de-aș mănca pământ,
Eu sunt dator să vă cânt!

.....

Într'o baladă, «Fata și cucul», se spune că un cuc s'a învoit să scoată pe o fată rătăcită, la țara ei, numai când aceasta a primit să-i fie soțioară. Și când a adus-o acasă la mă-sa, la Marea Albă, și ea nu s'a mai ținut de cuvânt, el a omorît-o.

Din pricină că această pasăre își arată în cântecul ei toată jalea — pentru frate ori pentru soție — că-i stingher, oamenii amăriți ori sufletele îndrăgostite chiamă cucul să le cânte, și își fac de dragoste cu limbi de cuc, cum se va vedea în lucrarea mea : *Vrăji, țaramece și desfaceri*; ori cu ramură pe care a cântat cucu întâiu.

Haiducii — ca să asculte lumea la ei ori încotro or apucă și să fie firoși, poartă la ei *limbi de cuc* și *cap de șearpe tăiat cu paraua de argint în luna lui Martie*.

Tot așa poartă și alți voinici în ziua de azi ca să fie ascultați și firoși.

48. De pe vremea Muscalilor.

I.

Demult, demult,... pe când Muscalii tot veniau prin părțile astea și se purtau fel și chip, — pe vremea aceea eră într'un sat d'ale noastre un flăcău sărac-sărac, dar frumos minune și cântă așa de mândru din fluer, că înghețau apele la cântecul lui!

Și din pricina asta, s'a îndrăgostit de el o fată frumoasă-frumoasă, bogată nevoie mare și din oameni de neam.

Cum or fi dus-o ei, nu știu. Știu numa că, dela o vreme, Românu nostru s'a apucat să negustorească și a deschis prăvălie la drumul mare.

Da odată, pe când eră dus după niște marfă, ce să vezi dumneata?

Trece prin satul acela un pâlc de oaste muscălească cu ghinăralul ei și poposește la hanul Românuului.

Acolo vede ghinăralul pe stăpâna hanului așa de frumoașă, că-i rămâne inima la ea. Și cum Muscalii, pe atunci, își băteau repede joc de casa Românului, a rămnit la nevasta asta.

Repede a intrat în vorbă cu ea și... nu și nu, s'o iea cu el. La început ea nu! se prea învoia :

-- Cum să fac eu asta?... că sunt măritată.

— Trebuie să ascuți, femeie hăi ! Că alminteri puiu soldați și te fură.

Că hâr... că mâr,.. în cele din urmă, nevasta cea tânără — poate lungi și minte scurtă—s'a învoit și a plecat ce Muscalul.

Așa. Da când a venit Românul și a auzit cum s'au petrecut lucrurile, catran s'a făcut. Pe urmă s'a pus pe un plâns cu foc și, după multă jale și obidă, s'a și zăpăcit săracu!

Apoi și-a luat fluieru' și a început să cânte și să meargă așa din sat în sat. Și pe când cântă, mai da și din gură câteodată :

Alei, flueraș frumos,
Tu mă faci să cânt duios.
De-am întors lumea pe dos!..
Alei, fluerașul meu,
Mâncași capu' taică-meu
Și-o să-l mănânci și p'al meu!..

Că vezi dumneata, numai cu fluieru' fermecase el pe fata bogată și corconită, de o luase de nevastă, și nu-și luase una de seama lui, cu care, vorba cântecului :

Muncești azi și mănânci mâine,
Să trăești cu puica bine..

Acù tot cântând el și mergând din sat în sat, uite c'a ajuns și în țara Muscalilor, și sosește la o biserică.

Acolo intră în cimitir și, ce-i vine, stă să se odinească.

Da pe când sta și se uită, ce să vadă?

Lângă el, un puiu de șearpe mort.

Atunci s'apucă să cânte cu fluierul la capul lighioaiei aceleia. Cum începù însă să cânte acì, iată că aude Românul un fășiit prin iarbă și — spre mirarea lui — vede un șearpe mare că vine spre el, bătând din cap, tocmai așa cum aducea cântecul. Apoi șearpele fără să-i facă vr'un rău, se apropie de el și avea în gură un fir de iarbă. Și odată ajuns lângă puilul mort, șearpele cea marele îi dă cu firu de iarbă pe la nas celui mic.

Atunci, să vezi și să nu crezi: puilul de șearpe înviează.

— Bun ! zice Românul care se uită cu luare-aminte, mai venindu-și o leacă în fire.

Apoi, după ce se depărtează șearpele cu puiul gugulindu-se, el ochează firul de iarbă, îl iea, îl pune în chimir și se încinge cu el.

Pe urmă pleacă mai departe, tot cântând din fluier.

Du-te, du-te ; du-te, du-te... și, când să intre în oraș, iată un paznic :

— Oprește-te, că dau foc !

— Da ce e, omule ? întreabă el, și merge înainte, vărsându-și focul în cântec. Doiniă, măre, de înghețau apele.

Atunci, dacă n'ascultă, pun paznicii mâna pe el.

— Ce-aveți de mă opriți, mă ? Că nu v'am făcut nici un rău.

— Cum, ce ? Pe semne, tu ești străin în țara asta. Nu știi că a murit *fata mitropolitului* și e poruncă să nu mai faci nimeni gură ?

— Așa ? zice Românul. — Ia duceți-mă pe mine la mitropolitul vostru.

Il duc.

Acolo plâns, chiu și vai... ca la mort !

— Sfințite Părinte, zice el, — nu mai plânge. Ce-mi dai să-ți înviez eu fata ?

— He, he !... Unde faci tu binele ăsta ? Că ți-aș da-o de nevestă ; ba și toată averea mea.

— Iacă, eu o s'o înviez ; da' să te legi că îmi dai la început trei mii de galbeni. Pe urmă om vedeà ce-om mai face. Te legi ?

— Cum nu !

— Dacă-i așa, lasă-mă, Prea Sfințite, să intru eu, singur-singurel, în odaia moartei și să stau acolo o zi și-o noapte.

— Bine.

Așa. Intră el unde erà fata, și stă acolo până se 'noptează ; iar pe la miezul nopții, când socotià că nici apele nu se mai mișcă, — fără să bănuască că mitropolitul ochià mereu pe gaura cheii, să vază înăuntru, atinge fata pe la nas cu firu' de iarbă și o înviează.

— Doamne, da greu somn am dormit !

— Ai fi dormit tu și mai bine, fetică, dacă nu mai eram și eu p'aici.

Acù fata ca fata... da cine poate povesti bucuria bietului mitropolit !

Cum a zărit minunea — pe gaura cheii — a ieșit afară, a început să joace și să chiuie cât îl țineà pământul, și s'a pornit să spuie și la bun și la rău bucuria lui ! Apoi s'a dus iar sus, și-a

sărutat cu foc fata, plângând și rîzînd de bucurie, și a sărutat și îmbrățișat cu foc și pe voinicul care i-o înviase. Că, știi dumne-neata, ce e ca dorul de copil, când unu l-ai avut, și l-ai pierdut și p'ăla?

Românul însă, cum a luat cele trei mii de galbeni, a plecat.

— Unde te duci, tată? îl întreabă mitropolitul. — Nu stai să facem nuntă?

— Lasă-mă, Prea Sfințite, să-mi fac damblaua... și-apoi viu eu. Și a plecat iar, cîntînd din fluer.

Du-te, du-te, du-te, du-te... ici colo, vreme lungă, până ajunge într'alt oraș.

Acolo mare chef și veselie! Eră strînsă la un loc toată oastea Muscalilor și petreceau de foc chiar împăratu' cu mai marii oștirii; ba mâncau și beau în cinstea unei femei frumoase, frumoase, pe care o adusese unu' din ghinăralii lui. Eră chiar femeia furată din Tara-Românească.

Cînd aproape de marginea oștirii, Românul cîntă cu foc. Atunci l-a auzit Romînca fugită cu Muscalul și odată i-a venit rău.

— Chemați pe acela care cîntă așa de frumos, zise ea. — Il cunoscuse după cântec.

De voie, de nevoie, îl chemară; dar ghinăralu și pricepù cam cum stau lucrurile. Deci puse gînd rău Romînului.

— Ti! Ce fermecător! Cum să-i fac eu de petrecanie!

Pe Romîn l-a pus împăratu' să cînte din fluer... și atunci și-a vărsat el tot focul și și-a arătat tot darul lui de a cînta, că stăteau frunzele de pe deal și de pe vale în cântecul lui!

Și nimeni nu-l cunoșteă și nu știă focu' ce-i arde sufletu', decât nevastă-sa și acel care-o furase.

Așa. După ce sfârșește cântecu', toți mesenii încep să-l laude cu fel de fel de cuvinte; numa ghinăralu: nu și nu, că n'a cîntat bine.

Și ce-i trăsnește prin cap?

— Măria Ta! șoptește el împăratului, — să-l izgonim d'aci; că de acum înainte, ne-or purtă alte griji, nu grija cântecului.

— Fie voia ta! zice împăratul, ca să-i facă cheful, și dă porunci; iar ghinăralul, pe cînd șoptia, bagă mîna în buzunarul, Măriei Sale și scoase ceasu' pe care-l ascunde în buzunarul Romînului, care — fără să știe de astea — pleacă d'acolo, să se supuie poruncii.

N'apucă să se depărteze el însă, că ghinăralu' iute-iute își scoate ceasu' lui din buzunar și se uită la el să vadă: pe ce vreme e?

— Împărate, zice el,—al Măriei Tale cât e?

Atunci împăratu' dă să se uite la ceas; dar iea-l dacă ai de unde!

Cată-l în sus, cătă-l în jos,... ceasul nicăiri.

— Măi, unde să fie? se miră Măria Sa.

— Hoțu' de fermecător trebuie să-l fi luat, împărate! zice ghinăralu'.—Să-l aducem îndărăt.

Și cât ai bate 'n palme, se și duc câțiva ostași de-l aduc, legat ferecat. Apoi îl scofelesc prin buzunare și găsesc ceasu' la el.

Se face atunci ghinăralu' mai foc decât împăratu' și grăește:

— Vrednic este de spânzurătoare, Măria Ta! Nu-i așa?

Iar împăratu' dă firman: așa să se facă!

Apoi îl închide într'o chilie rece și întunecoasă, unde să stea Romănu, până să l spânzure — că nu-i eră destul ce i se năpustise până aci asupra capului.

Se miră și el că a picat din chiar senin și chiropastea asta pe el!

Acolo, ce să facă săracul? Urmetit, urmetit eră el; dar cum sta și se tânguiă, odată își aduce aminte de firu de iarbă, și vorbește prin gaura cheii cu paznicu' închisorii.

— Mă băiete, fie-ți milă și ascultă ce te rog eu, că rău n'are să-ți fie!

— Ce?

— Iată. Când or veni să te schimbe, spune-le că nu te schimbi...

Că vrei să vezi și tu cum mă spânzură. Pentru asta, uite, îți dau trei mii de galbeni și o cărpuliță în care e un fir de iarbă. Să nu spui cuivă vreo vorbă; iar după ce m'o spânzură și ouu muri, tu să mă îngropi. Pe urmă, dacă-or plecà toți, să ai grija ca, pe la noaptea jumătate, să mă desgropi și să-mi dai cu firu-ăsta pe la nas.

Faci așa?

— Fac.

— Zici vorbă mare?

— Zic! Și a zis.

Și după ce au făcut legătură strașnică, a luat paznicul cărpulița cu firu de iarbă și p'ăi trei mii de galbeni.

Romănu a rămas tot înăuntru, iar el de pază afară.

Așa. Și soldatu se ține de vorbă. Când vine să-l schimbe:

— Nu, Domnule! Păzesc tot eu; că vreau să fiu și eu de față, când îl spânzură.

A doua zi duc pe Romănu cu mare alaiu la locu de spânzurătoare.

Se strânse lume multă, boierime și chiar împăratu cu generalul ăla și nevasta lui, să fie acoloa, când i-or pune ștreangu de gât. Apoi gădea suie pe Român în spânzurătoare și-i face obiceiul.

Nici o lacrimă pentru el săracu' ! Ba și nevastă-sa sta cu inima rece ; par'că nici nu visă că i se dusesse pe lumea dușilor voinicu' pe care deschisese ea odată ochii și o fermecase cu fluerul !

— Așa să piară orice ticălos ! grăește ghinăralul, și dă porunci să-l ducă la groapă.

Acù paznicu se ține de cuvânt și face așa cum îl povățuise Românu.

După ce-l îngroapă, așteaptă până se 'noptează și, colea în crucea nopții, îl desgroapă și-i dă cu buruiana pe la nas.

Atunci, ce să vezi dumneata ? Românu deschide ochii : — Măi, da greu somn am dormit !

Își aduce aminte de tot ce i s'a întâmplat, mulțumește paznicului, iea buruiana și se depărtează.

Și iar pleacă înainte, tot cântând din fluier, ca și când nimic nu i se întâmplase.

Se duce îndărăt la Mitropolit :

— Iacă, am venit, Prea Sfințite, să-mi dai fata și să facem nuntă. Te ții de vorbă ?

— Mă țiiu, cum nu !

Și pornesc, nene, o nuntă, care n'a mai fost ; că ieau parte la ea și împăratu și ghinăralu cu nevasta lui, Româncu luată dela noi, și toată boierimea aleasă a Muscalilor.

Da Românul, după ce înviase, se mai schimbase o leacă în toată înfățișarea lui ; așa că ăia nu-l mai cunoșteau.

Bine.

Acù, pe când mâncau și chefuiau la masă, mai prind la limbă și apoi s'apucă la sfat.

Ginerele, de colo, nu și nu :

— Mărite împărate ! Fă-mi plăcerea și spune aci în auzul tuturilor : Ce fapte ai făcut, de cari să-ți pară rău, în vieața Măriei Tale ?

— Ce fapte ? Am osândit la spânzurătoare pe un om nevinovat.

— Păi ce-ți făcuse ?

— Nimica toată ! Imi luase un ceas și, de, nu i se cuvenia o pedeapsă atât de mare.

— Și când ai ști, Mărite împărate, zise ghinăralu, — că nu-l

luase el săracu ! Eu eram vinovat ; că i-am băgat ceasu în buzunar după ce l-am luat dela Măria Ta. Voiam să scap de el, că eră bărbatu dintâiu al nevastei mele. Si acū îmi pare rău.

— Așă ? zice Românul.—Si eu în vieța mea am făcut un păcat de care însă nu-mi pare rău.

— Ce ?

— Iacă ! Inainte de nunta asta, am mai făcut o nuntă cu o femeie care nu eră de sama mea : una corconită și învățată să se uite numai după oameni făcuți bine, în toată vremea, și să se dea în dragoste cu ei ; nu una care să-și dea trupul chinului și să muncească zi și noapte ca să-i treacă urâtul !

Și-apoi povestește, din fir până în ață, tot ce i s'a întâmplat, de când a intrat și el în rândul' flăcăilor, până în clipa aceea—mai *zicând* :

— Și nu-mi pare rău, Măria Ta : că am mai dobândit minte.

Acū, pentru ca să știți, aflați că eu sunt Român, osândit pentru ceas și, fiindcă am fost nevinovat, Dumnezeu a purtat grija de mine. Iată și eu rog acū pe Măritul Impărat, ca osânda ce mi-a dat-o mie s'o porți tu, ghinărale, zice, întorcându-se către el, — că tu ai fost vinovatu !

Așă a glăsuț.

Și s'au pornit atunci toți mesenii să lăcrămeze și să facă rugăciuni, că minunate-s tainele lui Dumnezeu ! Iar când a sfârșit ginerele vorba, s'au șters mesenii la ochii și au început să strige :

— Așă să fie ! Spânzurați-l, Mărite Impărate, și pe ghinăral și pe nevastă-sa, care a fost așă de necredincioasă către bărbatul ei cel adevărat.

Și a dat împăratul poruncă de i-au cununat pe cei îndrăgostiți, fără lege, cu jupâneasa Vișina, adusă din Câmpina.

Apoi, după ce i-au îngropat, s'a ținut nunta înainte.

Iar pe ginerele mitropolitului l-au pus, chiar în vremea nunții, mai mare peste întreaga oaste a Muscalilor, al doilea după împărat.

Povestită de d-l învățator *Alexandru Ciucă*, din Priboeni. A auzit-o dela sa'tenii din Topoloveni.

II.

Pe când se luptau Turcii cu Muscalii și ăștia din urmă făcuseră biserici muscălești, câte una în fiecare sat, luau Muscalii de aici dela noi care de polvoadă și le luau cu luna.

A luat și din Țigănești pe moș Niculae Geabelea.

Așă.

Pe când mergeau ei cu carele cu zalhaneaua — vr'o două sute de care — iată un *baiarac* de Turci călări, veniau spre carele cu zalhaneă. Da la carele alea erau numai doi Muscali cu doi cai ai lor.

Când îi văd Românii cari mânau boii, arătau pe Turci Muscalilor.
— Iată, jupâne: vin Turcii!

-- A! Moldovan! Nicivo, răspund ei, arătând prin semne că nu le pasă.

Apoi le-au arătat Românilor să așeze carele pe două rânduri, unul lângă altul și să dejuge boii.

Și atunci unul din Muscali a încălecat un cal, pe deșelate, și a ieșit înaintea Turcilor. Celălalt Muscal s'a culcat într'o căruță încovăltirită — căruța cea din fruntea șirului de care — și s'a băgat sub covăltir și a legat calul alături lângă căruță.

Așă.

Acu cel care mergea cu calul în goană, a avut grijă ca, apropiindu-se de baiaracul cu oaste păgână, să lase calul numai în jocuri, ca și cum i-ar necăji pe Turci; iar când s'au apropiat mai bine păgânii de el, a întors calul înapoi — ca să-i întărate pe Turci — și a luat-o cu calu' în goană, spre care.

Turcii, iute-iute, s'au repezit după el, să-l prinză. El fugia însă înainte și păgânii erau înșiruiți după el, în rând, unul după altul.

Iar când s'au înșiruit pe partea stângă a carelor, ca să prinză pe Muscalul care fugia înainte, ce să vezi dumneata?

Odată s'a sculat Muscalu' care eră sub covăltir, s'a aruncat și el pe cal, pe deșelate și cu sabia trasă, s'a luat după Turci din urmă. Și sbură, nu merge.

Apoi? Pe care îl sosiă, îl și tăia.

Așă. Când au sfârșit Turcii goana lor pe partea dreaptă — că pe acolo se întorsese Muscalul de care am vorbit la început — până atunci Muscalul cestălalt a ieșit și el cu toți Turcii tăiați, pe rudă pe sămânță.

După ce i-au tăiat, ai doi Muscali i-au dăsbăcat de haine și le-au dus la un puț din apropiere, de le-au spălat de sânge.

Apoi banii și armele le-au luat Muscalii: iar hainele le-au împărțit la oamenii cu carele.

Chiar moș Geabelea a venit acasă cu o pereche de *poturi*.

Povestită de Pr. Dimitrie Ioan — ca amintire — și ca să-mi arate îndrăzneala și vitejia Muscalilor.

49. Povestea cu Jigărita.

Când erà tata să se 'nsoare, m'a trimes și pe mine la Dâmboviță, cu o traistă, să-i macin.

Și am plecat. La coastă, în dealu' din Țigănești, m'am întâlnit cu un om cu căruța cu patru boi; mergea tot la moară.

— Und' te duci, băiete, cu traista asta? mă întrebă el.

— Eu, nene, mă duc la moară. Nu-i vrea să-mi pui și mie traista asta?

— Ba pune-o, băiete, și urcă-te și tu.

Omu'... ce visă cu patru boi?

Mergeni acolo și bagă omu' 'n coș, de macină și lui și mie. Apoi face o turtă și-o bagă 'n foc. Zice pe urmă:

— Mă băiete, nu te uită c'am făcut turta: că nu e așa cum crezi tu. Cine-o spune un basm mai lung, ăla mânâncă turta.

— Așa?

— Așa.

Mă bagă 'n friguri pe mine atunci, și zic:

— Măi nene, spune 'ntâiu Dumneata, că nu știu, pân n'ăi începe dumneata.

Așa s'apucă omu' să-mi spuie basmu' mie:

— Mă băiete, tata 'n vremea lui a fost pepenar și a pus pepeni pe malu Bălții. Așa. Pepenele, vreju', à crescut așa de mare, c'a trecut Dunărea dincolo.

Tata ce să facă? Ii face mama merinde și trece pe vrej dincolo. Acolo a încercat pepenele cu barda. Da' i-a scăpat barda 'n pepene și n'a mai găsit-o.

Ce să facă? Isprăvise merindea. S'a întors acasă, și-a luat altă merinde, și iar a trecut pe vrej Dunărea să caute barda în pepene.

Degeaba.

Dă acolo, în pepene, de un Român care-l întreabă:

— Ce cauți, măi omule?

— Caut o bardă, nene.

— Bă, luă-o-ar Naiba! Eu am pierdut o herghelie de cai, tot în pepenele ăsta, și-i caut d'o săptămână degeaba; dar barda ta de două trei zile?

Și m'am întors și eu, și Românul cu buzele umflate.

Acù pe când spuneà el, eu, ăsta cu traista, îmi făceam socoteala

cum s'o dau s'o nemeresc, ca să fie mai lung basmu meu, și începui :

— Mă, nene ! Ai isprăvit ?

— Am isprăvit ! Acù spune și tu.

— Bine, încep :

Mă, nene, tata a fost stupar, și tata știà câte muște fug di-mineața și câte vin sara la stup.

Intr'o sară văzù că nu-i vine din toate una, pe care o chemà Jigărîta, li face mama merinde și pleacă s'o caute.

Du-te colea, du-te colo, s'a dus după ea până 'n Vlașca. O găsește acolo la unu', și începe să înjure pe Vlăscean : la ce i-a pus pe Jigărîta, la jug ?

— Taci, mă, nu mai înjurà. Iea nuci, arde-le n' foc, fă-le scrum și cu scrumu' ce s'o face, unge la ceafă pe Jigărîta, că-i trece.

Așà a făcut tata. Le-a ars, și ungând-o, a rămas un colț de nucă, sâmburele, și s'a prins în ceafa Jigărîtei.

A crescut un puiu de nuc, și puiu de nuc azu, puiu de nuc mâine... până s'a făcut nuc mare, iar nucu' a făcut nuci.

Un Rumân trece și iea un bulgâr de pământ, de asvârle 'n nuc la nuci. Și s'a *prijinit* brazda în nuc.

Brazdă azi, brazdă mâine, până s'a făcut ca un pogon de loc. Așà, zic : ce să-i fac eu locului ăștuia ? Să-l ar ! Și l-am pus grâu. S'a făcut grâul de secerat, și s'a apucat tata să secere la grâu. Secerând, iese un iepure din grâu.

Eu dau cu secerarea : svâr !... și lovesc iepurele, de se 'nfige secerarea în coada iepurelui.

Acù iepurele fugià, grâu' se secerà... turta, zic, să fie a mea ! — vezi dumneata, pe grâu îl secerà acum iepurele.

S'apropie grâul de secerat și-i scapă un răvaș *pe la coadă* iepurelui. Uite-l.

Și luai o hârtie 'n mână. Zic :

— Să spui, nene, ce zice 'n biletu-ăsta ?

— Spune.

— Spui, uite :

Cine-i cu caru 'ncărcat,

Să mănânce nespălat,

Cine e cu trăistioara.

Să mănânce turțișoara !

Ăla să face foc :

— Mănânc'o, fir' ai al Naibii ! Numa' nu mă spurcă și pe mine !
Și am mâncat turta.

Oarecare asemănare cu «Răvășelul Spânului» de Ispirescu.

Această poveste mi-a spus-o moș Toma Stancu (Chelu), de 72 ani, din Priboeni.

50. Siminog și Bisioc.

A fost odată un Rumân vânător și a avut doi feciori, pe cari i-a învățat tot vânătoria.

Pe unu-l chemă Siminog și pe altu' Bisioc. Pe unde călcau ei răsăriau în urmă-le niște fire de ierburi : câte-un fir în fiecare călcătură. Celor răsărite în urma lui Siminog, le zicea lumea tot siminog ; iar celor răsărite în urma lui Bisioc, li se zicea tot bisioc.

Așa ei ce-au fost vânând, au fost aducând la târg și apoi au fost luând paralele tot una, amestecați.

Da dela o vreme, s'a întâmplat că s'a supărat unu' pe altu', și a zis Bisioc lui Siminog :

— Noi să ne despărțim. Tu să-ți strângi paralele tele bașca și eu p'ale mele bașca : tu unde-i putea, și eu iar unde-oiu putea.

Și a plecat unu' într'o parte și altu' într'alta. Și tot milă aveă unu' d'altu'.

La despărțire, au fost având câte-o năframă :

— Na, mă ! a zis Bisioc lui Siminoc, — iea năframa asta a mea, și dă-mi și tu p'a ta. Și tu să știi : când îi vedeă sânge pe năframa mea, atunci m'am prăpădit.

Așa.

Și după multă vreme de despărțire, Bisioc a dat de năframa dela Siminog cu picături de sânge pe ea. *Pe ce să-l găsească?*

Și-a luat cănișorii de vânat, că aveă o ceată, și rupea pe cine întâlnea.

Și s'a luat după fire : un fir de siminog ici, unu coleă, unu coleă. Până s'a apropiat d'un puț. Până acolo au fost ducând firele de siminog :

— Hei, aici trebuie să fie frate-meu.

Când și-aruncă ochii 'n puț, zărește o scorpie : ieșiă cu gura proțap, să-l înghită. El însă nu-și pierde curagiul.

— Ieși afară, scorpie, de-mi dă pe frate-meu !

— Ies, da întâiu omoară-ți cănișorii !

— Așà? Bine.

Și, în loc să-i omoare, a pârlit o cățeà la coadã și i-a mirosat Scorpiei.

A zis pe urmã :

— Hai, c'am omorîtu-i.

Scorpia a ieșit afarã, socotind cã-l găsește singur, sã-l mănânce ; dar afarã, Bisioc a dat-o pe mâna câinilor :

— Lasã-mã, Bisioc, cã-ți dau pe frate-tãu, viu nevãtãmat, și pe cãinișorii lui !

— Așà? Dã-mi-i dar !

Și și-a oprit câinii.

Atunci scorpia i-a oticnit afarã și pe Siminog și pe cãinișorii.

Sã fi vãzut atunci bucurie pe Bisioc !

Și-a luat fratele și l-a dus de l-a îmbrãiat în lapte dulce ; apoi l-a sãrutat și l-a îmbrãțișat.

Pe urmã, amãndoi au împușcat scorpia.

Și nu s'au mai despãrțit ei, cãtã vreme pãmãntu' a rãmas curat. Iar dupã ce s'a spurcat pãmãntu' cu atãtea ticãloșii pe el, Siminog a început sã umble numai prin locuri curate și pe la piscuri ridicate, pe unde nu se auziã de pãcate omenești ; iar Bisioc mai mult prin grãdinile oamenilor, cã aveã un miros de te slãviã, de cãnd, ci-cã, fusese blagoslovit de maica Domnului sã poatã trãi și p'aici.

Și de dor mare ce aveau unul de altul, s'au prefãcut și ei în flori cari cresc și azi tot pe locurile pe unde se învãțaserã sã trãeascã dupã ce se ticãloșise lumea.

Dar Simiogul nu mai crește acũ fir cu fir, cum rãsarise în urma flãcãului cu acelaș nume, cãnd l-a înghițit scorpia ; ci acũ crește clãdãrii, la un loc : samãnã cu tufãnica învoaltã, mãrunțã și gãlbioarã, și floarea siminogului nu se usucã nici vara nici iarna.

Auzitã dela moșnegii Coțandrã și Toma Chelu din Priboeni. Aceste povești ar puteã fi socotite ca legende ale busuiocului și siminogului. Bisiocul se seamãnã în dimineața de Paște și cu bisioc de acesta se face de dragoste.

51. Stan Cãlitu.

Un Român a avut trei feciori ciobani. Și s'a prãpãdit Românul. Iar feciorilor, le-au rãmas cãte trei sute de oi.

Sedeau ei cu târla și cu ale nouã sute de oi în poalele unui munte, într'o pãdure deasã unde erã odaia lor.

Și s'a învățat un smeu la ei, ca să-i mănânce, săracii. Și a răpus pe doi din ei.

A rămas doar un cioban cu oile toate.

Așa. Și sta ciobanu' mâhnit, cu atâtea oi și cu frații răpuși, de nu le mai știà de știre.

Și s'a întâmplat că un ursar, d'ăi de fac piepteni, a trecut p'acolo pe drum și a început să cânte.

— Taci, mă Țigane, zice ciobanul trist, — că vine un smeu și ne mănâncă și pe mine și pe tine.

— Ce smeu e hala? Iată vin și eu lângă tine hacì, să-mi dai brânză să mănânc.

Și a șezut lângă cioban.

Acù smeu' a știut că e numai unu, și, când a venit, a văzut doi. S'a mirat și a început să întrebe:

— Cine-i acolo? Vr'un viteaz mare, ori vr'un ticălos mare?

-- Da hun viteaz mare, a răspuns Ursarul.

— Dacă ești tu viteaz mare, iea piatra și storce-o în mâini să dea trei picături de apă din ea! i-a poruncit smeuul.

— Storce-o 'ntâi tu, smeule!

Atunci smeu' a luat o piatră de jos și când a stors, au dat trei picături de apă.

Țiganu, ce să facă? A luat și el un cocoloș de brânză și când a stors-o de apă: ciurr... apa.

— Iată-te și eu.

Când a văzut smeu', a socotit că tot piatră a stors și Țiganu și a sters-o: — Țăla e mai tare decât mine, dacă la mine a picat și la el a giuruit!

Se duce acasă la el. Aveà pe tat-său, smeu-ăl bătrân, și încă doi frați, și i-a spus tirișenia.

Smeul ăl bătrân zice atunci:

— Du-te și spune-i, cine-o fi ăla, să se prinză frate cu tine, și adu-l încoà, că trebuie să-l omorîm noi.

A venit smeuul iar la târlă și iar a întrebat pe ursar:

— Cum îți zice ție, mă?

— Stan Calitu, a răspuns Țiganu.

— Hai după mine!

— Hai!

Când a sosit acasă la smei, smeu' a luat un burduf să aducă apă și i-a zis :

— Iea și tu ceva.

El a luat o sapă și, până să scoată smeu' apă, el s'a apucat cu sapa pe lângă puț.

— Ce faci cu sapa, mă?

— Să ieau puțu-acasă. Ce fac eu cu țava aia a ta? Până când să tot car apă?

— Lasă-l, mă, că-l avem dela părinți!

— Așa? Il las; da dacă aduci, ado tu.

Și a plecat cu mâinile goale acasă, s'a suit pe niște garduri și a început să mănânce bolbotine, că-l răsbise foamea. Când vine și smeu' cu burduful, zice Țiganului :

— Hai la lemne, frate-meu!

— Hai!

S'au dus, și smeu' a luat la spinare un tufan uscat întreg și i-a arătat și Țiganului unu :

— Iea și tu p'ăsta!

Țiganu' s'a suit într'un teiu, a tăiat o *mlădoagă* și a început să o jupoaie. Apoi s'a apucat să lege tufan de tufan.

— Ce faci, frate-meu? întrebă smeu'.

— Hapoi eu, hor aduc pădurea toată hacasă, hor nu fac nimic. Până când să mă hostenesc eu, să haduc cu tuhulița, cu tuhulița, ca tine?

— Las'o, frate-meu, că e dela părinți; n'o prăpădim odată.

Și au plecat spre casă.

— Mă frate-meu, întrebă smeu' pe Țigan. — De ce ești tu țapăn așa, mă? Ia să mă călești și pe mine, să fiu și eu țapăn ca tine!

— Bine, să te călesc. Du-te și taie lemne afară.

S'a dus smeu' și a tăiat multe, ca de povarnă.

— Așa. Acù ado două hârdaie de apă și bagă la cazan, că să puiu eu căleala. Da să nu vii, pân' nu te-oiu chemà eu.

I-a adus, și apoi Țiganul a dat foc cotlonului. Foc și foc. Cazanu' fierbeà 'n colcote.

Și a venit smeu'.

— Despoie-te și sai repede aci, să ieși călit mai bine ca mine. A sărit. Dar când a sărit, i-au sărit și ochii.

Așa. Fratele smeu' :

— Mă călitule, căleşte-mă și pe mine !

Și a sărit și ăla, da i-au sărit și lui ochii, și i-a luat piuitul.

Așa și cu fratele cel mic al smeului. Da tata al lor, smeu-ăl bătrân :

— Ce-ai făcut feciorii, mă ?

— I-am adus coala, să iea căleală.

— Păi, pân'or veni ei, căleşte-mă și pe mine, să fiu și eu țapăn ca tine.

L-a călit și s'a dus și ăla de pe lume.

Acù Țiganu, scăpat de smei, a venit la târlă cântând și a zis ciobanului :

Mă, te-am scăpat de dracu'. Am omorît și pe smeu și pe frații lui și pe tat său. Da să văd ce-mi dai ?

— Ce să-ți dau ? Iea oile jumătate, și jumătate lasă-mi-le mie.

Da Țiganu acù se prostise.

— Ce fac eu cu oile tele ? Dă-mi o oaie care-o știi mai bună, mai grasă, s'o mănânc cu copiii.

Și a ales bietu' cioban o oaie noatină, care a a avut coada ca mâna de groasă.

— Ce-mi dai mie p'ăia ? Ia flueră-le !

Le-a fluerat ciobanu' și au plecat cărd la iarbă toate oile. Ba a rămas în *storiștea* oilor una gălbejită, slabă, prăpădită.

Țiganu, când o vede, începe să înjure.

— Vezi, după inima voastră v'au mănecat smei. Uite, oaia a mai grasă : îi curge untura... Și p'a mai grasă o opriai s'o mănânci tu ! Aia să mi-o dai mie !

Și i-a dat-o, de s'a dus Țiganu'n treaba lui.

Pov. de moș Toma Chelu.

Aceasta e o variantă a multelor povești în cari smei s'arată proști, de dau în gropi.

Intr'o poveste «Ianoș» se spune de un smeu că a luat trei frați să-i mănânce și că i-a pus su' pat, iar pe fetele lui în pat.

Ianoș, cel mai mic, s'a sculat peste noapte și a mutat pe fete su' pat, de și-le-a tăiat smeul, singur cu mâna lui. Apoi frații au luat biciul smeului, de au deschis porțile și apoi au fugit.

S'au băgat apoi slugi la un boier.

Ai doi frați îl tot pârau : ba că s'a lăudat să aducă cloșca cu puii de aur dela smeu ; ba cutare, ba cutare...

El le aduceâ mereu. Când însă spuseră că s'a lăudat să aducă chiar pe smeu, el zise :

— Tot eu, Mărite Doamne ? N'a fost minciună vorba :

De câte se fură 'n sat,
Cată la mine su' pat !
Măine-poimăine-o să piară
Prepeșița dela moară :
Tot pe mine mă omoară !

S'a dus și a prins pe smeu cu meșteșug :

— Ce cauți prin pădurile mele, mă ?

— Apoi, a murit Ianoș (eră chiar el care vorbiă ; da schimbat) și-i caut blăni să-i fac un lemn mai trainic.

— Așă ? Bine c'a murit. Hai să-ți ajut și eu. Și t ot lucrând, Ianoș spune smeuului să intre înăuntru în sicriu, să vază dacă se mai vede pe undevă vr'o gaură și dacă se potrivește.

Ăla intră, iar Ianoș pune capacu' și... țăst, cu el în spinare la boier :

— Iată, boierule ! Ți-am adus smeuul.

52. Cocoșul unchiașului.

A fost odată un unchiaș cu mătușa lui. Mătușa aveă o găină ¹⁾ și unchiașu' un cocoș. Găina, săraca, făcea în fiecare zi câte-un ou, și mătușa nu mai putea de bucurie.

Unchiașu :

— Mătușică, dă-mi și mie o găocică de ou, să mănânc... că mor de foame.

— Ba nu, moșnege ! Bate-ți cocoșu' să-ți ouă.

Și a prins unchiașu' cocoșu' și s'a pus c'o vrască pe el : bate-l și bate-l.

Cocoșu' s'a speriat și a fugit la Domn ; că Domnu' a fost având o fată și a fost dat sfoară p'în țară și răvașe prin orașe, așă :

— Cin' s'o suî pe curțile mele, ăla să iea fata.

Și s'a suit cocoșul acolo și a început să cânte :

— Câtcariguu... Doamne ! Fata ta s'o ieau eu !

— Luați-l, luați-l și băgați-l într'un lac ! — a strigat Domnul.

L-au luat și l-au băgat.

¹⁾ Găina e norocul omului sărman. Cea bălțată face ouăle cât pepenele și pe ele stă scris cu slove de aur : « Cine i-o înghiți inima, se face năzdrăvan ».

În pov. « Trei frați » (C. Rădulescu-Codin, în *Albina* pe 1907) o găină face ouă de diamant. Cine-i mănâncă capul, se face împărat, cine-i mănâncă inima, se face filosof, și cine-i mănâncă ficatul, găsește o pungă cu bani sara și una dimineața.

Atunci, ce să vezi dumneata? Incepe cocoșul: înghit-corlac... înghit-corlac..., înghit-corlac!.. a înghițit lacu' tot.

Apoi, așa umflat și mare, s'a dus și s'a urcat iar pe zidurile curții domnești:

— Câtârigu, Doamne! Fata ta s'o ieu eu!

— Luați-l, luați-l și băgați-l într'un cuptor cu pâine, să arză! a zis domnul.

Și l-a băgat în cuptor. Dar cocoșu:

— Las-corlac..., las-corlac... las-corlac...! a stins cuptorul cel înroșit, cu apa ce o avea înghițită.

Apoi, scăpat viu nevinovat, s'a dus iar de s'a suit pe zidurile curții domnești:

— Câtâriguu... Doamne! Fata ta s'o ieu eu!

— Luați-l, luați-l și băgați-l în butia cu bani.

L-au aruncat; iar acolo, cocoșul ce socoțiți că a făcut? A în ceput să hălpăe la bani:

— Înghiț-curbani... înghiț-curbani!... până a înghițit toți banii și i-a băgat în gușă, de i-au ieșit și pe cioc galbenii.

S'a făcut mare, mai mare decât butia, și a venit acasă la unchiaș.

Mătușa, în ușă, i-a ieșit înainte:

— Unchiaș, unchiaș! Așterne rogojina că, uite, vine cocoșu plin de bani.

I-a așternut, și atunci a început cocoșu':

— Las-curbani, las-curbani... a lăsat un moșoroiu de bani, numai aur, pe rogojină.

Să fi văzut fudulie pe unchiaș!

Mătușa: — Unchieșel, dă-mi și ime o păraluță, să mă duc la biserică.

— Ha, ha, ha, ha!... ai vrea tu! Dar ți-aduci aminte când îți ceream ouă? Ziceai să bat cocoșu! Acù, de, bate și tu găina, să-ți dea bani:

Și nu i-a dat nici o lefcaie; iar mătușa a bătut găina, până a murit și bani tot n'a făcut.

Povestită de moș Toma Chelu.

Cocoșul este pasăre credincioasă și năzdrăvană.

Cocoșul, singur din toate viețuitoarele, vede noaptea când se deschide cerul și tot el aude toaca în cer.

Când cântă noaptea de trei ori, alungă duhurile necurate: smei strigoi; când cântă despre ziuă, sperie dracii și scorpiile, cari pier.

Intr'o poveste «Coman vânătorul», când cântă cocoșii de ziuă, pier scorpia, dând biciul fermecat lui Coman pe care nu-l putuse omori.

În «Popelcuța», când feciorul împăratului o căută», i-o arată un cocoș :

Cucurigu-gagu !

Stăpâna imineului, după ușă,

În uleiul cu cenușă !

În basmul *D'astea știu, Cocoșul* scapă pe om dela moart: spunându-i :

— Stăpâne, stăpâne. Eu am douăzeci de neveste și le stăpânesc pe toate. Și tu una ai și n'o stăpânești nici p'ăia?

Povestea aceasta, «cocoșul unchiașului» se aseamănă cu povestea «Punguța cu doi bani» a lui Creangă :

Cocoșul, gonit de unchiaș, găsește o punguță cu doi bani. I-o iea un boier, dar el nu se lăsă și-și cere punga. Când îl aruncă în fântână, înghite toată apa ; când l-aruncă în cuptor, stinge focul ; când l-aruncă în cireada boilor, înghite la buhai, boi, vaci, viței, de a făcut un pânțece mare cât un munte. Când l-a aruncat în hasnaua cu bani, i-a înghițit banii. Când i-a dat pungulița, a plecat acasă și toate păsările din curtea boierului s'au luat după el.

Pe urmă, pe un țol i-a turnat tot: vite, bani... de s'a îmbogățit unchiașul.

53. Miază-noapte.

Înainte vreme au fost casele rare, nu ca azi. Cum e ici, eră o casă în care locuia o femeie văduvă cu o fată frumoasă ; și cum e în deal, casa Miezii-nopții, care și ea avèa o fată.

Acù, fata femeii d'aici s'a dus pe deal torcând, și s'a întâlnit cu o altă fată, care nu eră alta decât fata Miezii-nopții. Da ea, de unde s'o cunoască?

— Torci, surată?

— Torc.

— Ai mult? Să-ți torc și eu.

— Am surățică.

— Să viu diseară și eu la tălică?

— Să vii.

Și a venit a Miezii-nopții la asta d'aici.

După ce a tors, fata Miezii-nopții, de colo :

— Surățică, să vii și tu la mine mâine sară. Să vii c'o baniță de fuse și cu una de caiere.

Așa. Și a luat fata d'aici ce i-a zis surată-sa, și a plecat. Sara în murgit, s'a întâlnit cu un *om alb* :

— Und'te duci, fată mare, und'te duci?

- Mă duc la surăţica din pădure, să torc.
 — Fată mare, fată mare ... te duci cântând şi răzând, şi-o să vii plângând şi suspinând.
 Ea însă a mers înainte şi pe urmă s'a întâlnit cu un *om roşu* :
 — Fată mare, fată mare, unde te duci ?
 — Mă duc la surăţica din pădure, să torc.
 — He, hei ! Fată mare. Te duci cântând şi răzând şi o să vii plângând şi suspinând...

Aşa. A sosit acolo sara pe'nsărat şi, când a intrat în casa cu pricina, a zărit pe mă-sa surăţă-sei : Aia ... svârrr ... pe coş, cu un copil în frigare.

- Cine fu, surăţică ; cine fu ?
 — Seaca aia de mamă, despletită !... îi fu ruşine de dumneata şi se duse în pod.

Acù, prin cuie, erau coade de fete mari :

- Fă surată, ce sunt alea de prin cuie ?
 — Ce să fie ? Nişte mătase de porumb ; a împletit-o mama aia şi a pus-o în cuie.

Aşa. Pe un pat au fost căpăţâni de fete mari.

Fata de Român nu alicia bine, că nu erà lampă şi erà întuneric.

- Ce sunt alea, surăţică ?
 — Nişte buturi, Le-a pus mama să se usuce.
 Şi au tot domăit, până le-a apucat noaptea la fata Miezii-nopţii.
 — Surată, ţi-o fi foame ; să facem demâncare.
 — Nu mânânc.
 — Ba să mânânci. Şezi surată, de cerne acì, că mă suiu la untură.
 A şezut fata, şi a început să cearnă. Dar pe când surată-sa s'a urcat în pod, s'a pomenit cu un şoricel ¹⁾.
 — Fată mare, fată mare ! Prinde-ţi capu', că nu s'a suit la untură ; s'a suit să-şi ascută dinţii ca să te mânânce.
 — Păi cin' să cearnă ?
 — Cern eu, fată mare, cern eu. Tu iea peria asta : când te-i speria

¹⁾ Şoarecele ajută pe om în lupta cu animalele fantastice şi cu fiinţele supranaturale.

În o poveste, «Mărgicuţa de su' limbă», şoarecii făceau nuntă. Un cotoiu fură pe mireasă. Ca s'o iea înapoi, se oferă *şoarecele schiop* să-i aducă mărgicuţa dela Arap, căci cotoiul după mărgicuţa umblă, cu câinele. Şi cu meşteşugul lui, şoarecele îi aduce mărgicuţa.

mai rău, s'arunci peria. Na și pieptenele ăsta : când te-i speria, iar s'arunci pieptenele. Na și gresia asta ; când iar te-i speria, să arunci gresia în urmă.

— Le ieau ; da cin' să mi cearnă ?

— Eu, fată mare, eu,

— Păi o să poți ?

— Mă suiu în ciur.

Și a plecat fata ; iar șorecelu' : fâstâc !... fâstâc !... prin ciur.

— Cerni, surată ? întrebă fata Miezii-nopții, din pod.

— Cern, surată, cern ! răspundeă șoricelu', cu glas pițigăiat.

După ce a trecut câtăva vreme, iar a întreat :

— Cerni, surată ?

— Cern, surată, cern.

Mă-sa, când auzi :—Dă-te, fă, jos, că nu e glasu' fetei !

S'a dat aia ; da' n'a găsit pe nimeni, că șoricelu' făcù : fâstâc ! pe gaură.

Miaza-nopții atunci, mișcă după fată, s'o găsească. Da fata, cum a zărit-o, a aruncat pieptenele în urmă-i și-atunci... s'a făcut între ea și Miaza-nopții o pădure deasă-deasă, ca pieptenele, să te mânânce lupii în ea.

Dar *huiduma* a ros-o, a trecut și... mișcă după fată ! Când s'osească și acum, a aruncat peria și s'a făcut o pădure deasă ca peria. Miază-nopții a ros-o, a trecut și... după ea ! Da fata acù, a aruncat gresia și a ieșit o *stamă* de piatră. Atunci Miaza-nopții n'a mai putut s'o roază, a început să se târnuie sdравн' de cânepa dracului și s'a întors îndărăt, văicărându-se :

— Hi ! Erà să te mânânc eu pe tine ; da mă mâncași tu pe mine !

Și fata s'a dus acasă la părinți.

Povestită de moș Toma Chelu (Stancu), Priboeni.

E așa de înrădăcinată credința că există Miază-noapte, încât sunt oameni cari îmi spun că au văzut-o noaptea prin pădure : mare, mai mare ca o iapă, cu brațe multe, din cari svâcnește mereu și țcăne și urlă și chiue, de sperie împrejurimile și luminează puternic în drumul ei. Piere când cântă cocoșii de ziua.

54. Muma-pădurii ¹⁾.

Hei, moșule ; înainte vreme nu erà ca acum. P'atunci erà pădurea până lângă sat ; iar în marginea pădurii, erà o *argea*, în care țeseau toate nevestele.

Acù, ci-că unui unchiaș îi murise mătușa și-i rămăsese o fată. Se însoară a doua oară, și mătușa asta — rea de mama focului — aveà și ea o fată, și aveà în nume de rău pe fata unchiașului.

Intr'o zi, pe seară, se răstește cât poate la ea :

— Du-te și tu, fetică, de pune pânză și tu, și du-te de țî-o țese în *argea*, unde țăs muiерile.

O trimiteà baba, dar n'aveà zor de pânză ; ci socotià că doar' doar' o mânca-o Muma-pădurii și o scàpà de ea. Că Muma-pădurii erà o muiere mare, făcută necumpenit, cu o gură cât o șură și urită de mama focului !

Așà. Iși luă fata pânza în brațe și-un zăblău, să puie pe lângă ea

¹⁾ Mama-pădurii este o femeie mare-mare, făcută necumpenit și urită de mama focului.

De multe ori la ea se găsește iapa care face mânji năzdràvani și la ea se găsește și câte-o fată frumoasă, care dă sfaturi voinicilor și fuge cu ei. Sătenii cred că trăește și azi, și că, noaptea, sperie pe copii, atunci când se bolnăvesc. Ca să-i scape, le face de «Mama-pădurii», cu descàntece cari încep cu vorbele :

— U! Muma-pădurii !

Ceartă-ți armăsăroaicili tele

Dela armăsarul' meu !

Inainte se duceà, ci-că, în câte-o casă, unde rămâneà vreo fată singură acasă noaptea.

Fata, de urit, strigà :

— U! Cine vine să se culce cu mine ? Cine vine să se culce cu mine ?

— Eu, mamă, eu ! răspunde un glas hodorogit, și se pomenià fata cu o femeie urită, venind pe ușă.

— U! moașă ! Ce mâini mari ai !

— Mari, mamă ! Dar mânille astea câte fete ca tine au apucat ! O să te apuce și pe tine !

— U! moașă, ce picioare mari ai !

— Mari, mamă ! Dar picioarele astea câte fete mari ca tine au *dricuit* ! Or să te dricuie și pe tine !

— U! moașă, ce gură mare ai !

— Mare, mamă ! Dar gura asta câte fete mari ca tine a mânecat ! O să te mânance și pe tine.

Hap !... și o și înghițià pe biata fată.

când i-o fi frig și se duse la argeà. Ba-și luă și un cocoșel d'acasă și, ajunsă în pădure, puse pânza în argeà.

Întră să țasă. Da' când se înoptă bine, veni Muma-pădurii și începu la fată, cu un glas hodorogit și gros :

— Bun lucru, fată mare !

— Mulțumim dumatile, moașă !

— Hi ! Am sfeclit-o, se gândi fata. — Să văd, n'oiu putea-o țineà de vorbă ?

— Se face pânza, fată mare ?

Fata dă mereu din vătale și răspunde :

— Se face, moașă, se face bună !

— Da cum se face pânza voastră ? Din ce ?

— Din cânipă.

— Da cum e cânipa aia ?

— Iei sămânța și o semeni și o păzești de pasări cu păuze, și crește.

Și când vorbește, fata țese mereu, că știà, vezi dumneata, nu ca multe d'ale noastre de azi, cari trăesc vorba cântecului :

Din vătale nu pociu da,

Și la horă : na, na, na...

— Și o culegi p'a de vară și o topești și o meliți și o perii. Și culegi apoi p'a de toamnă și o bați, o topești și o meliți ; o perii, o torci și faci caiere ; o depeni, o urzești, o învolbi și o năvădești.

Și din gură vorbià ; iar din mână fata abăteà de zor.

— Bine, bine, fată mare ! Acù pleacă-te, să te mănânc.

— Nu ; stai acù, moașă ! După ce ți-am spus astea, să-ți spun și o gâcitoare ; să văd : știi să mi-o deslegi ?

— Hai, spune, dec !

— Ascultă, moașă :

Am două fete gemene :

Una stă sub acioală și o plouă,

Alta șeade-afară și n'o plouă... ¹⁾

Ghici, moașă, ce e ?

Se gândește, se gândește huiduma... de surda.

— Hei, fată mare ! Dacă vrei să te mai las, spune-o tu.

¹⁾ O variantă a acestei ghicitori este :

Am zece cai :

Cinci șed la acioală și-i plouă,

Cinci pasc pe poiană și nu-i plouă...

— Ce să fie moașă? Fetele sunt cele două mâini. A care stă su' acioală, este cea care ține fusul: ai văzut că stă sub caier și mereu o stropim cu gura, ca să iasă bine tortul. A de stă afară, e cea care e pe fus. Cine-o plouă pe ea? Iți place, moașă?

— Imi place, îmi place, fată mare. Acù pleacă-te, să te mânânc. Atunci se pleacă fata; da când să puie Muma-pădurii gura pe ea:

— Cucuriguu!... Cucurigu!... cocoșu de su'argeà cântă de miezu-noptii.

— Hi! strigă spaima lumii, — mă mâncași tu pă mine; da eră să te mânânc eu pe tine!

Și pierē p'aci încolo, ducă-se pe pustii.

Acù se face ziuă și fata vine acasă cu pânza țasută. Muma vi-tregă, când o vede, o gălesc sdrambițele.

— Hi! Scăpă, luă-o-ar cel de pe scorbura!

Da unchiașul, îi venise și lui apa la moară.

— Ei, mătușă, zice el, — acù trimete și tu pe fata ta la argeà, să facă ce-a făcut a mea!

O mai cârmî mătușă, dar n'avù încotro.

Ii puse fie-sii pânză, i-o îvolase, i-o năvădi și o trimese cu ea în pădure, s'o țasă în argeà.

Aia se duse, puse pânza, și când înoptă, veni iarăș Muma-pădurii.

-- Bună sara, fată mare.

— Mulțumim dumatiale,

— Se face pânza?

— Se face.

— Cum se face?

— Cum îi da, așă se face, zise ea amărită.

— Așă? Pleacă-te să te mânânc! Și se repezi de o mîncă, apoi îi urzi mațele pe ușa argelei.

Mă-sa, acasă... o așteaptă la ziuă să vie, o așteaptă la prânzișor, de loc. Dacă vede, pleacă să-i dea de urmă.

Da când se apropie de argeà, vede mațele îșirate:

— Hi, hi... hi! Fată harnică ce are maica! A și țasut pânza și acù a urzit alta.

Nu-i ținù însă bucuria mult, că intră înăuntru și-i găsi numai capu și picioarele.

Turbată, vine acasă la bărbatu-său cu hură și cu ceartă:

— Tu m'ai lăsat fără fată!

Unchiașu, știi dumneata : torni gaz să stingi focu ! Când o mai aude și-așă, îi face drum de călător dela casa lui, babei celei împelițate și... dusă e hârca și'n ziua de azi.

Iar el a trăit în pace cu fata cea cuminte, până la adânci bătrânețe.

Iar eu :

Incălicai p' o iapă cu coadă scurtă :

Să fie'n gura cui n'ascultă...

Povestită de răp. Coțandă din Priboeni. In alte variante e vorba de Joimăriță.

55. Șoarecele, iepurele, vulpea, lupul și ursul.

Acù, ci-că odată un șoricel mai scăpase o față din mâna Mieziinopti și când aia, necăjită, s'a repezit după el să-l sugrume, șoricelul, de frică, a încalicat pe-o puiă : fugi și fugi... s'a întâlnit cu iepurele.

— Und'te duci, șoricel, und'te duci ?

— Mă duc, mărele, mă duc... unde nu e nici moarte, nici îmbătrânețe, că

Vin Ciuci

Cu măciuci

Și dă în cap,

Peste cap,

Cură sânge roșior

Ca spâlderă de fuior!...

Iepurele atunci : — Merg și eu ?

— Haida !

L-a pus și pe el pe puiă și au mers înainte. S'au întâlnit cu vulpea.

— Und'te duci, șoricel, und'te duci ?

— Unde nu e nici moarte, nici îmbătrânețe, că

Vin Ciuci

Cu măciuci

Și dă în cap,

Peste cap,

Cură sânge roșior

Ca spâlderă de fuior!...

— Merg și eu ?

— Haida !

Și s'a suit și vulpea pe puiă, de au șters-o la drum. S'au întâlnit cu luptu :

— Und'te duci, șoricel, und'te duci ?

— Un' nu e moarte, nici îmbătrânețe, că

Vin Ciuci

Cu măciuci

Și dă în cap,

Peste cap,

Cură sânge roșior

Ca spâlderă de fuior!...

— Merg și eu ?

— Haida... Și au mers mai departe, de s'au întâlnit cu ursu' și tot așa a vorbit. A mers și ursu cu ei.

Intr'o pădure, la un loc, au făcut focu.

Le-a venit vremea să mănânce.

— Pe cine să mâncăm ?

— Pe cine-o fi mai mic.

Și au împărțit pe soarece, dar nici nu s'au pregustat.

A doua oară iar :

— Pe cine să mâncăm ?

— Pe iepure, că el e mai mic ! Și l-au împărțit.

Mai târziu iar :

— Pe cine să mâncăm ?

— Pe vulpe, că e mai mică.

Da ce-a zis vulpea ?

— Nene urse și nene lupe, nu mă mâncați, că v'aduc un sac cu găini și or face mai mult decât mine.

— Bine, du-te.

Vulpea a plecat să aducă găini, și s'a dus la cotețu' unui Rumân de i-a mâncat găinile toate. Apoi a umplut un sac cu fulgii lor și a venit la foc, la urs și la lup.

— Ce-ai făcut, vulpe ?

— Uite ! Le-am băgat într'un sac pe toate găinile dela un Rumân. Colea însă, în pădure, e un lac, și mi-au scapat găinile toate 'n lac. Acù pe vremea aceea erà iarnă cu gerueală ca acù.

Vulpea mai zise :

— Hai, nene urse și nene lupe, de băgați coadele în lac ; să se iea găinile de ele.

— Hai.

Și s'au dus. Când a înghețat apa, ursul și cu lupu' a început să strige :

— Alei, vulpe, rău ne strânge !

— De vă strânge, trageți în sus, că s'au luat găinile.

Au tras ei, ba și-au rupt coadele.

— Vedeți, nene urse și nene lupe ? Așa de multe erau găinile, că nu le-au putut țineà coadele ; d'aia s'au rupt. Mai bine hai acù să mâncăm care ce-om puteà.

Și au început ; lupu la vaci, ursu la smeură și la miere, vulpea la găini.

Acù ursu' luase vr'o trei uleie dela un creștin și le băgase într'o vâlcea.

A fost mâncând din ele, când și când.

Vulpea băgase de seamă și tot pândià prileju' ca să pape mie-rea ursului. Intr'o sară, erau la foc toți. O coțofană începe pe deasupra lor: *cațara, cațara, cațara!*.. Vulpea de colo:

— Nene urse și nene lupe! Auzi, fina Stana Logostana mă chiamă să-i botez un finișor. Duce-m'oiu?

— Du-te.

S'a dus la uleiu și a mâncat uleiu' jumătate; apoi a venit îndărăt la urs și la lup.

— L-ai botezat pe fiņu?

— L-am botezat.

— Cum i-ai pus numele?

— Lins-prelins pe jumătate.

— Să-ți trăească, leică vulpe!

Al doilea vine iar coțofana: *cațara, cațara, cațara!*..

— Nene urse și nene lupe! Mă chiamă fina Stana-Logostana să-i mai botez un finișor. Duce-m'oiu?

— Bine, du-te.

Se duce, isprăvește uleiu' ursului de miere, și apoi vine 'ndărăt.

— Cum i-ai pus numele?

— Lins prelins cu fundu 'n sus.

— Să-ți trăească!

Da se duce ursu pe la miere, și când o găsește mâncată, foc se face moș Martin. A luat la bătaie și pe lup și pe vulpe.

— Nene urse, zice vulpea, — nu mă o-norî. Fă dumneata altfel.

— Cum?

— Pune la trei inși, trei cioburi. La care-i găsi mâine dimineață miere, ăla a mâncat uleiu.

— Așă?

— Așă.

A pus un ciob la urs, un la lup și unu la vulpe.

Vulpea însă se scoală mai înainte și iea ciobu dela ea, în care eră miere, și-l pune la lup! Iar ursul când se scoală, iea la bătaie pe lup.

Bate-se cocoș, în labe, amândoi. Vulpea se prăpădià de răs.

— Ha, ha, ha! Nenea urs și cu nenea lup se bat, iar:

Vulpea iclenica

Mâncă miericica...

— Ce ziseși, vulpe? întrebă ursul.
 — Ia, cântam un cântecel dela moși dela strămoși, de când minte nu se ține.

Lupu' însă înțelege și se repede la vulpe, de-o iea la bătaie:

— A! N'a fost miciună vorba că capra face trăsnaia, iar oaia pate rușinea. De ce ai mâncat, fă, mierea ursului?

— Lasă-mă, nene lupe; nu mă mai bate. Că vă puiu coadele eu.

— Cum?

— Uite. Măine vin niște femei pe poiana de lângă vâlcea.

Ele vin cu vacile; iar unele din ele udă pânzele și perie. Nenea lup o să se repeadă la viței și eu fur fuioarele.

— Bine.

Și au făcut așa.

Când s'a repezit lupu' la viței, femeile au lăsat tot și s'au repezit să dea cu ce răgăduia:

— Ho, huideo! Uite lupu', mă!...

În vremea asta, vulpea a luat fuioarele și a venit la culcuș.

Le-a pus apoi la amândoi niște coade frumoase și lungi din fuioare.

Pă urmă vulpea, ca să răză de ei, a văzutun pârjol, în pădure.

— Acù ăl care o sări pârjolu ăsta, ala e mai viteaz din trei.

— Sai întâiu tu.

Vulpea... țâșt! Nici n'a atins focu'. Pe urmă țâșt! și lupu.

Lupu, nițel mai greu decât vulpea, și-a ars coada numai nițel, și a rămas încârligată cum e azi.

Ursu însă eră greu. Abià a trecut și chiar prin pârjol așa că și-a ars coada de tot, și d'atunci «n'are ursu coadă!».

Povestită de moș Toma Chelu. În această poveste, s'arată că alta ar fi pricina de n'are ursu coadă: pe câtă vreme cele mai multe poveștii se opresc acolò, unde ursu și-a băgat coada în gârlă, să se iea pești de ea.

Acì se arată viclenia vulpei, nu numai cu omul care el a făcut-o să fie așa, ci și cu animalele pădurii.

56. Prislea cel voinic.

A fost odată un om și a murit, și când să închiză ochii, l-au întrebat băieții:

— Tată, cu ce te-ai hărănit dumneata, să ne hărănim și noi?

— Păi uite: Știți voi măru' din vâlceaua fâneții?

— Il știm.

— Să vedeți dar. Țăla e un măr care noaptea 'nflorește și noaptea se culege. Să-l păziți bine în fiecare noapte, că vă e destul.

Așa. Iar omu, după ce a zis asta, a închis ochii.

Feciorii l-au plâns ce l-au plâns, și, după ce i-au făcut la țărână, s'au vorbit.

Fratele cel mare :

— Fraților, mă duc eu dă noapte să păzesc, și ce-o fi, să fie al meu.

— Du-te.

S'a dus acolo, a așternut un țol și când s'a deșteptat, n'a văzut nimic.

În noaptea a doua, s'a dus ăl mijloc ; a păzit și n'a văzut nimic nici ăla.

Iar când a venit acasă, a vorbit :

— Tata, săracu, a fost rătutit de moarte. Nu vedeți ? Am păzit două nopți degeaba. Da ăl mic, Prislea :

— Mă, voi ați dormit. Să mă duc și eu de noapte.

Și-a făcut un buzdugan și și-a luat în furcă o pală de ciulini, pe cari, ajuns la locul cu pricina, și i-a așternut în loc de țol. Apoi s'a culcat pe ei și când se mișcă, se întepă de ciulini și nu putea să adormă.

Atunci ce să vadă ? Pe la miezii nopții, și-aruncă ochii'n măr și odată-l vede plin de flori.

Pe urmă vine un vânt și scutură florile ; apoi alt vânt, o hală, și coace merele, și au sosit și trei fete să le culeagă. Aveau hăripi fetele alea.

Când vede așa, el dă cu buzduganu și pică una lângă el, și Prislea glumește cu ea și-i iea inelu :

— De unde sunteți, verișoarelor ?

— După tărâmbu-ăllant.

Și pe când vorbiau, fetele au sburat de lângă el ; da a apucat și el trei mere și trei săgeți dela ale trei fete. Și s'a dus la frați :

— Iată, fraților, cine ne culege mărul !

Și spune tirișenia întregă.

— Păi ce să facem, să nu ne mai culeagă ?

— Mergem după ele pe tărâmbu-ăllant.

— Cum ?

— Iacă. Facem un vârzob, să ne lăsăm pă el în jos până acolo. Acù, hai la gaura pământului !

— Hai.

Și s'au dus.

Acolo s'a legat cu vârzobu întâiu fratele-ăl mare, și, înainte de-a i se da drumu pe tărâmbu-ăllant, a zis :

— Măi fraților ! O să intru întâiu eu ; da când oiu mișcă, să mă scoateți !

— Bine.

Și abiã s'a lăsat ca un stânjen și a început să strige și să miște vârzobu.

L-au scos afară. Apoi l-au băgat și p'ăl mijlociu și tot așa a pățit. Da când veni rându ălui mic, el zise :

— Măi fraților ! Eu de ce-oiu mișcă, d'aia să mă băgați mai afund.

— Așa ?

— Așa ! — Și i-au dat drumu pe tărâmbu-ăllant.

Acu, pe tărâmbu-ăla, a umblat el trei zile p'într'o pădure, că acolo nemerise.

A treia zi, pe sară, a dat, în marginea pădurii, de o casă. In ea, o femeie cu trei fete :

— Dragă, nu mă lăsați să găzduiu și eu astăsară aici ?

— Bucuros ; de ce nu ?

A rămas și, venind vremea să mănânce, au stat cu toții.

La masă însă, i-a cunoscut fata cea mică inelul în deșt. Și d'aia, după ce s'a sculat dela masă, a șezut lângă el pe pat și i-a zis :

— Dragă vere, de unde ai apucat inelu ăsta ?

— Apoi, avem un măr și au venit trei fete să-l culeagă. Am luat și eu inelu' uneia.

— He, he !.. vere, eu am fost aia, cu surorile mele.

Dimineața s'a luat după el p'în pădure, și voinicul a venit și în sara astălaltă și a mas tot acolea. Ba și a treia sară, tot acolea, până s'a 'ndogățit cu el :

— Verișoară, mai am doi frați. N'or vrea surorile tele să le fie neveste ?

Și s'au învoit, apoi au plecat la vârzob.

A pus p'a mare în vârzob și a ridicat-o pe lumea asta. Frati-so ăl mare a prins-o în brațe :

— Ii... frati-meu ! Asta să mi-o dai mie !

— Păi, ție ți-am adus-o.

A pus p'a mijlocă și a prins-o în brațe frate-său cel mijlociu :

— Asta e a mea, frăţioare!

— Ție ți-am adus-o și eu. A ta să fie!

Pe urmă a pus și p'a mică în vâzob și când au urcat-o pe tărâmu-ăsta, au întrebat frații:

— Asta a cui e, frate-meu!

— A mea, fraților. Țineți-o, să mă urc și eu.

Și s'a urcat în vâzob.

Da când să fie aproape de gură, ce să vezi dumneata? Frații i-au tăiat vâzobu și l-au lăsat pe lumea ailantă.

Ce să facă săracu? Nouă ani a rătăcit el pe tărâmbu-ăllant și, la al noulea an, a intrat într'o pădure deasă.

Acolo, într'o vale, un fag mare și, 'n vârfu fagului, un cuib cât casa.

A auzit un glas:

— Păziă, nene, păziă; că te mănâncă șearpele.

Atunci a stat pe loc și a văzut un șearpe mare că se repeziă la pui. Repede i-a pus Prislea săgeata în gușă și l-a dat jos. Pă urmă au început iar puii să strige:

— Nene, nene! Unde să te pitim noi, că dacă o veni mama,

Te-o pupă,

Pân' te-o cocoșă;

Și te-o giugiuli

Până te-o 'nghiti...

L-a băgat un pui mai mare su' haripă și a stat cât o fi stat.

Da a venit Scorpia ¹⁾ și a văzut șearpele mort.

¹⁾ *Scorpia* e «jiganie urită», uneori cu trup de șearpe solzos și gură mare cu limbi de foc; altădată are cap de om.

În povestea «Coman vânătorul»: La curtea împărătească se arată o scorpie mare.

Sedeă într'o odaie de sus, cât mi ți-i ziulica de mare și n'avea alt lucru decât se așeză la fereastră și se *pieptăna*.

Împăratu' zise: — Comane, *împuşcă jigania asta!*

A tras zadarnic în ea, trei zile — ziua a treia șaizeci de gloante — și n'a omorît-o. Scorpia piere singură însă — ca și dracii — când cântă cocoșii de ziua.

În alte povești, ca și în «Prislea», scorpia îi e de folos omului, către care își arată recunoștința, dar spune prin gura ei că omul are cea mai bună carne la mâncare.

În altele, împărații se prefac în scorpii cu solzii de oțel și cu niște ochi căscați și firoși, de crezi că-s niște smârcuri.

— Cine mi-a făcut mie binele ăsta?
 — Ce i-ai face, mamă, să-l vezi?
 — L-aș pupa, pân' l-aș cocoșă și l-aș giugiuli, pân' l-aș înghiți.

— Ba nu; făgăduște-ne că nu-i faci nimic, și numai așa ți-l arătăm.

— Bine, nu-i fac.

Atunci l-au scos puii și i l-au arătat.

Hi! Cine poate povesti bucuria Scorpiei? L-a pupat, pân' la coșcat, și l-a giugulit, până l-a înghițit.

— Mamă, mamă, se roagă puii, — noi am socotit să-i faci vr'un bine; da nu să-l mănânci.

Atunci mă-sa face: călc! Și-l dă afară.

— Ce bine vrei, creștine, să-ți fac?

— Nici-un bine să nu-mi faci. Doar să mă dai pe lumea noastră.

— Hei, hei! In rea grijă mă băgași, creștine! Da să-mi coci nouă cuptoare de pâine și să iei nouă buți de apă.

Așa. A făcut ce-a zis Scorpia, s'a suit pe ea și a plecat pe lumea asta.

Când a venit la vamă, a fârșit demâncarea și atunci a zis Scorpia:

— Ii... creștine, mai dă-m cevă să mănânc.

I-a mai dat hainele de pe el, până l-a asvârlit d'asupra. Acolo n'a avut ce-i mai da, și l-a luat Scorpia de talpa piciorului, de l-a mursicat, și i-a rupt o bucată. D'ăia sunt oamenii cu lipsa asta azi.

— Hi, de știam că ai carne așa bună, nu-mi scăpai!

A venit acasă la frații lui.

Nevasta lui Prislea eră găinăreasă la ei; iar un băiat al lui eră porcar la porcii lor. A dat întâiu cu ochii de băiat:

— Cum trăești tu, băiete, cu porcii; cum o duci din conac?

— Cum s'o duc? Stăpână-meu mă are pe mine și pe un ogar. Iese afară cu un codru de mămăligă și, zice: «ăl ogar,ăl porcar!». Dacă apucă ogaru, mănâncă el; dacă apuc eu, mănânc eu!

— Așa?

— Așa.

A intrat la frați în casă și le-a zis:

— Așa, mă fraților, mă lăsarăți pe lumea ailaltă! Tăiarăți vârzobu!

— Nu l-am tăiat noi, frate; s'a rupt el.

— Bine. Da ți-neți voi săgețile dela neveste ?

— Le ținem, frati-meu, cum nu !

— Mă fraților, mai zise Prislea, — să n'am păcat, iată ce vă spun : Să dăm săgețile în sus, și să ne ajute Dumnezeu după cum spunem.

Atunci frații au zis :

— Dă-o 'ntăiu tu, să vedem cum o dai.

Și Prăselea și-a făcut cruce; apoi el s'a uitat și a svârlit săgeata drept în sus, și când a picat în jos, săgeata i-a venit pe la vârful nasului și s'a îngropt în pământ, la vârful picioarelor.

Acù, ei i-au luat seama și, când a dat-o, s'au vorbit :—Mă, a dat-o frati-meu drept; noi s'o dăm păliș.

Și le-au asvârlit înaintea *trupului*.

Da ce folos? Că s'au întors săgețile îndărăt și i-au făcut pe ai doi frați : patru fălii.

Așă. Și a rămas singur Prislea; nevestele lor, găinărese la nevasta-sa; și copiii lor, porcari la copilul lui.

Și încălecai p'o șea

Și vă spusei așa...

Povestită de Toma Chelu!

Acì, ca și în alte multe povești, *vântul* e de mai multe feluri; unul care înflorește, altul care scutură pomii și altul care coace poamele. Și e așa de năzdrăvan, că le coace într'o noapte, după ce, tot în noaptea aceea, le-a 'nflorit și scuturat.

Vântul, în unele povești, învață pe Feți-frumoși că gârla care înconjoară pădurea Neagră, unde e Doamna Kiralina, se poate trece pe *bușteanul lelelor*.

Vântul, scornit de Sgriptoroaice, de pajere, ori de scorpii, răstoarnă pământul cu susu'n jos, ca să caute pe voinicul care i-a făcut bine.

Un fel de vânt, *Crivățul*, se bate cu ai mai grozavi pași și alți comandiri de oști și-i omoară și-i îngheață cu toată oastea lor.

Luptele acestea sunt descrise așa de minunat în cântecul bătrânesc *Marcoș-Pașa*, publicat în colecția mea de *Legende, tradiții și amintiri istorice* cu versuri frumoase ca :

Îeșiă gerul din fântână,

C'un toiag de gheață 'n mână,

Opincuțe de zăpadă,

Cu barba albă de chidă

Și din chică rouă-i pică,

N'are frică de nimică...

Și în varianta *Cântecul gerului*, pe care o dau aci :

Vezi, Marcoci Pașă bătrân,
Măre, că el îmi avea
Vr'o cincizeci de Irimii,
Oștiri mari cari nu le știi :
— Câte orașe-am văzut,
Pe toate mi-le-am bătut,
Niimea n'a îndrăznit!

Foicică matostat,
Vezi cea tăiat la cap ?
Și la *Crivăț* a plecat
Pe aripa norului,
La fântâna gerului...
Dar *Crivăț* când îl vedea,
Ieșă *Crivăț* din fântână
Cu mustățile de brumă,
Cu toiag de gheață 'n mână
Și din chică rouă-i pică :
— Ce e pricina Marcoci ?
— Am venit și-eu pe la voi,
Să ne batem amândoi.
— E, he, he ! Marcoci, degeaba
Ai plecat, și-ai lăsat treaba !
De ce, măre, n'ai venit

Chiar în luna lui Cuptor,
Când e ploile mai moi,
Să ne batem amândoi ?
Ai venit în vremea mea,
Să te bați, dacă-i putea !
Odihnește-ți oștirea,
Culcă-te unde-i putea
Și-apoi să vii dimineață,
Să ne batem cu dulceață.

Se ducea, se odihniă,
După cum îi poruncia.
Crivăț noaptea ce făcea ?
Frumoasă ploaie 'ncepea :
De cu sară ploaie caldă,
Mai pe noapte cu zăpadă
Și mai spre ziua 'nghefă,
Soldații se speria :
— Ce facem ? că nu e bine,
Nici aici noi să ședem,
Nici pe drumuri să mergem !
Ce bruma avea soldații,
Dimineața-eră 'nghețați.

Numa Marcoci a rămas,
Jumătate înghețat,
Jumătate desghețat.
Strigau soldații din drum :
— Ce facem, Marcoci bătrân ?
— Dacă să mai dați de traiu,
Băgați cuțitele 'n cai
Și intrați prin coșurile,
Să vă 'ncălzească la piele.

Care 'n coșuri că intră,
Acolo că rămâneă.
Și ce se mai întâmplă ?
Ieșă *Crivăț* din fântână
C'un toiag de gheață 'n mână
Și din chică rouă-i pică :
— Haide, Marcoci, la răsboiu,
Să ne batem amândoi !
Dară Marcoci ce-a grăit ?
— Cine, Doamne, a mai văzut
Și cine-a mai pomenit
Să se bată oamenii
Chiar cu sfinții *Crivății* ?

Alt vânt, osebit de *Crivățul*, este *vântul turbat*, până unde abia poate să ajungă ciocârlanul care vrea să se suie la Dumnezeu. Dar ajuns aci, turbează și cade jos de-l mănâncă câinele și turbează și el.

Alte vânturi sunt : *vântul de primăvară*, *vârtejurile* și *vânturile rele*.

În imaginația poporului, care de multe ori își închipuește că toate lucrurile sunt ființe vii și, atribuindu-le voință și simțiri omenști din faptul că au asupra-i o influență bună sau rea, le personifică, — vântul e înfățișat, după cum se vede în multe povești, ca un flăcău tânăr, frumos și sburdalnic.

Imaginea vântului — mai cu seamă a celui de primăvară — a lucrat-o nemuritorul V. Alexandri, după modelul poveștilor, personificând așa de frumos vântul în legenda sa «Vântul de miazăzi» (V. Alexandri, *Opere complete*, v. III, p. 29, c. f. de M. Strajan în *Convorbiri literare*, an. XXX, vol. II, No. 10) :

Venind din climate arzătoare, vântul culege mana iernii de pe câmpiile albite, cutreieră neîncetat dealurile și văile, până când, sub suflarea lui caldă, începe să încolțească iarba, să se ivească mugurii, să curgă pâraele în șiroaie, să iasă gândăceii la soare și mieii la pășune și să se reîntoarcă cocorii din țerile călduroase. Apoi se odihnește, ca orice drumeț ostenit. Atunci aude un glas de jale care iese dintr'un fag, zicând :

— Doamne, cine oare,
Ce viteaz îndurător
M'a scăpat din închisoare ?

Vântul auzind glasul, se scoală și, suflând peste fag, mai cu putere decât oricând, apare atunci o fecioară, *primăvara*, atât de frumoasă, încât :

La plăcuta sa privire,
Mii de glasuri ciripesc
Și sub vesela-i ochire
Câmpii veseli infloresc...

Vântul locuiește în palate, are mamă, surori, copii, ș. a. — așa spune poporul. E dat în seama unui om chior să-l păzească; iar când scapă câteodată, aduce furtuni mari, vârtejuri și hale.

(Un studiu asupra *Vântului*, studiu de mitologie română a publicat d-l N. L. Kostake în *Convorbiri literare*, an. XLV, No. 3 pe Martie 1911).

Povestea de mai sus — *Prislea cel voinic* — se aseamănă foarte puțin cu povestea *Prislea cel voinic și merele de aur*, din culegerea: *Legendele sau basmele Românilor*, partea I, tip. la 1872, de P. Ispirescu.

INDICE ȘI GLOSAR

A.

A, al, ăl, ăla, ăle, ăi, ăia, ălui—presc. pron. *aceea, acel, cela, acei, cei, aceea, aceasta, asta, cele, acelu* :

Ale surori cu neceaz pe ea, p. 186 ; ale nouă hotare, p. 243 ; asem. p. 247, 115, 124, 128, 274, 322.

abate (a) — v. 1) a da zor, a lucra harnic p. 315. 2) a întrerupe drumul drept, pentru a lua altă cale, sau pentru a lucra ceva : Unde te duci, Făt-frumos, și pe la mine nu te-abați ? p. 216 ; într'un cântec :

Eu în codru m'aș abate,
Ca să prinz pe urs d'un frate
Și pe vulpe-o surioară
Și pe vidră-o verișoară.

abitir (mai) — adv. mai cu foc, mai cu interes, mai cu drag : O alintăseră mai abitir ca pe una din trupul lor, p. 252.

aciolă — adăpost, p. 23, 206, 315.

aciolă (a se) — 1) a se adăposti. 2) a rămâne pe lângă o casă, ori slugă în curte, p. 126.

acolea — adv. aproape, lângă el : Acolea 'n drumu-i, p. 51 ; se așează acoloa și ele, p. 191.

acù — vorbă întrebuintă deseori la începutul poveștilor, sau și după pauze mai mari când se reieă firul povestii, p. 3, ș. a

acuș acușica — adv. acum, p. 173, 181.

ad' — imperativ vb. *adă, dă aici*, la

mine, dă-mi mie, p. 118 ; într'un cântec :

Ad' la leica s'o spâl eu
Cu apă din feredeu,
Cu săpun dela Buzău.

Adăm — s. (vândută de Adam Spurcatului), p. 175.

adânc — adj. — cu minte, înțelept, p. 193.

adiata — testamentul, diata, p. 287.

aduce (a) — 1) a potrivi : Eră mai mare bucurie că adusesse lucrurile așa de bine bătrânul, p. 22 ; nu sunteți în stare să aduceți voi lucrurile mai bine, p. 215 ; 2) aducea din fluer, p. 284 ; aducea cântecul, p. 295.

adus — încovoiat : Adus de mulțimea anilor și a nevoilor, p. 138.

afund — adânc p. 322, ca și într'un cântec :

.....
Și-am să las cu jurământ,
Măi, când m'or băga în pământ,
Să-mi facă scieriu de nuc,
Să mă 'ngroape mai afund,
Să nu putrezesc curând ;
Să putrezesc la cinci ani,
Să fac voia la dușmani !

agea-agea — gata-gata și cu stăruință, cu hotărâre : Stau la poartă agea-agea să sboare capul pescarului, când l-or vedeă venind, p. 128. Se mai zice și : stă *adiba*.

ai — vb. vei, p. 179.

aiëvea — 1) adevăr, în realitate : E un vis, ori chiar aiëvea ? p. 25 ; tot

socotia că nu-i aievea, p. 79: Nu știu, li se pareă mesenilor, ori eră chiar aiëvea? p. 159. 2) între vis și realitate.

alântă — cealaltă, p. 322.

aimînteri și *aimînterea* — adv. altminteri, p. 25.

ainină (a se) — a se agăța de ceva sus, atârănând în jos: Paiete cădeau și boabele s'aininau, p. 184.

alam — ferice: Numa cel mic, alam de el, p. 224; într'un cântec:

.....
Alam de omul frumos:
 Cum ajunge, toarnă 'n coș!
 Morăreasa zice-așa:
 — Stai, băiete, nu turnă
 Până nu te-oiu sărută,
 Că nici oiem nu ți-oiu lua.

aldămăș — adălmăș, cinstea, petrecerea ce se face între oameni când se învoesc asupra unei vânzări:

Il adoarme, și pe urmă fac aldămașul cu rachiul fiert, p. 120.

Al-de-pe scorbura — Dracul.

alea — lucrurile, calabalăcul, p. 279.

alici (a se) — a se vedeă clar, distinct, lămurit: Nu se alicia din urmele boilor, p. 202; nici nu se alicia bine ce e, p. 254, 312.

Alimăn — Aliman voinicul, poveste de Caraivan, cit. p. 99, 106, 173.

alimănit — afurisit, p. 294.

alivânta — cu susu 'n jos. *

ăllant — cellalt, p. 168.

aloghîți — pasări uriașe (?) p. 98.

amăgi (a) — a înșelă, a păcăli: N'aveă cum să amăgească pe copii, să nu mai ceară demăncare, p. 175.

amiazi — la amiazi: Când o fi soarele amiazi, el vine, p. 173.

amînteri — vezi *aiminteri*, p. 166.

amû — v. aci, p. 166.

amûș — vezi *acus*: Amuș îi gata pogacia, p. 166.

animălä — femeninul subst. *animal*.

anosîi — minciuni cari să bage pe

alții în încurcăături: Să vedem, n'o să i se înfunde lui cu anostiile, p. 81, 248.

aoi (a se) — v. a se văita: Incepe să se aoilească de se cutremurau împrejuriile, p. 140; începe să se aoilească, p. 248.

așoară — dim. dela *apă*: Dimineăța nu aveă pic de așoară, p. 7; într'un colind:

Luară-așoară 'n gurișoară,
 Pietricele 'n degetele,
 Cu așoară-mi răurară,
 Boieri mari se deșteptară..

Se zice și *așorică*.

apu — apoi: Apu, măi omule, fă pi căraria asta, p. 166.

apucă (a) — 1) a se abate și merge: Pe ce cale să apuci, p. 40; pe unde să apuci, p. 40, 71; apucară a-mândoi cumetrii, p. 121; încotro să apuc? 133. Intr'un cântec:

Când pe uliță mi-apucă,
 Toți dușmanii cată crunt,
 Par' c'aș fi cu peri de lup!

.....

2) a-l sosi, ca într'alt cântec:

Că pe om vara l-apucă
 Ori la muncă, ori la ducă,
 Ori la luncă, ori la fugă,
 Ori cu capu'n hălăciugă..

arâni (a se) — a se hrăni, a trăi: Să ne arănim unde-om puteă și noi, p. 242.

Arăp — p. 268, 269.

arătări — ființe în adevăr, sau părerii, ființe fantastice: Arătările albe pleacă, p. 105; l-a auzit o arătare de om, p. 263.

arcerele — unealta pe care se ascute briciul sau cuțitul, p. 276.

Ardeal — p. 84.

ardică — a ridică.

Aref — p. 84.

argătăș — dim. dela *argat*: Argătaș pe măliaș, p. 203.

argeă — groapă în pământ, mărta-

cită cu martaci de lemn și învelită peste martaci cu pământ. Înăuntrul eră fixat, în pământ, un rășboiu pentru țăsut, p. 192, 313; într'un cântec :

Bărbat-i nevasta mea :
Când îi pomenești de furcă,
Iea zăblăul și se culcă,
Când îi pomenești de-argă,
Par'că intră dracu 'n ea...

Argeș — p. 64, 84, 266.

Arhanghelul Mihail — p. 122.

armăți — înarmați, p. 121.

așezăt — logodnă: Rămâne pricina pe dusul cătătorilor de casă la ginere din partea miresei, pe împogodeală din zestre și pe *așezat*, p. 64.

asmuți (a) — a întărâta asupra cuivă, câinii, cu vorbele: «soa, pe el! aci, aci!»: Si începă să asmuțe câinii, p. 54.

așteamă (cu) — după el, pas cu pas. *asvârlitură* — sărire din minți, pornire spre dragoste: Are și bătrânețea câte-o asvârlitură, p. 237.

atălîca — puținel, arătându-se cât, p. 61.

Aude — iepurele, 232.

âzma — pâine făcută din făină nedospită. La nunți, e lucrată frumos cu adâncituri în chip de flori și mânjită cu gălbenuș de ou, p. 148, 179.

B.

Bă! — Mă! p. 302.

Baba-Răcoărea — p. 273.

Baba rea — p. 273.

băciui (a) — A tot veni pe la altul, într'o afacere, des și în orice timp: Acu nevasta lui Tândală tot băciuiă la Păcală, p. 245. ind. prez.: *băciuite*.

băgă (a se) — a se angaja slugi, p. 242.

băjă — puțin: Căutam și eu o băjă de foc să mă 'ncălesc, p. 138.

băjenâr — fugit dintr'un sat unde nu-i merge bine și așezat în altul: Se făcu băjenâr la un sat, p. 34.

baiarac — s. regiment, p. 301.

bălăbăni (a se) — a se bate într'o parte și într'alta, p. 73.

bălălăi (a se) — v. *bălăbăni*, p. 92. *bălăncăni* (a) — a-sună (clopotele), p. 63.

balașicuri — v. *anostii*, p. 289.

băltăc! — vorbă prin care arătăm că a căzut ceva în apă făcând șgomot: Il aruncă... băltăc! într'unul din cazane, p. 43.

Bălții — p. 302.

Barbă-neagră Tartacôt — p. 226.

bărbătă — adj. harnică, p. 187; masc. *bărbat* — harnic.

bărbătește — repede: Bărbătește întră 'n ogeac, p. 198.

bărduiță — cioplită cu barda, după secure: 163; într'alt cântec:

Este-o casă mitoteă,
Ațuită cu aja,
Bărduiță cu barda, ș. a.

Bârnea — p. 200, 276.

bășca — deosebit, p. 304; a *bășcălui*, a se despărți din toate.

bătă — măciucă, neprinsă cu ținte la măciulie: Iea o băță și omoară-l, (în introducere).

Bate-mă, Doamne, cu băta,
Nu mă bate cu urita;
Bate-mă, Doamne, cu parul,
Nu mă bate cu amarul...

beldie — bucată de lemn bună și pentru bătaie și pentru aruncat în ceva sau împins: Mai bine iea o beldie și mă aruncă 'n apă, p. 73.

bêre — orice fel de bătură: La bere și la mâncare, p. 189.

bestegăla (d'a) — de-a berbeleaca, când pe o parte, când pe alta, p. 130.

beteag — adj. nu vede bine, p. 61.

bìoli — s. bivoli, p. 266.

Bisioc — p. 304.

blănă — scândură: Dricul făcut din carâmbi, sușleți, blăni și leuci, p. 61; îmi luam d'acasă o blană, să mă odinesc pe ea, p. 243; într'un cântec:

Inimă, mi-ai fost dușmană:
M'ai purtat din țară 'n țară
Și mi-ai făcut trupu blană...
Mi-ai făcut fața ca ceara,
Inimicara ca cerneala!...

.....
asem. p. 264, 209.

boabă — fem. dela *bob*; subst. *cuvânt*: Eu numai m'am prefăcut că nu știu să grăesc o boabă, două, p. 164.

boacăină — adj. în nerândul oamenilor, p. 118, 162.

boartă — brătară: Fă-mi, omule, o boartă de nuntă, p. 219.

Boboc — p. 294.

bobîțe — dim. dela boabe, p. 294.

bodăpröste — bogdaproste: cuvânt cu care mulțumești pentrucă s'a dat ceva de pomană: Cine-l găsește, zice «bodaproste» pe el, că zice: mi-l-a dat de pomană, p. 119; asem. 188.

bolbotine — fructele, mai cu seamă când sunt verzi, ale feluriților pomi, p. 307; într'un cântec:

Vorbii asară cu tine,
Vorbirăm gură cu gură,
Să vii la neica 'n grădină
Ușuind câte-o găină,
Mâncând câte-o *bolbotină*,
Să nu-ți bage mă-ta vină...

boncănî (a) — a bate 'n scândură, rând pe rând, ca la toacă: Dracul a început să boncâne cu ciocanul în tocălie, p. 152; începe a boncănî în ea cu ciocanele, p. 155.

boroboăță — întâmplare ciudată: Altă boroboăță, p. 245; pl. *boroboățe*.

borțulița — s. boartă mică; ca mângâiere p. boartă, p. 220.

botulêțul — dim. dela bot, p. 101.

boț — s. cocoloș, p. 6.

boteză (a) — a da numele, p. 277.

brăcînăr — s. bucată de lemn ce unește un crac al furcii căruții, până 'n celălalt, ca să ție 'n sus oiștea, p. 61; sfoară ce se bagă pe îndoi-tura de sus a pantalonilor sau ismenelor pentru a le țineă legate strâns pe corp.

brêji — cumiști, p. 118.

brodî (a) — nemeri, ori a află: L-a brodit odată necăjit, p. 5; se brodește, poate, să-mi aduci și tu, p. 273.

bruma (ce) — puținul, p. 79: Din ce bruma am, 326.

bucen — s. buciom p. 255, 285; într'un farmec de dragoste:

De dimineață mă sculai,
Bucenu'n mână luai
Și de trei ori bucinai:
Dragostili le-adunai
Și pe n. le-aruncaii...

büful — 1) praful: S'a ales büful de ei, p. 158; 2) s'a dus büful (vestea).

bugêtu — bungêtu, pădurea, p. 293.

bulfêie — scândurile cari unesc cefele cu polița la jug, p. 60 sing. *bulfêu*.

bülgär — bülgäre, p. 303.

buluc — mulți și înghesuiți unul într'altul, *buluciți...*; într'un cântec:

.....
Și când zic, mă duc, mă duc,
Mândrili se strâng buluc
Și mă întreabă: un' mă duc?
Eu le spuii: — «La Câmpulung!»
Mă 'ntreabă de viu desară?
Eu le spuii: — «La primăvară!»
Ele se plâng de se omoară!

bün — bogat de toate: Te-ai făcut bun? p. 63.

bunătă' — atâta bunătate: Cum să rămăiu eu fără bunătă de bou? p. 298.

bușteanul Ielelor — p. 325.

butüci — 1) buturi mai mici: Lemnele, buștenii, butucii, crăcile...

tot ce eră în codru, veniau grămadă 'n urmă-le, p. 104. Cu acelaș înțeles într'un cântec:

Și o groapă că-mi săpă,
Dar în groapă ce puneă ?
Numai pietre și butuci,
S'aibă crezământ la Turci...

2) bucăți mari de untură afumată ori de pastramă:

Să umblu din cramă 'n cramă,
Prin butuce de pastramă...

buturiș — s. loc plin de buturi și de lemne aruncate în neorânduială: Se mai ascunde el prin rediș, prin buturiș, prin niște scorburi, p. 45.

C.

Cămișori — lupul, ursul, vulpea și iepurele, p. 231.

câinôs — negru la suflet, rău, p. 166; *se mănă 'n câinie* se zice de doi inși cari trăesc rău între ei; — *pune câinii pe foc*, se zice de o femeie rea.

călc! — vorbă cu care arătăm mișcarea și sgomotul ce face acel care lapadă ceva pe gură, p. 324.

călcăre — furt prin spargere, făcut de mai mulți, în bandă, p. 247.

călcătură — 1) urma ce-o lasă omul unde calcă cu piciorul, p. 304; 2) chipul cum calcă cineva când merge, ex:

Tot un răs
Și tot un plâns,
Tot o urmă,
Tot o dără,
Tot un fel de călcătură...

calea bisericii — dragostea de biserică și de cele sfinte, p. 67; *nu n'a îmbătrânit calea bisericii* — zice unul care a dat cu capul de multe.

căleală — întărire... ca fierul, p. 307.

caleășcă — trăsură, p. 60.

căli (a se) — a se întări... ca la fier, p. 308.

călțunări — nuntașii cari, în ziua cu nunta, însoțesc pe ginere la casa

miresei, ducând unele daruri. Sunt tot atâtea *călțunărese*, p. 40.

Câmpan verde și frumos — p. 285. *cânița dracului* — părul încălțit al babelor rele, p. 74, 313.

cânivă — adg. *leneșă*, p. 187.

cântă (a) — a le da pe băutura și când bea, să cânte: Le cântase, p. 41.

canin — chinuire, muncă, p. 235.

canuni (a se) — a se munci, a se chinui:

Diavolul, canunindu-se, își aruncă ochii 'n oglindă, p. 206, 230.

căpătână — partea roatei, în care se bagă spițele cu un cap, altul fiind prins în obezi. Prin mijlocul căpătânii trece ȏsia, p. 61.

cap de om — om: Să-și facă ȏsânda, că omorise cap de om, p. 118;

capu' meu — chiar eu.

căpistère — Vasul în care se ține și se cerne mălaiul, când se iea din hambar, înainte de-a-l pune în căldare pentru facerea mămăligii. Copaie pentru mălaiul, p. 191.

Nu te pripi că «n'ai văzut albu'n căpistère» se zice cuivă care socotește o afacere făcută în folosul lui, când încă nu i-a văzut sfârșitul; *din capul căpisterii* — de unde ai și din cât de puțin ai aveă.

căprosu — mândru și trufaș ca o capră, p. 144.

căpui (a) — vb. a închide și astupă bine: Smeul ademenise cu vorba soarele și luna și, căpuindu-i, la strămptoare... p. 98.

capu' legii — persoană bisericească, p. 47.

cără (a) — 1) a aduce ca și cum ar aduce cu carul: Să-i care d'alee mănăcii, p. 221; 2) a-l tot lovi: Și-i cară pe spinare c'o peleacă, p. 80, 187, 243; 3) a plecă cât mai repede: Cară-te d'aci! *Ce-ți dai cu caru' de mine?* — se zice către unul care atinge cu vorba.

caraulă — paza de noapte, streaja, p. 248, într'un cântec:

Drag mi-este sara pe lună,
Când viu dela caraulă
Cu răncioara pe mână!

Cei cari păzesc de caraulă, se zic: *caraulași, strejari* sau *colgii* (că sunt de col).

cărăbăni (a se) — a plecă repede-repede: Hai, bre, să ne cărăbănim de pe aici, p. 85.

carâmbi — cele două părți mai însemnate ale căruței — unul de-o parte și altul de alta a dricului, alcătuite din drugi și din speteze, p. 61.

cârc! — nici graiu: Nu face nici cârc! p. 151.

cârcă — spinare: Iea în cârcă pe împăratul verde, p. 156, asem. 193, 221, 265.

cârlân — cal mai mic: Cârlan de trei ani, p. 169; dim. e *cârlăior*.

cârmî (a) — a se împotrivi: O mai cârmî ea, p. 316.

cârpî (a) — a-și mai îndreptă starea: S'a încercat el s'o mai cârpească cu una cu două, p. 33.

cârucioară — căruța mică, p. 64.

câsnă — v. *canun*, p. 85.

câsnî (a) și *câsnî* (a se) — v. a canuni și a se canuni, p. 215, 234, 276.

cătămăiu — bucată de lemn ce se pune sub diferite vase, mai cu seamă sub cele cu băuturi, spre a le ridică dela pământ: Să-l pui eu *cătămăiu* la lemne, p. 235.

cățara — vorbă care imitează cântecul coțofeniei, p. 319.

cățea — femeie cu apucături rele, p. 126.

cătătòri decasă — persoanele cari, din partea ginerelui, vin să vază cum stă și el ca avere: Dacă tinerii cu rudele se plac, se face împogodeala din zestre și așezatul, p. 64.

căț!.. căț!.. — sunetul, scârțăitul ce-l face plugul când ară, p. 278.

catrafuse — s. lucrurile din casă: N'au avut cine știe ce catrafuse, p. 79.

cătrăni (a se) — a se supăra foc și a se face negru la inimă cum e catranul, p. 33, 71, 224.

căuș — vas de lemn în chip de lingură mare cu care se scoate apă din fântâni (nu din puțuri), p. 53, 144; căușul mai mic — *căușel*:

De te-aș prinde 'n poieniță,
Să-ți fac mânăle grădiniță
Și gura d'o fântăniță,
Măselele pietricele,
Să curgă apă din ele
Și limba d'un căușel,
S'adape neica din el
Și su'barbă-un șghebutel,
Să-mi adăp un murguleț.

A se *căușă* — a se slăbi, a se burduși, a se slăbănogi (oamenii, tenueala pe case, etc).

ceaun — căldare de mămăligă, p. 204.

cel — acel: A stat în cel loc, p. 272.

celâr — odaie de bucătărie în casele țărănești mai vechi; acele case aveau trei încăperi: tinda, celarul și «casa mare». In ea se păstrau bucatele și tot acolo mâncau ai casei: li chiamă în celâr să-i ospăteze, p. 43. Din *tindă până'n celâr*, ori *până'n tindă*, e sin. cu de *Joi până mai apoi*, adică prea curând: pentru oamenii uituci. Se zice și *celărêl*, cum e într'un cântec:

Du-te până 'n celărêl,
Celărêl de stejerêl,
Și iea buzduganul meu
De cînzeci oacă de greu..

Cel de pe scõrbură — Dracul, p. 316.

cenac — strachină mai mică; i-a strecurat în cenac un inel, p. 220.

ceonăie — vacă nărașa, p. 243.

cercuî (a) — a tăia și legă vița de araci în primăvară, după ce s'a desgropat, p. 110, 198. La ind. prez. două forme: *cercuie* și *cercuiește*.

Cèrnea — p. 200.

cheie — vamă, p. 274.

cheotoare — ațe cu cari se încheie cămășile la gât: Pe un iepure schiop călare, cu căpăstrul de cheotoare, răsându-se într'un paiu de secară, p. 102; *cheotoarea gardului*: — locul unde se întâlnesc două plăși de garduri.

cherchelî (a se) — a se îmbătă: După ce se cherchelește bine, pleacă la locul lui pe două cărări, p. 118; cel care, fiind beat, merge mătă-năind într'o parte și într'alta cântând:

Dela beat, cărciumă viu,
Și de vin și de rachiu
Și cu partea într'o căciulă:
Nici-un latră nu mă căine...

se zice *cherchelît*.

Chîra — p. 7.

chiropăste — năpaste, nevoie, p. 298.

chisnovăte — sucite și minunate, p. 175.

chișer — lanțul de care se folosesc sătenii să împiedice sania la coaste, sau leagă lemnele când aduc târșuri de pe coastă cu boii în tânjală, p. 61.

chivernisitoare — bune gospodine: Incep fetele să fie mai harnice și mai chivernisitoare, p. 112.

cicăli (a) — a tot certă într'una pe cei din casă, cu rost și fără rost, p. 266. La ind. prez.: *cicăle* și *cicălește*.

cii (să) — mold. să fie, p. 166.

Ciobanu Ionică — p. 79.

cioc! — imitarea sunetului ce se aude când dai în cevă cu putere: O pune p'un tăietor și... cioc! cu securea, p. 12; odată face: cioc! în capul pițigoiului, p. 210.

ciolâne — 1) oase: Se culcă încolo departe pe arătură, să-și odinească ciolanele p. 160. 2) osul împreună cu carnea de pe el, mai cu seamă al

piciorului, cum se vede într'un cântec:

Maică, mi-ai sezut pe pat,
Cu așoară m'ai scaldat,
Cu fașa m'ai înfășat,
Lu troacă m'ai aruncat

.....
Rău, maică, m'ai blestemat,
Să șez în pușcă răzmat,
Să mănânc tot de furat;
Să mănânc *ciolan* de oaie,
Să beau așoară din ploaie,
Să mănânc *ciolan* de capră,
Să beau așoară din piatră,
Să mănânc *ciolan* de miel,
Să beau vin din burdujel
Și să mă plimb pe muscel!

3) pământ cretos.

ciolpănei — dimin. dela *ciolpani* — arbori fără crăci — sau ramuri anu-mite din același copac, ramuri cari n'au crăci și frunze: I-a făcut dolofănei, să cânte prin ciolpănei, p. 293, sing. *ciolpănel*. Pe ciolpani trag iarna ciorile. De aci a ieșit zicătoarea: *iși cunoaște cioara ciolpănul* — atunci când un copil, fie cât de mic, cunoaște pe tatăl sau mama sa și dă fuga la ei.

ciondăni (a se) — a se certă, contrazicându-se; a se tot lua cu vorba aproape de ceartă, p. 46, 246.

ciopățî (a) — a tăia bucăți, (p. 133); bucățile din întregul ciopățit se zic *ciopățî*, p. 49, 238.

ciopôr — buluc, unul lângă altul și mulți să nu le dai sama, ori «să dai paraua pe cap de Rumân»: Se duce lumea ciopor la locul cu pricina, p. 81.

cioroiu — Țigan: fata s'a plecat de-a sărutat-o cioroiul, p. 185.

ciorovăi (a se) — v. a se ciondăni: Pe când se ciorovăiau ei, vine o slugă și spune Măriei Sale, p. 11.

ciosvârtă — s. bucată de carne, mai cu seamă a patra parte din ied sau miel, ori un picior, p. 178.

ciosvârți (a) — v. a ciopăți, p. 178.
cireășe — cireșe, p. 59.

ciric — bucățică.

Ciucî — p. 317.

ciuciulit — ca un ciuculete (ciupercă comestibilă), strâns ghem și ascuns, p. 249.

ciucuri — frișoare de bumbac sau lincă, strânse la un loc în chip de mănuchiu și legate frumos, la *cheotorile* flăcăilor, ori la viței, să nu se deoache: Cu cămașa albă floare, cu brâu roșu 'ncins pe șale, cu ciucuri la cheotoare..., p. 21; sing. *ciucure*. *A ieșit ciucure*, se zice la vărsat sau pojar când iese des, des, pe tot corpul.

ciudă — 1) rușine, p. 8; cu acelaș înțeles într'un cântec:

.....
 Când mă plecăm să beau apă,
 Mă plesnai cu cisma 'n ceafă,
 De beam apă sângerată,
 Cu mâsele-amestecată!
 De *ciudă* și de mânia,
 Am plecat în haiducie...

2) ură: Numa 'mpărăteasa, nu. Aveă *ciudă* destulă pe el, că-i scăpase pe tineri dela moarte, p. 108.

ciugulî (a) — a mânca încetul cu încetul și câte puțin, ori a tot ciocăni cu ciocul, p. 74. La ind. prez. două forme: *ciugule* și *ciugulește*. Se mai zice și *ciupără*.

ciulin — lanț (în Olt): S'a dus la un Țigan de a făcut un ciulin de fier, p. 171.

ciurr... — imitația sunetului ce face apa sau sângele când curge, p. 306.

ciutură — găleată de scos apă din puț: Capu-i e cât ciutura și pieptul cât banița, cu barba până 'n călcăie și opt ochi în scăfărlie, p. 43. Se zice și *cițură*.

clacă — lume multă care lucrează pe degeaba sau pe cinstit ori câte-o jumătate de zi la lucrările câmpului, ori seara la curățat porumbi

sau la lucrările femeiești: Claca lui Uciğă-I toaca, p. 189.

clădărie — multe, una lângă alta, pe un anumit loc: Clădărie de fragi, clădărie de bureți, clădărie de poame, clădărie de flori. Plural: *clădării*, p. 305.

clăie — clăie de fân, copită mare, conținând 2-5 căruțe de fân, p. 173.

clanț! — vorbă prin care arăți că a rupt ceva cu dinții: Iapa cu dinții... clanț! d'o sfoară de mătase și a rupt-o, p. 274.

clătî (a se) — a se clintî: Să nu se clătească nici un fir de păr, p. 135.

cocolî (a) — a îngriji cât mai bine și a nu-l pune la treburî: Incepe să-și cocolească puiul, p. 211.

cocoloș — înghemuit: Il gălesc cocoloș lângă pod.

cocoratu' — codru: Se vaită cocoratu, p. 57.

cocoță (a se) — a se suî unde nu merită, p. 57.

codănă — măricică, neieșită încă la horă: Am o codană de fată, Măria Ta, p. 57.

codru (de) — cântecele bătrânești și doinele voinicești, p. 159.

cofă — vasul cu care se bagă mălaiu în căldare, p. 191, 229.

cofer — vasul în formă de lingură mare cu coadă foarte lungă, cu care se scoate borhotul din cazanul p. fabricat țuică și se pun în el prunele din hărdău: Pune mâna pe coferul cazanului, p. 44.

colăceri — nuntașii cari merg călări împrejurul ginerelei când se duce să ia mireasa: Pun masa colăcerilor, călțunarilor, surorilor de ginere și nașilor, p. 41. *A colăci* — a face rost cuivă de nevestă.

colcăi (a) — 1) a face valuri mari ca și când ar fierbe în còlcote: Iar când încep valurile mării să salte și să colcăie, p. 75; 2) a fierbe

cu sgomot mare și cu fășnituri de apă:

Mămăliga còlcăie,
Ea doarme de horcăie..
Mămăliga fierbe 'n oală,
Ea doarme de se omoară.

(Cântec de pe aici).

còlcote (în) — în ciocote, colcăind, p. 158, 307.

colilie — albă de tot, p. 62, 143, 159.

comănac — ramură de copac: Stai răzmat lângă comănacul cese vede colo, p. 201; într'un cântec:

Să mă suiu la *comănac*,
Să cânt codrului cu drag...

Uneori se zice *comănac* și la ramura curățată de flori și frunze; iar vârful uscat și rămas fără coajă al unui copac, se zice *osiac*: Plouă, mă vere, că toacă ghionoaia pe osiac.

Coman vânătorul — p. 38, 323.

conac — 1) mâncare: L-am *conăcit*; cum trăești din *conac* (mâncare), p. 324; într'un cântec:

Marișo, -ți vine bărbatu!
— Las' să vie, luă-l-ar dracu,
Și eu i-am gătit conacu:
Mămăligă și știr fript,
Că pe el nu l-am iubit.

2) una din cele trei părți, (conace) ale zilei.

contină (a) — a se oprî din mers: Când la ăl de aur, a *continăt* calul și a horcăit, p. 169.

copăciu — copac, p. 172.

copăi — albiu mici: Mai bine duceți-vă de-mi aduceți două copăi de nisip, p. 55.

coverită — acoperită: O căsuță mititică, coperită cu sipică, p. 98. Într'un cântec de pe-aici:

.....
Când frunza va 'ngălbeni,
Să știi, mamă, c'oiu muri.
Dar n'oiu muri cu rușine,
Ci cu murgu lângă mine;
N'oiu muri șezând pe loc,
Ci-oiu muri izbind cu foc;
N'oiu fi *coverit* cu flori,
Ci-oiu fi *coverit* cu nori!

corconă (a) — a tot crește pe copil răsfățat, a-l tot mângâia, a-i trece cu vederea greșelile și a-i împlini voile, p. 295. Femeii *corconită* i se mai zice *corcoână*.

cornorați — diavoli: Or mai spune cornorații că mai sunt bani în vreun loc, p. 49; așa cum sunt din fire cornorații așaia, p. 206.

cortel — s., haină albă, de lână, *anti-riu*, p. 37; 2) umbrelă.

coruna — coroană: În doi umerei, doi luceferi și cu coruna 'n cap, p. 176.

coșar — acaret pentru vite, p. 201.

cosor — cuțițaș încovoiat cu care ne folosim la plivitul viei: Ridicând cosorul cu încovoiatura 'n sus, p. 126; mă taie cu cosorul, p. 198.

coș -- 1) la căruțe: sunt două coșuri, unul dinaintea și altul dinapoia căruței. Sunt făcute din richită îngrădită și se pun numai atunci când se încarcă lucruri mai mărunte. Sunt susținute să nu cadă, prin *răscoale*, p. 61. 2) interiorul animalelor sau omului după ce i s'au scos măruntaiele, p. 173.

coșurèle — dim. dela *coșuri* (interiorul animalelor): Daca să mai dați pe traiu, băgați cuțițele 'n cai și intrați prin coșurèle, să vă 'ncăizească la piele, p. 327.

costicuță — s. constituție corporală, ori intelectuală. *Slab de costicuță*, fricos, p. 40.

cotelî (a) — a căuță cu deamănuntul: Cotelește pe ici, cotelește pe dincolo, p. 10; asem. p. 49, 85, 153. Se mai zice și *a corleși*.

collon — partea (cuptorul, soba) de sub cazanul în care se fabrică țuică, p. 307.

cotonog — fără un membru al corpului (mână sau picior) ori cu el

beteag sau tăiat, p. 283. De aci, verbul *a cotonogi*.

cotoroănța — smeoaița, p. 139. Po-reclă dată femeilor bătrâne și rele!

cotoroi (a) — a coteli cu sgomot, p. 247; două forme: *cotdroie* și *cot-roiește*.

cotorosi (a se) — a se scăpa de ci-nevă pe orice cale, p. 65, 132, 163, 173, 195.

covăltir — s. acoperișul ce se pune la căruța când sătenii pleacă cu marfă cale lungă. E făcut din lemne de ainine sparte și aduse și învelit cu rogojină ori cu pânză groasă prin care să nu pătrundă apa, p. 61. 278; de aci căruța *in-covăltirită*, p. 301.

covârși (a) — vb. a pune vârf: O su-părare le covârșiă pe toate cele-lalte, p. 87.

crăci — s. crengi: Strânse crăci multe, p. 207; într'un cântec:

Când eram în vremea mea,
Săriam ca o pășăre,
Și sburam din cracă 'n cracă,
N'avea nimeni ce să-mi facă.

Crăiul păsărilor — p. 285.

criș — s. tină, murdărie, p. 187.

Crivăf (în) — partea dincotră bate vântul: Popii cu spinarea 'n Crivăf și Românul între ei, p. 266.

Crivăful — p. 325, plural: *crivăfi*, p. 326.

croi (a) — a porni cu zorul, p. 121.

Crucea nopții — miezul nopții, atunci când se ivesc duhurile necurate, p. 8, 45, 63, 153, 161, 225.

cruce — s. crucea căruței, p. 61.

cruci (a se) — a se miră ca de un lucru ne mai pomenit, ori a se miră și a se tot închină, p. 1, 40, 80, 98, 134, 189, 212, 251..

cu cosița pe spinare — cu părul îm-pletit frumos într'o singură coadă

și lăsat pe spate, p. 15; expre-sie întrebuințată mai des în cân-tece:

Surioara cea mai mare
Cu cosița pe spinare,
Surioara mijlocie
Cu părul până 'n călcăie;
Surioara cea mai mică,
Codru 'n patru se despică.

cuc — singur cuc, p. 215 (cum e cucul).

Cucu — p. 292.

cu hăpca — cu putere dela sine, cu voie, fără voie: să iea cu hapca butoiul, p. 195.

culme — prăjină de lemn ce se atârnă sus în case, în apropierea tavanului, spre a se pune pe el diferite haine și țoale; se pune și afară spre a se uscă pe ea cărnuri sau legume, p. 259.

cumetri (a se) — a se face cumetri. Cumetri sunt părinții sau rudele celui botezat sau cununat, cu nașii, p. 120.

cumnați (a se) — a se face cumnați, p. 234.

cunoaște (a) — a recunoaște, a-și a-rătă recunoștința pentru binele fă-cut: Scăpați-mă și d'asta și pe urmă, bun e Dumnezeu: oiu ști să *cu-nosc* și eu, p. 27.

cumpăna — 1) cumpăna nopții — v. crucea nopții: Iese unul coala 'n cumpăna nopții, p. 43. 2) cumpăna puțului — partea care, lucrată din lemn gros, unește furca puțului cu *giumânarea* de care atârnă apoi ciutura: O cioară de pe cumpăna, p. 45.

cură — curea: Sfoară de moșie, p. 178.

cură (a) — a curge: Că la mine e dor mult, cură gârlă pe pământ, p. 89. În cântece:

Picătura cură,
Ciutele s'adună
Să bea apă bună...

curățâ (a) — a prăpădi de pe fața pământului, a stinge, p. 132, 233.
2) v. a se cotorosi, p. 163.

curățică — frumusecică: eră și curățică fata, pag. 186.

curățurea — dim. dela *curățură*, loc care a fost arat și semănat întâia oară, după ce a fost defrișat (s'a scos din el pădurea sau crângul): Să-ți dau o curățurea, să pui bobite pe ea, p. 294. Pământul pe care-l ari, la 2—3 ani după altă arătură, se chiamă *prôsie*; cel care se ară pentru întâia oară se zice *felină*; iar cel care se ară continuu se chiamă *ogor*.

curm — fringhie mai scurtă cu care se leagă vitele când se duc la pășune: A luat vaca de *curm*, p. 249. Se zice și *curmiel*, mai cu seamă la bucăți de fringhie.

cusătură—pânză pe care se cos flori, ori chiar *șabace*, *mănisca*, *troiene*, *răuri* și *tivuri*: A plecat pe drum nebună cu cusătura pe mână, p. 13.

cusur — 1) defect, moral ori fizic: Are băiatul vr'un cusur? p. 64. 2)

rest: Dă-mi *cusurul* la un franc.
cuțurile — așchii mărunte, a *cuțuri* — a strânge cuțurile.

D.

Da — conj. *dar*, p. 25, 35 ș. a.

da (a) — 1) a porunci: pravila îi da s'o lege de poartă, p. 178. 2) a nemeri, p. 322.

d'a două — pentru a doua oară, mai fuseseră căsătorii odată, cu alți tovarăși, p. 269.

dăgârță (a se) — a se tăgârță, a se sui pe om, a se gudură, p. 62.

damblăua — pofta, ambiția, porneala, p. 297.

d'a minune! — să vedem ce-o să se 'ntâmple, p. 17.

dămuri — damuri de case — case

foarte mari: Il duce târiș după el la niște damuri de case, p. 39.

dănac — s. 1) flăcăiaș: Se făcuse mare, știi colea, *dănac*, p. 12; să dăm paie vacilor și gură *dănacilor*;

2) copil măricel de 10—12 ani: Fugea pe marginea lacului un *dănac* de băiat, p. 62; cu gura căscată mai mai să înhațe pe *dănac*, p. 63; 3) Fecior neumblat în fleacuri: Când o cântă racu 'n lac, atunci îi mai fi *dănac*...

dandană — încurcătură, năpaste, nevoie: Acolo, altă *dandană*, p. 41, 183.

Dăniulă prepeleac — p. 102, 195.

dără — dungă, adâncitură ce se cunoaște pe unde merge cineva; potecută lăsată de urmele cuivă p. 194, 230 *A face dără 'n barbă* — a face început la o afacere.

dărăci (a) — a lucră lâna cu daracul, p. 189; a smulge cuivă lâna sau părul, cu voie, fără voie, p. 249 (*dărăcite*).

dărlăi (a) — a cântă încet și fără rost, p. 51.

d'asvârlita — asvârlind: Să dăm d'asvârlita cu ele, p. 195.

dătu-le (am) — le-am dat, p. 185 construcție care se întrebuițează de multe ori: Am făcutu-i, am lucratu-i.

dec — cuvânt întrebuițat atunci când vrei să spui că nu-ți pare rău d'un lucru, ori că ascuți de povață, ori că ți-e indiferent: hai *dec*, p. 43.

de doftă — mai ales, mai de samă: O boabă două mai de doftă, p. 164

Dedu — p. 292, 293.

dedulci (a se) — a mânca, când și când, câte ceva de dulce (de fruct) p. 53; a se învăța cu un lucru, bun, neîndurându-se să-l mai părăsească; a lua nasul la purtare; a mânca bine și lucruri bune.

dehulă (a) — a-i rupe oasele, a-l prăpădi, nelăsându-l sdravăn, ori lăsându-l cu adâncituri mari în corp ca *hula*—săpătură mare făcută de apă în coasta unui deal, p. 82, 250, 194.

de moară — măcinat: N'avem de moară (n'avem porumbul măcinat), p. 184.

de neam — de neam bun, p. 294.

deretecă (a) — a curăți prin casă și a pune lucrurile 'n regulă: Când plecă baba, ea deretecă, p. 101; a luat mătura și a început să deretece pe-acolea, p. 128.

desăgă și dăsăgă — una din cele două părți ale *dășagilor* cu cari se duce mălaiul, porumbul sau legumele, fiind luați pe umăr: A luat capul de bou în desăgă, p. 203, se zice și *dăsăgêi* — dim. dela dășagi. La o localitate se zice *Piscul dăsăgeilor* și 'p'aici e și *jocul d'a dăsăgeii*.

desfă — să desfăci: să faci, cu vorba și cu meșteșugul, ca vrăjile și farmecile aruncate asupra cuivă să nu mai aibă puterea a-l țineă legat, vrăjit și fermecat: Babă, băbuță, dă 'ndărăt puterile lui Tuliman și desfă ce i-ai făcut, p. 93; într'un cântec:

— Desfă, puică, ce-ai făcut
 Și-mi dă drumul să mă duc
 La puicuța de demult!
 — Nu ți-am făcut să-ți desfac,
 Ți-am făcut că mi-ai fost drag;
 Nu ți-am făcut ca să piei,
 Ți-am făcut ca să mă iei...

desghețat — vioiu, îndemânatoc și priceput: li răsare înainte un soldat desghețat d'ăștia d'ai noștri, p. 8; băiatul mi se pare desghețat, p. 157.

despână (a) — a scoate penele ce sunt puse pentru a sparge un copac, ori pentru a astupă ceva: Se duce d'adrepul la scorbură de rupe, despânează și destupă tot ce

eră împănăt în copac, p. 35. În sens fig. — a sărăci pe cineva furându-l încetul cu încetul, pe nesimțite: *M'a despănat*.

despuia (a) — a desbrăcă pe cineva lăsându-l în pielea goală: Despuiat în pielea goală, c'a mâncat varza din oală, p. 257.

desșiră (a) — a spune în șir o întâmplare, ori a povesti, p. 72.

desșumeni (a se) — a se pricepe bine într'o afacere, a luă sama: Se desșumenește când vede acolea pe împăratul Galben în carne și pe oase, p. 25; îi desșumenește cel cu dreptatea, p. 48; dar desșumenindu-se, a aprins iar lumina, p. 84; când se desșumenesc cei doi frați, p. 96; când s'au mai desșumenit, p. 137; fără a-i da timp să se desșumenească ce și cum p. 156. ș. a., a se trezi din somn.

desteleni (a) — a le lăsa în voie mișcările: Pe urmă, destelenește și pe împărăteasă și pe roabele ei, p. 30.

destinde (a) — a se opri, a tot veni: Tândală nu mai destindea dela Păcală, p. 245.

deveghia (a se) — a se descoperi, a-i fi văzute de către lume apucăturile, p. 260.

dibui (a) — a pipăi pe întunec, cu tot dinadinsul, pentru a pune mâna pe un lucru, ori a se încredința, p. 44, 60, 67, 68, 84, 184.

dichisi (a) — a găti, a premeni: Ca să-l curețe și să-l dichisească, p. 158; a pune rău pe cineva, a-l «condeia» așa ca să nu mai scape. *dichisițe* — așezate cu gust și pricepere: Cașcavalele și păstrămioarele erau gustoase, îngrijite și dichisite de mâna fetei, p. 57.

dihai (mai) — și mai și, mai de seamă: Eră leneșă mai dihai decât somnoroasa, p. 189.

dihanie — pasăre, om sau animal care inspiră groază, p. 6.

Divancea-âl mare — p. 263.

doagă — pățanie: Dedese în doaga ăluia care a cântat, p. 89; o parte din minte: Să-i mai luăm o doagă, p. 61.

Doamna Kiralîna — p. 325.

Dòchia — p. 230.

dòcsie — înțelepciune: Atâta docsie la un cioban, p. 164.

Dodona — pădurea Dodona din Epir, p. 109.

Dòlfa — nume de cățeă, p. 49. Asem. în cântecul «Dolfa cea bătrână».

dolofani — voinici și grași: doi dolofani de copii, p. 113; măricei:

I-a făcut mari, dolofani,
Să cânte pe Tilcorman.

dolofănèi — dim. dela *dolofani*, p. 293. Sing. *dolofănèl*.

dòmăi — vorbă înceată pentru împogodeală, p. 165,

domăi (a se) — a se vorbi mai încet, punând la cale ceva, p. 28, 65, 70, 72, 103, 144, 149, 150, 259.

domnicule — ca mângâiere, în loc de «Doamne», p. 45.

Domnu Hristos — pag. 266.

dovedi (a) — a învinge, p. 167.

drăcime — mulțime de draci: Atâta drăcime câtă frunză și iarbă, p. 153.

Dracu — 206.

Drăcoaica — femeie cu apucături rele, p. 117.

Dragomîra — p. 7.

dric — partea căruței în care se așează lucrurile, p. 61.

dricuî (a) — a bățători, a lovi cu ceva pământul să se întărească, p. 19, 61, 314, 225.

dricuît — bățătorit: Flăcăul drege pământul dricuît și pângărit de lifta spurcată, p. 1.

droaie—mulți cu nemiluita: Curgeau la biata mătușă droaie, pețitorii, p. 112.

dròscă — v. caleașcă, p. 2, 96, 104, 105, 106.

drumèac — s. dim. dela *drum*: lapa dumitale poate să urce pe drumeacu-ăla? p. 60.

dùce (a) - 1) a trăi: A dus-o așa doisprezece ani încheiați, p. 13. 2) a muri, p. 278

duci-m'oiu? — să mă duc? p. 319.

ducipâl — cal voinic și frumos — cuv. rămas dela numele calului lui Alexandru Macedon, p. 17, 102.

du-te, du-te... — au mers, au mers, p. 244.

F.

Făcăleț — melesteu; lemnișorul netezit bine și curățit de coajă cu care se mestecă în mămăligă: Păcălă da de foc din casă cu făcălețul, p. 194; odată-l plesnește cu făcălețul peste mână, p. 205.

făce (a) — a se abate, a apucă, a se duce: *Fă* pi cararia asta, p. 166; într'un cântec:

Străin sunt, străin mă duc,
Străin sunt pe und' mă culc;
Încotro-oiu face, m'oiu duce,
Nu mai aud vorbă dulce...

făcùt—vrajă, fermec: A fost un făcut, p. 87.

fălmatuc — păr mult, lăsat în desordine, în chip de pământuf, p. 165.

fântână — groapă în pământ, făcuță în coastă, în locul unde izvorăște apa și acoperită deasupra cu scânduri, făcute în chip de ghizduri, închise ca lada deasupra și cu gură într'unul din pereți pentru luat apă cu căușul, ba și cu un fel de tindă. *Pe aici nu e tot una*

puțul cu fântâna, p. 121, 122.
Intr'un cântec :

Am un dor ca un izvor,
De seacă trușor de om,
Și-o milă ca o fântână,
Seacă trușor de copilă...

fărămă (a) — 1) a sfărâma, a strică :
Pomenile mele pe cari le-am făcut
în tinerețe tu mi le *fărămași* acuș.
2) A se frământa : Ce-alergi, Petre,
ce te fărămi așa? p. 171, 172.

fârși (a) — a sfârși : Când oui fârși
treaba, să mă tragi afară, p.
171, 324.

făstâc ! — imitarea sunetului ce face
un lucru mic, când sare de colo,
colo, p. 313.

față — obraz, cinste : Cu ce față să
se înfățișeze? p. 70.

Fata lui Felișandru împărat —
p. 262.

Fata născută din piatră — p. 90, 94.

Făt-frumos — p. 98, 215, 244, 273.

Făt-frumos și zâna Catalina —
p. 113.

fațai (a) — vb. a mișcă : Porcul în-
cepe să fațâie din coadă, p. 88.

felă — jumătate de ocă : Dacă o felă
două te fac să sameni cu Doamne
ferește, p. 8 ; asem. :

Pune-mi o felă de vin,
Ca să-l încerc dacă-i bun...

feredeu — Țaie, scaldătoare : Ori se
înfierbântă grozav feredeu fraților
pismași, p. 16. Se zice și *feredău* :

Sus în chică, jos în vale !
Dar în chică ce-mi făcă ?
Imi făcă d'un feredău,
Să se scalde Dumnezeu,
Dumnezău cu fiul său...

a se feredu — a se îmbăia.

fêrfeșite — rupt de abia se ține petec
de petec, p. 50.

fericea — norocul, fericirea, p. 133 ;
într'un cântec :

In gară la Leordeni
Mă 'ntâlnii cu puica ieri,
Mă 'ntâlnii și ieri și azi,
Moare lumea de necaz ;
De m'aș întâlni și mâine,
Ar fi *ferice* de mine.

fêșnic — sfeșnic, p. 84.

Feti-frumoși — p. 325.

Finul lui Dumnezeu — p. 236.

fîrmân — poruncă împărătească,
p. 298.

fîrul pricinii — afacerea, pricina de-
la început până la sfârșitul ei,
p. 153.

fitu (a) — a sfârși : Mai mai să-și
fituească oștirea, p. 8.

flueră (a) — a se văita și a-i părea
rău, p. 207.

fluștic — puține, p. 181.

fluștură (a) — a scutura, a da și a-
menința : Să flușture din coarne,
p. 200 ; odată fluștură din coarne
și grăi, p. 207.

fluștureală — zăpadă ușoară, fulgu-
eală, mai mult amestecată cu ploaie :
Când dă o fluștureală de zăpadă,
barza se sperie, 210.

foșșor — dim. dela foc, p. 280.

foișor — culă ? Locuință pusă sus,
sus, în văzduh pe furci de piatră
sau lemn : Să mergem la foișorul
lui tătână-tău, p. 170.

forfoti (a) — a umbla de colo, colo,
fără o țintă anume : Umblă for-
fotind prin lume, p. 164.

frânge (a) — a înfrânge, a nu-i face
pe voie ; a nu ascultă : Ea nu i-a
frânt voia, p. 60.

frăsinet — pădure de frasinii, p. 293 ;
asem. se zice : *meret*, *prunet*,
pomit.

frati-meu — frate, p. 322.

Freacă-pietre — p. 288, 293.

Frumoasa lîmii — p. 139.

frunzări (a) — vb. a mânca puțin
câte puțin, de coleă, de coleă, p. 284.

fudul (a se) — a se țineă mândru,

a se măreți, p. 251; într'un cântec :

Toată lumea strigă tare
Că prea sunt un fudul mare;
Eu le spun că sunt fudul,
Că iubesc puțin și bun.

furcă — furca coșarului, p. 244.

furiș (pe) — pe ascuns, p. 104. Poporul zice: cine fură, furiș să-și iasă sufletul, (fără știrea cuivă și fără lumânare).

fuscei — vergelele de alun cari se pun în pânza urzită, în rășboiu, la distanța jumătate între ițe și sulul de dinapoi: Intre ițe (nu fuse) și fuscei, paște-o scroafă cu purcei, p. 189.

G.

Gâci (a) — a ghici: Ia gâci, bărbate, p. 227; numa de nu ți-ar gâci numele, p. 191.

gădină — fiară sau pasăre sălbatică, lup (de cele mai multe ori): De el nu se apropiă nici o gădină, p. 66; hop, înainte-i, gadina, p. 73; s'a luptat cu gadina, p. 185; veni o gădină—vulturul, p. 224.

găocică — dim. dela găoace, de ou; o parte din albuș și gălbenușul oului cu coaja în care e învelit, p. 309.

gărăi (a) — a tot tipă și cere într'una pe capul omului. La ind. prez. *gărăie* și *gărăiește*: Copiii începură să-l gărească, că le chiorăiau mațele de foame (nu *gră-escă* cum s'a tipărit din nebagare de samă), p. 34.

gărdin — s. scobitură făcută pe doagele buților și altor vase; în el se bagă capetele scândurilor dela funduri; se zice *gărdin* și la restul de doage ce trec din fund afară: A pus pe gardinul trăgătoarei un franc, p. 211.

găzduiu — găzduesc, p. 322.

geaba — degeaba, zadarnic: Eu ticăloasa, mă trudiam geaba, p. 23.

Genarul — p. 257.

ghêna — iadul, p. 117.

ghem — făcută ghem, ca ghemul, strâns, p. 5, 210.

Ghenar — Ianuar, p. 240.

Gheorghe — s. p. 277.

ghêrbe (in) — în gherbele lui, liniștit, în toane bune, pag. 33. Cuvântul vine dela *ghiarbă*, *viearbă*—a zecea parte dintr'o jurubiță: trei fire din pânza de urzit:

Până oala fierbe,
Faci două trei ghiêrbe...

gherëtă — gheretă în care se păzește de caraulă, p. 248.

ghêrlă — arestul primăriei, p. 248.

ghes — brânci, îndemn, 270.

ghibârdeiu — mic și nedevoltat:

Nu e decât un ghibârdeiu, p. 3.

ghighenie — s. împrejurare, p. 335.

ghimbișuri — jocurile și salturile pe cari le face calul când e sătul și trăit bine, p. 159.

ghioalcă — plin ghioalcă, plin în gură, până sus, p. 128.

ghiorțai (a) — a înghiți cu sgomot și cu mare poftă: Intră 'n puț și 'ncepe să ghiortăie și să hălpaie la apă, p. 8.

ghizduri — s. lemnele cioplite cari se pun unul peste altul la alcătuirea puțului, p. 152. Sing. *ghizdură* și *ghizdă*. *Până să te odinești, mai scoate ale ghizduri din vale*—e o zicătoare către cei cari nu dau nici un pic de odihnă muncitorilor.

giurui (a) — a curge cu sgomot: Auzi sângele giuruind, p. 306.

Când auz cucul cântând,
Apa 'n vale giuruind,
Sturzu 'n făget ciripind,
Pierșurarii cai mănând,
Care străgălii bătând,
Nu mă fîu om pe pământ...

glâmnică — șervet întocmit și făcut colac; se pune pe cap când duc femeile demâncare, se pune și peste pânțele când cineva e bolnav sau tare amărit, p. 250. *A pus glâmnică la inimă* — se zice de cineva lovit de necazuri și nenorociri.

globă — 1) iapă urită și de lepădat, ori epitet ce i se dă când stăpânul e necăjit pe ea, p. 73. 2) Taxa oborului pentru vitele închise. A globi — a face pe cineva să dea amendă.

glod — noroiu: Abia înnotând prin glod, p. 54.

glonț — ca glonțul: Pe urmă, glonț la curtea împăratului, p. 70.

glumă (a) — a vorbi vorbe de dragoste, 321.

gogeamite — mari: S'au desvelit gogeamite împărații, p. 28; așa de mică și omorî gogeamite fiara, p. 86.

gogonată — adj. mare și încondeiată bine.

golănêți — îmbrăcați subțire, p. 266.

gogoși — gogoși de tufă, p. 244.

goni (a) — a izgoni, p. 82.

gonitorul — boul de trei ani: Să înnoate gonitorul de trei ani în sânge, p. 171. Anul întâiu e *vițel*, al doilea *mânzat* și al treilea *gonitor*.

govia — hora: atunci când jucă *govia* 'n curte, p. 198.

grădile — nuielele cu cari se face gardul, p. 187.

Intr'un cântec:

— Calule, murguțul meu,
Ce te-abați din drum mereu,
Ori fi-e greu trușorul meu?
— Nu mi-e greu trușorul tău,
Ci mi-e greu năravul tău:
Câte cărciumi sunt în sat,
La toate mă legi de gard
Și-mi dai fân *grădelile*
Și grăunțe stelile
Și apă lacrimile.
.....

grămăjii — grămezi mai mici: Au făcut douăsprezece grămăjii, p. 245, 246.

gratie — cursă: A găsit în gratia ce o întinsese, un iepure, p. 219.

greși (a) — a păcătuî: zicea că m'am greșit cu cineva, p. 186.

grësia — lemnișor ca de trei palme ce se pune pe cracii, furcii căruței, deasupra osiei, p. 61.

Greul pământului — ursul, p. 195.

griji (a se) — a se cuminecă (împărtași), p. 123.

grijanie — cuminecatura ce se dă omului care se împărtașește, p. 118.

grohăit — țipătul și geamătul porcilor: Să fi văzut țrântă și grohăit, p. 102.

guguli (a) — a tot mângăia și îmbrățișa în alintări, p. 246.

guic — interj. țipătul porcului când îl taie sau lovește cineva, p. 86.

Gura-Bâni — p. 241.

gură — gură de iarbă: Atât cât iewa vita odată în gură, p. 242. *Gurulă*, — gura hamului.

H.

Haidoș — chipeș și voinic: Cu trei haidoși de flăcăiași, p. 1; în frunte-le, unul mai haidoș, p. 47; asem. p. 133.

haimană — cei cari umblă fără căpătăiu, «*din hudă 'n hudă*», p. 114.

hăis — cuv. cu care mâi boul din dreapta, p. 294.

hăiti! — interj. cuvânt prin care ți-arați spaima, mirarea, de câte ori întâmpini vreo nevoie.

hălă — vijelie, p. 321.

hălădui (a) — a umblă, a trăi, p. 78, 234, 236.

halcătă — bucată mai mare de carne, p. 291.

hălp! — imitarea sun. ce se face când apuci ceva repede cu gura, p. 314.

hălpăi (a) — a mânca sau bea re-
pede, p. 8, 45, 288.

hămușit — cu părul smuls în di-
ferite locuri, p. 197. a *hămuși* —
a smulge părul, ici, colo.

Hâncu — p. 249.

haraimân — zarvă mare: Il scoală
un haraiman de oameni, p. 46 ;
asem. 248 și 246.

haramină — Țigan negru, p. 11. Se
zice și *irimie*: Este o irimie oarbă,
că tot Românul are câte o co-
toarbă...

harāmuri — câștiguri pe căi necin-
stite, furt, jurăminte strâmbe ș. a.
p. 282; zicătoarea: *de haram a*
fost, de haram s'a dus.

hărăni (a)—a se hrăni, p. 52, 53, 259, 284,
320. Vitacare e mândăcioasă și pune
carne pe ea se chiamă *hărănătecă.*

Harap-Alb — p. 195.

hârca — v. cotoaroanță, p. 122, 317.

hârcea-parcea — tocat bucăți-bucăți,
p. 132.

hăripi — aripi, p. 270, 273, 274, 321.

harș — cuv. prin care se arată sgo-
motul ce se face când se apucă
cevă, p. 6, 248.

harșt — sgomotul ce face cuțitul
când taie, p. 8, 107, 126, 130.

hârșta — p. 45.

hârtie — petiție, jalbă: Să facem
noi o hârtie la ispramnic, p. 81.

hătănă (a se) — a se sgdui, p. 275.

hău (a) — a face sgomot mare :
Hăue toată pădurea, p. 97.

hoantă — lăpădătura, p. 26, 28, 74,
140, 228, 273, 274.

hōit — dat spre putrezire, p. 86.

hontăc !... cuvânt prin care arătăm
că cineva șchioapătă când umblă,
p. 24, 27.

hudubășt! — imitarea sunetului ce
face un copil când cade: Hudu-
bășt în apă, p. 40.

huidumā și *hūimă* — adj. mare și
diformă, p. 45.

hupit — lihnit de foame, leșinat,
p. 211.

hūră — cicăleală și gură multă,
p. 230, 316.

huștupină — mare și diform, p. 36, 229.

huțupi (a se) — a se luptă din răspu-
teri, de să-și rupă inima, p. 195, 221.

huzdiup — cuv. cu care arătăm sgo-
motul ce se face când aruncăm
pe cineva jos, p. 71.

huzmi (a se) — a se încrede mult,
în puterile lui sau în altul. A năzui,
p. 282.

I.

Iăcătă-mă-s — iată sunt aici, p.
122, 230.

iaii (mă) — mă iei, p. 217.

Iănoș — p. 40, 99.

ibōmnic — s. ibovnic, p. 279.

iclean — deștept, isteț, priceput (nu
viclean), p. 131 ;
fem. *iclene*: Vulpile cât se cred
ele de iclene, p. 215.

iclenica — dim. dela *icleană*, p. 319.

icleșug — vicleșug, p. 221.

icni (a) — vb. 39, 107, 130, 200.

iea (s'o) — vb. să apuce: Pe când
se gândia încotro s'o iea, p. 138.

Ielele — p. 284, 289.

iepșoără — dim. dela *iapă*; iapă pe
sama lui, nu așa falnică: Nu te
lasă Dumnezeu de inimă să-mi
dai până în sară o iepșoară ? p. 54.

iêtă — iată, p. 206.

ii — vei: 174:

Ileana — p. 253.

Ileana Cosinzeana, — p. 98.

îmbătrânēte — bătrânețe, p. 317.

îmbinate — mari, așa că se îm-
preună una cu alta, se ajung :
Sprincene negre îmbinate, p. 94.

îmboldori (a) — a înfășă, ori a în-
veli bine în haine, să nu răcească :
O îmboldorește bine și o duce la
foc, p. 177; care se îmboldorise
acolo, p. 266.

- îmbracă* (a se) — a se legă, obligă, angajă: Se îmbracă să bată toate castea împăratului verde, p. 156.
- îmbucătură* — s. atât cât poate îmbrucă, p. 210, 255, 293. plural *îmbucături*.
- îmbucături* (a) — a da îmbucături altuia, de mâncare: Cume Românul, vrea să mai îmbucătorească pe cineva, p. 43.
- îmbufnat* — supărat foc, p. 11, 75.
- iminu* — pantof, p. 311.
- înmurgite* (pe) — în amurg, p. 243, 188, 196, 311. Se mai zice și *pe murg*.
- Împărătița pisică* — p. 252.
- Împăratul Alb și Alb împărat* — p. 143, 148.
- Împăratul Gălbenu* — p. 24, 25, 17.
- Împăratul Negru* — (în introducere).
- Împăratul Roșu* — p. 19, 22, 23, 146, 148.
- Împăratul Verde* — p. 7, 13, 29, 30, 156.
- împărțare* — împărțire: Ce zice la împărțare? p. 245.
- împănă* a) — a astupa cu pene sau cârpe un lucru într'o gaură, să nu poată scapa și fi văzut: Il duse într'o scorboră și-l împănă acolo cu pene, p. 34.
- Împelițatul* — Diavolul: Împelițatul se face iar om, p. 204.
- 2) omul sau femeia cu apucături rele, acela care nu se ma îndreaptă, p. 317.
- împiciorogă* (a se) — a se pune pe picioare, să meargă: Să se împiciorogeze mănzul, p. 59.
- împildui* (a se) — a se certă unul cu altul, a se împotrivi din cuvinte, p. 7, 60, 91.
- împilduire* — ceartă, împotrivire din vorbe, p. 91.
- împogodeală* — bună înțelegere, p. 58, 64, 65.
- împogodi* (a se) — a se înțelege în traiu, p. 58, 147.
- împunge* (a) — a împunge cu acul p. cusut: Mama 'mpunge, p. 272.
- înăgie*, — ambiție: Iși pune împăratul în inăgie, p. 189.
- încheiată și încheiați* — tocmai, în cap, împlinit, p. 12, 18, 160.
- încherbălă* (a) — a alcătui, p. 61, 132, 264.
- închisnovăte* — sucite, p. 175.
- încăileă*, — încălcea, barim, cel puțin, p. 1, 5, 17, 32, 39, 57, 98, 108, 151.
- încocleță* (a) — a-l apuca tocmai ca în clește: Încoclețează și pe cel mijlociu, p. 43.
- încornoratul*, — v. cornoratul, p. 117, 153.
- încovăltiră*, — cu covăltirul deasupra, p. 301.
- încuibă* (a se) — a-și face cuib, lăcaș: Să se despartă ușor de aceia la cari s'a încuibat, p. 126.
- îndogăți* (a se) — a se înțelege, p. 322.
- îndrugă* (a) — a însăși vrute și nevrute: Ce-mi tot îndrugai tu cai verzi pe păreți? p. 17, 259.
- îndrugăți* — făcuți fire groase pentru țoale, lucrăți fiind cu *druga*, p. 290.
- înfundă* (a i-se) — a nu mai avea încotră cârmă, ca să scape cu vieța ori cu vorba: Umblase el cât umblase, dar acū i se 'nfundase, p. 8, 80, 82, 139, 205.
- îngătu* (a) — a le rupe cu gura gătul: Când le ieau lupii și le îngătuie, p. 38; a vorbi încurcat și repede: Ce te 'ngătuie așa?
- înghioldeli* — lovituri date altuia puternic, cu *ghioldul* (pumnul) și ponciș, p. 264.
- înhăimurăt* — îmbrăcat cu haine nepotrivite pe corp, p. 138.
- înhăităt* — întovărășit la fapte rele, p. 245.
- înima* — la căruțe, p. 61.

înimă albastră — dragoste, p. 159.
înnădi (a se) — a se întinde, a face
 mai mult decât îi este nartul, a se
 obrăznicî: Apoi, Ioane, te-ai cam
 înnădit, p. 265.
înnălbî (a) — a albî. A fost înnălbî
 și el odată, p. 204. *Nălbeală* —
 aîbeală — sulemeneală în alb :

Pune fata la nălbeală,
 Buze moi la rumeneală,
 Sprâncenele la cerneală
 Și le dă cu condeială,
 Ca' sosit Vartici din țară,
 Te-asteaptă-afară la scară !

înnăpărlî (a) — p. 185.
înrăi (a se) — a se face mai rău :
 Zice Sărăcîlă înrăindu-se.
însuflețâ (a) — a mai prinde vieață, cu-
 raj: A mai însuflețat voinicul, p.
 233.
întășată — p. 246.
întins la drum — iute și cu zor, p.
 159.
întrupăt — făcut bine, plin în tot
 trupul: Om așa întrupat și fără
 de cap, p. 184.
întunericî (a se) — a se face întu-
 neric, p. 151.
învățul — povața, sfatul, p. 257.
învoâlbe (a se) — a se învoalbe omul,
 pânza, varza, p. 315.
irează — secătură, de nimic, adu-
 cător de rele, p. 121.
Irinîi, — p. 326.
izbêlîște (de) — să se prăpădească,
 p. 70.
Ispăs — p. 124.
isprânnic, — prefect, pag. 59, 81.
isprânniceasa — nevasta prefectului,
 p. 59, 81, 60.
îțari — pantaloni țărănești, p. 250.
Iuga — nume de câine, p. 54.
Ivan Turbinca — p. 265.
izeltat — sărit din minți.
izînit — slab, nedesvoltat, închir-
 ciț, bolnav de *izîniă*, care are și

un descântec ce începe cu vor-
 bele :

— Hai, izîniă, la fântână

și sfârșește așa :

Iar tu, carne grasă, acasă
 Și izina tot izîniă,
 Să rămână la fântână.

J.

jacă — s. sac scurt, traistă : Și pleacă
 Țiganul cu feciorul de 'mpărat
 într'o jacă, p. 11; prin jaca aia
 nu mai e cevă pielm ? p. 34.
jăpițâ — s. una din părțile proța-
 pului căruței, p. 61.
jăvră — câine cu apucături rele,
 p. 106.
jelânie — p. 69.
jêluie (să se) — să se jeluească, să se
 plângă, p. 115.
jigăniî — s. fiare sălbatice, p. 12, 62,
 sing. *jigânie*, p. 323.
jigărit — adj. nedesvoltat, slăbit,
 plin de răni, pag. 208.
Jigărita — s. p. 257, 303.
jînd — s. dor : tot cu gândul și cu
 jîndul după feciorul cel mic, p.
 151.
jivine — s. vezi ji găniî : Jivinele pă-
 durii.
joacă — s. joc de copii : Iși vede
 de joacă, pag. 12. O zicătoare :
Joaca s'parge cojoaca — aduce rău.
Joiân — nume de bou, p. 250.
Jômărița, p. 317.
jucă (a) — a face vâlvătai, flacăra :
 Aici i-am văzut jucând (banii), p.
 235.
junice — vacă de 1 până la 2 ani :
 Numără părul dup'o junice, p. 242.
Jupâneasa Vișina, p. 300.

L.

Lăduî (a) — v. hălăduî, p. 228.
lămbi — elem. căruței, cari, fiind
 puse peste proțap în curmeziș,
 formează chip de cruce, p. 61.

lăstare — o cracă din *lăstar* (pădure mărunță), p. 244, pl. *lăstari*:

Codrul mi-este cu lăstari,
Lasă-i la Naiba de bani!

lațu — capul fringhiei întocmit așa ca să poată strânge gâtul când tragi de el, p. 164.

lătundi — lăturoi, locuri goale în pânză, rămase din lipsa urzelii, p. 188.

lea (să se) — să se laie, curețe, îmbăieze.

leasă — nămăt de mărcini pus unul lângă altul, drept hotar; zăgaz din pari și nuiele pentru oprirea apei, p. 28, 73, 148, 162.

legă (a se) — a se obliga: Mă leg eu să-ți aduc bucurie 'n casă, p. 88, 145, 296.

legume — tot felul de mâncări, fie de dulce, fie de post, p. 43; de aci: *a legumi* — a mânca tot câte puțin ca să ajungă.

lemn — sicriu, p. 245, 246, 253, 261, 264.

Lencea cel lenôs — p. 110.

leşpede și *leşpedițe* — leşpede de piatră, p. 232.

leuci — lemne încovoiate cari țin roata și carâmbii căruței. Un cap al *leucii* e legat de drugul carâmbului și altul e legat de capul osiei, să nu iasă roata; sing. *leucă*, p. 61.

a leuci — a bate pe cinevă făcându-l încârligat ca leuca.

leu paralëu — p. 72.

licărie — puțină lumină, p. 42, 284.

licită — aleasă, bine cunoscută, lămurită: Pistică licită, p. 257.

licuriciu — s. v. *licărie*, p. 266.

lighioaie — s. v. lighioană, orice fel de animal, p. 254; plural: lighioi, p. 6, 12.

liotă — ceată, mulțime: Eră adunată acolo toată liota diavolilor cu tartorul lor, p. 47.

lipic, *lipiciu* — vorbă plăcută care se lipește: Vorbă asta cu așa lipiciu... că flăcăul tot nu-i venia să nu se abată, p. 216.

Intr'un cântec:

Badea-al meu e bun voinic
Și-i e vorba cu lipic...

locșorël — dim. dela locșor, p. 104.

logofăt de comună — notar, p. 34.

loître — cele două părți din cari e alcătuit dricul căruței, p. 61.

Când nu le are puse, căruța e numai în *cloambe*, ori se lungeste.

loșățele — bucăți de lemn cioplite, sau coji groase de tufă cari se pun la piciorul rufat peste un platură (bleastor) făcut din cărămidă pisată și albuș de ou pus pe cârpă, p. 63.

lopeșica — s. dim. dela *lopată* p. bălegar, p. 243. *Lopată* în miniatură cu care se mănâncă din oul cu zeamă.

luă — (a o) — v. a apuca: O luă p'ici la deal, p. 174.

Intr'un cântec:

Nu știi 'ncotro s'o mai ieau,
De dușmani să nu mai dau,
Că mi-am fost și la Foșcani
Și pe-acolo... mai dușmani!
.....

luă (a se) — 1) a se duce: Se ieă după ea, p. 42; 2) a prinde, a se văpsi cu... Să ieă căleală, p. 308, 280.

Luca — s. p. 124.

lucră — vb. lucrează: de s'ar face dealu luncă, să văz pe puica ce lucră, p. 21.

lumea luminată — multă și din toate părțile, p. 270.

luminș — s. poieniță în mijlocul pădurii, indicând, de multe ori cărarea pe unde ieși din pădure, p. 45, 73, 215.

lumina — 1) lumină? (verbul) sau *luna*: de multeori, în casă nu se zice *lună*, ci *lumină*, «ca să nu se

spargă oalele,» p. 182 ; Intr'un cântec :

Fost-am eu la părinți una,
Cum e 'ntre stele lumina...
Părinții s'or îndură
Și pă min' m'or mărită
Și străinilor m'or da :
Peste dealuri, peste munți,
La părinți străini și crunți,
Peste dealuri, peste văi,
La părinți străini și răi !

2) cevă care luminează, lampă, lumânare :

Străinii mănăcă la masă,
Eu le țiu lumina 'n casă
Și de-amarul vieții mele
Și lui Dumnezeu i-e jele!..

lupita — bună pentru dat la lupi :
Lupita de vacă, p. 243.

M.

Măcăduiți — cu părere de rău, cu îndoeală și neîncredințați bine : E bine să nu fim măcăduiți. Se poate cunoaște înțelesul în versurile următoare :

Il păzește-o fată mare
Cu mukul de lumânare
Dela cap pân' la picioare :
— Ce faci, neică ? Zaci ? Te scoli ?
Că mi-au venit pețitori,
— Puica neichii cea dorită,
Pleacă gura, mă sărută,
Du-te-acas' și te mărită !
Nu ședeă măcăduită
Și cu inima 'ndoită...
.....

măgări (a) — a obrăznici pe cineva cu vorbele : «măgar», p. 275.

măglă — s. grămadă, p. 262.

Maica Dömmului — p. 111, 124.

Maica Pręcista — p. 112.

maiu — s. unealtă pentru bătut pari în pământ, ori de spart gheața :
Fac capul maiu și limba pană, p. 183, 184.

Treci ploaie trecătare,
Că te-ajunge sfântul soare
Și-ți taie ale picioare
C'un paiu, c'un maiu,
Cu căciula lui Mihaiu,
Plină de coji de mălaiu.
.....

mălăiaș — dim. dela mălaiu : Argătaș pe mălăiaș, p. 203.

mălcî (a) — a tăcea chitic, a nu mai scoate graiu, de rușine : O mălcise și el, cât eră de împărat, p. 10.
măclez — se zice cuivă ca să tacă.

măne-ta — maică-tei : S'aducem noră măne-ta, p. 100.

măniat — măhnit, supărat foc, p. 33.

măncărică — dim. dela *măncare* : S'a pus cu măncărică pe el (a început să-i tot dea mâncare), p. 210, 214.

mangâl — ? p. 179, 180. 181.

mânji (a) — a boi în mod neregulat, p. 37.

mântui (a se) — a se isprăvi : Când se mântue firul, p. 124.

mănuși — mănuși de cânipă, o mănușă fiind atâta cât poți cuprinde în mână la cules, p. 165.

Mărăr — p. 250.

Marcoci — p. 326, de unde a rămas zic. : *Geru lu Marcoci*.

Marcoș-Pașa, — p. 325 327.

Marea Albă — p. 127, 294.

Marea Gălbănă — p. 90, 96.

mărele — interj. : p. 317.

Mărgicuța de su'limbă — p. 110.

marghiol — voinic, frumos și isteț, p. 163. De unul care se preface a fi drăgăstos și isteț, se zice că umblă 'n marghioli.

Maria lui Baț — p. 235.

Maria lui Ioachim — p. 125.

măricică — interj. : Măricică Doamne ! p. 94, 257.

mărimuri — oameni mari, frunțași cărmuitori ai norodului : Celelalte mărimuri petreceau, p. 29.

Marțiico — p. 289.

Mărșă — p. 236.

mărturie — probă, dovadă, p. 11, 134.

mășteră, — vitregă, ori itregă, p. 202.

mă-ta — maică-ta (cuvânt des folosit), p. 11, ș. a.; într'un cântec:

Fir'ar mă-ta blestămată:
De ce nu te lăpădă,
Când eră cu tine grea?
Că cu frumusețea ta
Mănânci tinerețea mea;
Că de ani sunt un copil,
Iar la față-s om bătrân!

mătânii — închinăciunile ce se fac la icoane îngenunchind: De câte ori îngenunchiă, atâtea mătânii se fac, p. 124.

măte-pestrițe — rău la inimă, p. 147.

mătrăși (a) — omori, a face de petrecanie, p. 107, 118.

Mătușa-Bûșa — p. 223, 273.

mazdrac — măciucă ghintuită, p. 250. Intr'un cântec:

Fecioru lui Baibarac
Puse mâna pe mazdrac
Și plesni pe Barbu'n cap...

meliță (a) — a lucră cânepa cu melița, fărâmiând partea tare și groasă a firelor, p. 189. Zic. «*Par'că e făcută la meliță*» se zice cuivă prea vorbăreț.

mëndre — treburile ce-i convin, p. 95.

mereduî (a se) — a rămâneă, fără voia noastră, în starea în care au fost la început, a se diformă: Tot mi se mereduesc mie oasele șezând, p. 243.

merinde — d'ale mâncării, p. 302; într'un cântec:

Dragostea e lucru mare,
Te face de mori de foame
Cu merindea la spinare.

dela merinde — *merinzări*, numele celor trimeși cu diferite daruri la casa miresei, înainte de seara zilei cu nunta... iar mesenilor din partea părinților miresei, Luni seara după nuntă, li-se zice *pocânzei*.
Miaza-nopții — p. 227, 229.

mielușică — dim. dela miea, p. 15.

Miercân — nume de bou, p. 250.

migliseli (cu) — cu vorbă bună și mângăeri prefăcute, p. 133, 151.

miglisi (a) și (a se) — a se linguși, p. 16, 204.

mihoară — s. mioară, p. 184, mioariță.

mijloacă — adj. mijlocie, p. 22, 217, 219, 225, 322.

mijloc — mijlociu, p. 31.

milcoși (a se) — v. miglisi, p. 254.

minunăție — lucru minunat, p. 19.

Miorița — p. 38.

Mîrcea ciobănășul — p. 182.

mîrôdenii — lucruri scumpe și cu miroase fel și chip, p. 22, 217, 219, 225.

mișcă — vb. imperativ, pleacă repede: mișcă după ea, p. 313.

mistui (a se) — a sărăci repede-repede și a se stinge: Iar ceialtați doi frați se mistuiră: au sărăcit și s'au prăpădit, p. 56.

mița, — mița oii, p. 206.

mițoasă — cu lână multă pe ea, distingându-se bine mițele, p. 203.

mlădoagă — ramură verde și mai groasă dintr'un copac, p. 307.

Moărtea — p. 121.

moășă — mătușă! p. 314.

mogândeăță — mogâldeăță, ceva moșoroiu și care sperie dela depărtare, p. 161, 228.

Moldova, p. 64.

moș-Martin — ursul, p. 233.

moșmoânde — vrăji, p. 185. Val de cârpe fărmedate.

muche — muchea dealului, acolo unde începe să dea spre vale, p. 294, 277; când e soarele d'o muche, e aproape să sfințească:

D'aoale soare rotund,
Treci la muche mai curând,
Că mie mi s'a urit
Tot tulind și coborînd,
Cu mândruța după gât!

muchea toporului, p. 279, ca și în

cântecul satiră către femeile vop-site pe față :

Multă făină ai pus,
Dar pe nas nu ți-a ajuns;
Că ți-a rămas nasul gol
Ca d'o muche de topor...

mucul^{et} — dim. dela muc, lumânare mică ori arșă, de e aproape pe sfârșite :

Dorul meu și-al dumitale
Ca și-un muc de lumânare,
Când curge ceara la vale
Și rămâne festiia,
Așa-mi arde inima.

mucică — maică: Muică, Pătru Făt-frumos, p. 175, 179.

Muma-pădurii — p. 273.

muma — mama: muma-i harnică să răstoarne cerul și pământul, p. 173.

muo! — imitarea sbieretului vacii, p. 277.

Murgilă — p. 207—209.

mursică (a) — a rupe bucăți din carnea animalelor vii, p. 324.

Muscăli — p. 294.

muscele — p. 84.

muste — p. 303.

mustră — militarie, p. 258.

mustrului (a) — a-l înghionți și bate ca la mustră: L-a mustrului mai abitir ca la ocenie, p. 264.

mutește — ca muții, p. 19.

N

Năbârgeac — adj. epitet dat unui om mare și prost; se zice și *năvârc*, ori *năvârcă*, ori *nebereză*, p. 163.

nănăș — întreb. în loc de *naș*, mai des în Moldova, p. 101, și în Ardeal :

Eu cu mândra duce-m'ăș..
Nu ne trebuie nănaș,
Nici popă să ne cunune:
Numai ea, cu vorbe bune...

Naiba — unul din numele Dracului, p. 128, 193, 302.

nămetenia și *nămetia* — ființe fantastice și primejdioase, aducătoare de spaimă și nenorociri, p. 34, 36, 38, 39, 43, 44, 72, 95, 99, 132, ș. a.

nămieș—și *la nămieș* — atunci când soarele trece de jumătatea zilei, pe la orele 2 p. m., p. 62.

nărui (a se)—a se surpă, p. 104, 195.

nart — obligație: li pun nart; 2) măsură, socoteală, economie: li dă cu nart.

nătăflet — adj. v. năbârgeac, p. 38.

nătăng — neîndemânat și nepri-ceput, p. 6, 69. Se mai zice și *meriu* dela *merie* — mână merie, damblagită.

nătră — partea urzelii (atunci când e pânza în răboiu) dintre ițe și sulul de dinapoi: Țese-o nătră, rupe-o spată, p. 188. Partea care vine dela ițe și spată până la sulul pe care stă femeia și țese, se chiamă *spas*.

năvădi (a) — a trece firele urzelii printre ițe și spată, p. 189, 315.

năzări (a-i-se) — a i se părea ceva, așa din senin (fără să fie) p. 46, 141, 232. La ind. prez. *năzare* și *năzărăște*.

Neaga-rea — Numele unei femei ajunse legendară, împreună cu zicătoarea: *ba e tunsă, ba e rasă?* Neaga-rea, și atunci când a înne-cat-o bărbatu-său, din pricina că nu zicea ca el, (că iarba e *rasă*), ea — deși eră pe ducă — din mijlocul valurilor, așa pe când se înneacă, tot a ridicat deasupra talazurilor cele două dește 'n sus, mijlociul și arătătorul, și împreunându-le și despreunându-le ca pe foarfeci deasupra apei, a arătat că *tot tunsă e, ca ea*, nu ca bărbatu-său: O ținecă ca Neaga-rea, p. 208.

neamuri—rude: aveă neamuri, p. 76.

necumpenit — disproporționat: Făcută necumpenit, p. 314.

Necurătul — Dracul, p. 206.

nèder — v. *năbârgeac*, p. 145, 163.

nègură — ceață foarte deasă cu întunecarea cerului. Se zice și *boăghe* și *burhăiu* și *negureață* :

Ceață, ceață, negureață,
lea-te mai de dimineață
De pe dos și de pe față...

negustori (a-i) — a-i băgă în negoț: Să-i negustoresc (banii), p. 2.

negustorie — negoț: Făcea ca și taică-său negustorie de vite, p. 1.

neicuța — neicuțu, flăcăul dorit de fată, ori bărbatul: Eu, lună, te-aș întreba: n'ai văzut pe neicuța? p. 113. Plural *neicuți*.

neînăpărlit — cu părul neschimbat din pricina traiului rău, p. 197.

nemerî (a) — p. 322.

nelăiată — nelăută, neimbăiată, p. 187.

nenea Martin — v. *moș Martin*, p. 86, 250.

neôm — beteag: Il înțepau, să-l lase neôm, p. 8.

nepristân — adv. continuu acoloa și cu ochii cercetători: Domnu care sta nepristan, să vază, p. 271.

nerânduit — căruia nu i se hotărîse ce să mănânce: A rămas un lup schiop nerânduit, p. 63.

nesărățele — nesărate: Să prindem la păsărele, le mîncăm nesărățele, p. 231.

nevlèg — v. *nèder* și *năbârgeac*, p. 37, 38, 163.

nevoi (a se) — a se trudi să facă: se nevoiă bietul numai spre fapta bună, p. 116. *A se nevoici* — a ajunge de nevoie, și ca putere și ca avere.

nici-vò — nu-mi pasă, p. 301.

Nicolae Geabelea — p. 300.

nîma — nimeni: Nu mi-e frică de nîma, p. 169.

nîmiez — v. *nămiez*, p. 192, 238, 207, 219, 278.

noatin — berbec de un an? (mold.): Moșneagul s'a îmbrăcat cu suman bun de noatin, p. 166.

noatină — oaie de un an: Oaie noatină, p. 308.

Nòie — p. 41.

nopticica — dim. dela *noapte*: Nu-i dau pace cât îi nopticica de mare, p. 117.

Noròcul — p. 82, 145.

nojî (a) — a da înainte, p. 46: Dacă vede că nu mai nojește.

numa — numai, 125. Se întrebuințează și ca început de conversație: Numa', uite că vine unul...

nu-ș — nu știu: Copilul mi-e furat de nu-ș cine, p. 177. Și în cântec:

Toji dușmanii *cată* (se uită) crunt,
Nu-ș ce dracu le-am făcut!
Și sunt mulți, arde-i-ar focul,
Sunt mulți, de nu-i mai iea locul.
Și sunt mulți, arde-i-ar para,
Sunt mulți de nu-i mai iea Țara!..

O.

o — vb. aj. *va*: când te-o soși vr'un dor, p. 216.

obăi — hobăi, vâlcele, ba chiar mici adâncituri în locuri șese, p. 188; sing. *obăie*. Când obaia e prăpăstioasă și periculoasă, se zice *ròpină*, ori *hodoghîină*.

obèzi — părțile din cari e alcătuită roata. În ele se înfig spițele, p. 61; sing. *obădă*. *Calcă roata pe obadă*, se zice unui trecător, ca să i se încerce deșteptăciunea. De-o fi dintre aceia cari «*nu văd pădurea din pricina copacilor*», va oprî la cuvintele de mai sus și va cercetă meteahnă la car. De va fi priceput și mai cuminte, își va vedea de drum.

obidî (a se) — a se prăpădi, jelin-du-se, p. 292.

obraz — cinste: Cu ce obraz s'ar mai fi înfățișat înaintea socrului lor? p. 24. Se zice și «caut în *obrazul tău*», sau «m'am uitat în *ogòdul tău*».

ocènie — vb. instrucție la miliție, mustră, p. 265.

ochează — vb. ochește: Iea bine seama unde e și cum e, p. 296.

ochi (a) — a lua la ochi, cu arma: Ochind în lumina sfeșnicului, p. 84.

odòr — lucru scump: Să nu-i moară de foame odòrul, p. 84, 138. *Odòr* e și un lucru ce-l trimiți prin cinevã altuia, care să-ți dea altcevã, sau să te servească într'o afacere, când n'ai puțința să-i scrii — ca să se încredințeze că trimisul e dela tine: Ca să te crează, du-i *odorul* ăsta din parte-mi, ori:

Ca să văd dacă ți-i dor,

Măine sarã-s la pripor:

Trimete-mi gura *odòr*

Intr'o foaie de bujor.

ogeaç — tinda casei (în Oltenia), p. 193.

ogârjit — v. jigărit, p. 100.

oim — dijma ce se iea la măcinat, p. 329.

olac — vorbă, cuvânt, veste, p. 25.

oleacă — puțin, p. 12, 21, 121.

olicăi (a se) — v. a se aoli, p. 197.

om — om bogat și de cinste, p. 4, 13.

Om alb — p. 311.

omoritu-i (am) — i-am omorît, p. 258. Pe-aici se aud o sumã de construcții în felul acesta: am făcutu-i, am dresu-i, am făcutu-l. De asemenea, art. *lu* pus înaintea numerelor comune: dealu *lu* oier = dealu oierului, sau numerelor feminine: vârflu *lu* *Leaotã*.

omorî (a se) — a se bate ca de moarte: Plângi, omoară-te, degeaba, p. 23.

Omu de flori — p. 238.

onorã (a) — a primi bine, p. 136.

opăci (a se) — a-și sări din minți: S'a opăcit săracu, p. 281.

opăcit — epitet dat celui sărit din minți: Erã odatã un opăcit, p. 175.

opoarele — bucați de fier în chip de cerc (dure) ce se pun pe osie, în partea dinspre căruță a căpătâni roatei, acolo unde se întâlnește căpătâna cu partea mai groasă a osiei (nêșeșită). Sing. *opòr*.

orătãni — pasãri de curte, p. 197.

orbăcãi (a) — a merge pe dibuite, ca prin întunec. La ind. prez.: *orbăcãie* și *orbăcãiește*, p. 284, 233.

orbêți — cerșetori orbi, p. 246. Sing. *orbête*.

orj! — imitarea sunetului ce se aude când se izbește în metal sau în altcevã care face sgomoț, p. 244.

orjoveni (a se) — a se mai întremã după boalã: S'a dus la un doctor de s'a căutat și într'o lunã s'a mai orjovenit par'cã p. 161.

òrliște — goalã: Odaia, òrliște, p. 239. Se mai zice *òrliște* și când are ferestrele sparte, de se plimbã vântul de colo colo, ca la el acasă. Asemenea *vrãiște*.

ortac — ucenic, p. 57, 158, 159.

osciòr — dim. dela *os*: Nu i-o fi adus cioaraosciòrul și vântul perisorul, p. 169.

ostiã (a se) — a se potoli: Ea crede ce-i spune și se ostiazã din plâns, p. 98.

oșiștii — copii mulți și gălăgioși pe capul omului, p. 81. Sing. *oșiștie*. Se mai zice *șugã ori lãurũști*.

ospãtã (a) — a mânca: Ospãtarã împreună, p. 121.

ostroave — ostrove, insule? p. 274.

Ostrovu-florilor — p. 222.

oticni (a) — a face, fãrã voie, mișcãrile feței, înainte de a vãrsã, p. 4, 174, 305.

P.

Pă — prep. pe, p. 321.

păcoste — Nevoie, năpaste, pe cap :

Culcați-vă fără grijă, că am scăpat de-o păcoste, p. 133. E și o poveste frumoasă : *Păcostea popii*.

Păcâlă — p. 102, 193, 241.

Pădurea neagră — p. 222, 236, 325.

păjeră — pajură, p. 172, 325.

păi — 1) Apoi, p. 134, 138; 2) da.

păjiște — poiană acoperită cu iarbă verde, p. 200; într'un cântec din Ardeal :

Știi tu, mândro, ori nu știi,
Când eram noi doi copii
Și ședeam pe păjiște,
Povesteam de dragoste ?

palâșcă — geantă, ghiosdan : A intrat în raiu cu palașca în care era zapisul, p. 201.

pălă — atâta cât se poate lua odată cu furca : Pălă de ciulini, p. 321; dim. dela *pală* e *peliță* :

Măi vecine, măi creștin,
Dă-mi o *peliță* de fân :
Leșină Bălaia 'n drum.

fig. — clipe de nebunie : Are *pală* (ori *pale*) săracu, p. 321.

păliș — oblic : Noi s'o dăm păliș, p. 325.

Pantchatātra — p. X în introducere.
pândă — pază : S'a pus la pândă, p. 211.

pândi (a) — a păzi, p. 83.

pară chioară — nimic, p. 2.

paralēu — tare iute, p. 16, 135.

părcălăb — perceptor, ori ajutor de perceptor, p. 134.

Intr'un cântec, cu acelaș înțeles :

Frate-meu e om bogat,
L-a pus satu părcălăb :
Iea toiaigu, pleacă 'n sat,
Murgu meu șade legat...

pârjöl — iute cum se întinde pâr-

jölul : Se duceă pârjöl, p. 76, ori cade ca pârjölul :

Părul meu cel gălbior
Cum merge pe jos pârjöl
Su picioare la maior !
— Hai, mândro, de m-l adună
Și m-l fă, mândro, cunună
Și m-l du prin șezători
Și-l arată la feciori !
.....

pârloage — locuri sterpe : Mă samână toamna prin pârloage, p. 199. În Muscel, cuvântul *pârlog* e cunoscut cu acelaș înțeles în expresiunea : *te fac iepure de pârlog* -- te fac să fugi de frică, tocmai ca iepurele pe pârloage.
pas — puțină vreme : Unde am eu pas și răspas să mănânc o bucățică de trestie ? p. 103.

pasă-mi-te — pe semne, bagseamă, p. 104.

păsuri — boale, nevoi : Oamenii cu păsuri, că cine n'are ? p. 120; sing. *păs*.

păște (a) — a urmări pe cineva pentru a-i face rău : Să mă slujască un diavol fără să mă pască, mai nu-mi vine a crede, p. 65.

păstru — păstrare în loc sigur : Să-l ții la păstru, p. 197.

pătăchie — prăjină pentru bătaie : A pus mâna pe-o pătăchie și a început pe spinarea nevastei, p. 106.

pățanie — ce-a pățit, p. 123.

pătărania, pățăul — v. pățanie : Spune lui Făt-frumos, pătărania, p. 226.

Pătru Făt-frumos — p. 167.

Pătrunjel — p. 250.

păuji (a) — a îngriji cum se poate mai bine : Nu știă să păujească atâtea lighioni, p. 6; iar mai mare peste ele, păujindu-le și împărțindu-le porunci, p. 12; m'a păujit atâta timp, p. 32.

păuze — sperietori făcute din part îmbrăcați, în chip de oameni, ca

să nu⁷ se apropie pasările să mănânce sămânța, p. 315; sing. *păuză*.
pedindouă — pe jumătate, p. 180.
peleacă — v. pătăchie, p. 80, 83, 194, 229, 262.

pelinci — scutece (?), p. 121.

perpelî (a se) — a se bate cu pământul, când pe o parte, când pe alta, p. 227.

Pescăriuș — p. 126.

peștoaică — p. 73.

Petre — Sf. Petre: Să te mănânce câinii lui Petre, p. 38.

Petre fiul oii — p. 15, 172.

petrece (a) — a ieși după cineva până afară, ori a-l însoți — după ce iese din casă — până la un loc, inapoiindu-se acasă acela care petrece: Când fetișcana împăratului te-o petrece până afară, p. 148.
 Intr'un cântec:

Bulgăraș de gheață rece,
 Hai, puică, de mă petrece:
 Din gărlieciul pimniții
 Până 'n fundul grădinii
 Și din fundul grădinii
 Până 'n malul Dunării;
 Iar din malul Dunării,
 M'or petrece străinii!...

a pică în petrecere — însemnează: a intra în mare nevoie.

pică — necaz, ură, dușmănie: Cei mari, tot cu pică pe Făt-frumos, p. 221.

piedin — firele din urzeala rămasă nețesută, atunci când, după *ce a fost lăsată în laț*, s'a tăiat pânza țesută. Piedinul fiind la sfârșit, nu s'a putut țese, p. 190.

pieiște — neajuns care să aducă stingere, pieire, p. 62.

pielm — făină de porumb, mălaiu: Să-ți împrumute olecuță de pielm, p. 33; prin jaca aia nu mai e ceva pielm? p. 34; am îngroșat copiilor niște pielm, p. 35; puneă cu cofa din căpistre niște pielm în tuciu, p.

191. De aci porecla *pielmuș* și zicăc: *mare 'n lemn și goală 'n pielm*, despre o casă mare și înfățișătoare pe dinafară, iar în lăuntru goală și de mălaiu și de mobilier și de lucrurile casei.

Pietrărie — p. 85. *Pietrărie* mai e și un fel de culoare.

pigăli (a) — a adună cu deamăntul, ori a lucra.

p'in — prep. prin, p. 230.

Pipăruiș — p. 191, 192.

pistosî (a) — a călcă, a pisă, a sdrobî să iasă vinul, p. 41, 213.

Pitești — p. 267, 241.

pitîți — ascunși, p. 41.

plănuî (a se) — a se sfătui, a face planuri, p. 110, 147, 277.

plas — copită de fân mai mică: A scos șearpele un cap cât un *plas de fân*, p. 173. La noi în Muscel, se zice *curêtic*.

plătici — cele două părți ale unturii porcului cu șoricul pe ea, după tăiere: Tu să-mi prăjești plăticile astea, p. 39.

pleosc — imit. cu vorba a sunetului ce se face când izbești pe cineva puternic cu palma: Pleosc! peste falcă de-i sare un dinte, p. 139.

ploschița — dim. dela *ploscă*: Cu ploschița după gât, veniau la fete 'mpejit, p. 218.

poală — forma ce o ieau picioarele omului împreună cu poala cămășii atunci când el stă jos «în capu oaselor»: I-a luat capu binișor din poală, p. 244.

poamnă — fruct: Poamnă ca toți pomii nu rodesc, p. 109; felii de mere sau pere tăiate frumos și afumate.
poc! — imitarea în vorb. a sunetului ce se face când plesnește ceva, p. 199.

pocânie — pedeapsă, pocăință, p. 152, să-și facă pocania.

pocăltițe — *șuiete*, cu burta suptă de

- tot de nemăncare, prăpădite de foame: Nu vedeți ce pocăltitesunt? p. 43. Sing. *pocăltită*.
- podoară* — întâmplare: Dedese 'n podoară leneșului, p. 167.
- podvoadă* — zalhaneă, transporturi necesare oștilor, p. 300
- pocino* — așezebele, neajunsuri, p. 235.
- poșacea* — turta, p. 165.
- poienêze* (să se) — să-și facă trebuințele corporale, p. 245.
- poiezî* (a) — a se umplea, de colo, colo, în întregime: Când duceă pe cele ieșite, a poiezit pământul cu altele, p. 197.
- poliță* — o scândură pusă lângă perețe, mai aproape de tavan; pe ea se pun de-ale mănăcii, p. 181, 289.
- polițele* — scândurelele în cari pătrund cu un cap bulfeiele și reșteiele jugurilor, partea de jos, p. 61.
- poamă* (a se) — a slăbi și a se usca tocmai ca o poamă, felie, p. 292.
- poameni* (a se) — a se deșteptă, a se trezi din somn, p. 170.
- pomôjdii* — verzi și uscate, neadevăruri, p. 289.
- pomôjnic* — ajutor de subprefect, p. 34, 35.
- pomôsturi* — averi în moșii cu pomi, p. 51. Singular *pomost*, p. 196, 291.
- Popelcûța* — numele unei fete din povestea cu acelaș nume, p. 242; *popelcûță* mai fiind dim. dela *popelcâ* — ciupercă mică.
- popuc!* — vorbă cu care arăți că cinevă vine așa repede și ca din senin pe capul altuia, tam-nisam, p. 122.
- porcî* (a) — a obrăznicii pe cinevă cu vorbe grele: porc, măgar, etc., p. 275.
- porumbâr* — p. 272.
- porumbe* — fructele porumbarului, mici și negre, p. 231.
- porumbiei* — drăguți: Prânzîră amândoi porumbiei, p. 27.
- poșidic* — nedesvoltat și urit, p. 219.
- posliuș* — îndrăzneală și nădejde: I-a tăiat poslușul..
- postavă* — sghiabul (vasul) din care beau vitele apă: Stete jos pe postava puțului, p. 144. Asemenea vasul în care curge mălaiul la moară când vine pe *piscoaie*. Și din *coș grăunțe și din postavă pielm*, e o zicătoare: să fie cu câștig și dintr'o parte și din alta.
- potăie* — câine leneș, p. 204. Fig. la om leneș.
- potecea* — s. dim. dela potecă, p. 293.
- potiuri* — nădragi turcești, p. 301; într'un cântec:
- Umblă pe la 'ntâlnituri
Cu ghebe și cu poturi,
Găitan în cusături...
- prăji* (a se) — a se tot încălzi: Cum sta baba de se prăjiă la foc, p. 124.
- prânzșor* — prânzu-ăl mic, pe la orele 9 a. m., p. 20, 137, 153, 219, 290.
- prăpăd și prăpădenie* — v. piește, p. 87, 115.
- prăsi* (a se) — a se înmulți: Și d'atunci s'au prăsit în țara aceea leneșii, p. 192.
- prăsilă* — ceea ce se naște: Mie mi se cuvine prăsila asta, p. 59.
- prăvăli* (a) — a arunca, a-i da brânci: A prăvălit-o în mare, p. 110.
- prăvilă* — carte de legi: Se uită pe prăvilă, să vadă, p. 177; prăvila îi da, p. 178, 181.
- preastol* — sf. pistol, în biserică, p. 124.
- Précista* — p. 125.
- pregustă* (a) — a afla gustul, p. 318.
- Prepeleac* — p. 98, 106.
- prepestenie* — prăpastie, p. 217, 221.
- prăpeliță* — fus de fier care învârtește piatra de sus a morii, p. 309.
- presără* (a) — a arunca coala, coala și câte puțin, ca și când sameni

(grâu, ori altceva): Presăraseră, pe drum pe unde veniseră, cenușă, p. 230. După cum copiii moșului, au presărat pe drum, ca să se cunoască cărarea, tot așa și cel care face mămăliga, înainte de a băga mălaiu și când e apa prea rece, *presară* în căldare mălaiu, ca să se cunoască când fierbe și să fiarbă mai iute.

presurèle — dim. dela *presuri*, p. 247.

prijinî (a se) — a se oprî răzemându-se în ceva, p. 169, 303.

prilostî (a) — a zăpăci: O prilostise smeul, p. 235.

prilostită — zăpăcită și făcută să urmeze pe altul orbiș; sărită din minți, p. 235. Se mai zice și *primită*. A *primit* — s'a zăpăcit.

Primăvara — p. 327.

Prislea — p. 321.

privôr — sala casei, p. 290.

procoave — pături făcute din tort de sgrebeni, p. 23. De aci, a *improcovî* — a înveli covăltitul căruței cu procov, s'o facă *improcovită*.

proîs — ideea omului neîmprumutată dela altul: Poate o trece un om care, așa din proîsul lui, să spuie că-i mai trebuie ceva mănăstirii, p. 143.

prostovân — prostănac, p. 274.

ptrua! — cuv. cu care stăpânul strigă caii: Ptrua! calul tăii din tinerie, p. 168.

puiăză — face pui, p. 173.

puièdea — mulțimea de vite și pasări: Puièdea pământului, p. 197.

purcôiu — v. *măglă*, p. 121.

pușlă — v. *potaiie*, p. 204.

pușintel — pușinel, p. 172 și în alte cântece:

Pușintel somn am somnat
Și urit vis am visat.

puzdérie — mulți ca puzderia (spâl-

dăriile de cânepă la dărăcit), p. 8, 22, 68, 96.

R.

Răbonită — culcată și întinsă în toată voia, fără grijă de a fi văzută de cineva: Cum ședeă ea răbonită, p. 188. Cu acelaș înțeles, într'un cântec:

Sub umbra de aguridă,
Doarme Leana răbonită:
Aș sculă-o, nu mă îndur,
Că prea doarme d'un somn bur!
Dar murgu m-este nebun,
Că murgu mi-a străfîgat,
Somnu Leanii l-a stricat.
— Mă băiețe, băiețele,
Fate-ți murgu, ține-ți drumu,
Nu strică la oameni somnu.
— Leano, somn nu ția-n stricat,
Dar murgu' mi-a străfîgat:
A știut că țiam fost drag!

râcul — lemnșor ramificat în două la unul din capete; prin ajutorul lui se sprijină căruța când urcă, ca să nu dea de vale, p. 61.

răgădui (a) — a găsi, a agonisi: Doar o răgădui ceva pentru d'ale gurii, p. 33; tot ce răgăduise el atăta timp, p. 80; cu ce răgăduia, p. 320.

răgăz — v. *pas*, p. 207.

răită — alergătură pentru pușină vreme — pentru a cercetă ceva într'un anumit loc, p. 26.

rămă (a) — a scormoni cu botul (*teflul*) în pământ, ca rama, p. 231. Locul scormonit se zice rămătură; numai porcul rămă; totuș, în glumă:

Intr'o rămătură de oaie,
Un corn de porc:
Orbu-l văză,
Ciungu-l luă,
Despuiatu-l băgă 'n sân...

râmnî (a) — a râvni, p. 295.

rândueala — femeia rânduia lui dela naștere, p. 24, 40.

rânduît — hotărît dinainte, p. 111, 115, 152.
râni (a) — a curăți cu grebla ori cu lopata, curtea ori ograda, p. 51, 142, 143.
răpănôs — v. jigărit, p. 100.
răpciugôs — plin de bube și de răpciugă, p. 100.
răpui (să se) — răpună: Dus să se răpui la curtea împărătească, p. 78.
răpune (a se) — a se prăpădi, p. 93.
răsăie, (să) — să răsară: soarele, pânza la țesut, omul, (când vine pe neașteptate ori din somn), p. 144: Ce sai și răsai și 'ndărăt te dai?
răsări (a) — a se ivi pe neașteptate: Li răsare în cale un băiețel; p. 2; îi răsare înainte un soldat, p. 8; ori: A răsărit din apă flăcăul, p. 132; îi răsare în cale Pescăruș, p. 142; unchiașul n'a mai răsărit de nicări, p. 102; răsări înaintea mesenilor un moșneag, p. 189.
răsărită — mai înaltă, mai dezvoltată, cunoscută, bine aleasă: În mijloc o lumânare, răsărită din celelalte, p. 121.
răsbăte (a) — a pătrunde, p. 93.
răsbî (a) — învinge. p. 208: L-am răsbî și p'ăla,
răsbuful (a) — a trânti lovind de pământ, p. 246;
răskoale — cotețuri pentru pasări, p. 197.
răscòl — lemnșorul în chip de scândură găurită la amândouă capetele; el unește cei doi carambi ai căruței spre a țineă coșul, p. 61; pl. tot *răskoale*.
răspàs — mai mult decât *pas*: Unde am eu pas și răspas, p. 103, 278.
Răsplata omenească — p. 131.
rățișoară — ca rața fără fulgi, p. 276.
rățoi (a se) — a se răști, p. 40, 69, 100.

rătuti (a se) — a-și pierde cumpătul și mințea, p. 321.

Răvășelul spânului, p. 304.

rediș — partea din pădure care e mai deasă, mai încurcată și care având mult curpeniș, se străbate cu greu, p. 45, 154, 194.

repejor — dim. dela *repede*, p. 122.

rile, — lire, p. 212.

Rumân — om, p. 3, 45.

rupe (a) — 1) a mai scurtă din zile: Mai rupe dela copil, p. 121; 2) a o rupe la fugă — a porni repede, p. 121.

S.

Sadea — Cu totul și cu totul: Un plug sadea numai de oțel, p. 278.

sada — sămânța neamului: Aș-a i e sada; iar *sabăș* e fizionomia celor de acelaș neam: Se cunosc după *sabăș*.

sac! — cuvânt cu care faci cuivă în năcaz, p. 52.

șagă — glumă: Prea se 'ntrece cu șaga, p. 122.

șaga-maga — ca fitecine: Eră harnic la lucru, nu șaga-maga, p. 154.

săie (să) — să sară: Să saie 'n niște rediș, p. 78.

sălăș — ceată care ascultă de un singur vătaf, p. 77.

sălășlui (a) — a locui: Ale ălor nouă smei cari sălășluiesc în casele astea, p. 213.

sama (în) — în îngrijirea, p. 163.

sâmbetele, p. 140.

Samfira — p. 7.

Sâmpietru — p. 61.

sănătate — nimic, nici o nădejde de îndreptare, p. 235.

Sân-Văsii — Sfântu-Vasile, p. 118.

Sânzeni — p. 293.

săpători: — cei cari se hrănesc cu sapa, p. 46.

Sărăcia — p. 80.

Sărăcila — p. 81.

sărcină — atât cât se poate duce legat strâns: Sărcină de fân, p. 130.

sărindăr — plata slujbei unui sărindar. p. 119. Mare parte din popor crede că, de-ar face fapte cât de rele, acelea se vor iertă numai dacă omul dă sărindare, chiar dacă continuă și după darea sărindarului cu asemenea fapte :

Nu e, finică, păcat,
Că nași-tău e bogat:
Are nași-tău parale
Și dă la popi sărindare.
Și mai câte-o leturghie,
Tot cu finica să fie...

Sarsailă — Dracul, ori chiar căpetenia lor, p. 48, 49, 61, 65, 117, 129, 153, 191, 204.

Satul maimuțelor — p. 254.

sbărr!... vorbe cu cari vrem să arătăm că o pasăre a sburat, p. 173.

sbeguî (a se) — a petrece, a se întinde: Urlau și se sbeguiau ca la zi mare, p. 62.

sbughî! — vorbă cu care arăți că cineva părăsește repede un loc și fuge, p. 45, 65; asem. *sbughio*, p. 102.

sbughî (a) — a fugi repede: Il vedeau cei de jos ca pe o veveriță, sbughind în sus, p. 70.

sbură (a) — a tăia: Repede a tras paloșul, a dat și i-l-a sburat, p. 173.

Sburătorul — p. 98.

sburătură — bucată de lemn care se poate lua în mână și arunca departe, p. 98.

scăfărlie — craniu, p. 43.

Scaloii Gantă, p. 66.

scăpărăminte — amnarul, cremene și iasca, toate necesarele pentru scăpărat, p. 36.

scărbă — încă ne ieșită în rândul fetelor, p. 23.

scărmână (a) — a rupe hainele și a le sdrențui, ca și când scarmână lână: Te dau pe mâna Dolfei și

a lui Iuga, să te scarmene cum e mai bine, p. 54.

scăun — scândura pe care stai, la căruță, p. 61; 2) abator și locul măcelăriei, unde se taie și vinde carne: Să vindem pe Murgilă ca să-l taie la *scăun*, p. 207.

sclipui (a) — a cerceta și lua cu deamănuntul, de sărăcie, tot ce găsește: Cum ședeau în altar și sclipuiau după prescuri, p. 247.

scoârțe — 1) pături de lână; 2) împletituri de ricită, ținând drept scânduri, la carâmbii căruței, p. 61.

scobori (a se) — a se cobori, p. 85.

În balada «Plevinei» :

— *Scobori*, Doamne, pe pământ,
Să vezi Rusu ce-a făcut:
Mănăstirili-ale mari
Le-a lăsat grajduri de cai,
Pe Osman ni l-a robît,
Car' n'am văzut de când sunt!

schimonosît — diform în toată înfățișarea: Care mai de care mai încornorați și mai schimonosiți, p. 47; vederile schimonosite, p. 117; trei femei schimonosite, dela masa de nuntă, p. 192.

scofelî (a) — a căută cu deamănuntul și a lua tot ce găsește: A scofelit pe sub vatră, p. 80; scofelesc în sus și 'n jos, p. 85, asem. 298.

scoroceală — sculatul din somn, așa repede și la nevreme; stricatul somnului, p. 37.

Scôrpie — p. 324.

scufundă (a se) — a se cufundă, p. 83.

sculă — 1) lucru de folos: Nu e cine știe ce sculă de tine, p. 4; 2) unealtă: Sculele mele de pescărie, p. 138; 3) țesăturile și cusăturile ce alcătuiesc zestrea casei, p. 255.

sculuri — legături de mătase sau bumbac, păpuși, p. 274.

scumpături — lucruri scumpe, p. 9, 24.

scûrgere — curgere, trecere, p. 12.
sdrâveni — în toată firea, p. 29.
sdrâmbițe — năbădăi, mișcări de epileptic, p. 316; se zice și *sdrâmbèle*.
secău, sec — adj. care face rele, neajunsuri, p. 312; sec se mai zice la buclucaș, p. 34, 35, 238; se mai zice și *secăreân*.
senină (a se) — a se duce repede dintr'un loc într'altul și a se arăta acolo: Cine știe unde senină, p. 244.
Sântă-Măria mare, — p. 42, 106, 223.
Sântă-Măria mică — p. 42, 78, 106.
Sfânta Miercuri — p. 71, 78.
Sfânta Sâmbătă — p. 71.
Sfânta Vineri — p. 71.
Sfântu Dumitru — p. 10, 101, 106.
Sfântu Ilie — p. 213.
Sfântulêțul — Dumnezeu, p. 12, 32.
Sfântu Petre — p. 60, 293.
Sfântu-Spiridon — p. 14.
Sfântu Stelian — p. 119.
Sfărma piêtre — p. 172, 291.
sfeclă (a o) — a-și pierde nădejdea de scăpare, p. 315; a intra în speriereți: Popa și cu neica Ionică o sfecliseră, p. 82; hoții, când aud, o sfelesc, p. 247.
sfredelul — spițelnic mai mare la urechi: O bagă într'o gaură dată cu sfredelul într'un copac, p. 36.
sgrêbeni — resturile din câlți după ce se dărăcesc, p. 190.
sgriburit — v. izinit, p. 208.
Sgripcești — p. 183.
sgripluroaică — 1) muma smeilor, p. 157. 2) pajără.
Simina — zâna Simina, p. 98.
Siminog — p. 304.
șip — s. sticlută: I-a legat un șip d'un picior, p. 173.
șipôt — *sghiaburi* de lemn pentru curs pe ele din izvor apa de băut, p. 259.
șiretènia — firul pricinii, p. 238.
slăbi (a nu) — a nu da pace până nu spune, p. 215.

slavă — văzduh: Se ridică în slavă, p. 213, 269.
sloâne și slonuri — acarete pentru vite, p. 206. sing. *slon*.
smotocială — jumuleală din păr, cu voie, fără voie, p. 257.
so — pron. *său*, p. 322.
Soare-apune — Apus, p. 7, 235, 256, 213.
Soare-răsare — Răsărit, p. 90, 131, 213, 220.
Soare-scăpătă — Apus, p. 109, 147, 234. Se zice și numai *Scăpăt*: Spre Scăpăt.
soartă — ursită, p. 254.
sodom — mulțime: Cu sodom de oaste, p. 90.
socoteala — bani: Vine cu socoteala, p. 2.
șofile — ruptă fășii; fășii, ferfenițe, p. 33.
soiu — necurătenie pe rufe sau pe piele, p. 187.
Solomon — p. 67.
solomonî (a) — a vrăji, p. 276.
șontăcăi (a) — a merge schiopătând: A sărit în sus de bucurie, așa șontăcăind, p. 256.
șoricie — șoricioaică, arsenic, p. 122, 252.
soroc — termen: La soroc, moșul se duce cu dobânda, p. 57; când s'a apropiat sorocul, p. 123. 2) timp: Mai ai soroc până Duminecă, p. 191; la tot sorocu p. 277.
sorocire — proces, înfățișare, p. 54.
sorocută — hotărîtă pentru spânzurătoare, p. 164.
spăldării — puzderia, praful și pospaiul ce rămâne când se meliță cânepa, p. 190.
spârge (a) — a intra în casă străină noaptea, spărgând ușa sau ferestrele, ori descuind cu chei făcute înadins și a fură: O fi spart la cutare boier, p. 81; eră înhăitat cu o ceată de hoți și spârgea:

azi la unii, mâine la alții, p. 245.
speriã (a se) — a nu mai avea nici o nãdejde: Când te-i *speriã* rãu, p. 269.
speti (a) — a-i sãri spata dela locul ei, p. 68, 228.
spic (cu) — cu izbiturã, cu frig puternic, p. 266.
spilcã — ac cu gãmãlie, p. 70, 74.
spurcã (nu) — nu se pot comparã, p. 214.
spurcãciunea — jumãtatea de om, p. 37. Se mai zice și la *lup*, când nu vrei sã-i pomenesti numele în casã.
Spurcãtul — Diavolul, p. 41, 175.
ștafete — porunci, vești, p. 127, 137.
stãmã — stãncã, p. 313.
Stana Logostãna — p. 319.
Stan Cãlitul — p. 304.
Stan-Pãțitul — p. 6, 66.
stãrcit — îndoit de picioare, p. 197.
stãrvuri — bucãți din dihãniile sau animalele moarte, p. 108, 134, 225.
Staticot — p. 171.
Staticot-barbã d'un cot — p. 15, 171, 167.
Statu-palmã-barbã-cot — p. 175.
steãjãr — parul din mijlocul ariei de treierat; orice par de care se leagã o funie, p. 223.
stëblã — un fir întreg, cum iese din pãmânt, cu mai multe rãmurele; plural *stëble*: I-a pus și stëble de busuioc la brãu și la frunte, p. 180; într'un cântec:

Sã vãz și copila mea,
 Cum o bate maicã-sa
 Cu stëble de busuioc
 Peste subțirel mijloc...

stëiu — stãncã dintr'un tot, p. 178, 179. Plural *stëiuri*.
stejeret — loc plin numai cu stejari: S'ascunde 'n stejeret, p. 45.
stengher — codru, de mãmãligã, de pãine: Fiecare sã iasã afarã cu câte-o îmbucãturã ori cu câte

un stengher de mãmãligã, p. 258.
ștëpi — mãmãcini mari și groși, de înțapã grozav: Joacã și bietul popã cu barba prin ștëpi, p. 249.
șterge (a) — a plecã repede, din loc, p. 62.
sterios — sperios, p. 209.
șțimi — resturile de lãnã ce rãmân la dãrãcit și periat, p. 190.
știrbinã — locul de unde îi lipsește o obadã, p. 244.
șțircã — obiectul cu care storcoșește (piseazã), sdrobește struguri sã iasã vinul, p. 198.
ștõriște — ieslea oilor, p. 308. Tãrla oilor.
Strãmbã-lëmne — p. 288, 290.
streãjã — streaja podului, p. 47, 54, 55, 172.
strêchea — ca de streche (muscã), p. 201.
Strigoii — p. 256.
storcoșii (a) — a sdrobi, p. 198.
striior — mângãere, în loc de strãin, p. 158.

Pãrinții mi-s'a 'ngropãt,
 Eu striior am rãmas:
 Pușculiã mãiculiã,
 Sãbioara surioara,
 Bãitãgelu frãțioru.

su — prep. sub, p. 172.
su'nimièz — dupã ce trece soarele de nimièz, aproape de Apus, p. 220.
suduì (a) — a certã, mustrã, p. 166.
 2) a reproșã, «a scoate ochii», a bãgã viinã cã are legãturi cu cinevã.
sui! — urcã-te, încalecã, p. 94.
sulemenite — vãpsite pe fațã fel și chip, p. 117.
Suràn — p. 244.
surcèle — aschii mai mici: Cu ce s'o ținem? Cu surcele? p. 167.
 Intr'un cântec:

Mã dusei la soacrã-mea,
 Sã vãz cinstea dela ea.
 Imi da lapte într'o luleã,
 Mãmãligã p'o *surcè*:
 Iacã cinstea dela ea.

Pe unde tai tu lemne, eu adun surcele, e o zicătoare prin care arătam cuivă că, deși lucrează cât de ascuns, noi tot aflăm ce face și știm să ne păzim. Sing. e *surcea* și *surcël*. :

.....
Dară Stanciu ce făcea ?
Prosticël că se făcea,
Un surcel în mâna lui
În cenușă scărmană...

surori de gînere — fetele cari, din partea gînerului, merg în ziua nunții, cu ceilalți nuntași la casa miresei ducând și câte ceva d'ale miresei: salbă, oglindă, ghete, p. 40.

șușlêți — cele două părți dinainte și din urmă ale căruței, formate din scîndurêrele și din cotoc, p. 61.

șutulî (a) — a linguși cu vorba, ca să afle un secret, cri a apuca ceva.

suvoâlbe (a) — a supune, a învinge, cu lupta sau din vorbe, p. 161. În cântecul lui Ghiță Cătănuță: Sumete-mi, mândră, brînețu, că mă *suvoâlbe* Lotrețu.

svârr... — vorbă prin care arătam că o pasăre sau animal se urcă sus repede, p. 86, 303.

svâc.. — dă fuga: Pe urmă, svâc ! cu ele la ușa cu pricina, p. 10.

T.

Tabla-bașa — cum e mai bine: Dormiă tabla-bașa, p. 189; se culcă să doarmă tabla-bașa, p. 209. Cu vântul acesta cu care se numiau caili voievozilor noștri, atunci când

în Țarigrad erau *investiți* cu Domnia (1), se întrebuițează azi mai des ca să arăte pe omul ce stă bine de nu-i pasă de fite cine.

țac ! — vorbă cu care arătam că s'a tăiat ceva, p. 40.

tăgârță (a se) — a se sui și atârna de cineva tocmai ca tăgârța: Au început să se tăgârțeze, p. 62.

tăiă (a) — a ară, a tăiă cu fierul: A tăiat o jumătate de pogon, p. 273; în cântece :

— Vîno, neică, dela plug,
Că-mi arde iia pe trup.
— Să arză iia pe trup,
Nu pot să las boii'n câmp;
Să arză cu trup cu tot,
Eu dela plug nu mă'ntorc,
Pân' n'oiu *tăiă* locul tot,
— Tu *tai* locul, brăzdezi altul,
Eu mă îndrăgostesc cu altul !
.....

tăietôr — un lemn mai gros pe care se taie celelalte lemne sau se cioplesc. Pe tăietor se poate tăiă și altceva, p. 40.

taițas și *taină* — conversație, p. 160, 193.

tainî (a se) — a conversa, a pune la cale, p. 47, 114, 115, 148, 193, 243, 273.

tainul — porția, cât i se hotărise, p. 63.

tâlc — povești cu înțeles adânc pe cari le și explică, p. 67; *cu tâlc* — cu multă meșteșugire, pl. tâlcuri, înțeles pe care, socotesc, îl are și într'o poezie ce am văzut în 1895 în rev. «Carmen Sylva» :

(1) L. Șăineanu, *Influența orientală asupra limbii și culturii române*, în «Convorbiri literare» anul XXXIV, fasc. VIII: ... «marele Imbrohor sau comis împărătesc pregătia un cal arăpesc cu frâne de fir și de pietre scumpe, cu harșa, brodată cu aur și argint, la șeaua căreia atârna de o parte arcul și tolba de săgeți cu sabia împărătească, iar de alta buzduganul sau topuzul, care finea loc de sceptor și simboliză puterea despotică a Domnului. Acest cal numit «tabla-bașa», adică cel dintăiu din grajdul împărătesc, eră mînat de patru iedeccii, însoțit de 2 akkiulahli, soldați cu căciuli albe, și de 2 peici îmbrăcați numai în fir și cu fesuri de argint pe cap. După ce salută pe marele vizir și pe celelalte agale, Domnul, călare pe tabla-bașa, se ducea iar la patriarhie și de acolo la palatul său...»

Te vei întoarce, mândru, păl,
Să răzi cu-ai tăi, să salți în hori
Și la povești spuse cu tălc
S'ascuți în șezători ?

tălpă — scândură pusă pe picioare în apropierea ușii, lângă perete, spre a se așeza pe ea donița și alte vase de apă, iar sub ea urciorele, p. 205. În Argeș se zice

talpă la temelul casei. O scândură mai mică sub talpa de lângă perete se cheamă *tălpică*, p. 163.

tălvăc — cuvânt cu care arătam că a căzut ceva în apă sau alt lichid, făcând sgomot, p. 187.

tânjală — un lemn gros asemănător cu partea dinainte a proșapului căruței unit cu *jăpița*; în el se pune jugul, atunci când se aduc de pe coaste târișuri, lemne groase, p. 61; atunci omul pleacă de acasă cu boii'n tânăla. Intr'un cântec :

Mândra maichii se ogindă
Și gunoiu până 'n grindă;
Pune boii la tânăla
Și scoate gunoiu-afară.

La plug tot cu boii în tânăla e omul, dar ca să se poată face legătura mai bine între mai multe perechi de boi, se pune sub tânăla un *tânjelar*.

tântă — leneșă și cam prostuță, p. 188.

tântăvân — v. prostovan, p. 163.

tântoș — mândru și sfidător, p. 162.

tăpeni — puternici : A răsbit el p'alții mai țapeni, p. 208.

Țăpòiu — nume de bou, p. 224. *Țăpòiu* e și un fel de furcă cu coada lungă și cu ramificațiile drepte și scurte pentru urcat fân în pod.

târîș — târîndu-se pe pământ ca *tărășul* — lemnul adus cu boii'n tânăla... și ca *târșurile* — crăcuțe aduse pentru foc, cu o parte ținute cu mâna în spinarea omului,

iar cu alta târiș pe pământ : Ce mă duci așa, stăpâne, târiș ca p'un mărăcine, p. 76; cu opincile târiș — rupte de nu se țin pe picior și se târăsc pe pământ, p. 114.

tărășenie — v. *tirișenie*, p. 33, 40.

tărămbu-ăllalt — tărămbu-ăllalt, lumea de su' pământ, p. 36, 291 321, 322, 323.

tărămbu — tărămbu, p. 215, 220, 213.

tărămbu-de-sus — lumea care e deasupra noastră sus, între cer și pământ, p. 193.

țarc — loc îngrădit, p. 162.

țarcòmnic — țarcovnic, cântăreț, p. 245.

târî (a) — a duce târiș : Tărăște-l, omule, după tine, să faci pulbere multă, p. 213.

tărmoacă — noroaie, p. 40.

tărnă — vas în chipul baniței, dar mai mare, făcut din împletituri, ieșite din nuiete de anine sparte în mai multe părți și curățate, p. 61.

tărnuî (a se) — a se trage și învârti, p. 74, 313.

tătănă-tău — al lui taică-tău, p. 170.

Tartacòt — p. 227.

tărtorul — p. 290.

țărîș — par înfipt sdravân în pământ, să se poată lega ceva de el, p. 81.

tățână — balamă, p. 250. *Țățâna* eră înainte o scobitură mică, făcută în prag, în partea dela întâlnirea *ușorului* cu ușa care și ea aveă o ieșitură ce intră în țățâna din prag :

Iea o litră de untură,
Unge ușa la țățâna,
Să nu scărțâie o lună.

țățâna se mai zice azi și la o bubă veninoasă care scoate cap.

țășt. — Cuvânt prin care arătam că ceva sare și fuge, p. 103.

tăvălitură — locul cu iarbă culcată la pământ și stricată din pricina

- tăvălitorii pe ea a animalelor, p. 194.
- Têpeș* — p. 83, 86.
- terciu* — zamă de mămăligă, sau un fel de mâncare: Presări în apa fiartă mălaiu, des, des, până se face grosior, ca păsatul înainte de a se răci. Dar nu se pune decât mălaiu și sare, p. 34, 104.
- terpêl* — puțină pază la păscut: Pe un *terpêl* de loc, p. 289.
- terteleciu* — piatra de deasupra: A făcut moara, dar nu putea să pornească terteleciul pe boabe, p. 61.
- teșî* (a se) — a se sfîi: Nici nu se teșiau, p. 24; fără să se teșească, p. 50, 259; a *teșî* — a subția un lemn într'un loc anume.
- teșitura* — locul unde e subțiat lemnul, p. 6.
- tică* — tăicuțule: Vino 'ncoă, tică, că ăsta e al tău, p. 271.
- tichie*, — căciuliță, p. 140. Zic.: Chelului ce-i lipsiă? Tichie de mărgăritar și moț de fir.
- țicu* — taticu, p. 230.
- Țigănești* — p. 302.
- țigvă* — p. 205.
- țindă* — tinda bisericii, p. 119.
- ține* (a) — a spune mereu: Gheorghe însă a ținut înainte, p. 281; a răbdă deasupra, a suferi:
- Foc la mine, foc la tine,
Foc arde inima 'n mine,
Mă mir ce pământ te ține!
— Mă ține pământ cu iarbă,
Nu pot veni fără treabă...
- tinerie* — tinerețe, p. 168, 169.
- tipôs* — neam rău, cu obiceiuri rele, p. 187.
- tipsie* — farfurie de lemn, p. 29, 205.
- tipîl* — încet și pe ferite, p. 107, 175.
- tirișenia* — v. tărășenia și șiritenia, p. 11, 28, 36, 60, 85, 134, 136, 145, 191, 321.
- țoale* — pături de învelit, făcute mai
- cu seamă din câlți: Să nu-mi puneți țoale, p. 55. Singular *țol*, p. 195, 233, 321.
- toană* — crâmpieiu: Mai trage o toană de plâns, p. 11, asem. 113, 231, 158.
- tocălie* — toaca și cu ciocanele, p. 153, 154, 159.
- toctoare* — vas mare de lichide, p. 311.
- toiegî* (a o) — a se întoarce din drum, a se duce îndărăt de unde a venit: Și-o toiegește spre casa celui mare, p. 54; o toiegiă în tufiș, p. 101 — asem. p. 239.
- toiegîț* — dim. dela *toiag*, p. 239.
- toiu* — putere: Toiul chefului, p. 21; petrecerea mai în toiu, p. 111; mesele și veselie în toiu lor, p. 167.
- Toma-Chelu* — p. 68.
- tônmai* — tocmai, p. 208.
- topôr* — secure mică, p. 36, 163. Neajuns: mi-a făcut toporu.
- tôrsu-le* (a) — le-a tors, p. 189.
- tortița* — cercel, p. 256.
- trăgătoare* — vas de măsurat, cam cât vadra, p. 211.
- trăge* (a) — a opri să găzduască, p. 94, 103.
- trage* (a se) — a se retrage: Trage-te 'n sus, p. 102.
- trâmbe* — trâmbe de pânză... p. 189:
- Ia scoal', maică, nu sedeă,
Iea foarfeca și *trâmba*
Și-mi croește maloteă,
Ca frunza și ca iarba,
Să intru 'n codri cu ea...
- tranc!* — vorbă prin care arăți că s'a trântit ceva jos, p. 9.
- tras* (a) — a împușcat, p. 323.
- tremândău* — fără căpătâiu: Tremândău din ușă 'n ușă, p. 192.
- trențăroase* — cu cămeșile sdrențe, p. 18, 141; mascul. *trențăros*.
- trênțe* — sdrențe, p. 88, 138, 255.
- trenșos* — v. *trențăros*, p. 205.

trepătă — a veni în trap, a veni cale lungă, p. 10.

tretioare — aproape trette, de mult ieșite în rândul fetelor mari, p. 21.

tron — ladă, p. 249; dim. *tronèciu*.

tronc ! — Sosește pe neașteptate, p. 209.

tücüu — căldura de mămăligă, p. 191, 205.

tufanică — floare de grădină, în florește toamna, p. 305.

tuhulîța — tufuliță, diminutivul dela *tufă*, arbore, tufan mai mic, p. 307.

tûma — tocmai, p. 166.

tunâ (a) — a intra: Nu tunâ nimeni în ea, p. 166.

Tunsa-rasa-după-curci — p. 83.

țupăi (a) — a tot sări 'n sus, fără să-și găsească astâmpăr, p. 305.

Turci — p. 83, 86.

U.

Ucide (a) — a bate: Il ucise și, el știe cum făcu, că muri copilul, p. 34; I-am ucis și s'a întâmplat d'a murit.

Ucișăș — 1) cel care omoară, p. 118; Dracul: Inchină-te să fugă *Ucișășul*. I-se mai zice *Côrnea* și *Sërsea*.

Ucișă-l toaca — Dracul, p. 49, 114, 205, 50, 129, 147, 163, 203.

ulcică — oală mică, p. 34.

ulëiu — p. 311.

ulucă — scândură de bătut la palan.

uluît — când își pierde cumpătul: Uluîți și mirați de atâta putere dumnezească, p. 6, asem. p. 17, 35, 145.

urăciuni — moșmoande întrebunțate atunci când se face cuivă de urit, p. 64.

umflă (a) — a ridică: Au umflat buitoiul în cârcă, p. 193.

urlătoare — locul unde se strâng lupii de urlă, p. 63.

urmët — v. uluit, p. 251, 293.

ursăți — v. rânduiți, cu soarta hotărîță mai dinainte, p. 63.

Ursa și ursita — rândueala dela naștere, p. 253; *ursita* se mai zice și la viitoarea nevestă.

ursi (a) — a rândui dela naștere: De ce m'ai ursit așa?

usuc — murdăria și grăsimea ce se găsește pe lâna oilor, când le tundem, p. 189.

V.

Văcu (a) — a trăi la un loc și a tot locui: Acolo a văcuit câte zi-șișoare a avut, p. 82; văcuesțe cu ea, p. 234; a trăi: Urindu-i-se și lui să tot văcuească, p. 265.

văcul — vieța: Cum o să-și ducă văcul? p. 23.

văgăună — gaură adâncă 'n pământ, p. 293.

vâl-vârtej — ca valul și *vârtejul* (vântul), p. 76.

vâlcel — pârâu din scursura vâlcelor. În cântece:

El, măre, aveâ
Moară pe vâlcel,
Macină-aurel;
Cu piscoaie pe fereastră,
De toarnă auru'n casă.

se zice și *vâlcăluie*.

vâlnic — un fel de fotă largă, lucrată încrețit ca fusta, p. 242. În Meh. se zice *oprêgi*.

vâma — p. 324.

Vântul de primăvară — p. 326.

Vânturi rele — p. 326.

Vântul turbat — p. 326.

văpăia — văpăia de foc cu care ardeâ dela distanță, p. 76.

vârlugă — pește mic.

vărsă (a se) — a se revărsă: Pân' s'or vărsă zorile, p. 88.

vârtejul — 1) vârtejul căruței, p. 61.

2) vânt grozav, hală, p. 326.

vârzob — sfori groase, fringhii, p. 223, 321, 322, 323, 324. Intr'un cântec:

Unge-ți-oiu curelele,
De-or luci ca stelele;
La vârzob ți-oiu pune flori,
Să miroase pân' la nori..

plur. *vârzoabe*.

vârzuî (a se) — a forfoti, a umbla de colo, colò, p. 133, 164.

vătale — vătalele rășboiului, p. 315.

vătășel — strejarul care făcea pe factorul poștal al comunei la sate, mai înainte, p. 34, și care se tot văită pe drum:

Desvătășești-mă, Doamne,
Că-mi sare ochii de foame!

și care, de foame, cerea la câte-o femeie să mănânce:

— «Vătășel, lele, că sunt mămăligă!»

Femeia îi băgă o turtă 'n foc, iar el, stând, se 'ntâmplă de vedeă pe zapciu trecând și atunci:

Aoleu! Scoate, lele, zapciu din foc,
C'a trecut turta la deal..

vătrăie — vergelele de fier cari leagă capul osiei cu lămbile la căruță, p. 61.

vătuiu — puiu de iepure, p. 194. Capră de un an — *vătuiu*.

Vede — vulpea, p. 232.

veleat — timpul hotărît: Se împlinesște veleatul, p. 141.

verișoarelor — p. 321, 322.

vifor — v. pârjol, p. 25.

vîpie — v. toiu, p. 239.

visă (a) — a-i păsă: Omul ce visă cu patru boi? p. 302.

Vișinel — p. 236.

viță — suviță, p. 231.

Vlădăria — p. 152, 175.

Vlad din Țarigrad — p. 210.

Vlad Vodă — p. 24.

Vlășca — p. 303.

Vlășcăen — locuitor din județele Vlașca, Argeș și Teleorman.

v'o — vreo, p. 380.

Voicu — p. 211.

Voinea — p. 38.

vorbă mare — jurământ, p. 298.

vrână — găuricea pe unde cură vinul, p. 249.

vrâscă — nuiă mai grosicioară, pentru bătaie, p. 39.

Z.

Zăblău — v. țol, pentru învelit sau așternut, p. 314. Intr'un cântec:

Când îi pomenești de furcă,
Iea zăblăul și se culcă
Și se'velește cu sacu
Și doarme pân' o iea dracu...

pl. *zăblaie*.

zăblăicuță — Copiliță, vorbă cunoscută în dif. cântece:

Când eram d'o zăblăicuță,
Imi băgă mâna 'n sân la țiftă..

zăbrèle — vergele de fier groase la fereastră, p. 108.

zăcătōri — vase mari de vinuri, p. 270.

zalhaneă — cele necesare oștirii, p. 301.

zălōg — garanție, p. 268; *zălōagă* — obiect mic lăsat ca semn într'o carte, să știi până unde ai cetit, ori unde ai nevoie. Se zice și

zalogit:

Destă, mândro, ce-ai făcut
Și-ni dă drumul să mă duc;
Nu mă ține zalogit.

zâna florilor — p. 237.

zăpōdie — loc șes la mijlocul unei coaste, p. 191, 200; o zăpōdie mică e *pădioară*: Mai e unu 'n pădioară, care zace de lingoare...

zâre — puțină licăreală, p. 36, 138.

zârvă — v. haraiman, p. 114.

zăzduf — văzduh, p. 218.

ziafêt — chef, petrecere, p. 120, 167.

zimmic — odăiță mică adăsoă la spatele casei, p. 262; bordeiu în pământ:

Căpitane Busuioace,
Șapte poteri n'au ce-ți face,
Nice șapte, nice opt,
Nice Craiova cu tot,
Dar Opran ca un voinic,
Mi-te scoase din *zimmic*.

Zôrîlă — animal fantastic, p. 210, 212, 222.

zornăi (a) — a face sgomot, p. 144.

zorzoâne — găteți cu cari e încărcat corpul vitelor sau al omului, p. 114: Să plimb calul cu zorzoane, cum le place la cocoane.

zugrăvite — scrise, p. 90.

zûpăie — v. țûpăie, p. 91.

ZICĂTORI ȘI EXPRESII.

A.

- A aduce la potecă* — 1) A face să se învească cu o stare de lucruri, p. 187. 2) a îndepărtă pe cineva din apucături rele.
- A aduce lucrurile bine* — A le potrivii să iasă bine, p. 19.
- A ajunge a muri* -- A ajunge să moară, p. 200.
- A apucă haită pe uliță* — A apucă tocmai ca o haită, p. 100.
- A ars-o 'n inimă* — S'a înflorat, p. 191.
- A ascultă la cățelu' pământului* — A dormi greu, p. 43, 91, 160.
- A astupă gurile* — A sătură, p. 32.
- A aveă ac de cojoc* — A aveă puțința să-l pedepsească pentru o faptă rea, p. 214.
- A aveă parte de siliști pustii* — A da tot peste rău, p. 33.
- A aveă zile* — A aveă timp de trăit hotărit de ursitori, p. 70.
- A băgă fier rece 'n inimă* — A face să intre la mare grijă, p. 153.
- A băgă 'n friguri* — cu acelaș înțeles, p. 302.
- A băgă o rață 'n traistă* — A face să-i fie frică, p. 193.
- A băgă pe mână* — A intră la grijă mare, p. 249.

- A bate fericea* — A da de ferieire, p. 150.
- A bate măr* — A bate ca pe măr, să iasă must din el, p. 194.
- A cântă cu sărăcūț de maică-mea* — A se vaită, p. 46, 57, 111.
- A cântă găina* — A fi mai mare și a da porunci în casă femeia, p. 55, 58, 200.
- A cără păcatul* — A sosi vremea să ispășească păcatul, p. 83, 182, 192.
- A căută nod în papură* — A căută să vadă vină unde nu e, p. 163.
- A curăță ouă roșii* — v. A corconi, 183, 269.
- A curge gărlă* — A curge ca gărla, p. 26, 225.
- A da din umeri* — A arătă că nu poate face nimic, p. 3.
- A da frân liber* — A da libertate, p. 13.
- A da cinstea pe rușine* — A se face de rușine, a nu fi în stare să facă treaba la care s'a legat, p. 24, 153.
- A da cu ochii* — A vedeă, p. 324.
- A da de cheltueală* — A bate, p. 67, 60.
- A da după deșt* — A-l ascunde să nu se mai vadă, p. 227; din întâmplarea asta, arătată în povește, a ieșit zicătoarea: *l-a dat după*

- deșt*, atunci când în casă nu se ține în samă vorba bărbatului, ci numai a femeii, ori când el nu zice nimic — ori cu ce-ar vedea-o.
- A da târcoale* — A alergă încoă și încolo, ocolind jur împrejur, p. 19.
- A deschide gura* — A începe să vorbească, p. 69.
- A dormi buștean* — A dormi greu, p. 5.
- A dormi dus* — Cu acelaș înțeles, p. 5.
- A dormi să tai lemne pe el* — Așa de greu că chiar lemne poți să tai pe el și nu simte, p. 17, 20, 107, 109, 244.
- A face aripi* — A crește măricel, p. 88.
- A face de petrecanie* — A omori, p. 131, 153, 201.
- A face la țărănă* — A face mortului pomană în ziua când îl îngroapă; *pomana la țărănă*, p. 276, 321. De aci înainte se fac și celelalte pomeni, ca mortul să nu stea cu *țărăna în gură*.
- A face mii și fărâme* — A-l face bucăți-bucăți, p. 96, 103, 106.
- A face ochi* — A se deșteptă din somn, p. 133.
- A face ochi dulci* — A căută să intre în dragoste, p. 148.
- A face răvaș de drum* — A-l izgoni cu răul, repede, dintr'un loc, p. 28.
- A face toporu* — A face neajuns, p. 249.
- A face tot una cu pământul* — A-l omori, băgându-l în pământ, să nu se mai vază ieșind deasupra, p. 19.
- A face umbră pământului* — A trăi, p. 126, 152, 153.
- A fi pe ducă* — A fi aproape de moarte, cu lumânarea 'n mână, p. 104.
- A-i cără pe spinare*, — A-l lovi des, p. 72.

- A-i cârpi o palmă* — A-l lovi odată cu palma, p. 140.
- A-i crăpă obrazul* — A-i fi tare rușine, p. 10, 31.
- A-ida inima brânci* — A aveă poftă, chef, p. 190.
- A face drum de călător* — A-l goni, p. 68.
- A-i face pe piele* — A-i face împotrivă, în necaz, p. 52.
- A-i jucă ochii 'n lacrimi* — A plânge încet, dar cu foc, p. 127.
- A-i lăsă să calce iarbă verde* — A-i lăsă să trăească, p. 3.
- A-i lăsă gura apă* — A aveă poftă nebună să le mănânce, p. 57.
- A-i legă capul* — A o căsători, p. 163.
- A-i merge 'n sec* — Din rău în mai rău, ca și cum totdeauna i-ar ieși cu se înainte, p. 59.
- A-i merge treburile strună* — A merge bine și a da înainte, p. 46.
- A închide ochii* — A muri, p. 2, 51, 87, 231.
- A 'mpărți ban la ban* — A împărți egal: cât unuia și altuia, p. 59.
- A 'ndrugă cai verzi pe pereți* — A spune minciuni, p. 47.
- A-i ninge* — A i se întâmplă rău, p. 18.
- A intră pe sub piele* — A face așa ca să ajungă cu trecere pe lângă cineva, p. 18.
- A intră un fier în inimă* — V. a băgă un fier rece în inimă, p. 35; a se îngrozi, a se speria.
- A intră 'n lemne de Crăciun* — A intră la mare grijă.
- A pică cu tronc* — A-i plăceă și a hotări s'o iea de nevastă, p. 18, 163.
- A-i sbură capul* — A-l tăia dintr'o singură dată, p. 8, 11, 91, 69.
- A-i sta inima la loc* — A se liniști că și-a văzut visul, dorința realizată sau pe cale de a se realiza, p. 26. Intr'un cântec:

Stai, inimă, la un loc,
Că-ți pui lacăt la mijloc
Și te 'ncuii cu nouă chici,
Ca să nu mai faci ce vrei!
— Să-mi pui lăcate o mie:
Inima face ce știe!

- A-i șterge o palmă*—v. *A-i cârpi o palmă*, p. 285.
A-i trece făina prin traistă — A se apropiă de mormânt, p. 264.
A-i veni— A se necăji, supără: Din ce-ți veni, p. 5.
A-i veni apa la moară — A-i veni bine.
A-i veni la socoteală — A-i conveni, p. 272.
Ăla la ăla — Unul la altul, p. 260.
A lăsa Dumnezeu de inimă — A se milostivi, p. 54.
Ăl cu alba — Acela pe care-l doare inima, care are interes, p. 250.
A le da toate pe una — A uita tot, în fața primejdiei, p. 22, 25, 47.
A legă gura pânzei — A începe un lucru, ori a începe să-i pornească binele, p. 251.
A legă paraia cu nouă noduri— A face economie, a fi necheltuitor, p. 46.
A le lăsa sânge — A înțepă să iasă sânge, p. 100.
A le lua din coș — Ca și când îi iea din coș, la moară, boabele, partea lui; începe să mai piardă din bine; de mare necaz, p. 107.
A le mănca coliva — A-i vede morți să le mănânce din pomară, p. 220.

De-i luă-o mai frumoasă,
Dumnezeu să-ți facă casă;
De-i luă o nătăntoală,
Să dea Dumnezeu să moară:
Să-i mănânc din colivioară,
Să-i beau vin din năstrăpioară.

De altfel totdeauna, pe-aici, când cineva nu dă semne să trăească mult, ori dorești să moară, îi spui: *curând o să-ți mănânc coliva*, ori:

- ii sună coliva 'n piept, ori: mănca-ți-aș coliva*; iar unuia care se însoară, ori îi dorești să se însoare: *când îți mănăcăm varza?*
A li se pune căpul — A fi omorât, p. 105.
A-l lua la trei păzește — A-l certă cum e mai rău, p. 33.
A lua la părueală — A-l tot lua de păr și învărti, p. 102.
A-l muia de inimă — A-l înduplecă, a-l face mai milos, p. 56, 130.
A-l tăia capul — A se pricepe, p. 87, 145, 154.
A lua lumea 'n cap — A plecă în lume, unde-o vedeă cu ochii, p. 102, 112.
A lua ochii — A fermecă privirea: îți luau ochii de frumoși, p. 213.
A lua ochi de fiară — A plecă așa vrând, nevrând, în lume, de mult foc și amar, p. 32, 34. Izvorăște din vraja de urit făcută cu ochi de fiară.
A mână porcii la jir — A dormi cu sforăeli, p. 5, 8, 19, 43, 134, 160.
Amăr de timp — Vreme multă, p. 12, 112, 133, 135, 150.
A nu auzi cucul — A muri, să nu apuce primăvara, p. 11.
A nu avea 'ncotrò — A nu ști ce să mai facă, p. 33, 239.
A nu călca iarbă verde — v. A nu auzi cucul, p. 11.
A nu căută de ce-i e jococul — A nu-i părtini, p. 207, 250.
A nu crede ochilor — A nu crede ce văd ochii, p. 95.
A nu-i căută de doi boi bălțați — A nu-l menaja, p. 183, 223.
A nu-i da mâna — 1) A fi sărac.
 2) A nu se încrede în puterile lui, a nu putea, p. 65.
A nu fi de nasu cuiva — A fi ceva mai pe sus, p. 202.
A nu face cârc — A nu scoate graiu, p. 201.

- A nu legă două 'n teiu* — A nu da înainte, a nu se pricopsi, ori pe ce-ar pune mâna, p. 46.
- A nu mai sta la un tăciune* — A nu mai duce casă împreună, p. 201.
- A o luă* — v. a apucă, p. 2.
- A o luă la picior* — A plecă repede de undevă, p. 11, 95.
- A o pune pe târlie* — A nu mai vrea să facă ori să spuie ceva, p. 154, 196.
- A o rupe la sănătoasa* { A plecă la
A o șterge la sănătoasa { fugă,
A o șterge { p. 8, 10, 67.
- A pășteă focul* — A-l urmări nevoia, p. 95.
- A pietre seci* — Cu multă obidă, p. 141, 161.
- A plecă cu moara după sac* — A plecă cu mireasa după ginere, p. 22.
- A prinde la chef* — A se îmbătă, p. 107.
- A prinde 'n cursă* — A prinde în mreje, ca în cursă, p. 92.
- A prinde la limbă* — v. A prinde la chef, a-i veni să vorbească mai mult, p. 25, 57, 299.
- A prinde mânie* — A prinde pismă, p. 34.
- Aprinz lumânarea mea, să număr banii altuia* — Pierz vremea și punga, pentru altul; fără folos pentru mine, p. 128.
- A pune carne pe el* — A se îngrășă, p. 208.
- A pune coadă ulcelei* — A potrivî minciuna, p. 187.
- A pune de mămăligă* — A se îngrozî și a sta degeaba, neștiind ce să mai facă, p. 34.
- A pune glanmică la inimă* — A se întristă peste măsură, din pricina multor necazuri și nenorociri, p. 250.
- A pune la inimă* — A se judecă în el și a se hotări, p. 34.
- A pune ochii* — A se uită: Puse ochii 'ntr'un teiu, p. 244; a îndrăgi: Puse ochii pe cutare.
- A pune nart* -- 1) A pune obligație, p. 249; 2) A hotări cât.
- A pune trușu la tânjală* — A se pune la muncă, p. 187.
- A rămâneă ca Neag-sărac* — A rămâneă sărac cu desăvârșire, p. 215.
- A rămâneă fluerând* — A rămâneă supărat și uitându-se lung, de pagubă, p. 192.
- Are afăce* (cu) — Vorbește, lucrează, p. 187; sau are legături de dragoste...
- Așă din senin* — Din nimic, p. 33.
- A sări ars* — Ca ars, p. 91.
- A scoate limba d'un cot* — Cât poate, p. 243.
- A se apropiă funia de steajăr* — A se apropiă moartea, p. 127, 251.
- A se da 'ntr'o rână* — A se culcă așa pe o parte, rezemat într'un cot, p. 79.
- A se duce de râpă* — Ca pe râpă de vale, a se prăpădi, p. 102.
- A se duce cu Dumnezeu* — Pe aci încolo, p. 2.
- A se face luntre și punte* — A se căzni în toate chipurile, p. 19, 77.
- A se legă cu capul* — A face legământ pe cap; de nu se ține, să i-l taie, p. 15.
- A se pune piuă* — A se face jos ca pua, să se suie altul pe el, spre a ajunge sus, p. 282.
- A se țineă sgaibă* (ori *sgaie*) — A se țineă de om cum se ține sgaiba (buba), p. 163, 165.
- A-și aruncă ochii* — A se uită repede, p. 246.
- A-și da trușu chinului* — A se pune la muncă, p. 300.
- A-și duce vacul și a-și face vacul* — A trăi, p. 23, 82, 83, 287.
- A-și da 'n petic* — A se arătă așa cum e; de cele mai multe ori fără

- să vrea. A-și arată arama, *valòsul*, ce-i e pe inimă, p. 163, 165.
- A-și luà inima 'n dinți* — A-și face curaj, p. 115.
- A-și mîncà de su' unghie* — A fi sgârcit, p. 79.
- A-și face 'n inagîe* — A-și face în ambiție, p. 189.
- A-și sără inima* — A-și răsbună, a-și face pe pofta inimii, p. 234, 231.
- A-și scoate din capete* — A se răsbună, p. 14.
- A-și țineà firea* — A-și păstrà curajul, p. 185.
- A sta cu mîinile 'n sân* — A nu face nimic, p. 51, 113.
- A sucì capul* — A momi cu vorbe de dragoste făcându-l să-i urmeze, p. 288.
- Atît țî-a fost* — Ai s'o pățești, s'alege praful de tine, p. 147.
- A țineà capu 'n pămînt* — A se tot uită spre pămînt cu capul plecat, p. 117. Intr'un cântec:
- Cînd îi trece pe la poartă,
Să nu-ți arunci ochii 'ndată,
Să-i arunci mai amînat;
Să-ți arunci ochii prin sat,
Să zică că ne-am lăsat
Și să ții capu 'n pămînt,
Să zică că ne-am urit...
- A țineà nasu' sus* — A se țineà mare, p. 177.
- A țineà 'nainte* — A merge întins înainte, p. 171.
- A țineà numai ofugă, ori tot ofugă* — A fugi continuu, fără pauză, p. 103, 148.
- A țineà singur casă* — A sta în casă gospodarul, fără femeie, p. 230.
- A trage cu coada ochiului* — A se uită pe furiș, cu coada ochiului, p. 2.
- A trage cu urechea* — A ascultă cu luare aminte, p. 232, 243.
- A trage un puin de somn* — A dormi puțin, p. 91.

- A trece un fier roșu* — A se înflorà repede, p. 94.
- A umblă haită* — A umblă ca haita, p. 105.
- A umblă 'n scripeți* — A umblă ca scripetele, repede, p. 154.

B.

- Ba c'o fi, ba c'o păți* — Ba una, ba alta, p. 18.
- Bate-se cocòș* — Se bat cum se bat cocoșii, p. 319.
- Botezat în zamă de varză* — Nu e ca lumea, le face pe dos, p. 248.
- Brînză mare* — Nimica toată, p. 103.
- Bun e Dumnezeu!* — Ai nădejde în Dumnezeu, p. 132.

C.

- Capul legii* — Cel care umblă cu cărțile sfinte în mână, obraz bisericesc, p. 47.
- Ca făina orbului* — Cum s'a pierdut făina orbului, p. 153, 240, 245.
- Că hâr, că mâr* — Că 'n sus, că 'n jos, p. 248, 295.
- Câine surd la vînat* — Așă cu mîna goală, fără să-și iea ce-i trebuie, p. 250.
- Cai verzi pe pereți* — V. anostii, p. 41.
- Calea bisericii* — Faptele bune: Nu m'a 'mbătrînit calea bisericii, p. 60.
- Ca mușchiul de pom și ca nevoia de om*, p. 250.
- Ca'n gură de șearpe* — p. 12.
- Cânița dracului* — Părul mare, lațele, mai cu seamă la babele rele, p. 68, 266.
- Cap de fată* — fată, p. 174.
- Cap de om* — om, p. 117, 119, *Capu meu* — eu: Mă duc chiar capu meu.
- Capra face trăsnaia și oaia pate rușinea* — Unul face fapta rea și altul, nevinovat, ispășește pedepsa, p. 320.

- Ca să omori șoaricii, dai foc morii*
— Pentru un lucru de nimic, faci mare primejdie.
- Ca scăpat din pușcă* — p. 225.
- Cât ai coace un ou* — Așa de iute, p. 30.
- Ca un câine al nimului* — Ca un câine străin alungat de toți, p. 10.
- Câte'n lună și'n soare* — Multe, p. 60, 81.
- Că tur, că vur.* — V. *că hâr, că mâr*, p. 53, 58.
- Cât dai cu sburătura și-o târăști până o urăști* — Mult, cale lungă: Cât dai cu sburătura și târăști opinca până ți se urăște, p. 248.
- Cât îi iea gura* — Cât poate să strige, p. 3, 38.
- Cât un purice* — Mică, de frică, p. 248.
- Ce bruma* — Puținul, p. 34, 83.
- Ce e pe mine, și-acasă* — N'are decât ce e pe el, p. 31.
- Cele pentru suflet* — Pomenile și slujbele, p. 36.
- Ce spune, nu se mănâncă* — Nu se crede, p. 51.
- Cruce de aur aici în casă* — Crucea să fie în locul lui în casă. Zicătoarea aceasta se zice de câte ori se pomeneste numele Necuratului, p. 102.
- Cu buzele umflate* — Supărată și fără câștig, p. 148, 150, 157, 302.
- Cu capu-a mână* — Cu frică mare, la fiecă pas, păzindu-și capul să nu-l piardă.
- Cu ceru și cu pământu* — Cu toată stăruința, p. 239.
- Cu două sute de ierne 'n spate* — De 200 de ani, p. 71.
- Cu fața curată* — Cu cinste și câștig, p. 92.
- Cu gura căscată* — Mirați, p. 162.
- Cu gura proțap* — Căscată și mare ca proțapul, p. 304.

Dar Scorpiia ce făcă ?

Apa o bolborosă,
Cu gura proțap își,
Ca să cuprinză lumea,
Să mănânce pe Mircea !

- a proțăpi — a ținea de rău, a opri.
- Cu jumătate de gură* — Nu-l prea trage inima, nu cu toată voia, p. 128.
- Cu inima goală* — Fără nădejde, p. 33.
- Cu inima la gură* — Nu rabdă în el nimic: «Mănâncă picere degăină» — nu ține secretul, ori nerăbdător a-și arată necazul, p. 51.
- Cu lâna de pe mărăcini nu faci zeghe* — Cu nimic, tot nimic.
- Cum te doare un deșt, te dor toate* — Cum ții la un copil, ții la toți, p. 158.
- Cu nemiluita* — Mulți, p. 247.
- Cu noaptea'n cap* — De mult din noapte, p. 281.
- Cu o mână de suflet* — Aproape de moarte, p. 171.
- Cu o parte* — Pe de o parte, p. 170.
- Cu pică* — cu necaz, p. 203.
- Cu pricina* — Cel de care e vorba, p. 10.
- Cu una cu două* — Cu nimica toată, p. 27.
- C'un picior în groapă și cu altul afară* — Aproape de mormânt, p. 87, 138.

D.

- D'a bestegăla* — V. d'a berbeleaca, p. 130.
- D'a bușile* — Ca copii, cu mâinile și picioarele, p. 44.
- D'aia n'are ursu coadă* — Se zice de câte ori cineva se innădește unde nu trebuie, ori își iea nasul la purtare, p. 320, Alteori se zice: D'aia n'are ursu coadă, că i-a căzut de raie.
- D'ale gurii* — Hrana, p. 33, 81, 125.
- D'ale sufletului* — Pomenile și bună-

tățile pe cari, de multeori, omul le face pentru el, încă în vieață fiind, p. 83, 87.

D'a minune — La încercare, să vezi ce s'o întâmplă, p. 163, 186, 203.

Dă noapte — La noaptea ce vine, p. 321.

D'ar murì mama, să mă satur de păsar — Se zice către cei cari nu se gândesc decât la sațiul trupului.

De-a fir a păr și Din fir până'n ață — Tot firul pricinii, dela început până' la sfârșit, p. 72, 134, 136, 265.

De ce ți-e frică, nu scapi — Se spune de câte ori vrei să încurajezi pe cineva, p. 248.

De câte'n lună și'n soare — C. câte 'n luna și în soare, p. 45, 65.

De da inima din el — Din răputeri, p. 79.

Defurcă -- Mult, mult, de lucru, p. 146. *Avem de furcă amândoi* — Avem să ne răfuim, să ne certăm. Apoi: *se ceartă furcă*.

De haràm a fost, de haram s'a dus — S'a dus cum a fost luată (averea): cu nedreptul și pe nimic, p. 283.

De-i sfârâiau picioarele — Fuga, fuga, de parcă s'auziau picioarele sfârâind când fugiau, p. 113.

De loc — 1) Numai decât 2) Nici decum, p. 316.

De mama focului — Cum nu se mai poate, p. 44, 72.

Deschisese ochii — Se uitase și-i picase cu drag, întâia oară, p. 79, 299.

De sùrda — Zadarnic, p. 9, 37, 54, 73, 74, 89, 90, 91, 113, 125, 292.

De-ți dai cu degetel'n ochi — Intunerice mare; să-l tai cu cuțitul, p. 160, 125.

De unde? — Minciuni, p. 240.

De unde se taie fierul cu ferăstrăul — Tare sgârçit, p. 79.

Din ce bruma am — Din puținul meu, p. 129.

Din chiar senin — V. din senin, p. 139, 298.

Din hudă'n hudă — Din uliță în uliță, de colo colo, fără căpătâiu, p. 192.

Din lumea mare — De departe, p. 25.

Din pământ, din iarbă verde — De unde o ști, p. 146, 239.

Drum de călător — A izgonit-o: i-a făcut drum de călător, p. 67.

Drumu și omega, licără poteca — Se zice când vrei să-i spui cuiva să plece repede, p. 126.

După cum ține ciuru'n apă — După puterea lui, așa puțin, p. 64.

După suflatu duminat, după suflatu lor — Afară de suflet, osebit, p. 5, 79, 144, 276.

Du-te și du-te și du-te — S'a dus, s'a dus, p. 146.

F.

Făcuse o vadră de lacrimi — Plânse mult, p. 24.

Fel și chip — În toate felurile și chipurile, p. 146, 176.

Ferit-a sfântul — Să ferească Dumnezeu, p. 117, 162.

Firul pricinii — Pricina dela început până la sfârșit, 196, 227.

Focul ce i-a mănât — Necazul pentru care au venit, p. 94.

Foc și pară — Tare iute, p. 72.

Foc și părjol — Ca focul și ca părjolul, p. 22, 24, 54, 60, 147.

Frau slobod — Libertate, p. 13.

G.

Goală-puşcă — Despuiată și fără nimic altceva. Ca puşca, p. 59.

I.

I-eră — Se temea: I-eră c'o fugi, p. 81.

I-eră de pielea lui — I-eră teamă de ce-o păți el, p. 44.

- Li murise moartea* — Se zice pentru cei cari trăesc mult, p. 265.
- Li purtă Sâmbetele* — Păziă prilej să-i facă rău, p. 140.
- Li raniă cu lopata* — Mulți de nu le mai da sama, p. 45.
- Il iea de ochi* — Il arde puternic, p. 177.
- In cap* — Implinite, p. 87.
- In capu oaselor* — In sus, 278.
- In carne și oase* — Chiar el, p. 25, 32, 98, 128, 132, 142, 150, 133, 137.
- In doagele lui* — In minți, în toată firea, p. 299.
- In doi peri* — Nu cu toată inima, p. 61.
- In doru lelii* — Fără rost, unde s'o nimeri, p. 41, 47.
- In gherbele lui* — In toane bune, în felul obișnuit, p. 33.
- Inghit-corlăc* — Cuvânt prin care arăți cum înghite, p. 310.
- In frigur'le morții* — Ca și când ar fi în convulsiiunile morții, p. 75, 92, 229.
- In părgă* — Tocmai când se coace, p. 21.
- In plata Domnului* — Să-l pedepsească Dumnezeu, p. 37.
- In răpi* — In trap, 18, 170.
- In ruptu capului* — Chiar de i s'ar rupe gâtul, capul, p. 81, 148, 163, 212.
- In tăciuni* — Lângă tăciuni, p. 205; Se zice și *pe tăciuni*:

Căci dușmanul. . .
Nici în casă să nu-l lași,
Că s'asează pe tăciuni,
Umples casa de minciuni,
Face pricini la vecini.

- Iși legase capul* — Se însurase, p. 126.
- Intinde la drum* — A merge iute, înainte și fără pauze, p. 147, 163.
- In toată legea* — In regulă, p. 260.

- Intr'o zi ca 'n două și'n două că 'n nouă*, — Iute, p. 89, 129, 264.
- Intr'un suflet* — Repede, fără să răsufle, p. 80.
- Intr'una îi ninge* — Par'că i-a nins și i-a adus mari supărări, p. 12.
- Intuneric să-l tai cu cuțitul* — Așa de des și mare, besnă, p. 168.
- In uibu locului* — Incotr'o o fi, p. 43.

L.

- La baliga moale, pușinică apă-i trebue* — Se zice de omul slăbănog, că o mică boală sau întâmplare îl culcă la pământ, p. 249.
- Când într'o casă e un singur copil și moare și ala, se zice: *unde-i una-i cură lăna, ori: De unde e ața subțire, tot d'acolo se rupe.*
- Las-corlac* — Cuvânt prin care arăți cum lasă ceva în lac, p. 310.
- Luleaua și ciubacu e întreg calabalăcu* — Expresii cari arată marea sărăcie a cuivă, p. 299.
- Lumea dușilor* — Lumea cealaltă, a morților, p. 2, 79.
- Lumea luminată* — Lume după lume, multă și din toate părțile, p. 270.
- La toată casă bate coasa, numai la mine n'are cine* — Cuv. cu care arată sărăcia și amarul femeii rămasă văduvă și fără sprijin, p. 109.

M.

- Mai de Doamne-ajută* — Mai de seamă, p. 41, 119.
- Mai-mai să-l piardă din ochi* — De drag, p. 149.
- Mai multe piei de miei decât de oi bătrâne* — Mai mulți copii mor decât oameni mari, p. 251.
- Mămăliguță cu zama ei* — Mămăligă goală, fără legume și bucate, p. 32.
- Mama n'punge și eu trag, ce mai îișoară-mifac!* — Se zice aceloră

- cari nu pot să facă singuri treaba, p. 272; aceia cari dau nuiete la ai de 'ngrădesc.
- Mână spartă* — Cheltuitor, p. 160.
- Mâncau foc și mâncau nor* — Iuți, p. 161.
- Mâncat de coțofeni pe șale* — Bubos, cu pielea jupuită, p. 169.
- Mânz după iapă* — Ca mânzul după iapă, p. 148.
- Marea cu sarea* — Ce e și ce nu e, p. 137.
- Mie are să-mi fie fum și ție foc* — Mie mi-o fi nu mi-o fi greu, dar vai de tine, p. 96, 136.
- Mort, nemort, hai cu el la groapă* — A pridiți să facă o afacere, înainte de a cercetă bine rostul ei, p. 102, 164. Zicătoarea e izvorită din snoava cu preotul care nu știă carte: Ca să vază sătenii ce cântă în biserică, au băgat pe unul prefăcut mort în lăuntru. Când însă presupusul mort n'a avut răbdare și a mișcat în sicriu, preotul l-a omorît cu sfeșnicul, apoi a dat fuga afară la poporeni: — Veniți cu oameni vii la mine, și așteptați să vi-i omor, eu? Nici nu cercetați bine și: mort, nemort, hai cu el la groapă. «Dacă nu eră popa vrednic, se duceă mortul dracului.
- N.
- N'a stricat Dumnezeu două case* — Se zice atunci când soții se potrivesc, p. 105.
- N'aveă ochi s'o vază* — N'ar fi vrut s'o vază în ochi, p. 126.
- N'aveai pe ce pune ochii 'n casa lui* — Nu vedeai nimic, eră tare sărac, p. 31.
- Negru 'naintea ochilor* — p. 11.
- Nevoie mare* — Cum nu se poate mai bine, p. 1.
- Nici cu curcile, nici cu gămile* — Cum e mai rău, p. 250.
- Nici în clin, nici în mănecă* — Nu are a face în nici un fel, p. 32.
- Nici una, nici două* — Fără a grăi ceva sau a se înțelege mai înainte, p. 118.
- Nouă cu a brânzii (du-te)* — Se zice către cineva când vrei să arăți că nu-ți pasă de plecarea lui, p. 219.
- Nu deschiseră bine ochii* — Nu cercetaseră înainte de nuntă, p. 192.
- Nu e de nasu ei* — N'o merită, p. 220.
- Nu cată de ce-i e cojocul* — Nu se uită în ogodul, cinstea lui. Nu caută cine e, p. 176.
- Nu i-a nins să nu-i degere* — Sufere una? Trebuie să sufere și pe cea care, vrea nu vrea, e legată de ea, p. 249.
- Nu i-e dat* — Nu e rânduit la asta, p. 165.
- Nu i-e loava* — Nu e lovită acum, nu e timpul.
- Nu-i mai trebuie nici popă* — Să moară repede, fără să fie împărtășit, p. 194.
- Nu-l țin curelele* — N'are nici curaj, nici putere să se împotrivească, p. 132.
- Nu-l răbdă raiul* — Nu avu răbdare, ca să ajungă bine, p. 251.
- Nu mă ține gura chirie* — E gratis, fără parale, p. 110.
- Nu poți să-ți tragi sufletu* — Inghesuți unul în altu și mulți: Să dai paraua pe cap de om, p. 231.
- Nu știi de unde sare iepurele* — Nici nu știi de unde are să vie binele ori răul, 29, 88, 256.
- Nu-ți dă stare la mâncare* — Te face de nici nu-ți vine să stai la masă, p. 95.
- Nu-ți face sânge rău* — Nu te necăji, p. 55, 95.

Nu-ți rupe mânicile — Nu te roagă nimeni, p. 32.

Nu vine să vă deschidă ușa — Nu vă cere nimic, p. 27.

O.

O aveă 'n nume de rău — O pismuiă, o dușmăniă și totdeauna vrea să-i facă rău.

O spuză de copii — Mulți ca spuză, p. 118. Asem. se zice *un ciur*, mulți ca găurile ciurului de cernut mălaiu, ori ca fărămiturile de mălaiu.

P.

Paci' le e drumul — Au plecat repede, p. 95.

Pân'a geme boii, scârțâie carul — Până să se vaite cel care duce greul, se vaită tot acela pentru care se duce, p. 250.

Până nu faci foc, fum nu iese — 1) Până nu faci o faptă rea cât de mică, nu se poate da de vorbă. 2) Dacă iei măsuri de pază, nu iese vorba, p. 249.

Pară chioară — Nimic, p. 2.

Par'că eră un făcut — O vrajă, p. 12.

Par'că-i tot plouă — Sta tot trist, p. 134.

Paște iarba pe care-o cunoști — Să nu faci afaceri și mai cu seamă legături de rudenie decât cu aceia pe cari-i cunoști bine, p. 142, 190.

Pe deșelate — Fără șea sau ibâncă, p. 255, 301.

Pe două cărări — Beat, împleticindu-se, p. 118.

Pe cine-l duci în cărcă, tot p'ala-l doare picioarele — Tot acela căruia-i faci bine, se vaită de tine, p. 250.

Pe drum — Prin județele Argeș, Vlașca și Teleorman, cu marfă, p. 55.

Pe rudă, pe sămânță — Pe mic și mare, p. 195, 75, 62, 96, 115, 133.

Pe șart — Pe 'ndelete, mai întregă, p. 32.

Pe sprincână — Dintre cei de frunte, p. 83.

Pe uși străine — Prin străini.

Plângea de săriă cămașa de pe ea — Plângea cu foc, cu suspinuri și sughițuri, p. 142, 161.

Prinde-ți capu — Păzește-te, apără-ți capul, p. 312.

Pusese ochii pe smeu — Intrase în dragoste cu el, p. 231.

R.

Radu l-a chemat — A plecat de acolo repede, cu zor, p. 226.

Rupte din soare — Ca și când ar fi născute din nou, p. 19.

S.

S'a dus boii 'n fundu văii — S'a dus orice nădejde de câștig.

Să calce iarbă verde — Să apuce primăvara, p. 3, 11.

Să dea piept cu mine — Să se lupte, p. 262.

Să-i facă pe piele — Să-i facă împotrivă, spre răul lui, p. 46.

Să-i sai urma în ciomăg — Se zice de oamenii răi, de neam rău, p. 127.

Să-i suflă să cază — Așa de slab și bolnav, p. 292.

Să-i fie inima — Să-l încurajeze, să-l consoleze, p. 138.

Să-l amestece cu pământul — Să-l trântescă așa de puternic, ca să intre în pământ, p. 72, 148.

Să-l sorbi din ochi — De drag.

Să o mai cărpească — Să-și mai îndrepte starea, p. 32.

Sărâc de părinți — Fără părinți, p. 52, 62.

Sărâc lipit — p. 120.

Să sboărecreierii — Să-i spargă capul, p. 122.

Să te mănâncelupii 'n ea — Așa de mare și de deasă, p. 11, 152, 313.

Să-ți dai cu degetele 'n ochi — Comparație, arată cât de mare e întunerecul, p. 40.

Se bat zece nebuni la gura lui — Așa mănâncă de iute.

Se dau 'n vânt după ea — Nu mai pot de dragul ei, p. 94.

Să-i trăsnească prin cap — Să se gândească, p. 4.

Să-ți fii firea — Să-ți fii cumpătul, p. 197.

Să torni apă pe mine să nu se lipească — Așa de gras și lins prelinș, p. 169.

Sbură capul — Taiă repede capul, dintr'o singură dată, p. 7, 11, 147.

Se ducea părjöl — Ca părjölul, p. 70.

Se roagă cu ceru și cu pământu — Se roagă cu cine poate și cu cine nu poate.

Slab de costicute — Slab de fire, fricos; slab de constituție, p. 40.

Slab de inima — Milos, p. 294.

Se 'moaie de inimă — Se înduplecă, p. 146.

Se tot batea cu gândul — Il tot frământă gândul, p. 110.

Sfoară pân țară și răvașe pân orașe — Vestea din om în om și scrisori prin orașe, p. 9, 182, 238, 271, 277, 309.

Singur cuc — Cum e cucul, p. 57, 198.

S'o sorbi intr'o lingură de apă — Așa de frumoasă și plăcută, p. 57, 94.

Suflet de creștin — Creștin, p. 92.

T.

Tòrni gaz să stingi focul — Cu mai mare rău vrea să potolească răul, p. 317.

Tremură vargă — Ca varga, p. 164.

Țin'te pânză — Se zice când se pornesc relele una după alta, de nu se mai opresc, p. 40, 44, 118.

U.

Una la una — De-o potrivă, cât unul și altul, p. 243.

Una și-una — Una unuia, una altuia, egal, p. 100.

Unde-a dus mutu iapa
Unde-a tunat întâiu
Unde n'are măru cocean } Departe,

unde nu se știe, unde n'a fost nimeni, p. 1, 14, 127, 264.

Uom da 'n genunchiu — Ne-om rugă în genunchiu, p. 74, 167.

Unde sçuipă o țară, umblă o moară — Picătură cu picătură face lac, rec. economia.

V.

Vine Iene pe la gene — Vine somnul, p. 74.

Vine roata la stirbină — Se schimbă roata norocului. Zicătoarea aceasta — spune poporul — e rămasă dela Solomon, din întâmplarea al cărei cuprins, pe scurt, ar fi: Ducându-se în casele unui craiu, care-i furase nevasta, Solomon — după indemnul chiar al nevastei lui — a fost prins de craiu și pornit la spânzurătoare. Avusese însă Solomon grijă să-și puie o ceată de ostași să se ascunză, ca apoi aceia să vie să-l scape și să omoare lumea din cetate. Pe drum el a răs o dată: — De ce râzi? — Se gonesc roatele una pe alta, a zis el. A doua oară fiind întrebat, a spus: *Vine roata la stirbină*. Când să-l spânzure, a venit oastea lui care l-a scăpat și a măcelărit pe toți

ai craiului. Intrebat de craiu de ce a râs, a spus: După cum roata când are ştirbină, tot mai calcă şi cu ştirbina pe pământ, tot aşă roata norocului se suceşte, se schimbă.
Voinic d'ai Hancului — Se zice în cârâdere: Că voinici d'ai Hancului ar fi fost vestiţi, iar aceştia de cari se spune sunt de nevoie, p. 249.

Z.

Zisese într'un ceas rău — Pentru că în loc să i se întâmple bine, i s'a întâmplat rău. Izvorăşte din *cre-diința în zilele bune și zilele rele*, p. 168.
Zor nevoie — Dedeà zor și stăruință, p. 5.

ÎNDREPTĂRI

La pag.	15	rândul	9	în loc de	Vasilu	să se cetească	Vasilu.
» »	15	»	36	» » »	Creangă	» » »	Ispirescu.
» »	21	»	7	» » »	poale	» » »	șalc.
» »	34	»	5	» » »	să-i grăiască	» » »	să-l gărească.
» »	35	»	26	» » »	co lo	» » »	colò.
» »	35	»	37	» » »	a doua	» » »	a doua oară.
» »	37	»	31	» » »	s'au apuca	» » »	s'au apucat.
» »	41	»	15	» » »	vom	» » »	Uom.
» »	42	»	13	» » »	să mănânce	» » »	să-i mănânce.
» »	42	»	28	» » »	și se duc și nu mai vin iară,	și se cetească:	și se duc și nu vin iară.
» »	43	»	33	» » »	încoclițează	să se cetească	încoclețează.
» »	44	»	36	» » »	ăst	» » »	ăsta.
» »	45	»	8	» » »	se vede	» » »	il vede.
» »	45	»	22	» » »	Hei, acu-i acù	» » »	— Hei, acù-i acù!
» »	45	»	23	» » »	Nu mă lasă, Domnicule,	să se cetească:	— Nu mă lăsă, Domnicule!
» »	46	»	34	» » »	Ia o să-ți dau,	să se cetească	— Ia! O să-ți dau.
» »	56	»	2	» » »	Ca praful nu s'a ales nimic de,	să se cetească	Ca praful nu s'a ales de...
» »	56	»	5	» » »	«Conv. critice»... a fost repr.	să se cetească	«Conv. critice»: Răsplata Dumnezească.
» »	63	»	33	» » »	în ticheră	să se cetească:	<i>în tihnă.</i>
» »	67	»	26	» » »	— Se pleacă Țiganul,	să se cetească:	Se pleacă Țiganul.
» »	72	»	23	» » »	se domaie	să se cetească	se dômăie.
» »	90	»	13	» » »	necălecată	» » »	necălcată.
» »	109	»	31	» » »	de ac	» » »	de-aci.
» »	109	»	37	» » »	dorul	» » »	darul.
» »	132	»	36	» » »	apă vie să încherbăleze oasele,	să se cetească	apa moartă să încherbăleze oasele, iar apa vie să învieze.
» »	173	»	30	» » »	Caraivan	să se cetească	(Caraivan).
» »	193	»	24-25	» » »	toiul	» » »	butoiul.
» »	202	»	5	» » »	se strige	» » »	să strige.

La pag.	223	rândul	23	în loc de	o pieria	să se cetească :	' pieriã.
» »	230	»	27	» » »	sau uitat	» » »	s'au uitat.
» »	235	»	16	» » »	a văzut-o	ca prilostita,	să se cetească : a vă-
							zut-o 'ntr'o vălceã prilostitã de smeiu.
» »	248	»	32	» » »	în urmă lui Tãndalã	sã se se cetească :	în urma lui, Tãndalã.
» »	268	»	34	» » »	dã,	sã se cetească :	da' (conj.)
» »	279	»	38	» » »	Se poate bãrbãțele ?	sã se cetească	— Se poate, bãrbãțele ?
» »	280	»	18	» » »	mereu, la boier ?	La plug pe drum,	sã se cetească : mereu la boier, la plug, pe drum...?
» »	286	»	39	» » »	ciocãrlinnul	sã se cetească :	ciocãrlanul.
» »	290	»	30	» » »	sarãrã	» » »	sarã.
» »	310	»	28	» » »	ime	» » »	mie
» »	316	»	19	» » »	învolase	» » »	învoalse.
» »	317	»	35	» » »	un' nu e	» » »	undë nu e.

CUPRINSUL

Raportul d-lui A. Bârseanu, pag. III

Introducere » VIII

	<u>Pag.</u>		<u>Pag.</u>
1. <i>Ingerul Românului</i>	1	Var. mărunte, inelul	42
<i>Cu însemnări :</i>		<i>Omul sălbatic</i> (varianta	
Șearpele balaur în povești	4	povestii <i>Jumătate de om</i>	"
Asemănări	6	6. <i>Dreptate și strâmbătate,</i>	
2. <i>Ciuhurezul și grangurele</i>	"	<i>asemănări</i>	46
<i>Cu însemnări :</i>		7. <i>Cojocul lui Sărăcilă</i>	50
Credințele și legendele des-	7	8. <i>Răsplata Dumnezească</i>	
pre ciuhurez și grangure		<i>însemnări</i>	52
3. <i>Feciorul împăratului li-</i>		9. <i>Mai mare e mintea decât</i>	
<i>ghionilor</i>	"	<i>banii</i>	56
<i>Cu însemnări :</i>		<i>Cu însemnări</i>	61
Obiceiuri la darea copiilor	13	10. <i>Diavolul și Lupul</i>	"
de suflet		<i>Cu însemnări :</i>	
Legende despre cal	14, 16	<i>Cum s'a făcut carul?</i>	"
Animalele în povești, năz-		<i>Cum s'a adus lumina în</i>	
drăvănia, talismanul, me-		<i>casă?</i>	"
tamorfoza	14	<i>Cum s'a făcut lupul?</i>	62
Metamorfoza lucrurilor	15	Poveste despre câinii lui	
Variante	32	Sf. Petre	"
4. <i>Sărăcia</i>	33	Lupul în pov. și legende	63
<i>Cu însemnări :</i>		Dusu 'n peșit	64
Pasărea neagră, vânăta, al-		Scaloiu Ganță și Marin Co-	
bastră, pasărea măiastră,		țandăra	66
pasărea de aur. Credințe		Diavolul în pov., legende și	
și povești	36	deceuri	"
5. <i>Jumătate de om</i>	"	11. <i>Ce e mai ușure și ce</i>	
<i>Cu însemnări :</i>		<i>e mai greu?</i>	67
Legenda oilor	37	<i>Insemnări din viața lui So-</i>	
Oaia în povești și leg.	38	<i>lomon</i>	68
Căpățânile de oameni	40	12. <i>Ciobanul și fata de</i>	
Azima cu vinul	42	<i>împărat</i>	"
		<i>Asemănări</i>	79

	Pag.		Pag.
13. <i>Tot Sărăcia</i>	79	23. <i>Norocul și mintea</i> . . .	160
Variantă (însemnare pe scurt)	82	<i>Cu însemnări, variante</i> . . .	165
14. <i>Când a fugit Țepeș</i> <i>peste munți</i>	83	24. <i>Pătru Făt-frumos și Sta-</i> <i>ticot barbă d'un cot</i> . . .	167
Variantă	86	<i>Cu însemnări:</i> Sgripturoaica și pajura în	
15. <i>Pisica sălbatică, ursul</i> <i>și porcul mistreț</i>	"	povești	172
16. <i>Tuliman</i>	"	Deceuri	175
<i>Cu însemnări:</i> Norii și pădurile în povești	97	25. <i>Copiii de împărat cres-</i> <i>cuți la moară</i>	"
Credința în smei, smeul în		<i>Cu însemnări:</i> Copii și voinici cu soare	
povești	98	în piept și luna 'n spate	182
Scroafa în povești, purceaua,		Povestea fetei de împărat	
porcul, femeia leneșă și		și a porcarului	"
murdară	100	26. <i>La nunta tatii</i>	183
Purceaua babei.	101	<i>Variantă</i>	184
Capra în povești	"	Țânțarul în povești	"
Iepurele, ogarul și copoiul	"	27. <i>Purcelul în oi</i>	"
Câinele în povești și leg.	106	28. <i>Șearpele</i>	185
Arborii	109	29. <i>Norocul leneșilor</i>	187
Peștii și peștoaicele	110	30. <i>Tot d'ale lui Păcală</i>	192
17. <i>Păcatele noastre</i>	114	<i>Cu însemnări:</i> Asemănări	195
18. <i>Beția</i>	116	Ursul în povești	"
19. <i>Moartea</i>	119	31. <i>Boul năzdrăvan</i>	196
<i>Cu însemnări:</i> Obiceiul cu schimbatul na-		<i>Cu însemnări:</i> boul în po-	
șului, vinderea copiilor	119	vești	199
Moartea, variante	122	<i>Variantă</i>	200
Baba și moartea	124	<i>Cu însemnări:</i> Cine a înălbit pe Dracu și	
20. <i>Maica Domnului și</i> <i>Trifon</i>	"	cum l-a înălbit	204
<i>Cu însemnări:</i> Ieșirea la biserică	"	32. <i>Murgilă</i>	207
Variante	126	<i>Cu însemnări:</i> animale fan-	
Credințe	"	tastice: Murgilă	209
21. <i>Pescăruș împăratul</i>	"	Zorilă	210
<i>Cu însemnări:</i> Insurătoarea	127	33. <i>Pițigoiful și barza</i>	"
Vulpea în povești	131	<i>Cu însemnări, alte credințe</i> și zicători	"
Apa vie și apa moartă	139	34. <i>Neag-sărac</i>	211
Musca în povești	"	<i>Cu însemnări, variantă</i>	214
Papucii, biciul, pălăria	140		
22. <i>Cinstea cuvenită bă-</i> <i>trânilor</i>	143		

	Pag.		Pag.
35. <i>Făt-frumos</i>	215	44. <i>Și-a spart dracu opin-</i> <i>cile</i>	232
<i>Cu însemnări:</i>		45. <i>Coțofana</i>	283
Corbul în pov. și legende	218	46. <i>Gheorghe cel voinic și</i> <i>Ghebosu</i>	284
O variantă pe scurt	222	<i>Cu însemnări:</i>	
Altă pov. despre Făt-frumos	224	Ciocârlanul în povești	285
36. <i>Copiii moșului și smeul</i>	230	Adevărul spus femeii	287
<i>Cu însemnări:</i>		Fiulete-al vacii, Strâmbă-	
Smeii sunt ologi Sâmbăta	235	lemne și Freacă-pietre	288
Fata priloștită de smeu,		47. <i>Cucul</i>	292
leacuri	"	<i>Cu însemnări:</i>	
O altă poveste pe scurt, alte		Cucul în literatura poporană	293
credințe despre smei	236	Obiceiuri și credințe	294
37. <i>Omul de flori</i> , asemă-		48. <i>De pe vremea Musca-</i> <i>lilor, I.</i>	"
nări cu leg. Dochiei	238	II.	300
38. <i>Frați de cruce</i>	241	49. <i>Povestea cu Jigărita</i>	302
<i>Cu însemnări:</i>		50. <i>Siminog și Bisioac</i>	304
Vaca în povești	242	Insemnări	305
Variantă	247	51. <i>Stan Călitu</i>	"
Păcală și Tândală	"	<i>Cu însemnări:</i>	
39. <i>Impărătița pisică</i>	252	Insemnări despre smei	308
<i>Cu însemnări:</i>		52. <i>Çocoșul unchiașului</i>	309
Pisica în povești	257	<i>Cu însemnări:</i>	
Cearta între câine și pisică	257	Găina în povești	309
Credințe	258	Çocoșul în povești	310
40. <i>Ion Soldatu</i>	"	53. <i>Miază-noapte</i>	311
<i>Cu însemnări:</i>		<i>Cu însemnări:</i>	
Strigoii în povești și leg.	260	Șoarecele	312
Variante	261	Credințe	313
41. <i>Dumnezeu știe</i>	266	54. <i>Muma pădurii</i>	314
<i>Cu însemnări:</i> Biolul în pov.	"	<i>Cu însemnări:</i>	
42. <i>Porcar ginere de Domn</i>	269	Obiceiuri și credințe	"
<i>Cu însemnări:</i>		Joi mărita	317
Iapa în povești și legende	273	55. <i>Șoarecele, iepurile, vul-</i> <i>pea, lupul și ursul</i>	"
Cerbul " " "	275	<i>Cu însemnări</i>	320
43. <i>Barnea și Cernea</i>	276	56. <i>Prislea cel voinic</i>	"
<i>Cu însemnări:</i>		<i>Cu însemnări:</i>	
Recunoștința șarpelui	280	Vântul în povești	325
Variante	"	Crivățul și alte vânturi	327

Indice și glosar:

<i>Cuvinte</i>	pag. 329
<i>Zicători și expresii</i> «	367
<i>Greșeli</i>	« 380

